

THE J. PAUL GETTY MUSEUM LIBRARY

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

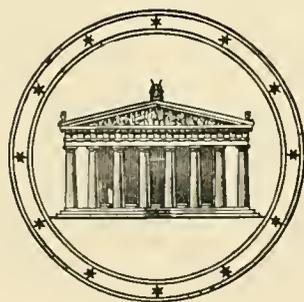
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1896

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1896

HARVARD FINE ARTS LIBRARY
FOGG MUSEUM

January 23, 1964

WITHDRAWN FROM
FINE ARTS LIBRARY
1896-97

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΚΟΥΤΡΟΥΝΙΩΤΗΣ, Κ. Πήλινα ἀρτοποιεῖα (πίν. 11 καὶ 12)	201
ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΛ. Ἀρχαῖα ἑλληνικὰ νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Μυκῆναις (πίν. 6-10)	137
ΛΕΟΝΑΡΔΟΥ, Β. Ι. Λυκοσοῦρας ἐπιγραφαὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Δεσποίνης ἀνασκα- φῶν (μετὰ 14 πανομοιοτύπων ἐπιγραφῶν ἐν τῷ κειμένῳ)	101, 217
PERDRIZET, P. Τέθριππον Πήλινον (πίν. 3 μετὰ 2 ζιγγογραφημάτων ἐν τῷ κειμένῳ) .	57
— Ἐπιγραφαὶ ἐκ Σάμου	247
PHARMAKOWSKY, BORIS. Κεφαλὴ ἐφήβου ἐκ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Μουσείου (πίν. 4).	65
ΣΚΙΑ, Α. Ἐπιγραφαὶ Ἐλευσίνος	23
ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. ΣΠ. Ἐπιγραφαὶ ἀγγείων ἐκ Βοιωτίας (μετὰ παρενθέτου πίνακος).	243
ΤΣΟΥΝΤΑ, ΧΡ. Γραπτὴ στήλη ἐκ Μυκηνῶν (πίν. 1, 2 μετὰ δύο ζιγγογραφημάτων ἐν τῷ κειμένῳ).	1
ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ, ΑΛ. Ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον μετὰ Χαρωνείου παραστάσεως (πίν. 5) .	131

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΣΚΙΑ, Α. Κεραμίδες ἐνεπίγραφοι τοῦ ἐν Ἐλευσίνι Τελεστηρίου	251
— Σήματα ἐπὶ ἀρχαίων ὑδραγωγῶν σωλήνων ἐξ Ἐλευσίνος	263
ΣΤΑΗ, Β. Σημείωσις	130

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ	1	Γραπτή στήλη ἐκ Μυκηναῶν.
—	2	Μυκηναϊκαὶ ἀρχαιότητες.
—	3	Τέθριππον πήλινον.
—	4	Κεφαλή ἐφήβου.
—	5	Ἐπιτύμβιον ἀνάγλυφον.
—	6	Ἀρχαῖα ἐλληνικὰ νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Μυκῆναις.
—	7	Ἀρχαῖα ἐλληνικὰ νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Μυκῆναις.
—	8	Ἀρχαῖα ἐλληνικὰ νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Μυκῆναις.
—	9	Ἀρχαῖα ἐλληνικὰ νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Μυκῆναις.
—	10	Ἀρχαῖα ἐλληνικὰ νομίσματα εὐρεθέντα ἐν Μυκῆναις.
—	11	Πήλινα ἀρτοποιεῖα.
—	12	Πήλινα ἀρτοποιεῖα.
Σελ.	1	Τομὴ κυκλικοῦ τάφου.
—	2	Κάτοψις κυκλικοῦ τάφου.
—	60	Ἄσπις μετὰ γραπτοῦ ἐπισήμου.
—	64	Τέθριππον πήλινον.
—	101	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς Λυκοσοῦρας.
—	107	Πρόσοψις καὶ τομὴ τραπέζης λιθίνης.
—	110	Κάτω ἐπιφάνεια τραπέζης μαρμαρίνης.
—	115	Σχεδιογράφημα βάρου.
—	117	Σχεδιογράφημα βάσεως.
—	127	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς Λυκοσοῦρας.
—	221	Πανομοιότυπα ἐπιγραφῶν Λυκοσοῦρας.
—	230	Πανομοιότυπα ἐπιγραφῶν Λυκοσοῦρας.
—	234	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς Λυκοσοῦρας.
—	236	Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς Λυκοσοῦρας.

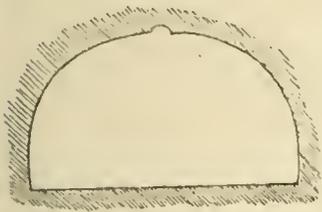

ΓΡΑΠΤΗ ΣΤΗΛΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

(Πιν. 1, 2)

Ἐν τινι τῶν δημοτικῶν νεκροταφείων τῶν Μυκηνῶν, ἀνασκαφέντι τὸ 1893 καὶ 1895, ἀνεκαλύφθη μεταξὺ ἄλλων καὶ τάφος μέτριος μὲν κατὰ τὰ λοιπὰ καὶ οὐχὶ πλούσιος εἰς κτερίσματα, οὐχ ἤττον ὅμως ἄξιος λόγου ἕνεκα μοναδικῆς μέχρι σήμερον ἐπιτυμβίας στήλης εὐρεθείσης ἐν αὐτῷ.

Τὸ νεκροταφεῖον κεῖται πρὸς δυσμὰς τοῦ Κάτω Πηγαδίου, κατὰ τὸ πλεῖστον παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ περὶ τὸ φρέαρ ἐκεῖνο ἀρχομένου ρεύματος, καὶ ἀποτελεῖται ἐκ δώδεκα ἢ δεκατessάρων τάφων—δύο τάφοι πέραν τοῦ ρεύματος κείμενοι ἀνήκουσιν ἔτι πιθανῶς εἰς αὐτὸ—ἐκ τούτων δ' οἱ μὲν ἄλλοι εἶναι τετράπλευροι, ὡς ἐν γένει τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐν Μυκῆναις θαλαμοειδῶν τάφων, καὶ ἔχουσι στέγην ἀετοειδῆ, τρεῖς ὅμως εἶναι μᾶλλον ἢ ἤττον κυκλικοὶ ὡς οἱ θολωτοὶ καὶ εἰς ἄλλος ἔχει σχῆμα ἡμικυκλίου, εἰς τὴν βᾶσιν τοῦ ὁποίου κεῖται τὸ στόμιον. Οἱ τρεῖς κυκλοτερεῖς δὲν ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν μικρῶν ἐκεῖνων καὶ πενιχρῶν τάφων, ὧν τὸ σπηλαιοειδὲς σχῆμα ὁφείλεται εἰς ὀλιγωρίαν καὶ εὐκολίαν περὶ τὴν λάξευσιν¹, διότι οἱ δύο τοῦλάχιστον ἐκ τῶν τριῶν, ὅπως καὶ ὁ ἡμικυκλικός, κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς κατασκευῆς καὶ κατὰ τὰ κτερίσματα δὲν ὑπολείπονται τῶν πλείστων τετραπλευρῶν. Τὸ κυκλικὸν σχῆμα ἐν αὐτοῖς ἐπεξητήθη ἐπίτηδες,

1.

προφανῶς κατ' ἀπομίμησιν τῶν κτιστῶν θολωτῶν τάφων, καὶ περιορίζεται ἐπὶ τοῦ παρόντος μόνον εἰς τοῦτο τὸ νεκροταφεῖον. Τὴν τομὴν ἑνὸς τῶν τάφων τούτων, ὅστις ἔχει ὕψος 4 μ. καὶ διάμετρον 7 μ. ἕως 7,80, παριστᾷ ἡ εἰκὼν 1, ἐξ αὐτῆς δὲ φαίνεται ὅτι ἡ ὀροφή ἦτο θολοειδῆς, σχεδὸν ἡμισφαιρικῆ, καὶ ὅτι εἰς τὴν κορυφὴν τῆς θόλου ὑπάρχει μικρὰ κοιλότης, ἥτις εἶναι στρογγύλη, διαμέτρου 0,30 μ. περίπου καὶ βάθους ἕως 0,10 μ. (δὲν ἠδυνήθη νὰ καταμετρήσω ἀκρι-

βῶς τὰς διαστάσεις αὐτῆς). Τὸν σκοπὸν αὐτῆς δὲν ἐνοῶ, νομίζω μᾶλλον ὅτι εἰς οὐδὲν ἐχρησίμευσεν ὁμοίαν κοιλότητα ἔχει ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας καὶ ὁ ὑπέροτατος λίθος ἐν τῷ θησαυρῷ τοῦ Ἀτρέως, ὁ κατακλείων τὴν θόλον· ἀλλ' ἐκεῖ ἐξηγεῖται τὸ πρᾶγμα, διότι ἄνευ αὐτῆς ἡ κορυφὴ τῆς θόλου, ὑπὸ ἑνὸς λίθου κλειομένη, δὲν θὰ ἦτο στρογγύλη¹, ἐνῶ ἐνταῦθα ὄχι μόνον περιττὴ εἶναι, ἀλλὰ καὶ διακόπτει τὴν ἐνότητά τῆς ὀροφῆς. Ἴσως οἱ τὸν τάφον λαξεύσαντες ἠθέλησαν ἀτόπως νὰ μιμηθῶσι καὶ ἐν τούτῳ τὸν θησαυρόν, ἴσως ὅμως ἀναμιμνήσκει ἡ κοιλότης ἐκεῖνη ἀληθῆ ὀπήν ὑπάρχουσαν χάριν τοῦ καπνοῦ τῆς ἐστίας ἐν ταῖς καλύβαις, ὧν τὸ σχῆμα διέσωσαν οἱ θολοειδεῖς τάφοι, οἱ τε κτιστοὶ καὶ οἱ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένοι.

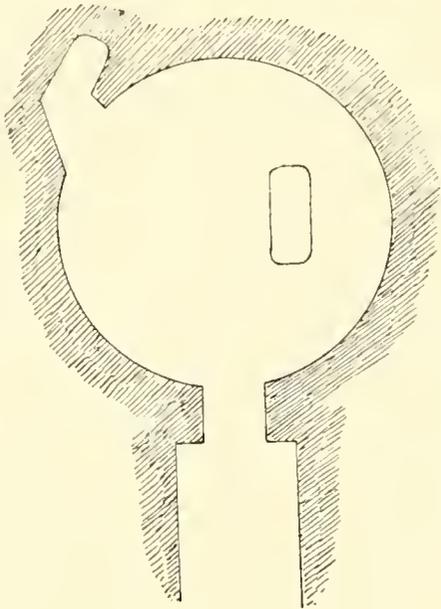
Τοῦ δευτέρου ἐκ τῶν κυκλικῶν τάφων ἡ ὀροφή ἦτο ὁμοία περίπου καὶ φαίνεται ὅτι εἶχε καὶ αὕτη τὴν ἐν τῇ κορυφῇ κοιλότητα, δὲν εἶναι ὅμως τοῦτο βέβαιον, διότι ἡ ὀροφή δὲν διατηρεῖται ἐξ ἴσου καλῶς. Ἡ διάμετρος τοῦ τάφου εἶναι 7,55 μ. ἕως 7,75, εἶναι δηλαδὴ οὗτος κυκλικώτερος τοῦ πρώτου· ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον βεβαίως δὲν ἠθέλησαν νὰ κατασκευάσωσι ἑλλειψοειδῆ, δὲν κατέβαλον ὅμως προσοχὴν ἱκανὴν ὅπως δώσωσι εἰς αὐτὸν ἐντελῶς κυκλικὸν σχῆμα· ἄλλως καὶ αὐτῶν τῶν κτιστῶν θολωτῶν τάφων αἱ διαμέτροι διαφέρουσι συγχρᾶ κατὰ 10 ἢ 15 ἑκατοστά. Ἐκ τῶν κτερισμάτων δὲ τῶν δύο τούτων τάφων ἀναφέρω ἐνταῦθα ἐν μόνον· ἐν τῷ τάφῳ, οὗ τὴν τομὴν παρεθέσαμεν, ἀνεκαλύφθη μόνωτος ἀργυρᾶ φιάλη ἔχουσα ἐπίχρυσα τὰ χεῖλη καὶ τὴν λαβὴν, ὁμοία δ' ἐντελῶς πρὸς τὴν ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Βαφειοῦ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφ. 1889 πίν. 7,15 δημοσιευθεῖσαν· τὸ σχῆμα, τὸ μέγεθος—μόνον ἡ βᾶσις τῆς ἐκ Μυκηνῶν εἶναι ὀλίγον μεγαλειότερα—ἡ ἐπιχρύσωσις καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς κοσμήματα εἶναι ἀκριβῶς τὰ αὐτά, οὐδεμία δ' ἀμφιβολία ὑπολείπεται ὅτι ἀμφότεραι ἐποιήθησαν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου ἢ κατὰ τὸ αὐτὸ ὑπόδειγμα.

Ὁ τρίτος κυκλικὸς τάφος, οὗ τὴν κάτοψιν βλέ-

¹ Πρβ. τὸ σχέδιον τοῦ Dürpfeld παρὰ Perrot et Chipiez, Hist. de l'art VI σ. 616 εἰκ. 265.

¹ Ἴδε Τσοῦντα Μυκῆναι καὶ μυκ. πολιτισμός σ. 135.

πει ὁ ἀναγνώστης ὧδε παρακειμένην (εἰκ. 2), εἶναι μικρότερος καὶ πενιχρότερος τῶν ἄλλων· ἐν αὐτῷ ἀνεκαλύφθη ἡ ἐπιτυμβία στήλη. Ἡ ὄροφὴ αὐτοῦ, ἥτις βεβαίως ἦτο πάλιν θολοειδῆς, ἔχει

2

καταρρεύσει πρὸ πολλοῦ, ὁ δὲ ὄροφος βλέπει πρὸς μεσημβρίαν ἢ μεσημβρινοδυτικῶς καὶ ἔχει πλάτος 1,76 μ., μῆκος δὲ 8,30· ἴσως ὅμως ἦτο μακρότερος. Τὸ στόμιον ἔχει 0,80 μ. πλάτος καὶ ἴσον περίπου βάθος ἢ μῆκος, ὁ δὲ κυκλωτερὴς θάλαμος ἔχει διάμετρον 4,20 μ. ἕως 4,50. Εἰς τὸ ἀνατολικὸν ἡμισυ τοῦ θαλάμου ἀπεκαλύφθη λίαν ἀβαθῆς τετράπλευρος λάκκος περιέχων ὅστ' αὐτὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 1,30 μ., τὸ πλάτος 0,45 περίπου καὶ τὸ βάθος 0,15. Ἐξω τοῦ λάκκου, παρὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν αὐτοῦ, ἔκειντο μικρὰ πήλινα ἀγγεῖα, ὧν τὰ μὲν συντετριμμένα εἰς τεμάχια—ἐν τούτων ἦτο πρόχους ἐκ τῶν συνήθων μετὰ τοξοειδοῦς λαβῆς (Bügelkanne)—τρία δ' ἄρτια, ἅτινα καὶ δημοσιεύομεν ἐν πίνακι 2· τὸ ὑπ' ἀρ. 6 ἔχει ὕψος 0,055, τὸ ὑπ' ἀρ. 7 ὕψος 0,064 καὶ τὸ ὑπ' ἀρ. 8 ὕψος 0,10. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ λάκκου, μετὰξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς περιφερείας τοῦ θαλάμου, εὐρέθησαν περὶ τὰ τριάκοντα κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης μᾶλλον ἢ ἤττον σῶα, δύο ὀλίγον διαφερόντων σχημάτων, καὶ πολλὰ τεμάχια ὁμοίων (δείγματα ἀπεικ. πίν. 2. ἀρ. 3 καὶ 4)· ἡ ὑαλος εἶναι κυανῆ, ἡμιδιαφανῆς καὶ ἰκανῶς στερεά,

ἐνῶ συνήθως τὰ τοιαῦτα κοσμήματα ἐν τῇ ἐποχῇ ταύτῃ κατεσκευάζοντο ἐξ ὑάλου ἀδιαφανοῦς καὶ εὐθρύπτου. Οὐχ ἤττον ἀπαντᾷ ἡ ἡμιδιαφανῆς κυανῆ ὑαλος καὶ ἐν ἄλλοις τάφοις, π. χ. τοῖς θολωτοῖς τοῦ Κάμπου καὶ τοῦ Μενιδίου· καὶ κατὰ τὸ σχῆμα δὲ εἶναι ὡσαύτως γνωστὰ κοσμήματα παρόμοια ἐξ ἄλλου θαλαμοειδοῦς τάφου τῶν Μυκηνῶν (ὄρα πίν. 2 ἀρ. 5) καὶ ἐξ Ἰαλυστοῦ¹.

Εἰς ἄλλα μέρη τοῦ θαλάμου εὐρομεν σφονδύλια τινα λίθινα, ὀλίγας ψήφους ἔρμου ὑαλίνης καὶ ἐν πήλινον γυναικεῖον εἰδῶλιον συνηθεστάτου μυκηναϊκοῦ τύπου. Πρὸς τὸ βόρειον δ' ἡ βορειοδυτικὸν τῆς περιφερείας μέρος ἀνεκαλύφθη εἶδος κόγχης ἢ τάφος ἐσκαμμένος ὀριζοντίως ἐν τῷ τοιχώματι τοῦ θαλάμου, μῆκος 1,15 μ. καὶ ὕψος ἔμπροσθεν μὲν ἐνὸς περίπου μέτρου, πρὸς τὸ βάθος δ' ἐλαττωμένου μέχρι 0,30. Τὸ ἔδαφος τοῦ τάφου τούτου, ἐν ᾧ εὐρέθησαν δύο μικρὰ πήλινα ἀγγεῖα κολοβά καὶ ὀλίγα ὀστᾶ, κεῖται εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν εἰς ἣν καὶ τὸ ἔδαφος τοῦ θαλάμου, τὸ δὲ στόμιον, οὗ τὸ πλάτος ἦτο ὡς φαίνεται ἴσον τῷ ὕψει, ἦτο τετειχισμένον διὰ πλείονων παρίνων πλακῶν, ἐξ ὧν αἱ μὲν ἄλλαι ἔκειντο ὀριζοντίως ἐπ' ἀλλήλων ὡς πλίνθοι καὶ ἔφρασσον τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ αὐτοῦ, μία δὲ, ἡ μεγίστη πασῶν, ὀρθία ἰσταμένη ἔφρασσε τὸ ἕτερον ἡμισυ· ὅταν δ' ἐξηγάγομεν αὐτὴν ἐκ τῆς θέσεώς της, παρατηρήσαμεν ἐπ' αὐτῆς στρώμα χρίσματος ἐξ ἀσθέστου καὶ ἰχνη χρώματος λίαν ἀμυδρά. Ἐν Ἀθήναις κατόπιν ἔμεινεν ἡ στήλη ἕνεκα διαφόρων λόγων ἰκανὸν χρόνον ἀκαθάριστος, νῦν δὲ καθαρισθεῖσα τῇ συνδρομῇ τοῦ κ. Gilliéron καὶ σχεδιασθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἰδίου δημοσιεύεται πίν. 1 καὶ πίν. 2 ἀρ. 2.

Τὸ ὑλικὸν τῆς στήλης εἶναι ὁ αὐτὸς ψαμμίτης λίθος, ἐξ οὗ ἐγλύφη καὶ μία τῶν ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως στηλῶν καὶ ἡ ἐν Ἀρχ. Ἐφημερίδι 1888 σ. 127 εἰκ. 4 δημοσιευθεῖσα²· τὸ δὲ

¹ Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen, Hilfst. C 8. — Perrot et Chipiez III εἰκ. 539.

² Ἡ ἐκ τῆς ἀκροπόλεως στήλη εὐρέθη ἐπὶ τοῦ πέμπτου τάφου, ἀπεικονίσθη δὲ παρὰ Schuchhard ἐκδ. 2^a εἰκ. 154 καὶ σαφέστερον ὑπὸ Reichel, Eranos Vindob. σ. 26. Ταύτης οἱ κόκκοι εἶναι ὀλίγον ἀδρότεροι, ἐνῶ ἡ νῦν δημοσιευομένη εἶναι λίαν λεπτόκοκκος. Τὴν δ' ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι 1888 ἀπεικονισθεῖσαν ὠνόμασα αὐτὴν πωρίνην, συμφώνως τῇ συνηθείᾳ, ἥτις καὶ τὸν ψαμμίτην λίθον πῶρον καλεῖ.

πλάτος αὐτῆς εἶναι 0,42 μ., τὸ πάχος 0,14 καὶ τὸ ὕψος 0,91 περίπου· ὡς δεικνύει ἕμως τὸ ἐν πίν. 2 ἀρ. 2 σχεδίασμα, εἶναι ἐλλειπῆς ἄνω. Ὅτι δὲ εἶναι ἐπιτυμβία, δὲν ἐπιδέχεται βεβαίως ἀμφιβολίαν· τοῦτο ἀποδεικνύει αὐτὴ ἡ κατεργασία τῆς στήλης, ἣς τὸ κάτω μέρος, τὸ εἰς τὴν γῆν ἐμπεγνυόμενον καὶ μὴ ὁρατόν, ἀφῆθη ἀνώμαλον.

Τὸ λοιπὸν τῆς στήλης μέρος, τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο κεχλωσμένον, καλύπτεται ὑπὸ κονιάματος ἐξ ἀσθέστου ἔχοντος τριῶν χιλιοστῶν περίπου πάχος καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχουσι διάφοροι γραφαὶ ἀνθρώπων, ζώων καὶ κοσμημάτων. Εἰς τὸ ἀνώτατον ἕμως ἄκρον ἀπεσπάσθη ἐν τεμάχιον τοῦ χρίσματος καὶ οὕτω φαίνεται νῦν, ὅτι ὑπὸ τὸ χρίσμα σώζονται ἄλλα κοσμήματα γεγλυμμένα ἐπὶ τοῦ λίθου. Ἐκ τούτου βλέπομεν, ὅτι ἡ στήλη αὕτη ὑπέστη πλείονας περιπετείας· κατ' ἀρχὰς ἐστήθη ἐπὶ τάφου φέρουσα γλυπτὰ κοσμήματα· κατόπιν ἄλλοι ἴσως μετεχειρίσθησαν αὐτὴν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἀφοῦ πρῶτον τὴν ἐπέχρισαν δι' ἀσθέστου καὶ τὴν ἐζωγράφησαν· τέλος δὲ, μετὰ χρόνον βεβαίως, κολοβὴν ἤδη καὶ ἐφθαρμένην ἔλαβον αὐτὴν ἄλλοι ὡς πλάκα κοινήν ὅπως φράξωσι τὸ στόμιον περὶ οὗ εἶπομεν· ὅτι δὲ τότε ἡ στήλη ἦτο κολοβή, ἀποδεικνύεται ἐκ τούτου ὅτι δὲν εὑρέθη ἐν τῷ τάφῳ τὸ ἐλλείπον αὐτῆς μέρος.

Τὰ ὑπὸ τὸ χρίσμα γλυπτὰ κοσμήματα, καθ' ὅσον φαίνονται, εἶναι διατεθειμένα εἰς δύο ζώνας χωριζομένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ στενῆς ταινίας, ὁμοία τῆς ὁποίας ὑπῆρχε καὶ ἄνω· ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ζώνῃ ἦσαν γεγλυμμένοι δύο ἀπλοὶ κύκλοι, ὧν ὁ εἰς σώζεται ὁλόκληρος, τοῦ δὲ δευτέρου μικρὸν μόνον μέρος· τὰ ἄκρα κατεῖχον δύο κάθετοι γραμμαὶ συνδεόμενοι μετὰ τῶν κύκλων δι' ἄλλων δύο μικρῶν ὀριζοντίων γραμμῶν, δι' ὁμοίων δὲ πιθανῶς ἦσαν συνδεόμενοι καὶ μεταξύ των οἱ κύκλοι, ὧν ὁ μεσαῖος περιέχει δεύτερον συγκεντρικὸν κύκλον διατεμνόμενον διὰ δύο καθέτων ἐπ' ἀλλήλων διαμέτρων, ὥστε ὁμοιάζει πρὸς τετράκνημον τροχόν· μεταξύ των δὲ συνδέονται οἱ τρεῖς κύκλοι ὡσαύτως διὰ δύο ὀριζοντίων γραμμῶν.

Ἐνεκα τοῦ χρίσματος ἀγνοοῦμεν ἐὰν ὑπὸ τὰς δύο ζώνας ὑπῆρχον πάλιν κύκλοι γεγλυμμένοι ἢ ἄλλαι παραστάσεις. Περὶ τῶν κύκλων δὲ παρατηρῶ ὅτι ἂν καὶ ἀπαντῶσιν οὗτοι, ὡς γνωστόν,

συχνὰ ἐν τῇ μυκηναίᾳ τέχνῃ, ἕμως διακόσμησιν ἀκριβῶς ὁμοίαν ἐν τῷ συνόλῳ τῆς πρὸς τὴν τῶν ζωνῶν δὲν ἐνθυμοῦμαι ἐγὼ ἐξ ἄλλου μνημείου.

Αἱ ἐπὶ τοῦ χρίσματος γραφαὶ κεῖνται καὶ αὗται εἰς ζώνας, ἐξ ὧν ἡ κατωτάτη φέρει ζῶα, ἡ μεσαία ὀπλίτας καὶ ἡ ἀνωτάτη λείψανα δύο μορφῶν, ἐξ ὧν ἡ μία βεβαίως κἀθηται ἐπὶ ἔδρας. Αἱ τρεῖς αὗται ζῶναι δὲν εἶναι ἰσοπλατεῖς, διότι ἡ μὲν μεσαία ἔχει πλάτος ἢ ὕψος 0,375 μ., ἡ κάτω 0,113 περίπου καὶ περὶ τῆς τρίτης δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι δὲν ἦτο πλατυτέρα τῆς τῶν ἐλάφων· διότι τῆς καθημένης μορφῆς τὸ ἄνω σῶμα κατ' ἀναλογίαν θὰ εἶχε τὸ αὐτὸ περίπου ὕψος, τὸ ὁποῖον ἔχει καὶ τὸ σωζόμενον κάτω, ἢ ὀλίγον τι πλέον, καὶ ἐπειδὴ τὸ κάτω εἶναι 0,045 ὑψηλόν, τὸ ἔλον πλάτος τῆς ζώνης φαίνεται ὅτι ἦτο σχεδὸν ἀκριβῶς ἴσον πρὸς τὸ πλάτος τῆς ζώνης τῶν ἐλάφων. Ἀπ' ἀλλήλων δὲ χωρίζονται αἱ ζῶναι διὰ πλείονων ποικιλοχρῶμων ταινιῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων κεῖται ἄλλη πλατυτέρα ταινία φέρουσα κόσμημα, ὅπερ ἐκ συστημάτων συγκεντρικῶν τῶν συγκεκλιμένων ἀπαντᾷ συχνὰ ἐπὶ ὑστερωτέρων μυκηναίων ἀγγείων· ἡ ἀρχὴ τοῦ ἕμως φαίνεται ὅτι εἶναι παλαιότερα, διότι καὶ τὸ ἐκ τοῦ ἔκτου τάφου τῆς ἀκροπόλεως Μυκηναίων ἀγγεῖον, τὸ δημοσιευθὲν ἐν Furtwängler und Löschke, Myk. Thongefässe XI 56, παρεμφερὲς κόσμημα φέρει. Τὸ αὐτὸ δὲ κόσμημα μετὰ τῶν ἄλλων ταινιῶν εὑρηται καὶ εἰς τὰ πλάγια περιβάλλον τὰς παραστάσεις ὡς πλαίσιον.

Αἱ στεναὶ πλευραὶ τῆς στήλης ἦσαν ὡσαύτως κεχρισμένοι διὰ κονιάματος — πλὴν ἐννοεῖται τοῦ εἰς τὴν γῆν ἐμπεπηγμένου μέρους — καὶ κεκοσμημένοι διὰ ζωγραφιῶν. Τῆς ἀριστερᾷ τῷ ὄρωντι πλευρᾷ τὰ κοσμήματα, ἅτινα διατηροῦνται κάλλιον, ἀπεικονίσθησαν πίν. 1, τὰ δὲ τῆς ἐτέρας φαίνονται μὲν ὅτι ἦσαν ὁμοία τὴν μορφήν, διέφερον ἕμως ἐν τισὶ κατὰ τὸν χρωματισμόν· διότι ἐπ' ἐκείνων σώζονται καὶ λείψανα κυανοῦ χρώματος. Εἶναι δὲ τὰ κοσμήματα ταῦτα βαθροειδῆ ἢ βωμοειδῆ, κείμενα ἐπ' ἀλλήλων καθέτως καὶ μειούμενα ἱκανῶς πρὸς τὸ μέσον, ἐνθα ἐπὶ τοῦ ἐνός σώζονται καὶ τρεῖς μέλαιναί γραμμαὶ οἰοῦν περιβάλλουσαι καὶ περισφίγγουσαι αὐτό· ὁμοίας γραμμὰς ἐξαλειφθείσας νῦν εἶχε πιθανῶς καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ κείμενον. Ἐκαστὸν τῶν κοσμημάτων ὀρίζεται ἄνω

καὶ κάτω ὑπὸ μελαίνης ταινίας, χωρίζονται δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύο σωζόμενα τῆς δημοσιευομένης πλευρᾶς διὰ τριῶν ἄλλων ταινιῶν, ὧν αἱ δύο εἶναι κίτρινου χρώματος καὶ ἡ μεσαία πάλιν μέλανος· διότι ὡς ἐκ τινῶν ἀμυδρῶν ἰχνῶν φαίνεται πᾶσαι αἱ μεταξὺ αὐτῶν λευκαὶ νῦν ταινίαι ἤσαν ποτε μέλαιναί¹.

Ἐπὶ τῆς κάτω ζώνης τῆς προσθίας πλευρᾶς εἶναι ἐξωγραφημένα τέσσαρες ἔλαφοι, ὧν ἡ πρώτη πρὸς δεξιὰ εἶναι ἄκρωτος, δηλαδὴ θήλεια, αἱ δ' ἐπόμεναί τρεῖς κερασφόροι ἄρρηνες· τὰ περιγράμματα πάντων τῶν ζώων εἶνε μέλανα, ἐκ τῶν σωμάτων δὲ τὸ μὲν τῆς θηλείας ἔλον κίτρινον, δύο δ' ἄρρῶν κυανῶν καὶ τοῦ μεσαίου ἐρυθρῶν· οἱ ὀπίσθιοι ἕμως ἀριστεροὶ πόδες τῶν δύο πρώτων ἄρρῶν εἶναι ἐρυθροί, ὁ δὲ τοῦ μεσαίου κυανῶς. Ἡ ποικιλία αὕτη εἶναι ἴσως ἄλλο γνώρισμα, κατὰ συνθήκην τοῦτο, διακρίνον τὰ ἄρρῆνα ἀπὸ τοῦ θήλεος. Ἐπὶ τοῦ σώματος τῆς θηλείας καὶ τοῦ μεσαίου τῶν ἄρρῶν διακρίνονται πρὸς τοῦτοις ἀμυδρὰ ἰχνη χρώματος μέλανος, ἅτινα δηλοῦσι βεβαίως κηλίδας τοῦ δέρματος, ἐπὶ ἄλλου δὲ τῶν ἄρρῶν φαίνονται τέσσαρα ἢ πέντε μικρὰ, ὡσαύτως μέλανα, στίγματα. Τέλος τὰ κέρατα δύο ἐλάφων εἶναι κίτρινα, τῶν τῆς τρίτης δὲ μόνον τὸ περίγραμμα δηλοῦται διὰ μέλανος χρώματος.

Ἄνωθι τῆς τελευταίας τῶν ἐλάφων εὐρίσκεται ἀκανθόχοιρος, οὗ τὸ δέρμα εἶναι κίτρινον καὶ στικτόν, τὰ στίγματα ἕμως ἐνταῦθα δηλοῦσιν ἀκάνθας. Διὰ τοῦ ἀκανθόχοιρου ὄχι μόνον χῶρος κενὸς ἄνωθι τῆς ἐλάφου δὲν μένει — ἴσως ὑπῆρχον καὶ ἄνωθι τῶν ἄλλων ἐλάφων γραφαὶ κοσμημάτων ἢ μικρῶν ζώων πληροῦσαι τὰ κενά, ἐξαλειφθεῖσαι δὲ νῦν — ἀλλὰ καὶ ἡ εἰκὼν τοῦ ἐρήμου τοπίου, ἐν ᾧ βόσκουσιν αἱ ἔλαφοι, γίνεται πληρεστέρα. Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἔγραψον τὸ ζῶον τοῦτο καὶ βραδύτερον οἱ Ἑλληνες ἀγγειογράφοι οὐχὶ σπανίως ἐπὶ τῶν ἔργων των. Οὕτω ἐπὶ ἀμπορέως ἀττικῆ τοῦ μουσείου τοῦ Βερολίνου, ἐφ' οὗ παριστᾶται ἡ κρίσις τοῦ Πάριδος, τὸ ἐξοχικὸν τοῦ τόπου δηλοῦται δι' ἐνὸς ὄφεως, μιᾶς ἐλάφου καὶ ἐνὸς ἀκανθόχοιρου².

Ἐπίσης ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ κορινθιακοῦ ἀμπορέως, τοῦ παριστῶντος τὴν Ἀμφιαράου ἐξέλασιν, εὐρηγεται λαγός, ὄφις, σαύρα καὶ εἷς ἀκανθόχοιρος¹. Ἐπὶ τινος ὑδρίας πάλιν τοῦ Γρηγοριανοῦ μουσείου ἐν Ῥώμῃ εἰκονίζονται δύο ἀνθρωπάκια μετὰ λαγῶν, εἷς κύων καὶ εἷς λαγός, ὑπὸ τὸν κύνα δὲ ἀκανθόχοιρος². Ἄλλη θήρα λαγοῦ καὶ ἀλώπεκος, εἷς ἣν παρίσταται ἀκανθόχοιρος καὶ ἐν ἣ οἱ θηρευόντες εἶναι Πυγμαῖοι ἔφιπποι ἐπὶ γεράνων, εἰκονίζεται ἐπὶ τινος ἀγγείου ὑπὸ Gerhard δημοσιευθέντος³. Ἐν τῇ μυκηναίᾳ δὲ τέχνῃ ἀπαντᾷ ἴσως ὁ ἀκανθόχοιρος ἐπὶ τεμαχίου ἀγγείου ἐκ Μυκηνῶν ἀπεικονισθέντος ἐν Furtwängler und Löschke Myk. Vasen πίν. 40, 414⁶⁴.

Ἡ δευτέρα ζώνη ἔχει, ὡς ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἑτέραν τῶν εἰκόνων ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ ἐκ Μυκηνῶν ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν⁵. Ὅπως ἐκεῖ, οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰκονίζονται πέντε ἀσπιδηφόροι ἄνδρες πᾶλλοντες δόρατα καὶ ἔτοιμοι ν' ἀκοντίσωσι δι' αὐτῶν. Τὸ ἐνδύμα, ὅπερ φοροῦσιν, εἶναι ἐξωσμένον περὶ τὴν ὀσφύν καὶ κατέρχεται μέχρι τοῦ μέσου τῶν μηρῶν περίπου, εἶναι δὲ τὸ μὲν κάτω τῆς ὀσφύος κυανῶν ἢ κίτρινον ἢ ἐρυθρόν, τὸ δ' ἄνω ἐν πᾶσι μέλαν. Ἡ διαφορὰ αὕτη δεικνύει ὅτι δὲν πρόκειται μόνον περὶ χιτῶνος ἐξωσμένου, ἀλλ' ὅτι ἐπὶ τοῦ χιτῶνος, ὅστις εἶναι ποικίλος τὸν χρωματισμὸν καὶ θυσανωτὸς κάτω, φοροῦσιν οἱ ἄνδρες ἄλλο χωριστὸν ἐπένδυμα ὁμοίχρωμον παρὰ πᾶσι, σκεπάζον δ' ὄχι μόνον τὸ στῆθος ἀντι θώρακος, ἀλλὰ καὶ τοὺς βραχίονας. Τὸ ἐπένδυμα τοῦτο, πλὴν τῶν χειρῶν, ἐὰν κρίνωμεν ἐξ ὅσων βλέπομεν, φαίνεται ὅτι ἀπο-

¹ Wiener Vorlegeblätter 1889 πίν. X.

² Römische Mittheil. 1888 σ. 178 (Dümmeler). — Helbig, Führer durch die Sammlungen Roms II. σ. 246.

³ Auserlesene Vasenb. πίν. 317.

⁴ Τὰ ἐκ γῆς αἰγυπτιακῆς λεχύθια, τὰ ἐν μορφῇ ἀκανθόχοιρου, τὰ ὅποια δὲν φαίνεται νὰ εἶναι πολὺ σπάνια — τέσσαρα εὐρίσκονται ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν, ἐν ἐν Βερολίῳ (Furtwängler ἀριθ. 1291), ἐν ἄλλο δημοσιεύει ὁ Maspero (Arch. égyptienne éix. 226) — ὑπάγονται εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ὑαλωμένων ἀγγείων, ἅτινα περὶ τὸν ἔβδομον καὶ ἕκτον αἰῶνα κατεσκευάζοντο πιθανῶς ἐν Ναυκράτει καὶ Ῥόδῳ (Rayet et Collignon, Hist. de la céramique σ. 370. Πρὸς καὶ Löschke, Arch. Anzeiger 1891 σ. 16) καὶ ἐπὶ τοῦ σχήματος τῶν ὁπίων, ὅπως καὶ ἐπὶ τῆς τέχνης, ἐπέδρασεν ἀναμφίβολως ἡ Αἴγυπτος.

⁵ Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen, πίν. 43. Ἐξ αὐτοῦ ἀντεγράψαν μετὰ μικρᾶς διορθώσεως, περὶ ἧς κατωτέρω σ. 10 σημ. 1, αἱ ἐν πίν. 2, 4 μορφαί.

¹ Ὅμοια ἐν τοῖς κυρίοις διακόσμησιν βλέπε ἐπὶ ἐνὸς τῶν ὑπὸ Στάη ἀνακαλυφθέντων καὶ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι 1895 πίν. 10 δημοσιευθέντων ἀμυροχρῶμων ἀγγείων ἐξ Αἰγίνης.

² Archæol. Zeitung 1883 πίν. 15.

τελείται ἐκ δύο φύλλων, ἐνὸς προσθίου καλύπτοντος τὸ στῆθος καὶ ἐνὸς ὀπισθίου, τοῦτο δὲ τὸ ὀπίσθιον ἔσωθεν φαίνεται ἐρυθρόν· πῶς ὁμοίως συνάπτονται τὰ δύο φύλλα δὲν εἶναι φανερόν. Ὡσαύτως δὲν εἶναι φανερόν, ἐὰν αἱ χειρῖδες εἶναι συνερραμμένοι τῷ θώρακι ἢ ἀποτελοῦσι χωριστὰ περιβλήματα.

Περὶ τὰς κνήμας ἐφόρουσαν πάντες, ὡς φαίνεται, οἱ ἄνδρες κνημίδας περιδεδεμένους δι' ἱμάντων περὶ τὰ σφυρὰ καὶ τὰ γόνατα, ἐπειδὴ δ' αὐταὶ πιθανώτατα ὑποτίθενται οὐσαι δερμάτιναι καὶ ἐπειδὴ ἔχουσι τὸ χρῶμα τοῦ ἐπενδύματος, ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν ὅτι καὶ ἐκεῖνο ἐκ δέρματος εἶναι. Ἐκ τῶν καλυμμάτων δὲ τῆς κεφαλῆς σώζονται δυστυχῶς ἐλάχιστα λείψανα ἥτοι γραμμαί τινες ὄρθιαι προέχουσαι ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐνὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ τὸ πρὸς τὸν τράχηλον ἄκρον τοῦ καλύμματος ἄλλου. Καὶ ἐκ τούτων ὁμοίως τῶν ὀλίγων λειψάνων δυνάμεθα, ἀποβλέποντες πρὸς τὰ καλύμματα τῶν ἐπὶ τοῦ μνημονευθέντος ἀγγείου ἀνδρῶν, νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἐφόρουσαν πῖλους τριχωτούς.

Τὰ δόρατα κρατοῦσιν οἱ ἄνδρες διὰ τῆς δεξιᾶς πλησίον τῆς αἰχμῆς, διότι εἶναι βραχέα καὶ διότι μέλλουσι νὰ ἐξακοντίσωσιν αὐτά. Ἐξ ἐναντίας αἱ ἀσπίδες εἶναι μεγάλαι καθήκουσαι ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τοῦ γόνατος, φέρονται δ' ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ἧς οἱ δάκτυλοι ὑποτίθενται κρατοῦντες τὸν ἐν τῇ ἔσω ἐπιφανείᾳ τῆς ἀσπίδος ὑπάρχοντα πόρπακα. Τὸ σχῆμά των πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὡσειδὲς καὶ λίαν κυρτόν, ἀναμφιβόλως δ' ἠθέλησεν ὁ ζωγράφος νὰ δείξῃ τὴν πλαγίαν αὐτῶν ὄψιν καὶ ἕνεκα τούτου δὲν φαίνεται ὁ κύκλος τῶν ἀσπίδων μεταξὺ τῶν σκελῶν τῶν ἀνδρῶν· συγχρόνως ὁμοίως μετὰ πολλῆς ἀδεξιότητος ἐπέδειξεν ὅλον τὸ περιγράμμα τοῦ θώρακος αὐτῶν, ἐπὶ μιᾶς ἀσπίδος μάλιστα, τῆς τοῦ τρίτου ὀπλίτου, εἶναι ὁρατὴ καὶ γραμμὴ τεθλασμένη κοσμοῦσα πιθανώτατα τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἄντυγος. Μετ' ἴσης ἀδεξιότητος παρεστάθησαν καὶ τὰ ἀνώτατα μέρη τῶν τὰς ἀσπίδας φερόντων βραχιόνων ὡς ἀποφύσεις τριγωνικαὶ κείμεναι ἐπὶ τῶν ἀσπίδων, ἐν ᾧ κυρίως εἶπεῖν ὑποτίθενται τεμνόμεναι ὑπὸ τοῦ περιγράμματος αὐτῶν. Πλήν τούτου δὲ καὶ τὸ τριγωνικὸν σχῆμα εἶναι ἀνάρμοστον. Ὁ ζωγράφος εἶχε παρατηρήσει ὅτι οἱ ἀσπίδα κρατοῦντες πολεμιστὰὶ ἐκ τῶν πλαγίων ὁρώμενοι

φαίνουσι μέρος τοῦ βραχίονος, τὸ ὅποιον πολλάκις — ὅταν δηλαδὴ προβάλλωσι τὴν ἀσπίδα οὕτω, ὥστε τὸ μὲν ἄνω μέρος αὐτῆς νὰ θίγῃ τὸν ὤμον, τὸ δὲ κάτω ν' ἀπέχη πολὺ τοῦ σώματος — λαμβάνει σχῆμα τριγωνικόν¹. Ἐννοεῖται ὁμοίως ὅτι ἐνταῦθα τοῦτο δὲν συμβιβάζεται πρὸς τὴν κάθετον τῆς ἀσπίδος θέσιν.

Ἄλλὰ τὰ σφάλματα ταῦτα ἐξῆραν ἤδη ὁ Furtwängler καὶ ὁ Löschke ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ ἐκ Μυκηνῶν ἀγγείου, οὗ ἡ ἐπὶ τῆς μιᾶς ὄψεως εἰκὼν ἔχει, ὡς παρετηρήσαμεν ἤδη, μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐπὶ τῆς στήλης ζώνην τῶν ὀπλιτῶν. Διότι καὶ ἐκεῖ οἱ ἄνδρες φέρουσι μεγάλας ἀσπίδας καὶ κραδαίνουσι δόρατα, βαίνουνσι δὲ πρὸς δεξιὰ· ἡ ἐσθῆς, αἱ κνημίδες, οἱ τὰς κεφαλὰς σκεπάζοντες τριγωνοὶ πῖλοι, ἡ βραχυτέρας τῶν δοράτων καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν κρατοῦσιν αὐτὰ πλησίον τῆς αἰχμῆς συμφωνοῦσιν ἀκριβῶς· τῶν ἀσπίδων τὸ σχῆμα καὶ ἡ θέσις εἶναι ἐπίσης ἀπαρραλλάκτως ἡ αὐτή, μόνον δὲ τὸ μέγεθος διαφέρει ὀλίγον, διότι ἐπὶ τοῦ ἀγγείου εἶναι μεγαλειότεραι κατεργάμεναι μέχρι τοῦ μέσου τῶν κνημῶν περίπου². Ἄλλα μικρὰ διαφορὰ ἀφορῶσαι λεπτομερείας, ὧν αἱ πλεῖστα δὲν εἶναι οὐσιώδεις, παρατηροῦνται εἰς τοὺς πόδας, οἵτινες ἐπὶ τοῦ ἀγγείου εἶναι περιδεδεμένοι δι' ἱμάντων, εἰς τὰ ποικίλματα τῶν χιτῶνων καὶ τῶν ἐπενδυμάτων, εἰς τὰ πρόσωπα, ὧν αἱ ῥίνες ἦσαν, φαίνεται, μεγαλειότεραι πολὺ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἢ ἐπὶ τῆς στήλης, καὶ τέλος εἰς τὰς ἀσπίδας, εἰς τὰ κοσμήματα δηλαδὴ τὰ ποικίλλοντα τὸ ἐσωτερικὸν τῆς ἄντυγος μιᾶς τῶν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ μιᾶς τῶν ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἀσπίδων καὶ τὸν πόρπακα, ὅστις φαίνεται ἐξωγραφημένος ἐπὶ τῆς ἔσω ἐπιφανείας τῆς αὐτῆς τοῦ ἀγγείου ἀσπίδος.

Ἀπέναντι τῶν μικρῶν τούτων διαφορῶν ἡ συμφωνία ἐν τοῖς κυρίοις εἶναι τοιαύτη καὶ τοσαύτη, ὥστε ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει ὅτι τὸ ἕτερον ἀντεγράφη ἐκ τοῦ ἑτέρου ἢ ὅτι ἀμφοτέρω ἐξ ἐνὸς πρωτοτύπου ἀντεγράφησαν. Ἀμφιβολον ὁμοίως δύναται

¹ Πρὸς. π. γ. Daremb. et Saglio, Dict. I εἰς. 939. — Élite céram. I πίν. 90. — Millin, Peintures πίν. 49 καὶ 61 καὶ ἄλλα.

² Ἐπὶ τῆς ἀπεικονίσεως Myk. Vasen πίν. 43 ὁ κύκλος τῆς ἀσπίδος τοῦ πρώτου τῶν ἀνδρῶν δὲν φαίνεται ἐξακολουθῶν κάτω τοῦ ἐλλείποντος μέρους· ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ὁμοίως διακρίνεται ἔτι σαφέως, ὅτι τὸ περιγράμμα τῆς ἀσπίδος ἐφθανε μέχρι τῆς κνήμης καὶ οὕτως ἐδηλώθη ἐν πίνακι 2, 1.

νά θεωρηθῆ, ἂν ἡ στήλη εἶναι ἀληθῶς ἀρχαιοτέρα τοῦ ἀγγείου· ἐγὼ τὸ πιστεύω, φρονῶ δὲ ὅτι ἡ ἐξέτασις τοῦ ῥυθμοῦ ἐκατέρου τῶν μνημείων εὐκόλως ἀποδεικνύει τοῦτο. Ἐπὶ τῆς στήλης, ἂν καὶ ἡ ἀδειότης τοῦ ζωγράφου εἶναι μεγάλη, ὅμως διακρίνει τις ἀφελῆ τινὰ σπουδὴν πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν μορφῶν καὶ τῶν κινήσεων αὐτῶν κατὰ φύσιν, ἐπὶ τοῦ ἀγγείου δὲ ὄχι μόνον ἡ παράστασις τῶν καθ' ἕκαστα μᾶλλον ἐξεζητημένη εἶναι, ἀλλὰ φαίνεται πρὸς τοῦτοισι ὅτι ὁ τεχνίτης αὐτοῦ ἀντιγράφων δὲν ἐνόησεν ἢ δὲν ἐσκέφθη καλῶς τινὰ πράγματα· οὕτω ὁ ἐπὶ μιᾶς τῶν ἀσπίδων πόρπαξ, ὃν αὐτὸς προσέθηκε καὶ ὃν δὲν κρατεῖ ἡ χεὶρ τοῦ ὀπλίτου, προσθέτει νέον σφάλμα εἰς τὰ τῆς στήλης· ἔπειτα ἡ διακόσμησις τῶν πλαγιῶν ἄκρων τοῦ ἐπενδύματος κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καθ' ὃν εἶναι πεποικιλμένα καὶ τὰ ἄκρα τῶν χιτῶνων, ἐπιφέρει σύγχυσιν, ἕνεκα τῆς ὁποίας οἱ ἐκδότης τοῦ ἀγγείου Furtwängler καὶ Löschke διατάζουσι νὰ παραδεχθῶσι θωρακας. Ἐπὶ τῆς στήλης ἐνὸς μόνον ὀπλίτου ὁ χιτῶν κοσμεῖται διὰ τινων γραμμῶν, ἐπὶ οὐδενὸς δὲ τῶν ἐπενδυμάτων εὐρίσκονται ὅμοια ἢ ἄλλα ποικίλματα. Ἀλλὰ καὶ τὰ περιγράμματα τῶν ἐπενδυμάτων τούτων ἐπὶ τῆς στήλης εἶναι ὁμαλά καὶ αἱ τὰ πλάγια ὀρίζουσαι γραμμαὶ κατέρχονται ἀδιάστως, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου παριστῶνται παρὰ φύσιν καμπύλαι καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς ἀριστεροὺς ὤμους.

Ἡ εἰκασία ὅτι ἡ τε στήλη καὶ τὸ ἀγγεῖον ἀντεγράφησαν ἀπὸ ἄλλου ἀρχαιοτέρου μνημείου, δὲν δύναται οὔτε ν' ἀπορριφθῆ ὅλως οὔτε νὰ ὑποστηριχθῆ. Τὸ πρᾶγμα εἶναι δυνατόν, ἀλλ' ἴσως οὐχὶ πολὺ πιθανόν. Τοῦτο μόνον μοὶ φαίνεται σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ὑπῆρχον ἐν Μυκῆναις καὶ ἄλλα μνημεῖα φέροντα παραστάσεις παρεμφερεῖς πρὸς τὴν ζώνην τῶν ὀπλιτῶν τῆς στήλης· διότι ἀφοῦ ἀπεδείχθη, ὅτι ἡ μία τῶν ὄψεων τοῦ ἀγγείου ἀντεγράφη εἴτε ἐκ τῆς στήλης εἴτε ἐκ κοινοῦ τινος προτύπου, εἶναι φυσικὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι καὶ τὴν ἄλλην δὲν εὔρεν ἐξ ἑαυτοῦ ὁ ἀγγειογράφος, ἀλλ' ὅτι παρέλαβεν αὐτὴν ἄλλοθεν ποθεν. Ἐπὶ στήλης ἐπιτυμβίας καὶ ἡ παρουσία τῆς ὀδυρομένης γυναικὸς εἶναι λίαν εὐεξήγητος.

Τῆς ἀνωτάτης ζώνης σώζονται δυστυχῶς ὀλίγα μόνον λείψανα. Ἀριστερὰ ὑπῆρχε μορφὴ ἀνδρική

πιθανῶς — τοῦτο δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τῆς ἀπλότητος τῆς ἐσθῆτος — φοροῦσα χιτῶνα ποδῆρη καὶ καθημένη ἐπὶ ἔδρας. Ἀπέναντι αὐτῆς ὑπῆρχεν ἄλλη μορφὴ, ἧς μόνον τὸ κράσπεδον τοῦ ὡσαύτως ποδῆρους χιτῶνος σώζεται, φαίνεται δὲ ὅτι ἐκάθητο καὶ αὕτη· διότι καὶ τῆς ἐσθῆτος — ὅσον σώζεται — ἡ θέσις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἴχνη ἐλάχιστα χρώματος ἐρυθροῦ φαινόμενα ὀπισθεν τῆς μορφῆς, κάτω παρὰ τὴν γραμμὴν τοῦ ἐδάφους, προέρχονται πιθανῶς ἀπὸ τοῦ ποδὸς τῆς ἔδρας.

Μεταξὺ δὲ τῶν δύο τούτων μορφῶν εἶναι ἐξωγραφημένον ἐρυθρῶ πάλιν χρώματι πρᾶγμα δυσδιάγνωστον ἕνεκα τῆς κακῆς διατηρήσεώς του, ὅπερ ὅμως εἶναι ἴσως κορμὸς δένδρου ὁμοίου πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ποτηρίων τοῦ Βαφειοῦ ελαίας· αἱ δὲ ἐρυθραὶ γραμμαὶ, ἐφ' ὧν θέτει τὸν πόδα ἡ μία τῶν μορφῶν, δηλοῦσιν ἢ τὸ ἀνώμαλον ἔδαφος, ὅπως πάλιν ἐπὶ τῶν ποτηρίων, ἢ, πιθανώτερον ἴσως, τὰς ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς κειμένας ρίζας τοῦ δένδρου, ὅπερ ἀληθῶς συμβαίνει εἰς τὰς γεγρακυίας ελαίας.

Ὅπισω τῆς δευτέρας μορφῆς χωρεῖ μία μόνον ἀκόμη καθημένη, ὄρθιαι ὅμως χωροῦσι καλῶς καὶ δύο. Εἰς ἐμὲ πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι τρεῖς ἦσαν αἱ μορφαὶ καὶ ὅτι ἐκάθητο πᾶσαι· ἐὰν δὲ τοῦτο εἶναι ἀληθές, τότε δυνάμεθα, φρονῶ, μετὰ μεγάλης πιθανότητος νὰ δεχθῶμεν ὅτι παρίστων αὗται θνητοὺς συνεδριάζοντας ἐν οἰαδῆτινι περιπτώσει. Οὕτω ἔχομεν εἰκονιζόμενα εἰς τὰς τρεῖς ζώνας τὰ κυριώτερα ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνδρῶν, ὧν τὸν οἰκογενειακὸν τάφον ἐκόσμει ἡ στήλη· ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης παριστῶνται οὗτοι ἐν ἐπισήμῳ τινὶ πράξει τοῦ πολιτικοῦ καὶ εἰρηνικοῦ βίου, ἐν στολῇ δ' οἷα ἤρμοζεν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ γένους, εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ ἐν γένει εἰς τοὺς πρεσβυτέρους ἀνδρας· ἐπὶ τῆς μεσαίας ὡς στρατιῶται πάνοπλοι ἀντιτασσόμενοι κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐπὶ τῆς κατωτάτης βλέπομεν τὰ ζῶα, ἅτινα συνήθως ἐθήρευον· διότι ἐν τῇ προκειμένη περιπτώσει δὲν μοὶ φαίνεται τολμηρὸν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι καὶ ἡ ζωφόρος τῶν ἐλάφων δὲν στερεῖται βαθυτέρας ἐννοίας, ἀλλ' ὅτι καὶ ταύτης σκοπὸς εἶναι ἡ ἐξεικόνισις τοῦ βίου τῶν ἀνδρῶν ἐν τῇ μυκηναίᾳ ἐποχῇ.

Ἄγνοοῦμεν ἐὰν ἀνωτέρω τῆς τρίτης ζώνης ὑπῆρχε καὶ ἄλλη· ἐὰν ὅμως σκεφθῶμεν ὅτι ἡ τῶν

όπλιτων ζώνη είναι κατὰ τὸ ἐν τρίτον πλατυτέρα τῆς τῶν ἐλάφων καὶ ὅτι ἡ τῶν καθημένων μορφῶν εἶχεν, ὡς εἶδομεν, ἴσως ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ πλάτος, ὃ καὶ ἡ τῶν ἐλάφων, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει συμμετρία προφανῆς μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων, τότε ἡ ὑπαρξίς τετάρτης ζώνης ὑπερκειμένης τῆς τῶν καθημένων μορφῶν καθίσταται ἀπίθανος. Ἴσως ὁ ἀνωτέρω τῆς τρίτης ζώνης χῶρος κατελαμβάνετο κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν ὑπὸ τῶν κοσμημάτων, ἅτινα περιέβαλλον τὰς τρεῖς πλευρὰς τῆς στήλης, μέρος δ' ἴσως ἔμενε κενόν. Ἄλλως δὲ καὶ ἐκ τῶν ὑπὸ τὸ χρῆσμα γλυπτῶν κοσμημάτων δυνάμεθα νὰ εἰκασωμεν, ὅτι τὸ ἔλον ὕψος τῆς στήλης δὲν ἦτο πολὺ μεγαλείτερον τοῦ σωζομένου· διότι εἶδομεν ὅτι ἐπὶ τῆς μιᾶς ζώνης ὑπῆρχον τρεῖς κύκλοι, ἐπὶ τῆς ὑπερκειμένης δὲ δύο μόνον, καὶ τοῦτο πιθανῶς δηλοῖ ὅτι ἡ ὑπὲρ αὐτοὺς κειμένη ταινία ἐτερμάτιζε τὴν στήλην πρὸς τὰ ἄνω.

Ἡ χρονολογία τῆς στήλης γενικῶς ὀρίζεται ἐξ αὐτῶν τῶν περιστατικῶν τῆς εὐρέσεώς της. Ὡς εἶδομεν ἔκειτο ἐντὸς θαλαμοειδοῦς τάφου φράσσουσα τὸ στόμιον ἰδίου μικροτέρου κογχοειδοῦς τάφου· τὰ ἐν τῷ θαλαμοειδεῖ τούτῳ ἀνακαλυφθέντα κτερίσματα, ἀγγεῖα καὶ κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης, τάσσουν αὐτὸν εἰς τὴν νεωτέραν μυκηναίαν περίοδον. Πόσον δὲ χρόνον πρότερον ἢ κεχρισμένη στήλη εἶχε σταθῆ ἐπὶ τοῦ τάφου, χάριν τοῦ ὁποῦ ἐζωγραφήθη, καὶ πόσον ἴσως χρόνον κατέκειτο ἡμελημένη — τοῦτο ἐννοεῖται δὲν δυνάμεθα νὰ ὑπολογίσωμεν. Οὐχ ἦττον τὰ κοσμήματα τοῦ περιχειλώματος καὶ τῶν ταινιῶν, αἵτινες χωρίζουσιν ἀπ' ἀλλήλων τὰς παραστάσεις, δεικνύουσιν ὅτι εἶναι καὶ αὕτη ἐκ τῶν νεωτέρων ἔργων τῆς μυκηναίας τέχνης. Ἐὰν δὲ δεχθῶμεν, ὅπως εἶναι πιθανώτατον, ὅτι ἡ μυκηναία περίοδος ἐν Μυκῆναις λήγει περὶ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς συνήθως τίθεται ἡ μετανάστευσις τῶν Δωριέων εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἡ στήλη θὰ εἶναι ἀρχαιότερα τοῦ συμβάντος ἐκείνου ἢ τοῦλάχιστον σύγχρονος περιόδου.

Ἐν οὐδεμιᾷ δὲ περιπτώσει ἐπιτρέπεται νὰ καταδιβάσωμεν τὴν χρονολογίαν αὐτῆς τόσο, ὅσον φαίνεται ὅτι καταδιβάξει ὁ Reichel τὴν τοῦ ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν ἕνεκα τῶν ἀσπίδων, ἃς οἱ ἐπ' αὐτοῦ ἄνδρες φοροῦσιν¹. Ὁ Reichel καταλέγει τὰς

ἀσπίδας ταύτας εἰς τὰς ἐχούσας ὄργανα, αἵτινες κατ' αὐτὸν ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν ἐν τῇ Ἀργολίδι, τῇ Ἀττικῇ καὶ τῇ λοιπῇ Ἑλλάδι περὶ τὰ μέσα τῆς ὀγδόης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Πρότερον ἦτο, λέγει, ἐν χρῆσει μόνον ἡ ἀρχαιότερα μυκηναία ἀσπίς, ἣν ἐφόρουσαν ἄνευ ὄrganου καὶ πόρπακος, ἀνηρτημένην διὰ τελαμῶνος ἄλλοτε πρὸ τοῦ στήθους καὶ ἄλλοτε ἐπὶ τῶν νώτων. Ταύτην δὲ τὴν ἀσπίδα μόνην μετεχειρίζοντο καὶ οἱ εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβαλόντες Δωριεῖς, διότι κατὰ μαρτυρίαν τῶν ἀρχαίων οἱ συντηρητικοὶ Σπαρτιῆται μέγχι Κλεομένους τοῦ τρίτου εἶχον ἀσπίδας ἄνευ ὄrganων. Ἐννοεῖται ἐκ τούτων, ὅτι καὶ τῶν ὀμηρικῶν ἐπῶν οἱ ποιηταὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μόνον τὴν ἀρχαιότεραν μυκηναϊκὴν ἀσπίδα ἐγίνωσκον, ἐνῶ ἡ ἄλλη παρουσιάζεται εἰς ὀλίγα καὶ προσωρῶς νεώτερα μέρη τῆς ποιήσεως. Ἐξ ἄλλου ὅμως ὄχι μόνον ἀναγνωρίζει ὁ Reichel τὸν χαρακτῆρα τῆς μυκηναίας τέχνης ἐπὶ τοῦ ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν, ἀλλ' ἀνευρίσκει, καίπερ διστάζων, τὴν αὐτὴν ἀσπίδα μετ' ὄrganου, τὴν νεωτέραν τῶν μέσων τῆς ὀγδόης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἐπὶ τινος τεμαχίου τοιογογραφίας τοῦ ἐν Μυκῆναις ἀνακτόρου¹.

διότι θεωρήθη ξένον τῆς μυκηναίας τέχνης καὶ τῆς μυκηναίας ἐποχῆς. Ἐσχάτως μόλις ἔγραψεν ὁ Pottier (Revue archéol. 1896 σ. 23), ὅτι εἶναι συγγενὲς τοῖς πρωτοαττικαῖς ἀγγείοις καὶ οὐχὶ ἀρχαιότερον τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ ἐβδόμου π. Χ. αἰῶνος. Ἦδη δὲ πρὸ τοῦ Pottier ὑπήγαγεν αὐτὸ εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν μετὰ τινῶν πρωτοαττικῶν ὁ Arndt (Studien zur Vasenkunde σ. 4). Περὶ τοιαύτης συγγενείας ὅμως ἐννοεῖται ὅτι δὲν δύναται νὰ γείνη πλέον λόγος. Σημειῶ μόνον ὅτι ὁ Pottier ἀνακριβῶς βεβαίως, παραπέμπων καὶ εἰς Perrot et Chipiez VI σ. 938, ὅτι ἐκεῖ, ὅπου εὐρέθησαν τὰ τεμάχια τοῦ ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν, on a recueilli quantité de spécimens du style appelé Dipylon. Ὁ Perrot ὁμιλεῖ γενικῶς καὶ ἀόριστος, ἐν τῇ ἀκροπόλει δὲ τῶν Μυκηνῶν τὰ ἀγγεῖα τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου εἶναι σπανιώτατα (πρβ. Τσοῦντα Μυκῆναι σ. 237). Ὁ Schliemann ὡσαύτως οὐδαμοῦ, νομίζω, λέγει ὅτι εὐρέθησαν παρὰ τὸ ἀγγεῖον τῶν πολεμιστῶν ἀγγεῖα τοῦ Διπύλου, ἐν ὅλῳ δὲ τῷ βιβλίῳ του ἀπεικονίζει ἐν μόνον τεμάχιον ῥυθμοῦ τοῦ Διπύλου (Mycènes fig. 68) ὡς ἐν τῇ ἀκροπόλει εἰς βᾶθος δύο μέτρων ἀνακαλυφθέν, ἐνῶ τὰ τεμάχια τοῦ ἀγγείου τῶν πολεμιστῶν εὐρέθησαν εἰς βᾶθος πέντε μέτρων.

¹ Παραθέτω τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν οἰκείων χωρίων τῆς πραγματείας τοῦ Reichel, Ueber homerische Waffen, αὐταῖς λέξεσι. Σ. 59 ἔξ. Aber noch die in den Peloponnes eindringenden Dorer müssen den alten Schild (δηλ. τὴν ἄνευ πόρπακος καὶ ὄrganου μυκηναϊκὴν ἀσπίδα) geführt haben und zwar auch ausschliesslich; denn die conservativen Spartaner behielten dieses Rüstungsstück angeblich bis Kleomenes III. ununterbrochen als nationale Waffe bei, was sie sicher nicht gethan hätten, wenn Telamonschild und Bügelschild seinerzeit schon neben einander in Gebrauch gewesen wären... Dagegen sind ein paar Denkmäler erhalten, die den Bügelschild allein zeigen, noch innerhalb des Rahmens dieser (der myk.) Cultur selbst, aber

¹ Ἡ χρονολογία τοῦ ἀγγείου κατεδιβάσθη πολὺ καὶ ὑπ' ἄλλων,

Τὸ ἐκ τούτων συμπέρασμα, ὅτι μέχρι τῶν μέσων τοῦ ὀγδόου πρὸ Χρ. αἰῶνος ὁ μυκηναῖος πολιτισμὸς δὲν εἶχεν ὑποκύψει ἐντελῶς, ὅτι τὸ ἀνάκτορον τῶν Μυκηναίων δὲν εἶχεν ἀκόμη καταστραφῆ καὶ ὅτι ἐξηκολούθουν ἀκόμη οἱ Μυκηναῖοι νὰ θάπτωσιν ἐντὸς θαλασσιδίων τάφων—ὅ,τι ἰσχύει περὶ τοῦ ἀγγείου ἕνεκα τῶν ἀσπίδων, ἰσχύει καὶ περὶ τῆς στήλης, κατ' ἀκολουθίαν καὶ περὶ τοῦ τάφου, ἐν ᾧ αὕτη ἀνεκαλύφθη—τὸ συμπέρασμα τοῦτο εἶναι αὐτονόητον, εἰς ἐμὲ ὅμως φαίνεται ὅπως ἀπαράδεκτον· ὡς πρὸς τοὺς τάφους δὲ ἀρκεῖ, ἀντὶ ἄλλων τεκμηρίων, νὰ ὑπομνήσω τὴν μεγάλην ἐν αὐτοῖς σπανιότητα τοῦ σιδήρου, ἐνῶ ἐν τοῖς τάφοις τοῦ Διπύλου, οἵτινες κατὰ Brückner καὶ Pernice¹ εἶναι πάντως ἀρχαιότεροι τοῦ ἐβδόμου π. Χ. αἰῶνος, συχνὰ εὐρίσκονται ὅπλα σιδηρᾶ. Ἄλλ' ἐν γένει ἡ ἀρχή, ἐξ ἧς ἀπορρέει τὸ συμπέρασμα ἐκεῖνο, δὲν μοι φαίνεται ἀσφαλές, καὶ ἐπειδὴ τὸ ζήτημα ἐνέχει σπουδαιότητα πολλήν καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ καὶ διὰ τὸν ὀπλισμὸν τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων, θὰ ἐκθέσω τὴν γνώμην μου ἐκτενέστερον².

Καὶ πρῶτον δύνανται ἀληθῶς αἱ ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἀσπίδες νὰ ὑπαχθῶσιν εἰς τὰς ἐχούσας ὄχανα ἢ εἶναι ἀλλοίου τινὸς εἶδους; ὅτι διαφέρουσιν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ἀσπίδων, τοῦτο εἶναι φανερόν· ὄχανα ὅμως οὐδαμοῦ φαίνονται, εἶναι δὲ καὶ ἄλλως ἀπίθανον ὅτι εἶχον

dieht vor ihrem endgiltigen Verlöschen, also gerade da, wo wir sein Aufkommen erwarten konnten. Zunächst ein Beispiel, dessen ich allerdings als solehen nicht ganz sicher bin, in den Wandmalereien des mykenischen Palastes (Ερημ. Ἀρχαιολ. 1887 πιν 41)... Es sind Reste von Männern zu sehen, deren einige ledige Rosse, wohl Reitpferde, führen. Von Waffen bemerkt man Speere, Knemides, einmal (auf dem Mittelbilde) einen Helm und *wahrscheinlich* bei dem Krieger des Fragmentes rechts einen kleinen Rundschild.... Ferner kommt in Betracht die «Mykenische Kriegervase». Auch auf ihr ist der Versuch, Bügelschilde darzustellen, merkwürdig ungeschickt, gerathen.—Σ. 63. Danach, schliesse ich nun, wird etwa die Mitte des achten Jahrhunderts als der Zeitpunkt zu betrachten sein, wo der Bügelschild in der Argolis und in Attica und damit überhaupt wohl auf griechischem Boden, zuerst auftrat. Dann käme aber dieser Schild für die heroische Zeit nicht nur, sondern auch für die Hauptmasse des Epos selbst nicht mehr in Frage.

¹ Athenische Mittheil. 1893 σ. 437.

² Καὶ ὁ Scheindler ἐν Zeitschrift für oesterreich. Gymnasien 1895 σ. 398 ἐξ. φαίνεται ὅτι ἀπέκρουσε πολλὰς τῶν ἰδεῶν τοῦ Reichel, τὴν διατριβὴν ὅμως αὐτοῦ ἐγὼ δὲν ἤδυνήθην δυστυχῶς νὰ γῶ.

τοιαῦτα. Διότι ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ Helbig¹ τὸ ὄχanon ἔπρεπε βεβαίως νὰ κεῖται ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοιλότητος τῆς ἀσπίδος· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ὅμως τῶν μεγάλων ἀσπίδων τὸ μέγεθος ὄχι μόνον ἀνωφελές, ἀλλὰ καὶ ἐπιζήμιον θὰ ἦτο· διότι, τοῦ μέσου τῆς ἀσπίδος εὐρισκομένου εἰς τὸ αὐτὸ ὕψος μετὰ τοῦ ἀγκῶνος τῆς βασταζούσης αὐτὴν χειρός, τὰ μὲν σκέλη κάτω θὰ ἐγυμνοῦντο, τὸ δ' ἄνω μέρος τῆς ἀσπίδος ὑπερέχον τῆς κεφαλῆς τοῦ ὀπλίτου θὰ ἐμπόδιζεν αὐτὸν νὰ βλέπῃ. Ἐνεκα τοῦ λόγου τούτου αἱ ἐπὶ τῆς στήλης μέχρι τῶν γονάτων, ἐπὶ τοῦ ἀγγείου δὲ μέχρι τοῦ μέσου τῶν κνημῶν καθήκουσαι ἀσπίδες δὲν δύνανται νὰ εἶχον ὄχανα.

Αἱ ἀσπίδες τῶν ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων Ἑλλήνων ὀπλιτῶν, πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν, εἶχον ὅσον γνωρίζομεν πάντοτε καὶ ὄχanon καὶ πόρπακα, λαβὴν δηλονότι ἣν ὁ ὀπλίτης ἐλάμβανε διὰ τῶν δακτύλων τῆς ἀριστερᾶς, ἐνῶ διὰ τοῦ ὀχάνου διεπέρα τὸν βραχίονα· τοὺς πόρπακας δὲ μόνους, ἄνευ τῶν ὀχάνων, εὐρίσκομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἀσπίδων τοῦ ἀγγείου καὶ τῆς στήλης, διότι ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας μιᾶς τῶν ἀσπίδων τοῦ ἀγγείου εἶδομεν ὅτι ὑπάρχει ἐζωγραφημένος πόρπαξ. Αἱ ἀρχαιότεραι δὲ μυκηναϊκαὶ ἀσπίδες ἦσαν ἐστερημέναι τοῦ τε ὀχάνου καὶ τοῦ πόρπακος· ταύτας ἐχειρίζοντο μόνον διὰ τοῦ τελαμῶνος, τελαμῶνας δὲ πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἔχουσι καὶ αἱ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἀσπίδες, διότι ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψεως τοῦ ἀγγείου φέρουσιν αὐτὰς οἱ ἄνδρες, ἐν πορείᾳ εὐρισκόμενοι, ἀνηρημένους ἐπὶ τῶν νώτων διὰ τελαμῶνος, ὡς εἶκασαν ἤδη οἷ τε Furtwängler καὶ Löschke² καὶ ὁ Helbig³. Ἐπὶ τῆς ἄλλης ὀψεως τοῦ ἀγγείου καὶ ἐπὶ τῆς στήλης δὲν φαίνονται μὲν τελαμῶνες, ἢ ὑπαρξίς ὅμως αὐτῶν εἶναι ἀναγκαῖα καὶ ἐξ ἀναλογίας καὶ διότι ἄλλως ὁ χειρισμὸς τῶν μεγάλων ἀσπίδων μόνον διὰ τοῦ πόρπακος θὰ ἦτο ἀδύνατος. Ἐπειδὴ ὅμως τὰς ἀσπίδας ταύτας φέρουσιν οἱ ἄνδρες ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος, πρέπει οἱ τελαμῶνες αὐτῶν νὰ ἔκειντο ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, ἐνῶ οἱ τελαμῶνες τῶν ἄνευ πόρπακος ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ἀσπίδων ἔκειντο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ· διότι ὡς ἐξηγεῖ ὁ Reichel⁴ μόνον οὕτω ἦτο δυνατόν νὰ μεταφέρῃ ὁ ὀπλίτης βρά-

¹ Homerisches Epos² σ. 321.

² Myk. Vasen σ. 69.

³ Hom. Epos σ. 328 σημ. 3.

⁴ E. a. σ. 15.

κίς ἤθελε τὴν ἀσπίδα τοῦ ἀπὸ τῶν νώτων ἐπὶ τοῦ στήθους καὶ ἀνάπαλιν.

Αἱ ἀσπίδες λοιπὸν τῶν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἀνδρῶν κεῖνται μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν καὶ τῶν βραδύτερον παρὰ τοῦ *Ελλ. Β*, πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν, ἐν χρήσει εἶναι μεγάλαί ὡς ἐκεῖναι καλύπτουσαι τὸ σῶμα μέχρι τῶν κνημῶν καὶ ἀναρτῶνται ἀπὸ τοῦ τραχήλου διὰ τελαμώνος· ὁ τελαμών ἕμωσ αὐτῶν κεῖται ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, οὐχὶ ὅπως ὁ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ, τοῦτο δὲ διότι ἐκεῖναι μὲν ἐκρέμαντο πρὸ τοῦ στήθους, ἐνῶ αὐταὶ φοροῦνται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ βραχίονος· κατὰ τοῦτο πλησιάζουσι πολὺ μᾶλλον πρὸς τὰς νεωτέρας, τὰς μετ' ὀχάνου ἀσπίδας, πρὸς ἃς ὁμοιάζουσι καὶ ἕνεκα τῶν πορπάκων.

Τὴν μεγίστην ἕμωσ ὁμοιότητα—ταυτότητα δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν—ἀνευρίσκωμεν μεταξὺ τῶν ἀσπίδων τοῦ ἀγγείου καὶ τῆς στήλης ἀφ' ἑνὸς καὶ τῶν λακωνικῶν ἀφ' ἑτέρου. Αἱ ἀσπίδες τῶν Σπαρτιατῶν ἦσαν κυρταὶ καὶ μεγάλαι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν στίχων τοῦ Τυρταίου (*Ἀπόσπ.* 11 Bergk)

μηρούς τε κνήμας τε καὶ στέρνα καὶ ὤμους
ἀσπίδος εὐρείης γαστρί καλυψάμενος¹

ἕνεκα τούτου ἐν ταῖς πορείαις ἔφερον αὐτὰς οἱ Εἰλωτες· τὰς μετεχειρίζοντο δὲ καὶ ὡς φορεῖα διὰ νεκροῦς καὶ τραυματίας¹. Ἐφερον δ' αὐτὰς ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρός, ὡς ὀηλοῖ πάλιν ὁ Τυρταῖος (*15 Bergk*) ποιῶν

Ἄγετ' ὦ Σπάρτας εὐάνδρου
κοῦροι πατέρων πολιατᾶν,
λαῖψ μὲν ἔτυν προβάλλεσθε

καὶ ὡς ἐμφαίνουσιν εἰδήσεις οἷα ἢ τοῦ Ξενοφῶντος (*Ἐλλ.* IV 5, 13), ἔνθα οἱ Λακεδαιμόνιοι ὀπλιῖται ἐν πορείᾳ εὐρισκόμενοι παρέχουσι τὰ δεξιὰ γυμνά, ὅπως θὰ συνέβαινε καὶ εἰς οἰονόηποτε ἄλλον ἑλληνικὸν στρατόν. Ἐπειτα τῶν Σπαρτιατῶν αἱ ἀσπίδες ἔστεροῦντο ὀχάνων, εἶχον δὲ μόνον πόρπακας· τοῦτο σαφῶς μαρτυρεῖ ὁ Πλούταρχος (Κλεομένης.

¹ Πρὸς τὸ διάσημον λόγιον ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τὰς. Ἴσως δὲ καὶ αὐτὴ ἢ πολυθρόνητος τῶν Σπαρτιατῶν φειδῶ τῶν ἠττημένων, οὓς δὲν κατεδίωκον μακρὰν, λόγον εἶχεν, ἐν μέρει τοῦλάχιστον, τὸ μέγεθος καὶ βάρος τῆς ἀσπίδος.

XI) ὁμιλῶν περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ὀπλισμοῦ τῶν Σπαρτιατῶν ὑπὸ τοῦ Κλεομένου· « ἐδίδαξε, λέγει, αὐτοὺς ἀντὶ δόρατος χρῆσθαι σαρίσση δι' ἀμφοτέρων καὶ τὴν ἀσπίδα φορεῖν δι' ὀχάνης, μὴ διὰ πόρπακος ». Ἐκ τούτων ἐξάγεται ὅτι μέχρι τοῦ Κλεομένου οἱ Σπαρτιῖται ἐφόρουσαν τὴν ἀσπίδα μόνον διὰ πόρπακος, οὐχὶ δι' ὀχάνου. Τελευταῖον δὲν γνωρίζω μὲν ἐὰν ἀναφέρεται πού, ὅτι αἱ ἀσπίδες τῶν εἶχον τελαμώννας, τὸ πρᾶγμα ἕμωσ μοὶ φαίνεται βέβαιον καὶ ἕνεκα τοῦ χειρισμοῦ, ὅστις ἄλλως θὰ ἦτο ὡς εἶδομεν ἀδύνατος, καὶ ἐκ τινῶν ἄλλων τεκμηρίων, π. γ. ἐκ τοῦ τεχνάσματος τὸ ὁποῖον ἀναγράφει ὁ Ἡρόδοτος (VII 211) περὶ τῶν ἐν Θερμοπύλαις πολεμησάντων· « Λακεδαιμόνιοι δὲ ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἄλλα τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅπως ἐντρέψειαν τὰ νῶτα, ἄλλες φεύγεσκον δῆθεν, οἱ δὲ βάρβαροι ὀρέοντες φεύγοντας βοῆ τε καὶ πατάγῳ ἐπήισαν, οἱ δ' ἂν καταλαμβανόμενοι ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι τοῖσι βαρβάροισι, μεταστρεφόμενοι δὲ κατέβαλλον πλήθει ἀναριθμήτους τῶν Περσέων ». Τοῦτο δὲν μοὶ φαίνεται εὐνόητον ἄλλως ἢ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει, ὅτι στρεφόμενοι πρὸς φυγὴν δῆθεν ἔρριπτον ἐπὶ τῶν νώτων τὴν διὰ τελαμώννος ἀνηρητημένην ἀσπίδα, διότι βεβαίως οἱ Σπαρτιῖται δὲν παρεῖχον γυμνά τὰ νῶτα εἰς τὴν βέλη καὶ ἀκοντίσματα τῶν κατὰ πόδας ἀκολουθούντων αὐτοὺς ἐχθρῶν¹.

Οἱ Σπαρτιῖται βεβαίως δὲν ἦσαν φίλοι τῶν νεωτερισμῶν, ἐφύλαξαν ἕμωσ πιθανῶς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον τὴν πάτριον ἄνευ ὀχάνου ἀσπίδα, διότι δὲν ἤθελον νὰ ἐλαττώσωσι τὸ μέγεθος αὐτῆς· καὶ ὁ Κλεομένης ἀναμφιβόλως ὅταν ἀντικατέστησε τὸν πόρπακα διὰ τοῦ ὀχάνου, ἐσμίκρυνε τὰς ἀσπίδας τῶν στρατιωτῶν του. Ὅπως δὲ οὐδεμία ἀμφιβολία μένει, φρονῶ, ὅτι αἱ σπαρτιατικαὶ ἀσπίδες διέφερον οὐσιωδῶς τῶν ἄνευ πόρπακος καὶ ὀχάνου πρὸ τοῦ στήθους κρεμαμένων ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν καὶ ὅτι ἐξ ἐναντίας ὁμοιάζον καθ' ὅλα πρὸς τὰς ἀσπίδας τῶν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἀνδρῶν. Ἐὰν δὲ ἐπιτρέπηται, ἐκ τῆς κατὰ τοὺς

¹ Ὅμοιος ἀπεφάνετο ἤδη ὁ O. Müller, *Dorier* II σ. 240· ἢ σπαρτιατικὴ ἀσπίς hing wahrscheinlich... an einem um den Nacken gelegten Riemen und wurde nur durch einen Ring in der hohlen Seite regiert.

στορικούς χρόνους χρήσεως τῶν Σπαρτιατῶν νὰ εξαγάγωμεν συμπέρασμα τι περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀσπίδος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεταναστεύσεως τῶν Δωριέων, τὸ συμπέρασμα θὰ εἶναι ὅτι μεταχειρίζοντο τότε συνήθως οὐχὶ τὴν ἀρχαιοτέραν μυκηναϊκὴν ἀσπίδα, ἀλλὰ ταύτην, ἣν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου βλέπομεν.

Πρὸς τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν μοι φαίνεται ὅτι ἐναντιοῦνται τὰ ἑμμηρικὰ ποιήματα· διότι ὡς παρετήρησεν ὁ Helbig¹ ἄπαξ μόνον ὀρίζει ὁ ποιητὴς σαφῶς τὸν ὦμον, ἐφ' οὗ κεῖται ὁ τελαμῶν τῆς ἀσπίδος, ὀρίζει δὲ τὸν δεξιὸν (E 98 σὺν E 794 ἐξ.), καὶ τοῦτο οὐδαμῶς συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς ἀρχαιοτέρας μυκηναϊκῆς ἀσπίδος, ἥς ὁ τελαμῶν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὦμου. Ὁ Reichel², εἶναι ἀληθές, ἐξηγεῖ τὸ χωρίον ἄλλως, ἢ ἐρμηνεῖα του ὅμως μοι φαίνεται βεβιασμένη· ὁ Διομήδης πληγώνεται εἰς τὸν δεξιὸν ὦμον, ἢ πληγὴ δ' ἐρεθιζομένη ὑπὸ τοῦ ἰδρωτὸς προξενεῖ αὐτῷ πόνους· ὑπεγείρει λοιπὸν τὸν τελαμῶνα καὶ σφογγίζει αὐτήν·

ἂν δ' ἴσχων τελαμῶνα κελαινεφές αἶμ' ἀπομόργνυ·

τοῦτο νομίζω δὲν δύναται νὰ σημαίνει ἄλλο ἢ ὅτι ἢ πληγὴ ἔκειτο ὑπὸ τὸν τελαμῶνα ἢ παρ' αὐτόν, ὅτι δηλαδὴ ἢ τε πληγὴ καὶ ὁ τελαμῶν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὦμου· διότι αἱ δύο πράξεις, ἀνάσχεσις τοῦ τελαμῶνος καὶ ἀπόμορξις τοῦ αἵματος, εἶναι προφανῶς συναφεῖς, τῆς πρώτης ἐκτελουμένης χάριν τῆς δευτέρας· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποθεθῶσιν ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων, πάντως εἶναι σύγχρονοι, ἐὰν δὲ ὁ τελαμῶν δὲν ἔκειτο ἐπὶ τοῦ πληρωθέντος ὦμου, ὁ Διομήδης ὄφρα ἐδυσχέρανε τὸ ἔργον του ἀνέχων διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς τὸν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὦμου τελαμῶνα καὶ σφογγίζων συγγρόνως διὰ τῆς ἐτέρας τὴν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πληγὴν. Ἄλλα δύο χωρία, τὰ ὅποια ὁ Reichel ἀναφέρει πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι τῶν παρ' Ὀμήρῳ ἀσπίδων οἱ τελαμῶνες ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὦμου, δύναται κάλλιστα νὰ ἐρμηνευθῶσι καὶ ἄλλως. Ἐν τῷ πρώτῳ (Π 406) λέγει ὁ ποιητὴς περὶ τοῦ Αἴαντος

ὁ δ' ἀριστερόν ὦμον ἔκαμνε
ἔμπεδον αἰὲν ἔχων σάκος αἰόλον·

¹ Homerisches Epos² σ. 327.

² E. a. σ. 33.

Ὁ Reichel φρονεῖ ὅτι ὁ ὦμος τοῦ Αἴαντος ἔκαμνε, διότι ἐπ' αὐτοῦ ἔκειτο ὁ τελαμῶν· ἐὰν ὅμως ὁ ἦρωας ἐφόρει ἀσπίδα, οἶαν οἱ ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου ἄνδρες, ὁ ὦμός του καὶ ὄλος ὁ βραχίον διαρκῶς πιεζόμενοι ὑπὸ τῆς ἀσπίδος δὲν θὰ ἔκαμνον ὡσαύτως; Τὸ δεῦτερον χωρίον ἀναφέρεται πάλιν εἰς τὸν Αἴαντα· ὁ Ἔκτωρ βάλλει αὐτόν

Ξ 404 ἐξ. τῆ ρα δύο τελαμῶνα περὶ στήθεσσι τετάσθην,
ἦ τοι ὁ μὲν σάκος, ὁ δὲ φασγάνου ἀργυροῦλου·
τῶ αἰ ῥυσάσθην τέρενα χροά·

Περὶ τοῦ τελαμῶνος τοῦ ξίφους γνωστὸν εἶναι ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὦμου· ἐὰν δὲ δεχθῶμεν (Reichel σ. 32) ὅτι ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ ὀρίσῃ ἀκριβῶς τὸ μέρος, εἰς ὃ ἐβλήθη ὁ Αἴας, τότε βεβαίως πιθανώτερον εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ τελαμῶνες διεσταυροῦντο ἐπὶ τοῦ στήθους, ὅτι δηλαδὴ ὁ τῆς ἀσπίδος ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὦμου· διότι οὕτω ὁ ὀρισμὸς τοῦ μέρους θὰ ἦτο ἀκριβέστερος. Ἄλλ' οὗτος δὲν ἦτο ὁ σκοπὸς τοῦ ποιητοῦ· ἠθέλησεν ἀπλῶς νὰ δηλώσῃ τὸ αἴτιον, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τὸ δόρυ τοῦ Ἐκτορος δὲν ἐπλήγησε τὸν Αἴαντα, τὸ αἴτιον δ' ἦτο ὅτι, εἰς τὸ μέρος ἔπου ἐβλήθη, οἱ τελαμῶνες ἔκειτο ὁ εἰς ἐπὶ τοῦ ἐτέρου· ἐὰν διεσταυροῦντο ἢ ἔκειτο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὦμου — τοῦτο μένει ἀσαφές, ὡς παρετήρησε πάλιν ὁ Helbig¹ Ὁμολογῶ ὅμως ἐγὼ ὅτι, ἐὰν οἱ τελαμῶνες διεσταυροῦντο ἐπὶ τοῦ στήθους, ὁ δ' Αἴας ἐφόρει ἐπ' αὐτῶν τὴν μεγάλην πυργοειδῆ ἀσπίδα του, δὲν ἐννοῶ πῶς ἢ αἰχμὴ τοῦ Ἐκτορος ἠδύνατο νὰ φθάσῃ μέχρι τῶν δύο τελαμῶνων χωρὶς νὰ διατρυπήσῃ πρῶτον τὸ ἐπταβόειον σάκος τοῦ ἦρωος· περὶ τούτου δὲ οὐδὲν ἀναφέρεται.

Καὶ εἰς ἄλλας περιγραφὰς τῶν ἐπῶν ἀρμόζουσιν αἱ μετὰ πόρπακος καὶ τελαμῶνος ἀσπίδες, περὶ ὧν ὁμιλοῦμεν, ἐξ ἴσου καλῶς ἔσον καὶ αἱ ἀρχαιότεραι μυκηναϊκαί, ἢ καὶ καλλίτερον. Οὕτω δύναται ταύτη ἀσπίς νὰ καλύψῃ ἄριστα ἄνδρα συνεσταλμένον κοιμώμενον (ξ 479. Reichel σ. 20), περὶ αὐτῆς δὲ προκειμένου ἐννοοῦνται νομίζω καλλίτερον καὶ στίχοι ὡς οἱ ἐξῆς·

M 294. Φ 581. ἀσπίδα μὲν πρόσθ' ἔσχετο πάντος' εἴσην
N 157. 803. πρόσθεν δ' ἔχεν ἀσπίδα πάντος' εἴσην
Υ 162. 163. ἀτὰρ ἀσπίδα θυῦριν || πρόσθεν ἔχε στέρνοιο

¹ E. a. σ. 327 σημ. 6.

Διότι ἡ ἀρχαιοτέρα μυκηναϊκὴ ἀσπίς ἐφέρετο κατὰ δύο μόνον τρόπους, ἐκρέματο δηλαδὴ ἢ ἐπὶ τῶν νώτων ἢ πρὸ τοῦ στῆθους· ἔταν ἐκρέματο πρὸ τοῦ στῆθους, ὁ ὀπλίτης οὐδέποτε μετεκίνει αὐτὴν πρὸς δεξιὰ ἢ πρὸς ἀριστερά, ὅπως ἀμυνθῆ κατὰ τῶν βελῶν (Reichel σ. 14)· περὶ τούτων τῶν ἀσπίδων λοιπὸν προκειμένου οἱ παρατεθέντες στίχοι εἶναι δυσερμηνευτοί· διότι οὗτοι δὲν σημαίνουν βεβαίως οὔτε ὅτι οἱ ἦρωες εἶχον τὰς ἀσπίδας ὀλίγον, πρότερον κρεμαμένας ἐπὶ τῶν νώτων, οὔτε ὅτι «βαδίζοντες μετὰ προφυλάξεως κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἔφερον αὐτὰς πρὸ ἑαυτῶν κρατοῦντες ἀπὸ τοῦ κανόνος» (Reichel σελ. 36)· τὸ δεῦτερον ἀποκλείεται καὶ ὑπὸ τοῦ ἀορίστου «ἔσχετο» καὶ ὑπὸ τοῦ γεγονότος ὅτι εἰς μίαν τῶν περιπτώσεων (Φ 581) ὁ Ἀγήνωρ ἴσταται ἀναμένων τὸν ἐχθρὸν, δὲν προχωρεῖ κατ' αὐτοῦ. Οἱ στίχοι ἐκεῖνοι δηλοῦσιν ἀκριβῶς τὴν πρὸς τὰ δεξιὰ κίνησιν τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, δι' ἧς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μάχης, εἴτε ἐπιτιθέμενοι εἴτε ἰστάμενοι καὶ τὸν ἐχθρὸν δεχόμενοι, ἔφερον τὴν ἀσπίδα πρὸς τὰ ἐμπρός, ὥστε νὰ καλύπτῃ τὸ στῆθος καὶ τὰ σκέλη· δηλοῦσι δηλαδὴ σαφῶς ὅτι οἱ ἄνδρες, εἰς οὓς ἀναφέρονται, ἐφόρου ἀσπίδας μετὰ πόρπακος.

Ἐσαύτως αἱ φράσεις «ὑπασπίδια προβαίνειν» ἢ «προποδίζειν» ἐνοοῦνται οὐχ ἦσαν καλῶς ἀναφερόμενοι εἰς ἀσπίδας μετὰ τελαμῶνος καὶ πόρπακος· διότι αὐταὶ μετετοπίζοντο εὐκόλως διὰ μικρᾶς τῆς χειρὸς κινήσεως καὶ οἱ ταύτας φοροῦντες ὤφειλον νὰ προχωρῶσι μετὰ πλείστης προσοχῆς, ὅπως μὴ γυμνώσωσι μέρος τοῦ σώματός των. Πρὸ πάντων φυσικὰ διέτρεχον κίνδυνον νὰ γυμνώσωσι τὰ δεξιὰ καὶ διὰ τοῦτο, ὅσάκις δίδεται ἀκριβέστερος ὀρισμὸς, βλέπομεν ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ σώματος δέχονται οἱ πολεμισταὶ τὰς πληγὰς. Ὁ Φαῖστος (E 46), ὁ Διομήδης (E 98—188), ὁ Μαχάων (A 506), ὁ Προθόγηρ (E 450), ὁ Πυραϊγμης (II 289), ὁ Ἀκάμας (II 343) πληγώνονται εἰς τὸν δεξιὸν ὤμον· ὁ Σιμοείσιος (A 480) εἰς τὸ στῆθος παρὰ τὸν δεξιὸν μαστόν, ὁ Εὐρύπυλος (A 583) εἰς τὸν δεξιὸν μηρόν, ὁ Φέρεκλος

(E 66) καὶ ὁ Ἀρπαλίων (E 651) εἰς τὸν δεξιὸν γλουτόν, ὁ Διῶρης (A 518) εἰς τὴν δεξιὰν κνήμην καὶ πάλιν ὁ Διομήδης (A 376) εἰς τὸν τارسὸν τοῦ δεξιοῦ ποδός, ὁ δὲ Θέστωρ (II 405) εἰς τὴν δεξιὰν γνάθον. Ἀπέναντι τούτων δύο μόνον ἀναφέρονται πληρωθέντες εἰς τὰ ἀριστερὰ τοῦ σώματος, ὁ Σαρπηδῶν (E 660) εἰς τὸν μηρόν καὶ ὁ Θυμβραῖος (A 321) εἰς τὸν μαστόν. Καὶ δὲν ἀρνούμαι μὲν ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποδίδῃται πολὺ μεγάλη σημασία εἰς πάντα τὰ παραδείγματα, διότι εἰς πολλὰ φαίνεται ὅτι τὸ ἐπίθετον μᾶλλον κατὰ συνήθειαν ἐτέθη — αὐτὸς ὁ ἵππος Πήδαρος (II 467) πληγώνεται ὅπως οἱ ἄνδρες εἰς τὸν δεξιὸν ὤμον — οὐχ ἦσαν ἀκριβῶς ἡ συνήθεια αὕτη ἀποδεικνύει ὅτι ἐν τῇ φαντασίᾳ τῶν ἀοιδῶν τὰ δεξιὰ τοῦ σώματος τῶν πολεμιστῶν παρίσταντο πολὺ μᾶλλον ἐκτεθειμένα εἰς τὰ βέλη καὶ τὰς πληγὰς τῶν ἐχθρῶν τοῦτο δὲ μαρτυρεῖ πάλιν ἐναντίον τῆς μυκηναϊκῆς ἀσπίδος.

Ἀλλὰ νομίζω ὅτι εἶναι περιττὸν νὰ ἐπιμείνω περισσότερον. Ἡ γνώμη τοῦ Reichel ἰσχύει, φαίνεται, περὶ τῶν ἀληθῶς ὄχνα ἐχούσων ἀσπίδων, ἢ μετάβασις ὅμως εἰς αὐτὰς ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν δὲν ἐγένετο ἀποτόμως· ἐμεσολάβησαν αἱ μετὰ τελαμῶνος καὶ πόρπακος, ἃς βλέπομεν ἐπὶ τῆς στήλης καὶ τοῦ ἀγγείου καὶ ἃς οἱ Σπαρτιατῆται μέχρι τοῦ τρίτου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος μετεχειρίζοντο. Καὶ εἶναι μὲν πιθανόν, ὅτι εἰς τινὰ μέρη τῶν ἐπῶν ὁ ποιητὴς εἶχεν ἐν νῷ τὴν παλαιότητα τῆς ἀσπίδα, εἰς πλείστας ὅμως περιγραφὰς ἀρμόζει ἀναμφιβόλως πολὺ καλλίτερον ἢ ἄλλη, ἥτις ἀποδεικνύεται οὕτω οὔσα πολὺ ἀρχαιοτέρα τοῦ ὀγδόου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος. Τὸ συμπέρασμα δὲ τοῦτο συμφωνεῖ πρὸς ὅσα ἐξ ἄλλων δεδομένων ἐπιτρέπεται νὰ εικάσωμεν περὶ τῆς διαρκείας τοῦ μυκηναίου πολιτισμοῦ· διότι βεβαίως οὔτε ὁ τάφος, ἐν ᾧ ἡ στήλη εὑρέθη, δύναται νὰ εἶναι τῆς ὀγδοῆς ἑκατονταετηρίδος, οὔτε τὸ ἀνάκτορον τῶν Μυκηνῶν ἐσώζετο μέχρι τῶν χρόνων ἐκείνων.

ΧΡ. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

1. Τεμάχιον πλακὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἑλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Μέγιστον πλάτος 0,45, ὕψος 0,12, πάχος 0,05. Μέγεθος τῶν γραμμάτων τοῦ πρώτου στίχου 0,018, τῶν δὲ λοιπῶν 0,013-0,015 πλὴν τοῦ Ο καὶ τοῦ Θ ἐχόντων ὕψος μόνον 0,01. Ὁ χαρακτήρ τῶν γραμμάτων φαίνεται οὕτως ἀρχαϊκός, ὥστε παρὰ τὸ ἰωνικὸν ἀλφάβητον δὲν μοι φαίνεται ἀπίθανον νὰ εἶνε καὶ ἀρχαιοτέρα κατὰ τι τῶν κατ' Εὐκλείδην ἄρχοντα χρόνων ἢ ἐπιγραφή. Ἀριθμὸς τοῦ ἐν τῷ μουσεῖῳ καταλόγου τῶν ἐπιγραφῶν 333. Εὐρέθη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἐπιχώσει τῆς νοτίας αὐλῆς τοῦ ἱεροῦ εἰς μέγα βάθος ὄχι μακρὰν τοῦ παλαιοτέρου στρογγύλου πύργου.

<p style="text-align: center;">Θ Ε Ο</p> <p>ΕΙΚΩΤΗΝΖ</p> <p>ΤΕΝΝΑΝΜΑΝ</p> <p>ἸΝΤΕΡΓΩΝΔΑΙ</p> <p>5 ΜΟΞΑΘΗΝΑΙΣ</p> <p style="text-align: center;"><ΑΙΓΑΙ</p>	<p>Θεό -- [ἀνέθηκεν].</p> <p>Εἰκὼ τήνδ[ε]</p> <p>(γ)ένναν ΜΑΝ</p> <p>(α)ντ' ἔργων δ' ἀ[παρχῆς]</p> <p>[δῆ]μος Ἀθηναίω[ν]</p> <p>(κ)αί π[αί]δ[εις]</p>
---	---

2. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν, καίτοι ἐκ πάντων τῶν στίχων ἑλλείπουσι τὰ πρῶτα πρὸς ἀριστεράν γράμματα πλὴν ἴσως τοῦ τετάρτου. Ὑψ. 0,19, πλ. 0,08, πάχ. 0,12. Γράμματα στοιχηθδὸν διατεταγμένα καὶ φιλοκάλως κεχαραγμένα· μέγεθος αὐτῶν 0,012. Φαί-

Κ Η Φ Ι Ξ Ι Ε Ξ
Π Ρ Ω Τ Α Ρ Χ Ο Ξ
Π Υ Θ Ε Α Ξ
Ε Υ Φ Ι Λ Η Τ Ο Ξ
5 Κ Ο Ρ Ο Ι Β Ο Ξ
Α Ψ Ϛ Φ Η Ξ
Φ Ω Ν
Χ Ο Ξ
Η Ξ
10 Τ . . . Κ Ω

Ο Ι
Ξ
/
Τ Ε , . Μ Α Χ Ο Ξ
Δ Η Μ Ο Δ Ο Κ Ο Ξ
Χ . Ι Μ Α Χ Ο Ξ
Φ Α Ν Υ Λ Λ Ο Ξ
Α Κ Ρ Υ Π Τ Ο Ξ
Ι . . Υ Λ Λ Ο Ξ
. . . Κ Ρ Α Τ Η Ξ

Ε Λ
Α Ι Τ
Ο Δ Ε
Ο Ν Η Ι
5 - Ο Ξ Κ
Ν Δ Ο
Ξ Ο Ν
Ο Ν Ε
Ρ Ο Ι
10 Ε Ι Δ
Υ

νονται ἀνήκοντα εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος. Ἀριθ. καταλ. 341.

Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ στ. 2 φαίνεται ὅτι εἶνε Κ, τὸ δὲ τελευταῖον τοῦ στ. 9 ὅτι δὲν εἶνε Ι.

3. Μάρμαρον λευκὸν ἑλλιπὲς κάτωθεν, ἄνωθεν δὲ πάλαι συνδεδεμένον πρὸς ἕτερον λίθον διὰ δύο σιδηρῶν δεσμῶν, ὧν σώζονται καὶ νῦν τὰ ἴχνη. Πλάτος 0,85, μέγιστον ὕψος 0,50, πάχος περιήπου 0,20. Ἐπιφάνεια πολλαχοῦ ἐφθαρμένη ἐξ ἀπολεπίσεως καὶ ἀποσαθρώσεως τοῦ μαρμάρου, προσέτι δὲ ἐν τῇ μέσῃ στήλῃ ἠφανίσθησαν σχεδὸν ὄλοσχερῶς οἱ τρεῖς πρῶτοι στίχοι καὶ μέρος τοῦ τετάρτου ἕνεκα ἀποκοπῆς μέρους τοῦ λίθου. Γράμματα τῶν αὐτῶν περιήπου χρόνων πρὸς τὰ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς· μέγεθος αὐτῶν 0,011, διάταξις στοιχηθδὸν πλὴν τῆς τρίτης στήλης, ἣτις ἔχει μόνον δύο στίχους. Ἀρ. καταλ. 38.

Γ . . Ν Ψ Μ Η Ξ Δ Α Μ Ο Ξ
Ξ Υ Φ Ι Λ Η Τ Ο Ξ	Ε Υ Γ Ο Ξ
Λ Ρ Ι Ξ Τ Ο Κ Ρ Λ Ι	Ε Υ . Ρ Α Τ Η Ξ
Ξ Τ Ρ Ψ Μ Β Ι Χ Ι Δ Η Ξ	
15 . . Ε Ξ Ο Φ Ο Ξ	Φ Η Γ Ο Ξ Ι Ο Ι
. . Τ Ο Ν Ο Ξ	Ο
. . . Χ Ρ Α Ι Ο Ξ	
. . Λ Λ Ι Ρ Ρ Ο	
N	

Κηφισιείς·	- οι	'Ακαμαντίδος·
Πρώταρχος	-ς	Ευξίθεος.
Πυθέας	-ης	
Ευφίλητος	Τει[σί]μαχος	
5 Κόροιβος	Δημόδοκος	
'Αψ(έ)φης	Χ[αρ]ίμαχος	
- - φων	Φάνυλλος	
- - - χος	'Ακρυπτος	
- - - ης	'Ι[άσ;]υλλος	
10 Τ[ηλε]κῶ[ν;]	- - κράτης	
[Εὖω]ν(ύ)μης	- - δαμος	
(Ε)υφίλητος	Εὐ[θύ. . .]ος	
('Α)ριστοκρ[άτης]	Εὐ[κ]ράτης.	
Στρομβιχίδης		
15 ['Αρ]έσοφος(;) Φηγο(ύ)σιο(ι)·		
[Εὔ]τονος	- - ο - -	
-χραιος(;)·		
[Κά]λλιπο[ς]		
N - - -		

'Εν στήλῃ α' στ. 17 ΑΙ ἐφαρμμένα καὶ ἀμφί-
βολα. 'Εν στήλῃ β' στ. 1 πιθανώτατα πρέπει νὰ
συμπληρωθῇ [*Αναγνώσει*]οι, διότι καὶ οὗτοι ἀνή-
κον εἰς τὴν 'Ερεχθίδα φυλὴν, ὡς οἱ Κηφισιείς
καὶ οἱ Φηγοῦσιοι.

4. Τετράγωνος βάσις ἐκ μέλανος ἐπιχωρίου λί-
θου μετὰ βοθρίσκου ἄνωθεν ἐλλιπῆς πρὸς ἀριστε-
ρὰν Πλ. 0,25, ὕψ. 0,11, πᾶχ. 0,40. Ὡς ἐκ
τῶν γραμμᾶτων ἢ ἐπιγραφῆ δὲν φαίνεται πολὺ
νεωτέρα τῶν προηγουμένων. Μέγεθος τῶν γραμ-
μᾶτων περίπου 0,02. Ἀριθ. καταλ. 64.

ΕΙΤΟΝΟΞ	['Ο δεῖνα 'Αριστογ]εῖτονος
ΑΜΕΝΟΞ	[εὐξ]άμενος
ΘΗΚΕΞ	[ἀνέ]θηκεν.

5. Στήλῃ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπῆς ἄνωθεν.
Μέγιστον ὕψος 0,50, πλ. 0,19, πᾶχ. 0,15. Τὰ
γράμματα φαίνονται κατὰ τι νεώτερα τῶν προη-
γουμένων· μέγεθος αὐτῶν 0,016, τὸ Θ ἐν τῷ τε-
λευταίῳ στίχῳ μικρότερον τῶν ἄλλων, τοῦ Ε ἢ
μέση κεραία εἶνε βραχυτέρα, διάταξις στοιχηθόν.
'Αριθ καταλ. 72.

. Υ Δ Ε Ι Δ Η Ξ	[Κ]υδείδης
Κ Υ Δ Ι Ξ Τ Ρ Α Τ Ο	Κυδιστράτο(υ)
Π Ε Ι Ρ Α Ι Ε Υ Ξ Ε	Πειραιεύς 'Ε-
Λ Ε Υ Ξ Ι Ν Ι Α Τ Α	λευσίαια τὰ
Μ Ε Γ Α Λ Α Π Α Λ Η	μεγάλα πάλ(η)-
Ν Ν Ι Κ Η Ξ Α Ξ Α Ν	ν νικήσας ἀν-
Ξ Θ Η Κ Ε	(έ)θηκε.

6. Μάρμαρον λευκὸν περικοπὲν ἐν ὑστέροις χρο-
νοῖς ἄνωθεν καὶ ἐκατέρωθεν, ἵνα μεταποιηθῇ εἰς
βάσιν τινά, ὅθεν καὶ ἡ ἐπιγραφῆ εἶνε ἐκατέρωθεν
κεκολοβωμένη, καὶ οἱ δύο πρῶτοι στίχοι αὐτῆς
λίαν λελωθημένοι. Τὸ νῦν σωζόμενον μέρος εἶνε
τετρασμένον εἰς δύο τεμάχια συναρμύζοντα. Μέ-
γιστον ὕψος 0,31, πλ. 0,61, πᾶχος 0,62. Ὁ χα-
ρακτήρ τῶν γραμμᾶτων φαίνεται ἀνάγων τὴν ἐπι-
γραφὴν εἰς τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος· Ω συγ-
κελευσμένον, Ν ἰσοσκελές, Ε μετὰ βραχυτέρας
τῆς μέσης κεραίας· ἅπαξ (στ. 6) ὑπάρχει καὶ στί-
ξις διὰ τριῶν στιγμῶν. Τὰ γράμματα εἶνε διατε-
ταγμένα εἰς δύο στήλας. 'Εν τῇ πρὸς δεξιὰν στήλῃ
ὁ κατάλογος τῶν ὀνομάτων φαίνεται ὅτι ἤρχετο
ἀπὸ τοῦ τρίτου στίχου, διότι ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ
τὰ γράμματα εἶνε ἀραιότερα ἢ ἐν τοῖς ἐπομέ-
νοῖς. Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μικρὰ λείψανα τῆς πρὸς
ἀριστερὰν στήλης δὲν φαίνονται ἀνήκοντα εἰς ἀνα-
γραφὴν ὀνομάτων. 'Εν τέλει τοῦ στ. 7 ὁ χαρακτήρ
παρέλιπεν ἐκ παραδρομῆς τὸ Ν γράψας τὰ ἐπό-

μενα γράμματα ΟΥ, ἔπειτα δὲ διώρθωσεν αὐτὸς τὸ παράπτωμα. Ἐν στ. 2 ἐν τέλει ἄγραφος χῶρος Ἄριθ. καταλ. 40.

Α :

) _ N I L Δ
 Τ Ε Ε Ξ Ω Τ Η Ξ Λ Α Μ Π Τ Ρ Ε
 Ξ Κ Α Φ Ω Ν Φ Ι Λ Α Ι
 5 Ε Λ Π Ι Ν Η Ξ Π Ρ Ο Β Α
 Α Γ Ν Ο Θ Ε Ο Ξ : Κ Η Τ Τ
 Φ Ι Λ Ο Θ Η Ρ Ο Ξ Α Γ Ν Ο
 Λ Υ Ξ Ι Ξ Τ Ρ Α Τ Ο Ξ Φ Υ Λ /
 Λ Υ Ξ Ι Ξ Τ Ρ Α Τ Ο Ξ Μ Ε Λ
 . . Ρ Ο Π Ι Ν Ο Ξ Δ Ε Κ Ε

στ. 3 Σώτης Λαμπτρ[εύς]
 Σκάφων Φιλαι[ίδης]
 Ἐλπίνης Προβα[λήσιος]
 Ἄγνόθεος Κήττ[ιος]
 Φιλόθηρος Ἄγνο[ύσιος]
 Λυσίστρατος Φυλ[άσιος]
 Λυσίστρατος Μελ[ιτεύς]
 [Χα]ροπίνος Δεκε[λεύς].

7. Τμήμα κυλινδρικής βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου διχοτομηθὲν ὀριζοντίως ἐν βαρβάρους χρόνοις. Τὸ διασωθὲν μέρος εἶνε τὸ ἐν τέταρτον περίπου τῆς ἀρχικῆς περιμέτρου τῆς βάσεως, σύγκριται δὲ ἐκ δύο τεμαχίων συναρμοζομένων τὸ ἕτερον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου. Ὑψὸς ἀμφοτέρων 0,28, σωζομένη περίμετρος 0,45. Ὡς ἐκ τῆς διχοτομήσεως ἠφανίσθησαν γράμματα μετὰ τῶν σωζομένων δύο στίχων (πιθανῶς εἰς μόνον στίχος). Κατὰ τὸ πρὸς ἀριστερὰν πέρασ τοῦ τεμαχίου σώζεται τμήμα ἐγκεχαραγμένου ελαίνου στεφάνου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐσώθη μόνον τὸ γράμμα Η. Τὰ γράμματα φαίνονται τῶν αὐτῶν χρόνων πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν· μέγεθος αὐτῶν 0,015. Ἄριθ. καταλόγου 111.

Χ Α Ρ Ι Α Σ Ε Υ Θ Υ Κ Ρ Α Τ Ο Υ
 Η
 Ε Π Ι Τ Η Ν Χ Ω Ρ Α Ν Α Ν Ε Θ Η Κ Ε

Χαρίας Εὐθυκράτου[ς]
 [Κυδαθηναίους στρατηγῆσας]
 ἐπὶ τὴν χώραν ἀνέθηκε[ν].

Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ τὴν χώραν ἢ στρ. ἐ. τ. χ. τὴν ἐπ' Ἐλευσίνοσ πρβλ.

Busolt Gr. Staatsalterth. 2 σελ. 242. Ὁ Χαρίας οὗτος εἶνε ἤδη γνωστὸς ὡς τριήραρχος (CIA II, 808 a 54).

8. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς δεξιάν. Ὑψ. 0,08 πλ. 0,13, πάχ. 0,035. Τὰ γράμματα φαίνονται ὄχι νεώτερα τοῦ τετάρτου αἰῶνος· μέγεθος αὐτῶν 0,008 περίπου. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐκδόθεισα πρὸ πρῶτον ὑπὸ Lenormant, Recherches arch. à Él. σελ. 365 ἀριθ. 101 περιελήφθη εἶτα πλημμυελῶς μετὰ τῶν ῥωμαϊκῶν ἐπιγραφῶν ἐν CIA. III 850, ἔνθα καὶ ἀμφιβολίαν περὶ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ στ. 3 ἐξεδήλωσεν ὁ Dittenberger. Διὰ τοῦτο ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐκδοθῇ ἐκ νέου. Ἄριθ. καταλ. 347.

Ο Ι Α Δ Ε Λ
 Ω Ν Ξ Ω Φ Ρ Ο
 Ι Κ Ο Ν Ο Μ Ο Ν

Ἐν στ. 3 δὲν κεῖται νῦν ἐπὶ τοῦ λίθου ΟΙΚΟΝΟΜΟΝ, ὡς ἀνέγνω ὁ Lenormant, πιθανὸν δὲ μοι φαίνεται ὅτι οὗτος προσέθηκεν ἐν ἀρχῇ τὸ Ο πλανηθεὶς ἐκ τινος ὑπαρχούσης μικρᾶς βλάβης τοῦ λίθου, ὄχι δὲ ὅτι ἀπεκόπη τὸ ἔχον τὸ Ο μέρος τοῦ λίθου ἐν τῷ μετὰ τὸν Lenormant χρόνῳ. Δύναται λοιπὸν ἐν στ. 3 νὰ μὴ ἀναγνωσθῇ οἰκονόμοι, ἀλλ' ἴσως ὀρθότερον - *ικοι ὄμοι* --.

9. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστερὰν. Ὑψὸς 0,16, πλ. 0,127, πάχ. 0,10. Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ λίθου πρὸς τὰ ἄνω εἶνε ἄγραφον. Γράμματα λεπτὰ καὶ ἐπιπολαίως κεχαραγμένα, διαπεταμένα δὲ στοιχηθόν, τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν ἐνιαχοῦ ἐξωγκωμένα· μέγεθος τῶν γραμμάτων μέχρι 0,006. Ἄριθ. καταλ. 370.

Θ Ε Ο Β Ο Υ Λ Ο Σ
 Α Γ Α Θ Η Ι Τ Ο Υ
 Α Ι Λ Ο Η Ν Α Ι Ω
 Σ Ε Γ Ε

Θεόβουλος - - - - - [εἶπεν· Τύχη]
 ἀγαθῆ τοῦ [δήμου τοῦ Ἀθηναίων δεδόχθαι Ἐλευσινίοις κ.]
 αἰ ('Αθ)νηαίω[ν τοῖς Ἐλευσίνι καὶ ἐν Πανάκτω τεταγμένοι-]
 ς· Ἐπειδὴ - - - -

10. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον πρὸς δεξιάν. Πλ. 0,30, ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,25, μέγιστον πᾶχος 0,12. Ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια εἶνε λίαν σεσαθρωμένη καὶ ἀποτετριμμένη, ὡς ἐκ τούτου δὲ καὶ ἕνεκα τῆς μικρότητος τῶν γραμμᾶτων μέγα μέρος τῆς ἐπιγραφῆς κατὰ τὸ μέσον ἠφανίσθη ὀλοσχερῶς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον δὲ εἶνε λίαν δυσανάγνωστον, πλεῖστα δὲ γράμματα ἀμφίβολα. Ἀνέγνωσα ὡς ἠδυνήθην. Εἰς ὁμοίαν καὶ ἔτι χείρονα κατὰστασιν εὐρίσκεται καὶ τὸ ἀκολουθῶς ὑπ' ἀριθ. 11 ἐκδιδόμενον τεμάχιον, ἕπερ νομίζω ὅτι προέρχεται ἐκ τῆς αὐτῆς στήλης

	Ο			
	Μ		Ν Μ Ε Ν	
	ΜΙΞ		Ι Δ Ο Τ Ο Ι Ε Τ	
			Μ Χ Ξ Υ Ν Ε Ρ Α Γ Ι	
	ΜΙΞΘ		Α Ν Α Λ Ω Μ Α Π Ε Ρ Ι Τ Ο	5
	Μ Ε Ν Ο Υ		Τ Ο Π Ε Ρ Ι Τ Ο Ι Ε Ρ Ο Ν	
	Ι Ι Ο Δ . . . Υ		Θ Α Ρ Γ Η Λ Ι Ω Ν Ο Ξ Ε Ν	
		Ε Κ Α Ι Ι Ι Ι	Τ Ε Κ Τ Ο Ι Ν Θ Ι Ν Θ Ε Ρ Ι Ξ	
Ο Τ Ο Ν			Τ Ε Ι Χ Ε Ρ Γ Α Μ Ι Ξ Θ Ι Ι	
Ο Υ Ι		Ξ Θ	Λ Κ Ε Ν Ο Ι Κ Ο Τ Ο Υ Ξ Ν Α	10
			Ε Γ Δ Υ Ο Υ Ε Κ Τ Ω . Ε Ν Τ	
		Ι	Κ Ω Ν Μ Ι Ξ Θ Ε Κ Λ Ι Ι Ι	
Ξ Ξ Υ Ξ	Ο	Ι Ι Ι Ι	Μ Η Ρ Ε Ι Ο Ι Κ Ο Μ Ι Ξ Θ	
Κ Ε Υ Χ Ξ Ρ Ο Ι . Ο Ξ		Ι Ι Ι Ι	Δ Ι Α Ι Ο Γ Ο Ι Μ Ο Μ Ι Ξ Θ	
Λ Υ Ο		Δ . . Δ Υ Ο	Ξ Κ Ι Ρ Ο Φ Ο Ρ Ι Ω Ν Ο Ξ Ε Ν Ο Υ Μ	15
Τ Ο Μ Ι Ξ Θ Ε Κ Α . Ι Ι Ι Ι		Μ Ι Ξ Θ Ε Κ Ι Ι Ι Τ Ε Ι Τ Ι Ι Ι Ο	Ε . Τ Ι Ι Ι Ω	
Ο Μ		Ο Ι Κ Ο	Ν Τ Ε	
		Υ	Ι Ο	
		Ι Λ Δ Υ Ο Γ Α		
		Α Ι Ο		20

Ι Ι Ι

Ἐκ τῆς πρὸς δεξιάν στήλης δύνανται νὰ ἀναγνωσθῶσι τὰ ἐξῆς περίπου:

Στ. 4 ἐξ. ΜΧ συνεπάρ[ειν]-ἀνάλωμα περὶ τὸ [τείχος] τὸ περὶ τὸ ἱερὸν [μηρός ;] Θαργηλιῶνος ἐ[ράτη]. . . . ἐπὶ τ[ὰ] τείχερα μίσθ(ωσις) Ι Ι Ι . . . ἐκ τῶ[ν] ἐντ[ό]κων μίσθ(ωσις) ἐκά(στου) Ι Ι Ι Ι . . . μίσθ(ωσις) . . . μίσθ(ωσις) -- Σκιροφοριῶνος νομ(ηρία).

πρὸς τὸ παρόν. Τὰ γράμματα ἔχουσι τὰ ἄκρα τῶν κεραίων ἐξωγκωμένα, φαίνονται δὲ ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Δ' αἰῶνος προερχόμενα· μέγεθος αὐτῶν 0,005. Ἄριθ. καταλ. 63

Παρὰ τὴν μεγάλην φθορὰν τοῦ λίθου εἶνε φανερόν ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἦτο διηρημένη εἰς τρεῖς στήλας, ὡς φαίνεται ἰδίως ἐκ τῶν στ. 8-9, ἐνθα τὰ γράμματα τῆς μέσης στήλης δὲν ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ τῆς δεξιᾶς. Μέχρι τοῦ στ. 9 πάντες οἱ στίχοι εἶνε ἐλλιπεῖς πρὸς δεξιάν κατὰ τέσσαρα περίπου γράμματα.

Ἐν στ. 8, 10, 13 ἴσως κεῖται συντετριμμένη ἢ ἢ λέξις οἰκο(σίτω)· ὡσαύτως καὶ ἐν στ. 14 τῆς πρὸς ἀριστερὰν στήλης. Ἡ λέξις τείχερα, ἣτις φαίνεται ὅτι κεῖται ἐν στ. 9 δὲν μοι εἶνε ἄλλοθεν γνωστή, ἀλλ' ὅμως δὲν μοι ἐφάνη τοσοῦτον ἀπίθανος, ὥστε νὰ ἀναζητήσω ἄλλην ἀνάγνωσιν.

Ἐν ταῖς ἄλλαις στήλαις πλὴν τῆς ἐπανειλημμένως ἀπαντώσης λέξεως μίσθ(ωσις) ὀλίγιστα μόνον ἀναγινώσκονται, ἦτοι ἐν τῇ μέσῃ στήλῃ στ. 6

[Ἀμει]νοκλῆς Ταχύλλου Κυδαθην[αιε-]
 [ὺς εἰ]πεν Ἀγαθεὶ τύχει δε[ε]δόχθ[αι Ἐλ-]
 [ευσ]ινίοις καὶ Ἀθηναίων τοῖς Ἐ[λευ-]
 [σ]ῖνι τεταγμένοις. Ἐπειδὴ Ἀντί[γον-]
 [ο]ς ὁ [βα]σιλεὺς ἀρικόμενος - - -
 - - - - [φι]λοτίμω[ς]

Ὁ εἰπὼν τὸ ψήφισμα τοῦτο Ἀμεινοκλῆς Τα-
 χύλλου εἶνε καὶ ἐξ ἄλλης ἐπιγραφῆς γνωστός
 (CIA II 1024 στ. 9).

15. Τμημα στήλης ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου
 ἐλλιπὲς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Πλ. 0,30, ὕψ. 0,19,
 πάχ. περίπου 0,12. Γράμματα εὐανάγνωστα μετὰ
 ἐξωγκωμένων τῶν κεραιῶν κατὰ τὰ ἄκρα· μέγε-
 θος αὐτῶν 0,007—0,008 Ἐν στ. 10 κατὰ πα-
 ραδρομὴν τοῦ χαρακτοῦ κεῖται Α ἀντὶ Δ. Ἀριθ.
 καταλ. 110.

ΜΕΝΕΚ / ○
 ΝΙΚΟΣΤΡΑΤΟ . . ΙΘΟΔΩ . ΟΥΑΧΑΡΝΕΥΕ
 ΛΥΤΟΚΛΗΞΑΥΤΙΟΥΑΧΑΡΝΕΥΕ
 ΑΡΙΞΤΟΦΩΝΑΝΤΙΓΕΝΟΥΕΦΥΛΛΕΙΟΞ
 ΑΡΧΙΠΠΟΣΑΡΧΕΣΤΡΑΤΟΥΛΑΚΙΑΔΗΣ
 . ΕΟΠΟΜΠΟΣΑΘΗΝΟΔΩΡΟΥΑΧΑΡΝΕΥΕ
 . ΤΡΟΜΗΤΟΣΑΙΞΙΝΟΥΚΟΘΩΚΙΔΗΣ
 ΚΑΛΛΙΜΑΧΟΣΚΑΛΛΙΜΑΧΟΥΑΧΑΡΝΕΥΕ
 ΧΑΡΙΔΗΜΟΣΞΑΤΥΡΟΥΛΑΚΙΑΔΗΣ
 ΗΓΕΣΤΡΑΤΟΣΗΓΗΤΟΡΙΑΟΥΑΧΑΡ
 ΑΧΑΡΝΗΣ
 ΠΥΘΟΔΩΡΟΣΠ○

Μενεκ[λῆς] - - -

Νικόστρατος [Πυ]θοδώ[ρο]υ Ἀχαρνέως

(Α)ὐτοκλῆς Αὐτίου Ἀχαρνέως

Ἀριστοφῶν Ἀντιγένοῦς Φυλάσιος

Ἀρχιππος Ἀρχεστράτου Λακιάδης

[Θ]εόπομπος Ἀθηνοδώρου Ἀχαρνέως

[Ἀ](τ)ρόμητος Αἰσχίνου Κοθωκίδης

Καλλιμάχος Καλλιμάχου Ἀχαρνέως

Χαρίδημος Σατύρου Λακιάδης

Ἡγέστρατος Ἡγητορί(δ)ου Ἀχαρ[νέως]

Ἀχαρνῆς.

Πυθοδῶρος Πο

16. Τμημα βάσεως ἐκ γλαυκοφαίου μαρμά-
 ρου ἐλλιπὲς ἐκατέρωθεν. Πλ. 0,17, ὕψ. 0,125,
 πάχος μέχρι 0,14. Τὰ γράμματα φαίνονται μακί-

νονικῶν χρόνων· μέγεθος αὐτῶν 0,018 Ἀριθ.
 καταλ. 127.

Υ Ε Υ Ξ

[Ὁ δεῖνα Φλ]υεύς

Ω Ν Η Ξ

[σιτ]ώνης

Ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ὑπάρχει πρὸς δεξιάν
 ἄγραφος χώρος ἱκανὸς νὰ δηλώσῃ ὅτι δὲν ὑπῆρχον
 ἄλλα γράμματα.

17. Τμημα γιον λευκοῦ μαρμάρου τεθραυσμένον εἰς
 δύο μέρη συναρμύζοντα, ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστε-
 ράν Μέγιστον ὕψος 0,32, μέγιστον πλ. 0,20, πάχ.
 0,06. Γράμματα στοιχηθὲν διατεταγμένα, προερ-
 χόμενα δ' ἐκ τοῦ τέλους τοῦ Δ' ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ
 Γ' αἰῶνος· μέγεθος αὐτῶν 0,007. Ἀριθμὸς καταλ.
 362—363.

Υ Ν Τ Λ Ι Μ
 Ο Λ Ε Ω Ξ Γ Υ Ν
 Π Ο Θ Ν Η Ι Ξ Κ Ω Ξ Ι Ν
 Ν Ι Τ Ω . Α Ν Α Π Ο Ϛ
 5 . Ο Ι Ε Γ Ι Ξ Τ Α Τ
 Υ Ξ Κ Λ Λ Ι . Υ Ξ Υ Π
 Ε Τ Α Ξ Τ Ω Ι Ο Ε Ω
 Ε Ι Τ Ω Ν Δ Ρ Λ Θ
 Ι Λ Ι Α Ξ Δ Ρ
 10 Ξ Α Υ Τ Ω Ν Κ
 Ε Ι Λ Ο Ν Τ
 Ρ Ο Ι Ξ Τ
 Η Γ Υ Ρ Ι
 Ω Ν Ε Λ Ϛ
 15 Ο Υ Ξ Θ
 Ο Ρ Ω
 Γ Ι Ω
 Ε Λ
 Λ Ω
 20 Τ
 Μ

Στ. 2 [τ]όλεως γυν. . — Στ. 3 [ά]ποθηήσχω-
 σιν — Στ. 5 οἱ ἐ(τ)ιστάτ[αι] — Στ. 6 - υς Κα-
 λί[ο]ν Συπ[α.θήτιος] — Στ. 7 γυ.λ;]έτας τῷ
 θεῷ — Στ. 9 [χ]ιλίας δρ[αχμὰς] — Στ. 10 - ε
 αὐτῶν κ - - — Στ. 11 - εἴλοτε[ο] — Στ. 12 - ροις
 τ - - — Στ. 13 παρ]ηγηρι . . . — Στ. 14 [τ]ῶν
 Ἐλ[ευσινίων;]

18. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὑψος 0,17, πλάτ. 0,15, πάχ. 0,07. Γράμματα μακεδονικῶν χρόνων ἐξωγκωμένως ἔχοντα τὰς κεραίας κατὰ τὰ ἄκρα, ἱκανῶς ὁμοιάζοντα πρὸς τὴν ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 14 ἐκδιδομένην ἐπιγραφὴν, ἀλλὰ μὴ διατεταγμένα στοιχηδόν Αἰ γραμματὰ αὐτῶν συγχότατα δὲν συνεχονται πρὸς ἀλλήλας, τὰ δευτερεύοντα δὲ μέρη αὐτῶν συγχάκις παραλείπονται (οἷον $\square = \epsilon$, $\Lambda = \alpha$) Τὸ Φ ἐν στ. 7 ἀμφίβολον. Ἀριθ. καταλ. 361.

Κ Λ Ι Ο
Α Ι Υ Ρ Ε Ρ Τ

Ο Λ Ι Γ Ο Υ Τ Η Ν Τ Α Χ
Κ Λ Τ Λ Ε Κ Υ Η Ε Ρ,
Κ Λ Ι Τ Ρ Ι Ε Χ Ι Λ Ι Λ Ε
Μ Ε Ν Α Ν Λ Δ Ε Χ Ε
Τ Α Τ Λ Ε Γ Ρ Α Φ Ἶ
Χ Ο Υ Ε Λ Υ Τ Ω Ι
Ι Ο Υ Κ Λ Τ Ε Ν Ἶ
10 Ν Ο Ε Ε Λ Υ Τ
Γ Λ Ο Ι Λ Ι Τ
Λ Γ Λ Ο Ι
Ν Ο Υ Ε Ι
Ρ Ο Υ

Στ. 2 [κ;]αὶ ὑπερτ... — Στ. 3 [τ]ο.λι(τ)ου; τὴν ταχ[ίστην;] ... — Στ. 4 κατασκευῆς — Στ. 5 καὶ τρισχιλίας — Στ. 6 μὲν ἀναδεχε ... — Στ. 7 [κα]τὰ τὰς γραφ... — Στ. 8 χουε αὐτῶ — Στ. 9 -ίου κατ' ἐν[αὐτὸν] — Στ. 10 -ρος ἐαυτ... — Στ. 11 [Α]γαθί(α;); — Στ. 12 Ἀγαθί[α;]; — Στ. 13 [Α]γ[ο]νοσι...;

19. Τεμάχιον βάσεως ἐκ μέλανος ἐπιχωρίου λίθου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν Ὑψος 0,18, πλ. 0,18, σωζόμενον πάχος 0,15. Τὰ γράμματα εἶνε ἐντὸς παραλλήλων γραμμῶν κεχαραγμένα, ἴσως δὲ δὲν εἶνε νεώτερα τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος, καίτοι ὡς ἐκ τῆς περὶ τὴν χάραξιν ἀμελείας δὲν ἔχουσι σαφῆ τὸν χαρακτῆρα τῶν χρόνων τούτων· μέγεθος αὐτῶν 0,016 Ἀριθ. καταλ. 124.

Ι Κ - - ι κ - -
Ι Ε Θ Η Κ Ε Θ Ε Α Ἶ [ἀν]έθηκε θεαί[ς]

Ἡ ἐπιγραφὴ ἴσως ἦτο ἔμμετρος.

20. Μικρὸν τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν Ὑψος 0,075, πλάτ. 0,035, πάχ. 0,07. Γράμματα μικρὰ στοιχηδόν διατεταγμένα μετὰ ἐξωγκωμένων τῶν κεραίων κατὰ τὰ ἄκρα· μέγεθος αὐτῶν 0,005 Ἀρ. καταλ. 327.

Ι Η Ἶ
Ε Ρ Ι Κ
Τ Ε Τ Τ
Ρ Ρ Ο Ε
5 Ε Ξ Ε Ἶ
Μ Ε Γ
Ο Τ Ι
Γ Ω
Κ

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἦτο συνθήκη τις ἐργωνίας καὶ δὴ μέρος τῆς ὑπὸ Φιλίου ἐν Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen XIX σελ. 179 ἐξ. ἐκδοθείσης στήλης, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ παρὸν τεμάχιον ὁμοιάζει καταπληκτικῶς, καίτοι ἐκείνης τὰ γράμματα εἶνε ἱκανῶς μικρότερα· ὥστε τὰ μικρὰ ταῦτα λείψανα αὐτῆς μοι φαίνεται ὅτι δύνανται μετὰ τινος πιθανότητος νὰ ἀναγνωσθῶσιν ὡς ἐξῆς· Στ. 2 ἐπικ[ρανοί], στ. 3 τέτ[αρα], στ. 5 ἐξε(ρ)[γράφασθαι], στ. 6 μέρ[εθος], στ. 8 γω[ρία].

21. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς δεξιάν. Πλ. 0,14, ὕψ. 0,085, πάχ. 0,07. Γράμματα βαθέως κεχαραγμένα καὶ εὐανάγνωστα· φέρουσιν ἀκρέμονας, μοι φαίνονται δ' ὅμως ὀλίγον τι παλαιότερα τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων· μέγεθος αὐτῶν 0,006. Ἀριθ. καταλ. 346.

Λ Η Ξ Η Κ Α
Κ Α Ι Κ Ρ Η Ν Η Ν Ε
Ε Τ Α Θ Ε Ι Ε Δ Ε Κ Α Ι Τ Α
Ε Ν Ι Α Υ Τ Ο Ν Τ Ο Ν Ε Ρ Ι
5 Ε Ρ Ι Ξ Ε Ι Τ Α Ι Ε Τ Ε Λ Ο Ι
Α Τ Ο Γ Ι Ν Ο Μ Ε Ν Ο Ν Ο
Ε Τ Α Τ Τ Ο Ι Ν Ο

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἦτο ψήφισμα πρὸς τιμὴν πολίτου τινὸς ἄλλας τε ὑπηρεσίας τῇ πόλει

παρασχόντος και κρήνην τινά ἐξ ἰδίων οἰκοδομή-
σαντος. Ἐν στ. ὅ τὰ γράμματα ΕΡΙΠΕΙ εἶνε σα-
φέστατα.

[ἐπεμε]λήθη κα[ί]
καὶ κρήνην ἐ[κ τῶν ἰδίων]
[κατα]σταθεῖς δὲ καὶ τα[μίαις];
[κατὰ τὸν] ἐνιαυτὸν τὸν ἐπὶ (τοῦ δεῖνος ἄρχοντος)
ερίζει ταῖς τε λοι[παῖς]
[ἀνάλωμ.]; α τὸ γινόμενον ο-
[προ]στ(α)ττό[μενον];

22. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλ-
λιπές. Πλ. 0,27, ὕψ. 0,14, πᾶχ. 0,07 περίπου.
Ὁ λίθος εἶνε σεσαθρωμένος, ἢ δ' ἐπιγεγραμμένη
ἐπιφάνεια πολλαχῶς βεβλαμμένη καὶ κεκαλυμμένη
ὑπὸ ρύπου, ἔθεν καὶ ἡ ἀνάγνωσις δυσχερής. Τὰ
γράμματα φέρουσι μικροὺς ἀκρέμονας, φαίνονται
δ' ὅτι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς πρώτους ῥωμαϊκοὺς χρό-
νους· μέγεθος αὐτῶν 0,013. Ἀριθ. καταλ. 381.

Α Θ Η . Ε Ι Ι Π Π Α Ρ Χ Ο
Ι Θ Ο Υ Τ Α Σ Α Υ Τ Α Σ
Ν Δ Ε Ε Ι Ν Α Ι Τ Ο Ι Ν

Ἰππαρχο[ς]
- θου τὰς αὐτὰς
- ν δὲ εἶναι το(ῖ)ν [θεοῖν].

23. Μικρὸν τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπές
κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν, πρὸς ἀριστεράν δὲ φαίνε-
ται ὅτι ἀπεκόπη ὁ λίθος κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἐν
ὑστέροις χρόνοις ἢ ἡ ἐπιγραφή ἦτο συνεχῆς ἐπὶ
πλειόνων λίθων, διότι οὔτε ἄνωθεν ὑπῆρχον γράμ-
ματα, οὔτε ἀκεραία δύναται νὰ εἶνε ἡ ἀρχὴ τῆς
ἐπιγραφῆς. Πλ. 0,15, ὕψ. 0,053, πᾶχ. 0,065.
Τὰ γράμματα ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως εἰς ῥωμαϊ-
κοὺς χρόνους φέροντα καὶ ἀκρέμονας· μέγεθος αὐ-
τῶν 0,012. Ἀριθ. καταλ. 405.

Ω Ν Ο Ι Τ Ε Τ

Ἄλλως μοὶ φαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ἀνα-
γνωσθῇ εἰμὴ [Ἀθηνα]ίων οἱ τετ[αριμέτριοι Ἐλευ-
σῖνι]. Τὸ μικρὸν λοιπὸν τοῦτο τεμάχιον ἀποδει-
κνύει τὴν ὑπαρξίν τῆς προτέρας ἀθηναϊκῆς προουρᾶς

ἐν Ἐλευσίνι καὶ ἐν χρόνοις, καθ' οὓς ἡ πόλις εἶ-
χεν ἀπολέσει τὴν ἰδίαν ἀνεξαρτησίαν.

24. Τεμάχιον γλαυκοχρόου μαρμάρου ἀκέραιον
μόνον ἄνωθεν. Μέγιστον ὕψος 0,31, πλ. 0,16,
πᾶχ. 0,10. Ἀριθ. καταλ. 441. Τὰ γράμματα
εἶνε κεχαραγμένα ἐντὸς ἀναγλύπτου ἐλαίνου στε-
φάνου.

Η Β Ο Υ Λ Η	Ἡ βουλή
Η Ε Π Ι Α Ρ Ι	ἡ ἐπὶ Ἀρι-
Τ Α Ι Ο Υ	[σ]ταίου
Λ Ι Ε Υ	- -
Τ Α	-[-σαν]τα

25. Δύο τεμήματα στήλης τινὸς ἐκ λευκοῦ μαρ-
μάρου, ὧν τὸ πρῶτον εἶνε τεθραυσμένον εἰς δύο
τεμάχια συναρμύζοντα. Τὸ πρῶτον εἶνε μόνον πρὸς
ἀριστεράν ἀκέραιον, τὸ δὲ δευτέρον μόνον πρὸς δε-
ξιάν. Τοῦ πρώτου ὕψ. 0,26, πλ. 0,41, πᾶχ. 0,17,
τοῦ δευτέρου ὕψ. 0,18, πλάτ. 0,22, πᾶχ. 0,17.
Ἀριθ. καταλ. 133, 158, 157.

β'

Ο Ν Ο Ν
Υ Χ Η Σ Α Ἰ Ο Σ
Ἰ Θ Ε Ο Δ Ο Τ Ο Υ
Σ Τ Ρ Α Τ Η

α'
Η Σ / Ι Π Ι Τ Ο Γ
Β Α Σ Ι Λ Ε Υ . Α Ν Τ Ο Σ Κ Η Ρ
Τ Η Σ Ε Ξ / . Ε Ι Ο Υ Π Α Γ Γ
Ο Α Ν Η Ρ Κ Α '
Θ Ε Ο ^ Ο Τ Ο Σ Κ
ρ ρ

[Αίλιον Κηρισοδώραν]
[Κλ. Λυσιάδου δαδου-]
[χῆσαντος θυγατέρα]
[Κλ. Σώσπιδος ἔγγονον
[τοῦ δαδου]χῆσαντος,
[Ἰουλίου] Θεοδοῦτο
[γυναῖκα] στρατη-
[γῆ]σαντος ἐ[(π)ί τ(οὺς) ἀ(π)λίτας].
βασιλεύ[σ]αντος, κηρ[υκεύσαντος]
τῆς ἐξ [Ἀρ]είου πά[ρου] βουλῆς
ὁ ἀνὴρ καὶ [ὁ υἱός; - -
Θεόδοτος - - -

Διὰ τὰς συμπληρώσεις παράβαλε τὸ ἐν CIA III. 676 στέμμα τῆς οικογενείας τῶν μνημονευομένων προσώπων.

26. Μάρμαρον λευκὸν πανταχόθεν ἐλλιπές· ὕψ. 0,26, πλ. 0,22, πάχ. 0,12. Ἀριθ. καταλ. 173.

Υ Ι	
Α Ι Ε Κ Ν Α Θ Ι	[τὰ] (τ)έκνα Ἰ[ούλιος --]
Α Ι Ι Ο Υ Λ Ι Α Κ Η Φ	(κ)αί Ἰουλία Κηφ[ισοδ...]
Ν Η Σ Ε Ν Ε Κ	[σωρροσύ]νης ἕνεκ[εν
Ε Κ Ν Ι Α Σ	[καὶ εὐτ]εκνίας
ΙΑΤ	

Ἡ ἐνταῦθα μνημονευομένη γυνὴ πιθανῶς εἶνε θυγάτηρ τοῦ Ἰουλίου Θεοδότου καὶ τῆς Αἰλίας Κηφισοδώρας. Δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν πολὺ πολυμερὸν καὶ ἐν στ. 1 νὰ συμπληρωθῆ Ἰ[ούλιος Ἀπολλόδοτος], ὅστις ἄλλοθεν εἶνε γνωστὸς ὡς ἄρχας τοῦ Κηρύκων γένους καὶ υἱὸς Ἰουλίου Θεοδότου καὶ Αἰλίας Κηφισοδώρας.

27. Δύο τμήματα βάρου τινὸς ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μὴ προσαρμόζοντα πρὸς ἀλλήλα, ἄλλως δὲ ὁμοιώματα, εἶθεν καὶ δέν μοι φαίνεται ἀμφίβολον ὅτι προέρχονται ἀμφοτέρωθεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ βάρου. Τὸ πρῶτον εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπές, τὸ δεύτερον δὲ μόνον πρὸς ἀριστερὰν ἀκέραιον. Τοῦ πρώτου πλ. 0,27, ὕψ. 0,14, πάχ. 0,31, τοῦ δευτέρου μέγιστον πλάτος 0,36, ὕψ. 0,17, πάχ. 0,45, Ἀρ. καταλ. 248 — 249.

α'
Ι Λ Ι
Τ Ι Α Σ Σ Υ Ν Κ Λ Η Τ Ι Κ Ο
Ρ Χ Ο Ν Λ Ε Γ Ι Ω Ν Ο
Ν Ι Α Σ Τ Ι
Υ Λ

β'
Φ Λ Λ Β Ι Α Σ Π Ρ Ο Κ
Α Ρ Χ Ι Ε Ρ Ε Ι Α Σ Τ Η Σ Μ Η Τ Ρ Ο
Β Ο Ι Ω Τ Ι Α Σ Υ Ι Ο Ν
Π Α Τ Ε Ρ Α Φ Α Β Ι Ω Ν Δ Η Μ Η Τ Ρ Ι Ο
Κ Α Ι Α Ι Μ Ε Λ Ι Α Ν Ο . . . Α Π Ρ Ο
Σ Υ Ν

α'. στ. 1· ἐν ἀρχῇ πρὸ τοῦ Τ ὑπάρχει λείψανον ἐτέρου Τ ἢ Σ ἢ Ε. — στ. 3 τὸ πρῶτον γράμμα φαίνεται μᾶλλον Ω ἢ Ο. — β'. στ. 3 μετὰ τὸ Υ Ι Ο Ν ἄγραφος χῶρος. Ὁσαύτως δὲ καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 6.

α'.
[μυθέντα ἀφ' ἐσ]τίας (;) συνκλητικὸ[ν]
[ἔπα]ρχον λεγιῶνο[ς]

β'.
Φλ(α)θίας Προκ[λητιανῆς]
ἀρχιερείας τῆς μητρὸς [τῶν θεῶν]
Βοιωτίας υἱόν·
πατέρα Φαβίων, Δημητρίο[ν]
καὶ Αἰμελιανοῦ καὶ Προκλ. . .
συν[κλητικῶν]

28. Μάρμαρον λευκὸν πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὑψ. 0,70, πλάτος 0,32, πάχος μέχρι 0,20. Ἀριθ. καταλ. 237.

	Α Θ Υ Π Ο Μ Ν Η
	Μ Ο Ν Τ Η Σ Ε Ξ Α
	Ι Γ Ο Υ Β Ο Υ Λ Η Σ
	Α Β Ι Ο Ν Ε Υ Θ Υ Κ Ο
5	ΙΑΝΙΕΑ ΤΙΤΟΥ
	ΡΑΤΩΝΟΣΕΠΙ
	ΝΚΑΙΤΙΤΟΥΦ
	ΑΤΩΝΟΣΙΕΡ
	ΤΟΝΟΝΚΑΙΦ
10	ΚΡΑΤΕΙΑΣΙΕ
	ΤΟΝΟΝΠΟ
	ΤΟΜΠΗΙΟ
	ΤΟΦΟΥ
	-

[Κ]αθ' ὑπομνη[ματι-]
[σ]μὸν τῆς ἐξ Ἀ[ρείου]
[πά]γου βουλῆς [Τίτον]
[Φλ]αθίον Εὐθυκό[μαν]
[Πα]ιανία Τίτου [Φλ.]
[Ἐ]ράτωνος ἐπι. . .
. . . ν καὶ Τίτου Φ[λαθίου]
[Ἐρ]άτωνος ἱερ[οφάντου]
[ἔγγ]ονον καὶ Φ[λαθίας]
- κρατείας ἱε[ροφάντιδος ;]
[ἔγγ]ονον Πο[μπηία]
[Πώλλα] Πομπηίο[ν]
[τοῦ φίλος ;]όφου - - -
[τὸν ἑαυτῆς ἄνδρα]

Διὰ τὰς συμπληρώσεις παράβαλε τὰς ἐφεξῆς ἐκδομένας ἐπιγραφάς. Ἐν στ. 10 ἡδύνατο νὰ συμπληρωθῆ [Κ.λεο]κρατείας κατὰ τὰς ἐν CIA III 232 καὶ Ἐφ. Ἄρχ. 1887 σελ. 111 ἐπιγραφάς, ἀλλὰ δὲν φαίνεται πολὺ πιθανόν ὅτι ἡ ἐπώνυμος ἰέρεια τῆς Ἐλευσίνος ἦτο ἡ ἱεροφάντις, ὡς φαίνεται ὅτι ἦτο ἡ ἐνταῦθα μνημονευομένη. Ἴδε κατωτέρω ἀριθ. 30, στ. 4-5. Ἡ συμπλήρωσις τῶν στ. 11-12 νομίζω ὅτι δὲν δύναται νὰ λογισθῆ ὡς ἀμφίβολος, ἐπειδὴ ἡ Πομπηία Πώλλα εἶχε πατέρα Πλειστάρχον (ἴδε κατωτέρω ἀριθ. 30, στ. 7), ὅστις ἐνταῦθα δὲν ὑπάρχει· διότι ὁ ἐνταῦθα ἀναφερόμενος Πομπήϊος δύναται νὰ εἶνε πάππος αὐτῆς μνημονευόμενος κατὰ προτίμησιν ὡς ἐπιφανέστερος πιθανῶς τοῦ πατρός. Ὁ ἐνταῦθα μνημονευόμενος Πομπήϊος ἴσως εἶνε ὁ αὐτός, εἰς ὃν ἀναφέρεται ἡ ἐν Ἐφ. Ἄρχ. 1894 σελ. 206 ἀριθ. 29 ἐπιγραφή καὶ ἡ κατωτέρω δημοσιευομένη ὑπ' ἀριθ. 32.

29. Βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου διαρραγὲν ἤδη ἐν τῇ ἀρχαιότητι καὶ συνδεδεμένον διὰ σιδηρῶν δεσμῶν ἐκατέροθεν. Ὑψ. 1,30, πλάτ. 0,76, πάχ. 0,60. Ἀριθ. καταλ. 759.

ΚΑΘΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΜΟΝ
ΤΗΣΞΑΡΕΙΟΥΠΑΓΟΥΒΟΥ
ΛΗΣΤΙΤΟΝΦΛΑΒΙΟΝΜΕ
ΝΑΝΔΡΟΝΠΑΙΑΝΙΕΑΤΙΤΟΥ
ΦΛΑΒΙΟΥΕΥΘΥΚΟΜΑΠΑΙΑΝΙ
ΕΩΣΥΙΟΝΗΜΗΤΗΡΠΟΜΠΗ
ΙΑΠΩΛΛΑΤΟΝΕΑΥΤΗΣΥΙΟΝ

Καθ' ὑπομνηματισμὸν
τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βου-
λῆς Τίτου Φλάβιου Μέ-
νανδρον Παιανιέα Τίτου
Φλαβίου Εὐθυκόμα Παιανι-
έως υἱὸν ἢ μήτηρ Πομπη-
ία Πώλλα τὸν ἐαυτῆς υἱόν.

30. Μάρμαρον λευκὸν πανταχόθεν ἐλλιπές· ἡ ἐπιγραφή ὅμως εἶνε φανερόν ὅτι ἔληγεν ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ, ὅστις καὶ αὐτὸς δὲν ἦτο πλήρης γεγραμμένος. Ὑψ. 0,43, πλάτος 0,16, πάχ. 0,18. Ἀριθ. καταλ. 239.

Ο Μ Ω
Α Β Ι Ο
Ο Φ Α Ν Τ
Λ Α Β Ι Α Σ
Ο Φ Α Ν Τ
Π Η Ι Α Π Ω
Π Λ Ε Ι Σ Τ Α Ρ
Τ Α Τ Η Ρ Τ
Σ

[Τίτου Φλ]αβίου [υ] Ἐράτωνος
[ἱερ]οφάν[του]
[καὶ Φλ]αβίας
[ἱερ]οφάντ[ιδος]
[Πομ]πηία Πώ[λλα]
[Π]λειστάρ[χου]
θυγ[άτηρ τ]ὸν ἐαυτῆς - -

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παράβαλε τὰς τρεῖς προηγούμενας ἐπιγραφάς. Φλάβιου ἱεροφάντις εἶνε ἤδη γνωστὸς (Göppfer, Att. Geneal. σελ. 57). Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν μοὶ φαίνεται ὅτι ἀνήκει, καίπερ μὴ προσαρμόζον, καὶ τὸ ἐξῆς τεμάχιον, ἀκέραιον ὃν μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὑψ. 0,23, πλάτ. 0,41, πάχ. 0,065. Ἀριθ. καταλ. 475.

Σ
Π
Φ Λ
Π Α
Σ Τ

Ἐν στ 2 καὶ 4 πιθανῶς ἔκειτο τὸ δημοτικὸν Παιανιεύς, ἐν δὲ στ. 3 τὸ ὄνομα Φλάβιος.

31. Βάσις κίονος (ὡς φαίνεται) ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἐλλιπὴς ἄνωθεν. Πλ. 0,69, μέγιστον ὕψος 0,27, πάχ. 0,17. Ἀριθ. καταλ. 209.

ΕΞΑΡΙΟΥΠΑΓΟΥΚΑΙ
Π Β Ο Ι Λ Η Τ Ω Ν - Χ > (ἄγραφος χώρος)
ΕΡΑΤΩΝΑΕΡΑΤΩΝΟΣ ΪΒΗΣΑΙΕΑ
ΑΡΕΤΗΣ - ΕΝΕΚΕΝ)

[Ἡ βουλὴ ἢ] ἐξ Ἀρίου πάγου καὶ
(ἢ βου)λῆ τῶν Χ
Ἐράτωνα Ἐράτωνος Βησαιέα
ἀρετῆς ἔνεκεν.

32. Μικρὸν τμήμα λευκοῦ μαρμάρου μόνον ἄνωθεν ἀκέραιον προσερχόμενον, ὡς φαίνεται, ἐκ μεγάλου τινὸς βάθρου, συγκολληθὲν νῦν ἐκ δύο συναρμοζόντων τεμαχίων. Πλ. 0,19, ὕψ. 0,18, πλάγ. 0,20. Ἄριθ. καταλ. 278.

Κ Ι Ο Ν
Π Η Ι Ο

Ἡ ἐπιγραφή φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν Λούκιον Πομπήϊον τὸν γνωστὸν ἐκ τῆς ἐν Ἐφ. Ἀρχαιολ. 1894 σελ. 206 ἀριθ. 29 ἐπιγραφῆς, περὶ

α'.

Η ΕΞ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ ΒΟΥΛΗΚ. Η ΒΟ
Ο Δ Η Μ Ο Σ Σ Ε Ι Λ Ω Ν Α Α Π Ο Α Λ Ω Ν Ι Ο Υ Μ
Ε Ν Τ Α Α Φ Ε Σ Τ Ι Α Σ Ε Π Ι Μ Ε Λ Η Θ Ε Ν Τ Ο Σ Τ
Ω Σ Τ Ο Υ Π Α Τ Ρ Ο Α Π Ο . . . Ν Ι Ο Υ Τ Ο Υ Σ Ι Α

Ω Σ

Ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλή κ[αί] ἡ βο[υλή] τῶν Χ' καὶ ὁ δῆμος Σείλωνα Ἀπολλωνίου Μ[ε]λιτέα μνηθθέντα ἀφ' ἐστίας ἐπιμεληθέντος τ[ῆς] ἀναθέσε[ως] τοῦ πατρὸς(ς) Ἀπολλωνίου τοῦ Σιλ[ω]νο(ς) Με[λιτέ]ως.

34. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὑψ. 0,13, πλ. 0,11, πλάγ. 0,053. Ἄριθ. καταλ. 402.

Η Γ Ι Ι	—
Ι Λ Α Υ Κ Ο Λ	(Γ)λαῦκος(ς)
Α Γ Ν Η	Ἄγνη
Θ Ρ Ε Π Τ Ι Ω Ν	Θρεπτίων
Τ Η Ρ Ε Υ Σ	Τηρεὺς
Ε Ρ Μ Ι Ο Ν Η	Ἐρμιόνη
Ε Υ Τ Υ Χ Ι Δ Η Σ	Εὐτυχίδης
Ε Υ Ο Δ Ο Σ	Εὐδοξος.
Α Ι Σ Χ Υ Λ Ο Υ	Αἰσχύλου.
— Ε Ι Α Ο Σ	—

Βέβαιον μοι φαίνεται ὅτι ἡ παρούσα ἐπιγραφή εἶνε κατάλογος δραμάτων, ἀλλ' ὁ ποιητὴς τῶν μέχρι τοῦ στ. 8 ἀναγεγραμμένων δὲν δύναται νὰ ὀρισθῆ, διότι τὰ μὲν ἐξ αὐτῶν, ἤτοι τὰ Γλαῦκος, Τηρεὺς, Ἐρμιόνη εἶνε κοινοὶ τίτλοι ἔργων πολλῶν ποιητῶν, τὰ δ' ἄλλα ὅλως ἄγνωστα. Καὶ τὸ

οὗ ἴδε τὰ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 28 σημειούμενα.

33 Τετράγωνον ἐπίκρανον στρογγύλου βάθρου συντετριμμένον εἰς πολλὰ τεμάχια, ἅτινα συγκολληθέντα ὑπὸ Φιλίου ἀποτελοῦσι δύο τμήματα μὴ συναρμοζόμενα· τὸ ἐλλειπὸν μέρος ὅμως εἶνε ἐλάχιστον. Πλάτος τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος 0,42, τοῦ μικροτέρου 0,41, σωζόμενον πάχος 0,33, ὕψος τῆς ἐπιγεγραμμένης πλευρᾶς 0,41. Τὰ ὀλίγα γράμματα τοῦ τελευταίου στίχου εἶνε κεραραγμένα ἐπὶ τοῦ στρογγύλου ὑποτραχηλίου τοῦ ἐπίκρανου. Ἄριθ. καταλ. 272-273.

β'.

Τ Ω Ν Χ Κ Α Ι
Τ Ε Α Μ Υ Η Θ
Α Ν Α Θ Ε Σ
Ν Ο Μ Ε Α

ἐν τῷ τελευταίῳ δὲ στίχῳ ἀναγεγραμμένον δρᾶμα τοῦ Αἰσχύλου δὲν ἠδυνήθη νὰ συμπληρωσῶ.

35. Μικρὸν βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου εὐρέθεν κατὰ τὴν πομπικὴν ὁδόν, ἔνθα καὶ τὸ ἀκολούθως δημοσιευόμενον. Ὑψος 0,65, πλ. 0,48 πλάγ. 0,44. Ἄριθ. καταλ. 827.

Η Π Ο Λ Ι Σ
Τ Ο Ν Κ Η Ρ Υ Κ Α Τ Η Σ Ε Ξ Α Ρ Ε Ι Ο Υ
Π Α Γ Ο Υ Β Ο Υ Λ Η Σ Π Ε Ρ Ε Ν Ν Ι Ο Ν
Π Τ Ο Λ Ε Μ Α Ι Ο Ν Π Ε Ρ Ε Ν Ν Ι Ο Υ
Ι Ε Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Κ Ο Σ Υ Ι Ο Ν Τ Ο Ν
Σ Ο Φ Ι Σ Τ Η Ν

Ἡ πόλις
τὸν κήρυκα τῆς ἐξ Ἀρείου
Πάγου βουλῆς Π(όπλιον) Ἐρέννιον
Πτολεμαῖον, Π(οπλίου) Ἐρεννίου
ἱεροκήρυκος υἱὸν τὸν
σοφιστὴν.

36. Τμήμα βάθρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπὲς καὶ λίαν βεβλαμμένον κατὰ τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν. Ὑψος τῆς ἐπιγεγραμ-

μένης ἐπιφανείας 0,30, μέγιστον πλάτος αὐτῆς 0,40. Εὐρέθη κατὰ τὴν πομπικὴν ὁδὸν ἐνδοθεν τῶν Μικρῶν Προπυλαίων, ὡς καὶ τὸ προηγούμενον ὑπ' ἀριθ. 33. Ἀριθ. καταλ. 831.

Λ . Ο Ν Ε Ι Ι
 Ε Α Ψ Α Ν Α Γ Η Π
 Μ Ε Ι Ο Ν Δ Ι Α Π . Ι Ο
 Α Υ Τ Η Ν Ε Υ Ν Ο Ι . Ν
 Η Σ Ι Θ Υ Δ Ι Κ Ο Υ Κ Ο Σ
 Π Π Ο Ν Ι

 [τὸν ἱερ]ία παναγῆ Π(όπλιον) [Ἐρέννιον]
 [Δέξιππον Ἐρ]μειον

R Γ Α Ι Ο Σ Κ Ρ Ε Π Ε Ρ Ι Ο Σ Γ Α Ι Ο Υ Υ Ο Σ Δ Η Μ Η Τ Ρ Ι Κ Α Ι Κ Ο Ρ Η

Γάιος Κρεπέριος Γαίου υἱός Δημητρί και Κορη

Ἐπειδὴ τὸ ἐδώλιον τοῦτο οὔτε αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἠδύνατο νὰ προσενεχθῆ ὡς ἀνάθημα εἰς τὰς θεάς, οὔτε ὡς βάσις ἄλλου ἀναθήματος φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευσε, πρέπει ἴσως νὰ εἰκάσωμεν ὅτι τὰ ἐδώλια τοῦ οἰκοδομήματος τούτου, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα μέρη αὐτοῦ κατεσκευάσθησαν ἐξ ἰδιωτικῶν ἐράνων, ἐν ἀπορίᾳ χρημάτων εὐρισκομένης τῆς πόλεως πιθανῶς. Τὸ πρὸς ἀριστερὰν κείμενον μεμονωμένον R εἶνε βεβαίως τεκτονικὸν σῆμα. Ἐπὶ ἄλλου ὁμοίου ἐδωλίου ἐν τῷ μουσεῖῳ νῦν ἀποκειμένου ὑπάρχει τὸ τεκτονικὸν σῆμα T. (Ἴδε ἀριθ. καταλ. 38).

38. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Ὑψ. 0,53, πλ. 0,29. Ἀριθ. καταλ. 509.

Ε Ξ Α Ρ Ε Ι Ο
 Κ Α Ι Η Β Ο Υ Λ Ι
 Μ Ο Σ Σ Τ Α Τ Ι
 Α Ν Σ Τ Α Τ Ι Λ Ι
 5 Σ Φ Η Τ Τ Ι Ο Υ
 Ἐ Κ Α Ι Τ
 Ἰ Τ Ρ Ο Σ Ι
 Ὀ Σ Τ
 Σ

τὴν πρὸς] αὐτὴν εὔνοι[α]ν
 -ης Ἰουδαίου κοσ[μητής]

Πρβλ. CIA III 716, 717.

37. Μακρὸν ἐδώλιον ἐκ γλαυκογρόου μαρμάρου, εὐρεθὲν ἐν τοῖς ἔρειπίοις τοῦ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Μικρῶν Προπυλαίων καὶ τῆς πομπικῆς ὁδοῦ μεταγενεστέρου ἐπιμήκους οἰκοδομήματος (στοῶς τινος πιθανότατα) τοῦ σημειουμένου ἐν τῷ σχεδία γραφήματι τοῦ Dörpfeld (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας 1887 πίν. 4) διὰ τῶν γραμμάτων Ψ, Ψ', Χ, Χ'. Ἀνῆκε πιθανῶς εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ οἰκοδομήμα, ἐν ᾧ εὐρέθη. Μῆκος αὐτοῦ 2,60, ὕψος 0,13, βῆθος 0,30. Ἀριθ. καταλ. 833.

Ἐν στ. 6 φαίνεται ὅτι κατὰ παραδρομὴν τοῦ χαρακτοῦ παρελείφθη ἐν Κ. Ἐν στ. 7 ἐν ἀρχῇ κεῖται μικρὸν καὶ ἀμυδρὸν λείψανον ὡσεὶ Α.

[Ἡ βουλὴ ἢ] ἐξ Ἀρείου[υ]
 [πάγου] καὶ ἡ βουλ(ῆ)
 [τῶν . καὶ ὁ δῆ]μος Στατι[λίαν]
 [Πασιχάρει]αν Στατιλί[ου]
 [Τιμοκράτους] Σφηττίου (θ)[υ-]
 [γατέρα ἀρετῆς ἐν]εκα (α)καὶ τ[ῆς]
 [παρά;] τοῦ πα[τρὸς] - -

Παράβαλε τὰς παρὰ Cavvadias, Fouilles d'Épidaure σελ. 67 ἐξ. ἀριθ. 203—212 ἐπιγραφάς, ἐξ ὧν καὶ συνεπληρώθη ἡ παροῦσα.

39. Τεμάχιον βῆθρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστερὰν. Πλ. 0,23, ὕψ. 0,20, πάχ. 0,23. Ἀριθ. καταλ. 204.

Δ Ρ Α Ν
 Ο Υ Τ Ο Υ
 Η Σ Α Ν Ο Σ
 [Κλαυδιαν Μενάν]δραν
 [Κλαυδίου Φιλίπ]που τοῦ
 [δαδουχ]ήσαντος

Ἡ συμπλήρωσις ἐλήφθη ἐκ τῆς ἐν CIA III 907 ἐπιγραφῆς.

40. Ἐπικράνον βάρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,28, ὑψ. 0,16, πάχ. περίπου 0,22. Ἀριθ. καταλ. 501.

ΤΙΚΟΝΜΑΡΑΘΩΝΙΟΙ

[Τιβ. Κλ. Ἡρώδην Ἄτ]τικὸν Μαραθώνιον(ν).

41. Τεμάχιον γλαυκοραίου μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Πλ. 0,28, ὑψ. 0,10, πάχ. 0,20. Ἀριθ. καταλ. 167.

Ν /
 Ἰ Ο Σ Α Υ Λ Ο Σ Μ Α
 Ἐ Ρ Γ Ε Τ Η Ν

(τὸν δεῖνα)
 - ος Ἀῦλος Μα[ραθώνιος]
 [τὸν ἑαυτοῦ εὐ]εργέτην

Τὸ αὐτὸ πρόσωπον πιστεύω εἶναι ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ ἐπιγραφῇ. Πρβλ. καὶ CIA III 461.

42. Δύο τεμάχια γλαυκοραίου μαρμάρου ἀμφοτέρωθεν πανταχόθεν ἐλλιπῆ, προερχόμενα δέ, ὡς μοι φαίνεται τοῦλάχιστον, ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου. Τοῦ πρώτου πλ. 0,17, ὑψ. 0,05, πάχ. 0,15. Ἀριθ. καταλ. 137. Τοῦ δευτέρου πλ. 0,29, ὑψ. 0,05, πάχ. 0,16. Ἀριθ. καταλ. 136.

α'
 Ἰ Δ Ω Ν Τ Ι Π
 Ν Ι Ο Ν Α
 β'

Λ Ο Σ Μ Α Ρ Α Θ Ω Ν Ι Ο
 - Ρ Α

Πιθανῶς ἡ ἐπιγραφή αὕτη δηλοῖ ὅτι ὁ ἐκ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς γνωστὸς Ἀῦλος Μαραθώνιος ἀναθέτει ἄνδρα τινὰ ἐξ *Eumolpidōn* ἢ ἄλλου τινὸς γένους καταγόμενον ἔχοντα τὸ ῥωμαϊκὸν ὄνομα *Τιβέριος*, ἴσως τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὡς δύνανται νὰ ἀναγνωσθῶσι τὰ μικρὰ ἴχνη τοῦ στ. 2 τοῦ β'.

43. Μάρμαρον λευκὸν ἐκ μεγάλου τινὸς βάρου προερχόμενον, ὡς φαίνεται, πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὑψ. 0,31, πλ. 0,085, πάχ. 0,20. Ἀριθ. καταλόγου 142.

Ν Β
 Ι Ε Κ
 Γ Ι Δ Σ
 Ο Υ Γ
 Ν Η
 Ξ

Ἐκ τοῦ μικροῦ τούτου τεμαχίου τοσοῦτον μόνον εἶνε φανερόν, ὅτι ἐν στ. 3 ἀναφέρεται τὸ γένος τῶν *Eumolpidōn*. Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν μοι φαίνεται εἶναι ἀνήκει καὶ ἕτερον τεμάχιον, μόνον πρὸς ἀριστεράν ἀκέραιον. Ὑψ. 0,27, πλ. 0,075, πάχ. 0,09. Ἀριθ. καταλ. 142 Α.

Β
 Γ
 Π
 Τ

44. Μικρὸν τεμάχιον ἐπικράνου ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Ὑψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,08, πλ. 0,075. Ἀριθ. καταλ. 444.

Α Τ
 Ι Δ Α Ι Ι
 Υ Δ Α Θ Η - ἰδαί (τὸν δεῖνα)
 [Κ]υδαθη[ναίεια]

45. Τεμάχιον ἐπικράνου ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν. Ὑψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,11, πλ. 0,20. Ὅπισθεν ὁ λίθος εἶνε ἀπετρογγυλευμένος ὡς χρησιμεύσας πιθανῶς ἐν βαρβάρους χρόνοις ὡς ἀλετριβάνον. Ἀριθ. καταλ. 481.

Ο Υ Γ Α Τ Η Ρ Ι Ε Ρ Η Α
 Τ Α Γ Ε Ν Η Ε Ξ Ω
 Δ Α Ι Φ Ι Λ Λ Ε Ι Δ Α
 Α Ε Υ Ε Ρ Γ Ε Σ Ι Α Σ

(Ἡ δεῖνα τοῦ δεῖνος) θυγάτηρ ἱέρηα
 - - - - [Με]ταγένη ἐξ Ὠ[ας
 -δαί Φιλλεῖδα[ι]
 -α εὐεργεσίας.

Ἐν στ. 2 ἡδύνατο πιθανώτερον νὰ ἀναγνωσθῆ τὰ γένη, ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν χρόνων τούτων αἰτιατικὴ τριτοκλίτου κυρίου ὀνόματος εἰς -η ἄνευ τοῦ -ν δὲν εἶνέ τι σύνηθες (Meisterhans Gramm. σελ. 107), ἀλλὰ θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ ἐκληφθῆ τὸ ΕΞΩ ὡς ἀρχὴ ὀνόματος γένους τινός, ἀφοῦ ἄλλοθεν τοιοῦτον γένος δὲν εἶνε γνωστόν.

46. Δύο τεμάχια γλαυκοχρόου μαρμάρου μὴ προσαρμόζοντα πρὸς ἀλλήλα· εἰκόζω δ' ὅμως ὅτι ἀμφότερα ἀνήκουσιν εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν, διότι καὶ ἄλλως ὅμοια πρὸς ἀλλήλα εἶνε καὶ τὰ ἄλλεπάλληλα στρώματα, ἐξ ὧν σύγκειται ὁ λίθος, ἔχουσιν ἐν ἀμφοτέροις κάθετον διεύθυνσιν πρὸς τὰ γράμματα, πρᾶγμα μὴ ἀπαντῶν ἐν ἄλλαις ἐλευσινιακαῖς ἐπιγραφαῖς ὁμοίαις πρὸς τὰ τεμάχια ταῦτα. Τὸ πρῶτον εἶνε μόνον ἄνωθεν ἀκέραιον. Ὑψ. 0,19, πλ. 0,08, πάχ. 0,11. Ἀριθ. καταλ. 171 Α. Τὸ δεύτερον εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὑψ. 0,26, πλ. 0,12, πάχ. 0,13. Ἀριθ. καταλ. 171.

α'
ΗΡΥ
ΝΑΣ
ΩΝ
Ο

Ἐν στ. 1 τὸ Ρ εἶνε ἐφαρμόμενον καὶ δυσδιάγνωστον. Πιθανῶς πρέπει νὰ ἀναγνωσθῆ [Κ]ήρυ[κας] ἢ [τὸ γένος τὸ Κ]ηρύ[κων].

β
Ν Α Σ Κ
-ΙΟΝΚ/
ΟΝΕΑΥ
ΛΙΝ (ἄγραφος χῶρος)
ΚΛΕΟ
ΥΣΦΛ
Ο

Στ. 4 [τ]ὸν εἰν[τοῦ] . . . στ. 5 [ταῖν θε]αῖν. Τὰ γράμματα τῶν τριῶν τελευταίων στίχων διαφέρουσι τῶν ἄλλων, ἐπειδὴ δὲ προσέτι ὁ ἐν τῷ προηγούμενῳ στίχῳ ἄγραφος χῶρος δηλοῖ σαφῶς ὅτι αὐτόθι ἔληγεν ἢ ἀνάθεσις, εἶνε φανερόν ὅτι

κατόπιν αὐτοῦ κεῖται τὸ ὄνομα τῆς ἐπωνύμου ἱερείας, ἐφ' ἧς ἐγένετο ἡ ἀνάθεσις. Ἀναγνωστικῶς λοιπὸν [Ἐπι ἱερείας] Κλεο[ῦς τῆς Εὐκλεί]ως Φιλ[υέως θυγατρ]ός[ε].

47. Βάσις ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἐλλιπῆς ἐκατέρωθεν, πιθανῶς δὲ καὶ ἄνωθεν κατὰ ἓνα στίχον. Ὑψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,16, πλ. 0,14, πάχ. 0,23. Ἀριθ. καταλ. 170.

Ι Ι Σ Τ Κ [Θε](μ)ιστο[κλέους]
Υ Χ Ο Υ Κ [δαδ]ούχου (Θ)[εοφράστου]
Ν Ο Υ Σ Ι Ο [Ἄγ]νούσιο[ν]
Υ Η Θ Ε Ν Τ [μ]νηθέντ[α ἀφ' ἐστίας]
Ι Ι Α Ν Ε [Δήμητρι καὶ Κόρ](η) ἀνέθηκεν.

Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἀνήκει εἰς υἱὸν τινα τοῦ ἐν τῇ Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 179 ἀριθ. 18 δημοσιευθείσῃ ἐπιγραφῇ μνημονευομένου δαδούχου Θεμιστοκλέους, ἐξ ἧς καὶ συνεπληρώθη ἡ παρούσα. Περὶ τῶν ἀνδρῶν τούτων πρβλ. καὶ Παυσανίαν I, 37, 4.

48. Βάσις ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου συγκολληθεῖσα νῦν ἐκ τριῶν τεμαχίων ἐλλιπῆς ἐκατέρωθεν. Μέγιστον πλάτος 0,25, ὕψ. 0,19, πάχ. 0,18. Ἀριθ. καταλ. 200.

Μ Ο Σ
Α Σ Τ Ο
Ι Ι Ζ . Ν Ο Υ Σ
Ι Ο Ι Α Σ Τ Η Σ Ε Ι Σ
Σ Ε Υ Σ Ε Β Ε Ι Α Σ Δ Η
Α Ν Ε Θ Η Κ Ε Ν

[Ὁ δῆ]μος
[δαδούχου Θεόφρ]αστον[ν δαδούχου]
[Θεμιστοκλέ]ους [Ἄ]γνούσιον
[εὐν]οίας τῆς εἰς [ἑαυτὸν ἕνεκεν]
[καὶ τῆς πρὸς τὰς θεὰς εὐσεβείας Δῆ]μητρι καὶ Κόρη
ἀνέθηκεν

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παράβαλε τὴν προηγούμενην ἐπιγραφὴν καὶ Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 179 ἀριθ. 18.

49. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Πλ. 0,15, ὕψ. 0,10, μέγιστον πᾶχ. 0,06. Ἄριθ. καταλ. 400.

ΟΡΕΑΡΡΙΟ (Φ)ρεᾶρριο[ς]
ΝΘΕΜΙΣ -ν Θεμισ[τοκλ . . .]

Καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀναφέρεται ἀναμφιβόλως εἰς τινὰ ἐκ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας τῶν ἀπογόνων τοῦ μεγάλου Θεμιστοκλέους.

50. Βάσις ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ ἰγνῶν ποδῶν ἀγάλματος ἄνωθεν, ἐλλειπῆς πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,53, ὕψ. 0,12, πᾶχ. 0,28. Ἄριθ. καταλόγου 677.

Μ Ο Σ
Ο Ι Α Ν Θ Υ Π Α Τ Ο Ν
Ο Ι Α Σ Τ Η Σ Ε Ι Σ Ε Α Υ Τ Ο Ν

[Ὁ δῆ]μος
- ο(ν) ἀνθύπατον
[εὐν]οίας τῆς εἰς ἑαυτὸν
[ἔνεκεν].

51. Βάσις ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου ἐλλειπῆς ὀλίγον τι ἄνωθεν. Πλ. 0,43, ὕψ. 21, πᾶχ. 0,49. Ἄνωθεν ὑπάρχει βοθρίσκος πρὸς ὑποδοχὴν ἀναθήματος. Ἄριθ. καταλ. 669.

Σ Ε Υ Β Ι Ο Υ -ς Εὐβίου
Λ Ι Μ Υ Ρ Ρ Ι Ν Ο Υ Τ Τ Η Σ (έγ) Μυρρινούττης
Α Ν Ε Θ Η Κ Ε Ν ἀνέθηκεν.

52. Δύο τεμάχια ἐπικράνου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀμφότερα μόνον κάτωθεν ἀκέραια, καίτοι τὸ πρῶτον δὲν εἶχεν ἄλλα γράμματα πρὸς ἀριστεράν. Τοῦ πρώτου πλάτ. 0,14, ὕψος 0,14, πᾶχ. 0,07· ἀριθ. καταλ. 384. Τοῦ δευτέρου ὕψος 0,095, πλάτ. 0,13, πᾶχ. 0,23· ἀριθ. καταλ. 176. Ἀμφότερα ἔχουσιν ἰκανὴν ὁμοιότητα πρὸς ἀλλήλα, ὁ δὲ τελευταῖος στίχος εἶνε διὰ μικροτέρων γραμμάτων γεγραμμένος καὶ εὐρίσκεται εἰς ἴσην ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ προηγουμένου στίχου, διὸ πιθανὸν μοι φαίνεται ὅτι ἀμφότερα εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἀνήκουσιν, καίτοι εἶνε ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν στ. 3 πρὸ τοῦ Διῶνις ὑπῆρχε διάστημά τι κενόν (πρᾶγμα ἄλλως ὅχι ἀσύνηθες).

α' 6'
Κ Λ Α Υ Δ Ι
Θ Υ Γ Α Τ Ε
Ε Π Η Ε Ρ
Ι Α Φ Ε Σ Τ
Δ Ι Ω Ν Η Σ

Κλαυδίαν - - -
θυγατέ[ρα μνηθεῖσαν] ἀφ' ἑστ[ίας].
Ἐπὶ ἱερ[είας] Διῶνις.

53. Τεμάχιον κυλινδρικήσ βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχῶθεν ἐλλειπῆς. Ὑψος 0,25, σωζομένη περίμετρος 0,26. Ἡ ἐπιγραφή περικλείεται ἐν ἀναγλύπτῳ στεφάνῳ ἐκ κισσοῦ, ἐλλείπει δ' ἐξ αὐτῆς τὸ ἀριστερὸν ἡμισυ μέρος. Ἄριθ. καταλ. 242.

Ι
Η Φ Ο [καν]ηρο-
Α Σ Λ Ν [ρήσ]ασαν
Ν Υ Σ Ω Ι [Διο]νύσω
Α Ι Ω Ι [Λυ]αίω

54. Στήλη ἐκ λευκοῦ μαρμάρου συγκολληθεῖσα νῦν ἐκ δύο τεμαχίων ἐλλειπῆς κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν· τῆς ἐπιγραφῆς ὁ τελευταῖος στίχος εἶνε ἐκατέρωθεν ἐλλειπῆς. Πλ. 0,47, ὕψ. 0,55, πᾶχ. 0,75. Ἄριθ. καταλ. 308.

Η Μ Η Τ Ρ Ο Σ Ι Ε Ρ Ε Ι Α [Δή]μητρος ἱέρεια
Δ Ι Ο Ν Υ Σ Ι Α Διονυσία
Μ Ι Π Π Ι Δ [Ἐρ]μιππίδ[ος θυγάτηρ].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν πρὸς. CIA III 1283, στ. 13 - 14. Ἡ στήλη αὕτη οὔτε ἐπιτυμβία φαίνεται ὅτι εἶνε, οὔτε ἀνάγλυφον ἔφερε, πιθανῶς δὲ ἡ εἰκὼν τῆς Διονυσίας ἦτο ἐν αὐτῇ γραπτῇ.

55. Τμήμα ἐρμαϊκῆς στήλης συγκολληθὲν ὑπὸ Φιλίου ἐκ τριῶν τεμαχίων ἐλλειπῆς κάτωθεν, ἀπὸ δὲ τοῦ στ. 3 καὶ δεξιόθεν, ἀπὸ δὲ τοῦ στ. 4 ἐκατέρωθεν. Ὑψ. 0,51, πλάτ. 0,28, πᾶχ. 0,11. Ἄριθ. καταλ. 270. Τὸ Σ τοῦ τελευταίου στίχου κεῖται πρὸς ἀριστεράν τοῦ φαλλοῦ, πρὸς δεξιάν τοῦ ὁποῦ ἄδηλον ἂν ὑπῆρχον γράμματα, διότι ὁ λίθος εἶνε ἀποκεκρουσμένος.

Τ Ω Μ Ε Γ Ι Σ Τ ◊
 Κ Α Ι Θ Ε Ι Ο Τ Α Τ Λ
 Λ ◊ Ο Κ Ρ Α Τ Ο
 Ι Ο Υ Λ Ι Ω
 Ι Α Ξ Ι Μ
 Α Σ Τ ◊
 Σ

Τῶ μεγίστῳ
 καὶ θειοτάτῳ
 [αὐτοκράτο-
 [ρι Γ.] Ἰουλίῳ [Βή-
 [ρω] Μαξιμίῳ
 σεβαστῷ

Ὁμοία ἐπιγραφή ὑπάρχει καὶ ἐν CIA III 538,
 ἐξ ἧς ὁμοῦς δὲν δύναται νὰ συμπληρωθῇ ὁ στ. 7
 τῆς παρούσης.

56. Ἄνω μέρος στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου
 μετὰ ἀετώματος συγκεκολλημένον ἐκ δύο τεμα-
 χίων, ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Πλάτος
 0,28, ὕψος ἄνευ τοῦ ἀετώματος 0,17, πάχος πε-
 ρίπου 0,10. Τὸ ἀρχικὸν πλάτος τῆς στήλης δὲν
 δύναται νὰ ὀρισθῇ ὡς ἐλλειπούσης τῆς κορυφῆς
 τοῦ ἀετώματος. Οὐδὲν ἦρτον τοσοῦτον ὁμοιάζει τὸ
 τεμάχιον τοῦτο πρὸς τὴν ὑπὸ Φιλίου ἐν Mittheil.
 d. d. arch. Inst. Athen XIX σελ. 171 ἐξ. ἐκδο-
 θεῖσαν στήλην, ὥστε εἰς ἐμὲ τοῦλάχιστον φαίνεται
 βέβαιον ὅτι ἐξ ἐκείνης προέρχεται καὶ τοῦτο, καί-
 ται δὲν προσαρμόζει πρὸς αὐτήν. Ἡ ἐπιφάνεια
 εἶνε ἱκανῶς ἐφθαρμένη, ὁ δὲ δεῦτερος στίχος ἔχει
 ἐξαλειφθῆ ἐπίτηδες. Ἀριθ. καταλ. 5B.

Α Τ Ο Κ Ρ Α Τ Ω Ρ Κ Α Ι

Ε Ρ Η Σ

[Αὐτοκρ(α)τῶρ Καί(σαρ) - - -

- - - - -

- - - - [εὔσει(6)ῆς

57. Μέγα τεμάχιον βάρου ἐκ λευκοῦ μαρμά-
 ρου ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν, ἢ δ' ἐπιγραφή καὶ
 ἄνωθεν. Ὑψος αὐτοῦ 0,85, τῆς δὲ ἐπιγεγραμμένης
 ἐπιφανείας τὸ σωζόμενον ὕψος 0,60, μέγιστον πλά-
 τος 0,09. Κατωτέρω δὲν ὑπάρχει ἄλλος στίχος.
 Γράμματα μικρὰ τοῦ Β' ἢ Γ' μ. X. αἰῶνος. Ἀρ.
 καταλ. 675.

Ρ Α C
 Ρ Α Δ Η Ο Υ C
 Ε Η Ν
 Ο Μ Ο Υ Ν Ο Ν
 Ε Ξ Ο Ν Ο W Ι

[ἀνάκτο]ρα Διοῦς
 [γεν]εῆν
 -ο μουνον
 [εὐφρονι δ]έξο νόφ.

58. Μικρὸς τετράπλευρος βωμὸς ἐκ λευκοῦ μαρ-

μάρου μετὰ ἀναγλύφου βουκράνων καὶ στεμμάτων
 καὶ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὑψος 0,48, πλάτος κατὰ
 τὴν βάσιν 0,25, πάχος περίπου 0,16. Ἡ δεξιὰ
 ἄνω γωνία εἶνε ἀποκεκομμένη. Ὁ πρῶτος στίχος
 ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ ἐπικράνου, ἠφρανόθη δ' ἐλοσχε-
 ρῶς πλὴν μικρῶν τινῶν λειψάνων ὀλίγων γραμμά-
 των. Ἀριθ. καταλ. 261.

Λ Ι Ι Δ Ι

Δ Ι Ο Ν Υ C Ι Ο Υ Φ Α Λ Η
 Α Τ Η Ρ Α Ν Ε Θ Η Κ Ε

(ἡ δαίνα)

Διονυσίου Φαλκ[εῖρος θυ-]

[γ]ἄτηρ ἀνέθηκε.

59. Μικρὸς τετράγωνος βωμὸς ἄνευ διακόσμου
 ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μετὰ βοθρίσκου ἄνωθεν. Ὑψος
 0,35, πλάτος κατὰ τὴν βάσιν 0,19, πάχος περί-
 που 0,09. Γράμματα ἐφθαρμένα. Ἀριθ. κατα-
 λόγου 116.

Α Ρ Τ Ε

Μ Ι Λ Ι

Ἀρτέμιδι

60. Μικρὸς τετράπλευρος βωμὸς ἐκ λευκοῦ μαρ-
 μάρου μετὰ ἐφθαρμένου ἀναγλύφου διακόσμου ἐρω-
 τιδέων καὶ φυλλωμάτων καὶ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὑψ.
 0,34, πλάτος κατὰ τὴν βάσιν 0,26, πάχος 0,14.
 Ἀριθ. καταλ. 117.

Φ Λ Π Α Μ Φ Ι Λ Η

Κ Ο Υ Ρ Ο Τ Ρ Ο

Φ Ω Ε Ι Ἰ Η Ν

Φλ(αβία) Παμφίλ(η)

Κουροτρό-

φω ε(ὕχ)ή(ν).

61. Μικρὸς στρογγύλος βωμὸς ἐκ λευκοῦ μαρ-
 μάρου μετὰ ἀναγλύφου διακόσμου βουκράνων καὶ
 στέμματος καὶ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὑψος 0,17, διά-
 μετρος κατὰ τὴν βάσιν 0,13. Ἀριθ. καταλ. 118.

Θ Ε Ο Φ Ι Λ Η Κ Ο Υ Ρ Ο Τ Ρ Ο Φ Ω Ι

Χ Α Ρ Ι Σ Τ Η Ρ Ι Ν

Θεοφίλη Κουροτρόφω

χαριστήρι(ο)ν.

Τὴν διόρθωσιν τοῦ ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΝ εἰς χαρι-
 στήρι(ο)ν δὲν νομίζω βεβαίαν, διότι ἐν τοῖς χρό-
 νοις, ἐξ ὧν προέρχεται ἡ παρούσα ἐπιγραφή, ὑπῆρ-
 χεν ἤδη ὁ βραχυτέρος τύπος τοῦ ὀνόματος καὶ
 ἠδύνατο κάλλιστα νὰ γραφῆ.

62. Μικρός στρογγύλος βωμός μετὰ ἀναγλύφου διακόσμου βουκράνων καὶ στέμματος. Ὑψος 0,17, διάμετρος κατὰ τὴν βάσιν 0,10. Ἀριθ. κατ. 119.

ΔΙΩΝΗΠΡΟ	Διώνη Προ-
ΧΗΘΕΝΠΑΣΙ	σῆθεν Πασι-
ΚΡΑΤΟΥΣΑΛΟ	κράτους ἄλο-
ΧΣ	χ[ος εὐχῆ]ν Κου-
ΥΝΚΟΥ	χ[ος εὐχῆ]ν Κου-
ΝΛΑ	[ροτρόφω] - -

Τὸ ἄλλως ἄγνωστον τοπικὸν Προ|σῆθεν ἀναγι-
νώσκεται ἀσφαλῶς, πάντα δὲ τὰ γράμματα εἶνε
σαφῆ πλὴν τοῦ Η ἐφθαρμένου ὄντος. Κατωτέρω
τοῦ στ. ἢ δύναται νὰ λείπη εἰς ἔτι στίχος.

63. Μικρός στρογγύλος βωμός μετὰ ἀναγλύφου διακόσμου βουκράνων καὶ στέμματος καὶ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὑψος 0,21, διάμετρος 0,115. Ἡ ἐπι-
γραφή κεῖται ἐπὶ τοῦ ἐπικράνου καὶ εἶνε λίαν ἐφθα-
ρμένη. Ἀριθ. καταλ. 121.

ΚΟΙ.ΟΙ	Κο[υρ]ο[τρόφω] ¹
--------	-----------------------------

64. Μικρότατον τετράγωνον βωμίδιον ἐκ λευ-
κοῦ μαρμάρου μετὰ ἐσχάρας ἄνωθεν. Ὑψ. 0,045,
πάχ. 0,048. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε ἱκανῶς ἐφθα-
ρμένη. Ἀριθ. καταλ. 399.

ΤΕΜΙ	[Ἄρ]τεμι[σί]
ΠΟΚΕΡ	[α ἄ]πὸ Κερ[α]
ΝΠΡ	[μέω]ν - -
ΙΣΕΥΧΙ	- - εὐχῆ[ν].

Πάντες οἱ ἐνταῦθα ἐκδιδόμενοι μικροὶ οὗτοι βω-
μοὶ ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ἐσχάτους ῥωμαϊκοὺς χρό-
νους ὑπάρχει δὲ πρὸς τούτους ἐν Ἐλευσίνῃ καὶ ἕτε-
ροίς τις, οὗ ἢ ἐπιγραφή εἶνε ἀπεξεσμένη ἐπίτηδες.

Σημείωσις. Ὁ ἐν φιλολόγοις ἐπιφανέστατος κ.
Wilamowitz ἀνεκοίνωσέ μοι ἀρτίως ἰδίαν ἀνάγνω-

¹ Διὰ τὴν ὁμοιότητα ἐκδοθῆτω ἐνταῦθα καὶ ἕτερα τοιαύτη ἐπιγραφή,
καίπερ ἐκ πολὺ ἀρχαιοτέρων (πιθανῶς προεουκλειδείων) χρόνων προε-
ρχομένη. Αὕτη εἶνε ἐγκεχαραγμένη ἐπὶ τεμαχίου ἐκ τοῦ λαίμου πηλίνου
ἄγγειου μετὰ καστανόχρου γανώσεως εὐρεθέντος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος
τῆς ὑπὸ Φιλίου ἀνασκαφῆς.

ΚΟΡΟΤΡΟ<	Κο(υ)ροτρό[φω].
----------	-----------------

σιν τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1895 σελ. 86 ἐκ-
δοθείσης ἐπιγραφῆς (στ. 4 ἐξ.), ὡς ἐξῆς·

ὅπως δ' ἄριστόν ἐστι· τὸν γὰρ θύλακον
θεὸν νομίζω, μεστὸς ἂν εἴ, μὴ κενός.

ἀπόφθεγμα ἀληθῶς «Κύκλωπι μάλλον ἢ τιτι ἄλλω
τῶν μάλιστα τὸ θεῖον βλασφημησύντων προσή-
κον» ὡς αὐτὸς ὁ Wilamowitz τὸ ἐχαρακτήρισεν.
Ἡ ὀρθότης τῆς ἀναγνώσεως ταύτης δὲν δύναται
βεβαίως νὰ ἀμφισβητηθῆ, καίτοι ἐάν τις ἀπλῶς
ἐπισκοπῆ αὐτὸν τὸν λίθον, δυσκόλως δύναται νὰ
πιστεύσῃ ὅτι δὲν ἐλλείπουσι γράμματα κάτωθεν καὶ
πρὸς δεξιάν, διότι ὁ λίθος φαίνεται ἀνωμάλως καὶ
κατὰ τύχην ἀποκεκρουσμένος ἐγγύτατα αὐτῶν τῶν
ἐσχάτων γραμμάτων τούτου δ' ἕνεκα ἠπατήθη
καὶ ἐγώ. Ὁ γράψας τὸ ἄθεον τοῦτο δόγμα μετεχει-
ρίσθη τὸ προσπεσὸν τεμάχιον μαρμάρου μηδαμῶς
φροντίσας νὰ ἀποκόψῃ τὰ ἄκρα, ἵνα καταστήσῃ αὐτὸ
εὐγώνιον, ἔπειτα δὲ φαίνεται ὅτι φοβηθεὶς διὰ τὴν
βλασφημίαν ἐξεκόλαψεν, ὡς ἐσημείωσα ἤδη (αὐτόθι
σελ. 85), τοὺς πρῶτους στίχους τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν οἷς
καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναμφιβόλως ἦτο ἀναγεγραμμέ-
νον, ἴσως δὲ καὶ ἀπέριψεν αὐτὸς τὸν λίθον εἰς τὰ χώ-
ματα, δι' ὧν ἐπληροῦτο τότε ἡ νοτία αὐλὴ τοῦ ἱεροῦ.
Ἡ ἐμὴ ἀνάγνωσις τῶν πρῶτων στίχων [γράμ]ματα
ταυτὶ κο[μ]άσας τὴν τέχνην μαθεῖν φαίνεται μοι
ἤδη βεβαία. Τῶν προηγουμένων στίχων ἐξηφανίσθη
πᾶν ἔγγραφο, μάταιον δὲ θὰ ἦτο νὰ προσπαθῆσθαι τις νὰ
ἀποκαταστήσῃ πληρῆς τὸ κείμενον· τὸ νόημα δ' ὅμως
εἰκάζω ὅτι θὰ ἦτο τοιοῦτον: ὁ δεῖνα θέλω νὰ δη-
λώσῃ τις εἶνε ὁ ἄριστος κερῶν τοῦ βίου ἀνέ-
γραψε τὰ γράμματα ταῦτα.

Εὐκαιρον ἤδη νομίζω νὰ σημειωθῆ ἐνταῦθα καὶ
τόδε, ὅτι ἐξετάσας κατὰ παράκλησιν τοῦ καθηγη-
τοῦ κ. Κόντου τὸν λίθον τῆς ὑπὸ Φιλίου (Ἐφημ.
Ἀρχ. 1892 σελ. 101 ἐξ.) καὶ νῦν ὑπὸ Köhler ἐν
CIA IV. 2 σελ. 142, 574 ἐκδοθείσης ἐπιγραφῆς
ἐν στ. 24 εἶδον ὅτι κεῖται ΔΙΑΧΕΙΡΙΞΑΞ, ὡς
ὀρθῶς ἐξ εἰκασίας ἀποκατέστησεν ὁ Köhler, ἀλλ'
ἕνεκα φθορᾶς τινος τοῦ λίθου τὸ Ι φαίνεται ὁμοιότα-
τον πρὸς Η, λίαν δυσκόλως δυνάμενον νὰ δια-
κριθῆ. Διὰ τοῦτο ἠπατήθησαν ὅτε Φίλιος καὶ ὁ
μετ' αὐτὸν ἀντιγράψας τὴν ἐπιγραφὴν Lolling, ἀνα-
γνόντες ΔΙΑΧΕΙΡΗΞΑΞ.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν ΣΚΙΑΣ

ΤΕΘΡΙΠΠΟΝ ΠΗΛΙΝΟΝ

I

Τὸ ἐπὶ τοῦ φωτοτυπικοῦ πίνακος ἀρ. Β ἐκ δύο ὄψεων ἐξαιρέτως ἀπεικονιζόμενον πήλινον ἄρμα εἶνε κτῆμα τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν καὶ προέρχεται ἐκ κατασχέσεως¹. Ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ πηλοῦ αὐτοῦ, τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας, τοῦ χρωματισμοῦ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς παραστάσεως δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ εικάσῃ ὅτι τοῦτο προέρχεται ἐκ τῶν νεκροπόλεων τῆς Τανάγρας².

Ἡ διατήρησις τοῦ σπουδαίου τούτου καὶ ὡραίου ἔργου εἶνε ἐξαιρετος· οὐχὶ μόνον ἄρτιον ἐντελῶς εἶνε τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοῦ χρωματισμοῦ αὐτοῦ διατηροῦνται εἰσέτι ἵχνη ἱκανά, ὥστε νὰ δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ ἀναπαραστήσῃ πῶς ἦτο τοῦτο ἀρχικῶς κεχρωματισμένον. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τῆς ὡς βάσεως χρησιμευούσης εὐρείας πλακὸς εἶνε ἐρυθρά. ἐπίσης δὲ ἐρυθρὸν εἶνε καὶ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ δίφρου. Ὁ ῥυμὸς εἶνε μέλας. Ἡ περιφέρεια τῶν τροχῶν εἶνε κεκοσμημένη διὰ δύο ἐρυθρῶν κύκλων περικλειόντων μέλαν κόσμημα ἐκ στιγμῶν. Οἱ ζύγιοι ἵπποι εἶνε μέλανες, τῶν δύο δὲ παρασείρων ὁ μὲν εἶνε ἐρυθρός, ὁ δὲ ἕτερος κίτρινος. Ἡ χαιτή δηλοῦται διὰ κυματοειδῶν γραμμῶν κίτρινου μὲν χρώματος ἐπὶ τοῦ ἐρυθροῦ ἵππου καὶ τῶν μελάνων, ἐρυθροῦ δὲ ἐπὶ τοῦ κίτρινου. Περὶ τοῦ χρωματισμοῦ τῶν ὅπλων τῶν δύο πολεμιστῶν θὰ ὁμιλήσωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις.

II

Τὸ περὶ οὗ ἡ ἡμετέρα πραγματεία μνημεῖον τοῦτο παρέχει ἡμῖν λαμπρὰν τοῦ ἀρχαικοῦ πολεμικοῦ ἄρματος εἰκόνα, ἥπερ ὁμοίαν δὲν κατεῖχο-

μεν μέχρι τοῦδε ἐν πηλῶ³. Ὅτι ἐκ πρώτης ὄψεως κινεῖ τὴν προσοχὴν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἄρματι εἶνε τὸ πλάτος τοῦ δίφρου καὶ ἡ ἀναλόγως μικρὰ ἀνύψωσις αὐτοῦ ὑπὲρ τὸ ἔδαφος· ἀλλ' ἀμφότερα ἦσαν πράγματι ἀναγκαῖα, ἵνα μὴ ἀνατρέπηται τὸ ἄρμα ὑπὸ τῶν ἀνακλονήσεων κατὰ τὴν διὰ μέσου τῶν πεδίων ὁρμὴν ἐν περιπτώσει καταδιώξεως ἢ φυγῆς. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ πάντως λόγον καὶ οἱ τροχοὶ τῶν πολεμικῶν ἄρμάτων, ὡς καὶ ἐκ τοῦ προκειμένου παραδείγματος δηλοῦται, τοσοῦτον ἀπέχον τοῦ δίφρου

Οἱ τροχοὶ εἶνε τετράκνημοι· τοῦτο δὲ παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαιοτάτων μνημείων, ἵνα μόνον περὶ αὐτῶν εἴπωμεν, οἷον ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν στηλῶν καὶ ἐγγλύπτων λίθων, καὶ ἐπὶ τῶν τοῦ Διπύλου ἀγγείων. Οἱ τροχοὶ τοῦ ἄρματος ἡμῶν εἶνε προσκεκολλημένοι κάτωθεν ἐπὶ τῆς βάσεως⁴. Ἡ πλήμνη ἐξέχει ὀλίγον, ὁ δὲ ἄξων εἶνε παχὺς καὶ στερεός· σημειωτέον δ' ὅτι ἱκανῶς ἐξέχει οὗτος τῆς πλήμνης. Ἐπὶ τοῦ ἄξωνος τούτου στηρίζεται ὁ δίφρος, ὀρθογώνιος ὢν καὶ ἄσρακτος ὀπισθεν· Ἡ ἀνοικτὴ πλευρὰ (πτέρνα) ὑψοῦται ἐλάχιστα ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ἵνα οὕτω καθίσταται εὐχερὴς ἢ τε ἀνάβασις καὶ ἡ κατὰβασις. Τὰ περιφράγματα τοῦ δίφρου εἰσι ταπεινά, μόλις ἐξικνούμενα μέχρι τῶν γονάτων τῶν ἐν τῷ ἄρματι ἵσταμένων. Ἐπὶ τούτων ἄλλως ἐπίκεινται ὑψηλαὶ ἄντυγες, αἱ μὲν ἔμπροσθεν σχήματος ἡμικυκλίου πεπλατυσμένου, αἱ δὲ πλάγια ὡς συνήθως, ἥτοι σχηματίζουσαι ὑψηλὸν ἐλλειψοειδῆ κρίκον, ἀφ' οὗ ἐκρατεῖτο ὁ θέλων νὰ κατέλθῃ τοῦ ἄρματος ἢ νὰ ἀναβῆ εἰς αὐτό.

Ἡ προσθία ἄντυξ ἐξικνεῖται εἰς τὸ μέσον περιπλου τοῦ σώματος τῶν ἐν τῷ ἄρματι ἵσταμένων. Ἐκάστη δ' ἄντυξ εἶνε συνηνωμένη μετὰ τοῦ περιφράγματος κατὰ τὸ μέσον δι' ἰμάντος, ὡς φαίνε-

¹ Εὐχαριστῶ θερμῶς τοὺς κκ. Καβαδία καὶ Στάη, διότι μοὶ προέτειναν νὰ δημοσιεύσω τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι.

² Εὐρετήριον τοῦ μουσ. 4082. Μέγιστον ὄψ. 0,21. Διαστάσεις τῆς βάσεως· μήκ. 0,22· πλάτ. 0,20· πᾶχ. 0,01. Ὡς βλέπει τις ἐκ τῶν διαστάσεων, ἵνα ἔχωμεν ἀκριδῆ ἰδέαν τοῦ μεγέθους τοῦ μνημείου πρέπει νὰ ἀναπαραστήσωμεν αὐτὸ δύο φορές μεγαλύτερον ἢ ὅσον φαίνεται ἐν τοῖς ἀπεικονίσμασιν.

³ Πήλινον ἄρμα ἐκ Κύπρου Arch. ep. Mith., 1877, p. 107 (σουλ. Millosicz): Heuzey, Les figurines en terre cuite du musée du Louvre, pl. X, 2.—Διὰ τὰ ἀρχαῖα ἄρματα θὰ ἀρκεσθῶμεν νὰ παραπέμψωμεν εἰς τὸ Dictionnaire des antiquités, ἄρθρ. Currus (Saglio).

⁴ Εἶνε κινητοὶ εἰς τὰ ἄνω βάσεις πήλινα, ὅπως τὸ μικρὸν Κυπριακὸν ἄρμα, τὸ ὑπὸ M. Heuzey δημοσιευθέν, ἢ εἰς τοὺς ἵππους τοὺς ἀντὶ ποδῶν φέροντας τροχοὺς.

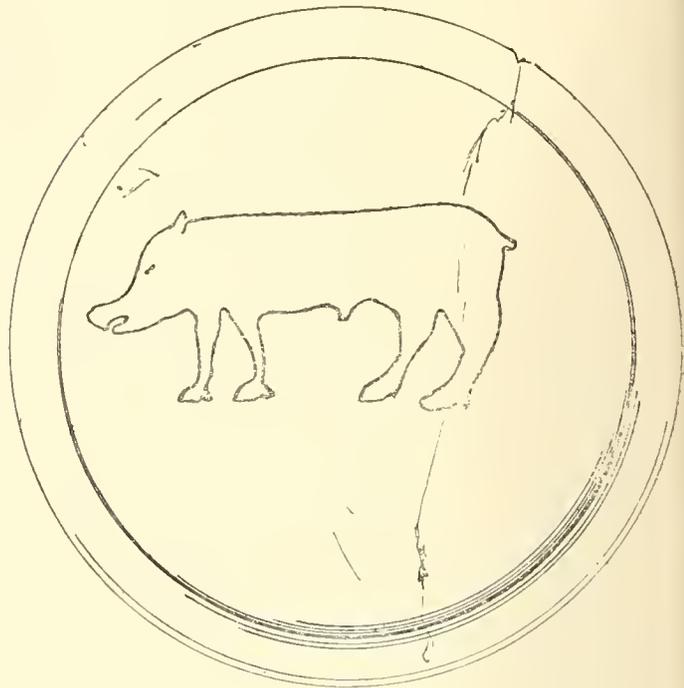
πραγματικότητι ἐκ ξύλου ἐν πυρὶ κεκαμπυλωμένου. Ἐνδιαφέρον μέρος τοῦ ἄρματος, ἕπερ αἱ ἐπὶ ἀγγείων ἢ ἀναγλύφων ἀπεικονίσαις ἀρμάτων δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναπαραστήσωσιν, εἶνε εἰδὸς τι κιβωτίου ἐντὸς τοῦ δίφρου κατὰ μῆκος τοῦ πρόσθιου περιφράγματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἠδύναντο νὰ τίθενται τὰ ἔπλα, ἡ λεία, ἡ καὶ ἀπλῶς ἡ τροφή τῶν ἵππων.

Ὁ ῥυμὸς εἶνε προσηρμοσμένος εἰς τὸ πρόσθιον μέρος τοῦ δίφρου, λίαν παχὺς εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἀρμογῆς, λεπτυνόμενος δ' ὀλίγον καθ' ἕσον πλησιάζει πρὸς τὸ ἀκρορῦμιον. Ἐχων θέσιν πλαγίαν ὡς πρὸς τὸν δίφρον, οὕτως ὥστε νὰ σχηματίζη μετ' αὐτοῦ γωνίαν 45° περίπου μοιρῶν, ἀπολήγει εἰς γηνίσκον. Ὁμοίως δὲ γηνίσκον ἀποτελοῦσι καὶ τὰ ἄκρα τοῦ ζυγοῦ. Ἡ κύρτωσις δ' αὕτη κατὰ τὰ ἄκρα τοῦ ῥυμοῦ καὶ τοῦ ζυγοῦ ἐσκόπει βεβαίως νὰ ἐμποδίζη τὴν ἐξολίσθησιν τῶν ἱμάντων.

Οἱ ζύγιοι ἵπποι εὐρίσκονται πολὺ πλησίον ἀλλήλων, ἐνῶ οἱ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στοίχου κείμενοι παράσειροι εἶνε ἀρκετὰ ἀπομεμακρυσμένοι τούτων. Εἶνε δὲ γνωστόν, ὅτι πρέπει νὰ ἀναπαραστήσῃ τις τοὺς παρασειρούς οὐχὶ εἰς τὸν δίφρον, ἀλλ' εἰς τὰ ἄκρα τοῦ ζυγοῦ προσδεδεμένους.

Δύο ἄνδρες ἴστανται ἐν τῷ δίφρῳ, ὁ ἀναξ ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ τὸ ἡνίοχος. Οὗτος ἐκτείνων τοὺς πήγεις πρὸς τὰ ἐμπρὸς κρατεῖ ἐν χερσὶ τὰ ἡνία, εἶνε δ' ἐνδεδυμένος γιτώνῃα ποδήρη· ἀπὸ τοῦ νώτου αὐτοῦ ἐξήρτηται μεγάλη ἀσπίς τοξοειδῶς ἀποκεκομμένη, ἐπὶ τῆς ἀντιγῆς τῆς ὁποίας εἶνε γεγραμμένα δι' ἐρυθροῦ χρώματος ὄφρσειδῆ κοσμήματα, καὶ ἥτις ἔχει ὡς ἐπίσημον ἐρυθρῶς ἐπίσης γεγραμμένον ἄνδρα γυμνόν, ὑψοῦντα τὰς δύο χεῖρας· ἀμφίβολον εἶνε ἂν ὁ τεχνίτης ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ χορευτήν, πυγμαχόν, ἢ ἄνδρα προσπαθοῦντα νὰ ἐκσφενδονήσῃ τι. Ὁ ἀναξ φέρει ἐπὶ κεφαλῆς κράνος αὐξάνον τὸ ἀνάστημά του, ἕπερ καὶ ἄνευ τούτου εἶνε ἤδη ὑψηλότερον τοῦ ἡνιοχοῦ. Τὸ κράνος χωριστὰ καὶ λίαν ἀτέχνως εἰργασμένον, ἔχει παραγναθίδας καὶ μέγαν λόφον κεκοσμημένον δι' ἀκτινοειδῶν ἐρυθρῶν γραμμῶν. Εἶνε δὲ ὁ ἀναξ γυμνός καὶ κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς χειρός, ἥς ὁ πῆγυς ἔχει δυσανάλογον μῆκος, τὴν ἀντιγῆα. Ὁ ὑπὸ τὴν ἀσπίδα κεκρυμμένος ἀριστερός αὐτοῦ βραχίον φαίνεται ὡς ἄμορφος ὄγκος. Ἡ ἀσπίς, στρουγγύλη οὖσα, ἀπο-

ταί. Αἱ ἀντιγῆες αὗται θὰ κατεσκευάζοντο ἐν τῇ τελείῃ χωριστὸν τεμάχιον, ἕπερ δύναται τις νὰ ἀποσπάσῃ ἀπὸ τοῦ φέροντος αὐτὸ βραχίονος. Τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς εἶνε κεχρωματισμένον ἐρυθρόν, ἐπίσημον δὲ φέρει διὰ κιτρίνου χρώματος γεγραμμένον χοῖρον, οὕτινος παρέχομεν ἐνταῦθα ἐν ζιγχογρα-

φήματι ὁμοίωμα. Δόρυ δὲν ἔχει· οὐδὲ πιστεύω ὅτι ὑπῆρχε τοιοῦτον ἀρχικῶς ἐξ ἰδιαιτέρου τεμαχίου κατεσκευασμένον καὶ ἀπωλέσθη νῦν. Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἵππους, οὗτοι ἐπλάσθησαν κατὰ τὸν τυπικὸν ἐκεῖνον τρόπον, καθ' ὃν ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἀπεικονίζον τὰ ζῶα οἱ κοροπλάσταί καὶ οἱ χαλκεῖς. Ἀξίον σημειώσεως εἶνε ὅτι οἱ μυκτῆρες τῶν ἵππων, ὅπως καὶ αἱ συνεσφιγμέναι πυγμαὶ τοῦ ἡνιοχοῦ εἶνε διάτρητοι· εἶνε δὲ πιθανώτατον ὅτι διὰ τῶν ὀπῶν τούτων διήρχοντο ἄλλοτε τὰ ἡνία, βεβαίως οὐχὶ ἐκ μετᾶλλου³, ἀλλ' ἐκ κεχρωματισμένου λίνου. Τοῦτο δὲν εἶνε ἄνευ ἐνδιαφέροντος, διότι καίτοι ἀναμφιδόλως τὸ ἄρμα εἶνε καλῶς διατετηρημένον, ὅμως πρέπει νὰ ἀναπαραστήσωμεν αὐτὸ τοιοῦτον, ὅσον ἦτο, ὅτε τελείως ἐξηρητημένον καὶ καινουργές, ἐν στιλπνῷ καὶ φαιδρῷ χρωματισμῷ μετὰ τῶν ἐρυθρῶν αὐτοῦ καὶ κιτρίνων ἡνίων, κατετέθη ἐπιμελῶς ὑπὸ

³ Ὡς ἀπέπεται ὁ κ. Jamot, BCH, XIV, p. 221, περὶ τῆς λέγ-
χης, ἣν ἔπαλλεν εἰς τῶν μικρῶν ταναγραϊκῶν ἵππῶν, καὶ ἥτις ἦτο
ἴσως ἀπλῶς ἐκ ξύλου ἢ ὀστοῦ.

εὐσεβῶν χειρῶν εἰς τὸν τάφον ὅστις διετήρησεν ἡμῖν τοῦτο.

III

Εἶνε καταφανές, ὅτι τὸ ἄρμα εἶνε ἀρχαϊκῶν χρόνων· τὸ σχῆμα τῶν ἵππων μαρτυρεῖ τοῦτο, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ μορφαὶ τῶν πολεμιστῶν. Ἀναμιμνήσκουσι ταῦτα τοὺς χρόνους καθ' οὓς ἔτι ὁ κερραμεὺς διὰ τὴν παραστήσῃ τὸ ἀνθρώπινον πρόσωπον ἤρκετο νὰ κεντῇ τὸ παριστῶν τὴν κεφαλὴν μέρος τοῦ τύπου οὕτως, ὥστε νὰ σχηματίζεται (ἐπὶ τοῦ ἐκτίπου) μικρὰ προεξοχή, ἡ ρίς, καὶ νὰ ὀρύττη δύο μικρὰς κοιλότητας διὰ τοὺς ὀφθαλμούς.

Οὐ μόνον ἕνεκα τῆς διαπλάσεως αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἕνεκα τοῦ χρωματισμοῦ αὐτοῦ, τὸ ἄρμα ἡμῶν δέον νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν μικρῶν ἵππων καὶ ἱπέων, οὓς ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ ἔφερον εἰς φῶς αἱ ἀνασκαφαὶ τῆς Ἰαννάγρας⁶, κατ' ἀκολουθίαν δύναται τὸ ἄρμα τοῦτο νὰ εἶνε, ὅπως καὶ τὰ μνημονευθέντα ἔργα, σύγχρονον πρὸς τὰ λεγόμενα πρωτοβωιωτικά ἀγγεῖα καὶ πρὸς τὰ περιεργα ἐκεῖνα γυναικεῖα ἀγαλμάτια, δι' ἃ οἱ ἀρχαιολόγοι διετήρησαν τὸ κωμικὸν ὄνομα παπάδες, ὅπερ ἕνεκα τῆς τιαρομόρφου κομμώσεώς των ἀπεδόθη εἰς αὐτὰ παρὰ τῶν χωρικῶν τοῦ Σχιματαρίου⁷.

Δύναται λοιπὸν νὰ ἀνήκῃ τὸ ἄρμα εἰς τοὺς χρόνους, οἵτινες προηγήθησαν τῆς εἰς Βοιωτίαν εἰσαγωγῆς τοῦ Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, δυνατὸν ὅμως εἶνε ἐπίσης ἕνεκα τοῦ σχήματος τῆς ἀσπίδος τοῦ ἀνακτος, τῶν ἐπισήμων, καὶ πρὸ πάντων τοῦ παριστῶντος τὸν ἄνδρα, ὅστις διὰ τῆς σχετικῶς ῥωμαλέας μορφῆς του καὶ τῆς ζωηρᾶς του στάσεως οὐδὲν ἔχει τὸ γεωμετρικόν, νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὸ ἄρμα ἡμῶν μεταγενεστέραν χρονολογίαν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὅμως δὲν πιστεύω ὅτι τοῦτο εἶνε νεώτερον τοῦ 7^{ου} αἰῶνος⁸.

Ὁ ἀναγνώστης παρετήρησε βεβαίως, ὅτι ὁ ἀναξ εἶνε ὀπλισμένος κατὰ τρόπον διάφορον τοῦ ἡνίο-

χου. Ὅπως οἱ ἐκ πηλοῦ μικροὶ ἱππεῖς, ὁ ἀναξ ἔχει ἤδη τὸν τοῦ Δωριέως ἱπέως ὀπλισμὸν. Ἦτοι τὸ κράνος μετὰ παραγναθίδων καὶ τὴν μεγάλην στρογγύλην ἀσπίδα· τὸ ἡνίοχος εἶνε ἄνευ κράνους καὶ φέρει τὴν ἀσπίδα ἐλλειψοειδῶς κεκομμηνήν, διαμορφωθεῖσαν ἐκ τοῦ ἐτέρου τῶν δύο τύπων τῆς μυκηναϊκῆς ἀσπίδος. Ἡ ἀσπίς, χαρακτηριστικὸν καὶ τῶν γεωμετρικῶν χρόνων, φέρεται εἰσέτι, ὅπως αἱ μυκηναϊκαὶ ἀσπίδες, οὐχὶ διὰ τοῦ βραχίονος, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἐξηρητημένη. Ἀρὰ γε πρέπει νὰ ἀποδοθῇ μεγάλη σπουδαιότης εἰς τὴν διαφορὰν ταύτην τοῦ ὀπλισμοῦ τοῦ ἀνακτος καὶ τοῦ ἡνίοχου του; Ὁρεῖλομεν ἀρὰ γε νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀναξ φέρει τὰ τέλεια ὅπλα τῶν Δωριέων, διότι κατὰ γὰρ ἐκ τῶν εἰς Βοιωτίαν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν Ἡρακλειδῶν εἰσχωρησάντων κατακτητῶν, ἐν ᾧ ἄφ' ἐτέρου ὁ ἡνίοχος, ἄπλοος ὑπηρέτης, εἶνε ὀπλισμένος κατὰ τὸν παλαιὸν τρόπον, ὡς ἀνήκων εἰς τὸ γένος τῶν παλαιῶν κατοίκων τῆς Βοιωτίας; Δὲν πιστεύω. Ἡ μετὰ δύο τοξοειδῶν τομῶν ἀσπίς, ἣτις ὑπὸ τὴν μορφήν, ἣν παρουσιάζει τὸ ἐκ πηλοῦ ἄρμα, ἐπὶ μακρὸν διετηρήθη ἐν Βοιωτίᾳ, δὲν θὰ ἀπεικονίζετο ὡς σύμβολον ἐπὶ τῶν νομισμάτων τῶν βοιωτικῶν πόλεων⁹, ἂν ἐχρησίμευεν αὕτη μόνον ὡς ὅπλον εἰς τοὺς ἀπογόνους τῆς κατακτηθείσης γενεᾶς. Αὕτη θὰ ἐφέρετο βεβαίως ὑπὸ πάντων τῶν Βοιωτῶν ἀδιακρίτως κατὰ τὴν γεωμετρικὴν περίοδον. Ὑπὸ τὴν ἔσφιν ταύτην τὸ ἡμέτερον ἄρμα μετὰ τῶν δύο διαφορῶς ὀπλισμένων πολεμιστῶν, δύναται νὰ σχετισθῇ πρὸς τὸ τεμάχιον τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἀγγείου¹⁰, τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸν νεώτερον ρυθμὸν τοῦ Διπύλου, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ εἰκονίζονται πολεμισταὶ ὀπλισμένοι ἀδιακρίτως δι' ἀσπίδων στρογγύλων ἢ τοξοειδῶς ἀποκεκομμένων.

Ὅτι δὲ εἰς τὸν ἡνίοχον καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ἀνακτα ἐδόθη ὑπὸ τοῦ κοροπλάστου ἢ τοξοειδῶς ἀποκεκομμένη ἀσπίς, ἐξηγεῖται, ἐάν τις σκεθῇ ὅτι ἀσπίς, ἣτις οὐχὶ ἀπὸ τοῦ βραχίονος, ἀλλ' ἐξηρητημένη ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ ἐφέρετο, ἦτο ἡ μόνη, δι' ἣς ἠδύνατο νὰ ἐξοπλισθῇ ὁ ἡνίοχος, ὡς κρατῶν καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν τὰ ἡνία. Ἄλλως δ' αὕτη

⁹ Cat. Brit. Mus., Central Greece, pl. V-VI.

Εἷς δακτύλιος χρυσοῦς ἐν Βοιωτίᾳ εὐρεθείς, νῦν δ' ἐν ἰδιωτικῇ συλλογῇ ἐν Ἰθῆβαις, ἔχει ἐν τῇ σφενδόνη βοιωτικὴν ἀσπίδα.

¹⁰ Ἰδε τεμάχιον ἀπεικονισθὲν ἐν Ath. Mitth. 1892, σ. 215=Reichel, Hom. Wallen, εἰκ. 26.

⁶ Martha, Cat. des terres-cuites de la Soc. Arch., ἀρ. 966-969. Jamot ἔ. ἀ. σ. 248-220 καὶ πίν. XIII.

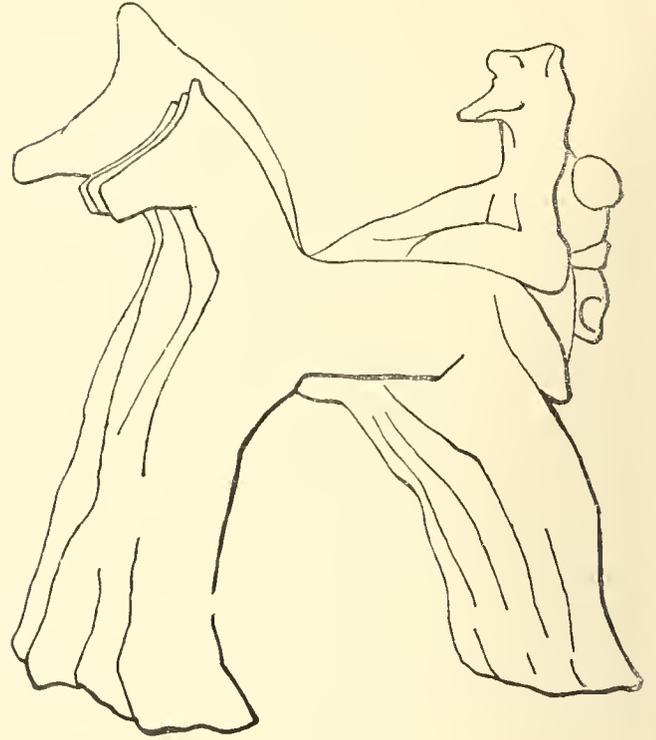
⁷ Ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῶν διαφόρων τούτων κατηγοριῶν πρὸς ἀλλήλας ἴδε Böhlau, Jahrbuch, III, σ. 323-364; Holleaux, Monuments Piot, t. I, 33-34; Pottier, Cat. des vases du Louvre, I, σ. 238-242.

⁸ Τὸ ἡμέτερον ἄρμα εἶνε σύγχρονον τοῦ πηλίνου τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ κ. Martha ἐν BCH, XVII, pl. I.

τὸν προεφύλαττον ἄριστα ἐν περιπτώσει καταδιώξεως, καλύπτουσα οὐ μόνον τὰς κνήμας καὶ τὰ νῶτα, ἀλλὰ καὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ καί, ἂν οὗτος ἤθελεν, ἐλόκληρον τὴν κεφαλὴν του. Σημειωτέον ἐν παρόδῳ, ὅτι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ὁ ἡνίοχος φέρει τὴν ἀσπίδα, ἐνθυμίζει μίαν κατὰ συνθήκην παράστασιν τοῦ γεωμετρικοῦ ῥυθμοῦ. Οἱ κεραιαῖς τῶν τοῦ Διπύλου ἀγγείων¹¹ παριστῶσι τοὺς πολεμιστὰς βαδίζοντας, ἢ ἡνιοχοῦντας, ἢ κωπηλατοῦντας τὴν ἀσπίδα ἐξηρητημένην ἔχοντας οὐχὶ ἀπὸ τῶν νώτων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς πλευρᾶς. Αἰτία τούτου εἶνε βεβαίως ὅτι θὰ εὐρίσκοντο εἰς λίαν στενόχωρον θέσιν, ἂν ἤθελον νὰ παραστήσωσι ταύτην ἐκ τοῦ πλαγίου καλύπτουσαν τὰ νῶτα, ὅπως ἀληθῶς ἡ ἀσπίς θὰ ἐφέρετο καθ' ὃν χρόνον δὲν ἐγίνετο μάχη.

Τὸ ἡμέτερον ἄρμα δὲν εἶνε τὸ μόνον μνημεῖον τῆς ἀρχαίας πλαστικῆς τῆς Τανάγρας, ὅπερ παρουσιάζει εἰκόνα τῆς βιωτικῆς ἀσπίδος. Ἐν πηλινῶν τοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν¹² παριστᾶ ὀπίσθεν τεσσάρων λίαν κακοτέγως εἰργασμένων ἵππων, οἵτινες φαίνονται ὡς προσκεκολλημένοι ἀλλήλοις καὶ ὧν οἱ ἐν τῷ μέσῳ εἶνε μικρότεροι τῶν παραπλεύρως κειμένων, ἄνδρα ἑμοίως κακῶς ἐσχηματισμένον, μὲ πεπλατυσμένον τὸ σῶμα, ὅστις ἔχει, ὅπως ὁ ἡνίοχος τοῦ ἄρματος μας, τὴν κεφαλὴν καὶ ἐπὶ τοῦ νώτου τὴν τοξοειδῶς ἀποκεκομμένην ἀσπίδα. Οὗτος ἐκτείνει τοὺς βραχίονας πρὸς τὰ ἔμπροσ καὶ θέτει τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου τῶν παρασειρών¹³. Δὲν ὑπάρχει βεβαίως ἀμφιβολία ὅτι τὸ χονδροειδὲς τοῦτο πηλινὸν κατασκευάσμα δὲν παριστᾶ ἀπλοῦν ἵπποκόμον, ἀλλ' ἡνίοχον πολεμικοῦ ἄρματος· ὁ κοροπλάστης εἴτε ἐξ ἀδεξιότητος, εἴτε ἐκ τῆς ἐπι-

θυμίας νὰ συντελέσῃ ταχέως τὸ ἔργον, παρέλιπεν ἐκεῖνο, ὅπερ τῷ ἐφάνη ἥττονος σημασίας καὶ δυσκολώτερον νὰ παρασταθῇ, ὅηλα δὲ αὐτὸ τὸ

ἄρμα, μὴ διατηρήσας ἢ τοὺς ἵππους καὶ τὸν ἡνίοχον, ἅτινα προσήγγισε μέχρις ἀμέσου ἐπαφῆς. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀσπίς εἶνε ἐνταῦθα ἐξηρητημένη ἐπὶ τοῦ νώτου δι' ὀριζοντίου ἱμάντος, ὅστις περιβάλλων τὴν ὀσφὺν διέρχεται ὑπὲρ τὴν ἀσπίδα. Εἶνε φανερόν ὅτι ἐν τῇ πραγματικότητι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀσπίδος ὄφειλε νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ λαιμοῦ δι' ἱμάντος προσηρητημένου εἰς τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῆς.

PAUL PERDRIZET

¹¹ Ath. Mitth., 1892, σ. 211, 303 = Reichel ἔ. ἀ. εἰκ. 48, 33. Monumenti, IX, pl. 40 = Dict. des antiq. εἰκ. 2203.

¹² Ἀρ. Εὔρ. 4238. Ἀνασκαφαὶ Ἀρχ. Ἐτ. 1888. Πηλὸς κίτρινος. Ὑψ. 0,11.

¹³ Ἐπειδὴ μοὶ παρέχεται εὐκαιρία, θὰ σημειώσω καὶ ἄλλο πηλινὸν τοῦ αὐτοῦ μουσείου (Ἀρ. Εὔρ. 5619· προέλευσις βιοιωτικῆ κατὰ τὸν Martha, Catal. ἀρ. 417). Πηλὸς ἀνοιχτοῦ κίτρινου γράματος· πλ. 0,07· ὕψ. 0,06· ἐπίσης νηπιώδους τέχνης, ὅπως καὶ τὸ προηγούμενον, ὅπερ παριστᾶ τέσσαρας ἵππους, ὀπίσθεν τῶν ὁποίων ἴσταιται μορφὴ ἐκτείνουσα τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν ὀπισθίων τῶν δύο ἐν τῷ μέσῳ ζώων. Ἡ μορφὴ—ἀνὴρ ἢ γυνή, ἀγνωσ—οὐδὲν σημεῖον ὅπλου φέρει·

ἀφ' ἑτέρου οἱ ἵπποι εἶνε συνδεθεμένοι πρὸς ἀλλήλους κατὰ περίεργόν τινα τρόπον, δι' ἐνὸς σχοινοῦ διερχομένου ὀπίσθεν τῶν αὐχένων καὶ πρὸ τῶν στέρνων.

Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ζεύξεως τῶν ἵππων φαίνεται ὑποδηλοῦν ὅτι τὸ ἐν λόγῳ πηλινὸν δὲν εἶνε πολεμικὸν ἄρμα ἐπίσης ἀτέχνῳ εἰκονιζόμενον, ὅπως τὸ ὑπ' ἀρ. 3228. Διατί ἄρ' ἀπὸ γε δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐν τούτῳ τὴν παράστασιν τοῦ ἀλωνίσματος τῶν σταγῶν; Οὐδεὶς βεβαίως θὰ ἐξεπλήσσοτο βλέπων τὸ ἀντικείμενον τοῦτο ἐν τῇ καταλόγῳ τῶν τύπων τῶν κοροπλαστῶν, οἵτινες ἦσαν ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς τόσοσ πιστοὶ καὶ εὐθυμοὶ παρατηρηταὶ τῆς ζωῆς, τῶν κοινοτάτων καὶ τῶν μάλιστα οἰκογενειακῶν αὐτῆς σκηνῶν.

ΚΕΦΑΛΗ ΕΦΗΒΟΥ

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

(Πίν. 4)

Ἡ ἐξαισία μαρμαρίνη κεφαλή, ἣν δημοσιεύομεν ἤδη, ὑπῆρχε μέχρι τοῦ ἔτους 1889 ἐν τῇ ἰδιωτικῇ συλλογῇ τοῦ κ. Μελετοπούλου, ὅτε ἀγορασθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως περιῆλθεν εἰς τὸ Ἐθνικὸν μουσεῖον, ὅπου καὶ νῦν εὐρίσκεται ὑπ' ἀριθ. 195. Ἐν τῷ Ἀρχαιολ. Δελτίῳ τοῦ 1890 σελ. 76 ἀριθ. 24 ἀναφέρεται ὡς τόπος εὐρέσεως τῆς κεφαλῆς ταύτης ὠρισμένως ὁ Πειραιεύς, ἀλλ' ὁ κ. Καββαδίας ἐν τῷ καταλόγῳ τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου ἀμφιβάλλει περὶ τῆς ἀκριβείας τῆς πληροφορίας ταύτης. Τὸ ὑλικόν, ἐξ οὗ εἶνε ἐξεργασμένη ἡ κεφαλή αὕτη, εἶνε τὸ πεντελήσιον μάρμαρον.

Τὸ εὐγενὲς κάλλος, ἡ ἀπαλή χάρις καὶ κομψότης καὶ ἡ περὶ τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιμέλεια καὶ ἀκρίβεια, πρὸς δὲ τοῦτοις καὶ ἡ ἰδιάζουσα καὶ πῶς αὐστηρὰ τεχνοτροπία τῆς κεφαλῆς ἐλκύνουσι παρευθὺς παντὸς παρατηρητοῦ τὴν προσοχὴν, ἥτις ἐπιτείνεται καθ' ἐκάστην στιγμὴν, καθ' ὅσον σπανιώτερος εἶνε ὁ παιδικὸς τύπος, ὃν ἀπαντῶμεν ἐν αὐτῇ ἢ ὅχι τόσον πολυάριθμος καὶ μέχρι τοῦδε τόσον ὀλίγον λεπτομερῶς ἐξετασμένη σειρά τῶν ἐλληνικῶν κεφαλῶν ἐφήβων ἀποκτᾶ ἐν τῇ κεφαλῇ ταύτῃ νέον πολυτίμητον μέλος.

Ὁ κ. Καββαδίας (Γλυπτὰ Ἐθν. Μουσείου 195, I) θεωρεῖ ταύτην ὡς κεφαλὴν νεαροῦ ἀθλητοῦ. Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὸ σύνολον τῶν ἔργων τοῦ αὐτοῦ τύπου καὶ ἀναλογισθῶμεν ὅτι αἱ κεφαλαὶ τῶν Ἑλλήνων ἀθλητῶν κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ὡς θὰ ἴδωμεν ἀνήκει καὶ ἡ κεφαλή αὕτη, ἀπεικονίσθησαν ἀείποτε εἰς φυσικὸν μέγεθος¹, πρέπει νὰ ἀποφανθῶμεν ὅτι ἡ κεφαλή τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου παριστᾶ παῖδα ἡλικίας 10-14 ἐτῶν. Προσέτι αἱ κεφαλαὶ αἱ ἐμφαίνουσαι τύπον ἀνάλογον ταύτῃ, εἶνε ἅπασαι κεφαλαὶ ἀθλητῶν² καὶ ἐν τῇ προκει-

μένῃ ἄρα κεφαλῇ παρίσταται νεαρὸς ἀθλητῆς, ἐκ δὲ τῶν ἀναλόγων καλλιτεχνημάτων ἐξ ἅπαντος ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν ὅτι εἶνε ἀπλοῦς παῖς, καὶ ὅχι Ἔρωσ τις ὡς ἐν παραδείγματι. Τὰ μνημονευθέντα ἀνάλογα ἀγάλματα παριστῶσι λίαν διαφόρους παραλλαγὰς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου. Κοινὸν εἶνε εἰς πάντα ταῦτα τὸ μικρὸν ὄμοιδὸς πρόσωπον, τὸ στρογγύλον κρανίον, ἡ βραχεῖα κεκαρμένη κόμη, ἥτις εἶνε διατεταγμένη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κατὰ διακεκριμένους βροστῦλους. Ὡς ἀθληταὶ χαρακτηρίζονται τὰ ἀγάλματα ταῦτα εἴτε διὰ συμβόλων (οἶον δίσκου, ἀρυστάλλου κλ.), ἢ διὰ τῶν ἐξωγκωμένων ὠτων (πυγμαῖοι). Ὁ τύπος τοῦ ἐνήλικος ἀθλητοῦ ἦτο ἐν τῇ ἐλληνικῇ τέχνῃ ἐν γρήσει καὶ διὰ τοὺς παῖδας μέχρι τοῦ Δ' αἰῶνος, ἐπειδὴ πρὸ τοῦ Δ' αἰῶνος οἱ παῖδες ἀνεπλάσσοντο ἀείποτε ὡς ἐνήλικες ἀθληταὶ ἐν βραχυτέρῳ μέτρῳ μόνον· ἴδια δὲ ἀναλογίαι καὶ ἴδιος τύπος διὰ παῖδας δὲν ὑπῆρχον, ὡς γνωστόν, κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα.

Οἱ μῦες ἐν τῷ διασωθέντι μέρει τοῦ λαιμοῦ εἶνε κατὰ τι μᾶλλον τεταμένοι ἐν τῷ ἀριστερῷ μέρει τῆς κεφαλῆς ἢ ἐν τῷ δεξιῷ· ἡ κεφαλή λοιπὸν ἦτο κατὰ τι ἐστραμμένη πρὸς τὰ δεξιὰ. Πρὸς τοῦτοις ὁ πρᾶγχιλος χωρεῖ κατὰ τι πρὸς τὰ ἐμπρός, ἐνῶ ἡ γωνία ἢ σχηματιζομένη ὑπὸ τῆς γένυος καὶ τοῦ λαιμοῦ εἶνε ἀμβλεῖα, ἐκ τούτου δ' ἔπεται ἀμέσως ὅτι ἡ κεφαλή ἦτο ἐστραμμένη κατὰ τι πρὸς τὰ ἄνω. Τὰ ἄνω βλέφαρα εἶνε λίαν στενὰ (ἴδε ἰδίως τὴν ἐν κατατομῇ εἰκόνα), ἐνῶ τὰ κάτω εἶνε ἀνυψωμένα, ἔθεν τὸ βλέμμα τοῦ ἀγάλματος διηυθύ-

Hall, Furtwängler, Meisterw. Atlas πίν. XVII κεφαλή τοῦ palazzo Riccardi, αὐτόθι πίν. XVI κεφαλή Petworth, αὐτόθι πίν. XIII καὶ XIV ὁ λεγόμενος Διομήδης. Brunn-Bruckmann ἀριθ. 132, 135, ἀθλητῆς ἐκ Μονάχου, Römische Mitth. VII 1892, πίν. III ἀθλητῆς ἐκ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Galleria τῶν Uffici, Brunn-Bruckmann ἀριθ. 131, δισκοδόλος τοῦ Βατικανοῦ, Furtwängler, Sammlung Saburoff πίν. XXXVIII, I, Collection Baracco πίν. LV, Beschreibung der ant. Skulpturen. Königl. Museen zu Berlin 1891 ἀριθ. 481 κεφαλή ἐκ Καπώης κτλ.

¹ Πρὸλ. Scherer, De Olympionicarum statu. Gottingae 1885 σελ. 9 ἐξ.

² Πρὸλ. Athen. Mitth. XVI, πίν. IV-V κεφαλή ἐκ Περίου. Collignon, Histoire de la sculpt. gr. πίν. XI, δισκοδόλος τοῦ Μύρωνος, Arch. Zeitung 1874 πίν. III κεφαλή Ince Blundell

νετο κατά τι πρὸς τὰ ἄνω. Τέλος ὁ δεξιὸς κανθὸς τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ εἶνε μᾶλλον ἀνεωγμένος ἢ ὁ ἀριστερός, ἔθεν τὰ βλέμματα τοῦ ἀγάλματος δὲν διηυθύνοντο μόνον πρὸς τὰ ἄνω, ἀλλὰ κατὰ τι καὶ πρὸς δεξιάν. Κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀνευρίσκομεν ὑποτύπωσιν συγγενῆ πρὸς τὸ ὑπὸ Max. Mayer (Jahrbuch 1893, πίν. IV) δημοσιευθὲν ἀγάλμα, ὁμοίαν δὲ τῇ ἐπὶ ἀγγείου εἰκόνι ἐν Jahrb. I σελ. 12. Πρὸς Athen Mitth. 1883 πίν. IV.

Τὴν κατάστασιν, ἐν ἣ διατηρεῖται ἡ περὶ τῆς πρόκειται κεφαλὴ τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου, δὲν δύναται τις νὰ ἀποκαλέσῃ πολὺ εὐχάριστον. Ἐλλείπει παρὰ τῇ κεφαλῇ ταύτῃ ἅπαν τὸ κατώτερον ἡμισυ τῆς ρίνος, τὸ ὁποῖον προφανῶς ἦτο πεποιημένον ἐξ ἰδίου τεμαχιδίου μαρμάρου, πρᾶγμα τοῦ ὁποῖου δὲν ἔχομεν ὀλίγα τὰ ἀνάλογα ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τέχνῃ. Πρὸς Καθβαδίου, Γλυπτὰ ἀριθ. 29, 67, περὶ δὲ τοῦ λεγομένου Θησέως τοῦ ἀετώματος τοῦ Παρθενῶνος πρὸς Overbeck, Ber. d. sächs. Ges. d. Wissensch. 1890 σελ. 44. Πρὸς τοῦτοις ἐλλείπουσιν οἱ βολβοὶ τῶν ὀφθαλμῶν, οἵτινες ἦσαν πεποιημένοι ἐξ ἄλλοῦ υἷλικου ἢ δὲ χρῆσις αὕτη ἄλλοῦ υἷλικου πρὸς ἀνάπλασιν τῶν βολβῶν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν κορῶν αὐτῶν, προελθοῦσα ἐκ τῆς πολυχρωμίας τῶν ἀγαλμάτων, ἅπαντ' ἀσυντόματα καὶ κατὰ διαφόρους περιόδους τῆς τέχνης. Πρὸς Conze, Sitzungsber. d. Berl. Akad. 1892 I σελ. 49. Ἰχνη χρωματισμοῦ ἐν τῇ περὶ τῆς πρόκειται κεφαλῇ παρατηροῦνται ἰδίως κατὰ τὰ βλέφαρα, σαφέστατα δὲ δύναται τις νὰ ἴδῃ ὅτι οἱ ἐσωτερικοὶ κανθοὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἔφερον χρωματισμόν. Ἡ περιοχὴ λοιπὸν τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο ἄλλως ἢ νῦν. Ἡ ἀπόστασις τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο ἀναμφιβόλως, ὡς φαίνεται ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, ἴση πρὸς τὸ μῆκος αὐτῶν. Τοὺς ἐσωτερικοὺς κανθοὺς δύναται τις νὰ διακρίνῃ κάλλιστα καὶ ἐν τῇ φωτογραφίᾳ. Ἐξαιρουμένων ἤδη τὴν ἐξέτασιν τῆς καταστάσεως, ἐν ἣ περιῆλθεν εἰς ἡμᾶς ἢ ἐν τῷ Ἐθνικῷ μουσεῖῳ κεφαλῇ, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ δεξιὰ πλευρὰ αὐτῆς (οὖς, κόμη, ἐν μέρει δὲ καὶ ἡ παρεῖα) καὶ ἡ κορυφὴ εἶνε λιαν βεβλαμμένα, διότι αὐτόθι τὸ ὕδωρ ἀπέτριψεν ὀλοσχερῶς τὴν ἀρχαίαν ἐπιδερμίδα. Βεβλαμμένη πρὸς τοῦτοις εἶνε ἡ δεξιὰ πλευρὰ τῆς γένυος, τὸ δεξιὸν τοῦ διασωθέντος μέ-

ρους τοῦ λαιμοῦ, καὶ αὐταὶ αἱ ὀφρύες (ἰδίως ἡ ἀριστερά). Καὶ ὀλόκληρος ἡ κεφαλὴ εἶνε κατὰ τι προσβεβλημένη ὑπὸ τῆς ἀτμοσφαιρας, καίτοι ἅπαν τὸ ἀριστερὸν μέρος αὐτῆς διέσωσε τὴν ἀρχαίαν ἐπιδερμίδα.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῆς διαπλάσεως τῆς κεφαλῆς, τουτέστι τῆς τεχνοπροπίας αὐτῆς.

Ἡ τε ὅλη κεφαλὴ καὶ τὸ πρόσωπον κατ' ἰδίαν ὁρώμενα κατ' ἐνώπιον ἀποτελοῦσιν ἀνισομερές ὡσεὶδὲς σχῆμα· τὸ μέγιστον πλάτος τῆς κεφαλῆς κεῖται ὀπισθεν τῶν ὠτων, τὸ δὲ μέγιστον πλάτος τοῦ προσώπου παρὰ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν. Τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς δεικνύει ἐν τῇ περιμέτρῳ αὐτοῦ ἀρκετὰ πλατὺ καὶ βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἄνω στενεύμενον τόξον, ἐνῶ τὸ τόξον τοῦ κατωτέρου μέρους αὐτῆς εἶνε πολὺ στενώτερον ἢ δὲ στένευσις αὐτοῦ ἄρχεται πλησιέστερον τῶν πλατυτάτων σημείων τῆς κεφαλῆς. Τὸ πρόσωπον, ἔπερ παρὰ τὰ μῆλα τῶν παρειῶν προπίπτει κατὰ τι, στενεύεται ἔπειτα τάχιστα πρὸς τὰ κάτω, καίτοι δὲν δεικνύει οὕτω στενὴν τὴν γένυν ὡς αἱ ἐν Μονάχῳ καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ κεφαλαὶ ἀθλητῶν· τὸναντίον δὲ ὑπεράνω τῶν μῆλων τῶν παρειῶν ἡ περιφέρεια τοῦ προσώπου μετὰ μικρὰν κοίλανσιν παρὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτελεῖ σχεδὸν κανονικὸν ἡμικύκλιον. Ἐνῶ ἡ μὲν κεφαλὴ τοῦ Ἀρμοδίου τοῦ ἐν Νεαπόλει συμπλέγματος (Collignon, Histoire de la sculpt. gr. I εἰκ. 189) καὶ αἱ Μυρώνειοι κεφαλαὶ τοῦ Δισκοβόλου (αὐτόθι πίν. XI), τῶν ἀθλητῶν τοῦ Palazzo Riccardi καὶ τοῦ Ince Blundell Hall ἀπολήγουσιν ἄνω εἰς τόξον πλατύτερον καὶ ὀλιγώτερον στενευόμενον πρὸς τὰ ἄνω, κάτωθι δὲ δὲν ἔχουσι τόσον στενὴν τὴν γένυν, ἀλλὰ κεφαλαὶ ὡς ἡ ἐκ Περίνθου (Athen Mitth. XVI 1891 πίν. IV), ὁ λεγόμενος Ἀπόλλων ἐπὶ τοῦ Ὀμφαλοῦ¹, ἢ τοῦ λεγομένου Διομήδους (Furtwängler, Atlas, πίν. XIII, XIV) καὶ ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ² (αὐτόθι πίν. III) δεικνύουσι κατ' ἐνώπιον περίγραμμα ὅμοιον τῇ ἐν τῷ Ἐθνικῷ μου-

¹ Ἡ καλλίστη τῶν μέχρι τοῦ νῦν γνωστῶν ἀναπλάσεις αὐτοῦ ἐν Monuments et memoires de l'Académie. Fondation E. Piot. I πίν. VIII-IX).

² Ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶνε τῆς Ἀθηνίας Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου εἶνε ἀμφίβολον. Πρὸς Jamot ἐν Monuments grecs publiés par l'association pour l'encouragement des études grecques en France 1895 σελ. 23 ἐξ. καὶ ἐν Revue archéol. 1895 XXVII σελ. 7 ἐξ.

σειώ κεφαλῆ. Προσέτι ἐκ τῶν κεφαλῶν, αἵτινες ἔχουσι τὴν μεγίστην συγγένειαν πρὸς τὴν ἡμετέραν, ἢ ἐκ Περίνθου εἶνε κατὰ τι ὑψηλοτέρα καὶ στενωτέρα ἀναμιμνήσκουσα ἀκόμη τὴν δυσαναλόγως μακρὰν ἀρχαϊκὴν κεφαλὴν τοῦ Ἄρμωδιου, ἐνῶ ἢ ἐν Βονωνία κεφαλῆ προξενεῖ ἐντύπωσιν ἀρμονικωτέραν ἢ ἡ ἡμετέρα, ἐπειδὴ καλυπτομένων τῶν κροτάφων ὑπὸ τῆς κόμης ἢ στένευσις τῆς κεφαλῆς πρὸς τὰ κάτω δὲν παρουσιάζεται τόσον ταχεῖα καὶ ἄμεσος, ὡς ἐν ταύτῃ. Καὶ διὰ μόνης δὲ τῆς παραβολῆς τῶν κεφαλῶν τοῦ Ἄρμωδιου καὶ τῶν Μυρωνείων ἀγαλμάτων πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν ἐν Βονωνία κεφαλὴν δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν διαρκῆ τάσιν τῆς ἐλληνικῆς τέχνης πρὸς μετάβασιν ἀπὸ τῶν στενῶν καὶ μακρῶν κεφαλῶν καὶ προσώπων εἰς τὰς πλατυτέρας καὶ βραχυτέρας. Ἡ μετάβασις δ' αὕτη τελεῖται βραδέως καὶ λίαν βαθμηδόν. Ἡ περὶ τῆς νῦν λοιπὸν πρόκειται κεφαλῆ παρίσταται ὡς ἄμεσος πρόδρομος τῆς ἐν Βονωνία κεφαλῆς, ἢ δὲ Παρθένος Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου παρίσταται ὡς περαιτέρω ἐξακολούθησις τῆς αὐτῆς τάσεως. Ἄλλ' εὐθύς μετὰ τὸν Φειδίαν ἀναφαίνεται ἀντίδρασις κατὰ τῶν τοιούτων οἰονεῖ συμπεπισμένων ἀναλογιῶν. Αἱ κεφαλαὶ τῆς συλλογῆς Sabouroff XXXVIII, 1, τοῦ ἐν Μονάχῳ καὶ τοῦ ἐν Φλωρεντία ἀθλητοῦ βραχύνουσι μὲν ἀληθῶς τὸ μέτωπον καὶ σμικρύνουσι τὸ ἄνω μέρος τῆς κεφαλῆς, ἀντὶ τούτου ὅμως μεγεθύνουσι τὸ μέσον καὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου καὶ ἄγουσι πρὸς τὸ ἐπίμηκες πρόσωπον τοῦ Πραξιτελείου Ἑρμοῦ. Ἐν τούτοις παρὰ ταύτην τὴν ἀντίδρασιν εὐρίσκει καὶ ἡ παλαιὰ τάσις τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν αὐτῆς. Ἡ κεφαλὴ τῆς συλλογῆς Baracco (πίν. 55) σμικρύνει μὲν τὸ ἄνωτερον μέρος τῆς κεφαλῆς, ἀλλὰ δὲν μεγεθύνει τὸ μέσον καὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου· αὕτη ἀποτελεῖ τὴν προηγουμένην βαθμίδα πρὸς τὰς συμπεπισμένας κεφαλὰς τοῦ Σκόπα. Ἡ περὶ τῆς νῦν πρόκειται κεφαλῆ ἕνεκα τούτου εἶνε ἀξιοπαρατήρητος, ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴν ἀμφοτέρων τῶν ἀντιθέτων διευθύνσεων ἐν τῇ γλυπτικῇ τοῦ Δ' αἰῶνος ὡς οὔσα μεσάζον μέλος μετὰ τῶν κεφαλῶν τοῦ Μύρωνος καὶ Πραξιτέλους (διὰ τῆς κεφαλῆς τῆς συλλογῆς Sabouroff), καὶ τῶν τοῦ Σκόπα (διὰ τῆς κεφαλῆς Baracco), ἐπειδὴ αἱ

τελευταῖαι ἀμφοτέραι εἶνε ἀνάπτυξις αὐτῆς. Ἐγχομεν ἤδη παρατηρήσει ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ἔχει τὸ πλατύτατον αὐτῆς σημεῖον σχεδὸν εὐθύς ὀπισθεν τῶν ὠτων. Ἐὰν φαντασθῶμεν ὀριζοντίαν τομὴν τῆς κεφαλῆς κατ' ἐπιφανεῖαν κειμένην μετὰ τῶν δύο μάλιστα ἐκατέρωθεν προεχόντων σημείων αὐτῆς, ἐπιτυγχάνομεν σχῆμα ἰσοειδές, τὸ ὅποιον ἐν τῷ πρὸς τὸν αὐχένα μέρει εἶνε κατὰ τι πλατύτερον ἢ ἐν τῷ Δορυφόρῳ τοῦ Πολυκλείτου. Ἄλλ' ἐὰν ἀκολούθως παραβάλωμεν τὴν κατατομὴν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς πρὸς τὴν κατατομὴν τῶν Πολυκλειτείων κεφαλῶν, εὐρίσκομεν ὅτι ἐν ταύτῃ ἡ ἄνω γραμμὴ ἀπὸ τοῦ ἄνω μέρους τοῦ μετώπου μέχρι τῆς κορυφῆς (αὕτη δὲ ὀρίζεται ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκ τούτου ὅτι ἐξ αὐτῆς ὡς ἀπὸ τινος κέντρου ἀφορμῶνται οἱ βόστρυχοι τῶν τριχῶν) ἀποτελεῖ γραμμὴν ὁμαλῶς καμυμένην, ἣτις οὐδέποτε οὐδαμοῦ πλησιάζει πρὸς τὴν εὐθείαν· τὸ ἀνώτατον σημεῖον κεῖται ἐν τῷ μέσῳ, ἢ δὲ κορυφῇ τούναντιον κεῖται σχεδὸν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου πρὸς τὸ μέτωπον. Τούναντιον δὲ ἐν ταῖς Πολυκλειτείαις κεφαλαῖς περιγράφει τὸ κρανίον ἀπὸ τοῦ ἄνω πέρατος τοῦ μετώπου μέχρι τῆς κορυφῆς γραμμὴ τεθλασμένη, ἣτις ἔχει διεύθυνσιν πρὸς τὰ κάτω, ἢ δὲ κορυφῇ κεῖται κατωτέρω τοῦ μετώπου. Πρὸβλ. P. Herrmann, Athen. Mitth. XVI 1891 σελ. 318. Πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν ταυτίζονται αἱ Μυρωνεῖαι κεφαλαὶ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀθλητοῦ (ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μύρωνος, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Kekule: Über den Kopf des Praxitelischen Hermes). Ἡ πρόπτωσις τοῦ κρανίου ὑπὲρ τὸν τραχήλον δὲν εἶνε τόσον μεγάλη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ, ὡς ἐν τῇ ἐκ Περίνθου (Athen. Mitth. XVI πίν. V), ἐν τῷ δισκοβόλῳ Massimi, ἐν τῷ ἀθλητῇ τοῦ palazzo Riccardi (πρὸβλ. τὸν δισκοβόλον Catajo, Furtwängler, Meisterwerke σελ. 43), προσεγγίζει δὲ μάλιστα ὡς πρὸς τοῦτο πρὸς τὰς κεφαλὰς τοῦ ἀθλητοῦ Ince Blundell Hall, τοῦ λεγομένου Διομήδους, τοῦ ἀθλητοῦ Petworth (Furtwängler, Atlas πίν. XVI)· ὡς ἐν τούτῳ οὕτω καὶ ἐν αὐτῇ διαστέλλεται σαφῶς αὕτη ἡ θέσις διὰ τινος ἱκανῶς ἀσθενοῦς κοιλότητος, ἣτις κατὰ τὸ ὕψος περιῖπου τῆς ἄνω περιούχης τῆς κοιλότητος τῶν ὀφθαλμῶν χωρίζει τὰς βραχείας τρίχας τοῦ τραχή-

λου ἀπὸ τῆς λοιπῆς κόμης, ἥτις σύγκειται ἐκ μεγαλύτερων βοστρύχων. Ἡ τελευταία αὕτη ιδιότης πάλιν εἶνε χαρακτηριστικὴ διὰ τὰς ἀττικὰς κεφαλὰς τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μύρωνος κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ἀργεῖας κεφαλὰς τοῦ Πολυκλείτου. Ἡ διαφορὰ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ κρανίου ἐν ταῖς ἀργεῖαις καὶ ταῖς ἀττικαῖς κεφαλαῖς εἶνε εὐδιάγνωστος ἰδίως ὀπισθεν· πρβλ. τὸ γωνιῶδες κρανίον τοῦ Διαδουμένου Vaison (Monumenti X 49) καὶ τὰ στρογγύλα κρανία τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀθλητοῦ (Brunn - Bruckmann ἀριθ. 134) καὶ τῆς περὶ τῆς νῦν πρόκειται κεφαλῆς (Πίν. 4). Τὸ κρανίον τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν μετὰ τοῦ ἐπίσης βραχέος κρανίου τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀθλητοῦ. Ἄν ἡ κεφαλὴ τοῦ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητοῦ (Röm. Mitth. 1892 VII πίν. III), ἥτις ἄλλως εἶνε τοσοῦτον συγγενῆς τῷ ἐν Μονάχῳ ἀθλητῇ, ἐμφαίνει καὶ γωνιῶδη σχήματα, καταφαίνεται ἐν τούτῳ ἐπίδρασις τοῦ Πολυκλείτου καὶ εἰσχώρησις τῶν σχημάτων αὐτοῦ εἰς τὴν ἀττικὴν τέχνην τοῦ Μύρωνος, ὅπερ ὑπέδειξεν ὁ Bloch, Röm. Mitth. 1892 σελ. 103. Ἐπι σαφέστερον καταφαίνεται ἡ ἐπίδρασις τοῦ Πολυκλείτου ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς συλλογῆς Baracco (πίν. 55), ἣν ὁ Helbig τάσσει μετὰ τὸ Πολυκλείτου καὶ Σκόπα, ἥτις ὅμως, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, παριστᾷ περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς, ὅθεν κατ' οὐσίαν εἶνε καθαρῶς ἀττική.

Τὸ μέτωπον ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ (ἐὰν παρίδῃ τις τὴν ὑπεράνω τῆς ῥινὸς προέξοχὴν τοῦ κατωτέρου μέρους αὐτοῦ) ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ῥινὸς εὐθεῖαν γραμμὴν, ὡς ἐν τῇ ἐκ Περίνθου κεφαλῇ, τῷ ἐν Μονάχῳ καὶ τῷ ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητῇ, τῷ Διομήδει, τῷ ἀθλητῇ τοῦ Petworth καὶ τῷ Ἑρμῇ τοῦ Πραξιτέλους. Τὸ μὴ διασωθὲν ἀκρορρίνιον πρέπει νὰ ἀποκατασταθῇ συμφώνως πρὸς τὰ ἀγάλματα ταῦτα. Ἡ γραμμὴ τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου συναντᾶται μετὰ τῆς γραμμῆς τοῦ μετώπου καὶ τῆς ῥινὸς ὑπὸ ἀμβλείαν γωνίαν, δηλαδὴ τὸ κάτω μέρος τοῦ προσώπου χωρεῖ κατὰ τι πρὸς τὰ ὀπίσω, ὡς παρὰ τῇ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῇ, παρὰ τῷ Διομήδει, παρὰ τῷ ἀθλητῇ τοῦ Petworth, τῷ ἐν Μονάχῳ καὶ τῷ ἐν Φλωρεντίᾳ. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Μύρωνος ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατατομὴν ἀκολουθοῦσι τὴν τεχνοπροπίαν τοῦ ἀρχαϊκωτέρου Ἀρμοδίου,

παρὰ τῷ ὁποίῳ ἡ ῥίς δὲν ἀποτελεῖ εὐθεῖαν γραμμὴν μετὰ τοῦ μετώπου, ἀλλὰ προέχει μᾶλλον, ἢ δὲ γραμμὴ τοῦ μετώπου καὶ ἡ τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου τούναντιον ἀποτελοῦσι συνέχειαν ἢ μία τῆς ἄλλης, διαφέρουσι δὲ τῶν νεωτέρων κεφαλῶν, πρὸς τὰς ὁποίας προσεγγίζει ἡ παρούσα κεφαλὴ.

Ἡ ὀστεώδης μικρὰ γένυς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μάλιστα ἀνάλογον ἔχει τὴν γένυν τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Petworth καὶ τῆς παρὰ Furtwängler Meisterw. 53 κεφαλῆς. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Μύρωνος ἔχουσι ἀκόμη μεγάλην γένυν, καίτοι ὄχι τόσον δυσανάλογον ὡς ὁ Ἀρμόδιος.

Ἡ κόμη τῆς παρούσης κεφαλῆς παρέχει ἄφθονον ἐναλλαγὴν φωτὸς καὶ σκιᾶς κατὰ τι πέρα τοῦ μέτρου τοῦ ἐν τῇ μαρμαροπλαστικῇ συγκεχωρημένου, ἀναμιμνήσκουσα τὰ χάλκινα ἀγάλματα, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἡ κόμη πρέπει νὰ εἶνε ἐντονώτερον ἐξεργασμένη· χάλκινον πρότυπον ὑποδηλοῖ ἰδίως ἡ ἐξεργασία ἐκάστου βοστρύχου (οἱ βόστρυχοι διαιροῦνται δι' ἐγκεχαραγμένων γραμμῶν εἰς ἰδιαιτέρα μαλλία 2-4· πρβλ. τὰ ἐξῆς ἐκ διαφόρων χρόνων χάλκινα ἔργα: Bull. de corr. hell. VIII 1884 pl. XII, Furtwängler Die Bronzen von Olympia πίν. I, II, Comparetti - Petra La villa Ercolanese πίν. VII 3, Gaz. archéol. VIII 1883 pl. I κ. ἄ. τ.). Ἐπειδὴ δὲ αἱ τρίχες τῆς κόμης αἱ καταπίπτουσαι ἐπὶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ τραχήλου δὲν εἶνε ἐξεργασμέναι οὕτως ὥστε νὰ παράγωσιν ἐντύπωσιν διὰ τοῦ πλαστικοῦ σχήματος, πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὑπῆρχε καὶ χρωματισμός, δηλαδὴ ἡ κόμη ἦτο κεχρωματισμένη. Ὅλως διαφόρως ἀπὸ τῆς κατὰ συμμετρίαν διατάξεως τῆς κόμης παρὰ τῷ Δορυφόρῳ τοῦ Πολυκλείτου, ἥτις πρὸς τούτοις εἶνε προσκεκολλημένη στενωῶς ἐπὶ τοῦ κρανίου καὶ συνίσταται ἐξ ἀλλεπαλλήλων μακρῶν καὶ λεπτῶν βοστρύχων ἐλαφρῶς κατὰ τὸ ἄκρον ἐλισσομένων, ἢ κόμη τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἀποφεύγει ἐπίτηδες πᾶσαν συμμετρίαν ἐν τῇ διατάξει τῶν καθ' ἕκαστον λοφιδίων καὶ ἀποτελεῖ ὀγκῶδες ἐξέχον ἐπὶ τοῦ κρανίου πλαστικὸν σύμφυρμα ἰσχυρῶς κυμαινομένων βοστρύχων. Τοιαύτη κόμη ἀποτελεῖ καταφανῆ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ὀμαλὴν ἐξεργασίαν τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς κεφαλῆς.

Ἡ ἐξεργασία τῆς κόμης τῆς παρουσίας κεφαλῆς εἶνε περαιτέρω ἀνάπτυξις τοῦ τρόπου, ὃν εὐρίσκωμεν ἐν τῇ ἐκ Περίνθου κεφαλῇ καὶ παρὰ Μύρωνι, προκαταρχὴ δὲ τῆς ἐξεργασίας τῆς κόμης, ἥτις ἀναφαίνεται ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς συλλογῆς Baracco (pl. 55). Ἦ πρόβδος ἐν τῇ παρουσίᾳ κεφαλῇ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν κόμην τῆς ἐκ Περίνθου κεφαλῆς καὶ τῶν κεφαλῶν τοῦ Μύρωνος συνίσταται ἐν τούτῳ, ὅτι τὸ σύνολον τῆς κόμης παρ' αὐτῇ προσπίπτει εἰς τὴν αἰσθησιν πολὺ πλαστικώτερον καὶ ὅτι ἐν τῇ διατάξει τῶν καθ' ἕκαστον λοφιδίων ἐτηρήθη πολὺ πλειοτέρα ἐλευθερία ἀπὸ τοῦ τυπικοῦ καὶ τοῦ παραδεδεγμένου. Ἀληθῶς εἶνε ἀκόμη καταφανές τὸ τυπικὸν ἐν τῇ διατάξει τῶν βοστρύχων εἰς παραλλήλους σειράς, αἵτινες ἀφορμῶνται ἐκ τῆς κορυφῆς καθ' ἀπάσας τὰς διευθύνσεις, ἐν τῷ καταμερισμῷ τῶν τριχῶν ὀπισθεν εἰς δύο τάξεις δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ἀποφυγῆς τῆς κατὰ συμμετρίαν διατάξεως τῶν βοστρύχων ὑπεράνω τοῦ μετώπου (ὁ ἀπαραίτητος μέγας βόστρυχος πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς κεφαλῆς· πρὸβλ. τοὺς ἀθλητὰς Ince Blundel Hall, Palazzo Riccardi κ. ἐξ.)· ἀλλ' ἤδη δὲν εὐρίσκωμεν πλέον ἐνταῦθα τὴν σταυροειδῆ διάταξιν τῶν βοστρύχων, ὡς λ. γ. ἐν τῇ ἐκ Περίνθου κεφαλῇ, ἐν τῇ ἐκ Ταρσοῦ κεφαλῇ (Gaz. arch. VIII 1883 pl. I), οὐδὲ τοιαύτην μονοτονίαν ἐν τῷ σχηματισμῷ τῶν βοστρύχων, ὡς ἐν ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Μύρωνος. Ἡ κόμη εἶνε φυσικώτερα καὶ περιπλοκώτερα ἢ παρὰ Μύρωνι, ὁ βόστρυχος πρὸ τοῦ ὠτός εἶνε παραστατικώτερος καὶ ἀνετώτερος. Ἀλλὰ ἢ τε ἐν γένει ἐξεργασία τῆς κόμης (ἄνω καὶ παρὰ τὰς πλευρὰς παχεῖς βόστρυχοι, ἐπὶ δὲ τοῦ μετώπου καὶ παρὰ τὸν τράχηλον λεπτοί, λοφιδία τινα πρὸ τοῦ ὠτός, ἢ ἀποφυγὴ τῆς συμμετρίας, τὸ ἡμικυκλικὸν πέρασ τῆς κόμης ὑπεράνω τοῦ μετώπου, ἢ ἄμεσος ἐπίθεσις τῶν τριχῶν ὀπισθεν τοῦ ὠτός), ὡς καὶ πάντα τὰ καθ' ἕκαστον σχήματα τῶν βοστρύχων τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς εἶνε κατὰ πάντα συγγενῆ πρὸς τὸν τρόπον τοῦ Μύρωνος. Ὁμοίαν ἀνάπτυξιν τοῦ τρόπου τοῦ Μύρωνος δεικνύει ἡ κόμη τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Petworth. Αἱ κεφαλαὶ τῆς συλλογῆς Sabouroff καὶ Baracco, τοῦ ἐν Μονάχῳ καὶ τοῦ ἐν Φλωρεντία ἀθλητοῦ παραλλάσσουσιν ἐκάστη ἰδιαζόντως τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλὰ πᾶσαι δεικνύουσιν ἤδη

τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἐπιτετηθευμένου· ἡ κόμη αὐτῶν πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν φύσιν.

Τὸ πλατὺ καὶ ὑψηλὸν μέτωπον τῆς παρουσίας κεφαλῆς προέχει κατὰ τι ἐν τῷ μέσῳ· περαιτέρω δὲ μετὰ μικρὰν αὐλάκα διαθεύσασθαι ἅπαν τὸ μέτωπον μέχρι τῶν κροτάφων ἐξογκοῦσθαι πάλιν τὸ μέτωπον ἐν τῷ κατωτέρῳ μέρει αὐτοῦ ὑπεράνω τῆς ῥινός καὶ παρὰ τὰς ὀφρύς· ἐκ δὲ τῶν πλαγίων διατέμνεται τὸ μέτωπον ὑπὸ λίαν ἀβαθῶν αὐλάκων, αἵτινες ἀνέρχονται πλαγίως ἐκ τοῦ μέσου σχεδὸν τῶν ὀφρῶν μέχρι τῆς αὐλάκας τῆς διαθεούσης αὐτὸ ἐγκαρσίως. Ὁμοιοτάτην διάπλασιν τοῦ μετώπου δεικνύει ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ· ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ ὅμως βλέπομεν τὴν πρώτην ἀρετηρίαν τῆς διαπλάσεως, ἣν δεικνύουσιν αἱ κεφαλαὶ τοῦ ἐν Μονάχῳ καὶ τοῦ ἐν Φλωρεντία ἀθλητοῦ, ἄγει δ' αὕτη πρὸς τὸν Ἑρμῆν τοῦ Πραξιτέλους. Ὅτι ὁ ἐν Μονάχῳ ἀθλητῆς καὶ ὁ ἐν Φλωρεντία παριστώσι περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῆς Μυρωνείου τεχνοτροπίας, ἀπέδειξαν ὁ Kekule καὶ ὁ Bloch. Ἡ κεφαλὴ τῆς συλλογῆς Sabouroff, ἥς τὸ πρωτότυπον ὡσαύτως ἀνέρχεται μέχρι τοῦ Μύρωνος (Furtwängler, Samml. Sabouroff εἰς πίνακα XXXVIII, 1), ἔχει ἐν γένει τὴν αὐτὴν διάπλασιν ὡς ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ, πλην ὅτι εἶνε πλουσιωτέρα καὶ λεπτοτέρα· ἐν ἐκείνῃ ἐκτὸς τῆς αὐλάκας τῆς διαθεούσης ἐγκαρσίως τὸ μέτωπον ὑπάρχει καὶ ἑτέρα αὐλάκῃ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ μετώπου ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, ἥτις προσεγγίζει τὴν κεφαλὴν ταύτην πρὸς τὰ ἔργα τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἡ ἄτονος διάπλασις τοῦ μετώπου εἶνε πάλιν καλυτέρα τῆς διαπλάσεως τῶν παρειῶν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς. Ἡ διάπλασις αὐτῶν εἶνε ἀκόμη τόσον ἄτονος καὶ ἀβεβαία, ὥστε παριστᾷ τὴν κεφαλὴν ἐπίπεδον. Ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ καὶ ὁ ἀθλητῆς τοῦ Petworth εἶνε πάλιν τὰ μάλιστα ἀναλογοῦντα πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν ἔργα, ὡς ἔχοντα τὰς αὐτὰς ἐπιπέδους παρειάς, τὰς αὐτὰς ἐκ τῶν μυκτήρων καὶ τῶν γωνιῶν τοῦ στόματος πρὸς τὰ κάτω πλαγίως διαθεούσας γραμμὰς. Ὁσαύτως αἱ παρειαὶ τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν δὲν ἀρίστανται πολὺ ἀπ' αὐτῆς,

Ἡ διάπλασις τῶν χειλέων τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἀναμιμνήσκει ἀκόμη τὰ ἐπίπεδα χεῖλη τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν, τὸναντίον δὲ τὰ χεῖλη τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς εἶνε τολμηρότερον διαπεπλα-

σμένα, διότι παρ' αὐτῇ τὸ μέσον τοῦ ἄνω χεῖλους προπίπτει ἐντονώτερον ὑπὲρ τὸ κάτω χεῖλος, ἐν τῷ ὑποίῳ κατ' ἀναλογίαν παριστᾶται ἐντονώτερον ἢ ἐν τῷ μέσῳ κοιλότητος. Τὸ στόμα εἶνε κεκλεισμένον ὡς ἐν ταῖς Μυρωνεῖοις κεφαλαῖς· ὡσαύτως δ' ὡς ἐν ἐκείναις εἶνε καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ αἱ γωνίαι τοῦ στόματος κατασταλμένοι πρὸς τὰ κάτω. Ὡς γνωστὸν ἡ καταστολὴ αὕτη τῶν γωνιῶν τοῦ στόματος ἀνεφάνη ἐν τῇ ἐλληνικῇ τέχνῃ ὡς ἀντίρροπον πρὸς τὸ ἀρχαῖκόν μειδίαμα. Διὰ ταύτης τῆς καταστολῆς ἀποκτῶσι πολλάκις αἱ κεφαλαὶ ἔκφρασιν κατηφῆ καὶ ὄψιν βαρύθυμον (πρβλ. Καθβαδίου, Γλυπτὰ ἀριθ. 67 = Atti della R. Accademia di Archeologia, lettere e belle arti; Napoli 1895 πίν. II). Βαρύθυμον ἔκφρασιν περὶ τὸ στόμα βλέπομεν προσέτι ἐν ταῖς Μυρωνεῖοις κεφαλαῖς. Ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ τὸ στόμα εἶνε ὀλιγώτερον συσταλμένον ἢ ἐν ταῖς Μυρωνεῖοις κεφαλαῖς. Ἡ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλὴ περιορίζει ἔτι μᾶλλον τὴν συστολὴν ταύτην, διότι ἡ ἔκφρασις αὐτῆς εἶνε αὐστηρὰ, ἀλλ' ὄχι πλέον βαρύθυμος· ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶνε ἀπηλλαγμένη τῆς ἀντιθέτου ἐκείνης πρὸς τὸ ἀρχαῖκόν μειδίαμα ὑπερβολῆς. Αἱ κεφαλαί, αἵτινες εἶνε νεώτεραι τῆς ἐν Βονωνίᾳ, ὡς π.χ. ἡ τοῦ ἀθλητοῦ τῆς συλλογῆς Sabouroff, ἐπιτηδεύουσι καταφανῶς φαιδρὰν ἔκφρασιν, ὡς κορωνίς δὲ τῶν κεφαλῶν τούτων φαίνεται ἡ θαυμασία κεφαλὴ τοῦ Πραξιτελείου Ἑρμοῦ. Κατὰ τὴν ἔκφρασιν λοιπὸν ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ παρίσταται νεώτερα τῶν Μυρωνεῖων κεφαλῶν, ἀρχαιότερα δὲ τῆς ἐν Βονωνίᾳ.

Ἡ ῥίς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μετὰ τῶν ἰκανῶς καθέτων πλευρῶν αὐτῆς ἐμφαίνει σαφῶς ἀπτικὸν χαρακτῆρα κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰς ῥίνας τῶν ἀργεῖων γλυπτικῶν ἔργων, παρ' οἷς αἱ πλευραὶ τῆς ῥίνος κατέρχονται πρὸς τὰς παρειὰς πολὺ ἐπικλινέστερον καὶ ὀμαλώτερον.

Τὰ μικρὰ καὶ στενὰ ὄτια τῆς κεφαλῆς ταύτης διὰ τοῦ σχήματος αὐτῶν ἀναμιμνήσκουσι τὰ ὄτια τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Petworth, πλὴν ὅτι ἐκεῖνα ἔχουσι πλατυτέραν τὴν κόγχην. Τὰ ὄτια τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς κεῖνται ἀρκετὰ ὑψηλά, καίτοι φαίνονται ὀργανικῶς ἀνάλογα. Τὸ ἄνω ἄκρον τοῦ ὠτός κεῖται ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῆς ἄνω περιοχῆς τῆς κοιλότητος τῶν ὀφθαλμῶν, τὸ δὲ κάτω ἄκρον αὐτῶν ἀφ' ἐτέρου ἐν τῷ ἐπιπέδῳ τῶν μυκτῆρων, σχεδὸν

ὡς ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἐν Μονάχῳ ἀθλητοῦ. Τὰ ὄτια τῶν Μυρωνεῖων ἀγαλμάτων εἶνε ὡς εἰκὸς τεθειμένα ταπεινότερον.

Ὁ καθηγητὴς Conze ὀρθότατα ὑποδεικνύει τὴν σπουδαιότητα τῆς μελέτης περὶ τοῦ πῶς εἶνε διαπεπλασμένος ὁ ὀφθαλμὸς καὶ τὰ περὶ αὐτόν, πρὸς ὄρισμὸν τοῦ χρόνου ἐξ οὗ προέρχονται αἱ κεφαλαὶ ἐλληνικῶν ἀγαλμάτων, ἐπειδὴ ἡ διάπλασις τῶν ὀφθαλμῶν ἦτο ὀλοσχερῶς διάφορος ἐν τῇ ἐλληνικῇ πλαστικῇ τοῦ 7'. Ε' καὶ Δ' αἰῶνος (Über Darstellung des menschlichen Auges in der antiken Sculptur. Sitzungsberichte der Berl. Akad. 1892 I σελ. 25 ἔξ.). Μέχρι τοῦδε παρέστη ἡδὴ εὐκαιρία νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ὡς πρὸς τὴν τεχνολογίαν αὐτῆς ἔχει ἀνάλογα καλλιτεχνήματα ἐκ τοῦ Ε' αἰῶνος. Τὸν Ε' αἰῶνα λοιπὸν ὀρισμένως ὑποδηλοῦ καὶ κατασκευὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Ἐνῷ ὁ Δ' αἰὼν ἡδὴ κατεῖδε τὴν ἀλήθειαν ὅτι ἡ ἔκφρασις τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιβαλλόντων αὐτὸν μαλακῶν μερῶν καὶ ὄχι ἐκ τῆς κόρης καὶ τοῦ βολβοῦ, ὁ Ε' αἰὼν στρέφει ἅπασαν τὴν προσοχὴν αὐτοῦ εἰς ταῦτα καὶ εἰς τὰ βλέφαρα καὶ ὄχι εἰς τὰ μαλακὰ μέρη τὰ κείμενα μετὰξὺ τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ τῆς ὀφρύος. Αὕτη ἡ ὀλοσχερῶς διάφορος ἀντίληψις περὶ τῶν μέσων τῶν ἀναγκαιούντων, ἵνα παράσχωσιν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν ζωηρὰν ἔκφρασιν, εἶνε καὶ ἡ αἰτία τῆς ὀλοσχερῶς διαφόρου κατασκευῆς τῶν ὀφθαλμῶν κατὰ τὸν Ε' καὶ τὸν Δ' αἰῶνα. Φῶς καὶ σκιὰ περὶ τὸν ὀφθαλμὸν διανέμονται ἕλως ἀλλοίως διὰ τῆς ὀλοσχερῶς διαφόρου θέσεως τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῆς ὀλοσχερῶς διαφόρου ἐξεργασίας τῶν μετὰξὺ τῶν ὀφρῶν καὶ τῶν ἄνω βλεφάρων κειμένων μερῶν. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Δ' αἰῶνος δι' ἐντονωτέρας ἀναδείξεως τῶν ὑπεράνω τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν κειμένων μαλακῶν μερῶν, ἵνα προσπίπτῃ ἐπ' αὐτῶν περισσότερον φῶς, καὶ διὰ τῆς ταπεινοτέρας θέσεως τῶν ἐσωτερικῶν κανθῶν, οἵτινες οὕτω κεῖνται ἕλως ἐν τῇ σκιᾷ, ἐπιτυγχάνουσι ὥστε τὸ μάλιστα καὶ τὸ ἥμιστα πεφωτισμένον σημεῖον νὰ κεῖνται ἐπὶ διαφόρου μὲν ἐπιπέδου ἀλλ' ἐν τῇ αὐτῇ ὀριζοντίᾳ γραμμῇ παρ' ἄλληλα. Ὡς κάλλιστον παράδειγμα τοῦ τοιοῦτου φωτισμοῦ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν αἱ κεφαλαὶ τοῦ Σκόπα (πρβλ. καὶ ἀριθ. 869 ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Γλυπτῶν ὑπὸ Καθβα-

αἰῶνος). Αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ε' αἰῶνος (πρὸς τὴν ἐν Βονωνία κεφαλῆν, τὴν Παρθένον τοῦ Φειδίου κ. ἄλ.) δὲν γνωρίζουσιν ἀκόμη ἐν τῷ προσώπῳ κρέας ἅπαντα τὸν χυμὸν ἐνέχον, ἀλλὰ μόνον δέρμα ἐπὶ τῶν ὀστέων κείμενον, ἐπίσης δ' ἀγνωστοῦσι τὰ μαλακὰ ὑπεράνω τοῦ ὀφθαλμοῦ μέρη. Ὁμοίως πρὸς τὴν ἐπίπεδον ἐξεργασίαν τοῦ μετώπου, τῶν παρεῖων, τῆς γένυος, τῶν χειλέων, ἅτινα εἶδομεν ἤδη ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ, διαπλάττουσιν αἱ κεφαλαὶ τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπιπέδους, ἐπειδὴ δὲν θέτουσι τοὺς ἐσωτερικοὺς κανθοὺς βαθέως, οὐδὲ προστεγάζουσι πολὺ τοὺς ἐξωτερικοὺς, διαπλάττουσι δὲ τὰ μεταξὺ τῶν ἄνω βλεφάρων καὶ τῶν ὀφρύων μέρη οὕτως, ὥστε πάντα τὰ σημεῖα αὐτῶν νὰ κεῖνται ἐπὶ ὀμαλῆς ἐπιφανείας. Ὁ φωτισμὸς τῶν ὀφθαλμῶν λοιπὸν ἐν ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Ε' αἰῶνος εἶνε ὅλως ἀλλοτὸς· τὰ κέντρα φωτὸς καὶ σκιᾶς παρ' αὐταῖς εἶνε πλείονα, ἀλλ' ἕκαστον τούτων τῶν κέντρων καθ' ἑαυτὸ εἶνε πολὺ μικρότερον ἢ ἕκαστον τῶν δύο ἐκείνων μεγάλων κέντρων φωτὸς καὶ σκιᾶς ἐν ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Δ' αἰῶνος. Φῶς καὶ σκιά κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα κεῖνται τὸ ἕτερον ὀπισθεν τοῦ ἑτέρου ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω (πρὸς Conze σελ. 55, ἐνθα παρατίθεται σχῆμα τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Ε' αἰῶνος [A] καὶ τοῦ Δ' [B]). Ἐννοεῖται ὅτι ἡ μετάβασις ἐκ τοῦ ἐνὸς τρόπου τοῦ φωτισμοῦ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς τὸν ἕτερον συνέβη ὅλως βαθμηδόν. Αἱ κεφαλαὶ τοῦ τέλους τοῦ Ε' αἰῶνος καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ Δ' (ὡς ὁ ἐν Μονάχῳ ἀθλητῆς καὶ ὁ ἐν Φλωρεντία, ἢ κεφαλὴ Sabouroff XXXVIII, I καὶ ἡ κεφαλὴ Baracco pl. 55) ἀνήκουσι κατὰ τοῦτο εἰς τὴν μεταβατικὴν τεχνολογίαν, διότι ἐν αὐταῖς βλέπομεν ἤδη καὶ τὰ μαλακὰ ὑπὲρ τοὺς ὀφθαλμοὺς μέρη. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ δὲν ἀνήκει εἰς τοὺς χρόνους τῆς μεταβατικῆς ταύτης τεχνολογίας, διότι ἐν αὐτῇ ἡ μεγίστη σπουδὴ διευθύνεται εἰς τοὺς βολβοὺς καὶ τὰς κόρας, οἵτινες μάλιστα ἦσαν κατεσκευασμένοι ἐκ στιλβούσης ὕλης, τὰ δὲ μαλακὰ ὑπὲρ τοὺς ὀφθαλμοὺς μέρη εἶνε ὅλως ἄγνωστα. Ἐν τῷ φωτισμῷ τῶν ὀφθαλμῶν παρίσταται ἡ κεφαλὴ αὕτη ὡς τυπικὸς ἀντιπρόσωπος τῶν κεφαλῶν τοῦ Ε' αἰῶνος.

Ἄν ὁ φωτισμὸς τῶν ὀφθαλμῶν ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ θέσωμεν τὴν κεφαλὴν ταύτην ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ εἰς τὰ πρῶτα δύο τρίτα τοῦ Ε'

αἰῶνος, τὰ βλέφαρα (ἅτινα πιθανῶς ἦσαν κερματισμένα ὡς ἐν τῇ Παρθένῳ Ἀθηνᾶ τοῦ Βαρβακείου), ὁ τρόπος τοῦ ἀνοίγματος τοῦ βολβοῦ καὶ ὁ δακρυογόνος ἀδὴν παρέχουσιν ἡμῖν ἀκριβεστέραν χρονολογίαν. Τὸ κάτω χεῖλος τοῦ ἄνω βλεφάρου διέρχεται ὑπεράνω τοῦ κάτω βλεφάρου, ἀλλὰ πέρα τοῦ κανθοῦ δηλοῦται διὰ λίαν ἀθηνεοῦς γραμμῆς, ὡς ἐν ταῖς Μυρωνεῖοις κεφαλαῖς, ἐν τῇ λεγομένῃ Φαρνεσιῶν Πρα (πρὸς Grif, Aus der Anomia σελ. 65), τῇ ἐν Βονωνία κεφαλῇ, τῷ ἀθλητῇ τοῦ Petworth, τῇ ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾶ (Aus der Anomia πίν. I, II), καὶ τοῖς γλυπτοῖς τοῦ Παρθενῶνος. Ἄν ἐν τῷ Δ' αἰῶνι καὶ προσέτι ἤδη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε' ὁμοῦ μετὰ τῆς ἐντονωτέρας ἀναδείξεως τῶν ὑπεράνω τοῦ ἐξωτερικοῦ κανθοῦ μαλακῶν μερῶν ἢ γραμμῆ αὕτη παρίσταται ἐντονωτέρα, ἵνα μὴ ἀφανίζηται ὑπὸ τὰ ἰσχυρῶς φωτιζόμενα μέρη, αἱ ἐκ τοῦ πρώτου ἡμίσεως τοῦ Ε' αἰῶνος κεφαλαὶ τούναντίον (ὡς ὁ Ἀρμόδιος 477/6) οὐδαμῶς σημειοῦσι τὴν ὑπέρβασιν τοῦ κάτω χείλους τοῦ ἄνω βλεφάρου πέρα τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν. Κατὰ τὰ βλέφαρα λοιπὸν δυνάμεθα νὰ θέσωμεν τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν μόνον εἰς τὸ δεύτερον τρίτημόριον τοῦ Ε' αἰῶνος. Προσέτι ὁ τρόπος τοῦ ἀνοίγματος τῶν βολβῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ θέτει αὐτὴν ὄχι μόνον πρὸ τῆς ζωφόρου καὶ τῶν ἀετωμάτων τοῦ Παρθενῶνος (438), ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾶς (440 κατὰ Furtwängler, Meisterw. σελ. 21, 90). Τὸ ὑψηλότερον σημεῖον τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ τὸ ταπεινότερον σημεῖον τοῦ κάτω βλεφάρου κεῖνται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ, ὡς ἐν ταῖς Μυρωνεῖοις καὶ τῇ ἐν Βονωνία, ὄχι ὀρθῶς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὀφθαλμοῦ. Τούναντίον δὲ ἡ ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾶ καὶ τὰ γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνος θέτουσιν τὸ δεύτερον τῶν εἰρημένων σημείων ὀρθῶς ἤδη, ὡς αἱ κεφαλαὶ τοῦ Δ' αἰῶνος, μεταξὺ τοῦ μέσου τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτοῦ κανθοῦ. Ὁ χρόνος λοιπὸν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ὀρίζεται ἔτι ἀκριβεστέρον, ἥτοι αὕτη εἶνε παλαιότερα τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ δευτέρου τρίτημορίου τοῦ Ε' αἰῶνος. Τέλος ὁ δακρυογόνος ἀδὴν καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ κανθοὶ παρέχουσιν ἔτι ἀκριβεστέραν χρονολογίαν. Ὁ δακρυογόνος ἀδὴν, ὡς ἐν γένει ἢ διὰ πλάσις τῶν ὀφθαλμῶν ἔχει ἀναλογώτατα ἔργα τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Pet-

worth, τὴν ἐν Βονωνίᾳ καὶ τὴν εἰσέτι ἀνέκδοτον κεφαλὴν τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου ὑπ' ἀριθ. 186 κατὰ τὸν κατάλογον τῶν γλυπτῶν τοῦ Καθβαδίου. Προκειμένου περὶ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς πρέπει πάλιν νὰ ὑπομνησθῆ ἡ πολυχρωμία Ὁ δακρυογόνος ἀδὴν παρεστάθη ἐν αὐτῇ ὄχι πλαστικῶς, ἀλλὰ διὰ χρώματος, τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖ γραφικὴν ἐξεργασίαν ὄχι τὸ σχῆμα, ἀλλ' ἡ ὄψις αὐτοῦ εἶνε τὸ παράγον τὴν ἐντύπωσιν. Πρβλ. Brunn, Sitzungsber. d. München. Akad. τόμ. I, τεύχ. 3 τοῦ 1876 σελ. 334. Ἀληθῶς χρῶμα κυρίως εἰπεῖν δὲν διετηρήθη, ἀλλ' ὁ ἔλος ὀφθαλμὸς ἦτο περιβεβλημένος ὡς διὰ πλαισίου ὑπὸ τινος κύκλου ἐξ ἐλαφρῶς κεχαραγμένων ἐν τῷ μαρμαρῷ γραμμῶν, αἵτινες ἰδίως κατὰ τὰς γωνίας εἶνε εἰσέτι καταφανεῖς. Αἱ γραμμαὶ αὗται παρέχουσιν ἡμῖν τὴν δύναμιν νὰ ὀρίσωμεν τὸ σχῆμα τοῦ ὀφθαλμοῦ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ὁ χρωματισμὸς ἀφανίζεται τάχιιστα, ἴσως δ' ἐφαίνετο ἀκόμη, ὅτε εὐρέθη ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ (ἄρα τούτου ἕνεκα εἶνε τεθειμένη ἐν τῷ μουσεῖῳ ὑπὸ ὕαλον;). Ὁ δακρυογόνος ἀδὴν διὰ τοῦ ἀνωτάτου καὶ τοῦ κατωτάτου μέρους αὐτοῦ ἐξέρχεται ἔξω τοῦ τόξου τῶν βλεφάρων, ἐκτρέπεται δὲ τοῦ γενικοῦ περιγράμματος τοῦ ὀφθαλμοῦ ὀρθῶς ἤδη διευθυνόμενος πρὸς τὴν ἀντίθετον γωνίαν τοῦ στόματος τὸ ἀνώτατον χεῖλος αὐτοῦ ὑψοῦται πολὺ ὀλίγον μόνον πρὸς τὸ ἄνω βλέφαρον. Τοῦτο δὲν ἀνευρίσκομεν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Δισκοβόλου Massimi, οὗ ὁ δακρυογόνος ἀδὴν ἀναμιμνήσκει εἰσέτι λίαν τὴν ἐπιτετηθευμένην παρὰ φύσιν κατασκευὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐκ Περίου κεφαλῇ, τῷ ἀρχαίῳ Ἀρμοδίῳ καὶ τῇ ἐν Λούβρῳ κεφαλῇ (Furtwängler, Meisterw. εἰκ. 132). Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς κεφαλαῖς ὁ δακρυογόνος ἀδὴν ἐκτρέπεται τοῦ γενικοῦ περιγράμματος τοῦ ὀφθαλμοῦ κατὰ διεύθυνσιν ὀριζόντιον, ὄχι κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἀντίθετον γωνίαν τοῦ στόματος διεύθυνσιν. Ἀφ' ἑτέρου τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ δακρυογόνου ἀδένος τῆς κεφαλῆς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς (πρβλ. τὸ ἀγαλμάτιον τοῦ Βαρθακείου καὶ Athen. Mitth. VIII 1883 πίν. XV) ὁμοίως ὡς ἐν ταῖς νεωτέραις κεφαλαῖς τῆς Ἀθηνᾶς, ἦτοι τῆς τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει μουσείου ἀριθ. 635 (= Athen. Mitth. VI 1881 πίν. VII = Sybel, Weltgeschichte der Kunst σελ. 171 εἰκ. 146), καὶ τῆς ἐν Νεαπόλει Ἀθηνᾶς (Ausder Anomia

πίν. I, II), τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Δ' αἰῶνος, ὑψοῦται πολὺ ἰσχυρότερον πρὸς τὸ ἄνω βλέφαρον καὶ ἀποτελεῖ μετ' αὐτοῦ σχεδὸν μίαν γραμμὴν, ὅθεν ὁ δακρυογόνος ἀδὴν τῶν κεφαλῶν τούτων εἶνε εὐρέως ἀνεωγμένος. Ἀλλ' ὁ δακρυογόνος ἀδὴν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς εἶνε ἀκόμη λίαν στενός, ὡς ἐν ταῖς παλαιότεραις κεφαλαῖς, ἄς ἀνωτέρω ὑπέδειξα, καίτοι ἔχει ἤδη ἀκριβῶς τὴν ὀρθὴν διεύθυνσιν. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ λοιπὸν εἶνε παλαιότερα τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς τοῦ Φειδίου (447), νεωτέρα δὲ τοῦ Δισκοβόλου τοῦ Μύρωνος (περίπου 465), [τοῦθ' ὅπερ εὐρομεν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον] καὶ ἡ ἐν Λούβρῳ κεφαλὴ (περίπου 460). Εἶνε περίπου σύγχρονος, (καίπερ κατὰ τὴν ἔκφρασιν ἀρχαιότερα πως, ὡς ἤδη ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν) τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς (περίπου 450) (καὶ τοῦ ἀθλητοῦ τοῦ Petworth (περίπου 450 440), τουτέστι ἀνήκει εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ 460 μέχρι τοῦ 450 π. X. χρόνον.

Ὅρισαντες ἤδη ἀκριβέστερον τὴν χρονολογίαν τῆς κεφαλῆς, θὰ προσπαθήσωμεν νῦν νὰ καθορίσωμεν τὸ ἐργαστήριον, ἐξ οὗ προήλθε τὸ καλλιτέχνημα τοῦτο. Ἡ ἀνάλυσις τῆς τεχνολογίας τῆς κεφαλῆς ὑπέδειξε ἤδη ἡμῖν, ὅτι αὕτη εἶνε λίαν διάφορος τῶν κεφαλῶν τῶν Πολυκλείτειων ἀγαλμάτων, ὅθεν δὲν ἀνήκει εἰς τὸ Πολυκλείτειον ἐργαστήριον. Ὅσαύτως οὐδὲν κοινὸν ἔχει μετὰ τοῦ παλαιοῦ ἀργείου ἐργαστηρίου (πρβλ. Furtwängler, 50 Berl. Winkelmannspr. πίν. I καὶ σελ. 125 ἐξ. Anthes, Festschrift f. J. Overbeck πίν. IV σελ. 79 ἐξ., Ἐφ. Ἀρχ. 1888 πίν. 2, Musées d'Athènes pl. XVI, Bull. communale 1888 tav. XV, XVI). Εἰς τὰ πελοποννησιακὰ λοιπὸν καλλιτεχνικά ἐργαστήρια δὲν ἀνήκει. Ἡ δὲ τούτου μόνον ἕνεκα διεγείρει μέγα τὸ ἐνδιαφέρον, ἐπειδὴ κατὰ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τοῦ Ε' αἰῶνος ἡ ἀττικὴ καλλιτεχνία κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἔργων αὐτῆς δεικνύει μεγάλην ἐπίδρασιν τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης. Πρβλ. Gräf, Athen. Mitth. XV 1890 σελ. 16 ἐξ. Ὁ Μύρων καὶ ὁ Φειδίας ἀκολουθοῦσι τὸ γενικὸν ρεῦμα ζητοῦντες διδασκαλίαν ἐν τῇ πλαστικῇ ὁ πρῶτος τρέπεται πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ ἐπιφανοῦς ἀργείου ἐργαστηρίου τὸν Ἀγελάδαν, ὁ δεύτερος δὲ πρὸς τὸν μαθητὴν τοῦ Ἀγελάδα Ἡγίαν (Furtwängler, Meisterw. σελ. 80 ἐξ.). Οἱ νεώτατοι ἐπιστήμονες

υποδεικνύουσι τὴν ἐπίδρασιν τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης, τὴν ἐμφαινομένην ἐν τῇ τεχνοτροπία τῶν περιτωθέντων ἡμῶν ἔργων τοῦ Μύρωνος (Hermann, Athen. Mitth. XVI 1891 σελ. 33, Furtwängler, Meisterw. σελ. 357, 379, εἰκ. 62. εἰκ. 45). "Ὅτι ἡ Παρθένος Ἀθηνᾶ τοῦ Φειδίου εἶνε ἔργον προελθὸν ἐκ τοῦ ἐδάφους τέχνης συγγενοῦς πρὸς τὰ γλυπτὰ τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ναοῦ τοῦ Διός, ἦτοι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης, ἀπέδειξεν ὁ Puchstein (Sitzungsber. d. arch. Gesellsch. zu Berlin 1889 ἀριθ. 7 σελ. 46, Jahrbuch d. Instit. V σελ. 99)· διὰ τὴν ἐν Νεαπόλει Ἀθηνῶν, ἣς τὸ πρωτότυπον ἀνάγεται εἰς τὸν Φειδιαν, ἀπέδειξεν ὁ Gräf τὸ αὐτὸ (Aus der Anomia σελ. 64). Πρὸβλ. διὰ τὴν κεφαλὴν 63¹) τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει μουσείου τὴν παρατήρησιν τοῦ Furtwängler, Athen. Mitth. VI 1881 σελ. 190. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ οὔτε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης, ἐπειδὴ οὔτε ἀπὸ τοῦ Φειδίου οὔτε ἀπὸ τοῦ Μύρωνος εἶνε ἐξηρητημένη¹. Ὁ ἀγαματοποιὸς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς διακρίνεται κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν αὐτοῦ ἰκανῶς ἀπὸ τοῦ Φειδίου (ἡ κόμη, τὸ ἄνετον μέτωπον, τὰ ὄτα, αἱ ἀναλογίαι, τὰ χεῖλη, τὰ πάντα εἶνε ἄλλοια). Ὁ Φειδίας ἔχει μεγαλυτέραν δύναμιν, εὐστάθειαν, ἐνέργειαν. Ἐν γένει ὡς πρὸς τὴν τεχνοτροπίαν ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ εἶνε παλαιότερα τῶν Φειδιακῶν κεφαλῶν καὶ ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις πρόδρομος αὐτῶν. Καίτοι κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς τεχνοτροπίας ἐπανειλημμένως ὑπεδείξαμεν τὰ συγγενῆ χαρακτηριστικὰ ἐν τε ταῖς κεφαλαῖς τοῦ Μύρωνος καὶ τῇ ἡμετέρᾳ, οὐδὲν ἤττον ἡ συγγένεια δὲν εἶνε τόσο μεγάλη, ὥστε νὰ ἀνεύρωμεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ

προϊὸν τῆς τέχνης αὐτοῦ ἢ τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ. "Ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ κατὰ τὴν τεχνοτροπίαν αὐτῆς οὔτε εἰς αὐτὸν τὸν Μύρωνα οὔτε εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ ἀνήκει, ἀποδεικνύει μετὰ ἰκανῆς ἐναργείας ἡ σύγκρισις πρὸς τὸν Δισκοδόλον Massimi, τοὺς ἀθλητὰς Palazzo Riccardi, Ince Blundell Hall (ἔλα τὰ σχήματα ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ εἶνε ἐλευθερώτερα, νεώτερα, ἡ κατατομὴ τοῦ προσώπου καὶ τῆς κεφαλῆς ἄλλοια, ἡ πρόπτωσις τοῦ κρανίου ὑπὲρ τὸν τράχηλον εἶνε παρὰ Μύρωνι μεγαλυτέρα, τὰ ὄτα παρὰ Μύρωνι εἶνε ἐντελῶς ἄλλοιως διαπεπλασμένα κτλ.) καὶ πρὸς τὰ ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μύρωνος ἀγάλματα, ἦτοι τὸν ἐν Μονάχῳ καὶ τὸν ἐν Φλωρεντίᾳ ἀθλητὴν καὶ ἄλλα παρ' αὐτοῖς ὑπάρχει ἐντονωτέρα διάπλασις, τὰ σχήματα εἶνε ἐλευθερώτερα, μᾶλλον ἀνεπτυγμένα, κόμη καὶ χεῖλη ἄλλως διαπεπλασμένα κτλ. Ὁλοσχερῶς διαφέρει ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τοῦ Μύρωνος καὶ τοῦ ἐργαστηρίου αὐτοῦ διὰ τῶν ἀναλογιῶν αὐτῆς, διαφορὰ, ἣτις καὶ μόνη θὰ ἦρκει νὰ διαστείλῃ τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κεφαλῶν τοῦ Μυρωνείου ἐργαστηρίου. Ὁ Μύρων, ὡς ἀπέδειξεν ὁ Kalkmann, ἐτήρει ἐν ταῖς ἀναλογίαις κανόνα τινα, ἐν εὐρίσχομεν ἐν τῷ ἀγαλματίῳ τοῦ Ἀπόλλωνος Piombino, ἔργῳ ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Σικυωνίου Κανάχου², οὗ ἔργα ὑπῆρχον καὶ ἐν Βοιωτίᾳ³, ἔθεν κατήγετο ὁ Μύρων. Ὁ σκελετὸς τοῦτου τοῦ κανόνος κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Kalkmann εἶνε ὁ ἐξῆς (Die Proportionen des Gesichts, 53 Programm z. Winkelmannsf. Berlin 1893 σελ. 30 ἐξ. πρὸβλ. σελ. 15 ἐξ.)⁴:

Πρόσωπον = 30

κόμη-ρίς..... = 18	κόμη-στόμα = 21	κόμη-ὄφθαλμός = 10	κόμη-ὄφθαλμός..... = 10	κόμη-ὄφθαλμός = 10.. 1
κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου = 12	στόμα-γένυς = 9	ὄφθαλμός-γένυς = 20	ὄφθαλμός-ρίς..... = 8	ὄφθαλμός-στόμα = 11.. 2
30	30	30	30	30
I	II	III	IV	V

(τὸ διάστημα ὄφθαλμός-γένυς = ἀπόστ. τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν).

¹ Ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ δὲν εἶνε Φειδιακὴ, ἀποδεικνύει ἡ σύγκρισις πρὸς τὰς κεφαλὰς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς καὶ τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος.

² Collignon, Histoire de la Sculpt. I σελ. 314.

³ Overbeck, Schriftquellen ἀριθ. 403.

⁴ Τὴν σπουδαιότητα τῶν καταμετρήσεων τοῦ Kalkmann δὲν δύναται νομίζω, νὰ καταφρονήσῃ τις. Πρὸβλ. Jahrb. d. Inst. 1895 σελ. 83 ἐξ., ἐνθα ὁ Kalkmann ἀπαντᾷ κατὰ τῶν ἐπικρίσεων τοῦ Furtwängler (Berliner philol. Wochenschr. 1894 στήλ. 1105 ἐξ.. 1139 ἐξ.).

Τὰ αὐτὰ μέτρα ἔχουσιν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ ὡς ἐξῆς:

$$\text{Πρόσωπον} = 15,1355$$

9,6775	11,5500	6,2500	6,2500	6,2500 1
5,4580	3,5855	8,8855	3,4275	5,3000 2
15,1355	15,1355	15,1355	5,4580	3,5855 3
			15,1355	15,1355

I IV III IV V
 (ἀπόστασις τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν = 7,5000 = $\frac{1}{2}$ τοῦ προσώπου. Ἄλλα μέτρα τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς: ὀλικόν ὕψος = 18, ἀπόστασις ὠτων = 9,8, γένυς-κορυφή = 21, ὀφθαλμὸς = 2,5 = $\frac{1}{6}$ τοῦ προσώπου).

Ἡ ἐν ἀκεραίοις μόνον ἀριθμοῖς:

<u>15</u>				
10	11	6	6	6 1
5	4	9	4	5 2
			5	4 3
I	II	III	IV	V

Πολλαπλασιάζοντες ἕκαστον ὑπολελογισμένον ἀριθμὸν τοῦ ἡμετέρου κανόνα πρὸς 2 πρὸς εὐκολωτέραν σύγκρισιν πρὸς τὸν κανόνα τοῦ Μύρωνος ἔχομεν:

Ἡμέτερος κανὼν
30

1 ... 20	22	12	12	12
2 ... 10	8	18	8	10
3 ...			10	8
I	II	III	IV	V

Κανὼν τοῦ Μύρωνος
30

18	21	10	10	10 ... 1
12	9	20	8	11 ... 2
			12	9 ... 3
I	II	III	IV	V

Ἴσου ὄντος ἐν ἀμφοτέροις τοῦ μέσου τοῦ προσώπου (IV, 2), αἱ κεφαλαὶ τοῦ Μύρωνος ἔχουσι μέτωπον μικρότερον κατὰ 2 μονάδας ἢ ἡ ἡμετέρα κεφαλῇ (III, 1), κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου ὅμως μεγαλύτερον κατὰ 2 (III, 2), εἴθην καὶ ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν χειλέων μέχρι τοῦ τέλους τῆς γένυος καὶ ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς βίνος μέχρι τοῦ μέσου τῶν χειλέων εἶνε ἐν ταῖς Μυρωνεῖοις κεφαλαῖς ἀμφοτέραι μεγαλύτεραι κατὰ 1 (V, 3. V 2). Ἐνῶ ἡ ἀναλογία τοῦ μήκους τοῦ προσώπου πρὸς τὴν ἀπόστασιν μεταξύ τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν παρὰ Μύρωνι εἶνε ὡς 30:20 = $1\frac{1}{2}$, ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ εἶνε ὡς 30:15 = 2. Τὸ διάστημα ἀπὸ τοῦ κανθοῦ τοῦ ὀφθαλμοῦ μέχρι τῆς γένυος ἀναλογεῖ πρὸς τὸ μήκος τοῦ προσώπου παρὰ μὲν τῷ Μύρωνι ὡς 2:3, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ = $\frac{18}{30} = \frac{3}{5}$ κτλ.

Ἡ διαφορὰ μεταξύ τῶν ἀναλογιῶν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς καὶ τῶν ἀκολουθουσῶν τὸν κανόνα τοῦ

παλαιοῦ ἀργείου ἐργαστηρίου τοῦ Ἀγελάδα κεφαλῶν εἶνε ἡ ἐξῆς¹: τὸ μέτωπον εἶνε ἐν τοῖς ἀγάλμασι τοῦ Ἀγελάδα ἀκόμη μικρότερον κατὰ 1 ἢ ἐν τοῖς Μυρωνεῖοις (III, 1), τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου συμφωνεῖ πρὸς τὰ τοῦ Μύρωνος (IV, 3), ἀντὶ τούτου ὅμως τὸ μέσον τοῦ προσώπου εἶνε μεγαλύτερον ἢ παρὰ Μύρωνι καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ κατὰ 1 (V, 2. IV, 2). Ἡ ἀπόστασις τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν εἶνε

¹ Kalkmann, Die Proportionen σελ. 27· ἐν τούτοις ὁ Kalkmann δὲν θεωρεῖ τὸ ἄγαλμα τοῦ Στεφάνου ὡς ἀντίγραφον τοῦ πρωτοτύπου τοῦ Ἀγελάδα, ὡς ὁ Furtwängler, 50 Winkelmanns progr. Berlin σελ. 125 ἐξ. καὶ ἄλλοι· πρὸς Collignon, Histoire de la Sculpture I σελ. 321 ἐξ.

Κανὼν τοῦ Ἀγελάδα (ἄγαλμα τοῦ Στεφάνου).

30				
18	21	9	9	9 ... 1
12	9	21	9	12 ... 2
			12	9 ... 3
I	II	III	IV	V

μεγαλυτέρα τοῦ ἡμίσεως τοῦ μήκους τοῦ προσώπου, χωρεῖ ὅμως δις εἰς τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς γένυος μέχρι τοῦ ἄνω ὀρίου τοῦ πλοκάμου, ὅστις εἶνε θελειμένος περὶ πᾶσαν τὴν κεφαλὴν. Ὁ Πολύκλειτος μεγεθύνει σχετικῶς πρὸς τὸν Ἀγελάδαν τὸ ἄνω ἡμισυ τοῦ προσώπου κατὰ 8 μονάδας, τὸ δὲ κάτω σμικρύνει κατὰ 8 (I, 1, 1, 2), ἐάν τις ὑπολογίσῃ εἰς τὸ πρόσωπον 120 μονάδας· τὸ μέτωπον (III, 1) μεγεθύνει ὁ Πολύκλειτος κατὰ 9, τὸ δὲ μέσον τοῦ προσώπου (III, 2) σμικρύνει κατὰ 1. Ἡ ἀναλογία τοῦ μήκους τοῦ προσώπου πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν ἀπόστασιν = 2· ἐν ἄλλοις λόγοις ὁ Πολύκλειτος θέτει ὡς ὄριον τοῦ μετώπου ἄνω τὸ σημεῖον, ὅπερ παρὰ τῷ Ἀγελάδᾳ ἦτο τὸ ἀνώτατον σημεῖον τοῦ πλοκάμου, ὅστις περιέβαλλε τὴν κεφαλὴν· ἀλλ' ὁ Πολύκλειτος δὲν ἐγύμνωσεν ὀλόκληρον τὸ μέτωπον, ἀλλ' ἐποίησεν ἐπίσης χάρισμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πλοκάμου τοῦ Ἀγελάδα, ἐκατέροθεν δὲ τούτου τοῦ χωρίσματος διατάττει τὴν ἐπὶ τοῦ μετώπου καθήκουσαν κόμην — ἀπλουστάτη καὶ καθ' ἑλα εὐστοχος λύσις τοῦ προβλήματος τῆς ἐπιτευξέως λαγαρωτέρων ἀναλογιῶν. Ἐφθασεν ἄραγε αὐθορμητικῶς ὁ Πολύκλειτος εἰς ταύτην τὴν λύσιν, ἢ εἶχε καὶ προδρόμους ἐν τούτῳ; Εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο πρέπει ν' ἀπαντήσωμεν καταφατικῶς· ὁ λεγόμενος Ἀπόλλων ἐπὶ τοῦ Ὀμφαλοῦ (ἀριθ. 45 τοῦ Ἐθνικοῦ μουσείου), ἐν ᾧ ὁ Conze, ὁ Furtwängler, ὁ Collignon, ὁ Winter κ. ἄ. ὀρθῶς, ὡς μοι φαίνεται, ἀναγνωρίζουσιν ἀντίγραφον ἔργου τοῦ Καλάμιδος, ὅστις ἐξ ἅπαντος ὡς ἀνήκων εἰς τὸν μεταξὺ 460 καὶ 450 χρόνον εἶνε ἀρχαιότερος τοῦ Δορυφόρου τοῦ Πολυκλείτου (450-440), δεικνύει ἤδη ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν λύσιν τοῦ προβλήματος· προσέτι δὲ ἢ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῇ (περὶ τὸ 450) ἔχει ὡσαύτως ὑψηλὸν μέτωπον, ὅπερ ὅμως μόνον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὀλίγον μόνον εἶνε γυμνόν. Ἀλλ' ὁ Ἀπόλλων καὶ ἢ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῇ δὲν ἀποδεικνύονται ἐν τούτῳ μόνον πρόδρομοι τοῦ Πολυκλείτου Δορυφόρου. Ἦδῃ ὁ Kalkmann ἀπέδειξεν ὅτι ὁ Ἀπόλλων κατὰ οὐσιωδῆ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ προσώπου καὶ τῆς μορφῆς εἶνε ἄμεσος πρόδρομος τοῦ Δορυφόρου· ὁ Πολύκλειτος περιστέλλει μόνον ὑπερβολὰς τινὰς τοῦ δημιουργοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἤτοι τοῦ Καλάμιδος.

Ὡς παρὰ τῷ Ἀπόλλωνι οὕτω καὶ παρὰ τῷ Δορυφόρῳ ἢ ἀναλογία τοῦ μήκους τοῦ προσώπου πρὸς τὴν μεταξὺ τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν ἀπόστασιν εἶνε ὡς 2 πρὸς 1. Τὴν ἑλὴν σημασίαν τούτων ἀπλῶν ἀναλογιῶν ἀπέδειξεν ὁ Kalkmann. Εἰς τίνα λοιπὸν ἀνήκει ἢ τιμὴ τῆς εὐρέσεως τούτων τῶν ἀναλογιῶν; Βεβαίως ἔχει εἰς τὸν καλλιτέχνην τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς, ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἀναφαίνεται ὡς πρῶτον ἄγαλμα μετὰ τῶν ἀναλογιῶν τούτων. Λοιπὸν εἰς τὸν Κάλαμιν; Κατὰ τὴν γνώμην μου οὐδὲ εἰς τούτον, ἐπειδὴ τὸ ἄγαλμα τοῦ Καλάμιδος δεικνύει ἤδη τροπολογίαν τῶν ἀναλογιῶν τῶν μετὰ ὑψηλοῦ μετώπου ἀγαλμάτων, διότι ἐν αὐτῷ καλύπτεται σχεδὸν ὀλόκληρον τὸ μέτωπον ὑπὸ τῆς κόμης, ἵνα μὴ εἶνε καταφανὲς τὸ σχετικῶς μικρὸν μέσον τοῦ προσώπου. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ παρέχει ἡμῖν τὴν δύναμιν νὰ ἀνεύρωμεν τὸν πρῶτον εἰσηγητὴν τῶν ἀναλογιῶν ἐκείνων, αἵτινες ἐν τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῇ παρίστανται ἤδη τροπολογημένοι. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ, ἢ αἱ ἀναλογίαι προσεγγίζουσι πολὺ πρὸς τὰς τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἐξηρητημένη κατὰ τὴν τεχνολογίαν ἐξ οὐδετέρου τῶν ἀγαλμάτων ἐκείνων, ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν κοινόν τι ἀρχέτυπον αὐτῆς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐπειδὴ δὲ ἢ ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῇ ὡσαύτως δὲν εἶνε ἐξηρητημένη ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸ ἀρχέτυπον, ὅπερ πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, πρέπει καὶ διὰ ταύτην νὰ εἶνε τὸ αὐτό. Ἐπειτα ἐὰν ἐπισκοπήσωμεν τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ κανόνος τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς καὶ τοῦ κανόνος τοῦ Ἀπόλλωνος, παρατηροῦμεν ὅτι ἢ ἡμετέρα κεφαλὴ σμικρύνει τὸ μέτωπον κατὰ τὸ δέκατον μέρος τοῦ προσώπου (I, 1), ἀλλ' οὐδὲν ἦτον τὸ μέτωπον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέσον τοῦ προσώπου φαίνεται δυσαναλόγως ὑψηλόν, ὅπως ἢ γένος φαίνεται μακρὰ· ἢ ἡμετέρα κεφαλὴ τροπολογεῖ τὸ μέτωπον ἔχει καλύπτουσα αὐτὸ διὰ βοστρύχων, ἀλλὰ σμικρύνουσα αὐτό, τοῦτο δὲ τὸ γεγονός δεικνύει σαφῶς ὅτι τὸ ἀρχέτυπον τῶν κεφαλῶν τοῦ Καλάμιδος, τοῦ καλλιτέχνου τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς καὶ τῆς ἡμετέρας εἶχε δυσαναλόγως μέγα μέτωπον, ὅπερ οὐδαμῶς ἦτο κεκαλυμμένον διὰ βοστρύχων. Τὸ μεσαῖον μέρος τοῦ προσώπου τούναντιον ἐν τῷ ἀρχετύπῳ ἦτο δυσαναλόγως μικρὸν καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέτωπον

καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν γένυν. Ποῦ λοιπόν, ἐν τίνι τέχνῃ πρέπει νὰ ζητήσωμεν τὸ ἀρχέτυπον ἐκεῖνο, ὅπερ τροπολογεῖται ὑπὸ τοῦ Καλάμιδος καὶ τοῦ ἀγαλματοποιοῦ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς, ὑπὸ δὲ τοῦ καλλιτέχνου τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς μεταπλάσσεται; Εἶνε φανερόν ὅτι ἡ τέχνη αὕτη ἦτο πολὺ δημοτικὴ ἐν Ἀττικῇ, ἐπειδὴ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν παρὰ τῷ Καλάμιδι, τῷ ἀγαλματοποιῷ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς κ.ἄ. Πάντες οὗτοι εἰσηγοῦνται νῆαν διεύθυνσιν, ἀλλ' ἅπαντες ἔχουσι κοινὴν τὴν ἀφετηρίαν. Αἱ ἀναλογίαι τοῦ παλαιοῦ ἀργείου ἐργαστηρίου καὶ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Σικυωνίου Κανάρχου, ὡς εἶδομεν, διαφέρουσι πολὺ ἀπὸ τῶν ἀναλογιῶν τοῦ ἀρχετύπου. Δὲν δυνάμεθα λοιπόν οὐδαμῶς νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὰ πελοποννησιακὰ καὶ τὰ ἀττικὰ ἐργαστήρια τὰ ὑποστάντα τὴν ἐπίδρασιν τῶν πελοποννησιακῶν. Τὰ αἰγινητικὰ ἐργαστήρια (ἴδε Kalkmann σελ. 25, 27) ἔχουσι ὅλως διάφορον σύστημα, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ παλαιὰ ἀττικά (π. γ. ὁ Μοσχοφόρος). Ἀφοῦ λοιπόν ὁ κανὼν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς δὲν κατάγεται οὔτε ἐκ τῶν πελοποννησιακῶν ἐργαστηρίων, οὔτε ἐκ τῶν αἰγινητικῶν, οὔτε ἐκ τῶν παλαιῶν ἀττικῶν, δύναται νὰ ἐννοηθῇ μόνον ἀπὸ τοῦ ἀττικοῦ κανόνος, ἤτοι ἐκ τοῦ κανόνος τοῦ ἀττικοῦ ἐργαστηρίου, ὅπερ ἐμορφώθη μὲν ἐκ τῶν παλαιῶν ἀττικῶν παραδόσεων, ὑπέστη δὲ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰωνικονησιωτικῆς γλυπτικῆς. Πρότυπον παράδειγμα τοῦ ἐργαστηρίου τούτου εἶνε τὸ ἀγαλμα τοῦ Ἀντήνωρος (Jahrb. II πίν. 10), ἀκριβῶς δὲ πρὸς τὸν κανόνα τούτου τοῦ ἀγάλματος προσεγγίζει ἐξαιρέτως ὁ κανὼν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς. Ὁ Ἀντήνωρ τροπολογεῖ τὸν ἀρχικὸν κανόνα τῆς ἰωνικονησιωτικῆς γλυπτικῆς, ὅστις ἐν πάσῃ τῇ σκαιότητι αὐτοῦ παρίσταται ἐν τῷ χιακῷ ἐργαστηρίῳ (Καθβαδίου Γλυπτὰ ἀριθ. 21· πρβλ. Athen Mitth. VIII 1883 πίν. VI) ἐν ᾧ τὸ μεσαῖον μέρος τοῦ προσώπου εἶνε δις μικρότερον τοῦ μετώπου καὶ $1\frac{1}{2}$ φραὸν μικρότερον τοῦ κάτω μέρους τοῦ προσώπου (Kalkmann σ. 22), ἡ δὲ τοιαύτη δυσαναλογία δι' οὐδενὸς μέσου τροπολογεῖται. Ὁ χιακὸς κανὼν ἐπίτινα χρόνον ἦτο ἐν Ἀττικῇ λίαν δημοτικὸς. Ὁ κανὼν τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἡρας ἔχει ὡς ἀρχέτυπον ὡσαύτως τὸν παλαιὸν ἰωνικὸν κανόνα, ἀλλὰ δὲν εἶνε τοσοῦτον ἄξεστος, ὡς ὁ κανὼν τῆς Νίκης, ἀρ-

κετὰ ἐγγύς δὲ πρὸς τὸν κανόνα τοῦ Ἀντήνωρος. Ὁ Ἀντήνωρ ἐγκαταλείπει τὸν σκαιὸν χιακὸν κανόνα, ὅστις οὕτως εἰπεῖν ἐν μιᾷ στιγμῇ εἶχεν ἐκκαύσει τοὺς ἀττικοὺς καλλιτέχνους, μεταχειρίζεται δὲ τὸν πολὺ ἀναλογώτερον κανόνα ἐτέρας ἰωνικῆς σχολῆς, ἣτις ἀνάγει τὸν ἑαυτῆς κανόνα εἰς τὸν τῆς ἐν Ὀλυμπίᾳ Ἡρας (πρβλ. Kalkmann σελ. 22). Ὁ κανὼν οὗτος τηρῶν τὰ αὐτὰ μέτρα διὰ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου σμικρύνει τὸ ὕψος τοῦ μετώπου, ἀντὶ τούτου δὲ ἐπιμηκύνει τὸ μεσαῖον μέρος (τὴν ῥίνα). Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ παρίσταται ὡς περαιτέρω τροπολογία τοῦ αὐτοῦ ἰωνικοῦ κανόνος Ὁ ἀγαλματοποιὸς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μεγεθύνει ἔτι μᾶλλον (κατὰ τὸ $\frac{1}{60}$ τοῦ προσώπου) τὴν ῥίνα, σμικρύνει δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τὸ μέτωπον. Ὁ ἡμέτερος καλλιτέχνης λοιπόν θεωρεῖ ὡς ὀρθὰς σχεδὸν τὰς αὐτὰς ἀναλογίας ὡς ὁ Ἀντήνωρ, ἐνδιαφέρεται διὰ τὰ αὐτὰ προβλήματα, ἅτινα ὁ Ἀντήνωρ ἐζήτησε νὰ διευκρινήσῃ.

Ἡ σύγχρονος πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴ ἐν Βονωνίᾳ ἀναπτύσσεται μὲν ἀφ' ἐνὸς ἐξ ἀττικοῖωνικῶν παραδόσεων, ὡς ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου ὑφίσταται τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀργείου ἐργαστηρίου τοῦ Ἀγελάδα, ζητοῦσα νὰ σμικρύνῃ τὸ ὑψηλὸν μέτωπον τοῦ ἰωνικοῦ ἀρχετύπου διὰ βοστρύχων καταπιπτόντων εἰς αὐτὸ (τοῦτο ὑπομιμνήσκει λίαν τὴν κόμμωσιν τῶν ἐκ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἀγελάδα ἀγαλμάτων: Brl. Winkelmannsprog. 50, πίν. I). Ὁ Ἀπόλλων τοῦ Καλάμιδος ἀναπτύσσει τὰς αὐτὰς ἰωνικὰς ἀναλογίας, τροπολογεῖ ὅμως αὐτὰς κατὰ τὸν τρόπον τῆς παλαιᾶς ἀττικῆς τέχνης, καλύπτων τὸ μέτωπον διὰ βοστρύχων (πρβλ. τὰ παλαιὰ ἀττικά ἔργα: Καθβαδίου Γλυπτὰ ἀριθ. 29, 61, Collignon, Sculpture I pl. II κ.λ.). Ἐκ τῶν πάσαις ταῖς τρισὶ κεφαλαῖς (τῇ ἡμετέρᾳ, τῇ ἐν Βονωνίᾳ, τῇ τοῦ Ἀπόλλωνος) κοινῶν ἀττικοῖωνικῶν παραδόσεων ἐξηγεῖται προσέτι καὶ ὅτι ἐν πάσαις ταύταις ἡ ἀναλογία τῆς ἀποστάσεως τῶν ἐξωτερικῶν καθῶν τῶν ὀφθαλμῶν πρὸς τὸ μῆκος τοῦ ὅλου προσώπου εἶνε ὡς 1:2. Οὔτε ὁ Κάλαμις οὔτε ὁ καλλιτέχνης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς παρίστανται ὡς ἐφευρέται τῶν ἀναλογιῶν τούτων. Ἡ ἀναλογία αὕτη εἶνε ἤδη ὀλοσχερῶς ἀποτετυπωμένη ἐν ταῖς κεφαλαῖς Musées d'Athènes πίν. XIII (= Jahrb. II 1887 πίν. 13 = Μουσεῖον Ἀκροπόλεως

684) και Athen. Mith. VIII 1883 πίν. VI. Τὸ χιακὸν ἐργαστήριον ἔχει τὸ δεύτερον διάστημα μικρότερον, ἀλλὰ μεγαλύτερον τὸ πρῶτον, τὸ δὲ παλαιὸν ἀττικὸν ἀκριβῶς ἀντιστρόφως. Ἡ ἀναλογία, ἣν εὐρίσκομεν ἐν ταῖς ἡμετέραις κεφαλαῖς καὶ ταῖς τελευταίαις μνημονευθείσαις, παρήχθη ἴσως ἐν τῇ παρὶά τέχνῃ τὸ ἄγαλμα Musées d'Athènes pl. X, ἔπερ κατὰ τὴν ὀρθήν, ὡς νομίζω, γνώμην τοῦ Furtwängler¹ καὶ τοῦ A. A. Pawlowski² εἶνε παρὶον, ἔχει ἐγγυτάτας ἀναλογίας τοῦ ὕψους τοῦ προσώπου πρὸς τὴν ἀπόστασιν τῶν ἐξωτερικῶν κανθῶν τῶν ὀφθαλμῶν. Ἡ κεφαλή Athen. Mitth. VIII 1883 πίν. VI, περὶ ἧς ἴδε Brunn αὐτόθ. σελ. 91 ἐξ., δὲν ἀντίκειται πρὸς τοῦτο (πρὸβλ. Collignon, Sculpture I σελ. 278). Ἐν Ἀττικῇ ἐτηρεῖτο τὸ σύστημα τοῦτο ὡς τὸ συμβιβάζον τὰς παλαιὰς ἀττικὰς ἀναλογίας καὶ τὰς χιακὰς μέσον. Ὁ Κάλλαμις καὶ ὁ δημιουργὸς τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μεταπλάττουσι μόνον αὐτὸ εἰσάγοντες εἰς τὰς ἀναλογίας ταύτας πλείονα λαγαρότητα, ἕκαστος κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Ὡς ἄμεσος πρόδρομος τῶν κανονικῶν ἀναλογιῶν τοῦ Πολυκλείτου παρίσταται ὄχι ὁ Κάλλαμις (ὁ λεγόμενος Ἀπόλλων ἐπὶ τοῦ Ὀμφαλοῦ), ὅστις δεικνύει ἀκόμη τὴν ἀτέλειαν τῶν ἀρχικῶν ἰωνικῶν ἀναλογιῶν (ἐν τῷ Ἀπόλλωνι ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ἐσωτερικοῦ κανθοῦ τῶν ὀφθαλμῶν μέχρι τοῦ ὑψίστου ἄκρου τῆς κόμης ὑπὲρ τὸ μέτωπον εἶνε ἴση πρὸς τὴν ἀπόστασιν τοῦ αὐτοῦ κανθοῦ ἀπὸ τῆς γένυος, ἡ δὲ βίς

εἶνε πολὺ μικρὰ ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ μέτωπον καὶ τὸ κατώτερον μέρος τοῦ προσώπου), ἀλλ' ὁ καλλιτέχνης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς καὶ ὁ σύγχρονος αὐτῷ ἀγαλματοποιὸς τῆς ἐν Βονωνίᾳ κεφαλῆς, ὅτινες ἀμφοτέροι σμικρύνουσι τὸ μέτωπον καὶ ἐπιμηκύνουσι τὴν βίνα κατ' ἰσάριθμα μέρη. Ὁ Πολύκλειτος, ὅστις μετὰ τὸλμῆς μεταβάλλει τὸν παλαιὸν ἀργεῖον κανόνα, ἐπωφελεῖται πρὸς τοῦτο τὰ παραδείγματα τῆς ἀττικοῖωνικῆς καὶ ἰωνικῆς τέχνης· σμικρύνει ἔτι μᾶλλον ἢ ὁ καλλιτέχνης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς τὸ μέτωπον τῶν ἀττικοῖωνικῶν εἰδώλων, ἀλλὰ καλύπτει αὐτὸ διὰ βοστρύχων, ὡς ὁ Κάλλαμις, καὶ ἐπιμηκύνει ἔτι μᾶλλον τὴν βίνα (εἰς αὐτὴν ἀνήκουσι παρὰ Πολυκλείτω ἐκ 360 μερῶν τὰ 103). Ὅτι ὁ Πολύκλειτος ἐγνώρισε τὰ ἀττικὰ καλλιτεχνήματα ἀπέδειξαν ἤδη ὁ Kekule (Idolino σελ. 13) καὶ ὁ Furtwängler (Meisterw. σελ. 443 ἐξ. 447) κ. ἄ. Ἐν τῇ ὑποτυπώσει τῆς στάσεως τῶν ἀγαλμάτων αὐτοῦ προσπαθεῖ ὁ Πολύκλειτος, ὡς ὁ Φειδίας, νὰ παράσχη λύσιν τινὰ τοῦ ὑπὸ τῶν Ἰώνων τεθειμένου προβλήματος (Πρὸβλ. Winter, Die jüngeren attischen Vasen σελ. 10). Εἶδομεν ἤδη προσέτι ὅτι ἡ τομὴ τοῦ κρανίου ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ προσεγγίζει πολὺ πρὸς τὴν τομὴν τῶν Πολυκλείτειων κεφαλῶν· ὁ Πολύκλειτος πάλιν εἶνε ὁ διδασκόμενος τοῦτο ἐκ τῆς ἀττικοῖωνικῆς τέχνης, ἐπειδὴ τοιαύτη τομὴ εἶνε ὄλως ἀλλοία ἐν ταῖς παλαιαῖς ἀργεῖαις κεφαλαῖς³.

¹ Berl. philol. Wochenschr. 1894, στήλη 1278.
² Ἐν τῇ ἤδη ἐκτυπωμένῃ ῥωσιστὶ Ἱστορία τῆς ἀττικῆς γλυπτικῆς αὐτοῦ.
³ Πρὸβλ. τοὺς ἀκολούθους κανόνας:

<i>Κανὼν τοῦ Ἀρτήγορος</i>					<i>Κανὼν τῆς Νίκης τοῦ Ἀρχέγερμου</i>									
360					360									
1 ... 240	270	150	150	150	240	280	160	160	160 ... 1					
2 ... 120	90	210	90	120	120	80	200	80	120 ... 2					
3 ...			120	90				120	80 ... 3					
I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V					
<i>Κανὼν τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς</i>					<i>Κανὼν τοῦ ἀγάλματος Jahrb. II πίν. 13</i>					<i>Κανὼν τοῦ Πολυκλείτου</i>				
1 ... 240	264	144	144	144	225	270	135	135	135	240	270	135	135	135 ... 1
2 ... 120	96	216	96	120	135	90	225	90	135	120	90	225	105	135 ... 2
3 ...			120	96				135	90				120	90 ... 3
I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
360					360					360				

Πρὸβλ. Kalkmann σελ. 21, 22, 36. Περὶ τῶν σχέσεων τῆς ἰωνικῆς ἐκ Πέλλης στήλης πρὸς τὸν Δορυφόρον τοῦ Πολυκλείτου πρὸβλ. παρατήρησιν τοῦ Heuzey, Bull. d. corr. hell. VIII 1884 σελ. 341.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀνάλυσιν τῆς τεχνοτροπίας εἶδομεν ἤδη ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ κατὰ τὸ περίγραμμα τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ προσώπου κατ' ἐνώπιον καὶ ἐν κατατομῇ παρίσταται ὡς μία τῶν ποικίλων παραλλαγῶν τοῦ τύπου τοῦ ἀττικοῦ ἐφήβου. Τώρα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ εἰρημένα ὅτι ὁ τύπος ἐκεῖνος κυρίως εἶνε ἰωνικός. Παρὰ τοῖς Ἴωσιν ἐνέπνεε πολὺ συγχὰ τοὺς καλλιτέχνας ἡ παλαιότερα καὶ ἤτο ἐξαιρετικῶς ἀγαπητὴ (Dümmeler, Bonner Studien σελ. 84 ἐξ. πρβλ. Hartwig Meisterseh. σελ. 229). Ἐν Ἀττικῇ ὁ τύπος οὗτος ὑπέστη πολλὰς τροπολογίας ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν α) τῶν παλαιῶν ἀττικῶν παραδόσεων καὶ β) τῆς πελοποννησιακῆς τέχνης.

Ὅτι τὰ κύρια σχήματα τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς εἶνε ἰωνικά, ἀποδεικνύουσι τὰ ἀκόλουθα ἐκ διαφόρων χρόνων μνημεῖα: τὸ θάσιον ἐν Λούβρῳ ἀνάγλυφον Collignon, Sculpture I εἰκ. 139, ἢ ἐκ Λαρίσης στήλη Athen. Mitth. XII 1887 σελ. 75 (= Καθβαδίου Γλυπτὰ 741 = Bull. d. corr. hell. 1888 pl. V), Bull. d. corr. hell. XII 1888 pl. VI, Καθβαδίου Γλ. 39, 40, Athen. Mitth. VIII 1883 πίν. VIII κτλ. (Κύρια σχήματα τῆς κεφαλῆς τοῦ κρανίου). Πρβλ. τὰ νομίσματα: Catal. of British Mus. Thessaly pl. VIII, 12 (= P. Gardner, Types VII, 31, αὐτόθ. 12) κλ. Ὁ ἀττικός Ἀντήνωρ εὕρισκόμενος ἐν γένει ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἰωνικῶν ἐργαστηρίων, ἔχει ταῦτα τὰ σχήματα τοῦ προσώπου καὶ τοῦ κρανίου καὶ χρησιμοποιεῖ αὐτὰ ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ. Ἐκ τῶν περὶ τὸ 460 - 450 ἔτος χρόνων ὁ τύπος οὗτος τοῦ ἐφήβου εἶνε γνωστός ἰδίως ἐκ τῆς ἀγγειογραφίας (πρβλ. Bonner Studien πίν. XII)· τὰ ἀττικά ἀγγεῖα τούτων τῶν χρόνων παρέχουσιν, ὡς γνωστόν, συγχάκις ὑποτυπώσεις, συμπλέγματα, τύπους κλ. τῆς ἰωνικῆς γραφικῆς (πρβλ. Robert, Nekyia des Polygnot σελ. 43, 53· ὡσαύτως πρβλ. Malmberg ἐν τοῖς Materialien zur Archäologie Russlands, τεύχ. 13 σελ. 176, 185, 187). Ἡ κατ' ἐνώπιον καὶ ἡ ἐν κατατομῇ ὄψις τοῦ προσώπου καὶ τοῦ κρανίου τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς εἶνε, ὡς εἶδομεν, περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς ἐκ Περίνθου κεφαλῆς καὶ τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν. Ἡ ἐκ Περίνθου κεφαλὴ δὲν ὑπάρχει μεμονωμένη, ἀλλ' ἔχει συγγενεῖς κεφαλὰς, μετὰ τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ ἰδίαν τάξιν κατὰ

τὴν τεχνοτροπίαν. Εἶνε παλαιότερα τῶν Μυρωνείων κεφαλῶν, αἵτινες ὅμως ἤκιστα ἐξαρτῶνται ἀπ' αὐτῆς (Hermann, Athen. Mitth. XVI 1891 σελ. 313 ἐξ. Furtwängler, Meisterw. σελ. 345 ἐξ.). Ἡ κόμη τῶν Μυρωνείων ἀγαλμάτων καὶ τῆς ἐκ Περίνθου κεφαλῆς ἄγει κατ' εὐθείαν πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν, ἐκεῖνη ὅμως εἶνε περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς κόμης τοῦ Ἀρμοδίου. Ἡ κόμη τοῦ Ἀρμοδίου ὅμως προσεγγίζει πάλιν πολὺ πρὸς τὴν κεφαλὴν Καθβαδίου Γλυπτὰ ἀριθ. 67 (= Atti della R. Academia di Archeologia di Napoli 1895, πίν. II), τὴν ἐπὶ τῆς στήλης τοῦ ἐν Νεαπόλει μουσείου μορφήν (Rayet, Monuments I pl. 19), τὴν ἐπὶ τοῦ ἐν Λούβρῳ θασίου ἐπιτυμβίου μνημείου μορφήν (Fröhner, Musées de France pl. XI), καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπιτύμβιον μνημεῖον ἐκ Πέλλης (Athen. Mitth. VIII 1883 πίν. IV (ἡ κόμη παρὰ τὸν τράχηλον). Οἱ βόστρυχοι πασῶν τῶν μορφῶν τούτων, περὶ τοῦ ἰωνικοῦ χαρακτῆρος τῶν ὁποίων δὲν δύναται τις νὰ ἀμφιβάλλῃ¹, εἶνε περαιτέρω ἀνάπτυξις τῶν βοστρύχων, ὧν τὰς ποικιλίας βλέπομεν ἐν τῷ ἀγάλματι τοῦ Ἀντήνωρος· ἡ πρώτη γένεσις αὐτῶν εἶνε ἡ παλαιὰ ἰωνικὴ τέχνη (πρβλ. τὸν ἐκ Θήρας Ἀπόλλωνα κ.λ.). Ἡ κόμη τῶν ἐν τῇ ζωοφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος μορφῶν εἶνε περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς κόμης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς (πρβλ. ἰδίως Michaelis Parthenon, Ost VII 44, 43, Nord VI 19). Ἡ ἐπίδρασις τῆς ἰωνικῆς τέχνης ἐπ' αὐτῶν οὐδέποτε ἀπεδείχθη. Ἡ ἐκ Περίνθου κεφαλὴ εἶνε ἐπεξεργασία τοῦ ἰωνικοῦ τύπου τοῦ ἀθλητοῦ ὑπὸ πελοποννησιακῆν ἐπίδρασιν. Ὅθεν ἡ εἰκασία τοῦ Arndt, τοῦ Hermann καὶ τοῦ Furtwängler ὅτι ἡ κεφαλὴ αὕτη εἶνε ἀντίγραφον κατὰ Πυθαγόραν, εἶνε λίαν πιθανή (Athen. Mitth. XVI 1891 σελ. 333, Furtwängler, Meisterw. σελ. 345 ἐξ.). Ὁ Σάμιος Πυθαγόρας (Overbeck, Plastik I⁴ σελ. 263) ἔπρεπε νὰ εἶνε ἐξοικειωμένος πρὸς τὰς ἰωνικὰς παραδόσεις, ἀλλ' ἔπρεπε καὶ νὰ ἐπεξεργασθῆ αὐ-

¹ Περὶ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Ἀρμοδίου πρβλ. Athen. Mitth. XV 1890 σελ. 1 ἐξ., Brunn, Sitzungsber. d. Münch. Akad. 1877 σελ. 1 ἐξ. 44² ἐξ., Furtwängler, Meisterw. σελ. 76, 313, 737. Περὶ τῆς ἐν Νεαπόλει στήλης ἴδε Collignon, Sculpture I σελ. 256. Περὶ τῶν ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος μνημείων Brunn, Sitzungsberichte d. Münch. Akad. 1876 σελ. 326, 328, 332, 337 καὶ Athen. Mitth. VIII 1883 σελ. 95.

τάς ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν δωρικῶν ἐργαστηρίων (Collignon, Sculpture I σελ. 409 ἐξ.)¹. Ἡ κόμη τῶν νεανιῶν ἐπὶ τῶν ἀγγείων ἐκ τῶν μεταξὺ τοῦ 460 καὶ 450 χρόνων, ἅτινα δεικνύουσι τοὺς τύπους τῆς τότε γραφικῆς, ἀποδεικνύουσιν ἡμῖν ἀμφιβόλως τὴν ἰωνικὴν καταγωγὴν τοῦ εἶδους ἐκείνου τῆς κατασκευῆς τῶν τριγῶν, ὅπερ βλέπομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ καὶ ταῖς ἀναλόγοις αὐτῇ. Πρὸς. ἰδίως Bonner Studien πίν. XII. Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο (ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα τῆς ἐν Ἀθῆναις συλλογῆς) δεικνύει ἐν τῇ ἀνδρική μορφῇ αὐτοῦ ἀκριβῶς τὰ αὐτὰ χεῖλη, τὸ αὐτὸ μέτωπον, τὴν ὄλην κατατομὴν τοῦ προσώπου, ὡς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ. Κεφαλαί, αἵτινες εἶνε ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἡμετέραν, δὲν προσεγγίζουσι μὲν τόσον πολὺ πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν ἀγγείων μορφάς, ἀλλ' ἔχουσι πολλὰ τὰ κοινὰ μετ' αὐτῶν. Πρὸς. π. γ. περὶ Μύρωνος Six, Bonner Studien σελ. 157. Ἡ ὁμοιότης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς μετὰ τῶν κεφαλῶν τοῦ Μύρωνος, τοῦ Πυθαγόρου καὶ τῶν ὑπὸ Furtwängler τῷ Κρησίλᾳ ἀπονεμομένων κεφαλῶν ἐξηγεῖται οὕτως ἐκ τῶν πάσαις αὐταῖς κοινῶν ἀττικοῖων καὶ ἰωνικῶν προτύπων. Πράγματι ἡ ἀνάλυσις τῆς τεχνοτροπίας δεικνύει, ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ εἰς οὐδὲν τῶν ἐργαστηρίων, ἅτινα συγκροτοῦνται περὶ τοὺς ἀνδράς ἐκείνους, ἀνήκει. Ἀντιπροσωπεύει ἴδιοι αὐθύπαρκτοι καὶ ὄχι εἰς τὴν δευτέραν τάξιν ἀνήκον ἐργαστήριοι, ὅπερ ἦτο ἐνεργὸν ἐν Ἀττικῇ σχεδὸν συγχρόνως πρὸς τὰ ἐργαστήρια τοῦ Μύρωνος, τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Κρησίλα. Τὸ ἐργαστήριον τοῦτο οὐδαμῶς εἶνε ἐξηρητημένον ἀπὸ τῶν πελοποννησιακῶν ἐργαστηρίων, ἀλλ' ἀναπαράγει τοὺς τύπους καὶ τὰς μορφάς τοῦ ἰωνικοῦ ἐργαστηρίου, ὅπερ ἦτο ἐνεργὸν περὶ τὸ 470-450 ἐν Θάσῳ καὶ ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι. Τὸν κανόνα, ὃν ἀκολουθεῖ τὸ ἐργαστήριον τοῦτο, εὐρίσκουμεν καὶ ἐν τῷ ἀττικοῖωνικῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Ἀντήνορος καὶ ἐν τοῖς ἰωνικοῖς ἐργαστηρίοις (ἴδε ἀνωτέρω). Τύποι τινὲς τῆς γραφικῆς, οἵτινες εἶνε γνωστοὶ ἡμῖν κατὰ τὰ ἀγγεῖα, δὲν εἶνε διάφοροι τῶν ἐκείνου. Ὁ Winter διαιρεῖ τὰ ἐκ τοῦ μέσου τοῦ Ε' αἰῶνος ἀγγεῖα εἰς δύο τάξεις Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει (παράδειγμα Monum. XI 38-40, κρατῆρ ἐξ Orvieto)

¹ Περὶ τοῦ Πυθαγόρου πρὸς. καὶ Malmberg, Die Metopen d. gr. Tempel σελ. 71.

διαβλέπει ὀρθῶς (πρὸς. Robert, Nekyia des Polygnot σελ. 39 ἐξ.) τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Πολυγνώτου ἢ δευτέρα τάξις (παράδειγμα ἡ κύλιξ τοῦ Κόδρου, Baumeister Denkm. 1998) εὐρίσκεται κατ' αὐτὸν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Φειδίου (Winter, Die jüngeren attischen Vasen σελ. 49). Τὸ τελευταῖον κατὰ τὴν γνώμην μου ἀμφίβολον ἂν εἶνε ὀρθόν. Τὰ ἀγγεῖα τῆς δευτέρας τάξεως εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ὄχι τῆς γλυπτικῆς, ἀλλὰ τῆς συγχρόνου τῷ Φειδίᾳ γραφικῆς (πρὸς. Beudorf, Mitth. aus Österreich VI σελ. 151 ἐξ., 203, Dümmler, Jahrbuch II 1887 σελ. 168 ἐξ. κ.ἀ.). Ἡ γραφικὴ αὕτη ἀνεπτυχθῆ ὀλοσχερῶς ἐκ τῆς ἰωνικῆς γραφικῆς τοῦ Πολυγνώτου, ὑπερβάλλει δ' αὐτὴν μόνον δι' ἀνωτέρας ὀραιότητος τῶν μορφῶν, τελειότερου ὑπολογισμοῦ τῶν τεχνικῶν μέσων, μεγαλυτέρας γνώσεως τῶν σχημάτων. Ἄν τὰ ἀγγεῖα τῆς πρώτης τάξεως προσεγγίζουσι κατὰ τὸν γενικὸν χαρακτῆρα τῶν μορφῶν πρὸς τὰ γλυπτὰ τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς βορείου Ἑλλάδος (Winter, Die jüngeren att. Vas. σελ. 46, Furtwängler Athen. Mitth. V, 1880 σελ. 41, Köpp, Röm. Mitth. I 1886 σελ. 83), τὰ ἀγγεῖα τῆς δευτέρας τάξεως πλησιάζουσι μᾶλλον πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν καὶ τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου. Ἄν τὰ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος γλυπτὰ διὰ τῆς κατ' ἐπίφασιν ἀσταθείας καὶ ἀνισομετρίας αὐτῶν, διὰ τοῦ χαλαροῦ χαρακτῆρος τῆς μορφῆς, διὰ τῆς ἐλλείψεως σχολικῆς σπουδῆς καὶ ἐπεγνωσμένης ἐπιτηδεύσεως, διὰ θυμοσφόρου αἰσθήσεως τῆς μᾶλλον γραφικῆς ἢ πλαστικῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως τῶν πραγμάτων¹ διαστέλλονται ἀποτόμως ἀπὸ τῶν ἔργων τοῦ πελοποννησιακοῦ καὶ τοῦ ἀττικοῦ ἐργαστηρίου, ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ παρὰ πᾶσαν τὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἀπὸ τῆς γλυπτικῆς τῆς βορείου Ἑλλάδος ὡς πρὸς τινὰ σχήματα, τὸν τύπον καὶ τὴν χρῆσιν τῆς πολυχρωμίας (γραφικὴ ἐξεργασία τῶν βλεφάρων, ἴδ. ἀνωτ.), δεικνύει τὴν λεπτοτέραν ἐκείνην αἰσθησιν, τὴν καλλιτεχνικῶς ποιητικὴν ἐκείνην ἔμπνευσιν, τὴν ἀνωτέραν ἐκείνην ὀραιότητα τῶν σχημάτων, τὴν καλλιτεχνικὴν ἐκείνην με-

¹ Πρὸς. Athen. Mitth. VIII 1883 σελ. 84, 90, 93 (Brunn), Preuss. Jahrb. LI σελ. 378 (Furtwängler), Malmberg, Materialien κλ. σελ. 172, Schwartz, Alterthümer der Moskauer archäol. Gesellschaft τόμ. XV σελ. 12.

τριότητα και ακρίβειαν, αίτινες εἶνε χαρακτηριστικά τῆς αττικῆς γλυπτικῆς.

Τὰ ἐν Ὀλυμπίᾳ καὶ τὰ ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος γλυπτὰ ὁ Brunn ὀρθῶς συνεσχέτισε πρὸς τὸ θάσιον ἐργαστήριον τοῦ Πολυγνώτου (Sitzungsber. d. Münch. Ak. 1876 σελ. 326, 337). Ἐκ τῶν εἰρημένων συνάγομεν ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ, καίπερ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ θασίου ἐργαστηρίου τοῦ Πολυγνώτου εὐρισκομένη, κατὰ τὸν γενικὸν χαρακτήρα αὐτῆς ἀνήκει εἰς τὴν αττικὴν τέχνην. Ὁ τύπος τοῦ ἀθλητοῦ, ὃν παριστᾷ, εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τοὺς τύπους, οὓς εὐρίσκομεν ἐπὶ τῶν ἀγγείων τοῦ 6' ἡμίσεως τοῦ Ε' αἰῶνος, ἦτοι τῆς 6' τάξεως κατὰ Winter.

Τὸ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἀντιπροσωπευόμενον ἐργαστήριον ἤσκησεν ἐπὶ τῆς κατόπιν αττικῆς τέχνης (τοῦ Δ' αἰῶνος) μεγάλην ἐπίδρασιν. Τὸ ἐργαστήριον τοῦτο ἐγκατέστησεν ἐν τῇ Ἀττικῇ τὸν ἰωνικὸν τύπον τοῦ ἐφήβου. Εἶδομεν δὲ ἤδη ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ διὰ τοῦ διαμέσου τῶν κεφαλῶν Sabouroff καὶ Baracco ἄγει πρὸς τοὺς τύπους τοῦ Σκόπα καὶ τοῦ Πραξιτέλους, ὧν ἡ κυριωτέρα βάσις παραμένει ἡ αττικοῖωνικὴ τέχνη, τὰ δὲ στοιχεῖα τῆς τέχνης ταύτης εἶνε παρ' ἀμφοτέροις τοῖς καλλιτέχναις τοσοῦτον σαφῆ, ὥστε δύνανται νὰ καθορισθῶσι. Τέλος τὸ ἐργαστήριον τοῦτο εἶνε νεώτερον τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πολυγνώτου, πλησιάζει δὲ κατὰ τὸν χρόνον μάλιστα πρὸς τὸν Φειδιάν.

Πρὸς χαρακτηρισμὸν τοῦ ἀναπλάσαντος τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν καλλιτέχνου δυνάμεθα προσέτι νὰ προσθέσωμεν ὅτι ἦτο ἐξοικειωμένος μᾶλλον πρὸς χαλκᾶ ἢ πρὸς τὰ μαρμάρια ἔργα (ἐξεργασία τῶν τριγῶν) ἢ ὅτι τὰ χάλκουργήματα ἦσαν ἐξαιρετικῶς ἀγαπητὰ καὶ συχνὰ ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ αὐτοῦ. Πρὸς τούτοις ὁ ἡμέτερος καλλιτέχνης ἐγνώριζε καλῶς τὰ τῆς ἐναλλαγῆς φωτὸς καὶ σκιᾶς (ἢ κόμης), καὶ ἔκαμνε πολλὴν χρῆσιν τοῦ χρωματισμοῦ. Παρὰ τελείως ἀνεπτυγμένα σχήματα (ἢ κόμη ἔμπροσθεν καὶ ἑκατέροθεν, τὰ χεῖλη, τὸ μέτωπον) εὐρίσκονται παρ' αὐτῷ καὶ σχήματα ἀρχαϊκὰ καὶ ἀδέξια· οἱ ὀφθαλμοὶ δὲν εἶνε ἀκόμη κατὰ τὸν ὀρθὸν τρόπον ἀνεωγμένοι, ὁ δακρυογόνος ἀδὴν ὀλίγον ἀνοιχτός. Τοιαύτας μικρὰς λεπτότητας καταφρονεῖ ὁ ἡμέτερος καλλιτέχνης φροντίζει δὲ μόνον περὶ τῆς γενικῆς ἐντυπώσεως· ἄξεστος ἀπεικόνισις τῆς πραγ-

ματικότητος καὶ αὐστηρὰ πρὸς ἀτομικότητα διάπλασις τοῦ τύπου οὐδαμῶς εὐρίσκονται παρ' αὐτῷ.

Παρὰ τὰ χάσματα τῆς παραδόσεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περὶ τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἅτινα ἀείποτε δυσχεραίνουσι τὴν ἀπόδοσιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ καλλιτεχνήματος ἢ ἀριθμοῦ καλλιτεχνημάτων τῆς Ἑλληνικῆς πλαστικῆς εἰς τοῦτον ἢ ἐκείνον τὸν ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν συγγραφέων γνωστὸν ἄνδρα ὅμως πιστεύω ὅτι δύναμαι μετὰ μεγάλῃς πιθανότητος νὰ ἀποδώσω τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν εἰς τι ἐργαστήριον καὶ τινα καλλιτέχνην.

Εἶπομεν ἀνωτέρω ὅτι τὸ ἐργαστήριον, ἐξ οὗ προῆλθεν ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ, εἶνε αττικόν, ὑπεδείξαμεν δ' ὡσαύτως ὅτι τὸ ἐργαστήριον τοῦτο δύναται νὰ κατανοηθῆ μόνον ἀπὸ τῆς ἰωνικῆς τέχνης, ἣτις ἦτο ἐπιχωρία ἐν τῇ βορείῳ Ἑλλάδι καὶ ἐν Θάσῳ, ὅτι οἱ τύποι αὐτοῦ ἤσκησαν μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν μεγίστων αττικῶν καλλιτεχνῶν τοῦ Ε' αἰῶνος, ὅτι οἱ τύποι οὗτοι ἀπαντῶσιν ἐν Ἀττικῇ συχνότατα καὶ ἐν τῇ συγχρόνῳ πρὸς τὴν κεφαλὴν ταύτην γραφικῇ. Ἄν ἡ ἀνάλυσις τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῇ καλλιτεχνημάτων ἄγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐν Ἀττικῇ περὶ τὸ 460-450 τὸ ἰωνικὸν ἐκ τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ ἐκ Θάσου ἐργαστήριον ἤσκει μεγάλην ἐπίδρασιν (ἐξ αὐτοῦ προέρχονται τὰ γραφικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ γλυπτικῇ τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ ἀγαλματοποιοῦ τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς, ἅτινα πρότερον δὲν ὑπῆρχον οὐδέποτε ἐν τῷ αττικῷ ἐργαστηρίῳ κ.λ.) καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ἀνεδείχθησαν ἀθυπόστατοι καλλιτέχνη, μανθάνομεν ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ καὶ ἐκ τῶν συγγραφέων· ἐν Ἀττικῇ ἦτο ἐνεργὸν καὶ ἤσκει μεγάλην ἐπίδρασιν περὶ τὸ 460 τὸ ἰωνικὸν ἐργαστήριον τοῦ ζωγράφου Πολυγνώτου τοῦ Θασίου, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν δ' αὐτοῦ ἀνεδείχθη ὁ αττικὸς καλλιτέχνης Μίκων καὶ τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ.

Εἶδομεν ὅτι τὸ ἡμέτερον ἐργαστήριον καλλιεργεῖ ἐπίσης τὴν γραφικὴν, ὡς τὴν γλυπτικὴν. Περὶ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Πολυγνώτου γνωρίζομεν τὸ αὐτό· ὁ Πολύγνωτος ὁ περιφημώτατος ζωγράφος τῆς Ἑλλάδος ἦτο καὶ γλύπτης (Overbeck, Schriftquellen 1066 = Plin. XXXIV, 85, Brunn, Sitzungsber. 1876 σελ. 345 ἐξ.). Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τοῦ Μίκωνος τοῦ μαθητοῦ τοῦ Πολυγνώτου. Ὅτι ὁ Μίκων ἦτο μαθητὴς τοῦ Πολυγνώτου, δὲν ἀμφι-

βάλλω (πρβλ. Robert, Nekyia σελ. 93, Ann. 15). Ὁ Πάναινος ἦτο ὡσαύτως μαθητὴς τοῦ Πολυγνώτου (Robert αὐτόθι). Ἔνεκα τῶν ἰκανῶς πολυαριθμῶν σημείων ἐπαφῆς μετὰ τῆς γραφικῆς τοῦ Πολυγνώτου, ἅτινα δεικνύουσιν ἢ ζωοφόρος καὶ τὰ ἀετώματα τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι ὁ Φειδίας ἐξέμαθε καὶ τὴν γραφικὴν, φαίνεται μοι δυνατὴ ἡ εἰκασία ὅτι ὁ Φειδίας ἐν αὐτῷ τῷ ἐργαστηρίῳ τοῦ Πολυγνώτου ἐξέμαθε τὴν γραφικὴν (πρβλ. καὶ Winter, Die jüngeren attischen Vasen σελ. 46) Καὶ τοῦ ἀλλαγῆς ἡδύναστο νὰ ἐκμάθῃ αὐτὴν ὁ Φειδίας; Ἐπι καὶ ἐν τῇ γλυπτικῇ δὲν ἔμεινεν ὁ Φειδίας ἀνεπηρέαστος ἀπὸ τοῦ ἰωνικοθασίου ἐργαστηρίου· ἐνταῦθα ἀνήκουσι τὰ ζωγραφικὰ στοιχεῖα τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενῶνος¹.

Μετὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω εἰρημένα οὐδένα διασταγμὸν ἔχω νὰ εἶπω ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ἀνήκει εἰς τὸ ἀττικὸν ἐκεῖνο ἐργαστήριον, ὅπερ ἐμορφώθη ὑπὸ τῆς ἐπίδρασιν τοῦ θασίου ἐργαστηρίου τοῦ Πολυγνώτου. Τίς λοιπὸν ἦτο ὁ κυριώτατος ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐργαστηρίου ἐκείνου; Εἶπομεν ἤδη ἀνωτέρω ὅτι οὗτος ἦτο ὁ Ἀθηναῖος Μίκων, ὁ ζωγράφος ἅμα καὶ γλύπτης. Καίτοι ὁ Μίκων, ὅστις ἐν τῇ παραδόσει τῶν συγγραφέων ἀπαντᾷ αἰεῖποτε μετὰ τῶν Ἰώνων (Overbeck, Schriftquellen 1054 ἐξ. 1087), ἐν τῷ πεδίῳ τῆς γραφικῆς εἰργάζετο κατὰ τινὰ τεχνοπροπίαν, ἣτις ἦτο λίαν συγγενὴς τῇ ἰωνικῇ τεχνοπροπία τοῦ Πολυγνώτου (Overbeck αὐτόθι 1083 = Αἰλιαν. Περὶ Ζῶων VII, 38), ὅμως ὡς εὐφυῆς ἀττικὸς ἔπρεπε νὰ γνωρίζῃ τὰς ἐπιχωρίους ἀττικὰς παραδόσεις ἐν τῇ γλυπτικῇ, ἣτις ἤδη τότε εἶχε λαμπρὸν παρελθόν. Περὶ τῆς ἀττικῆς καταγωγῆς τοῦ Μίκωνος, ἣτις εἶνε μεμαρτυρημένη ὑπὸ δύο ἐπιγραφῶν (Löwy, Insehr. 41, 42) καὶ τῶν συγγραφέων (Overbeck, Schriftquellen 1088 = Παυσαν, VI, 61· 1080 = Σχολ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 679), δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀμφιβάλλωμεν ἔνεκα τοῦ ἀλφαβήτου τῶν ἐπιγραφῶν, αἵτινες ὑπῆρχον ὑπὸ τὰ ἀγάλματα τοῦ Μύρωνος καὶ ἐδείκνυσαν ἰωνισμούς, ὡς πράττουσιν ὁ

Fränkel (Arch. Zeit. 1876 σελ. 227 ἀριθ. 32), ὁ Schubring (Arch. Zeit. 1877 σελ. 69), ὁ Brunn (Sitzungsher. d. Münch. Ak. 1877 σελ. 466), ὁ Böhl (IGA. 498 = Imag. σελ. 48 ἀριθ. 37). Λι ἐπιγραφαὶ αὗται δὲν προσέρχονται παρ' αὐτοῦ τοῦ Μίκωνος, ἀλλὰ παρ' ἀπλῶν λιθοξόων.

Ὅτι ὁ Μίκων ἐδημιούργησε τὸν τύπον ἐκεῖνον τοῦ ἐφήβου, ὃν βλέπομεν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ κεφαλῇ, καὶ ὅτι ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ Μίκωνος προέρχεται, ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐξῆς.

Ἦν ὅ,τι περὶ Μίκωνος καὶ τῆς τέχνης αὐτοῦ γνωρίζομεν ἐκ τῆς παραδόσεως τῶν συγγραφέων, τῶν ἐπιγραφῶν αὐτοῦ, τῶν ἀγγειογραφῶν (460-450) κ.λ.¹, συμφωνεῖ κατὰ γράμμα πρὸς ὅ,τι δυνατόμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ καλλιτέχνου τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς:

Α'. Ὡς μαθητὴς τοῦ Πολυγνώτου ὑφίσταται ὁ Μίκων ἰσχυρὰν τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἰωνικῆς τέχνης, ἐγκαθιστᾷ δὲ ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ τοὺς ἰωνικοὺς τύπους (προκειμένου περὶ τῶν Ἀμαζόνων ἀπέδειξε τοῦτο ὁ Lösehke Bonner Stud. σελ. 260).

Β'. Ὡς ἀττικὸς ὁ Μίκων εἶνε γνώστης τῆς ἀττικῆς παραδόσεως, τὰ δὲ ἔργα αὐτοῦ δὲν γαίνονται ὡς ἀντιγραφαὶ μόνον τῆς ἰωνικῆς γραφικῆς, ἀλλ' ὡς ἐπεξεργασίαι αὐτῆς. Ὅθεν καὶ ἐγκαθίστανται μονίμως ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ διὰ παντὸς ὡς τύποι.

Γ'. Ὁ Μίκων ἐν τῷ πεδίῳ τῆς γλυπτικῆς ἦτο περιήρημος ἰδίως ὡς πλάστης ἀθλητῶν (Overbeck, SQ. 1089 = Plin. XXXIV, 88), ἀθλητὰς δὲ πάλιν παρίστων τὰ ἀγάλματα ἐκεῖνα, ὧν διετηρήθησαν ἡμῖν αἱ βάσεις (Löwy, Insehr. 41, 42).

Δ'. Τὰ ἀγάλματα τῶν ἀθλητῶν τοῦ Μίκωνος ἦσαν γαλκᾶ, ὡς δεικνύουσιν αἱ σωθεῖσαι ἐνεπίγραφοι βάσεις.

Ε'. Ὡς κατ' ἐξοχὴν μέγας ζωγράφος ὁ Μίκων ἦτο καὶ λίαν λεπτολόγος ὡς πρὸς τὰς ὑπὸ τοῦ φωτὸς, τῆς σκιᾶς καὶ τῶν χρωμάτων παραγομένας ἐντυπώσεις. Τὰ δὲ γραφικὰ στοιχεῖα ἐν τῇ γλυπτικῇ ἐννοοῦνται εὐκόλως παρὰ ζωγράφῳ (Πρβλ.

¹ Κεφαλαὶ τινες ἐφῆδων ἐν τῇ ζωοφόρῳ τοῦ Παρθενῶνος εἶνε κατὰ τὸν τύπον αὐτῶν λίαν συγγενεῖς πρὸς τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν, οὔσαι περαιτέρω ἀνάπτυξις αὐτῆς. (Πρβλ. Michaelis, Der Parthenon πίν 9, ἀριθ. 21, 29· 11, ἀριθ. 125).

¹ Πρβλ. Klügmann, Amaz. σελ. 47 ἐξ., Luynes, Vases πίν. 43, Benndorf, Heroon σελ. 139, Lösehke, Bonner Stud. σελ. 260, Brunn, Sitzungsber. 1877 σελ. 466, Girard, La peinture antique, Robert, 18 Winkelmannsprog. Halle 1895 κ. λ.

Brunn, Sitzungsber. 1876 σελ. 334). Ἡδὴ ὁ Brunn (αὐτόθι 1877 σελ. 27) ἀνῆγε τὰ ἐν τῇ ἀττικῇ τέχνῃ τῶν χρόνων τοῦ Φειδίου ὑπάρχοντα ταῦτα στοιχεῖα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πολυγνώτου.

5'. Ἡ τρυφερότης, τὸ ἐπιχαρι, ἡ κομψότης, ἡ λεπτότης, τὸ ἰδεῶδες, ἡ καταρρόνησις τῶν μικρῶν λεπτομερειῶν (Overbeck, S.Q. 1090 ἐξ.), πάντα ταῦτα εἶνε χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς τέχνης τοῦ Μίκωνος. Ἡ ἄνευ συμμετρίας διάταξις τῆς κόμης ὑπὲρ τὸ μέτωπον τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς παρελήφθη ὡσαύτως ἐκ τῆς ἰωνικῆς τέχνης. Τὸ θάσιον ἐργαστήριον τοῦ Πολυγνώτου δὲν ἀγαπᾷ τὴν ἀποτόμως εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς προσπίπτουσαν συμμετρίαν (πρβλ. Robert Nekyia σελ. 71)— γνησίαν ἰωνικὴν λεπτότην αἰσθημάτων. Ἐν τῷ τρόπῳ τῆς διατάξεως τῶν βοστρύχων τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς (ἴδε ὄπισθεν), ἐν τῷ τρόπῳ καθ' ὃν ὁ τεχνίτης μεταβαίνει βαθμηδὸν ἐκ τῶν ἀπλουστέρων βοστρύχων ὄπισθεν εἰς τοὺς περιπλοκωτέρους βοστρύχους ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ ἔπειτα ἀπὸ τῆς κορυφῆς περαιτέρω εἰς τὰ ἀπλούστερα σχήματα, δύναται τις νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸ αὐτὸ *erescendo* πρὸς τὸ κέντρον καὶ *diminuendo* πρὸς τὴν περιφέρειαν, ἅτινα παρατηροῦμεν ἐν ταῖς μεγάλαις συνθέσεσι τοῦ ἐργαστηρίου τούτου. Ὁ χαρακτήρ τοῦ ἐργα-

στηρίου εἶνε ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς μεγάλοις ὡς καὶ ἐν τοῖς μικροῖς.

Z'. Ὁ Μίκων ἔχει πολλὰ σημεῖα ἐπαφῆς πρὸς τὸν Φειδίαν καὶ τὰ γλυπτὰ τοῦ Παρθενῶνος (Ἄμαζονομαχία, Κενταυρομαχία, Overbeck, S.Q. 1083, 4, 5).

II'. Ὁ χρόνος τῆς δράσεως τοῦ Μίκωνος συμπίπτει κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς πρὸς τὸν μεταξὺ 472 καὶ 440 χρόνον.

Μέχρι τοῦδε, καθ' ὅσον γνωρίζω, οὐδεμία κεφαλὴ ἐδημοσιεύθη, ἥτις δύναται νὰ εἶνε ἀπομίμησις τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς ἢ νὰ ἔχῃ ἀμέσους ἀναλογίας πρὸς τὴν ἡμετέραν. Ἄλλ' ἐκ τούτου δὲν ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνωμεν περὶ τῆς δημοτικότητος τοῦ ἡμετέρου καλλιτέχνου κατὰ τὴν ἀρχαιότητα· δὲν ἔχομεν οὐδὲν ἄγαλμα ἀντίγραφον τοῦ Φειδιακοῦ Διός. Ὅτι οὐδεμία ἀπομίμησις τοῦ ἡμετέρου ἐφήβου διετηρήθη, εἶνε ἀπλῶς τυχαῖον. Ἡ ἡμετέρα κεφαλὴ εἶνε μοναδική, τοῦτο δὲ ἐπαυξάνει ἔτι μᾶλλον τὴν καὶ ἄνευ τούτου μεγάλην σημασίαν αὐτῆς διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐλληνικῆς τέχνης.

Ἐν Ἀθήναις 1895.

BORIS PHARMAKOWSKY

ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΠΕΡῶ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΑΝΔΕΣΚΑΦΩΝ

(Συνέχεια. Ὁρα Ε. Α. 1895, σ. 263 ἐξ.)

3 (πρβ. ἀρ. 4).

Βάθρου προσθία πλάξ κοινῶ λευκοῦ λίθου. Ἰψ. 0,93, πλάτ. 0,72-0,82, πάχ. ἄνω 0,36. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει τρεῖς τόρμους, ἓνα μὲν ἔμπροσθεν πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ ἐπικράνου, δύο δὲ ὀπίσθεν, δι' ὧν συνεδεῖτο μετὰ τοῦ παρακειμένου. Ἰποκάτω δὲ φέρει δύο τόρμους πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ ὑποβάθρου. Αἱ πλάγλαι ἐπιφάνειαι (πλήν τῆς ὀπίσθιου) κάτω μὲν λήγουσιν εἰς τὸ σύνθηδες κυμάτιον, ἄνω δὲ οὐδένα φέρουσι κόσμον.

Τῆς πλακῶς ταύτης μετὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀγάλματος ἐγένετο δευτέρα χρῆσις ἐν τῇ ἀνιδρύσει τοῦ ἐκ δύο λίθων συγκευμένου καὶ ἐξῆς (ἀριθ. 4) ἀναγραφομένου βάθρου τοῦ Ἀδριανοῦ. Εὐρέθη δηλονότι ὁ λίθος ὡς ὀπίσθιος πλάξ τοῦ βάθρου τούτου ἰσταμένη πρὸς τῷ δυσμικῷ τοίχῳ τοῦ προ-

νάου, ἀριστερὰ τῷ εἰς τὸν σηκὸν εἰσιόντι, οὕτως, ὥστε ἡ ἐπιγραφὴ πρὸς τὸν τοίχον βλέπουσα δὲν ἐφάνετο. Ἐκ τῶν τόρμων καὶ τῶν διαστάσεων τῶν δύο λίθων τοῦ κατὰ γῶραν εὐρεθέντος βάθρου τοῦ Ἀδριανοῦ φαίνεται πιθανώτατον ὅτι καὶ τὸ 1^{ον} βάθρον τὸ τῆς Ἀριστοῦς ἐκ τῶν αὐτῶν συνέκειτο λίθων¹ πλήν ὅτι χάριν τοῦ Ἀδριανοῦ ἐστράφη ἔλον ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω.

Ποῦ ἔκειτο τὸ βάθρον τῆς Ἀριστοῦς, συγχάνει ἄγνωστον, δὲν εὐρέθη δὲ οὔτε ὑπόβαθρον οὔτε ἐπίκρανον. Τὸ νῦν διλίθον (τοῦ Ἀδριανοῦ) βάθρον² ἵστατο ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου δαπέδου τοῦ προνάου ἄνευ ὑποβάθρου· ἡ ἔλλειψις αὕτη ἐν ῥωμαϊκοῖς μάλιστα χρόνοις δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήττη.

Ἡ ἐπιγραφὴ (0,20 ὑπὸ τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ λίθου κεκαρκαμένη) ἔχει οὕτωςί πως:

ΑΜΕΤΕΡΑ ΑΡΧΙΚΛΕΟΣ ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΙΣ
ΑΡΙΣΤΩ ΤΑΝ ΑΥΤΑΣ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΟΛΑΥ
ΘΥΓΑΤΕΡΑ ΚΑΙ ΔΑΜΑΡΗΣ ΘΕΑΓΓΕΛΟΥ
ΤΑΝΜΑΤΕΡΑ ΙΕΡΗΤΕΥΣΑΣ ΑΝΔΕΣΠΟΙΝΑΙ

Ἀμετέρα Ἀρχικλέος Μεγαλοπολίτις
Ἀριστῶ τὰν αὐτᾶς καὶ Ἀριστόλαυ
θυγατέρα καὶ Δαμάρης Θεαγγέλο[υ]
τὰν ματέρα ἱερητεύσασαν Δεσποίναι.

Ὁ γενεαλογικὸς τῶν ὀνομάτων πίναξ ἐστὶν ὅδε:

Ἀρχικλῆς
|
Ἀμετέρα — Ἀριστόλας
|
Ἀριστῶ — Θεαγγέλος
|
Δαμάρης

Τὰ ὀνόματα ταῦτα ἄγνωστα ὄντα ἐν τῇ ἱστορίᾳ δὲν βοηθοῦσιν ἡμῖν εἰς ὀρισμὸν τοῦ χρόνου τῆς ἐπιγραφῆς (τὸ Ἀμετέρα μάλιστα οὐδ' εὐρήται ἔλωσ ὡς κύριον ὄνομα). Ὡς ὕστατος ἕρος (terminus ante quem) πρόκειται ἡμῖν, ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ Ἀδριανοῦ, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα δεῖον νὰ ἀνέλθωμεν εἰς ἱκανὸν πρὸ τούτου χρόνον, διότι ἀπὸ τῆς ἀναθέσεως τῆς Ἀριστοῦς μέχρι τῆς καταστροφῆς

¹ Ἦστον πιθανὸν εἶναι ὅτι ὑπῆρχον καὶ δύο ἕτεροι λίθοι μετὰξὺ αὐτῶν κατὰ μήκος ἰστάμενοι.

² Τὸν φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν τῆς Ἀριστοῦς λίθον μετεκίνησα πρὸς κοινὴν θέαν παρὰ τὸν τοῦ Ἀδριανοῦ.

τοῦ ἀγάλματος αὐτῆς καὶ τῆς εἰς τὸν Ἀδριανὸν ἀναθέσεως διέρρευσε, ὡς καθόλου εἰκάσαι, διότι εὗρηται καὶ ἐξαιρέσεις, οὐχὶ βραχὺ διάστημα. Τὸ σχῆμα τῶν ἄλλως ἐπιμελέστατα ἐγλυμμένων γραμμῶν (Ἦψ. γραμμ. 0,012-0,018) φαίνεται μαρτυροῦν μᾶλλον τοὺς πρὸ Χριστοῦ χρόνους· τὸ σύστημα δὲ πάλιν τοῦ χωρίζειν ἀπ' ἀλλήλων τὰς λέξεις, ὡς πολλαχοῦ ἐνταῦθα παρατηρεῖται, δὲν ἀνάγει ἡμᾶς εἰς τοὺς δοκίμους χρόνους. Τὸ α ἔχει τὴν τὰ σκέλη ζευγνῦσαν γραμμὴν καμπύλην, σχῆμα χαρακτηριστικὸν τῆς 2^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος μετενεχθὲν (ὡς καὶ τινων ἄλλων γραμμῶν) ἀπὸ τῆς ἐν βιβλίοις γραφῆς εἰς τὴν ἐπὶ λίθων χάραξιν (*Dittenberger und Purgold Inschriften von Olympia, Berlin 1896, ἀριθ. 318 [τοῦ 169 π. Χ.],* πρβ. ἀριθ. 396 [*Μεγαλοπολιταὶ ὁ τιμώμενος καὶ ὁ τεχνίτης*] καὶ ἀριθ. 52). Ὡσαύτως δὲ διὰ καμπύλης συνδέονται καὶ τὰ σκέλη τοῦ μ' παρεμφερές σχῆμα ἀπαντᾷ λ. γ. ἐν παπύρῳ τοῦ 240 περ. π. Χ.³ καὶ ἐν τῷ λεγομένῳ τοῦ Χρυσίππου παπύρῳ, ὅστις ἀνάγεται εἰς τὸ τέλος τῆς 3^{ης} π. Χ. ἑκατονταετηρίδος⁴. Ὁὕτως ἡ προκειμένη ἐπιγραφή τῆς Λυκοσούρας ἐνδέχεται ἴσως νὰ ἀναχθῆ ἕως τῶν περὶ τὸ 200 π. Χ. χρόνων.

Τὸ ἱερωτεύω (στίχ. 4) διὰ τοῦ ἠ ἀπαντᾷ ἐν Λυκοσούρα καὶ ἐν ταῖς ἐξῆς ἐπιγραφαῖς ἀρ. 6 καὶ 7, ἀλλὰ (ἐν τῷ ψηφίσματι τοῦ Νικασίππου κατωτ. ἀρ. 5) ἱερατεῖαις καὶ ἱερατεῖαιν διὰ τοῦ α. Προσθετήτωσαν ἐκ παρέργου τὰ ἀλλαχόθι ἀπαντῶντα ἱερίτευχε καὶ ἱεριτεῦσαι⁵, ἱαριτεῦοντα⁶, ἔτι ἱερισταῖς⁷, ἱερισμόν⁸, ἱερίση⁹, ἱερωτεύσαντα καὶ ἱερωτεύσαν¹⁰.

³ Mahaffy The Flinders Petrie papyri, part II (Dublin 1893) autot. V, σελ. [25].

⁴ Fr. Blass Paläographie ἐν *Iw. v. Müller Handbuch* I² σ. 305 πίν. a, Notices et Extraits τόμ. XVIII 2 ἀρ. 2 σ. 77 ἔξ. πίν. XI.

⁵ Le Bas Még. et Pél. 352ⁱ στίχ. 6 καὶ 14 (Μαντινείας περὶ Δήμητρος καὶ Κόρης).

⁶ Cauer Delectus inscr. Graecarum² ἀρ. 153, σελ. 103 (ἔωμ. χρόνων).

⁷ Bull. de corr. hellén. XIV σελ. 396 (στ. 88), πρβ. σελ. 492 σημ. 4.

⁸ Bull. de corr. hellén. VI σελ. 23 στίχ. 182.

⁹ Mitth. des ath. Inst. XIII σελ. 237.

¹⁰ Lüders Dionys. Künstler 1873 σελ. 165 ἀρ. 44^{ab} πίν. I-II = Conze Reise auf der Insel Lesbos 1865 σελ. 61-64 πίν. XVIII, XIX. Κατὰ Conze τὸ ω τοῦ μὲν ἱερωτεύσαντα διακρίνεται σαφέστατα, τοῦ δὲ ἱερωτεύσαντα δὲν εἶνε μὲν ἐπ' ἴσης εὐκρινές,

Τὸ Ἀριστόλου (στίχ. 2) γέγραπται κατὰ τὸν γνωστὸν Ἀρκαδικὸν τύπον μᾶλλον ἢ ἐκ σφάλματος τοῦ λιθοξόου ἀντὶ Ἀριστολίου· ὑπὲρ ἐκείνου μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἐν στίχῳ 1^η Ἀρχικλέος.

4 (πρβ. ἀρ. 3).

Δίλιθον βάθρον (πάχ. ἐν ἔλφ 0,74) ἄνευ ἐπικράνου. Εὐρέθη, ὡς ἐρρήθη ἀνωτέρω (ἀριθ. 3), ἰδρυμένον ἐν τῷ προνάῳ πρὸς τῷ δυσμικῷ τοίχῳ, 0,95 περ. ἀπὸ τοῦ νοτίου τοίχου. Τῶν δύο αὐτοῦ λίθων ὁ μὲν ἔμπροσθεν φέρει τὴν ἐνταῦθα καταχωριζομένην¹¹ ἀνάθεσιν, ὁ δὲ ὀπισθεν ἀνήκεν εἰς τὸ βάθρον τῆς Ἀριστοῦς (ἔρα ἀριθ. 3).

Ὁ τὴν ἀνάθεσιν τοῦ Ἀδριανοῦ φέρων λίθος ἔχει σχῆμα τόρμους καὶ κόσμον τὰ αὐτὰ καὶ ὁ τῆς Ἀριστοῦς πλὴν ὅτι εἶνε ὀλίγῳ παχύτερος (0,38).

Λ Τ Ο Ρ Α Ν Ε Ρ Ο Ν Τ
 Ν Α Δ Ρ Ι Α Ο Ν Κ Α Ι Σ Α Ρ Α
 Ι Ο Ν Γ Ε Ρ Μ Α Ν Ι Κ Ο Ν Δ Α Κ Ι Κ
 Τ Α Ρ Ο Ι Κ Ο Ν Ρ Ι Σ Τ Ο Ν Α Υ Τ Ο Κ Ρ Α
 5 Τ Ο Ρ Ο Σ Ν Ε Ρ Ο Υ Α Θ Ε Ο Υ Υ Ι Ω Ν Ο Ν
 Τ Ρ Α Ι Α Ν Ο Υ Θ Ε Ο Υ Υ Ι Ο Ν Ε Υ Ε Ρ Γ Ε
 Τ Η Ν Κ Α Ι Σ Ω Τ Η Ρ Α Τ Η Σ Ο Ι Κ Ο Υ
 Μ Ε Ν Η Σ Η Π Ο Λ Ι Σ Η Τ Ω Ν Μ Ε Γ Α
 Λ Ο Π Ο Λ Ε Ι Τ Ω Ν Τ Ο Ν Α Υ Τ Η Σ Κ Τ Ι
 10 Σ Τ Η Ν

Αὐτοκράτορα Νέρο[υα]ν Τ[ραϊα-
 νό]ν Ἀδρια[ν]ὸν Καίσαρα [Σεβασ-
 τ]ὸν Γερμανικὸν Δακικ[ὸν
 Π]αρθικὸν [ἄρ]ιστον, αὐτοκρά-
 5 τορος Νέρουα θεοῦ υἱῶνόν,
 Τραϊανῷ θεοῦ υἱόν, εὐεργέ-
 την καὶ σωτῆρα τῆς οἰκου-
 μένης ἢ πόλις ἢ τῶν Μεγα-
 λοπολεϊτῶν τὸν αὐτῆς κτι-

10 στην.

Τὰ γράμματα (Ἦψ. 0.025-0.04) φέρουσι κατὰ τὰ ἄκρα μικρὰς κεραίας· τοῦ α ἐν γένει προεκθέ-

φαίνεται ὅμως πιθάνον, ἱερωτεύσαντα δ' εὗρηται καὶ ἐν C.I.G. 2771 II στίχ. 16-17 (ἐν τοῖς κεφαλαίοις· ἐν τῇ μεταγραφῇ γράφεται διὰ τοῦ α).

¹¹ Ἐν ἀπουσίᾳ μου τυπωθειῶν μικροῖς γράμμασι ἐν Δελτ. Ἀρχαιολ. 1890 σελ. 43-45 ἐπιγραφῶν τινων, ἐν αἷς καὶ ἡ παρούσα, εἰσέφεραν ἐκεῖ τυπογραφικὰ τινὰ σφάλματα.

βλῆνται αἱ μεταξύ τῶν σκελῶν εἰς γωνίαν συμπίπτουσαι γραμμαί.

Ἐλλείποντος τοῦ ἐνίοτε ἀναγραφομένου ἔτους τῆς δημαρχικῆς ἐξουσίας, δυσχερὲς εἶνε νὰ ὀρισθῇ ὁ χρόνος τῆς ιδρύσεως τοῦ ἀγάλματος. Ἐὰν τὸ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶν ἐπιθετὸν Ὀλυμπιος ᾗν αἰεὶ ἀπαραιτήτων, διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου βάρου ἀπουσίας αὐτοῦ θὰ παρείχετο ἡμῖν βεβαίως ὡς ἔσχατος χρονικὸς ὅρος τὸ 129 μ. Χ., διότι τότε καθιερώθη τὸ Ἀθήνησιν Ὀλυμπίειον καὶ ἀπενεμήθη τῷ αὐτοκράτορι τὸ ἐπώνυμον¹². Τὸ αὐτὸ ῥητέον καὶ περὶ τοῦ πατῆρ πατριδος, ὅπερ λίαν πιθανῶς τῇ 21^η Ἀπριλίου 128 ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ δεκτόν¹³.

Τὰ ἐπὶ τοῦ βάρου ὑπάρχοντα ἐπίθετα *Δακικὸν* κ.τ.τ., ἄτινα, ὅταν ἀναφέρωνται εἰς τὸν Τραιανόν, θεωροῦνται ὡς χρονικὰ τεκμήρια, περὶ τοῦ Ἀδριανοῦ λεγόμενα¹⁴ οὐδὲν σχεδὸν πλέον τοῦ αὐτοκρατορα χορηγοῦσι δυνάμενον νὰ συντελέσῃ πρὸς ὀρισμὸν τοῦ χρόνου· ἐκ τούτων μαθηθῶμεν ἀπλῶς ὅτι τὸ βάρου δὲν εἶνε ἀρχαιότερον τοῦ 117 μ. Χ. Ἐκ τοῦ ἐπιθέτου *κτίστη* ἰδίᾳ εἰκάζεται ὅτι τὸ ἀγάλμα ἰδρῦθη κατὰ τοὺς χρόνους τῶν εἰς Ἑλλάδα ἐπιδημιῶν τοῦ αὐτοκράτορος. Καὶ ἡ μὲν δευτέρα αὐτοῦ ἐπιδημία ἐγένετο τῷ 129, ὅτε διατρίψας μέχρι Ὀκτωβρίου ἐν Ἀθήναις ἀπῆλθεν ἐξ Ἐλευσίνος εἰς Ἐφεσον¹⁵. Ἀλλὰ πάνυ ἀμφίβολον τυγχάνει, ἂν κατὰ τὴν ἐπιδημίαν ταύτην μετέβῃ καὶ εἰς Πελοπόννησον, εἰκάζεται δὲ μόνον τοῦτο ἐξ ἐπιγραφῆς τῆς Σπάρτης¹⁶. Κατὰ τὴν πρώτην δὲ πῦναντίον ἐπιδημίαν ἔνθα μὲν πιθανὸν ἔνθα δὲ βέβαιον εἶνε, ὅτι πολλὰς τῆς Πελοποννήσου πόλεις¹⁷ εἶδεν ὁ Ἀδριανός, οἷον Ἄργος¹⁸, Μαντινείαν, Σπάρτην κτλ. Πρὸς τὴν ἐπιδημίαν ταύτην

¹² *Jul. Dürr* Die Reisen des Kaisers Hadrian (Abhandl. des arch.-epigr. Semin. der Univ. Wien) 1881, σελ. 44-45 σημ. 202.

¹³ *Dürr* ἀνωτ. σελ. 28-32.

¹⁴ *Eckhel* Doctrina num. VI σ. 518.

¹⁵ *Wood* Discoveries at Ephesus (London 1877) app. 5 Inscr. of the Odeum ἀρ. 1. *Dürr* ἀνωτ. σελ. 124, *H. Schiller* Geschichte der röm. Kaiserzeit I (1883) σελ. 624.

¹⁶ C.I.G. 1348 « ἐπὶ τῆς τοῦ Σεβαστοῦ αὐτοκράτορος Καίσαρος δευτέρας ἐπιδημίας » (κατὰ *Boeckh* « imperator hand dubie est Hadrianus »), *Duerr* σελ. 60 καὶ 120 ἀρ.θ. 122, *V. Gardthausen* ἐν *Rhein. Museum* 1890 σ. 618.

¹⁷ *Duerr* σελ. 58-59.

¹⁸ Καὶ ἐπὶ νομισμάτων τῶν Ἀργείων λέγεται *κτίστης* ὁ Ἀδριανός *Mionnet* Suppl. IV σελ. 240-41 ἀρ. 28, 29, 30, 32.

συνάφειαν ἔχει καὶ ἐπιγραφή τῆς Ἐπιδαύρου γεγραμμένη κατὰ τὸ Η' τῆς δημαρχικῆς τοῦ Ἀδριανοῦ ἐξουσίας ἔτος¹⁹, ὅπερ, θεωρουμένου ὡς πρώτου τοῦ ἀπὸ 11^{ης} Αὐγούστου²⁰ ἕως 9^{ης} Δεκεμβρίου 117 χρόνου²¹, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀπὸ 10^{ης} Δεκεμβρίου 123 ἕως 9^{ης} Δεκεμβρίου 124 ἔτος. Ὑποτιθεμένης τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης συγχρόνως καὶ μὴ (ὡς κατὰ *Gardthausen* 619) προγενεστέρως τῆς ἐπιδημίας, εἰς τὸ τελευταῖον ἔτος ἀναφέρεται καὶ ὁ χρόνος τῆς πρώτης εἰς Πελοπόννησον μεταβάσεως τοῦ αὐτοκράτορος.

Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἐπιδημίαν φαίνεται ὅτι εὐεργετηθεῖσα καὶ ἡ Μεγαλόπολις ὠνόμασε κτίστην τὸν Ἀδριανὸν ἐπὶ τοῦ ἐν Λυκοσοῦρα βάρου.

β

Ψήφισμα Νικασίππου. Ἐδημοσιεύθη ἐν *Δελτ. Ἀρχαιολ.* 1890 σελ. 43-44 καὶ ἐν *Fouilles de Lycosoura* par *P. Cavvadias* livr. I σελ. 15-16. Εὐρέθη ἐν τῷ προδόμφ τοῦ ναοῦ ἀντικρὺ τοῦ βάρου Ἀδριανοῦ πλησίον τοῦ στυλοβάτου. Λευκοῦ μαρμάρου ἄνευ κόσμου· ἡ ὀπίσθιος ἐπιφάνεια εἶνε ἀνώμαλος, ἐξ οὗ εἰκάζεται ὅτι ὁ λίθος ἀνέκειτο ἐν τοίχῳ προσεκτισμένος. Νῦν ἀπόκειται ἐν τῷ Μουσεῖῳ Μεγαλοπόλεως.

Ὑψος γραμμῶν τῶν μὲν 7 πρώτων στίχων 0.013, τῶν δὲ λοιπῶν 0.08-0.010. Σχῆμα γρμμ. Ε καὶ Ε, Θ καὶ Θ, ζ=Σ, ξ=Ξ. Ἐν στίχ. 3 τὸ ζ τοῦ Ζευξία φαίνεται ὡς ἐπὶ προκεχαραγμένου ε (ἀτελοῦς) γεγραμμένον.

Ἐνταῦθα καταχωρίζομεν ἃ ἐν τῷ *Δελτίῳ* (ἀνωτ.) εἰσέφρησαν τυπωτικὰ παροράματα, οὕτω δὲ καθίστανται περιττὰ καὶ τὰ ἐν τῷ *Δελτίῳ* σελ. 183 περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης σημειούμενα.

Στίχ. 1 καὶ 4 γράφε Β

» 3 ἀπάλειψον τὸ καὶ

» 19 γράφε τὰν χάρι

» 24 » ἡ πόλις ἡ τῶν

¹⁹ *Gardthausen* ἀνωτ. σελ. 617-9, *Καβαθίας* ἐν *Δελτ. Ἀρχαιολ.* 1892 σ. 113-7 καὶ *Fouilles d'Épidaure* ἀρ.θ. 226.

²⁰ *Spartianus* (Script. hist. aug.) de vita Hadriani 4,6-7: « Quintum iduum August. diem legatus Suriae litteras adoptionis accepit, quando et natalem adoptionis celebrari iussit. tertium iduum earundem, quando et natalem imperii statuit celebrandum, excessus ei Traiani nuntiatus est ».

²¹ *Mommsen* röm. Staatsrecht³ 2 σ. 799 ἐξ., *Dittenberger* Sylloge inscr. graec. ἀρ. 283, *Duerr* σ. 17 καὶ 19 σημ. 58.

- » 26 » καὶ εἰς τὰ μετὰ ταῦτα μὲν(οι)τας.
Ἡ παρένθεσις () σημαίνει ὅτι τὰ δύο γράμματα δὲν εἶνε κε-
χαραγμένα.
- » 28 » τῷ πόλει. Τὸ ι προσγράφεται παν-
ταχοῦ πλὴν ἐν Ληρῶνῃ (στ. 29).
- » 30 » ἴσθρι-
- » 33 » ἀναθεῖσασιν
- » 35 » τῆς πόλιος.

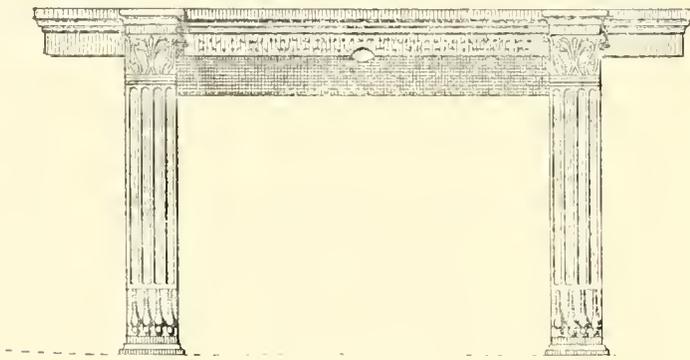
6

Πλάξ τραπέζης κοινῷ λίθῳ· ὕψος ὅλον 0.23, πλάτ. 1.77. πᾶχ. ἢ βᾶθ. 0.73-0.75. Εὐρέθη (ἀνεστραμμένη, τὰ γράμματα πρὸς νότον) ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ ἐπὶ τοῦ ψηφιδωτοῦ, περ. 2 μέτρα ἀπὸ τοῦ ὀρυφάκτου (στενῆς στρώσεως) καὶ τοῦ βορείου τοίχου.

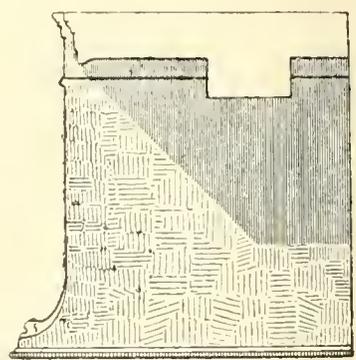
Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια καὶ ἡ ὀπίσω εἰσὶ λεῖται. Ἡ ἔμπροσθεν ἐπιφάνεια φέρει γείσον, παρ' ἐκάτερον δὲ τὸ ἄκρον, ὅπου ὑπέκειντο οἱ (ἐξ ἄλλου λίθου) δύο πόδες, καλὸν πρόστυπον ἀνθεμίον (πλάτ. περ. 0.17), μεταξύ δὲ τῶν δύο ἀνθεμίων τὴν ἐπιγραφὴν, ἥτις ἔνεκα τῆς φυσικῆς φθορᾶς καὶ τῶν φλεβῶν τοῦ λίθου ἐστὶ πάνυ δυσανάγνωστος. Ἐπὶ τοῦ κάτω γείλους τῆς ἐνεπιγράφου ἐπιφανείας ἔφερε πιθανῶς κόσμημά τι ἐν μέσῳ.

Ἡ κάτω ἐπιφάνεια φέρει τρεῖς ἀναγλυφᾶς δίκην δοκῶν, δύο μὲν ἐκ τῶν πρόσω πρὸς τὰ ὀπίσω, ὑφ' αἷς ἴσταντο οἱ εἰρημένοι πόδες, μίαν δὲ μεταξύ ἐγκαρσίως ζευγνῶσαν αὐτάς καὶ κωλύουσαν τὴν πλάκα νὰ ὀλισθάνῃ πρὸς τὰ πλάγια.

Οἱ πόδες (εἰς σφάζεται ἄρτιος ὕψ. 0.72, πλάτ. 0.135, πᾶχ. 0.74-0.88) συνέκειντο ἐκ λευκοῦ τιτανολίθου, ἔφερον δ' ἔμπροσθεν ῥαβδώσεις καταληγούσας κάτω εἰς 4 ὄνυχας λέοντος.

Πρόσופις.

Τομὴ ἐν τῷ μέσῳ.

κλίμ. 1/20

ΚΛΕΟΔΑΜΟΣ ΠΟΛΥ[ΟΙΚΙ] ΤΟΥ ΙΕΡΗΤΕΥΣΑΝΤΕΣ
ΚΛΕΩ ΘΡΑΣΕΑ [Δ]Ε ΠΟΙΝΑΙΑΡΤΕΜΙΤΙ

Κλεοδάμος Πολυ[οίκι]του ἱερητεύσαντες
Κλε[ώ] Θρασεά [Δ]ε[σ]ποινα[ί] Ἄρτεμιτι.

Γράμματα (ὕψ. 0.02) καὶ γλυπτικὴ τέχνη τῶν πρὸ Χριστοῦ χρόνων, ἴσως δὲ μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς 2^{ης} ἑκατονταετηρίδος.

Στίχ. 1. Τὸ μεγίστην (κατὰ τὸν γῶρον καὶ τὰ σωζόμενα γραμμάτων ἔχρη) πιθανότητα κεκτημένον ὄνομα τοῦ πατρὸς εἶνε Πολυοίκτου (ἄλλα ὀνόματα, ἐν οἷς καὶ τὸ Πολυεύκτου, εἰσὶν ἕττον πιθανά).

Στίχ. 2. Μετὰ τὸ ω τοῦ Κλεω ὑποφαίνονται ὡς γράμματος ι ἔχρη, ἀλλὰ ταῦτα δὲν με ἔπεισαν ἀρκούντως ὥστε νὰ συμπληρώσω Κλεωι. Ἄλλως δὲ παράδειγμα ἀνδρὸς ἱερατεύσαντος μετὰ τῆς γυναικὸς²² ἔγνωμεν ἤδη ἐν Λυκοσοῦρα (ἐπιγρ. Νικασίππου ἀνωτ. ἀρ. 5). Πρὸς τοῖς δυσὶ τούτοις ἱερα-

²² Περὶ τῆς συντάξεως (ἱερητεύσαντες) πρὸ. κατωτέρω ἀρ. 13 στίχ. 9-10 «Πολυχάρμου καὶ Σακλέας, οἱ . . . διαφορετες . . .».

τευσάντων ζεύγεσιν ἔχομεν καὶ δύο ἐπιγραφὰς (ἀνωτ. ἀρ. 3 καὶ κατωτ. ἀρ. 7), αἵτινες φέρουσιν ἀνὰ μίαν ἱερίαν μόνην· τούτων ἡ μὲν πρώτη ἦν, ὡς εἶδομεν, ἔγγαμος, πιθανῶς δὲ καὶ ἡ δευτέρα. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς χρονολογίαν τίθεται τὸ ὄνομα ἱερέως (κατωτ. ἀρ. 5, 8, 9, 15)²³, εἰκόζεται ὅτι ὑπῆρχεν αἰεὶ καὶ ἱερεὺς συνήθως λειτουργῶν μετὰ τῆς γυναικὸς (ἀφ' οὗ δὴ καὶ Θεῶν ἦν ἀφιερωμένος ὁ ναός), ἥτις ἐπαύετο ἅμα τῆ δι' οἰονδήποτε λόγον λήξει τῆς ἱερατείας τοῦ ἀνδρός. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Νικασίππου (ἀνωτ. ἀρ. 5) εἰκόζομεν ἔτι περὶ τοῦ ἱερέως ὅτι δὲν ἔφερε διὰ παντός τοῦ βίου τὸ ἀξίωμα (στίχ. 14), ὅτι ὅμως ἠδύνατο αὐθις νὰ ἐκλέγῃται (στίχ. 1 «ἐπὶ ἱερέος τῆς Δεσποίνης τὸ β'») Φαίνεται δὲ ὅτι ἐτηρεϊτότις ὅπωςδήποτε κληρονομία (ὑπὸ γενικὴν ἔννοιαν) ἐν τισιν οἰκίαις ὡς πρὸς τὸ ἀξίωμα τοῦ ἱερέως καὶ ἱεροφάντου (στίχ. 9 ἐξ. καὶ κατωτ. ἀρ. 13 στίχ. 8 ἐξ.). Ἐκ τῆς αὐτῆς τοῦ Νικασίππου ἐπιγραφῆς φαίνεται ὅτι τὰ τέκνα τῶν ἱερέων μετεῖχον λειτουργίας τινὸς ἐν τακταῖς ἑορταῖς τῆς Κόρης (στίχ. 11)²⁴.

Περὶ τῆς Ἀρτεμίδος ἀναμνηστικομὲν τὰ ὑπὸ Παυσανίου ἐν τοῖς περὶ Λυκισούρας λεγόμενα (XXXVII· πρβ. XXXI).

[Δεσ]ποιναί εὗρηται ἐν *Cavvadias Fouilles d'Épidaure* ἀρ. 42.

Ἄλλης ἴσου που μεγέθους τραπέζης μετὰ παρεμφερῶν ἐξοχῶν κάτω εὗρέθη πλάξ δίγχα τεθραυσμένη καὶ ἐλλιπὴς δεξιᾶ. Ἡ ἔμπροσθεν ἐπιφάνεια εἶνε ὡσαύτως ἐλλιπὴς πληρὴν τοῦ δεξιοῦ μέρους, ὅπου, ὡς διακρίνεται, ὑπῆρχεν ὅμοιον τοῖς ἀνωτέρω εἰρημένοις ἀνθέμιον· ἀντιστοίχως, ἐννοεῖται, ὑπῆρχεν ἕτερον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου, πιθανῶς δὲ καὶ ἡ πλάξ αὕτη ἔφερεν ἐπιγραφὴν ἔμπροσθεν. Ἐπὶ τῆς ὀπισθεν ἐπιφανείας ἀντιστοίχως τῷ ἔμπροσθεν σφζομένῳ (ἀριστ.) ἀνθεμίῳ ὑπάρχει παρεμφερὴς ἐξοχή, ἀλλ' ἀνθέμιον πιθανῶς δὲν ὑπῆρχε.

Πρβ. καὶ ἐξῆς ἀριθ. 7.

²³ Δι' ὑπ' ἀριθ. 8 καὶ 9 δύο ἐπιγραφῶν φέρουσιν ἑκτέρω τὸ ὄνομα τοῦ Δαμόλλου, ἀνάγονται ὅμως πιθανώτατα εἰς τὸ αὐτὸ ἔτος, διότι καὶ τὸ σχῆμα τῶν βῶθρων καὶ ἡ γραφὴ εἰσι παρεμφερῆ, δι' αὐτῶν δὲ τιμῶνται ἀδελφὸς καὶ ἀδελφῆ.

²⁴ Τὸ Κορειτῆα (στίχ. 11) ἐγένετο πιθανῶς κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἱερητεῖω-ἱερατεία (πρβ. ἱερητείας C.I.G. Add. 3641^b στίχ. 36) ἐκ βήματος κορητεῖω. Ἀνάλογον ἔσως θὰ ἦτο καὶ τὸ χοριτεία ἐν τῇ

7 (πρβ ἀριθ. 6)

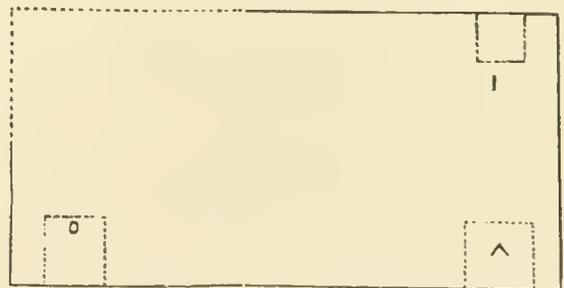
Πλάξ λευκοῦ μαρμάρου ἀπλήρῃ ἄνευ κόσμου. Ὑψ. 0.058, πλάτ. 1.45, πῆχ. 0.76²⁵. Τεθραυσμένη εἰς 4 τεμάχια ἤγουν εἰς ἓν ἔμπροσθεν, ἐφ' οὗ καὶ ἡ ἐπιγραφὴ, καὶ τρία ὀπισθεν αὐτοῦ, ὧν ἐλλείπει τὸ δεξιόν.

Εὗρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης (ἀντικρὺ τοῦ ναοῦ θυρώματος ἐπὶ τοῦ ψηφιδώτου) τὰ γράμματα ἔχουσα ὀρθῶς πρὸς βορρῶν.

ΑΙΝΗΣΩ ΕΡΑΣΙΠΠΟΥΙΕΡΗΤΕΥΣΑΣΑ

Αἰνησώ [Ἐρ]ασίππου ἱερητεύσασα.

Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια εἶνε λεία. Ἡ κάτω εἶνε ὠμότερον πῶς εἰργασμένη, φέροι δὲ κατὰ τὰς τρεῖς σφζομένης γωνίας ἴσνη τινὰ σφυρηλατήσεως ἰδιαίτερα (τοιαῦτα βεβαίως ὑπῆρχον καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπολεσθέντος 4^{ου} ἄκρου), ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι ἡ πλάξ ἐστηρίζετο ἐπὶ τεσσάρων τετραπλεύρων δοκῶν ἥτοι ποδῶν (πῆχ. 0.14-0.20). κατὰ τὰ σημεῖα δὲ ταῦτα τῆς κάτω ἐπιφανείας εἰσι χάριν τῆς οἰκίας τῶν ποδῶν κατατάξεως κεχαραγμένα λιθοξοικᾶ γράμματα Λ I [9] Ο (ὑψ. γραμμ. 0.035-0.015) κατὰ τὸν ἐξῆς που τρόπον

πῆχ. φσ.μ. πῆχ.

Ἀναγινώσκων ὡς ἀνωτέρω τὰ γράμματα συνεπλήρωσα κατ' εἰκασίαν τὸ 3^{ον} μετὰ τῆς γωνίας τοῦ λίθου ἐλλεῖπον.

Τὰ γράμματα τῆς κυρίας ἐπιγραφῆς (ὑψ. 0.03)

Ἀθανάσιος ἐπιγραφή (*Dittenberger Sylloge inser. graec.* ἀρ. 388 στίχ. 73) ἂν μὴ ὑπῆρχεν αὐτόθι καὶ τὸ χορεία (στίχ. 97).

²⁵ Τὰ μέτρα θεωροῦνται, ὡς πάντοτε, ἐκ τῆς ἔμπροσθεν ἐνεπιγράφου στενῆς ἐπιφανείας.

καὶ τὰ τῆς κάτω ἐπιφανείας εἶνε ῥωμαϊκῶν χρόνων, νεώτερα τῶν τοῦ Κλεοδάμου (άνωτ. ἀρ. 6).

8 (πρβ. ἀριθ. 9).

Βάθρον μικρὸν τετράπλευρον λευκοῦ τιτανολίθου. Ὑψ. 1.22, πλάτ. ἄνευ τοῦ κόσμου 0.27, πλάτ. 0.37. Εὐρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης ὡς $1\frac{1}{2}$ μέτρ. πρὸς Β. τοῦ νοτίου θυρώματος. Κόσμον φέρει ἄνω καὶ κάτω ἐπὶ τῶν πλαγίων ἐπιφανειῶν πλὴν ἐπὶ τῆς ὀπισθίου ἐπιφανείας, ἧτις τραχύτερόν πως εἰργασμένη ὑποδηλοῖ ὅτι τὸ βάθρον ἴστατο πρὸς τοίχῳ. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας πλησίον δύο ἀντικειμένων γωνιῶν φέρει δύο μικροὺς τόρμους, ἐπὶ δὲ τῆς ἄνω ἐτέρους πέντε χάριν τοῦ ἀγαλματίου.

ΠΙΠΕΡΕΩΣ ΔΑ
ΜΥΛΛΟΥ
Α ΠΟΛΙΣΑΤΩΝ
ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙ
5 ΤΑΝ
ΓΑΙΟΝΙΟΥΛΙΟΝ
ΛΑΚΩΝΟΣ
ΥΙΟΝ ΚΡΑΤΙΝΟΝ
ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ

Ἐπὶ ἱερέ[ο]ς Δα-
μύλλου.

Ἄ πόλις ἃ τῶν
Μεγαλοπολι-

5 τῶν
Γάιον Ἰούλιον
Λάκωνος
υἶον Κρατίνον
Δεσποίνας.

Ὑψος γραμμάτων 0.013-0.018. Τὸ α ἔχει καμπύλην μᾶλλον τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν γραμμῆν· τοῦ ε ἡ μέση κεραία δὲν ἐφάπτεται τῆς καθέτου. Οἱ στίχοι 6 καὶ 8 φαίνονται ὡς ἐπὶ ἀπέξεσμένων γραμμάτων ἐγγλυμμένοι.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων μαρτυρεῖ καθόλου τοὺς μ. Χ. χρόνους, τὰ δὲ ὀνόματα τοῦ βάθρου ὀρίζουσι πως ἀκριβέστερον τὸν χρόνον. Τὸν Δάμυλλον εἶδομεν ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ (άνωτ.

ἀριθ. 5) υἶον Ζευζία ἐπιμελητὴν²⁶ ἐπὶ τῆς 6' ἱερατείας τοῦ Νικασίππου τὸ 32^{ον} κατὰ τὸν Σεβαστόν ἔτος. Χρονολογίας δὲ ὑποτιθεμένης τῆς Ἀκτιακῆς, ἡ ἐτέρα τῶν δύο συνεχόμενων ἱερατειῶν τοῦ Νικασίππου, ὁ Ὀλυμπικός ἐνιαυτός (στίχ. 14-15) ἦν ἐν Ὀλυμπ. 195,1 ἤτοι πῶ 1^ο μ. Χ. ἔτει. Οὕτως ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ, ἐπειδὴ ἐν αὐτῇ ὁ Δάμυλλος εἶνε ἱερεύς, γνωστότερος, ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρὸς, φαίνεται οὕσα ἔτεσι τισὶ νεώτερα τῆς τοῦ Νικασίππου.

Μεταβαίνομεν νῦν ἐπὶ τὸ ὄνομα τοῦ τιμωμένου, ὅστις, ὡς ἐκ τῶν πρώτων ὀνομάτων εἰκάζεται, ἀνήκει εἰς τὴν οἰκίαν Εὐρυκλέους²⁷, τοῦ συγγρόνου καὶ φίλου τοῦ Αὐγούστου²⁸. Τῆς οἰκίας ταύτης ἄνδρες φέροντες τὸ ὄνομα Λάκων μνημονεύονται δύο (άνωτ. σημ. 27), ὁ μὲν ἐπὶ Κλαυδίου, ὁ δὲ ἐπὶ Ἀδριανοῦ. Καὶ τοῦ μὲν πρώτου δὲν φαίνεται ὢν υἱὸς ὁ ἐνταῦθα τιμώμενος Κρατίνος· διότι, τιθεμένης τῆς ταυτότητος τοῦ ἐπιμελητοῦ Δαμύλλου καὶ τοῦ ὀμωνύμου ἱερέως, οἱ χρόνοι δὲν συμπίπτουσιν ὁμαλῶς πρὸς ὑποστήριξιν τῆς εἰκασίας ὅτι πατήρ τοῦ Κρατίνου εἶνε ὁ πρῶτος Λάκων. Τοῦ δὲ δευτέρου Λάκωνος ἠδύνατο νὰ εἶνε υἱὸς ὁ Κρατίνος, ἂν ὑποτεθῆ ὡς χρονολογία ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ (άνωτ. ἀριθ. 5) οὐχὶ ἡ Ἀκτιακὴ ἀλλὰ μεταγενεστέρα τις, οἷον ἐπιδημία τοῦ Ἀδριανοῦ (πρβ. άνωτ. ἀριθ. 4). Ἡ πρέπει ὁ ἐπὶ τοῦ βάθρου Λάκων νὰ θεωρηθῆ ὡς ἄλλος τις, ἀρχαιότερον τῶν δύο εἰρημένων καὶ ἐγγύτερον τοῦ Εὐρυκλέους κείμενος.

²⁶ Οἱ ἐπιμεληταί, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Νικασίππου, ἦσαν δύο, ἐπεμελοῦντο δὲ πιθανῶς καὶ τῶν μυστηρίων καὶ θυσιῶν (στίχ. 15, Παιυσαν. VIII, 37,8 «μέγαρόν ἐστι καλούμενον, καὶ τελετὴν τελεῖσθαι ἐνταῦθα, καὶ τῇ Δεσποίνῃ θύουσιν ἱερεῖα οἱ Ἀρχάδες» πρβ. παρ' Ἀθηναίους C.I.A. Suppl. τοῦ II 574 e = E A.1892, σ.101 ἐξ. (Φίλιος). Ἐκεῖ, ὡς γνωστόν, ἐπιμεληταί τῶν μυστηρίων κλπ. ἐχειροτονοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου τέσσαρες (Ἀριστοτέλους Ἀθην. Πολιτ. LVII = Ἀρποκρατ. ἐν λέξει), ἀλλὰ δύο μὲν ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, εἷς δὲ ἐξ ἑκατέρου τοῦ γένους τῶν Εὐμολπιδῶν καὶ Κηρύκων (C.I.A. άνωτ. ind., A. Mommsen Heortologie σ. 240 ἐξ., Stengel Kultusaltert., ἐν *hw. v. Mueller Handbuch* V 3 σ. 121-2, Bussolt Staatsaltert.² αὐτ. IV 1.1 σ. 247, Dittenberger Syll. Inscr. Graec. 374 καὶ 386, Töpffer Att. Genealogie σελ. 78 ἐξ.). Κατὰ Dittenberger (Hermes XX 30) ὁ ἀριθμὸς ἐν τοῖς τῶν Διαδόχων χρόνοις ἡ λαττωθῆ κατὰ δύο (πρβ. Töpffer άνωτ.).

²⁷ Weil ἐν Mitth. des ath. Inst. 1881 σελ. 10-20, Foucart ἐν *Le Bas Més. et Pél.* 245 b (Explications)· πρβ. «Γάιον Ἰούλιον Λάκωνος υἶον Σπαρτιατικόν» *Cannadias Fouilles d'Épid.* ἀρ. 197.

²⁸ Ὁ Αὐγούστος ἐπεδήμησεν εἰς Σπάρτην τῶ 21 π. Χ. «καὶ Λακεδαιμονίους μὲν τοῖς τε Κυθήροις καὶ τῇ συσιτεῖν ἐτίμησεν» Δίων Κόσσο. LIV, 7.

9 (πρβ. ἀριθ. 8).

Βάθρον ὡς τὸ προηγούμενον (ἀριθ. 8) ὕψ. 0.85, πλάτ. 0.26-0.33, πάχ. 0.34. Εὐρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ πρὸς Β. τοῦ νοτίου θυρώματος.

Αἱ πλάγαι ἐπιφάνειαι εἰσι παρεμφερεῖς ταῖς τοῦ εἰρημένου. Ἡ κάτω ἐπιφάνεια παρὰ τὴν προσθίαν δεξιάν γωνίαν καὶ τὴν ἀντικειμένην φέρει ἀνὰ ἓνα μικρὸν τὸρμον, ἡ δὲ ἄνω δύο τύπους τοῦ (μὴ εὐρεθέντος) χαλκοῦ ἀγαλματίου καὶ τρεῖς τορμίσκους περίξ πρὸς στερέωσιν.

ὑπὸ τὸ γείσον ἔμπροσθεν ἐπὶ ἐξεχούσης περίξ (πλὴν ὀπίσω) ταινίας οἰοεὶ ἐπιστυλίου εἰσὶ κεχαραγμένοι οἱ δύο πρῶτοι στίχοι τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς, ὑπ' αὐτοὺς δὲ ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ βάθρου οἱ λοιποί.

ΕΠΙΕ

ΜΥΛΛΟΥ

ΑΠΟΛΙΣΑΤΩΝ

ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙ

5 ΤΑΝ

ΙΟΥΛΙΑΝ ΠΑΝΤΙ

ΜΙΑΝ ΛΑΚΩ

ΝΟΣΘΥΓΑΤΕΡ

ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ

Ἐπὶ ἱερέως Δα-
μύλλου.Ἄ πόλις ἅ τῶν
Μεγαλοπολι-

5 τᾶν

Ἰουλίαν Παντι-
μίαν Λάκω-
νος θυγατέρ[α
Δεσποίναι.

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.013-0.018) ἐγράφησαν, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ τὰ τῆς προηγούμενης ἐπιγραφῆς τεχνίτου, εἰ καὶ τὸ α φέρει ἑνιαχοῦ διάφορον τὴν μεταξὺ τῶν σκελῶν κεραίαν.

Ἐν στίχ. 1 μετὰ τὸ ἱε ὑπάρχοντος ὀλίγῳ πλείονος ἢ πρὸς τὰ ἐλλείποντα γράμματα χώρου, πιθανόν εἶνε ὅτι ἡ ἀρχῆθεν ἢ, σφάλματος γενομένου ὑπὸ τοῦ χαράκτου, μετὰ τὴν ἀπόξιν ἀφείθη μικρόν τι κενόν ἢ συμπλήρωσις ὅμως συνάγεται βεβαίως ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ τῆς Ἰουλίας ἀδελφοῦ, περὶ οὗ ἄνωτέρω (ἀριθ. 8).

10

Στήλης ἀριστερὸν ἡμισὺ τεμάχιον, κοινὸς λίθου. Ἐμπροσθεν φέρει γείσον μετὰ ταινίας ὡς ἐπιστυλίου ἐφ' ἧς ὁ πρῶτος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς τὸν αὐτὸν κόσμον ἔχει καὶ ἀριστερὰ καὶ ὀπίσω, ἐννοεῖται δὲ ὅτι εἶχε καὶ δεξιὰ, ἣν ὀφείλοντο ἢ στήλη περιόπτως. Τὸ ὑπὸ τὸν 5^{ον} στίχον ἄκρον τοῦ λίθου φαίνεται ὡς ἄρτιον.

ὑψ. 0.315, πλάτ. ἄνω 0.26 (κάτω 0.17), πάχ. 0.12. Εὐρέθη ἐν τοῖς ἄνωθεν τοῦ Ναοῦ τῆς Δεσποίνης ἐρείπιοις ἐν τῇ δεξαμενῇ.

ΑΓΑΘΗ

ΕΠΙΕΡΕΣ

ΠΗΙΟΥΑΦ

ΤΟΥΣΟΙ

ΝΟΙΤΗΙ

5

Ἄγαθῆ [τόχη.

Ἐπὶ ἱερέως Πομ-
πηίου Ἀρ[ιστοκρά-
τους οἱ [. με-
νο[ι] τῆ.

Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.03) ἀπολήγουσι σχεδὸν ἄνευ ἀκρεμώνων. Τὸ α ὡς ἄνωτέρω δηλοῦται ἔχει διττὸν σχῆμα.

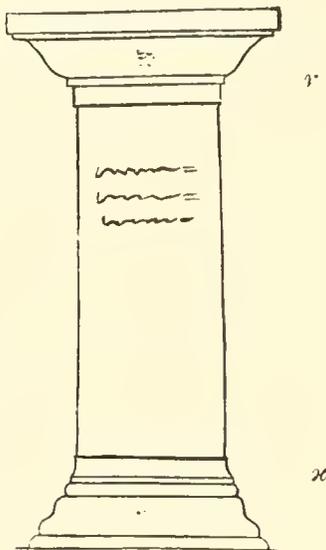
Τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως ὑποδηλοῖ ὅτι ἡ ἐπιγραφή τυγχάνει συγγενῆς οὕσα τῇ κατωτέρω (ἀρ. 11) καὶ πιθανῶς ἀρχαιοτέρα αὐτῆς, ἀνάγεται δ' ἴσως εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἀδριανὸν χρόνους. Ἴσως ὁ ἱερεὺς ἦν, εἰ μὴ πάππος Πομπηίου τοῦ τῆς Οὐλοσσηγῆς ἀνδρός, ἐξ αἵματος συγγενῆς αὐτῆς.

11

Βάθρου τεμῆμα, λευκοῦ μαρμάρου, ἔχον σχῆμα σπονδύλου κίονος ἀραβδῶτου, δίχα τετραυσιμένον. ὑψ. 0.95, διαμ. ἄνω μὲν 0.39 κάτω δὲ 0.405. Εὐρέθη ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης μεταξὺ τοῦ βάθρου Ἀδριανοῦ (ἀριθ. 4) καὶ τοῦ στυλοβάτου.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει τὸρμον ἐν μέσῳ, ἐπὶ δὲ τῆς κάτω ὠσαύτως, ἀλλὰ τὸ περὶ τοῦτον εἶνε ἐνεγλυμμένον εἰς σχῆμα εὐρυτέρου τὸρμου διαμ. 0.15. Τοιαύτην κοιλότητα καὶ ἐν μέσῳ αὐτῆς τὸρμον φέρει καὶ ἐπίκρανόν τι περιφερὲς (γ) ὕψ. 0.25, διαμ. κάτω 0,405 λευκοῦ μαρμάρου, εὐρεθὲν ἀνεστραμμένον (0.30 ὑπὲρ τὴν πλακοστρωσίαν ἐπὶ γώματος) ἔμπροσθεν τοῦ βάθρου Ἀ-

δριανού και τῆς πρὸς τῇ σφριζομένη μαρμαρίνη παραστάδι κειμένης βάσεως κ. Τὸ ἐπίκρανον τοῦτο φέρει ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας (διαμ. 0.735) 4 τόρμους χάριν τοῦ ἀγάλματος, ἐκ λειψάνων δὲ τεσσάρων ἐλλιπῶν (ἕνεκα τῆς ἔπειτα στρογγυλώσεως) γραμμῶν κατὰ τὰ χεῖλη συνάγεται ὅτι τὸ ἐπίκρανον ἦτο πρὶν τετράγωνον (εἴτε κιονόκρανον εἴτε ἐπίκρανον ἄλλου βάρου). Ἡ δὲ βάση κ (ὑψ. 0.245 λευκοῦ μαρμάρου) ὑποκάτω μὲν (διαμ. 0.645) οὐδένα ἔχει τόρμον, ἄνω δὲ διάμ. 0.425 καὶ τόρμον ἐν μέσῳ. Ἐάν λοιπὸν πρέπει νὰ ἀνα- παραστήσωμεν τὸ βᾶθρον ἐκ τῶν τριῶν τούτων λίθων, ὡς ἐν τῷ ἐνταῦθα σχήματι δηλοῦμεν, ἦτοι

ἐκ τῆς βάσεως κ, τοῦ ἐνεπιγράφου κυλίνδρου καὶ τοῦ εἰρημένου ἐπικράνου κ, ἔπειτα πιθανώτερον, ἢ ἐάν πρέπει νὰ ὑποθεθῇ ὅτι ἡ ἐλάχιστων ἐπιφάνεια τοῦ μαρμάρου κ, συνείχετο μετὰ τῆς κάτω ἐπιφανείας τοῦ ἐνεπιγράφου κυλίνδρου, διότι φέρουσιν παρεμφερῆ, ὡς εἶρηται, τόρμον καὶ ἔχουσι τὴν αὐτὴν διάμετρον, τοῦτο ἐῶμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀνεξέταστον· ἐννοεῖται ὅτι ἐν τῇ δευτέρᾳ περιπτώσει ἐλλείπει τὸ ἐπίκρανον, μένει ἄγνωστος ἡ θέσις τοῦ βάρου καὶ ὑποτίθεται πάλιν ὅτι ἐγένετο δις χρῆσις τοῦλάχιστον τοῦ μαρμάρου κ· τὸ τελευταῖον ἐν τούτοις συνέβη καὶ ἀλλαγῆ (πρβ. ἀριθ. 3-4 καὶ 12).

Ἡ ἐπὶ τοῦ κυλινδρικοῦ μαρμάρου κεχαραγμένη ἐπιγραφή ἔχει ὡς ἑξῆς:

Α Π Ο Λ Ι Σ
Α Τ Ω Ν Μ Ε Γ Α Λ Ο
Π Ο Λ Ε Ι Τ Α Ν Κ Α Ι Α
Τ Ω Ν Λ Υ Κ Ο Υ Ρ Α
5 Σ Ι Ω Ν Ο Υ Ο Λ Ο Σ
Σ Η Ν Η Ν Π Ο Υ Σ Τ Α Ν
Ο Υ Ο Λ Ο Σ Σ Η Ν Ο Υ Α Ρ Ι
Σ Τ Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Σ Θ Υ
Γ Α Τ Ε Ρ Α Κ Α Ι Π Ο Μ
10 Π Η Ι Ο Υ Δ Α Μ Α Ι Ν Ε Τ Ο Υ
Γ Υ Ν Α Ι Κ Α Α Ρ Ε Τ Α Σ
Ε Ν Ε Κ Ε Ν

Ἄ πόλις

ἃ τῶν Μεγαλο-
πολειτῶν καὶ ἃ

τῶν Λυκουρα-

5 σίων Οὐλοσ-
σηνὴν Π(ο)ύσταρ

Οὐλοσσηνοῦ Ἀρι-

στοκράτους θυ-

γατέρα καὶ Πομ-

10 πηίου Δαμαινέτου

γυναῖκα ἀρετᾶς

ἔνεκεν.

Ἐδημοσιεύθη μικροῖς γράμμασιν ἐν Δελτ. Ἀρχαιολ. 1890 σελ. 44 ἀριθ. 2 οὐχὶ ὀρθῶς (πρβ. καὶ παροράματα αὐτ. σελ. 183).

Τὰ γράμματα (ὑψ. 0.02-0.025) ἐν ἀρχῇ καὶ τέλει τῶν στίχων ἀντιστοιχοῦσι καθέτως, ὡς ἄνωτέρω δηλοῦται²⁹· τοῦ π ἢ ἄνω γραμμῇ ἐν γένει ἐξέχει ὀλίγον τῶν ποδῶν.

Στίχ. 6. Τὸ ο τοῦ ὀνόματος, τὸ μετὰ Π καὶ υ, ἐνεσφηνωμένον κατόπιν εἶνε πολὺ μικρὸν (ὑψ. 0.009) καὶ ἰσχνόν. Ὄνομα τοιοῦτον δὲν ἀναγράφεται παρὰ Pape (οὔτε μετὰ τοῦ ο οὔτε ἄνευ αὐτοῦ)· ὑπὸ Πολυαίνου³⁰ μνημονεύεται Πύστα. Ἡ ἐνταῦθα τιμωμένη ἀνάγεται εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, πιθανῶς εἰς τὴν 2^{αν} μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα (πρβ. ἄνωτέρω ἀριθ. 10).

²⁹ Ἐν τῇ ἀναγραφῇ τῶν κεφαλαίων πειρῶμαι αἰεὶ νὰ τηρῶ κατὰ τὸ δυνατόν τὴν ἐν τῷ λίθῳ κάθետον ἀντιστοιχίαν τῶν γραμμάτων πρὸς τὰ ὑποκείμενα ἢ ὑπερκείμενα καὶ μάλιστα ὅπου ἂν ἡ ἐπιγραφή τυγχάνη λεωθεμένη, οὔτω δὲ τότε εὐκολύνεται καὶ ἡ περὶ τὴν ἐκασταχοῦ συμπλήρωσιν μελέτη τοῦ ἀναγνώστου.

³⁰ Πολυαίνου Στρατηγ. VIII, 61. Παρ' Ἀθηναίῳ 578^α καὶ 593^ο ἢ αὐτὴ γυνὴ (ἔρωμένη Σελεύκου Β') λέγεται Μύστα.

12

Βάσις κοινού λίθου περιφερής τοιόνδε ἔχουσα σχῆμα:

Υψ. 0.34, διάμ. μείζων 0.66ῖ, ἐλάσσων δὲ 0.515. Τόρμον οὐδένα φέρει, οὔτε ἄνω οὔτε κάτω. Εὐρέθη ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ παρὰ τὸν ΝΑ. κίονα.

— Ε Ν Ο Φ Ι Λ Ο Σ Δ Α Ι
 Ν Ι Κ Ι Π Π Α Ν Δ Η Μ Ο Φ Ω Ι
 Α Γ Ρ Ο Σ Μ Α Τ Ε Ρ Α Α Ν Ε Θ Η Κ Α Ν Θ Ε

. καὶ Ξ[ενόφιλος Δα[μύλλου;
 [ἔθνικόν κ;]ιο[ι] Νικίππαν Δημοφῶντος
 τὰν τοῦ πκτ[ρ]ὸς ματέρα ἀνέθηκαν θε[ῶ]ι;

Τὰ γράμματα (ὑψ. 0.02) φέρουσιν ἀκρεμόνας· τὸ θ ἔλλειψοειδές, τὸ δὲ ο μικρότερον (διάμ. 0.01).

Ἡ ἐπιγραφή ἐπὶ τῆς μείζονος τῶν ἐπιπέδων ἐπιφανειῶν παρὰ τὸ χεῖλος ἄνωθεν τοῦ 1^{ου} στίχου πιθανῶς δὲν ὑπῆρχεν ἕτερος. Ἡ ἐνεπίγραφος ἐπιφάνεια εἶνε ἅπασα οὐχὶ λείως εἰργασμένη (τὸ παρὰ τὰ χεῖλη εἶνε πῶς ὀλιγώτερον τραχύ ἢ τὰ ἐν τῷ μέσῳ). Ὁ λίθος ἦν πρότερον μέρος (ὀρθοστάτης) βάρθρου ἀγάλματος, εἰς ὃ καὶ ἡ προκειμένη ἐπιγραφή ἀναφέρεται, τότε δέ, ὡς φαίνεται, εἶχε σχῆμα τετράπλευρον (οἶον λ. χ. ὁ ἕτερος λίθος τοῦ βάρθρου Ἀδριανοῦ ἀρ. 4) ἔχων ἔμπροσθεν τὴν ἐνεπίγραφον ἐπιφάνειαν· ἔπειτα ὅμως διὰ λόγον τινὰ περιελθὼν εἰς ἀχρησίαν (πρὸς ἀριθ. 3-4) ἐστρογγυλάνθη κολοσθεΐσης ἅμα καὶ τῆς ἐπιγραφῆς κατὰ τὰ κρα. Ἐπὶ τοῦ λίθου δὲ οὕτω τεθέντος ὡς βάσεως (τῆς ἐπιγραφῆς πρὸς τὴν γῆν πρᾶνοῦς βλεπούσης) ἐστάθη ἴσως ὁ κατωτέρω (ἀριθ. 13) τοῦ Σάωνος κύλινδρος, οὗ ἡ κάτω διάμετρος ἰσοῦται τῇ τῆς ἐλάσσονος ἐπιφανείας τοῦ παρόντος λίθου. Τὴν εἰκασίαν ταύτην ἐπιτρέπει καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμ-

μάτων τῶν δύο ἐπιγραφῶν. Κατὰ ταῦτα ἡ προκειμένη ἐπιγραφή φαίνεται μὲν ἀρχαιότερα τῆς τοῦ Σάωνος, οὐχὶ δὲ καὶ τῶν ἀρχῶν τῆς 6' μ. Χ. ἐκατονταετηρίδος.

Ὁ γενεαλογικὸς πίναξ τῶν ὀνομάτων ἐστὶν ὁ ἑξῆς:

Δημοφῶν
 |
 Νικίππα
 |
 Δά[μύλλου;]
 |
 [. καὶ Ξ[ενόφιλος]

Τὸ ἐν στίχῳ 1^ῳ ὄνομα συνεπλήρωσα Δαμύλλου ἐκ τῶν ἀνωτέρω (ἀρ. 8, 8 καὶ 9) καὶ διὰ τὸν γῶρον. Ἐννοεῖται ὅτι δύναται καὶ δι' ἄλλου ὀνόματος ἀπὸ Δα ἀρχομένου νὰ συμπληρωθῆ, οἶον Δαμοφῶντος ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ πάππου αὐτοῦ καίπερ διὰ τοῦ ἡ γραφομένου. Δὲν φαίνεται πιθανόν ὅτι ἡ οἰκία εἶνε συγγενῆς τῇ τοῦ Μεσσηνίου³¹ τεχνίτου τῶν μεγάλων ἀγαλμάτων.

13

Βάρθρον λευκοῦ ὑποκυανίζοντος μαρμάρου ἔχον σχῆμα σπονδύλου ἀρραβδώτου, ἄνευ κόσμου· τόρμον οὔτε ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει, οὔτε ἐπὶ τῆς κάτω. Υψ. 0.60, διάμετρ. ἄνω περ. 0.50, διάμ. κάτω 0.515. Εὐρέθη ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης πλησίον τοῦ βορειοτέρου τῶν δύο σφισσομένων κίωνων.

Ὁ λίθος εἶνε τραχύτερόν πῶς εἰργασμένος, ἀμελέστερον δὲ ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας. Ἐνιαχοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνεπιγράφου χώρου ὑπάρχουσιν ἀβαθεῖς τινες κοιλότητες ἐκ βλάβης προελθοῦσαι πρὸ τῆς χαράξεως τῆς ἐπιγραφῆς, ἐπ' αὐτῶν δὲ καὶ ἐχαράχθησαν τὰ αὐτόθι συμπίπτοντα γράμματα.

Ἡ ἐπιγραφή καταλαμβάνουσα περ. τὸ πρόσθιον ἡμισυ καθ' ἅπαν σχεδὸν τὸ ὕψος τοῦ κυλινδρικοῦ μαρμάρου ἔχει ὡδε:

³¹ Τὰ ἔγνη τοῦ πρώτου γράμματος τοῦ στίχου 2 δὲν φαίνονται ὅτι εἶνε γράμματος ν.

Ο Ι Α Χ Α Ι Ο Ι
 Σ Α Ω Ν Α Π Ο Λ Υ Χ Α Ρ Μ Ο Υ Κ Α Ι Σ Α Κ Λ Ε Α Σ Μ Ε Γ Α Λ Ο Π Ο Λ Ε Ι Τ Η Ν
 Τ Ο Ν Ι Ε Ρ Ο Φ Α Ν Τ Η Ν Τ Ω Ν Μ Ε Γ Α Λ Ω Ν Θ Ε Ω Ν Δ Ι Α Σ Ω Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η Η Κ Α Ι Τ Η Ν Α Λ Λ Η Ν Α Ρ Ε Τ Η Ν
 Υ Η Φ Ι Σ Μ Α Α Χ Α Ι Ω Ν

5 Ε Σ Τ Ρ Α Τ Η Γ Ε Ι Τ Ω Ν Α Χ Α Ι Ω Ν Κ Λ Α Υ Δ Ι Ο Σ Τ Ε Ι Μ Α Ν Δ Ρ Ο Σ Α Ε Δ Ο Ξ Ε Τ Ο Ι Σ Α Χ Α Ι Ο Ι Σ Π Ο Μ Π Η Ι Ο Σ
 Α Π Ε Λ Λ Α Σ Ε Ι Π Ε Ν Ε Π Ε Ι Δ Η Σ Α Ω Ν Π Ο Λ Υ Χ Α Ρ Μ Ο Υ Μ Ε Γ Α Λ Ο Π Ο Λ Ε Ι Τ Η Σ Ε Ν Α Ν Χ Ο Σ Τ Ε Τ Ε Λ Ε Υ
 Τ Η Κ Ε Ν Α Η Ρ Κ Α Ι Δ Ι Α Γ Ε Ν Ο Σ Κ Α Ι Δ Ι Α Τ Η Ν Τ Ο Υ Β Ι Ο Υ Π Ρ Ο Α Ι Ρ Ε Σ Ι Ν Ο Υ Μ Ο Ν Ε Π Ι Τ Η Σ Α Υ Τ Ο Π Α Τ Ρ Ι Δ Ο Σ
 Ε Ν Τ Ο Ι Σ Π Ρ Ω Τ Ο Ι Γ Α Λ Λ Α Κ Α Ι Π Α Ρ Α Τ Ο Ι Σ Ε Λ Λ Η Σ Ι Ν Ε Π Ι Σ Η Μ Ο Σ Γ Ε Γ Ο Ν Ω Σ Μ Ε Ν Α Π Ο Τ Ω Ν Π Ρ Ω Τ Ω Σ Τ Η Ν Τ Ε Λ Ε Τ Η Ν
 Τ Ω Ν Μ Ε Γ Α Λ Ω Ν Θ Ε Ω Ν Π Α Ρ Α Τ Ο Ι Σ Α Ρ Κ Α Σ Ι Σ Υ Σ Τ Η Σ Α Μ Ε Ν Ω Ν Ι Ε Ρ Ο Φ Α Ν Τ Ω Ν Π Α Ι Σ Δ Ε Π Ο Λ Υ Χ Α Ρ Μ Ο Υ Κ Α Ι Σ Α
 10 Κ Λ Ε Α Σ Ο Ι Κ Α Ι Σ Ω Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η Η Κ Α Ι Τ Η Π Ε Ρ Ι Τ Ο Υ Σ Θ Ε Ο Υ Σ Θ Ρ Η Σ Κ Ε Ι Α Κ Α Ι Σ Ε Μ Ν Ο Τ Η Τ Ι Δ Ι Α Φ Ε Ρ Ο Ν Τ Ε Σ
 Ε Τ Ι Ν Υ Ν Ε Ι Σ Ι Ν Ρ Ω Μ Η Δ Ε Κ Α Ι Κ Α Λ Λ Ε Ι Σ Ω Μ Α Τ Ο Σ Ε Π Α Κ Ρ Ο Ν Ε Λ Η Λ Α Κ Ω Σ Α Π Ο Τ Ε Χ Ρ Η Μ Α Τ Ω Ν Κ Α Ι Τ Η Ν
 Π Ο Λ Λ Α Π Ο Λ Λ Α Κ Ι Σ Ε Υ Π Ε Π Ο Η Κ Ω Σ Κ Α Ι Τ Ο Υ Σ Ε Ν Δ Ο Ξ Ο Τ Α Τ Ο Υ Σ Τ Ω Ν Ε Λ Λ Η Ν Ω Ν Ν Ε Ν Υ Π Ο Δ Ο Χ Α Ι Σ Κ Α Ι
 Σ Υ Ν Ο Λ Ω Σ Τ Α Ι Σ Κ Α Τ Α Ψ Υ Χ Η Ν Α Ρ Ε Τ Α Ι Σ Ο Υ Θ Ε Ν Ο Σ Τ Ω Ν Π Ο Λ Ε Ι Τ Ω Ν Δ Ι Α Π Α Ν Τ Α Δ Ε Δ Ο Χ Θ Α Ι Τ Ο Ι Σ
 Α Χ Α Ι Ο Ι Σ Π Α Ρ Α Μ Υ Θ Η Σ Α Σ Θ Α Ι Μ Ε Ν Τ Ο Υ Σ Γ Ο Ν Η Σ Α Υ Τ Ο Υ Τ Ε Τ Ε Ι Μ Η Σ Θ Α Ι Δ Ε Τ Ο Ν Κ Α Τ Ο Ι Χ Ο Μ Ε Ν Ο Ν
 15 Η Ρ Ω Δ Ε Τ Ε Ι Μ Α Ι Σ Τ Α Ι Σ Α Ρ Ι Σ Τ Α Ι Σ Α Ν Α Σ Τ Η Σ Α Ι Δ Ε Κ Α Ι Ε Ι Κ Ο Ν Α Σ Α Υ Τ Ο Υ Χ Α Λ Κ Ε Α Σ Ε Ν Τ Ο Ι Σ Κ Ο Ι Ν Ο Ι Σ
 Τ Η Σ Ε Λ Λ Α Δ Ο Σ Π Α Ν Η Γ Υ Ρ Ι Σ Τ Η Ρ Ι Ο Ι Σ Ο Λ Υ Μ Π Ι Α Σ Ι Δ Ι Σ Ι Κ Α Ι Ι Σ Ο Μ Ο Ι Κ Α Ι Ν Ε Μ Ε Α Κ Α Ι Ε Ν Τ Η Π Α Τ Ρ Ι Δ Ι Ε Χ Ο Υ
 Σ Α Σ Ε Π Ι Γ Ρ Α Φ Η Ν Σ Α Ω Ν Α Π Ο Λ Υ Χ Α Ρ Μ Ο Υ Κ Α Ι Σ Α Κ Λ Ε Α Σ Μ Ε Γ Α Λ Ο Π Ο Λ Ε Ι Τ Η Ν Ο Ι Α Χ Α Ι
 Ο Ι Τ Ο Ν Ι Ε Ρ Ο Φ Α Ν Τ Η Ν Τ Ω Ν Μ Ε Γ Α Λ Ω Ν Θ Ε Ω Ν Δ Ι Α Σ Ω Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η Η Κ Α Ι Τ Η Ν Α Λ Λ Η Ν
 Α Ρ Ε Τ Η Ν Ο Ω Σ Ο Τ Ε Μ Ε Τ Η Λ Λ Α Χ Ω Σ Κ Α Τ Α Ξ Ι Α Ν Π Ε Π Ο Η Μ Ε Ν Ο Σ Φ Α Ι Ν Η Τ Α Ι Ο Ι Τ Ε
 20 Α Λ Λ Ο Ι Π Α Ν Τ Ε Σ Ε Λ Λ Η Ν Ε Σ Δ Ι Α Τ Η Ν Τ Ω Ν Α Χ Α Ι Ω Ν Π Ε Ρ Ι Τ Ο Υ Σ Κ Α Λ Ο Υ Σ Κ Α Ι Α Γ Α
 Θ Ο Υ Σ Ε Π Ι Μ Ε Λ Ε Ι Α Ν Π Ρ Ο Θ Υ Μ Ω Σ Ε Π Ι Τ Ο Ν Κ Α Τ Α Ρ Ε Τ Η Ν Β Ι Ο Ν Τ Ρ Ε Π Ω Ν Τ Α Ι

Τ Ο Α Ν Α Λ Ω Μ Α Ι Σ Τ Ο Ν Α Ν Δ Ρ Ι Α Ν Τ Α
 Π Α Ρ Ε Σ Χ Ε Ν Η Γ Υ Ν Η Α Υ Τ Ο Υ Α Ρ Ι Σ Τ Ο
 Κ Λ Ε Ι Α Σ Α Ω Ν Ο Σ

Οἱ Ἀχαιοὶ

Σάωνα Πολυχάρμου καὶ Σακλέας Μεγαλοπολείτην
τὸν ἱεροφάντην τῶν Μεγάλων Θεῶν διὰ σωφροσύνην καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν.

Ἰψήφισμα Ἀχαιῶν.

- 5 Ἐστρατήγει τῶν Ἀχαιῶν Κλαύδιος Τεϊμανδρός· ἃ ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς. Πομπήσιος
Ἀπελλάς εἶπεν· ἐπειδὴ Σάων Πολυχάρμου Μεγαλοπολείτης ἐνανχος τετελεύ-
τηκεν, ἀνὴρ καὶ διὰ γένος καὶ διὰ τὴν τοῦ βίου προαίρεσιν οὐ μόνον ἐπὶ τῆς αὐτοῦ πατρίδος
ἐν τοῖς πρώτοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἐπίσημος, γεγονώς μὲν ἀπὸ τῶν πρώτως τὴν τελετὴν
τῶν Μεγάλων Θεῶν παρὰ τοῖς Ἀρχαῖσι συστησαμένων ἱεροφαντῶν, παῖς δ' ἐῖ Πολυχ[άρμου καὶ Σα-
10 κλέας, οἱ καὶ σωφροσύνη καὶ τῇ περὶ τοὺς θεοὺς θρησκείᾳ καὶ σεμνότητι διαφέροντες
ἔτι νῦν εἰσιν, ρώμη δὲ καὶ κάλλει σώματος ἐπ' ἄκρον ἐληλυκώς, ἀπὸ τε χρημάτων καὶ τὴν
πολλὰ πολλ[ά]κις εὖ πεπονηκώς καὶ τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν Ἑλλήνων ἐν ὑποδοχαῖς καὶ
συνόλως ταῖς κατὰ ψυχὴν ἀρεταῖς οὐθενὸς τῶν πολειτῶν· δι' ἃ πάντα δεδούχθαι τοῖς
Ἀχαιοῖς παραμυθησασθαι μὲν τοὺς γονῆς αὐτοῦ, τετιμηῆσθαι δὲ τὸν κατοικημένον
15 ἤρωα τειμαῖς ταῖς ἀρίσταῖς, ἀναστῆσαι δὲ καὶ εἰκόνας αὐτοῦ χαλκείας ἐν τοῖς κοιναῖς
τῆς Ἑλλάδος πανηγυριστηρίοις Ὀλυμπίασι καὶ Ἰσθμοῖ καὶ Νεμέᾳ καὶ ἐν τῇ πατρίδι ἐχού-
σας ἐπιγραφὴν: *Σάωνα Πολυχάρμου καὶ Σακλέας Μεγαλοπολείτην οἱ Ἀχαι-
οὶ τὸν ἱεροφάντην τῶν Μεγάλων Θεῶν διὰ σωφροσύνην καὶ τὴν ἄλλην*
ἀρετὴν, ὅ[π]ως ὁ τε μετηλλαχώς κατ' ἀξίαν πεπονημένος φαίνεται, οἱ τε
20 [ἄλλ]οι πάντες Ἑλληνες διὰ τὴν τῶν Ἀχαιῶν περὶ τοὺς καλοὺς καὶ ἀγα-
θοὺς ἐπιμέλειαν προθύμως ἐπὶ τὸν κατ' ἀρετὴν βίον τρέπωνται.

Τὸ ἀνάλωμα [i]ς τὸν ἀνδριάντα
παρέσχεν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἀριστό-
κλεια Σάωνος.

Ἰψος γραμμῶν τοῦ μὲν 1^{ου} στίχου ὡς 0.03, τῶν δὲ ἐξῆς περ. 0.015 καὶ τῶν τριῶν τελευταίων 0.02. Τὰ γράμματα (στενὰ καὶ ἐπιμήκη, τὸ θ καὶ ο ἐλλειψιοειδῆ) καὶ ἡ γραφὴ τινῶν λέξεων μαρτυροῦσι καὶ ἄνευ ἄλλων ἐνδείξεων μεταγενεστέρους χρόνους, τοὺς περὶ τὰ τέλη τῆς 2^{ης} μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος (πρβ. ἀρ. 12 καὶ 14).

Τὸ α μέχρι μὲν τῆς ἐν στίχ. 7 λέξεως γένιος γράφεται Α μετὰ προεκβολῆς (ἐν γένει) τῶν εἰς γωνίαν συμπιπτουσῶν μέσων γραμμῶν, μετὰ δὲ τὴν εἰρημένην λέξιν ἕως τέλους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον Α, ἧτοι μετὰ λοξῆς γραμμῆς ἀρχομένης ἀπὸ τοῦ ἄκρου σχεδὸν τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους καὶ ἀνιούσης πρὸς τὸ μέσον τοῦ δεξιοῦ σκέλους ἢ ἔστιν ἔπου μετ' ἐγκαρσίας ἧτοι συνήθους. Τοῦ μ τὰ σκέλη εἶνε ἀνοικτά, προεκτεινόμενα δὲ ἐξέχουσι κατὰ τὰ ἄνω, ἧγουν αἱ δύο μέσαι αὐτοῦ κεραῖαι δὲν ἀρχονται ἀπὸ τοῦ ἄνω ἄκρου τῶν σκελῶν, ἀλλ' ὀλίγη κατωτέρω. Τὸ ν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἶνε λίαν στενὸν καὶ ἔχει τὴν λοξὴν κεραῖαν οὐχὶ ἀπ' αὐτῶν τῶν ἄκρων σκελῶν φερομένην ἀλλὰ πλησίον αὐ-

τῶν ἐν λέξει ἐνδοξοτάτους (στίχ. 12), ἐν ἧ καὶ λίαν ἀλλήλοις πλησιάζουσι τὰ σκέλη τοῦ ν, παρελείφθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου ἢ λοξῆ γραμμῆ τοῦ ν. Τοῦ ω ἐκάτερον τοῦ τόξου τὸ ἄκρον ἀπτεται συνήθως τοῦ μέσου τῆς οἰκείας κεραίας. Τὸ σ τοῦ πρώτου ἐν στίχ. 8 γράφεται Γ.

Στίχ. 11-12 μετὰ τὸ τὴν παρελείφθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου τὸ πόλιν ἴσως διὰ τὴν ὁμοιότητα τῶν λέξεων ἢ πατρίδα (πρβ. στίχ. 7 πατρίδος).

Στίχ. 13 διὰ τὸν αὐτὸν ἴσως τῆς ὁμοιότητος λόγον ἐν τῇ φράσει οὐθενὸς τῶν πολειτῶν παρελείφθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου ἢ λέξις ἐλλείπων (συγγενῆ εἶνε τὰ ὕστερος, δεύτερος, ἥτιων κλπ.).

Στίχ. 16 πανηγυριστηρίοις· λέξις πῶς ἄγνωστος (ἐν ἀριθ. 14 κατωτ. τὸ κοινὸν πανήγυρις). Οὐδὲ ὁ οὕτω πολλαχῶς τιμώμενος εὐρέθη ἀλλαχῶς, ἔσον γ' ἐμὲ εἰδέναι, ἐν ἐπιγραφαῖς.

Στίχ. 17-19. Ἡ ἰοιζομένη τῶν χαλκῶν εἰκόνων ἐπιγραφὴ «Σάωνα . . . ἀρετὴν» εἶνε ὁμοία τοῖς ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς ἀναγραφομένοις, πλὴν ὅτι ἡ τῶν λέξεων οἱ Ἀχαιοὶ θέσις εἶνε διάφορος.

Στίχ. 19-20 οἱ τε [ἄλλοι] πάντες Ἕλληνες. Καθόλου ἀπλῶς λεγόμενον, γενικώτερον τοῦ Ἀχαιοὶ (διὰ τὴν τῶν Ἀχαιῶν . . . ἐπιμέλειαν). Περὶ τῆς διακρίσεως τῶν πρὸ τοῦ Ἀδριανοῦ καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ Πανελλήνων καὶ τῶν ἐδρῶν Ἄργους καὶ Ἀθηνῶν ὄρα *Keil Syll. inser. Boeot. XXXI* = *Bull. de Corr. hell. XII 305* ἐξ., *Foucart* ἐν *Le Bas M ég. et Pél. 319*. *Hertzberg Gesch. Griech. unter d. Herrsch. d. Römer I σ. 510*, *C. I. A. III, 18*, *Mommsen Röm. Gesch. 2 5, 242* ἐξ., *Swoboda Gr. Volksbeschlüsse σ. 32, 196* (πρβ. σ. 137 ἐξ., 92, καὶ *Liv. XXXI, 25*), *Brandis* ἐν *Pauly - Wissowa Real - Encycl. λέξ. Achaia σ. 196-7* (πρβ. *Cannadias* ἄνωτ. ἀριθ. 203-4 « Ἀχαιοὶ καὶ Βοιωτοὶ . . . » καὶ « Παναχαϊκῶ συνεδρίῳ » 204 στίχ. 8), *Dittenberger u. Purgold Inschriften von Olympia σελ. 134*.

Στίχ. 8-9. Περὶ τῶν πρῶτον τὴν τελετὴν τῶν Μεγάλων Θεῶν Μεγαλοπολίταις καταστησαμένων πρβ. *Παυσαν. VIII, 31, 7*³². Τοῦ ἐκεῖ Σωσιγένους ἴσως ἔκγονος εἶνε ὁ ἐν *Excavations at Megalopolis 1890-91* ἐπιγρ. VIII B Σωσιγένης, σύγχρονος Θεαρίδα οὗ μνεῖαν ἐποιήσασθαι ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1895 σελ. 272³³. Δὲν εἶνε ἀδύνατος καὶ ὑπαρξίς συγγενείας μεταξὺ τῶν οἰκίῶν Σωσιγένους καὶ τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ Σάωνος Σακλέας καὶ Σάωνος (στίχ. 24).

Περὶ τῆς ἐν Μεγαλοπόλει τελετῆς γινώσκωμεν παρὰ *Παυσανίου* (VIII, 31, 7), ὅτι τὰ ἐκεῖ δρώμενα ἦσαν τῶν ἐν Ἐλευσίνι μιμήματα. Τὰ κατὰ τὴν περὶ τούτου συνάφειαν Μεγαλοπόλειως καὶ Λυκοσούρας (πρβ. ἄνωτ. ἀριθ. 8 σημ. 26) ἀτελῶς γινώσκονται³⁴. Ἐκ τῆς παρουσίας ἐπιγραφῆς βλέπομεν ὅτι τῷ ἱεροφάντῃ δὲν ἐπεβάλλετο ἀγα-

³² Παρὰ *Παυσανίᾳ* αὐτόθι μεταξὺ τοῦ σφίσιον καὶ μεγέθει συμπληρωτέον ἔκρινε ἕνεκα τῆς δευτέρας ταύτης λέξεως ἴσως παραλειφθὲν (καὶ κατὰ τὸ ἐν *Παυσαν. VIII 37, 8*) μέγαρον (πρβ. οἶχημα VIII 31, 6-7 καὶ πρόλογον τῆς *Τευθνερείου* ἐκδόσεως *Schubart 1883* ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ). Ἀσμένως ἔπειτα παρατήρησα ὅτι καὶ οἱ *Schubart* καὶ *Wals* ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ 1839 προτιμῶσι μέγαρον.

³³ Σημειωθῆτω ἔνταυθα ὅτι διὰ τῶν ἐπιγραφῶν *Dittenberger* καὶ *Purgold* *Inschriften von Olympia* ἀριθ. 46 (ὅπου καὶ « [τὸ ἱερόν τ]οῦ Διὸς τοῦ Λυκαίου » πρβ. αὐτ. σημ. σελ. 90) καὶ *Cannadias* *Fouilles d'Épid.* ἀριθ. 172 καὶ 172^a ἐπιπρῶνουνται αἱ ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1895 σελ. 271-74 περὶ τῆς τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου οἰκίας ἐξενεχθεῖσαι εἰκασίαι ἡμῶν.

³⁴ Ἄνωτ. ἀρ. 5 στ. 30 ἐξ. φέρεται: « ἀνενοκάτωσαν δὲ οἱ ἐπιμεληταὶ τὸ ψάφισμα τὸ γραφὲν εἰς τὸ γραμματοφυλάκιον τὸ ἐν Μεγάλαι πόλει ». Πρβ. ἄλλως Ἄθηνας καὶ Ἐλευσίνα, Ὠρωπὸν καὶ Ἀμφιάρειον.

μία (στίχ. 23)³⁵ καὶ ὅτι ὁ Σάων κατεῖχε πιθανῶς τὸ ἀξίωμα κατὰ γε τὰ τελευταῖα τοῦ βίου (πρβ. « τὸν ἱεροφάντην » στίχ. 3 καὶ 18) ἤγουν ὅτι ἀπέθανεν ἱεροφάντης ὢν τοῦτο δὲ ἄγει ἡμᾶς νὰ εἰκασωμεν ὅτι τὸ ἀξίωμα κατεῖχετο ὑπὸ τοῦ ἱεροφάντου μέχρι θανάτου³⁶. Ὅτι δὲ περιήρχετο εἰς μέλη τῆς αὐτῆς οἰκίας μανθάνομεν ἐκ τῶν στίχων 8 καὶ 9. Ἐν τούτοις περὶ ἱεροφαντίας τῶν τοῦ Σάωνος γονέων, ὧν ἄλλως εὐφημοτάτην ποιεῖται τὸ ψήφισμα μνεῖαν, οὐδεὶς γίνεται λόγος· τοῦτο κατανοεῖται ὑποπιθεμένου λ. γ. ὅτι τις ἐξ αἵματος θεῖος τοῦ Σάωνος ἱεροφάντης πρὸ αὐτοῦ γενόμενος ἀπέθανεν ἄπαις³⁷. Ὅτι δὲ ὁ πατήρ αὐτοῦ δὲν λέγεται ἱεροφάντης, τοῦτο πείθει ἡμᾶς μᾶλλον ὅτι τὸ ἀξίωμα πιθανῶς κατεῖχετο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός ἀπὸ τῆς ἀναρρήσεως μέχρι θανάτου, ἦτοι ἦν τὸ λεγόμενον ἰσόβιον· διότι ἄλλως ἐδύνατό ποτε καὶ ὁ Πολύχαρμος νὰ κατασταθῇ καὶ δὴ ἀναγραφῆ ἐν τῷ ψηφίσματι διαρρήδην ἱεροφάντης³⁸.

Περὶ δὲ τῆς ἐν Ῥωμαίκοις χρόνοις³⁹ ἀπαντώσης ἱερωνυμίας οὐδὲν διδασκόμεθα νέον ἐκ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς· διότι ἀναγράφεται μὲν τὸ ὄνομα τοῦ ἱεροφάντου (καὶ πατρὸθεν καὶ μητρὸθεν καὶ μετὰ τῆς πατρίδος), ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ψήφισμα ἐγένετο μετηλλαχότος⁴⁰ τοῦ ἀνδρός, οὐδεμίαν ἢ ἀναγραφῆ ἔχει σημασίαν· ἄλλως δὲ τὰ περισφύζομενα ἱεροφαντῶν ὀνόματα δὲν δύνανται νὰ ἀναφέρονται πάντα εἰς τεθνεῶτας⁴¹. Ἐν τούτοις, ἐὰν ὁ Σάων ὑπῆρξεν ἐπὶ μακρὰ ἔτη ἱεροφάντης — ἀπέθανε δὲ ἀνὴρ εὐρωστος καὶ κάλλιστος γενόμενος, οὐχὶ δὲ

³⁵ Περὶ τοῦ ἐν Ἐλευσίνι ἱεροφάντου ὄρα *Topffer Att. Genealogie* σελ. 54.

³⁶ Πρβ. *Παυσαν. II, 14, 1*, Ἐφ. Ἀρχ. 1883 σ. 79 ἐξ. ἀρ. 7-8, *Topffer* ἄνωτ. σελ. 51-52.

³⁷ Ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τοῦτον ὁ Σάων καὶ οὐχὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ διεδέξατο, τοῦτο ἴσως λ. γ. διὰ τὴν προβεβηκυῖαν τοῦ Πολύχαρμου ἡλικίαν συνέβη.

³⁸ Πρβ. λ. γ. *Dittenberger u. Purgold* *Inscr. v. Olympia* ἀρ. 459 « ἱεροφάντην . . . ἱεροφάντου υἱόν ».

³⁹ Λουκιαν. Λεξιφάν. § 10, *Dittenberger* ἐν *Hermes XX σ. 13* σημ. 1. Πρβ. *Φίλιον* *E. A. 1883* σελ. 83.

⁴⁰ Στίχ. 19 λέξις οὐ σπανία ἐν τοιαύταις ἐπιγραφαῖς. Ἄλλας μετὰ τῆς λέξεως ἢ ἄνευ αὐτῆς ἐπιγραφὰς ὄρα ἐν *Sal. Reinach* *Épigr. Gr.* σελ. 432, *Cannadias* *Fouilles d'Épidaure* σελ. 68 (πρβ. ἀρ. 209 στίχ. 21, 16; ἀρ. 206 στ. 3 ε μετ;), *Bull. de corr. hell. X* σελ. 302 στ. 39.

⁴¹ *Topffer* ἄνωτ. σ. 52-3. Πρβ. καὶ τὰ ἐν Ἐπιδαύρῳ *Cannadias* ἄνωτ. ἀρ. 47, 54, 67, 258, πιθανότατα δὲ 71 καὶ 72· ὁ ἐν ἀρ. 207 τιμώμενος κατήγετο ἀπ' ἀρχαίων ἱεροφαντῶν καὶ δεδούχων (στ. 10), δὲν ὑπῆρξε δὲ ἱεροφάντης (ἀπέθανε νεανίας).

προβεβηκῶς (ὅτε πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἔζων ἔτι) — δύναται νὰ εἰκασθῇ ὅτι καὶ ζῶν ἔτι ἦν οὐκ ἀνώνυμος, διότι ἐγένετο ἐπίσημος οὐ μόνον ἐν Μεγαλοπόλει ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν (στίχ. 7-8). Ἄλλ' ἐπ' ἴσης, ἐννοεῖται, πιθανὸν εἶναι, ὅτι πρὸ τῆς ἱεροφαντίας ἔτυχε τοιαύτης φήμης

14-15

Βάθρον τετράγωνον κοινῶ (μετὰ πολλῶν φλεβῶν) λίθου, ἄνευ κόσμου. Ὑψ. 0.79, πλάτ. 0.41, πάχ. 0.50. Φέρει δύο ἐπιγραφὰς ἐπὶ παρακειμένων ἐπιφανειῶν, ἔμπροσθεν μὲν τὸ ψήφισμα (ἀριθ. 14), δεξιὰ δὲ τὸ οἱ Ἀχαιοὶ κλπ. (ἀρ. 15). Εὐρέθη ἐνεκτισμένον ἐν τοίχῳ τοῦ πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Στοᾶς ἠρειπωμένου ἐκκλησιδίου Ἀγ. Ἀθανασίου· ἦν δὲ ἀνεστραμμένον, ἤγουν ἔχον κάτω τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν, ἕνεκα δὲ τῆς μακρᾶς ἐν ὑπαίθρῳ διαμονῆς καὶ τῆς συστάσεως τοῦ λίθου ἢ τὸ ψήφισμα μάλιστα φέρουσα ἐπιφάνεια ἀπέβη ἀνωμαλωτέρα. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας φέρει δύο τόρμους, ὧν ὁ μὲν μείζων ἐν μέσῳ, ὁ δ' ἐλάσσων ἔμπροσθεν αὐτοῦ. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας φέρει ἔμπροσθεν μικρὸν τόρμον. Ἡ ὀπίσθιος ἐπιφάνεια εἶνε ὠμῆ καὶ ὑπόκοιλος, ἐκ τούτου δὲ συνάγεται, ὅτι ἦν που προσηρητισμένη, ἴσως πρὸς τῷ βορείῳ τοίχῳ τοῦ προδόμου τοῦ ναοῦ⁴² τῆς Δεσποίνης ἢ παρὰ τὸ βάθρον τοῦ Ἀδριανοῦ (ἀριθ. 4) ἀριστερὰ τῷ εἰς τὸν σηκὸν εἰσιόντι⁴³ οὕτως ὥστε φωτιζόμεναι νὰ ὦσιν εὐανάγνωστοι ἀμρότεραι αἱ ἐνεπίγραφοι ἐπιφάνειαι.

Ὑψος γραμμάτων τοῦ μὲν ἀριθ. 14 εἶνε 0.03 (τοῦ 1^{ου} στίχου) καὶ περ. 0.02 (τῶν ἄλλων), τοῦ δὲ ἀριθ. 15 εἶνε 0.035-0.04. Τὰ γράμματα τῶν δύο ἐπιγραφῶν διαφέρουσιν ἐνιαχοῦ ἀλλήλων. Τὰ τῆς 15 εἰσὶν ἐπιμελέστερον κεχαραγμένα καὶ δισχιδῆ κατὰ τᾶκρα· τῆς δὲ 14 τὸ ο ἔνθα μὲν εἶνε στρογγύλον ἔνθα δὲ ἐπίμηκες, τοῦ δὲ μ αἱ μέσαι γραμμαὶ δὲν ἄρχονται εὐθὺς ἀπὸ τῶν ἄνω ἄκρων τῶν σκελῶν.

Τὸ παρὸν ψήφισμα (ἀρ. 14-15) δὲν ἀφίσταται ἴσως πολὺ τῶν χρόνων τοῦ προηγούμενου (ἀρ. 13)· ἢ φράσις καθόλου, τὸ σχῆμα τῶν γραμμά-

⁴² Ἐν Ἀγ. Ἀθανασίῳ εἰσὶ καὶ ἄλλοι τοῦ ναοῦ λίθοι (ἀνεπίγραφοι) ἐνεκτισμένοι.

⁴³ Ὁ ὑποκάτω τόρμος τοῦ λίθου δὲν ἀντίκειται πρὸς τὴν εἰκασίαν ταύτην διότι λείπει τὸ ὑπόβαθρον (πρὸ καὶ τὸ Ἀδριανοῦ βάθρον).

των, γραμματικαὶ τινες ἀρχαὶ ἔστωσαν οἱ πρῶτοι ὑπὲρ τῆς γνώμης λόγοι.

14.

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α Α Χ Α Ι Ω Ν
Ε Δ Ο Ξ Ε Τ Ο Ι Σ Α Χ Α Ι Ο Ι Σ
Γ Ε Λ Λ Ι Ο Σ Β Α Σ Σ Ο Σ Ε Ι Π Ε Ν
Η Ρ Α Κ Λ Ε Ι Α Ν Ε Υ Μ Η Λ Ο Υ Σ Ω
5 Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η Σ Ε Ν Ε Κ Α Κ Α Ι Τ Η Σ
Α Λ Λ Η Σ Α Π Α Σ Η Σ
Γ Υ Ν Α Ι Κ Ε Ι Α Σ Α Ρ Ε Τ Η Σ Τ Ε
Τ Ε Ι Μ Η Σ Θ Α Ι Ε Κ Λ Σ Τ Ο Θ Ι Τ Ω Ν
10 Ε Λ Λ Η Ν Ι Δ Ω Ν Π Α Ν Η Γ Υ Ρ Ε
Ω Ν Α Ν Δ Ρ Ι Α Σ Ι Κ Λ Ι Τ Ο Ψ Η
Φ Ι Σ Μ Α Τ Ο Υ Τ Ο Ε Ν Σ Τ Η Λ Η Τ Ο Υ
Α Ν Δ Ρ Ι Α Ν Τ Ο Σ Ε Ν Γ Ε Γ Ρ Α
Φ Θ Α Ι Ο Ϊ Ω Σ Α Ν Η Ρ Α Κ Λ Ε Ι
Α Σ Ε Υ Μ Η Λ Ο Υ Η Μ Η Μ Η
15 Α Ι Δ Ι Ο Σ Ε Ι Η Κ Α Ι Π Α Ρ Α Δ Ε Ι
Γ Μ Α Σ Ω Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η Σ Κ Α Ι Ε Υ Σ Ε
Β Ε Ι Α Σ Α Ι Α Λ Λ Α Ι Α Χ Α Ι Ι Δ Ε Σ
Γ Υ Ν Α Ι Κ Ε Σ Ε Χ Ο Ι Ε Ν

Ψήφισμα Ἀχαιῶν.

Ἔδοξε τοῖς Ἀχαιοῖς·

Γέλλιος Βάσσος εἶπεν

Ἡράκλειαν Εὐμήλου σω-

5 φροσύνης ἕνεκα καὶ τῆς
ἄλλης ἀπάσης

γυναικείας ἀρετῆς τε-
τειμηθῆσθαι ἐκάστοθι τῶν
ἐλληνίδων πανηγύρε-

10 ων ἀνδριᾶσ[ι] καὶ τὸ ψή-
φισμα τοῦτο ἐν στήλῃ το[ῦ]
ἀνδριάντος ἐνγεγράφ-
θαι, ὅπως ἂν Ἡρακλεί-
ας Εὐμήλου ἢ μνήμη

15 αἰδῖος εἴη καὶ παράδει-
γμα σωφροσύνης καὶ εὐσε-
βείας αἱ ἄλλαι Ἀχαιίδες
γυναῖκες ἔχοιεν.

15.

Ο Ι Α Χ Α Ι Ο Ι	Οἱ Ἀχαιοὶ
Η Ρ Α Κ Λ Ε Ι Α Ν	Ἡράκλειαν
Ε Υ Μ Η Λ Ο Υ	Εὐμήλου,
Α Ρ Μ Ο Δ Ι Ο Υ	Ἀρμοδίου
5 Γ Υ Ν Α Ι Κ Α Δ Ι Α	γυναῖκα, διὰ
Σ Ω Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η Ν	σωφροσύνην.

Τῆς «ἐκάστοθι τῶν ἐλληνίδων πανηγύρεων» τιμηθείσης Ἡρακλείας Εὐμήλου δὲν εὐρέθη ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐπιγραφή, οὐδ' ἀλλαχόθεν, ἔσον ἐγὼ οἶδα, ἔγνωσται ἢ γυνή⁴⁴.

16

Τὸ ἐξῆς βᾶθρον ἐδημοσιεύθη μικροῖς γράμμασιν ἐν Δελτ. Ἀρχαιολ. 1890 σελ. 45. Νῦν κεῖται ἐν τῷ Μουσεῖῳ Μεγαλοπόλεως Ἐνταῦθα παρέχομεν κατωτέρω πανομοιότυπον τῆς ἐπιγραφῆς.

Εὐρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης πρὸς Β. τοῦ νοτίου θυρώματος. Ἔχει δὲ σχῆμα κορμοῦ δένδρου μετ' ἔζων κατὰ τόπους. Τοῦ βᾶθρου σφύζεται τὸ ἄνω (ἐφ' οὗ καὶ ἡ ἐπιγραφή) τεμαχίον καὶ τρία ἕτερα τεμαχία· τῶν τελευταίων τούτων τὰ μὲν δύο ἔχουσιν ὕψος 0.55 καὶ 0.30, τὸ δὲ κατώτατον, ἔχον ὕψος 0.70 καὶ διάμετρον κάτω 0.33 (ἄνευ τόρμου κάτω), καταλήγει εἰς περιφερῆ ἐκ ζωνῶν ἤτοι κυματίων καὶ πλίνθου συγκειμένην βάσιν. Τὰ τρία ταῦτα τεμαχία οὔτε ἀλλήλοις προσαρμόττουσιν οὔτε τῷ ἐνεπιγράφῳ τεμαχίῳ, δῆλον ὅμως ἐκ τῆς τέχνης καὶ τοῦ μεγέθους ὅτι τῷ αὐτῷ ἀνήκουσι βᾶθρῳ.

Τὸ δὲ ἀνώτατον τεμαχίον, (διαμ. κάτω 0.45) δίχα κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν τεθραυσμένον, ἐντείνε-νεται διὰ κυματίου πρὸς τὰ ἄνω (διαμ. 0.28) καὶ φέρει ὑπὸ τὸ χεῖλος ἐπιγραφὴν ἐξ στίχων, ὧν οἱ δύο τελευταῖοι χωρίζονται ἀπὸ τῶν πρώτων δι' ἀναγλύπτου ζώνης κύκλω τὸν κορμὸν περιθεούσης. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια περιφερῆς οὔσα φέρει παρὰ τὸ χεῖλος περίξ λεπτὴν ἀβαθῆ αὐλακα ἣτοι κύκλον (ὁμόκεντρον τῷ χεῖλει), οὗ τὸ ἐμβαδὸν εἶνε ὠμότερον εἰργασμένον πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ἀναθήματος.

Ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὧδε (κλιμ. σχεδὸν 1/3):

ΒΑΣΙΛΕΥΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ ΕΠΙΦΑΝΗΣ

ΦΙΛΟΠΑΠΠΟΣ ΔΕΣΠΟΙΝ

ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΑ ΔΩΡΟΝ

ΕΠΙΦΡΕΟΣ

ΣΩΤΗΡΙΧΟΥ

Βασιλεὺς

Ἰούλιος Ἐπιφανῆς

Φιλόπαππος Δεσποίν[αι]

καὶ Σωτήρα[ι] δῶρον.

5 Ἐπὶ ἱερέος

Σωτηρίχου.

Τὸ ὄνομα Φιλόπαππος ἀναμιμνήσκει τὸν ἀναγνώστην εὐθὺς τὸν ἐπὶ τοῦ Ἀθήνησι μνημείου⁴⁵ τιμώμενον. Καὶ δὲν ὑπῆρξε μὲν οὗτος τῷ ὄντι βασιλεὺς, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν τῷ 72 μ. Χ. γενομένην κατάλυσιν τῆς βασιλείας τὸ ὄνομα ἔφερον καὶ οἱ υἱοὶ⁴⁶ καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις ἔγγονος⁴⁷ τοῦ τελευταίου βασιλέως τῆς Κομμαγηνῆς. Τὸ ἐπώνυμον ὅμως Ἐπιφανῆς, τὸ ἐπὶ τοῦ ἐν Λυκοσούρα βᾶθρου ἀναγραφόμενον, παρέχει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἐνταῦθα δὲν ἔχομεν τὸν αὐτὸν καὶ ἐν Ἀθήναις Φιλόπαππον· διότι οὗτος, καθ' ἃ εἰκάζεται ἐκ τῆς τοῦ ἐπωνύμου ἀπουσίας, ἥτις παρατηρεῖται ἐν τοῖς πολλοῖς ἐκεῖ ἀναγραφόμενοις ὀνόμασι τε καὶ ἀξιώμασι, πιθανῶς δὲν ἔφερον αὐτό⁴⁸.

Ἐπειδὴ δέ, ὡς ὁ τελευταῖος βασιλεὺς καλεῖται κυρίως Ἀντίοχος (Δ'), ὁ πρεσβύτερος υἱὸς αὐτοῦ καλεῖται κυρίως Ἐπιφανῆς⁴⁹, φαίνεται μᾶλλον ὅτι τὸν υἱὸν τοῦτον ἔχομεν ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς. Οὗτος, καθ' ἃ ἐκ τῆς μνηστείας⁵⁰ αὐ-

⁴⁴ Τὸ ὄνομα Βάσσοσ προσεθήτω ὡς ἐκ περισσοῦ εἰς τὰ ἐν *Inschriften von Olympia* ἀρ. 460 συμπληρούμενα, καίτοι βεβαίως ὑπονοεῖται ἐκεῖ διὰ τοῦ *u. s. w.*

⁴⁵ C.I.A. III 557 καὶ Addenda 557· πρβ. Mommsen ἐν *Mithras ath. Inst.* 1876 σελ. 27-39, Théod. Reinach ἐν *Revue des Études grecques* 1890 σελ. 362-380.

⁴⁶ Tacit. *Histor.* II 25 (rex Epiphanes)· C.I.A. III 557 (b). Νομίσματα τῶν δύο υἱῶν (πρβ. Eckhel *Doctrina num.* III, 258) ὅρα *Head Historia num.* σελ. 653, *Babelon Les rois de Syrie* κλπ. 1890 σελ. 222 (πρβ. σ. CCXIV ἐξ.). Ἀνάλογον τὸ περὶ Πακόρου «rex Parthorum Paecorus» (Tacit. *Hist.* V, 9) ἀντὶ «regis filius».

⁴⁷ Πλούταρχ. Συμποσ. Προβλ. I 10, 1=628^b «Φιλοπάππου τοῦ βασιλέως ταῖς φυλαῖς ὁμοῦ πάσαις χορηγοῦντος» (ἐν Πλουτ. Πῶς ἂν τις διακρ. τὸν κόλακα τοῦ φίλου § 1=48^e φέρεται ἀπλῶς «Ἀντίοχε Φιλόπαππε»)· C.I.A. III 557 (b).

⁴⁸ Mommsen ἀνωτ. σελ. 37. Ὑποτίθεται ἡ γνώμη ὅτι αἱ ἐν C.I.A. III 557 τρεῖς ἐπιγραφαὶ a, b, d ἀναφέρονται εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα, τὸν τιμώμενον (Dittenberger ἀνωτ. σημ. 45, πρβ. Mommsen ἀνωτ. σελ. 36). Πρβ. τὰ δύο βιβλία τοῦ Πλούταρχου (ἀνωτ. σημ. 47), C.I.A. III 78 (κατὰ Dittenberger καὶ 1020) 238^a, 238^b.

⁴⁹ Ἰώσηπ. Ἰουδ. πολέμ. V 11, 3, VII 7, 2-3, Ἰουδ. Ἀρχαιολ. XIX, IX, 1 (=355). Tacit. *Hist.* ἀνωτ., C.I.A. III 557 (b,d).

⁵⁰ Ἡ Δρούσιλλα κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς (Ἀγρίππα Δ') τῷ 44 μ. Χ. ἦν ἐξ ἐτῶν, καθωμολόγητο δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς πρὸς γάμον «Ἐπιφανεῖ, τοῦ δὲ τῆς Κομμαγηνῆς βασιλέως Ἀντίοχου υἱὸς ἦν οὐ-

τοῦ συνάγεται, ἐγεννήθη πρὸ τοῦ 38 μ. Χ., μετέσχε δὲ τῆς ἐν Βητριακῶ μεταξὺ Ὀθωνος καὶ Οὐίτελλίου γενομένης μάχης τῷ 69⁵¹ καὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου⁵² τῷ 70. Τῷ δὲ 72 ἀνρέστη ἐρρωμένως μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Καλλινίκου κατὰ τῶν Ρωμαίων ὑπὲρ τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, μεθ' ὃ ἔφυγον ἀμφοτέρω πρὸς Οὐολογέσην τὸν τῶν Πάρθων βασιλέα, παρ' ᾧ πάσης τιμῆς ἠξιώθησαν⁵³. Ὁ δὲ πατὴρ αὐτῶν Ἀντίοχος φυγὼν μεταξὺ εἰς Κιλικίαν συνελήφθη καὶ ἤγετο εἰς Ρώμην δέσμιος, ἀφείθη ὁμοῦ ἐντολῇ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ νὰ διάγῃ ἐν Λακεδαίμονι, χορηγηθῆσιν αὐτῷ ἅμα μεγάλων προσόδων χρημάτων «ὅπως μὴ μόνον ἀφθονοῦν ἀλλὰ καὶ βασιλικὴν ἔχοι τὴν δίαίταν»⁵⁴. Τοῦτο μαθόντες οἱ υἱοὶ ἐθάρρησαν, ἐπιστείλαντος δὲ καὶ τοῦ Οὐολογέσου ὑπὲρ αὐτῶν, ἀνέλαβον ἐλπίδας διαλλαγῆς μετὰ τοῦ αυτοκράτορος· δόντος δὲ τούτου τὴν ἄδειαν εἰς Ρώμην παρεγένοντο, «τοῦ τε πατρὸς ὡς αὐτοῦ ἐκ τῆς Λακεδαίμονος εὐθὺς ἐλθόντος, πάσης ἀξιούμενοι τιμῆς κατέμενον ἐνταῦθα»⁵⁵.

Καὶ ὁ μὲν πατὴρ (Ἀντίοχος Δ') ἔμεινε πιθανῶς μέχρι θανάτου ἐν Ρώμῃ⁵⁶. Τὸ αὐτὸ δὲ δὲν θὰ ἐδύνατο νὰ ῥηθῇ περὶ τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἂν ἢ ἐν C. I. A. III 78 ἐπιγραφή, ἢ ἀναγράφουσα «ἄρχοντα καὶ ἀγωνοθέτην Διονυσίων Γάιον Ἰούλιον Ἀντίοχον Ἐπιφανῆ Φιλόπαππον⁵⁷ Βησαϊέα», ἀναφέρεται μὲν εἰς αὐτόν (*Mommsen* ἄνωτ. σελ. 37),

τος» (Ἰώσηπ. Ἰουδ. Ἀρχ. ἄνωτ.). Κατωτέρω δὲ (Ἰώσηπ. αὐτ. XX, VII, 1) μαρθάνομεν ὅτι οὗτος «παρητήσατο τὸν γάμον μὴ βουλευθεὶς τὰ Ἰουδαίων ἔθνη μεταλαβεῖν καίπερ τοῦτο ποιῆσειν προὔπεσχημένος αὐτῆς τῷ πατρί». Ἐκ τῆς ὑποτιθέμενης ταύτης καὶ ἐξ ἄλλης μαρτυρίας (Ἰώσηπ. Ἰουδ. πολ. VII, 7, 2), καθ' ἣν τῷ 72 μ. Χ. ἦν ἔτι νέος (τὸ παῖς τοῦ συγγραφῆως σημαίνει ἀπλῶς νέος), συνάγεται ὅτι ἐγεννήθη μὲν πρὸ τοῦ 38, ἀλλ' οὐχὶ εὐθὺς οὐδ' αὖ πολλοῖς ἔτεσι πρότερον.

⁵¹ Tacit. Hist. II 25 «vulneratur rex Eriphaues, impigre pro Othone pugnam ciens».

⁵² Ἰώσηπ. Ἰουδ. πολ. V II, 3· πρὸς Tacit. Hist. V. 1.

⁵³ Ἰώσηπ. Ἰουδ. πολ. VII 7, 2.

⁵⁴ Αὐτ. VII 7, 3. Ἐν ἐπέτρεπεν ἐντελῶς τὸ ὄνομα καὶ ὁ χρόνος τῆς ἐν Λακεδαίμονι διατριβῆς, ἐδύνατο νὰ ὑποθεθῇ ὅτι οὗτος ἐστὶν ὁ τὸ δῶρον ἐν Λυκοσούρᾳ ἀναθεῖς.

ἀνάγχεται δὲ εἰς τοὺς μεταξὺ 90 καὶ 100 μ. Χ. χρόνους (*Dittenberger* C. I. A. ἄνωτ.).

Ἐν τῷ ἐν Λυκοσούρᾳ δῶρον τοῦ Φιλοπάππου ἦτο ἀγαλμάτιον ἢ ἄλλο, οἷόν τι λ. γ. τῶν ἐν C. I. A. III 238^a (πρὸς 238^b) καταλεγόμενον, δὲν δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν, πάντως ὁμοῦς ἦν ἀναλόγως τοῦ βάρους μικρὸν τὸ μέγεθος.

Περὶ τοῦ καὶ ἄλλαις θεαῖς διδομένου ἐπωνύμου Σωτήριου πρὸς Παυσαν. VIII 31, 1-2 «τὴν Κόρην δὲ Σωτήριαν καλοῦσιν οἱ Ἀρκάδες»⁵⁸· ἐν Σπάρτῃ δὲ ὑπῆρχε ναὸς Κόρης Σωτήριδος⁵⁹.

Οἱ δύο τελευταῖοι τῆς ἐπιγραφῆς στίχοι ἐχαράχθησαν πιθανῶς ὑπ' ἄλλου ἢ ἢ ἀνάθεσις τεχνίτου, εἰ μὴ προσετέθησαν ὀλίγω ὕστερον· διότι καὶ ἀμελέστερόν εἰσιν ἐγλυμμένοι καὶ νεώτερον φαίνονται φέροντες γραφῆς σχῆμα· τὸ κ καὶ σ μάλιστα κατὰ διττόν εἰσι τρόπον ἐν τοῖς στίχοις τούτοις γεγραμμένα. Περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἱερέως εἰρήσθω ἐν παρέργῳ ὅτι Σωτήριος μνημονεύεται ἐν Μεγαλοπόλει⁶⁰ παιδίον Σπεδιανοῦ, ἀγωνοθετήσαντος «τῶν Λυκαίων καὶ Καισαρήων», καὶ Ἰουλίστης, ἢ ἀλλαγῶ⁶¹ ἀνήλωσεν «ὑπὲρ τῆς Λυκαειτῶν φυλῆς». Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται φαίνονται νεώτεραι τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ βάρου, συγγένεια ὁμοῦς τοῦ ἐνταῦθα ἱερέως καὶ τοῦ ἐν Μεγαλοπόλει παιδίου τοῦ Σπεδιανοῦ δὲν ἀποκλείεται.

⁵⁵ Ἰώσηπ. αὐτ.

⁵⁶ Ἦν ἤδη προβεβηκὸς τὴν ἡλικίαν (πρὸς καὶ «ἐπὶ γήρως» Ἰώσηπ. αὐτ. V II, 3).

⁵⁷ Οὗτος φέρει πάντα, πλην τοῦ βασιλεῦς, τὰ ὀνόματα τοῦ ἐν Λυκοσούρᾳ δωρητοῦ.

⁵⁸ Πρὸς ἄλλως καὶ τάδε: «Κόρης τῆς Σωτήριδος» *Mithth. des ath. Inst.* IX, 17, «[Κόραι] τῆς Σωτήριδος» *Bulletin de corr. hell.* IV 473, «τῆς Σωτήριδος Κόρης» (δὲς) *Bull.* XIV 537.

⁵⁹ Παυσαν. III 13, 2.

⁶⁰ Excavations at Megalopolis (1890-91) σελ. 139-40, ἀρ. XXVI (*Richards*).

⁶¹ Αὐτ. ἀρ. XVII.

B. I. ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ι Σ

Ἐν τῇ περὶ Ἰουδαϊκοῦ δημοσιευθείσῃ πραγματείᾳ ἡμῶν (Ἀρχ. Ἐφημ. 1895 τευχ. Δ' σελ. 221 καὶ ἔξ.) ἐγράφομεν, προκειμένου περὶ τοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ θολωτοῦ τάφου, ὅτι ἀνεκαλύφθη τὸ πρῶτον ὑπὸ τρυβωρύχων. Τὸ ἀκριβὲς εἶνε — καὶ τοῦτο πάνυ εὐχαρίστως ἐπανορθούμεν — ὅτι πρῶτος ὁ Milchhöfer ἀνεγνώρισεν ὡς «θολωτὸν τάφον» τὸ ὕψωμα ὅπερ ὑπὸ τοῦ Bernhardt ἦδη ἐν Karten v. Attika ἐσημειοῦτο ὡς «Tumulus».

B. Σ.

ΕΠΙΤΥΜΒΙΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ

ΜΕΤΑ ΧΑΡΩΝΕΙΟΥ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ

(Πίν. 5).

Τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνάγλυφον εὑρηται νῦν ἐν τῇ ἐμῇ πατρικῇ οἰκίᾳ, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βουλῆς, 20, ἀριστερᾷ τῷ ἀνιόντι τὴν κλίμακα, μετενεχθὲν ἐκεῖσε ἐκ τῆς παρὰ τὴν Πύλην τῆς Ἀγορᾶς, ἐπὶ τῆς διασταυρώσεως τῶν ὁδῶν « Ἀρεως » καὶ « Ποικίλης » ἰδιοκτησίας ἡμῶν, ὅπου πρὸ δεκαπενταετίας περίπου ὁ πατὴρ μου ἀνασκάπτων τὸ ἐκεῖ γῆπεδον ἀνεῦρε τὸ πρῶτον αὐτὸ ἐπὶ ἐδάφους πέντε σχεδὸν μέτρων ταπεινοτέρου τῆς ὁδοῦ καὶ ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὸ τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου. Ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ συνανευρέθησαν καὶ λείψανα ἀρχαῖα, ὅσων συντρίμματα κίωνων καὶ στυλοβατῶν, μαρτύρια πιθανὸν προεκτάσεώς τινος τῆς ἐκεῖ που ἰδρυμένης ῥωμαϊκῆς Ἀγορᾶς, ὡς δείκνυσι καὶ ἡ ἐτι διασφζομένη Πύλη, ἡ ὀρθῶς ὑπὸ τῆς παραδόσεως ὡς Πύλη Ἀγορᾶς φερομένη, ἐσφαλμένως δ', ὡς νῦν ἀπεδείχθη, εἰς Ἀρχηγέτιδος Ἀθηναῖα ναὸν ὑπ' ἐνίων ἀρχαιολόγων μεταβαπτισθεῖσα¹.

Τὸ μικρὸν τοῦτο ἀρχαιολογικὸν εὑρημα δὲν στερεῖται σημασίας τινός καὶ διὰ τὸ σχῆμα καὶ διὰ τὴν περιέργων παράστασιν. Δυστυχῶς δ' ὅμως εἶνε τοσοῦτον ἐφθαρμένον καὶ ὑπὸ σκαπάνης ἴσως πολυλαχοῦ τεθραυσμένον, ὥστε αἱ μορφαὶ καὶ τὰ σχήματα μόνον εἶνε ὀρατά, λίαν συγκεχυμένη δ' ἡ ὅλη παράστασις φαίνεται καὶ μόνον εἰκασίας καὶ ὑποθέσεις ἐπιτρέπουσα ἡμῖν νὰ ἐξενέγκωμεν περὶ αὐτῆς

Τὸ ἀληθές τοῦτο « fruste », ὡς λέγονται γαλλιστὶ τὰ ἠκρωτηριασμένα καὶ λίαν κατεστραμμένα γλυπτὰ, εἶνε μαρμαρίνον ἐπιτύμβιον οὐχὶ μέγα τὸ σχῆμα, μήκους μὲν ὄν 50 ὑφκατ., πλάτ. 30, ὕψ. δὲ 0,45, τοῦ δ' ἀναγλύφου 0,25. Τὸ ὅλον ὁμοιάζει ἐντελῶς πρὸς τὰς τεφροδόχους κάλπας ἢ λάρνακας, τὰς Aschenurnen (urnes cinéraires) τῆς Τυρρηνίας, ἰδίᾳ τοῦ Volterra, Chiusi κλπ. Ἀλλὰ τὸ περιέργων εἶνε ὅτι μόνον κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιά-

ζει τοὺς τυρρηνικοὺς σαρκοφάγους, καθόσον τὸ μικρὸν ἡμῶν ἐπιτύμβιον τυγχάνει ὀλόλιθον, (massif) εἶνε δηλ. δι' ὄλου πεποιημένον, ὡς λέγει ταῦτα ὁ Πausanias καὶ οὐχὶ κενὸν ἔσωθεν. Παράστασιν ἀνάγλυπτον φέρει μόνον ἔμπροσθεν, ἄνωθεν δέ, ὡς αἱ τῆς Τοσκάνης, γλυπτὴν γυναικείαν μορφήν, ἀκέφαλον, κατακεκλιμένην ἐπ' ἀγκῶνος, ἡμίγυμον δέ, τῶν σκελῶν περιειλιγμένων ἐντὸς πέπλου. Παρ' αὐτῇ ὀπισθεν ὑπάρχει σύντριμμα λίθου ὡσεὶ κίονος ἢ μᾶλλον ἀγάλματος, οὗ ἀποσπασθέντος καὶ ἐκκοπέντος ἀπέμεινε μόνον τὸ κατώτατον μέρος.

Ἄλλὰ πολὺ σπουδαιότερα εἶνε ἡ ἀνάγλυφος παράστασις ἐπὶ τοῦ ἔμπροσθεν μέρους τῆς σαρκοφάγου. Ἐπ' αὐτῆς παρίστανται τέσσαρες μορφαί, ὧν αἱ λεπτομέρειαι καὶ ὁ χαρακτήρ ἐντελῶς διαφεύγουσιν ἡμᾶς διὰ τὸ λίαν ἐφθαρμένον τοῦ μνημείου. Καὶ ἀριστερόθεν εἰς τὸ ἄκρον ἐντελῶς εἶνε ἀπεικονισμένη περιέργως πως ναῦς ἢ ἀκάτιον, τῆς πρῶρας μόνον αὐτοῦ ὀρατῆς, ἐφ' ἧς ἴσταται κεκυφῶς πρὸς τὰ ἔμπροσ γέρον μετὰ πύλου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ μὲ πώγωνα καθειμένον, ἐξωμίδα δὲ περιβεβλημένος. Εἰς τὰς ἐκτεταμένας ὅπως δεχθῶσι τι χεῖρας τοῦ γέροντος τούτου ἢ πλησίον σπεύδουσα ἀνδρική μορφή διὰ τῆς ὀρειγνυμένης χειρὸς ἐντίθησιν ἀντικείμενον ἀφανές λίαν καὶ δυσκατάληπτον. Ὁ νεανικὸς οὗτος τὸ σχῆμα ἀνὴρ καὶ μὲ τὸν δεξιὸν πόδα ἐπιβαίνων ἐπὶ τοῦ δίκην ἄρματος ἐσχηματισμένου πλοίου ἀναπολεῖ τὸν Ἑρμῆν μὲ τὸ κηρύκειον ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ μὲ τὴν γλαμύδα κυμαινομένην πρὸς ταῦτά ἐκ τῆς σφοδρότητος τῆς κινήσεως.

Μετὰ τοὺς δύο τούτους ἔχομεν πλησίον πρὸς τὸ εὐώνυμον ἕτερον κεχωρισμένον σύμπλεγμα ἐκ δύο μορφῶν, ὧν ἐπίσης τὸ σχῆμα καὶ ἡ ἔκφρασις εἶνε λίαν ἀσαφῆ. Φαίνονται δ' ἀμφοτέροι καθήμενοι ἐπὶ βράχου. Καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἶνε ἀνὴρ ὀκλάζων τοὺς πόδας, ὡς σάτυρος, τοῦτο δὲ προσμαρτυρεῖ καὶ ἡ κεφαλὴ πρὸς τάνω, δεικνύουσα ἰχνη κερατίων, ἅτινα θὰ ἐσήμαινον αὐτὸν ὡς Πᾶνα. Διόλου δ' ἀπίθανον νὰ ἦτο Πᾶν οὗτος κατὰ τὸ ἀν-

¹ Ὁρθότερα ἴσως πατῶν ἢ τῶν καθ' ἡμᾶς ἀρχαιολόγων γνώμη εἰς Πρόστασιν Ἀθηναῖας Ἀρχηγέτιδος αὐτὴν μετονομασάντων. Καὶ ἦν ὕψους αὕτη Πρόστασις τις ἐκ τεσσάρων θωρικῶν κίωνων Στοᾶς τινος ἐπὶ Ῥωμαίων ἰδρυθείσης καὶ οἰονεῖ Προπύλαιον τῆς τῶν Ἀθηναίων Ἀγορᾶς.

θρωπινώτερον σχῆμα, ὅπερ πολλάκις ἔδιδον αὐτῶ οἱ καλλιτέχναι τὸ πάλαι, ποιοῦντες οὐχὶ αἰγοσκελῆ, οὐδὲ τραγόπουν. Διὰ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ πρὸ τοῦ στόματος τὴν σύριγγα, διότι οὐδὲν ἕτερον δύναται νὰ ἦ τὸ ἐκεῖ τετραγωνικὸν γεγλυμμένον ἀντικείμενον. Εὐθὺς παρ' αὐτῶ καὶ ἐν κατατομῇ, πρὸς τοῦτον δ' ἐστραμμένη παρίσταται γυνή, ἣτις διὰ τῆς ἀριστερᾶς ἔχεται τῆς αὐτῆς ἐπίσης χειρὸς τοῦ πρὸς Πᾶνα ὁμοιάζοντος ἀνδρός.

Τὸ ὄλον σύμπλεγμα πρὸς τοῦτο τὸ ἄκρον τοῦ ἀναγλύφου κλείει δένδρον, πιθανῶς κυπάρισσος, ἢ ἕτερόν τι φυτὸν ἐκ τῶν ἐπιτυμβίων.

Ἴδου ἐν συνόψει ἡ παράδοξος αὕτη παράστασις τῆς μικρᾶς σαρκοφάγου, ἣτις δὲν θὰ ἦτο καὶ λίαν κακῆς τέχνης, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τινων σφζομένων τμημάτων καὶ ἐκ τῆς ἐν γένει διαθέσεως τῶν σωμάτων καὶ τῆς κινήσεως αὐτῶν. Πλὴν τί αὕτη σημαίνει; Ἴδου ζήτημα λίαν δύσλυτον, καθόσον οὐδὲν ἡμῖν σαφὲς τὸ ἀνάγλυφον παρέχεται. Ἐὰν ὁ γέρον πρῶτος εἶνε ὁ Χάρων, τότε τὸ ἡμέτερον ἐπιτύμβιον προσκτᾶται μεγίστην σημασίαν, διότι θὰ εἶνε ἴσως τὸ μόνον ἐπιτύμβιον μαρμάρινον ἀνάγλυφον τὸ διασφῶζον ἡμῖν χαρώνειον παράστασιν. Naί μὲν ὑπάρχει ἕτερόν τι, τὸ γνωστότατον ἐν τῷ Κεραμεικῷ, τὸ παρὰ τὴν σημερινὴν Ἀγ. Τριάδα ἐπιτύμβιον, ὅπερ ἐσπούδασαν ἰδίᾳ ὁ Salinas ἐν τοῖς «Monumenti sepolerali scoperti presso la chiesa della S. Trinità, Torino. 1863», ὁ κ. Περβάνογλου, εἶτα δὲ καὶ ὁ κ. Ρουσόπουλος ἐν Ἐφημ. Φιλομαθῶν ἀριθ. 736, πλὴν εἶνε λίαν ἀμφίβολον, ὡς καὶ ὁ Duhn καὶ αὐτὸς δ' ὁ Salinas παρατηρεῖ, ἐὰν τὸ μὲ τέσσαρας κόπας πλοιᾶριον ἐκεῖνο εἶνε τὸ περίπυστον ἀκάτιον τοῦ Χάρωνος. Ἐπειτα δὲ καὶ ἡ στάσις τούτου πρὸς τοὺς γέροντας τοὺς ἐστιωμένους δὲν αἰνίττεται οὐδαμῶς συγγενῆ τινα πρὸς τὸ ἔργον τοῦ Χάρωνος κίνησιν. Μᾶλλον λοιπὸν ἐν αὐτῷ παρίσταται ἄλιεύς τις, οἷος θὰ ἦτο ὁ ἀποθανών, καὶ σχετικῆ πρὸς τὴν ἀλιευτικὴν αὐτοῦ δεξιότητα εὐτυχῆς καὶ ἄφρονος εὐωχία, οὐχὶ δὲ πρὸς ναυάγιον ἀναφερομένη παράστασις ὡς ἄλλοι εἶχασαν¹.

¹ Ἐκτός τούτου φίλος ἀρχαιομαθῆς ἀνέφερον ἡμῖν καὶ ἕτερον μαρμάρινον ἀνάγλυφον μετὰ χαρώνειου παραστάσεως ἐν Πορταριᾷ τῆς Θεσσαλίας, πλὴν οὐδὲν ἀκριβῶς περὶ τούτου γνωρίζομεν.

Ἄλλ' ἐὰν ἀνάγλυφον ἕτερον δὲν διασφῶζῃ ἡμῖν χαρώνειον παράστασιν, πλείσται τούτου τοιαῦται ἀπαντῶσιν ἐπὶ τῶν λευκῶν λιγκύθων, τῶν θαυμαστῶν τούτων μνημείων τῆς νεωτέρας ἀττικῆς Ἀγγειοπλαστικῆς, αἵτινες παρέχονται ἡμῖν ἐκτός τῆς πληθύσεως τῶν πρὸς τὰ ἐπιτάφια καὶ περὶ τὰ τῆς ἐκφορᾶς ἔθιμα καὶ ὑποδείγματα ἅμα ἄριστα τῆς τότε συγχρόνου Γραφικῆς καὶ τῆς τεχντροπίας τῶν ἀπὸ Ἀπολλοδώρου καὶ ἐφεξῆς χρωματιστῶν ἢ σκιαγράφων.

Ἐπὶ τῶν λιγκύθων λοιπὸν πολλάκις ἀπαντᾷ ὁ Χάρων καὶ παρ' αὐτὸν ἔστιν ὅτε καὶ ὁ Ψυχοπομπὸς Ἐρμῆς, ὡς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου. Τὰς παραστάσεις ταύτας ἐσπούδασαν ἤδη πολλοὶ ἔγκριτοι ἀρχαιολόγοι, ἰδίᾳ δὲ ὁ Duhn ἐν τῇ *Archäologische Zeitung* τοῦ Βερολίνου τοῦ 1885 σελ. 1-24 ἐν ἄρθρῳ μεστῷ αἰσθητικῆς ἀντιλήψεως καὶ καλλιτεχνικῆς τοῦ πράγματος διατυπώσεως, ἐπιγραφομένην δὲ «Charondarstellungen». Ἐν αὐτῷ ἰδίᾳ περιγράφει καὶ ἀναλύει δύο τοιαύτας χαρώνειους παραστάσεις κεραμείων ἀναγλύφων (Terracotta - Reliefs) μετὰ λειψάνων χρωματισμοῦ, τοῦ μὲν ἐκ τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου, τοῦ δ' ἑτέρου, προτέρου κτήματος Lecuyer, νῦν δὲ τοῦ ἐν Βιέννῃ πρίγκιπος Lichtenstein. Πρὸ τοῦ Duhn ὁ ἡμέτερος σεβαστὸς συνάδελφος κ. Μυλωνᾶς ἐν τῷ Bulletin de Correspondance Hellénique τοῦ 1877 ἐν ἄρθρῳ *Περὶ χαρωνείων παραστάσεων* πάντα τὰ σχετικὰ μέχρις αὐτοῦ γνωστὰ μνημεῖα ἀναφέρει καὶ λεπτομερῶς περιγράφει.

Ἄλλὰ τὴν ἐκτενεστάτην πραγματείαν περὶ αὐτῶν συνέταξεν ὁ εἰδικῶς περὶ τὰς λιγκύθους τῆς Ἀττικῆς ἀσχοληθεὶς γάλλος ἀρχαιολόγος κ. Pottier ἐν τῇ «Étude sur les lécythes blancs attiques à représentations funéraires, Paris 1883». Ἐν τῷ III κεφ. σελ. 34 ὁ Pottier πραγματεύεται τὰ τῆς ἐς Ἄδου Καταβάσεως (La descente aux Enfers), ἀναφέρων πάσας τὰς σχετικὰς ἐπὶ λιγκύθων παραστάσεις. Καὶ φέρεται μὲν ποτε καὶ ὁ ψυχοπομπὸς Ἐρμῆς ὁμοῦ μετὰ τοῦ Χάρωνος ἐπ' αὐτῶν, πλὴν τοῦτο εἶνε σπανιώτερον, ὡς ἐν τῇ ἐν Μονάχῳ, (Stackelberg, *Gräber der Hellenen*, taf. 47. O Jahn, *Vasensammlung zu München*, N° 209 καὶ ἐν τῇ ἐξ Ἀθηνῶν (Μυλωνᾶς, Bull. de Corr. Hellén. III, σελ. 177, 2, ταύτης

πίνακα παρέχεται λαμπρόν ὁ Pottier ἐν τῷ συγγραμμᾷ αὐτοῦ πίν. III). Τοῦ Χάρωνος μόνου παραστάσεις διασφύζουσι δέκα καὶ ἑπτὰ καὶ πλέον λήκυθοι, ἃς λεπτομερῶς περιγράφει αὐτὸς ὁ Pottier καὶ εἰς ὃν παραπέμπομεν, ἵνα μὴ ἐνταῦθα μακρηγορῶμεν, τὸν βουλόμενον νὰ λάβῃ σαφῆ ἰδέαν τῶν παραστάσεων τούτων.

Ἡ παράστασις τοῦ Χάρωνος φαίνεται τισιν ὅτι δὲν ἦτο καὶ λίαν παλαιά, διότι ὁ Ὅμηρος οὐδαμοῦ ἀναφέρει τὸν πολλὸν πορθμέα τῆς Ἀχερουσίας. Αἱ Κῆρες καὶ ὁ Θάνατος εἶνε παρὰ τῷ Ποιητῇ οἱ δαίμονες οἱ κομίζοντες τὰς ψυχὰς καὶ τὰ ἄμεινῆτὰ κάρηνα ἢ τὰ εἶδωλα τῶν τεθνεώτων εἰς τοῦ Πλούτωνος τὰ βασιλεία. Καὶ αὐτοῦ τοῦ ψυχοπομποῦ Ἑρμῶς ἡ ὑπουργία τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ὀδυσσεΐα μνημονεύεται τὰ περὶ τοῦ Θανάτου ἐπακριβῶς διέλαβεν ὁ πολὺς Robert ὑπὸ ὁμωνύμῳ τίτλῳ ἐν τῷ Βιβαλιονεΐῳ Προγράμματι Ὁ Χάρων ἐν τούτοις ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ λαοῦ ὑπῆρχεν ἔκπαλαι, ὡς ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ συγγενοῦς τυρρητικοῦ Charun, πρὸς ὃν ὁμοιάζει διὰ τὸ σατανικὸν τῆς ὄψεως, τὸ στυγερὸν καὶ ἐκδικητικὸν καὶ ὁ παρὰ τῷ λαῷ ἡμῶν ἔτι πιστευόμενος καὶ μυθολογούμενος Χάρος. Ὅτι δὲ ἦν παλαιότητι ἢ εἰς αὐτὸν πίστις ἀποδείκνυσι καὶ τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὸν Ε' ἡδὴ αἰῶνα π. Χ. ὁ μέγας Πολύγνωτος ἔγραφε τὸν στυγερὸν πορθμέα ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς Δελφικῆς Λέσχης. Ἴδου ὁ Πausanias πῶς γράφει περὶ αὐτοῦ: «Ἰδὼρ εἶναι ποταμὸς ἔοικε, δῆλα ὡς ὁ Ἀχέρων, καὶ κάλαμοί τε ἐν αὐτῷ πεφυκότες, καὶ ἀμυδρὰ οὕτω δῆ τι τὰ εἶδη τῶν ἰχθύων σικὰς μᾶλλον ἢ ἰχθύς εἰκάσεις· καὶ ναῦς ἐστὶν ἐν τῷ ποταμῷ καὶ ὁ πορθμέος ἐπὶ ταῖς κώπαις· ἐπηκολούθησε δὲ ὁ Πολύγνωτος, ἐμοὶ δοκεῖν, ποιήσει Μινυάδι. Ἔστι γὰρ δὴ ἐν τῇ Μινυάδι ἐς Θησέα ἔχοντα καὶ Πειρίθου»

Ἔνθ' ἦτοι νέα μὲν νεκράμβατον, ἦν ὁ γεραιὸς Πορθμεὸς ἦγε Χάρων, οὐκ ἔλλαβον ἐνδοθεν ὄρου»

(Pausan. X, 28, 1-2).

Ὡστε ὁ Πολύγνωτος ἐνεπνεύσθη ἐκ προτέρου ποιητοῦ, καὶ αὐτοῦ δὲ τὴν γραφὴν πάλιν ἠκολούθηον καὶ ἀντέγραφον, πολυτρόπως μεταβάλλοντες, οἱ ἀγιογράφοι καὶ λήκυθογράφοι Ἦτο λοιπὸν ἔκπαλαι

ἐλληνικωτάτη παράστασις ὁ Χάρων καὶ βαθέως ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λαοῦ ἐγκεχαραγμένη, διὰ τοῦτο καὶ ἀστήρικτος ἐντελῶς καὶ ἀπίθανος παντάπασι τυγχάνει ὁ τοῦ ἀρχαιολόγου Ambrosch διίσχυρισμὸς ὅτι ὁ Χάρων δὲν ἦτο ἐλληνικὴ σύλληψις καὶ ὁμοίως ἐθνικὸς δαίμων ὡς αἱ λοιπαὶ θεότητες τῶν Ἑλλήνων¹. Πλὴν σήμερον τὰ πολυπληθῆ εὐρήματα πείθουσι πάντας περὶ τοῦναντίου, τὸ δ' ἡμέτερον ἀνάγλυφον, ἐὰν ὄντως παριστᾷ Χάρωνα ὁ γέρων πορθμέος, πλουτίζει τὴν συλλογὴν τῶν παραστάσεων τούτων δι' ἐνὸς ἔτι σπουδαίου μαρτυρίου καὶ ὁ δὲ ἐξ Ἀττικῆς καὶ ἐκ χωρίου κειμένου ἐγγύτατα τῷ ἀρχαίῳ Κεραμειῷ.

Ἡ παράστασις τοῦ Χάρωνος, οἷαν διασφύζει ἡμῖν ταύτην ὁ κεραμεικὸς καὶ ἀρχαιολογικὸς οὗτος ἀμητὸς, διατρανοῖ ἄπαξ ἔτι τὸ ὕψος τῆς αισθητικῆς τελειότητος τῶν ἀρχαίων καλλιτεχνῶν. Τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα ἦν αἰεὶ πολέμιον τοῦ φρικώδους καὶ τοῦ στυγεροῦ. Ἠρέσκετο τὰ πάντα νὰ φαιδρύνῃ καὶ προσηγῆ τῇ θεᾷ νὰ καθιστᾷ. Ὁ εὐφημισμὸς ἦτο οὐ μόνον ἐν τῇ γλώσσῃ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Τέχνῃ. Ἄριστον δὲ τούτου μαρτύριον ἔστωσαν αἱ ἐπιτύμβιοι παραστάσεις καὶ ὁ δὲ αἱ χαρώνειοι. Πόσον διάφοροι εἶνε σήμερον αὗται, ὅπου οἱ σκελετοί, τὰ ἀποτρόπαια καὶ ὀστεώδη τοῦ θανάτου ἀπεικάζονται, τὰ σάβανα, τὰ φάσματα καὶ οἱ τῆς Κολάσεως κερασφόροι δαίμονες προκαλοῦσι τὴν φρίκην καὶ τὴν ἀποτροπίαν τῶν θεωμένων! Διὰ τοῦτο καὶ ὁ θεῖος Γκαῖτε, ὁ βαπτισθεὶς εἰς τὰ ἀγνὰ νάματα τοῦ ἐλληνικοῦ κλασσικοῦ πνεύματος μεμαγευμένος ἐκ τῆς θεᾶς τῶν ἀρχαίων τούτων ἐπιτυμβίων ἔγραψεν ἐκ τοῦ Μουσείου τῆς Βερώνης:

«Der Wind, der von den Gräbern der Alten herweht, kommt mit Wohlgerüchen über einen Rosenhügel. Die Grabmäler sind herzlich und rührend und stellen immer das Leben her».

Ὅθεν καὶ ἡ παρουσία τοῦ Πανός, ἐὰν ὄντως εἶνε τοιοῦτος ὁ τὴν σύριγγα παίζων, ἐπὶ τοῦ ἡμέτερου ἀναγλύφου δὲν πρέπει οὐδαμῶς νὰ παραξενύσῃ τινά, ὅταν γινώσκῃ καὶ κατὰ βάθος ἐννοῇ τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς Καλλιτεχνίας.

Μηνὶ Μαρτίῳ τοῦ ἔτους 1896.

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

¹ Ambrosch, De Charonte Etrusco 1837 καὶ Braun «Annali» 1837 σελ. 253-274.

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ

ΕΥΡΕΘΕΝΤΑ ΕΝ ΜΥΚΗΝΑΙΣ

(Πιν. 6-10)

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ὁ Χ. Τσουντας, ἐνεργῶν δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς ἀνασκευάζων ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Μυκηνῶν, ἀνεῦρε βαθέως ἐν τινι ὀμασίῳ ἀρχαίας οἰκίας μεταξύ ἄλλων καὶ 3786 ἀρχαῖα νομίσματα, ἅπαντα ἀργυρᾶ, ἐμπεριεχόμενα ἐν τρισὶ πηλίνοις καὶ ἄνευ γραφῶν ἀγγείοις, θραυσθεῖσι κατὰ τὴν σκαφήν. Τῶν νομισμάτων τούτων ἀνετέθη μοι ὑπὸ τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδευσεως Ὑπουργείου ἡ κατὰτάξις καὶ σύνταξις τοῦ καταλόγου, ὅπως μετὰ ταῦτα παραδοθῶσι καὶ κατατεθῶσιν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ. Εἰς ἐκπλήρωσιν δὲ τῆς ἐντολῆς ταύτης προέβην, ἀροῦ πρότερον ἐνήργησα τὸν καθαρισμόν αὐτῶν, καθόσον πλεῖστα ἦσαν ἀρκοῦντως κατωμένα.

Τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν μέγα νομισματικὸν εὑρημα εἶνε τὸ δεύτερον ἐν Πελοποννήσῳ μετὰ τὸ κατὰ Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1859 ἐν Ζούγρα τῆς ἐπαρχίας Κορινθίας (ἀρχαία Πελλήνη) γενόμενον καὶ ἀποτελούμενον ἐξ 9171 νομισμάτων, ὧν 568! Ἀρχαίας καὶ τῶν διαφόρων πόλεων τῆς Ἀρχαϊκῆς συμπολιτείας (Πρὸβλ. *Revue Numismatique*, Tom. VII τοῦ 1862, σελ. 170), καὶ συνίσταται ἐκ νομισμάτων Λευκάδος, Κορίνθου, Φλιοῦντος, Ἄργους καὶ Αἰγύπτου. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία μέχρι τοῦδε πλήρης μονογραφία ὑπάρχει τῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου, τοῦ Φλιοῦντος καὶ τοῦ Ἄργους, τὸ δὲ προκείμενον εὑρημα ἐκτὸς τοῦ ὅτι πληροῖ πολλὰ κενὰ τῶν ἤδη δημοσιευθέντων, παρουσιάζον πολλὰς νέας ποικιλίας, ὡς θέλομεν ἰδῆ κατωτέρω, προσέτι οὐχὶ σμικρὸν, νομίζομεν, θέλει συμβάλλῃ καὶ ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν αὐτῶν, διὰ τοῦτο ἐθεωρήσαμεν ὀρθότερον νὰ προβῶμεν εἰς λεπτομερῆ δημοσίευσιν αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀναγκαίων παρατηρήσεων, ἀναφέροντες συγχρόνως, κατὰ τὸ δυνατὸν, καὶ ὅπου δῆποτε πρότερον ἀλλαγῶν ἔχει δημοσιευθῆ τι τού-

των. Ὡσαύτως, πρὸς περισσοτέραν ἀκρίβειαν καὶ ἐξέτασιν, ἐθεωρήσαμεν ἀναγκασιότατον καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν πέντε (6-10) ἐν τελεῖ προσηρημένων φωτοτυπικῶν πινάκων, ὅπως δῆποτε ἰκανῶς ἐπιτυγχόντων, καθόσον, ἀνεπιβέβητος, τὴν ἐντελῆ διακρίσιν τῶν παρουσιαζομένων λεπτῶν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διαφορῶν ἐν τε ταῖς σφραγίσιν καὶ τῷ ῥυθμῷ τῆς τέχνης, οὐδεμία περιγραφὴ, ὅσον δῆποτε λεπτομερῆς, δύναται ἀκριβῶς νὰ παραστήσῃ.

Ἐν τῷ ὑπὸ ἐξέτασιν εὑρήματι εὐρέθησαν καὶ δύο τετραδράχμια (ἄρα κατωτέρω σ. 140) Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ἐνῶ παραδόξως οὐδὲν νόμισμα εὐρέθη οὔτε Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου, ἅτινα ἦσαν ἐν Πελοποννήσῳ τότε ἐν μεγάλῃ κυκλοφορίᾳ, οὔτε ἄλλου τινὸς τῶν διαδόχων αὐτοῦ· καὶ τὸ ἐπι παραδόξοτερον, ὅτι οὐδὲ ἐν τῶν τῆς γείτονος πόλεως Σικυῶνος, ἧς ἦσαν τοσοῦτον ἄφθονα καὶ ἦτις εἶχε τὸ αὐτὸ νομισματικὸν σύστημα πρὸς τὸ Ἄργος. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον, καθ' ἡμᾶς, ὅπερ κυρίως συντελεῖ εἰς τὴν χρονολογίαν τῶν νομισμάτων, εἶνε ὅτι ἐν αὐτοῖς οὐδὲν νόμισμα εὐρέθη ἐκ τῶν τῆς Ἀρχαϊκῆς συμπολιτείας· ὡσαύτως ἐκ τῶν τῆς Κορίνθου οὐδὲν εὐρέθη ἔχον μονόγραμμὰ τι, καὶ ἐκ τῶν τοῦ Ἄργους ἐπίσης οὐδὲν ἐκ τῶν ἐχόντων ἐν τῷ κοίλῳ τετραγώνῳ ὄνομα ἄρχοντος πλήρες. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λοιπὸν ὀρμώμενοι δυνάμεθα ὅπως δῆποτε νὰ προβῶμεν εἰς πιθανόν τινα ὄρισμὸν τοῦ χρόνου, καθ' ὃν τὰ συλλεγέντα ταῦτα νομίσματα ἐναπετέθησαν εἰς τὸ μέρος, ὅπου ἐν, καλυφθέντα, ἐσχάτως πάλιν ἤλθον εἰς φῶς. Ὡς πρὸς τοῦτο, πλὴν ἄλλων, δύο τινὰ κυρίως, νομίζω, δύναται νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν: πρῶτον μὲν (α') τὸ ὅτι οὐδὲν νόμισμα τῶν τῆς Ἀρχαϊκῆς συμπολιτείας εὐρέθη ἐν αὐτοῖς, καὶ δεύτερον (β') τὰ εὐρεθέντα δύο τετραδράχμια Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος.

(α') Ἐν τῇ Ἀρχαϊκῇ συμπολιτείᾳ πᾶσαι αἱ ταύ-

της μετέχουσαι πόλεις ἐποιοῦντο, πλὴν ἄλλων, χρῆσιν τῶν αὐτῶν νομισμάτων¹, ἐκάστη δ' αὐτῶν εἰσερχομένη ἐν αὐτῇ ἔκοπτε νομίσματα φέροντα τὸν κοινὸν τῆς συμπολιτείας τύπον, ὡς πρόσθετον δὲ ἴδιον σύμβολον ἔθετεν ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως συνήθως τὸν ἴδιον αὐτῆς τύπον, ὃν μετεχειρίζετο ἐπὶ τῶν ἑαυτῆς νομισμάτων πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συμπολιτείαν². Ἐπομένως ἐάν τις τῶν τριῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων, εἰς ἃς ἀνήκουσι τὰ ὑπὸ ἐξέτασιν νομίσματα, καθ' ὃν χρόνον ταῦτα συνελέγοντο καὶ κατατέθησαν ἐκεῖ ὅπου ἀνευρέθησαν, ἀπετέλει — ἢ καὶ ἀπετέλεσε — μέρος τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, ἐπειδὴ ἐν κυκλοφορίᾳ ἦσαν τὰ τῆς συμπολιτείας νομίσματα, δύναται τις ἐντεῦθεν μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπεράνῃ, ὅτι βεβαίως ἤθελον κατατεθῆ καὶ τοιαῦτα, ὡς τὰ μόνα κυρίως τότε ὄντα ἐν χρήσει. Ἐκ τῆς ἱστορίας γνωρίζομεν ὅτι ἡ Κόρινθος ἀπηλλάγη ὑπὸ τοῦ Ἀράτου τῆς Μακεδονικῆς φρουρᾶς ἐν ἔτει 243 π. Χ. καὶ εὐθὺς εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἀχαικὴν συμπολιτείαν, ὅτε βεβαίως καὶ ἔπαυσε κόπτεσθαι νόμισμα μετὰ τῶν ἰδίων τύπων, ἀλλὰ συμφώνως πρὸς τὰ κεκανονισμένα ἔκοπτε τοιαῦτα φέροντα τὸν κοινὸν τῆς συμπολιτείας τύπον καὶ ὡς σύμβολον ἴδιον τὸν Πήγασον ἢ καὶ τὸ ρ, ὧν καὶ ἱκανὰ σφίζονται. Ἐάν δὲ τυχόν, ὡς τινες ἐνόμισαν, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦτο ἐν τῇ Ἀχαικῇ συμπολιτείᾳ, ἐξηκολούθει αὕτη συγχρόνως νὰ κόπτεται μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοιαῦτα ὡς καὶ πρότερον, φέροντα δηλ. τὸν ἴδιον τύπον καὶ ἐπομένως ῥὲν κυκλοφορίᾳ ὄντα μετὰ τῶν τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, τοῦτο καὶ ἀληθὲς ἐάν ἤθελον εἶναι, πάλιν δὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸ ἀνωτέρω συμπέ-

¹ Πολύβιος II, 37. « . . . ὥστε μὴ μόνον συμμαχικὴν καὶ φιλικὴν κοινωνίαν γεγονέναι πραγμάτων περὶ αὐτούς, ἀλλὰ καὶ νόμοις χρῆσθαι τοῖς αὐτοῖς καὶ σταθμοῖς καὶ μέτροις καὶ νομίμασι, πρὸς δὲ τοῖς ἀρχοῦσι βουλευταῖς δικασταῖς τοῖς αὐτοῖς. . . ».

² Ἐνταῦθα ποιούμεθα λόγον γενικῶς περὶ τῶν ἀργυρῶν μόνον νομισμάτων τῆς συμπολιτείας, καθόσον μόνον ἀργυρᾶ ἐν τῷ παρόντι εὐρήματι ἔχομεν. Πᾶσαι αἱ πόλεις, αἵτινες ἔκοψαν ἀργυρᾶ νομίσματα, ἔκοψαν προσέτι καὶ χαλκᾶ, ἅτινα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως φέρουσι πέρας τὴν ἐπιγραφὴν κατὰ γενικὴν πληθυντικὴν τοῦ ἔθνικοῦ, ὅσον ΑΧΑΙΩΝ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ, ΑΧΑΙΩΝ ΦΛΕΙΑΣΙΩΝ, ΑΧΑΙΩΝ ΑΡΓΕΙΩΝ καὶ ἕξῃς, καὶ μόνον τῶν Πατρῶν δὲν εὐρέθησαν μέχρι τοῦδε χαλκᾶ νομίσματα· ἀλλ' ἐκ τούτου βεβαίως δὲν δύναται τις νὰ δισχυρισθῆ ὅτι καὶ δὲν ἔκοψαν ποτὲ τοιαῦτα. Τῶν περισσοτέρων ὅμως πόλεων ἔχομεν ἤδη μόνον χαλκᾶ· ἀλλ' ἀπίθανον δὲν εἶνε σὺν τῷ χρόνῳ νὰ εὐρεθῶσι καὶ τούτων ἀργυρᾶ, ὡς ἐσχάτως ἐδημοσιεύθη τοιοῦτον τῆς Ἀρκαδικῆς πόλεως Λουσῶν (ἴδρα M. G. Clerk, Catalogue of the Coins of the Achaean League σελ. IV καὶ 11, ἀρ. 183, Pl. I).

ρασμα. Ἐν τῇ Ἀχαικῇ συμπολιτείᾳ ἡ Κόρινθος δὲν ἔμεινε τότε μακρὸν χρόνον, ἀλλὰ μόνον εἴκοσιν ἔτη, καθόσον τῷ 223, ἐν τῇ κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομένους ἐκστρατείᾳ, κατελήφθη ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωνος καὶ ἔμεινεν ὑπὸ τὴν Μακεδονικὴν κυριαρχίαν μέχρι τοῦ ἔτους 196, ὅτε οἱ Ῥωμαῖοι, ἐλευθερώσαντες αὐτήν, τὴν προσέθεσαν, πιθανώτατα ἀμέσως, πάλιν εἰς τὴν Ἀχαικὴν συμπολιτείαν· ὡς βέβαιον δὲ σχεδὸν πιστεύεται ὅτι τὰ σφίζόμενα νομίσματα αὐτῆς, τὰ φέροντα τὸν τύπον τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, ἐκόπησαν κατὰ τὸ πρῶτον διάστημα τῶν 20 ἐτῶν, ὅτε κατὰ πρῶτον εἰσῆλθεν ἐν αὐτῇ. Ὁ Φλιῶς προσῆλθεν ὑστερῶτερον τῆς Κορίνθου εἰς τὴν συμπολιτείαν, ἐν ἔτει 228· κατὰ τὸ αὐτὸ δ' ἐπίσης ἔτος προσῆλθε καὶ τὸ Ἄργος. Ἐκ τούτων βεβαίως συνάγεται, ὅτι τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν εὐρημα νομίσματα εἰσι παλαιότερα τοῦ ἔτους 243, ὅτε δηλ. εἰσῆλθε κατὰ πρῶτον ἡ Κόρινθος εἰς τὴν Ἀχαικὴν συμπολιτείαν, καὶ ἐπομένως ὡς ἔσχατον χρονικὸν ὄριον (terminus ante quem), καθ' ὃ ταῦτα κατατέθησαν ἐν τῇ γῆ, ἢ ἐδυνάμεθα ν' ἀποδεχθῶμεν τὸ ἔτος 243, ἐν οὐδεμίᾳ δὲ περιπτώσει νὰ κατέλθωμεν τούτου. Εἰς ἐνίσχυσιν δὲ τούτου ἐπέρχεται καὶ τὸ γεγονός, ὅτι ἐκ τῶν τριωβόλων τοῦ Ἄργους, ὧν εὐρέθη τοσοῦτον πλῆθος, οὐδὲ ἐν ὑπάρχει μετὰξὺ αὐτῶν ἐκ τῶν ἐχόντων ἐν τῷ κοίλῳ τετραγώνῳ τὸ ὄνομα ἄρχοντος πλήρες, ἅτινα ὀρθότερον τίθενται, κατ' ἐμέ, εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 228 χρόνους.

(β') Ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν ὅτι κατὰ δεῦτερον δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἡμῖν πρὸς ὄρισμὸν τοῦ χρόνου τὰ ἀνευρεθέντα δύο τετράδραχμα τοῦ Πτολεμαίου. Ὡς γνωστόν, τὰ πλεῖστα τῶν νομισμάτων τῶν Πτολεμαίων διαδοχικῶς φέρουσι τοὺς αὐτοὺς τύπους ὡς καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΥΣ, ἢ δὲ ἀσφαλῆς ἀπόδοσις αὐτῶν, ἂν καὶ ἱκαναὶ σπουδαὶ ἐγένοντο ἐπὶ τούτων, εἶνε τὰ μάλιστα δύσκολος καὶ ἀμφίβολος, ἰδίᾳ δὲ τῶν καπέντων ὑπὸ τῶν πρώτων Πτολεμαίων δὲν εἶνε ἔτι βεβαίως σταθερά. Ὡς πρὸς δὲ τὰ ὑπ' ὄψει δύο τετράδραχμα ἡμεῖς, καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀποδεχόμεθα ὡς ὀρθὴν τὴν γνώμην τῶν ἀπονεμόντων αὐτὰ εἰς Πτολεμαῖον τὸν Σωτήρα. Ἀλλὰ κατὰ ποῖον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἄρα γε ἐκόπησαν ταῦτα; Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἀνεκηρύχθη

βασιλεύς, καθὼς ἐπίσης καὶ οἱ λοιποὶ τῶν διαδόχων, ἐν ἔτει 308 π. Χ.¹, καὶ ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καὶ ἐξῆς ἐτίθετο βεβαίως ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτοῦ ἡ ἐπιγραφή ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ· ἔμεινε δὲ ἐπὶ τοῦ θρόνου μέχρι τοῦ ἔτους 288, ὅτε ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτοῦ τὸν υἱὸν τοῦ Πτολεμαίου, τὸν ἐπικληθέντα Φιλάδελφον, καὶ ἐτελεύτησε δύο ἔτη μετὰ ταῦτα². Ἐὰν ἠθέλομεν παραδεχθῆ ὅτι τὰ ὑπ' ὄψει τετραδράχμα ἐκόπησαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας αὐτοῦ — εἰ καὶ εἶνε μᾶλλον πιθανόν, κατ' ἐμέ, ὅτι ἐκόπησαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη —, ὡς ἐκ τῆς παρούσης διατηρήσεως αὐτῶν, νομίζομεν, ὅτι δὲν θὰ ἀπείχομεν τῆς πιθανότητος λέγοντες, ὅτι ταῦτα μεθ' ὄλων τῶν λοιπῶν νομισμάτων τοῦ παρόντος εὐρήματος κατετέθησαν περίπου περὶ τὸ ἔτος 270 π. Χ., μικρὸν τι δηλ. μετὰ τὴν ἐν Ἄργει καταστροφήν τοῦ Πύρρου. Ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν ταύτην δὲν ἀντίκειται, πιστεύομεν, καὶ ἐὰν ἠθέλομεν παραδεχθῆ ὅτι ταῦτα ἐκόπησαν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας Πτολεμαίου τοῦ Φιλάδελφου. Ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἰδίως εἰς τὰς βορείους πόλεις αὐτῆς, περὶ τοὺς χρόνους τούτους, ἐκυκλοφόρει βεβαίως ἄφθονον τὸ Αἰγυπτιακὸν νόμισμα, καθόσον, πρὸς μεγίστην ἐν αὐτῇ εἰσροὴν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ χρῆματος, πλὴν τῶν ἐμπορικῶν λόγων συντελοῦσιν ἰδίᾳ οἱ πολιτικοὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου σπουδαιοτάτην ὑποστήριξιν τῶν ἑαυτοῦ πραγμάτων ἀνεγνώριζε τὴν εὐνοίαν τῶν Ἑλλήνων, ὡς ἐκ τούτου δὲ ἦτο ὁ μόνος ἐκ τῶν στρατηγῶν τοῦ μεγάλου Ἀλεξανδρου, ὅστις καὶ ἐπεθύμει καὶ ἐνήργει νὰ ἐκτελεσθῆ καὶ ὁ ἀφορῶν τὴν αὐτονομίαν τῶν Ἑλλήνων ὅρος τῶν μετὰξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ ἔτος 341 γενομένων συνθηκῶν³, πιθανώτατα προστεθεὶς ἐν αὐταῖς τῇ προτάσει καὶ ἐπιμονῇ αὐτοῦ τοῦ Πτολεμαίου· διότι ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως αὐ-

τοῦ οὗτος, ἐνῶ σχεδὸν οὐδὲν ἐζημιώτο, τοῦναντίον ὠφελεῖτο πολλά. Κατὰ τὸ ἔτος 308 ἦλθεν ὁ Πτολεμαῖος εἰς Πελοπόννησον καὶ κατέλαβε τὴν Κόρινθον καὶ τὴν Σικυῶνα, ὑπόθεν διεκέρυξε τοῖς Ἑλλησιν, ὅτι ἦλθεν ἔπως ἐλευθερώσῃ τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις. Ἀλλὰ μικρὸν χρόνον ἔμεινε τότε ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον· ἐγκατέλιπεν ἕμως φρουρὰν ἐν Σικυῶνι καὶ Κορίνθῳ. Βραδύτερον ἡ Κόρινθος παρεδόθη εἰς τὸν Κάσσανδρον, ἄγνωστον πότε, ἀλλ' ἐν Σικυῶνι ὑπῆρχεν ἡ Αἰγυπτιακὴ φρουρὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 303, δηλ. δύο ἔτη ἀκόμη ὑστερώτερον, ἀφ' ὅτου ὁ Πτολεμαῖος ἀνεκηρύχθη βασιλεύς. Πλὴν δὲ τούτου Πτολεμαῖος ὁ Σωτῆρ προσεπάθει παντοιοτρόπως ἔπως ἀημιουργήσῃ ἑαυτοῦ ὁπαδούς ἐκ τῶν ἀρίστων τοῦ λαοῦ, ἀναντιβρόχτους, ἐννοεῖται, διὰ τῆς ἀποστολῆς καὶ διανομῆς χρημάτων, δείξας προσέτι καὶ διὰ τὴν Ὀλυμπίαν μέγα ἐνδιαφέρον. Τὴν πολιτικὴν ταύτην τοῦ πατρὸς του μετὰ μείζονος ἔτι ἐνεργείας ἐξηκολούθησε Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, ὅστις, πλὴν τῶν ἄλλων, πρὸς τὸν Ἄρατον μόνον παρεῖχε τακτικὴν ἐτησίαν σύνταξιν ἐξ ταλάντων. Οὗτος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὠκοδόμησε καὶ διάφορα οἰκοδομήματα⁴.

Ἀλλὰ τὸ παρὸν νομισματικὸν εὑρημα, καθ' ἃ ἐν ἀρχῇ ἐξεθέσαμεν, ἐγένετο ἐν ὠματίῳ ἀρχαίας οἰκίας, καὶ ὡς πρὸς τὸν χρόνον, ὃν ἀνωτέρω ὠρίσαμεν, θὰ ἐδύνατό τις ἰσχυρῶς νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι κατωκοῦντο καὶ τότε αἱ Μυκῆναι, καθόσον ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἀναφέρεται ὅτι αὐταὶ μετὰ τῆς Τίρυνθος μικρὸν μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην, ἐν ἔτει 468, ἐκ φθόνου διότι ἀπέστειλαν κατὰ τῶν βαρβάρων μαχητὰς, κατεστράφησαν ὅλοτελῶς ὑπὸ τῶν Ἀργείων, οὐδεμία δὲ ὑπὸ οὐδενὸς μνεῖα ὑπάρχει, ὅτι αὐταὶ ὑστερώτερον κατωκλήθησαν πάλιν, τοῦναντίον μάλιστα ὁ Διόδωρος, ὁ Στράβων καὶ ὁ Παυσανίας ῥητῶς ἀναφέρουσιν, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτῶν οὐδὲ ἔγνος τῆς κατοικήσεως αὐτῶν ὑπῆρχε. Τῶν νεωτέρων ἕμως ὁ μὲν Schliemann, ἐξ εὐρεθέντων ἐν Μυκῆναις εἰδωλίων ἐξ ὀπτῆς γῆς καὶ τεμαχίων ἀγγείων, παραδέχεται ὅτι αὐταὶ κατωκλήθησαν πάλιν, πιθανῶς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ' μέχρι τοῦ Β' αἰῶνος π.Χ. (Mycènes σελ. 124.

¹ Διόδωρος XX, 53.— Droysen, Geschichte der Diadochen³ II σελ. 140, σημ. 1.

² Droysen ἔ. α. σελ. 317 καὶ σημ. 4.

³ Διόδωρος XIX, 105: « . . . οἱ περὶ Κάσσανδρον καὶ Πτολεμαῖον καὶ Λυσίμαχον διαλύσεις ἐποίησαντο πρὸς Ἀντίγονον καὶ συνθήκας ἔγραψαν· ἐν δὲ ταύταις ἦν, Κάσσανδρον μὲν εἶναι στρατηγὸν τῆς Εὐρώπης, μέχρις ἂν Ἀλέξανδρος ὁ ἐκ Ρωξάνης εἰς ἡλικίαν ἔλθῃ, καὶ Λυσίμαχον μὲν τῆς Θράκης κυριεύειν, Πτολεμαῖον δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῶν συνοριζουσῶν ταύτη πόλεων κατὰ τὴν Λιβύην καὶ τὴν Ἀραβίαν, Ἀντίγονον δὲ ἀφῆγεσθαι τῆς Ἀσίας πάσης, τοὺς δ' Ἑλληνας αὐτοτόμους εἶναι ».

⁴ Πρὸς ἐν γένει Curtius ἐν Jahrbuch τοῦ 1895 (Archäologischer Anzeiger σελ. 18).

Πρὸς ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ καὶ Tiryns (Γερμ. ἔκδ.) σελ. 53)· ὁ δὲ Τσουντας (Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς τοῦ 1887 σελ. 160) δὲν παραδέχεται καθ' ὅλα τὴν γνώμην ταύτην τοῦ Schliemann, ἀλλ' ἔτι, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἀνευρεθεισῶν ἐπιγραφῶν (Ἀρχ. Ἐφημ. τοῦ 1887 σ. 157 καὶ 159), κατὰ τὸν Γ' αἰῶνα — τὸ τέλος — καὶ ἐξῆς κατωκλήθησαν¹. Ἐκ τῶν εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν εἶνε ἀναντιρρήτον ὅτι αὗται κατωκοῦντο κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ Γ' αἰῶνος. Ἡμεῖς ὅμως φρονοῦμεν, ὅτι ὄχι μόνον καὶ κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ, ὡς ἀνωτέρω ὠρίσαμεν, κατεχώσθησαν τὰ ἀποτελοῦντα τὸ ὑπ' ἐξέτασιν εὐρημα νομίσματα, κατωκοῦντο, ἀλλὰ πρὸς τούτοις, ἀποδεχόμενοι τὴν γνώμην τοῦ Schliemann, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν Δ' αἰῶνα, ὡς ἐκ τῶν ἐξῆς. Ἡ Τίρυνς κατὰ τὰς ἀρχαίας μαρτυρίας κατεστράφη ὑπὸ τῶν Ἀργείων συγχρόνως μετὰ τῶν Μυκηνῶν, οὐδεμία δὲ ὡσαύτως καὶ μνεῖα γίνεσθαι καὶ περὶ ταύτης, ὅτι πάλιν κατωκλήθη. Ἀλλ' ἂν καὶ δὲν ἀναφέρεται περὶ ὅτι πάλιν κατωκλήθη, οὐδ' ἐπιγραφαὶ τινες τοῦλάχιστον, ὡς ἐν Μυκηναῖς, ἀνευρέθησαν ἐν αὐτῇ, ἐξ ὧν ἀναντιρρήτως νὰ ἐξάγῃται τὸ ποιοῦτον, ἐν τούτοις ἔχομεν μαρτύριον περὶ τούτου ἀσφαλέςτατον καὶ ἐπισημότατον αὐτὰ τὰ νομίσματα ταύτης· ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ δὲ τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐπιγραφῆς TIRVM, ἰδίως τοῦ γράμματος R, πείθεται τις ὅτι αὕτη ἀναμφισβητήτως κατωκλήθη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος π. X. Ὁ συνοικισμὸς δὲ τῶν Μυκηνῶν φαίνεται μοι πιθανώτατον ὅτι ἐγένετο, ἕνεκα στρατιωτικῶν ἰδίως λόγων, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος, κατὰ τὸν λεγόμενον Κορινθιακὸν πόλεμον, ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ὅτε κατὰ τὸ 390 πολεμοῦντες οὗτοι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἀγησιπόλιδος κατὰ τῶν Ἀργείων ἔφθασαν δηρῶντες τὴν χώραν μέχρι τῶν τειχῶν τοῦ Ἀργους, τειχίσαντες μάλιστα καὶ φρούριον πρὸ τοῦ ἀπέλωσι (Πρὸς. Ξενοφῶντος Ἑλληνικά Δ, 7).

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, ἅτινα ἐθεωρήσαμεν ἕνεκα τῆς χρονολογίας τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα, προβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ εὐρήματι νομισμάτων, ὧν πολλὰ μὲν εἰσιν ἐντελῶς ἀδημοσίευτα, τινὰ δὲ ἐλλιπῶς ἢ καὶ ἐσφαλμένως.

ΛΕΥΚΑΣ

Μεταξὺ τοσοῦτον πολυπληθῶν νομισμάτων τοῦ παρόντος εὐρήματος, οὐδὲν ἕτερον νόμισμα τῆς Λευκάδος εὐρέθη εἰμὴ μόνον ὁ κάτωθι περιγραφόμενος στατήρ μετ' ἑτέρων ἑπτὰ ὁμοίων τῆς Κορίνθου.

Ἀργ., χμ. 22, Γραμ. 8,425.

Κεφαλὴ Ἀθηνᾶς φέρουσα κράνος κορινθιουργῆς πρὸς δεξιὰ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν, παρὰ μὲν τὸ κράνος Λ, τούτου δ' ὀπισθεν ἀρυτήρ.

Πηγᾶτος καλπᾶζων πρὸς δεξιὰ, ἔχων τοὺς μὲν προσθίους πόδας ἠνωρθωμένους καὶ πρὸς τὰ ἔμπροσ τεταμένους, τὴν δὲ κεφαλὴν πρὸς τὸ στῆθος κεκλιμένην. Ἐν τῷ πεδίῳ κάτωθεν Λ.

Πίναξ 6, 1

Πρὸς Imhoof-Blumer, Die Münzen Akarnaniens σελ. 127, ἀρ. 38 καὶ ἐξ., Taf. III, 17. — Head, [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Corinth etc. σελ. 131, ἀριθ. 71 καὶ ἐξ., Pl. XXXVI, 3.

Τοῦ παρόντος νομίσματος ἢ μὲν προσθία ὄψις δὲν εἶνε ἢ αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν ὑπὸ τοῦ Imhoof-Blumer καὶ Head δημοσιευομένων νομισμάτων, ἐν οἷς ὡσαύτως εἶνε ἀνομοία, ἀλλ' ἐξ ἄλλης σφραγίδος καὶ ῥυθμοῦ πολλῶ ὠραιότερου, ἢ δὲ ὀπισθία εἶνε, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγίδος παρ' ἅπανσιν. Ἀλλ' ἀξιοσημείωτος εἶνε ἢ τοῦ Πηγᾶσου τοιαύτη στάσις, ἥτις δὲν ἀπαντᾷ παρ' οὐδενὶ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν νομισμάτων τῆς Κορίνθου καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς, παραπλησία δὲ μόνον εὐρίσκειται ἐπὶ τινῶν νομισμάτων τῆς Ἀλυζίας καὶ τοῦ Ἀνακτορίου (Akarnanien σελ. 68, ἀρ. 44 καὶ ἐξ., Taf. II, 20. — Corinth etc. σελ. 114, ἀρ. 3 καὶ 4, Pl. XXX, 10 καὶ σελ. 116, ἀρ. 10, Pl. XXXI, 10). Ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ δὲ ὡς καὶ τοῦ ἔλου τῆς τέχνης, νομίζω, ὅτι τὸ παρὸν νόμισμα ἐκόπη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ' αἰῶνος ἢ ἴσως καὶ μικρόν τι ἀρχαιότερον περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' αἰῶνος π. X.

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

Ἐν τῷ προκειμένῳ εὐρήματι Κορινθιακὰ νομίσματα ἐμπεριείχοντο περὶ τὰ 296, ὧν 7 μὲν στατήρες, δραχμαὶ δὲ 254 καὶ ἡμίδραγμα 35.

¹ Τσουντας ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι σελ. 160. — Μυκῆναι σ. 11 καὶ ἐξῆς.

Παρατηρητέα εἶνε ἡ μεγάλη σχετικῶς ἀφθονία τῶν δραχμῶν, ὧν οὐδαμῶς ποτε εὐρέθη συγχρόνως τόσον πλῆθος. Ἄλλὰ τὸ τοιοῦτον, νομίζω, εἶνε λίαν εὐεξήγητον, καθόσον αἱ δύο μεγάλαι γείτονες πόλεις Κόρινθος καὶ Ἄργος πάντοτε εὐρίσκοντο ἐν μεγάλῃ ἐπικοινωνίᾳ πρὸς ἀλλήλας καὶ συναλλαγῇ, αἱ δὲ Κορινθιακαὶ δραχμαὶ ($\frac{1}{3}$ τοῦ στατήρος), ὡς ἔχουσαι τὸ αὐτὸ βῆρος πρὸς τὰ τριώβολα τοῦ Ἄργους, ἦσαν ἀδιακρίτως ἐξ ἴσου μετὰ τούτων ἐν κυκλοφορίᾳ καὶ ἀντηλλάσσοντο. Ἐπίσης δὲ ἐλευθέρως, ἐνοεῖται, ἐκυκλοφοροῦν καὶ ἀντηλλάσσοντο καὶ τὰ ἡμιδραχμα τῆς Κορίνθου, ὡς ἔχοντα τὸ αὐτὸ βῆρος πρὸς τὰ τριημιώβολα τοῦ Ἄργους.

Ἡ ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν δραχμῶν καὶ ἡμιδραχμῶν—ποιούμεθα λόγον περὶ τούτων ἰδίως ἐνταῦθα, καθόσον στατήρες ἐλάχιστοι εὐρέθησαν—ὑπάρχουσα μεγάλη ποικιλία ῥυθμοῦ, σχήματος, συμβόλων καὶ ἐπιγραφῶν παρέχει, ὡς γνωστόν, περὶ τὴν χρονολογικὴν ἰδίαν κατάταξιν αὐτῶν, μάλιστα τῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Ε' αἰῶνος π. Χ. καὶ ἐξῆς, μεγίστην δυσκολίαν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐπ' αὐτῶν τοσαύτη ποικιλότητος διάταξις τῆς κόμης, ὡς καὶ περιβολὴ αὐτῆς, δὲν ἀπαντᾷ ἐν τοῖς νομίσμασιν οὐδεμιᾶς ἄλλης πόλεως, τρόποι δὲ τινες αὐτῆς μάλιστα, ὅα ἐδύνατό τις νὰ εἴπῃ, οὐδὲ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μνημείοις τῆς τέχνης, διὰ ταῦτα καὶ πρὸς εὐχερεστέραν εἰσέτι ἀνεύρεσιν ἐκάστου τρόπου ἐθεωρήσαμεν ὀρθότερον νὰ κατατάξωμεν αὐτὰ ἐν τοῖς παρατιθεμένοις πίναξι κατὰ τὸ σχῆμα τῆς κόμης, ποιούμενοι ἀρχὴν ἐξ ἐκείνου ἰδίως τοῦ σχήματος, τὸ ὁποῖον καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων εἶνε καὶ μᾶλλον πρὸς τὰ ἔτι ἀρχαιότερα κατὰ τὴν ὁμοίότητα προσεγγίζει (Πίν. 6 ἀρ. 41 καὶ ἐξῆς).

Ἡ Κόρινθος ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου ἐμπορίου, τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς βιομηχανίας αὐτῆς, ἔτι δὲ τῆς οὐχὶ μακρὰν ταύτης τελέσεως δύο τῶν μεγάλων πανελληνίων ἀγῶνων, τῶν Ἰσθμίων καὶ τῶν Νεμείων, εἰς οὓς ἀπανταχόθεν τῆς γῆς συνέρρεον πάμπολλοι ἀγωνισθησόμενοι καὶ θεαταί, καὶ πρὸ πάντων ὡς ἐκ τοῦ λίαν ἐπικαίρου τῆς τοποθεσίας αὐτῆς πρὸς τὴν συγκοινωνίαν, κατέστη λίαν ἐνωρίς, ὡς γνωστόν, ἡ πλουσιωτέρα τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων. Ἐνεκα δὲ πάντων τούτων τὰ νομίσματα αὐτῆς ὄχι μόνον ἦσαν τὰ μάλιστα ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ

ἄφθονα, ἀλλὰ καὶ αἱ κατὰ τὸν ῥυθμὸν τοῦ χρόνου διάφοροι καὶ ποικίλαι ἐκδόσεις αὐτῶν ἀπειροπλήθεις. Πλὴν ὅμως τοῦ ἀφθόνου πλούτου, τὸ ἐν Κορίνθῳ μέγα πλῆθος τῶν ἐταίρων τὰ μέγιστα, ἀναμισθότητος, συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ καταστήσῃ ταύτην ὡς ἐκ περισσοῦ καὶ τὸ κέντρον τοῦ σιρμιῦ καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς καλαισθησίας, τὴν διάφορα δὲ κομψότατα καὶ χαριέστατα σχήματα τῆς κομμώσεως αὐτῶν ἀναπαρίστανται ἐν τοῖς νομίσμασι, πλεῖστα τῶν ὁποίων, ὡς ἐκ τοῦ καλλιτεχνικωτάτου ῥυθμοῦ αὐτῶν, ἀναμισθότητος καταλαμβάνουσι τὴν πρωτίστην θέσιν μετὰ τῶν νομισμάτων τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ κόσμου. Ἄλλὰ μέχρι τίνος χρόνου ἡ Κόρινθος, ὡς πόλις αὐτόνομος καὶ ὑπὸ τὸ ἴδιον ὄνομα, ἐξηκολούθησε νὰ κόπτῃ νομίσματα; Μετὰ τὴν ἐν Χαίρωνείᾳ μάχην, ἐν ἔτει 338 π. Χ., ὁ Φίλιππος ἐγκαθίδρυσεν ἐν Ἀκροκορίνθῳ Μακεδονικὴν φρουράν, ἣν διετήρησε μετὰ ταῦτα καὶ ὁ Ἀλέξανδρος· ἀλλ' αὕτη ἐχρησίμευε κυρίως μόνον ὡς φρόνητρον τῆς συνοχῆς ἐν γένει τῶν Ἑλλήνων, ὅπως μὴ ἀποστατήσωσιν ἐκ τῆς ἐν Κορίνθῳ ἀπορρασιθεΐσεως κοινῆς συμμαχίας ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας κατὰ τῶν Περσῶν, ἡ δὲ πόλις, ὡς καὶ αἱ λοιπαί, ἔμεινε καθ' ὅλα αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος, καὶ ἐπομένως ὡς τοιαύτη ἔκοπτε καὶ νομίσματα, καθ' ἃ καὶ πρότερον. Ἄλλὰ τὰ πράγματα μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου γενομένην καταβολὴν τῆς ἐν ἔτει 323 μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἀποστασίας τῶν Ἑλλήνων μετέβαλον ἐντελῶς ὄψιν. Μακεδονικαὶ φρουραὶ ἐγκαθιδρύθησαν εἰς τὰς πλείστας τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἡ ἐλευθερία καὶ αὐτονομία αὐτῶν ἀπώλετο ὑπὸ τοὺς διαδόχους, ὁ δὲ ὄρος τῶν μετὰ τούτων κατὰ τὸ 314 γενομένων συνθηκῶν, ὅπως αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις ἀφειθῶσιν ἐλευθεραὶ (Ἔρα ἀνωτέρω σελ. 141) οὐδέποτε σχεδὸν ἐξετελέσθη. Ἀπὸ τοῦ ἔτους λοιπὸν 322 καὶ ἐξῆς ἔπαυσαν πλεῖσται πόλεις νὰ κόπτωσι νομίσματα ὑπὸ τὸ ἴδιον ὄνομα καθ' ἃ καὶ πρότερον, ὡς εἶνε γενικῶς σχεδὸν ἀποδεδεγμένον, μετὰ τῶν δὲ τούτων ἔτι καὶ αὐταὶ αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ μέγα χρονικὸν διάστημα (Προβ. Head, Historia numorum σ. 316. Προσέτι τοῦ αὐτοῦ [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Attica etc. σ. XXXI). Κατὰ τὸ ὀγδοηκονταετὲς ἐπομένως χρονικὸν διάστημα, ἦτοι

ἀπὸ τοῦ ἔτους 322 μέχρι τοῦ ἔτους 243, δηλ. μέχρι τῆς εισόδου τῆς πόλεως εἰς τὴν Ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, τὰ νομισματικὰ τῆς Κορίνθου ἀναμφισβητήτως μετεβλήθησαν. Καὶ εἶνε μὲν τὰ μάλιστα δύσκολον ν' ἀποδεχθῆ τις ὡς βέβαιον, ὅτι κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἡ Κορίνθος ἔπαυσεν ἐντελῶς ἐκδίδουσα νομίσματα ὡς πρότερον, εἰ καὶ ὑπάρχουσι λόγοι πρὸς τοῦτο· ἀλλ' ὅμως βέβαιον εἶνε, ὅτι σπανιώτατα θὰ ἔκοπτε τριαῦτα, σχετικῶς πρὸς τὸ ἄπειρον καὶ ποικίλον πλῆθος τῶν προηγούμενων χρόνων. Ὁ Cousinery (Essai historique et critique sur les monnaies d'argent de la ligue Achéenne, accompagné des recherches sur les monnaies de Corinthe etc. σελ. 50 ὡς καὶ ἀλλαγῶ) δυσχυρίσθη ὅτι ἡ Κορίνθος ἔτι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἦτο μέλος τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἐξηκολούθει ὡς καὶ πρότερον ἐξαιρετικῶς νὰ κόπτῃ ἴδια νομίσματα. Ἄνευ δὲ περαιτέρω ἐξετάσεως τοῦ πράγματος μετ' αὐτοῦ σύμφωνος φαίνεται ὢν καὶ ὁ E. Curtius (Hermes X σελ. 240: Studien zur Geschichte von Corinth. Τὸ αὐτὸ ἐν Gesammelte Abhandlungen I, σελ. 209). Ἀλλὰ κατὰ τῆς γνώμης ταύτης τοῦ Cousinery ἠγέρθη ἀντίρρησις, ἴδια ὑπὸ τοῦ L. Warren (An Essay on Greek Federal Coinage σελ. 48). Ὁ Head (Corinth etc. σελ. XXXI) φρονεῖ ὅτι μετὰ τὸ 243 ἡ Κορίνθος ἔπαυσε βεβαίως κόπτουσα νομίσματα ἀνεξαρτήτως τῶν τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ μετὰ τὸ 300 μέχρι τοῦ 243 χρονικὸν διάστημα ἐλάχιστα ἀποδίδει, ἰδίως τὰ φέροντα μονογράμματα. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Head, ἐὰν θεωρηθῆ ὡς ὀρθὸν τὸ χρονικὸν ὄριον τῆς ἐν τῇ γῆ καταθέσεως, ὅπερ ἡμεῖς ἀνωτέρω ὠρίσαμεν, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ἐκ τοῦ προκειμένου εὐρήματος ἐπιβεβαιῶνται, καθέσον οὐδὲν νόμισμα εὐρέθη φέρον μονόγραμμά τι. Βεβαίως τὰ ἐν τῷ προκειμένῳ εὐρήματι Κορινθιακὰ νομίσματα ἀνήκουσιν εἰς τὸν Δ' π. X. αἰῶνα, ἴσως δὲ τινὰ αὐτῶν καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ Β' αἰῶνος. Ὡς ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ δὲ τῆς τέχνης κυρίως διηρέσαμεν αὐτὰ εἰς δύο χρονικὰς περιόδους, καὶ ἡ μὲν πρώτη (Α') ἄρχεται περίπου ἀπὸ τοῦ ἔτους 400 μέχρι τοῦ ἔτους 350 π. X., ἡ δὲ δευτέρα (Β') ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι τοῦ ἔτους 322 π. X.

Α') 400-350 π. X.

α) Στατήρες

1.— Ἀργ., γμ. 21, Γραμ. 8,275.

Κεφαλή Ἀθηναῖς φέρουσα κράνος κορινθιουργῆς, πρὸς ἀριστερά. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν μὲν Α, δεξιόθεν δὲ στέφανος.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀριστερά· κάτωθεν ο.

Πίναξ 6,2

Παραπλήσιον φαίνεται τὸ ὑπὸ Head ἐν [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Corinth etc. ἀρ. 219 Pl. IX, 3, δημοσιευόμενον, ἀλλὰ τὸ παρὸν εἶνε πολλῶ ὠραιότερου ῥυθμοῦ καὶ ἀναντιρρήτως παλαιότερον, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ περιγράμματος τοῦ προσώπου καὶ τοῦ κράνου, μᾶλλον δὲ πιθανώτερον εἶνε ὅτι ἐκόπη περὶ τὰ τέλη τοῦ Β' αἰῶνος π. X. Ὁ στέφανος ἀποτελεῖται, καθ' ὃ φαίνεται, ἐκ φύλλων κισσοῦ, καθ' ὅσον εὐρίσκεται καὶ τοιοῦτος. Πρβλ. Corinth etc. ἀριθ. 290, Pl. X, 7.

2.— Ἀργ., γμ. 24, Γραμ. 8,28.

Κεφαλή Ἀθηναῖς φέρουσα κράνος κορινθιουργῆς, ἐστεμμένον στεφάνῳ ἐξ ἐλαίας, καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν μὲν ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἑδάφος ὑποδηλούσης, Καλυδώνιος κάπρος βαίνων πρὸς ἀρ., κάτωθεν δὲ καὶ ἐκατέρωθεν τῶν ἄκρων Α-Ρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 6,3

Cousinery, Essai historique et critique sur les monnaies d'argent de la ligue Achéenne etc. σελ. 123, Tab. I 24.— Head, Corinth etc. Pl. XII, 4.— Πρβλ. καὶ Combe, Museum Hunter, σελ. 109, ἀρ. 34.— Mionnet I σ. 317, ἀρ. 977. Suppl. IV, σ. 40, ἀρ. 240 καὶ 243.— Fiorelli, Catalogo del Museo Nazionale di Napoli, Medagliere I, ἀριθ. 7204-6. Collezione Santangelo 11057-58.

Τὸ μὲν παρὰ Cousinery εἶνε ἐξ ἄλλης σφραγίδος καὶ τὸ Ρ κεῖται ὑπὸ τὸν λαιμόν, τὸ δὲ παρὰ Head φαίνεται μᾶλλον ὅτι εἶνε ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγίδος πρὸς τὸ προκείμενον, ἐν τῷ ὁμοίῳ τὸ Ρ κεῖται ὑπὸ τὸν κάπρον.

Τὴν ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν στατήρων εὐρισκαμένην ἐπιγραφὴν ΑΡ προσπαθήσας ἤδη νὰ ἐξηγήσῃ, ὁ Cousinery (Essai etc. σελ. 124 καὶ ἐξῆς: expli-

cation de quelques médailles de Corinthe et de ses colonies) κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι αὕτη ἀποτελεῖ τὰ δύο πρῶτα ἀρχαῖα γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀράτου, καὶ ἐπομένως τὰ μετὰ διαφόρων συμβόλων νομίσματα, τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡ, ἐκόπτοντο ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καθ' ἃ ἔτη οὗτος ἦτο στρατηγός. Ἡ γνώμη αὕτη, κατ' ἀρχὰς ἐπὶ ἰκανὸν χρόνον γενομένη ἀποδεκτή, ἔχει ἤδη ἐντελῶς ἀπορρίφθῃ ὡς μὴ ὀρθή. Ἐν γένει περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΡ πρὸ βλ. κατωτέρω τὰ περὶ Ἀργούς προλεγόμενα.

3.—Ἀργ., γμ. 22, Γραμ. 8,30

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς φέρουσα κράνος κορινθιουργῆς, ἐστεμμένον διὰ στεφάνου ἐξ ἐλαίας ὑπὸ τῆς χρήσεως ἀποτετριμμένου καὶ μόλις διακρινομένου, καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν μὲν καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ ἄκρου τοῦ λαίμου Α-Ρ, δεξιόθεν δὲ Παλλᾶδιοι πρὸς δεξ. Μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ Παλλαδίου κεῖται σφαιριδίον ὑπὸ τῆς χρήσεως λίαν ἀποτετριμμένον.

Πήγασος τρέγων πρὸς ἀρ. καὶ ἐν τῷ πεδίῳ κάτω φ.
Πίναξ 6,4

Cousinery, Tab. I, 21. — Head, ἀριθ. 236, Pl. XII, 6. — (Πρὸ βλ. Museum Hunter σελ. 109, ἀρ. 25.—Mionnet I σ. 319, ἀρ. 992.—W. Leake, Numismata Hellenica, European Greece σ. 38.—Museo Nazionale 7208-11).

Τὸ παρὸν εἶνε διάφορον πρὸς τὰ ἕτερα, πρὸ πάντων δὲ ἕνεκα τοῦ ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς σφαιριδίου, μὴ ἀπαντῶντος παρ' οὐδενὶ ἄλλῳ, καθ' ὅσον γνωρίζω. Ὅμοιον δὲ νόμισμα πρὸς τὸ ὑπ' ὄψει, καὶ ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγίδος, ἐξόχου διατηρήσεως, εἶδον ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐνταῦθα.

4.—Ἀργ., γμ. 23, Γραμ. 8,35

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς φέρουσα κράνος κορινθιουργῆς καὶ περιδέραιον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν μὲν πρὸ τοῦ λαίμου Γ, δεξιόθεν δὲ θύρσος ταινία περιδεδεμένος.

Πήγασος ἰπτάμενος πρὸς ἀρ. Αἱ πτέρυγες εἶνε ὅλως πρὸς τὰ ἄνω ἀνεωγμένα, διακρίνεται δὲ μέρος καὶ τῆς δεξιᾶς αὐτῶν ἔμπροσθεν ἐν τῷ βᾶθει. Ἐν τῷ πεδίῳ κάτω φ.

Πίναξ 6,5

Corinth ἀρ. 279, Pl. X, 1. — Πρὸ βλ. καὶ Museum Hunter σ. 109, ἀρ. 32. — Lavy I σ. 138, ἀριθ. 1786 — Museo Nazionale 7282-83, Collezione Santangelo 10948-51.

Τὸ παρὸν εἶνε διάφορον κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις πρὸς τὸ ἐν Corinth εἰκονιζόμενον.

5.—Ἀργ., γμ. 24, Γραμ. 8,31

Κεφαλὴ Ἀθηναῖς μετὰ κράνος κορινθιουργῆς πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν μὲν πρὸ τοῦ λαίμου Γ, δεξιόθεν δὲ θύρσος ταινία περιδεδεμένος.

Ὅμοιον περίπου τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 4 νομίσματι.

Πίναξ 6,6

6) Δραχμαὶ

6.—Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,575

Κεφαλὴ Περσεφόνης, φέρουσα περὶ τὴν κόμην στέφανον ἐκ φύλλων στάχυος, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν ἴσως Δ ἢ καὶ σύμβολον δυσδιάκριτον.

Πήγασος τρέγων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ἐν τῷ πεδίῳ φ.

Πίναξ 6,9

Εὐρέθη καὶ ἕτερον ὅμοιον φέρον πρὸ τοῦ προσώπου ἐκ τῶν κάτωθεν πρὸς τὰ ἄνω ἐγκεχαραγμένην ὀξεῖ ὀργάνῳ τὴν ἐπιγραφὴν (graffito) ΕΡΛ.

Ἡ κεφαλὴ τῆς Περσεφόνης ἐπὶ Κορινθιακῶν δραχμῶν εἶνε σπανιωτάτη. Ἐκτὸς τῶν ἤδη παρουσιαζομένων δύο, κεῖται ἕτερον καὶ παρὰ Head, ἀριθ. 228, Pl. IX, 9, οὗ ὅμοιον ὑπάρχει καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ εὐρήματι ἐν, ἔλκον γραμ. 2,225, ἀλλ' οὐχὶ καλῆς διατηρήσεως. Ὡστε μέχρι τοῦδε εἰσὶ γνωστὰ τοῦ τύπου τούτου δύο ἐκδόσεις.

7.—Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,395

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωπίων καὶ περιδέραιου πρὸς ἀρ. Δύο πλόκαμοι τῆς κόμης, ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν, ὁ δὲ ἐξ ἀριστερῶν, περιθέουσι τὴν κεφαλὴν ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὰ ἔμπροσθεν. Ἐν τῷ πεδίῳ ὄπισθεν [Δ].

Πήγασος καλπάζων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,10

Gardner, The Types of Greek Coins Pl. VIII, 18 — Head, Corinth ἀρ. 292, Pl. X, 9.

Ἀξιοσημείωτος εἶναι ὁ ἐπὶ τοῦ παρόντος νομίσματος σχηματισμὸς τῆς κόμης, ὅστις ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ νομισματικῇ εἶνε, δύναται τις νὰ εἴπῃ, μοναδικός, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μνημείοις τῆς τέχνης οὐχὶ συνήθης. Μέρος τοῦ πλοκάμου ὀπισθεν, περιπου ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι, εὐρίσκεται καὶ ἐπὶ τινῶν νομισμάτων τῶν Ἀσωνίων καὶ τῆς Αἴνου (Πρὸς Gardner ἐ. α., Pl. II, 30.— [Königliche Museen zu Berlin] Beschreibung der Antiken Münzen I σ. 149, Tafel IV, 41-43). Ἐν γένει πρὸς τὸ ἄρθρον τοῦ Schreiber: «Der altattische Krobylos», ἐν Mittheilungen des deut. Archäol. Instituts in Athen, VIII σ. 246

8.— Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,466.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὰ κάτω μέρη τῆς κόμης, τὰ μὲν ἔμπροσθεν πρὸς τὸ μέτωπον ἀνασσευμένα, τὰ δὲ ὀπισθεν πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Δ, καὶ ὀπισθεν αὐτοῦ στέφανος.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,11

Ι. Λάμπρος, Πελοπόννησος Πίν. Β', 17.

9.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,46.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὸν σχηματισμὸν τῆς κόμης ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 8 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν τοῦ λαιμοῦ, ἐν στεφάνῳ Δ. Ἄνωθεν τοῦ στεφάνου καὶ πλησίον τοῦ βοστρύχου τῆς κόμης διακρίνεται μικροσκοπικώτατον τὸ γράμμα ο.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 8 νομίσματι.

Πίναξ 6,12

Corinth ἀρ. 297, Pl. X, 13.

Εἰς ἐπίρρωσιν τοῦ ὅτι παρὰ τὴν κόμην κεῖται μᾶλλον μικροσκοπικώτατον τὸ γράμμα ο, ὅπερ μετὰ πολλὴν προσοχὴν καὶ κόπον ἀναγνωρίζεται, οὐχὶ δὲ φύλλον τοῦ κάτωθεν στεφάνου, δύναται τις νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψει καὶ τὸ ὅτι πρὸς τὸ μέρος τοῦτο εἶνε ὁ σύνδεσμος τοῦ στεφάνου, ἔνθα βεβαίως δὲν χρησιμεύει φύλλον, ἢ δὲ διεύθυνσις τῶν φύλλων εἶνε ἀντιθέτως πρὸς τὰ κάτω¹. Ἐὰν ἢ παρατήρη-

¹ Ἐν τῷ ἡμετέρῳ πίνακι δὲν διακρίνεται τοῦτο καλῶς, ἀλλ' ἐν Corinth ἡ διάκρισις εἶνε ἐξαιρετος.

σις, ἣν ἤδη ποιούμεθα, ἤθελε βεβαιωθῆ, νομίζω ὅτι τοῦτο μεθ' ἱκανῆς βεβαιότητος, καὶ ἕνεκα τοῦ ἐλαχίστου μεγέθους αὐτοῦ καὶ ἕνεκα τῆς θέσεως ἐν ἣ κεῖται ὅλως ἀποκεκρυμμένον σκοπίμως, ὅπως μὴ ἐπισπάσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ βλέμματος τοῦ θεατοῦ, ἀποτελεῖ τὸ ἀρκτικὸν γράμμα τοῦ ὀνόματος τοῦ τεχνίτου. Ἐπὶ τινῶν δὲ διδράχμων Ἀρχαδικῶν, κοπέντων μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου κτίσιν τῆς Μεγαλοπόλεως, καὶ ἐπομένως συγχρόνων ὅπωςδὴποτε πρὸς τὸ παρὸν νόμισμα, εὐρίσκεται ὀπισθεν ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐφ' οὗ κἀθηται ὁ Πάν, παρὰ τὴν σύριγγα μικροῖς γράμμασιν ἢ ἐπιγραφῇ ΟΛΥΜ, ἣτις, ὡς ἔχει γίνῃ ἀποδεκτόν, δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου. Μήπως τυχὸν ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι ἔχομεν ἔργον τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου;

10.— Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,355.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου πρὸς ἀρ. Ἡ κόμη ὑπὲρ τὸ μέτωπον περισφίγγεται διὰ ταινίας, πιθανῶς μεταλλίνης, ἀποληγούσης ὀπισθεν εἰς δικτυωτόν. Κάτωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν μὲν τροχὸς τετράκνημος, ἐκ τῶν πλαγιῶν θεωρούμενος, ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ προσθίου ἄκρου τοῦ λαιμοῦ Α-Λ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,14

Ἐν Corinth ἀρ. 242, Pl. IX 17, ἔχει δημοσιευθῆ στατήρ, ἐφ' οὗ ἢ τε ἐπιγραφῇ Α-Λ ὡς καὶ σύμβολον τροχὸς εὐρίσκονται ἐπὶ τῆς αὐτῆς θέσεως τοῦ πεδίου ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι. Ἐκ τούτου καταφαίνεται, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ, ὅτι ταῦτα ἐκόπησαν συγχρόνως.

11.— Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,49.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην περὶ τὰ ἄκρα ἀνεστραμμένην καὶ περιδεδεμένην στενῇ ταινίᾳ, ἣς μέρος διακρίνεται ὀπισθεν, πρὸς ἀρ. Δεξιόθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν ΑΛ(;) κάτωθεν δὲ ἐν κύκλῳ τρεῖς μηνίσκοι ἐν εἴδει τρισκέλου¹.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,15

Museum Hunter σελ. 110, Tab. XX, 18, ἔνθα ἐσφαλμένως, νομίζω, ἢ ἐπιγραφῇ ἔχει σημειωθῆ ΑΝ.

¹ Τοῦ κύκλου ἐξετυπῶθη περίπου τὸ ἡμισυ μεθ' ἐνός μηνίσκου.

Εύρίσκειται καὶ στατήρ ἔχων τὴν αὐτὴν ἐπιγραφήν ΑΛ δεξιόθεν μετὰ τοῦ αὐτοῦ συμβόλου Πρβ. W. Leake, Numismata Hellenica, European Greece σελ. 38.

12.— Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,455.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων, ἔχουσα τὴν κόμην ὀπισθεν κατὰ πολλοὺς βοστρύχους κεχυμένην καὶ κυματίζουσαν, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, κρατῆρ, τούτου δ' ἄνωθεν Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,20

Museo Nazionale 1, 7380.— Corinth ἄρ. 302, Pl. X, 16.

13.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,63.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὸν σχηματισμὸν τῆς κόμης περίπου ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 12 νομίσματι, πρὸς ἄρ. Κάτωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν μὲν Δ, ὀπισθεν δὲ *φιάλη*.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,21

Corinth ἄρ. 304, Pl. X, 18.

14.— Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,493.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων, ἔχουσα τὴν κόμην ἐσχηματισμένην ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 13 νομίσματι, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, *φιάλη* ἀριστερόθεν ὑπῆρχεν ἴσως Δ ἢ Δ1.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,22

15.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,37.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ὀπισθεν κεχυμένην καὶ φέρουσα στεφάνην, ἐνώτια καὶ περιδέριον, πρὸς ἄρ. Κάτωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν μὲν Δ, ὀπισθεν δὲ *φιάλη*.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,23

Corinth ἄρ. 303 Pl. X, 17.— Πρβλ. καὶ Museum Hunter σ. 110 Tab. XX, 16.— Mionnet I σ. 320 ἄρ. 1016.

16.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,398.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, ἔχουσα ὀπισθεν τὴν κόμην

κεχυμένην, καὶ φέρουσα ἐνώτια καὶ περιδέριον, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν Δ1, καὶ ὀπισθεν *φιάλη*.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 15 νομίσματι.

Πίναξ 6,24

Corinth ἄρ. 305, Pl. X, 19.

Ἡ ἐπιγραφή Δ1 εὐρίσκειται ἔμπροσθεν, ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι, καὶ ἐπὶ στατήρος, φέρουτος ὅμως ἄλλο σύμβολον· εἰσὶν ἐπομένως περίπου σύγχρονα, ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ὀπισθίας ὄψεως. Πρβ. Corinth ἄρ. 306, Pl. XII, 17.

17.— Ἀργ., γμ. 18, Γραμ. 2,38.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐσχηματισμένην ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 16 νομίσματι καὶ φέρουσα ἐνώτια καὶ περιδέριον, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, ἄνωθεν μὲν Δ1, κάτωθεν δὲ θώραξ μετὰ πτερυγίων.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,25

Ἐν Corinth, ἄρ. 246, Pl. IX, 20 (Πρβ. καὶ Mionnet Suppl. IV σ. 40, ἄρ. 238), ἔχει δεξιόσθεν σιουθῆ στατήρ φέρων τὴν ἐπιγραφήν ΑΛ καὶ θώρακα ὀπισθεν, ὡς ἐν τῷ παρόντι νομίσματι· ὡς καταφαίνεται δὲ ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως εἰσὶν ἀμφότερα περίπου σύγχρονα.

18.— Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,68.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ δάφνης, καὶ ἔχουσα τὴν κόμην ἐπὶ τῶν νώτων εἰς πολλοὺς βοστρύχους περικεχυμένην καὶ κυματίζουσαν, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, πρὸ τοῦ λαίμου Γ.

Πήγασος ἰπτάμενος πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,26

Ἀριστερόθεν, ἀπὸ τοῦ χεῖλους τοῦ νομίσματος μέχρι τοῦ ὀφθαλμοῦ, ὑπελείφθη κατὰ τὴν κοπήν μέρος τοῦ μετάλλου ἐν εἴδει γραμμῆς. Τοῦτο προῆλθεν ἀναμισθητῆτως ἐκ προηγουμένης βλάβης τῆς σφραγίδος.

19.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,631.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 18 νομίσματι, πρὸς ἄρ. Ἐμπροσθεν Γ.

Πήγασος σχεδόν ὡς ὁ τοῦ προηγουμένου νομίσματος.

Πίναξ 6, 27

Corinth ἀρ. 284, Pl. X, 3.

20.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,575.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 19 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐμπροσθεν Γ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 19 νομίσματι.

Πίναξ 6, 28

Τοῦ παρόντος τύπου ὑπάρχει καὶ ἄλλη διαφορά ἐξ ἄλλης σφραγίδος. Ἐν ταύτῃ ἡ κεφαλή εἶνε μικροτέρα.

21.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,520.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιού, φέρουσα στέφανον ἐκ δάφνης καὶ ἔχουσα τὴν κόμην ὀπισθεν κεχυμένην, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν, [Δ].

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7, 1

Τοῦ παρόντος τύπου ὑπάρχει καὶ ἕτερον ἔχον τὴν ὀπισθίαν ὄψιν ἐξ ἄλλης σφραγίδος.

22.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,38.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιού, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 21 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7, 2

23.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,45.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιού, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 22 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ

Πίναξ 7, 3

24.—'Αργ., γμ. 15 Γραμ. 2,665.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιού, ἔχουσα διὰ μίτου χιαστὶ περιδεδεμένην τὴν κόμην, ἥς τὸ ἄκρον ὀπισθεν, κατὰ τὴν κορυφήν, περιδεδεμένον ὡσαύτως διὰ μίτου, ἀφίεται κεχυμένον εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν

τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Α. Ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ διακρίνεται διπλοῦν τῆς σφύρας κτύπημα.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7, 7

25.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 2,572.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιού, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 24 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7, 8

26.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,43.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιού, σχεδόν ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 24 καὶ 25 νομίσμασι, πρὸς ἀρ. Ὅπισθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ

Πίναξ 7, 9

Πρὸς Corinth ἀρ. 230, Pl. IX, 10. — Collezione Santangelo 11063-64.

Τὰ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 24-26 νομίσματα εἰσὶν ἐξ ἄλλης σφραγίδος πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Head δημοσιευόμενον, ὡς καταφαίνεται ἰδίᾳ ἐκ τῆς κόμης καὶ τῆς θέσεως τοῦ γράμματος.

27.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,488.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιού, ἔχουσα ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 24-26 νομίσμασι διὰ μίτου χιαστὶ περιδεδεμένην τὴν κόμην, ἥς τὸ ἄκρον ὀπισθεν, περιδεδεμένον ὡσαύτως διὰ μίτου, ἀφίεται κεχυμένον εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7, 10

28 —'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,48.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιού, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 27 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7, 11

29.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,452.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-

ραίου, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 28 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Ὅμοιον ἐν Corinth ἀρ. 293, Pl. X, 10.

30.—Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,483.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 29 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,12

31.—Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,493.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 30 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,13

32.—Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,580.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 31 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,14

Πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ ἀρ. 27 ἕως 32 νομίσματα εἰσὶν ἐκ διαφόρων σφραγίδων, ὡς καταφαίνεται κυρίως ἐκ τοῦ ἄκρου τῆς κόμης καὶ τῆς θέσεως τοῦ γράμματος· ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 27 ὅμως ἡ κεφαλή εἶνε μειζων ἢ ἐν τοῖς λοιποῖς.

33.—Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,52.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην, συνδεομένην ἄνωθεν τοῦ μετώπου, καὶ ἔχουσα ὀπισθεν μίτῳ δεδεμένην τὴν κόμην, ἧς τὰ ἄκρα εἰσὶ κεχυμένα εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, περίπου ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 27-32 νομίσμασι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,23

Corinth ἀρ. 181, Pl. V, 7.

Τὸ παρὸν νόμισμα, ὅμοια τοῦ ὁποίου εὐρέθησαν καὶ ἄλλα, εἶνε ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγίδος μετὰ τοῦ ὑπὸ τοῦ Head δημοσιευομένου, ἀλλ' οὗτος δὲν ἀνα-

φέρει ποσῶς τὸ γράμμα Α, τὸ ὁποῖον ἐν τισὶ τῶν ἄλλων διακρίνεται εὐκρινέστατα. Τοῦ παρόντος τύπου εὐρίσκεται προσέτι καὶ ἄλλη διαφορά, ὡς καταφαίνεται ἰδίᾳ ἐκ τῆς θέσεως τοῦ γράμματος.

34.—Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,457.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην ἐξ ἧς ἀνέρχονται κυματωειδῶς πολλοὶ μικροὶ βόστρυχοι τῆς κόμης, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,24

Gardner, The Types of Greek Coins Pl. VIII, 16.—Corinth ἀρ. 295, Pl. X, 11.

35.—Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,58.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων δικουσιδῶν καὶ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 34 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Δ;

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 34 νομίσματι.

Πίναξ 7,25

36.—Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,565.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραίου, φέρουσα σφενδόνην καὶ ἔχουσα τὴν κόμην περιεκαλυμμένην διὰ πλατυτάτης δικτυωτῆς ταινίας, πρὸς ἀρ. Ὅπισθεν ἐκ τῆς σφενδόνης ἀνέρχονται δύο βόστρυχοι κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Ρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,26

Gardner, The Types κτλ. Pl. VIII, 17.

37.—Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,475.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 36 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 36 νομίσματι.

Πίναξ 7,27

38.—Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,565.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 37 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ.

Ὅμοιον τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 36 νομίσματι.

Πίναξ 7,28

Corinth ἀρ. 260, Pl. XII, 9.

39.—'Αργ., χμ. 16, Γραμ. 2,625.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 38 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ.

Ὅμοιον τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 36 νομίσματι.

Πίναξ 7,29

40.—'Αργ., χμ. 15, Γραμ. 2,41.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀριθ. 38-39 νομίσμασι, πρὸς ἀρ. Κάτωθεν Α-Ρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,30

Ἐκ τῶν προηγουμένων ὑπ' ἀριθ. 36-40 μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς Α-Ρ νομισμάτων πιθανώτατον εἶνε ὅτι τινὰ τούτων, ἰδίως τὸ ὑπ' ἀριθ. 36, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῆς τέχνης, ἐκόπησαν περὶ τὰ τέλη τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἐν γένει περὶ τῆς ἐπιγραφῆς Α-Ρ πρὸς τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τὸν ἀριθ. 2 παρατηρηθέντα, ὡς καὶ τὰ κατωτέρω περὶ Ἄργους προλεγόμενα.

41.—'Αργ., χμ. 17, Γραμ. 2,467.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ κρέμαται ὄπισθεν θύσανος ἐκ τριῶν σφαιριδίων, πρὸς ἀρ. Ὁ σάκκος εἶνε περιδεδεμένος ἄνωθεν τοῦ μετώπου μέχρι τῶν νώτων διὰ μίτου. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,31

Corinth ἀρ. 296, Pl. X, 12.

42.—'Αργ., χμ. 17, Γραμ. 2,505.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 41 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἔμπροσθεν τοῦ λαιμοῦ, Δ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 41 νομίσματι.

Πίναξ 7,32

Πρὸς. Museum Hunter σ. 110, Tab. XX, 12.

43.—'Αργ., 16, Γραμ. 2,493.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ περιδεδεμένῳ, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 41 καὶ 42 νομίσμασι, διὰ μίτου ἀπολήγοντος ἄνωθεν, κατὰ τὸν δεσμόν, εἰς δύο θυσανίσκους ἐκ σφαιριδίων κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν, πρὸς ἀρ. Ἡ κόμη, ἐξερχομένη τοῦ σάκκου εἰς βοστρυχίσκους περὶ τὸ πρόσωπον, εἶνε ὄπισθεν κεχυμένη εἰς βοστρύχους κυματίζοντας· ἐκ δὲ τοῦ σάκκου ὄπισθεν κρέμαται θύσανος ἐκ τριῶν σφαιριδίων διὰ μίτου μακροῦ καὶ παχέος ἔχοντος παρὰ τὸν θύσανον καὶ σφαιρίδιον. (Τὸ ἔθλον εἶνε παρόμοιον πρὸς τὸ ἐν χρήσει σήμερον παρὰ ταῖς γυναῖξι *φρέσιοι*). Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, [Δ;]-1.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,33

44.—'Αργ., χμ. 15, Γραμ. 2,602.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 43 νομίσματι, ἀλλὰ μεγέθους μεγαλύτερου, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,34

45.—'Αργ., χμ. 16, Γραμ. 2,465.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρέμαται θύσανος ἐκ σφαιριδίων, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,2

Corinth ἀρ. 231, Pl. IX, 11. — Πρὸς. Museum Hunter σ. 110, Tab. XX, 10.

46.—'Αργ., χμ. 16, Γραμ. 2,625.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 45 νομίσματι, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,3

Ἀμφότεραι αἱ ὄψεις τῶν ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 45 καὶ 46 νομισμάτων εἶνε ἐκ δύο διαφόρων σφραγίδων. Εὐρίσκονται καὶ τρεῖς εἰσέτι διαφοραὶ τοῦ τύπου τούτου.

γ) Ἡμίδραγμα

47.—'Αργ., χμ. 12, Γραμ. 1,122.

Κεφαλή Δήμητρος πεπλοφόρου, φέρουσα στέφανον ἐκ σταχύων, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, Α-Ρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,4

Corinth ἄρ. 265, Pl. XII, 41.

48.—'Αργ., χμ. 12, Γραμ. 1,115.

Κεφαλή Περσεφόνης, φέρουσα στέφανον ἐκ φύλων στάχυος, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, Α;-Ρ;.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,5

49.—'Αργ., χμ. 13, Γραμ. 1,19.

Κεφαλή Περσεφόνης (;) μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιίου, πρὸς ἄρ. Κάτωθεν Α-Ρ;.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,6

Corinth ἄρ. 267, Pl. XII, 43.

50.—'Αργ., χμ. 13, Γραμ. 1,012.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραιίου, φέρουσα σφενδόνην καὶ ἔχουσα τὴν κόμην κεκαλυμμένην διὰ πλατείας δικτυωτῆς ταινίας, πρὸς ἄρ. Ὅπισθεν ἐκ τῆς σφενδόνης ἀνέρχονται μικροὶ τινες βόστρυχοι. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Ρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,10

Τὸ παρὸν νόμισμα, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ρυθμοῦ, τῆς καλύψεως τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ἐπιγραφῆς, εἶνε σύγχρονον καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ὑπ' ἄρ. 36 καὶ ἐξῆς δραχμάς.

51.—'Αργ., χμ. 13, Γραμ. 1,19.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιίου, φέρουσα σφενδόνην, ἐξ ἧς ἀνέρχονται βόστρυ-

χοι τῆς κόμης, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Ρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,11

Πρβ. Corinth ἄρ. 268, Pl. XII, 44.

52.—'Αργ., χμ. 13, Γραμ. 1,12.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραιίου, φέρουσα σφενδόνην (;), πρὸς ἄρ. Κάτωθεν Α-Ρ;.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,12

53.—'Αργ., χμ. 14, Γραμ. 1,16.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐπὶ τῶν νώτων ἠεχυμένην καὶ κυματίζουσαν, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, ἐκατέρωθεν τοῦ προσθίου ἄκρου τοῦ λαιμοῦ, Α-Ρ, καὶ δεξιόθεν φύλλον κισσοῦ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,13

Corinth ἄρ. 266, Pl. XII, 42.

Πλεῖστα τῶν προηγουμένων ὑπ' ἄρ. 47-53 μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΡ νομισμάτων, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ρυθμοῦ τῆς τέχνης αὐτῶν, πιθανώτατον εἶνε ὅτι ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὰ τέλη τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Πρβ. καὶ τὴν μετὰ τὸ ἀνωτέρω ὑπ' ἄρ. 40 παρατήρησιν.

54.—'Αργ., χμ. 12, Γραμ. 1,118.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 53 νομισματι, πρὸς ἄρ. Ὅπισθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, φύλλον κισσοῦ (!).

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,14

55.—'Αργ., χμ. 13, Γραμ. 1,158.

Κεφαλή Ἀφροδίτης, ἔχουσα ταινία περιδεμένην τὴν κόμην, ἀπολήγουσαν κατὰ τὸ ἄκρον ὀπίσθεν εἰς εἶδος θυτάνου, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Γ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,15

Πρῶ. Museum Hunter σ. 111, Tab. XX, 21.

56.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,082.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 55 νο-
μίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Γ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,16

57.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,050.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, ἔχουσα περιδεδεμένην ταινίαν τὴν κόμην, ἀ-
πολήγουσαν κατὰ τὸ ἄκρον, ὅπισθεν, εἰς εἶδος θυ-
σάνου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὅπισθεν, Δ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,17

Museum Hunter σ. 110, Tab. XX, 20.

58.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 1,232.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, ἀπολήγοντος ὅπισθεν τοῦ ἄκρου τῆς κόμης
εἰς εἶδος θυσάνου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὅπι-
σθεν, Δ;

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,18

59.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,285.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, φέρουσα στέφανον κισσοῦ καὶ ἔχουσα τὸ
ἄκρον τῆς κόμης ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένον εἰς
βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ,
ὅπισθεν, ρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,19

60.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,34.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, ἔχουσα ταινίαν περιδεδεμένην τὴν κόμην,
ἀπολήγουσαν ὅπισθεν κατὰ τὸ ἄκρον εἰς εἶδος θυ-

σάνου, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν, πρὸ τοῦ
λαιμοῦ, Λ, καὶ δεξιόθεν, ὅπισθεν τοῦ ἄκρου τῆς
κόμης, ρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,20

61.—Ἀργ., χμ. 14, Γραμ. 1,405.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, τῆς κόμης ὅπισθεν ἀποτελούσης παχὺν πλό-
καμον ἀνεστραμμένον καὶ περιδεδεμένον, πρὸς ἀρ.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,21

62.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,17.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ'
ἀρ. 43 νομίσματι, πρὸς ἀρ. [Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέ-
ρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Δ-1;].

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν [ρ].

Πίναξ 8,22

Τὸ προκείμενον νόμισμα, ὡς καταφαίνεται ἐκ
τοῦ ῥυθμοῦ, τῆς καλύψεως τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς
κόμης, οὔσης κεχυμένης ἐπὶ τῶν νώτων, εἶνε σύγ-
χρονον καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως πρὸς τὴν ἀνωτέρω
ὑπ' ἀρ. 43 δραχμῆν.

63.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,117.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν περι-
δεδεμένῳ σάκκῳ, ἐξ οὗ ὅπισθεν κρέματα θυσάνου,
πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, Α.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,24

64.—Ἀργ., χμ. 13, Γραμ. 1,010.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ὡς ἐν τῷ προη-
γουμένῳ ὑπ' ἀρ. 63 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἀριστε-
ρόθεν ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Α.

Πρόσθιον ἥμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν ρ.

Πίναξ 8,25

Corinth ἀρ. 234, Pl. IX, 13.

65.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,187.

Κεφαλή 'Αφροδίτης, σχεδόν ὡς ἐν τῷ προηγούμενῳ ὑπ' ἀρ. 63 νομίσματι, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Α.

Πρόσθιον ἤμισυ Πηγάσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 8,26

B) 350-322 π. X.

α) Στατήρες

66.—'Αργ., γμ. 22, Γραμ. 8,357.

Κεφαλή 'Αθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιουργοῦς πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης. Ἀρτεμις (;) βαίνουσα πρὸς δεξ. καὶ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κρατοῦσα λαμπάδα (;), καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ Δ-1.

Πήγασος μετ' ἀνακεκαμμένων πρὸς τὰ ἔμπροσθεν πετερύγων, καλπάζων πρὸς ἀρ., καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,7

Πρβ. Museo Nazionale 1, 7303-4, Collezione Santangelo 11018.

67.—'Αργ., γμ. 21, Γραμ. 8,26.

Κεφαλή 'Αθηνᾶς μετὰ κράνους κορινθιουργοῦς καὶ περιδεραίου πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, στήλη (;) τῆς τετραγώνου ἐργασίας (;), καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ Δ-1.

Πήγασος καλπάζων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,8

Πρβ. Museum Hunter σελ. 108, ἀριθ. 19. — Corinth ἀρ. 318, Pl. XII, 27.

β) Δραχμαί.

68.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,487.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμη πρὸς τὰ ὀπισθεν σεσυρμένην καὶ ἀποτελοῦσαν οἰονεὶ δεσμόν, ἐξ οὗ τὰ ἄκρα ἀνέρχονται εἰς μικροὺς κυματιζομένους βοστρύχους, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, ὑπὸ τὸν δεσμόν τῆς κόμης, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,13

Corinth ἀρ. 227, Pl. IX, 8.

69.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,607.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου ἐκ σφαιριδίων, ἔχουσα τὴν κόμη πᾶσι κατὰ τὰ ἄκρα ἀνεστραμμένην καὶ περιδεδεμένην διὰ πλατείας ταινίας (;) στεφανοειδοῦς, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, ἐν στεφάνῳ Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,16

70.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,392.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμη πᾶσι διατεταγμένην ἐν εἴδει στεφάνου, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, κῶνος πίτυρος, καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ Δ-1.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,17

A. Lambropoulos ἐν Zeitschrift für Numismatik Band XIX, σελ. 232, ἀρ. 5, Taf. IV, 10.

Πρβ. αὐτόθι καὶ ὅσα ἔγραψα περὶ τοῦ στατήρος, ἐφ' οὗ εὐρίσκεται τὸ αὐτὸ σύμβολον μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς κτλ.

71.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,607.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα πᾶσι τὴν κόμη ἀναστραμμένην καὶ ὀπισθεν ἐπὶ τῶν νώτων εἰς βοστρύχους κεχυμένην, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,18

72.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,498.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμη πᾶσι μὲν διατεταγμένην ἐν εἴδει στεφάνου, ὀπισθεν δὲ εἰς πλοκάμους καταπίπτοντας ἐπὶ τῶν νώτων, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, Α.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 6,19

'Ἐν Corinth ἀρ. 385, Pl. XI, 15 ἔχει δημοσιευθῆ ἄραχμή — ἔμοιαι δὲ ταύτης ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγιῆδος εὐρέθησαν ἐν τῷ προκειμένῳ εὐρήματι δύο —, μικρόν τι διαφέρουσα τῆς παρούσης, ἰδίᾳ ὅτι ἐν ταύτῃ ἡ κόμη ἀνωθεν εἶνε περιδεδεμένη ταινίᾳ. Τὸ ὑπὸ τοῦ Head ὅμως σημειούμενον ὡς Π ὀπισθεν, εἶνε, νομιζῶ, ἐσφαλμένον, καθόσον τοῦτο δὲν εἶνε

γράμμα τι, ἀλλὰ μικρὸς βοστρυχίσκος κυματοειδῶς προεξέχων.

73.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,61.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ δάφνης καὶ ἔχουσα ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένην τὴν κόμην εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,4

Corinth ἀρ. 274, Pl. IX, 22.

74.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,685.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιίου ἐκ σφαιριδίων, φέρουσα ἀπὸ τοῦ μέσου πρὸς τὸ μέτωπον στέφανον ἐκ δάφνης ἀδεμένον διὰ ταινίας, ὀπισθεν ὀρατῆς, καὶ ἔχουσα τὴν κόμην ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένην εἰς τρεῖς κυματίζοντας βοστρύχους, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Ν-Ο.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,5

75.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,455.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐπὶ τῶν νώτων κεχυμένην εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, ἐν στεφάνῳ Δ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,6

Corinth ἀρ. 300, Pl. X, 14.

Εὐρέθη καὶ ἕτερον, ἔλκον γραμ. 2,387, ὅμοιον μὲν πρὸς τὸ προκείμενον κατὰ τὴν προσθίαν ὄψιν, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἐγγεγραμμένον ὀπισθεν (graffito) τὸ γράμμα Α, διάφορον ὅμως κατὰ τὴν ὀπισθίαν.

76.—'Αργ., γμ. 17/14, Γραμ. 2,692.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιίου, ἔχουσα διὰ μίτου χιαστὶ περιδεδεμένην τὴν κόμην, ἧς τὸ ἄκρον ὀπισθεν, περιδεδεμένον ὡσαύτως διὰ μίτου, ἀφίεται κεχυμένον εἰς βοστρύχους κυματίζοντας, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἐκατέρωθεν τῶν ἄκρων τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ο.

Πήγασος ἰπτάμενος πρὸς ἀρ., ἔχων κατὰ τὴν

κορυφὴν πρὸς τὰ ἔμπροσθεν κεκαμμένας τὰς πτέρυγας, καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,15

Corinth ἀρ. 384, Pl. XI, 14. — Πρὸς Mionnet Suppl. σ. 47 ἀρ. 303.

77.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,625.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 76 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν καὶ ἐκατέρωθεν τῶν ἄκρων τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ο.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 76 νομίσματι.

Πίναξ 7,16

78.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,68.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετὰ περιδεραιίου, ἔχουσα πρὸς τὰ ὀπισθεν σεσυρμένην τὴν κόμην, τῆς ὁποίας τὸ ἄκρον, περιδεδεμένον διὰ μίτου, ἀφίεται κεχυμένον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,17

79.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,49.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων κρικοειδῶν καὶ περιδεραιίου, ἔχουσα τὴν κόμην ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 78 νομίσματι, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 78 νομίσματι.

Πίναξ 7,18

Corinth ἀρ. 276, Pl. IX, 24.

80.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,68.

Κεφαλή Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραιίου, ἔχουσα πρὸς τὰ ὀπισθεν σεσυρμένην τὴν κόμην, τῆς ὁποίας τὸ ἄκρον, περιδεδεμένον διὰ μίτου, ἀφίεται λελυμένον εἰς μικροὺς βοστρύχους, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Α-Υ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 76 νομίσματι.

Πίναξ 7,19

Corinth ἀρ. 275, Pl. IX, 23.

81.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,594.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 80
νομίσματι, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν τοῦ
λαιμοῦ, Α-Υ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 80 νομί-
σματι.

Πίναξ 7,20

Τὰ ἐπόμενα δύο νομίσματα, καίτοι κακότεχνα,
κατέταξα ἐνταῦθα, ὡς ὄντα ἀπομίμησιν τῶν προη-
γουμένων ὑπ' ἀρ. 80 καὶ 81, καθ' ἃ καταφαίνεται
ἐκ τε τῆς διατάξεως τῆς κόμης καὶ τῆς ὀπισθίας
ὄψεως.

82.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,495.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Υ;.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,21

83.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,52.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, πρὸς δεξ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Υ;.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,22

84.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,685.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ ὀπισθεν
κρέμαται θύσανος, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέ-
ρωθεν τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ι.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,35

Πρὸς Corinth ἀρ. 322, Pl. XII, 29.

85.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,518.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 84
νομίσματι, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν
τοῦ λαιμοῦ, Δ-Ι.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ. Με-
ταξὺ τοῦ ρ καὶ τῶν προσθίων ποδῶν τὸ γράμμα
Α, ἔχον τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω.

Πίναξ 7,36

Τοῦ τύπου τούτου εὐρίσκονται καὶ ἄλλαι διαφο-
ραὶ ἐξ ἄλλων σφραγίδων μικρὸν τι διαφέρουσαι. Ἐν
τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει αὐταὶ δὲν ἔχουσι τὸ Α.

Τὰ ἐπόμενα ὑπ' ἀρ. 86-89 νομίσματα εἶνε κα-
κότεχνος ἀπομίμησις τῶν προηγουμένων ὑπ' ἀρ. 80.
84-85, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ σχήματος ἰδίᾳ
τοῦ σάκκου, καὶ ὡς ἐκ τούτου κατέταξα ταῦτα ἀ-
μέσως ἐνταῦθα.

86.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,665.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων, ἔχουσα τὴν
κόμην ἐν σάκκῳ σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὑπ'
ἀρ. 84 καὶ 85 νομίσμασι, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ο.

Πίναξ 7,37

87.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,553.

Κεφαλή 'Αφροδίτης, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγου-
μένῳ ὑπ' ἀρ. 86 νομίσματι, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ

Πίναξ 7,38

88.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,435.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 87
νομίσματι, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ο.

Πίναξ 7,39

89.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,507.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 88
νομίσματι, πρὸς ἀρ.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,40

90.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,66.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ περιδεδεμένῳ,
ἐξ οὗ ὀπισθεν κρέμαται θύσανος ἐκ τριῶν κροσσῶν,
πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ι.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 7,41

91.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,568.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 90
νομίσματι, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαι-
μοῦ, 1.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀριθ. 90
νομίσματι.

Πίναξ 7,42

92.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,585.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ.
90-91 νομίσμασι, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ
λαιμοῦ, 1.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 90-
91 νομίσμασι.

Πίναξ 7,43

Corinth ἀρ. 355, Pl. X, 24.

93.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,553.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω 90 καὶ ἐξῆς νο-
μίσμασι, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαι-
μοῦ, 1.

Ὅμοιον τῷ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 90 νομίσματι.

Πίναξ 7,44

Τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐξ ἄλ-
λης σφραγιδος διαφοραί, μικρόν τι ἀλλήλων δια-
φέρουσαι.

94.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,565.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν
κρέματα θύσανος ἐκ τριῶν σφαιριδίων, πρὸς ἀρ.
'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, 1.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 7,45

95.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,553.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 94
νομίσματι, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαι-
μοῦ, 1.

Πήγασος ἱπτάμενος πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 7,46

96.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,46.

Κεφαλή 'Αφροδίτης μετὰ περιδεραίου, ἔχουσα
τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, ἐξ οὗ ὄπισθεν κρέματα θύ-
σανος, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, Ν.

Πήγασος τρέχων πρὸς ἀρ. καὶ κάτωθεν φ.

Πίναξ 8,1

Corinth ἀρ. 381, Pl. XI, 42.

γ) 'Ημίδραχμα

97.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,187.

Κεφαλή Περσεφόνης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ φύλλων στάχυος, πρὸς
ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαιμοῦ, 1;

Πρόσθιον ἤμισυ Πηγᾶσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν φ.

Πίναξ 8,7

98.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,265.

Κεφαλή Περσεφόνης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 97
νομίσματι, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, πρὸ τοῦ λαι-
μοῦ, 1.

Πρόσθιον ἤμισυ Πηγᾶσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν φ.

Πίναξ 8,8

Πρὸς. Corinth ἀρ. 357, Pl. X, 25.

99.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,255.

Κεφαλή Περσεφόνης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδε-
ραίου, φέρουσα στέφανον ἐκ φύλλων στάχυος, πρὸς
δεξ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ὄπισθεν, 1.

Πρόσθιον ἤμισυ Πηγᾶσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν φ.

Πίναξ 8,9

100.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,193.

Κεφαλή 'Αφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν
σάκκῳ, πρὸς ἀρ. 'Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν τοῦ
λαιμοῦ, Δ;-1.

Πρόσθιον ἤμισυ Πηγᾶσου πρὸς ἀρ. καὶ κάτω-
θεν φ.

Πίναξ 8,23

Εἶνε πιθανώτατον ὅτι τὸ παρὸν νόμισμα εἶνε τῆς
αὐτῆς ἐκδόσεως μετὰ τῆς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 85

δραχμῆς, ὡς δύναται τις νὰ συμπεράνη ἐκ τοῦ σχήματος ἰδίᾳ τοῦ σάκκου.

101.— Ἀργ., γμ. 12, Γραμ. 0,91.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, Γ ἢ Π.

Πρόσθιον ἤμισυ Πηγᾶσου πρὸς δεξ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,28

102.— Ἀργ., γμ. 12, Γραμ. 1,125.

Κεφαλὴ Ἀφροδίτης, ἔχουσα τὴν κόμην ἐν σάκκῳ, πρὸς ἄρ.

Πρόσθιον ἤμισυ Πηγᾶσου πρὸς ἄρ. καὶ κάτωθεν ρ.

Πίναξ 8,27

ΦΛΙΟΥΣ

Νομίσματα τοῦ Φλιοῦντος ἐν τῷ προκειμένῳ εὐρήματι ὑπῆρχον 133, ὧν τριώβολα μὲν 82, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ τριημιωβόλια. Ἀνήκουσι δὲ ἀναμφισβητήτως πάντα εἰς τοὺς χρόνους τοὺς μεταξὺ τοῦ 400 (τινὰ ἴσως καὶ μικρόν τι ἀρχαιότερον) καὶ 322 π. γ.

1.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,873.

Ταῦρος κυρίσσων ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, πρὸς ἄρ.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἐκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει τρία πλατέα φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ δύο.

Πίναξ 8,29

Catalogue de la collection des Medailles Grecques de Léopold Walcher de Moltheim σ. 124, Pl. XII, 1679.

2.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,72.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ.

Ὅμοίως ὡς τὸ προηγουμένον. Τὰ ἐξωτερικὰ φύλλα τοῦ στεφάνου κλίνουν πρὸς τὰ ἔξω.

Πίναξ 8,30

3.— Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2, 835.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέροις ἰσῶς μικρότερος.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἀμφότεροι οἱ κλάδοι ἔχουσιν ἐκατέρωθεν ἀνά τρία πλατέα φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα.

Πίναξ 8,31

4.— Ἀργ., γμ. 18/13, Γραμ. 2,86.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέροις.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἐκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει τέσσαρα στενότερα φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ τρία.

Πίναξ 8,32

5.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,83.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέροις.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἐκάτερος τῶν κλάδων ἔξωθεν μὲν ἔχει τέσσαρα φύλλα, διαφέροντα τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 4 νομίσματι, καὶ μικρόν τι πρὸς τὰ ἔξω κλίνοντα, ἔσωθεν δὲ τρία. Ὁσαύτως δὲ καὶ τὸ γράμμα Φ εἶνε οὐσιωδῶς μικρότερον τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ νομίσματι.

Πίναξ 8,33

6.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,78.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέροις.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 3 νομίσματι. Τὰ φύλλα διευθύνονται πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὸ γράμμα εἶνε ἀρκούντως μεγαλύτερον.

Πίναξ 8,34

7.— Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,625.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέροις.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἐκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει τέσσαρα μακρὰ φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ τρία.

Πίναξ 8,35

8.— Ἀργ., γμ. 17, Γραμ. 2,76.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέροις.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ. Ἐκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει ἔξ

φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ ὁ μὲν ἐκ δεξιῶν πέντε, ὁ δ' ἐξ ἀριστερῶν τέσσαρα.

Πίναξ 8,36

9.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,98.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ, κάτωθεν τοῦ ὁποῖου σφαιριδίον. Ἐκάτερος τῶν κλάδων τοῦ στεφάνου ἔξωθεν μὲν ἔχει τέσσαρα φύλλα, πρὸς τὰ ἄνω διευθυνόμενα, ἔσωθεν δὲ τρία

Πίναξ 8,37

10.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,665.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς ἀνωτέρω.

Ἐν στεφάνῳ ἐκ φύλλων κισσοῦ Φ, κάτωθεν τοῦ ὁποῖου δεξιόθεν μὲν ἰπποκρίμπη(;) πρὸς δεξ., ἀριστερόθεν δὲ Π.

Πίναξ 8,38

11.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 0,985.

Κεφαλή ταύρου ἀνωπὸς μετὰ τοῦ τραχήλου.

Τροχὸς τετράκνημος καὶ μεταξὺ τῶν κνημῶν τρεῖς βότρες, εἰς δὲ τὸ τέταρτον μέρος Φ.

Πίναξ 8,39

12.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 1,205.

Ταῦρος κυρίσων, ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, πρὸς ἀρ.

Τροχὸς τετράκνημος· μεταξὺ τῶν κνημῶν τρεῖς βότρες, εἰς δὲ τὸ τέταρτον μέρος μέγα Φ, τούτου δ' ἐκατέρωθεν, πρὸς τὰ ἐκτός, μικροῖς γράμμασιν ἢ ἐπιγραφή Τ-Α.

Πίναξ 8,40

13.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,09.

Ταῦρος κυρίσων πρὸς ἀρ.

Τροχὸς τετράκνημος· μεταξὺ τῶν κνημῶν Φ, τούτου δ' ἀπέναντι Π, καὶ μεταξὺ αὐτῶν, ἐκατέρωθεν, ἀνὰ εἰς βότρες.

Πίναξ 8,41

14.—'Αργ. γμ. 13, Γραμ. 1,22.

Ταῦρος κυρίσων, ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ι, καὶ κάτωθεν πρὸς τῇ γραμμῇ, ἐν τῷ μέσῳ, σφαιριδίον.

Τροχὸς τετράκνημος· μεταξὺ τῶν κνημῶν τρεῖς βότρες καὶ εἰς τὸ τέταρτον μέρος Φ

Πίναξ 8,42

Πρβ. P. Gardner, [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Peloponnesus σ. 35, ἀρ. 24, Pl. VII, 4.

15.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,085.

Ταῦρος κυρίσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Φ.

Τροχὸς τετράκνημος· μεταξὺ τῶν κνημῶν τρεῖς βότρες καὶ ἐν τῷ τετάρτῳ μέρει Ε.

Πίναξ 8,43

16.—'Αργ., γμ. 15/13, Γραμ. 1,17.

Ταῦρος κυρίσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Φ, τούτου δὲ πέριξ τέσσαρες βότρες, εἰς ἐν ἐκάστη τῶν τεσσάρων γωνιῶν τοῦ τετραγώνου.

Πίναξ 8,44

17.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,198.

Ταῦρος κυρίσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ε.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 16.

Πίναξ 8,45

18.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,162.

Ταῦρος κυρίσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ι.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 16.

Πίναξ 8,46

Dumersan, Description des Médailles antiques du Cabinet de feu M. Allier de Hauteroche σ. 56, Pl. VII, 6 (ἐσφαλμένως ἀποδοθὲν ὑπ' αὐτοῦ εἰς Φαιστόν τῆς νήσου Κρήτης). — Peloponnesus σ. 35 ἀρ. 23, Pl. VII, 3.

19.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,19.

Ταῦρος κυρίσων, ἐπὶ γραμμῆς, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Φ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 16 νομισματι.

Πίναξ 8,47

ΑΡΓΟΣ

Ἐν τῷ παρόντι εὐρήματα Ἄργους νομίσματα ὑπῆρχον ἐν ὄλῳ 3354, ὧν τριώβολα 1763, τριημιωβόλια 1175 — τούτων ἐκ μὲν τῶν ἐχόντων ἔμπροσθεν κεφαλὴν Ἦρας καὶ ὀπισθεν Παλλάδιον 705, ἐκ δὲ τῶν ἐχόντων ἔμπροσθεν λύκου καὶ ὀπισθεν κρᾶνος 470¹ — καὶ ὀβολοὶ 416. Ἀπορίας δ' ἄξιον εἶνε ὅτι, εἰ καὶ τὸ προκειμένον εὐρημα ἐγένετο ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Ἄργους καὶ τὰ πλεῖστα τῶν νομισμάτων εἰσὶ τῆς πόλεως ταύτης, καὶ προσέτι εἰ καὶ περὶ πολλῶν ἐκ τῶν εὐρεθέντων τριημιωβολίων, τῶν ἐχόντων κεφαλὴν Ἦρας, δύναται τις, ὡς ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης, νὰ εἴπῃ, ὅτι εἶνε σύγχρονα καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως πρὸς τὰς δραχμὰς τὰς ἐχούσας ἔμπροσθεν μὲν κεφαλὴν Ἦρας δεξ. ὀπισθεν δὲ τὸν Διομήδη κρατοῦντα τῇ μὲν ἀριστερᾷ Παλλάδιον τῇ δὲ δεξιᾷ ξίφος, ὅμως οὐδὲν εὐρέθη ἀνωτέρας ἀξίας τοῦ τριωβόλου, ὁπλ. οὔτε δραχμὴ οὐδὲ δίδραχμον, ἐνῶ ξένων μερῶν εὐρέθησαν τοιαῦτα, ὡς π.χ. στατηῆρες τῆς Λευκάδος καὶ τῆς Κορίνθου καὶ τετράδραγμα Πτολεμαϊκά. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι αἱ δραχμαὶ καὶ τὰ δίδραγμα, ἐξ ὧν ἐλάχιστα ἔκοψαν ἀπ' ἀρχῆς, ὡς δύναται τις ἐκ τῆς σπανιότητος αὐτῶν ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἄλλων νὰ εἰκάσῃ, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἐν τῇ γῆ καταθέσεως τοῦ προκειμένου εὐρήματος ἢ εἶχον καταστῆ ὅλως σπανιώτατα. Ἐκ τῶν κατωτέρας δὲ ὑποδιαίρέσεως νομισμάτων, ἦτοι τῶν ὀβολῶν, μόνον τοῦ Ἄργους εὐρέθησαν τοιοῦτοι, καὶ μάλιστα ἐν μεγάλῃ ποσότητι· τοῦτο ὅμως, νομίζω, εἶνε λίαν εὐεξήγητον· διότι οὗτοι, ὡς χρησιμεύοντες εἰς τὰς ἐπιτοπίους κυρίως μικρὰς ἀλλαγὰς καὶ δοσοληψίας τοῦ κατωτέρου ἰδίως πλήθους, ἔπρεπε καὶ νὰ ᾔηνε, εὐνοήτως, μόνον ἐγχώριοι.

Τὰ τοῦ Ἄργους νομίσματα διήρσα, ὡς ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ κυρίως, εἰς τρεῖς χρονικὰς περιόδους. Καὶ ἢ μὲν πρώτη (Α') ἀρχεται ἀπὸ τοῦ ἔτους 500 περίπου μέχρι τοῦ ἔτους 421 π. Χ., ἢ δὲ δευτέρα (Β') ἀπὸ τοῦ 421 μέχρι τοῦ ἔτους 350, καὶ ἢ τρίτη (Γ') ἀπὸ τοῦ 350 μέχρι περίπου τοῦ ἔτους 270 π. Χ., ὅτε ἐγένετο καὶ ἢ ἐν τῇ γῆ κατάθεσις, καθ' ἃ ἀνωτέρω ἐξέθηκα.

¹ Δι' ἀμφοτέρους τοὺς τύπους τούτους, παρακολούθησας τὸν P. Gardner, παρέδόχθη τὴν αὐτὴν ὀνομασίαν. Πρὸς Peloponnesus Introduction, σ. XXII.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς πρώτης περιόδου τὸ Ἄργος, μετὰ τὴν φοβερὰν ἦσαν καὶ καταστροφὴν, ἦν κατὰ τὰ τέλη τῆς ἑκτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπέστη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Κλεομέλους, εὐρίσκειτο ἐν ταπεινώσει καὶ δευτέρᾳ μοίρᾳ μεταξὺ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων, οὐδὲ προσέτι ἔλαβε μέρος εἰς τοὺς κατὰ τῶν βαρβάρων κοινούς τῶν Ἑλλήνων ἀγῶνας· βαθυτάτῳ ὅμως, τοῦ χρόνου προϊόντος, μένον μακρὰν τῶν ἐσωτερικῶν ἐρίδων καὶ οὐδέτερον, ἀνέλαθεν ἐκ τῶν προτέρων παθημάτων, καὶ κατὰ τὰ τέλη τῆς παρούσης περιόδου εἶχε φθάσει εἰς μεγίστην δύναμιν. Τὰ τῆς περιόδου ταύτης νομίσματα αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς προσθίας ὀψεως τῶν ὀπίστων ὡς τύπος ἐτέθη ὁ λύκος, τὸ σύμβολον τοῦ Λυκίου Ἀπόλλωνος, κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς δὲν εἶνε λίαν συνήθη, ἰδίᾳ αἱ δραχμαὶ σπανιώταται, — δίδραγμα ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον ἐντελῶς ἄγνωστα —, κατὰ τὸ τέλος ὅμως τὰ τριώβολα γίνονται συνηθέστατα. Ἀπὸ τῆς ἐπομένης ὅμως περιόδου τὰ πράγματα πάντῃ ἀλλάσσουσιν.

Ἐν ἔτει 421 οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Ἠλεῖοι, εὐθύς μετὰ τὴν Νικίειον εἰρήνην, ἀγανακτήσαντες κατὰ τῆς Σπάρτης, κατέφυγον εἰς τὸ Ἄργος, φθάσαν τότε μετὰ πολυετῆ εἰρήνην εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, τῆς ἀκμῆς καὶ τοῦ πλοῦτος, καὶ συνῆψαν πρὸς τοῦτο, ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν αὐτοῦ, νέαν Πελοποννησιακὴν συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων (Πρὸς Θουκυδίδην II, 27 καὶ ἐξῆς. — Διόδωρον IB', 75). Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης τὰ νομίσματα τοῦ Ἄργους ἦσαν ἐν τῇ κυκλοφορίᾳ ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ, καὶ κατ' ἐξοχὴν τὰ τριώβολα, τὸ κύριον τῆς πόλεως νόμισμα, τῶν ὀπίστων αἱ ἐκδόσεις εἶνε πολυπληθεῖς. Κατὰ τὰς ἀρχὰς δὲ τῆς περιόδου ταύτης, ἐν ἔτει 418, δι' οὗς λόγους ἔχω ἤδη ἐκθέσει ἐν τῇ Zeitschrift für Numismatik (Band XIX σελ. 230 καὶ ἐξῆς), προσέθη τὸ Ἄργος καὶ εἰς μεταβολὴν τῶν τύπων ἐπὶ τινῶν τῶν νομισμάτων αὐτοῦ· ἐπὶ τῶν δίδραχμων, δραχμῶν — ἀμφοτέραι αἱ ἀξίαι οὐχὶ λίαν συνήθεις — καὶ τινῶν ὑποδιαίρέσεων εἰσῆχθη ὁ τύπος τῆς κεφαλῆς τῆς Ἦρας, ἐπὶ τῶν τριωβόλων τῆ ἡμιδράχμων ὅμως, ὡς καὶ ἐπὶ τινῶν ὑποδιαίρέσεων, διετηρήθη ὁ ἀρχῆθεν ἐν χρήσει τύπος τοῦ λύκου, πιθανώτατα ὡς ἐκ τοῦ λίαν γνωστοῦ ἐν τῇ γενικῇ διαδόσει καὶ κυκλοφορίᾳ. Ἐν τῇ τρίτῃ πε-

ριόδῳ ἐξηκολούθουν νὰ μεταχειρίζωνται μόνον τὸν τύπον τοῦ λύκου, ὁ δὲ τῆς Ἡρας, ἀπὸ τοῦ τέλους ἤδη τῆς προηγούμενης περιόδου, φαίνεται ὅτι εἶχε παύσει ἐντελῶς ὡν ἐν χρήσει. Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς περιόδου ταύτης μέχρι τοῦ ἔτους 228, ὅτε εἰσῆλθε τὸ Ἄργος εἰς τὴν Ἀγαικὴν συμπολιτείαν καὶ ἐξέ- διδε νομίσματα φέροντα, κατὰ τὰ κεκανοισμένα, μόνον τὸν κοινὸν τῆς συμπολιτείας τύπον μετ' ἰδίων συμβόλων, ὅσον νὰ τεθῶσι, νομιζῶ, τὰ νομίσματα τὰ φέροντα ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως ἐν τῷ κοίλῳ τετραγώνῳ πλήρῳ ὄνομα ἄρχοντος (Πρβ. καὶ Head, *Historia numorum* σελ. 368). τῶν ὁποίων, οὐδὲ ἐν εὐρέθῃ ἐν τῷ προκειμένῳ εὐρήματι, με- ταξὺ τοσούτου πλήθους

Πλεῖσταί σειραὶ τῶν Ἀργείων νομισμάτων τῆς δευτέρας περιόδου φέρουσι τὰς ἐπιγραφὰς ΑΡ ἢ ΑΡΙ, αἵτινες ὡσαύτως εὐρίσκονται καὶ ἐπὶ νομι- σμάτων τῆς Ἡλίδος· ἡ δ' ἐπιγραφή ΑΡ εὐρίσκει- ται ἐπίσης καὶ ἐπὶ πολλῶν σειρῶν τῶν νομισμά- των τῆς Κορίνθου συγγρόνων πρὸς τὰ τοῦ Ἄρ- γους¹. (Ἡ ἐπιγραφή ΑΡΙ ἐν μικροῖς γράμμασιν ὑπάρχει ἐπὶ τινῶν στατήρων· πρβ. Fiorelli, *Cat- alogo del Museo Nazionale di Napoli, Collezione Santangelo* ἀρ. 11,029. Ἔτερον στατήρα, φέροντα ὡσαύτως τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἐν μικροῖς γράμ- μασιν, εἶδον καὶ ὁ ἴδιος ἐνταῦθα ἐν τῷ ἐμπορίῳ).

Πρὸς ἐξήγησιν τῶν ἐπὶ τῶν Ἠλειακῶν νομι- σμάτων ἀπαντωσῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν ἤδη ὁ P. Gardner (*Numismatic Chronicle N. S. vol. XIX* (1879): *the Coins of Elis*, σ. 260. Ὁ αὐτὸς καὶ ἐν [*Catalogue of the Greek Coins in the British Mu- seum*] *Peloponnesus* σ. 71) ἐνόμισεν ὅτι αὐταὶ εἶνε τὰ ἀρκτικά γράμματα τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀριστο- τίμου, ὅστις ἐν ἔτει 272 ἢ 271 ὑπῆρξε τύραννος ἐν Ἡλίδι ἐπὶ ἕξ ἢ πέντε μῆνας (Πρβ. Πausanίου V, 5, 1 καὶ Justinī XXVI, 1,4), καὶ ἐπομένως τὰ νομίσματα ταῦτα ἐκόπησαν ὑπ' αὐτοῦ. Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Gardner, ἄνευ τινὸς περαιτέρω μετὰ ταῦτα ἐξετάσεως τοῦ πράγματος, ἐγένετο μέχρι τοῦδε δεκτὴ (Πρβ. Head, *Hist. numorum* σ. 356.—Weil, *Studien auf dem Gebiete des an- tiken Münzrechts* σ. 5, σημ. 3). Ἄλλ' ἐξετάζω

τις ἤδη τὸ πρᾶγμα μικρὸν τι λεπτομερέστερον, πείθεται ἀδιστακτως, φρονουμέν, ὅτι αὕτη οὐδα- μῶς εἶνε ὀρθή· διότι, πλὴν ἄλλων λόγων, ἐν πρώ- τοις εἶνε πάντῃ ἀδύνατον ν' ἀποδεχθῆ τις ὅτι ὁ τύ- ραννος, ὅστις μόνον ἐπὶ πέντε ἢ ἕξ μῆνας ἐτυράν- νευσε, καὶ τούτους ἀναμφισβητήτως, ὡς ἐκ τῶν ἀνεπτυγμένων τότε μέχρι τοῦ ἄκρου παθῶν, οὐχὶ ἄνευ μεγίστων φροντίδων καὶ πρῶμου ἐκ τῶν ἀντι- πάλων, ὑφ' ὧν καὶ ἐφρονεῦθη ἰκέτης ἐπ' αὐτοῦ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διὸς Σωτῆρος, θὰ εἶχε τὸν καιρὸν νὰ κόψῃ νομίσματα καὶ εἰς πολλὰς μάλιστα ἐκδόσεις. Τὰ νομίσματα ταῦτα, καθ' ἡμᾶς, ἀνήκουσιν ἀναν- τιρρήτως εἰς ἀρχαιοτέραν ἐποχὴν, εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Λαμιακοῦ πολέμου χρόνους, καὶ δὴ ἐν τῇ χρονικῇ περιόδῳ μετὰ τοῦ 421 καὶ 350, ὁ δὲ ῥυθμὸς αὐ- τῶν δὲν ἀντίκειται εἰς τοῦτο. Ἀντιβῆσιν τινα ἀσθενῆ, ὡς πρὸς τοῦτο, θὰ ἐδόνατο ἴσως νὰ ἐγείρη ἢ μετὰ τεθλασμένης πρὸς τὰ κάτω τῆς μεσαίας γραμμῆς ἐπὶ τινῶν ἐξ αὐτῶν, ἐκ τῶν ἐχόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΑΡ, ἐμφάνισις τοῦ Α. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐπὶ τῶν αὐτῶν, ἐν τῇ ἐτέρᾳ ἐπιγραφῇ FA τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος, ἔχει τὸ Α τὴν μεσαίαν γραμ- μὴν εὐθεῖαν, ὡς συνήθως, ὁ ῥυθμὸς τῆς τέχνης¹, ἐν συγκρίσει πρὸς ἄλλα, καὶ κυρίως ἢ ἐπὶ τῆς ὀπι- σθίας ὄψεως ἐμφάνισις τῆς κεφαλῆς τοῦ κριοῦ, ἐφ' ἧς ἴσταται ὁ ἀετός, πείθουσιν ἀναντιβῆτως ὅτι καὶ τὰ νομίσματα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς τὴν προειρημέ- νην περίοδον (Πρβ. *Peloponnesus* σ. 72, ἀρ. 122, Pl. XV, 2). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τὸ Α, μετὰ τεθλασμένης τῆς μεσαίας γραμ- μῆς, ὡς ἐμφανίζεται τοιοῦτον μικρὸν τι ὑστερώτε- ρον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις χορηγικοῦ μνημείου τοῦ Λυσικράτους, ἀνεγερθέντος ἐν ἔτει 335/334 π. X. (Πρβ. S. Reinach, *Traité d'Epigraphie Grecque* σ. 204), ἦτο ἤδη γνωστὸν. Προσέτι δὲ διάφορον τοῦ συνήθους σχῆμα, οἷον Α, ὑπάρχει καὶ ἐπὶ τινῶν τῆς περιόδου ταύτης Βοιωτικῶν νομι- σμάτων, φερόντων τὴν ἐπιγραφὴν ΕΠ Α Μ Ι, ἣτις δηλοῖ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου Ἐπαμεινώνδα ὡς βοιωτάρχου (Πρβ. Imhoof-Blumer, *Zur Münz- kunde Boeotiens und des Peloponnesischen Argos* [*Separatabdruck aus dem IX Bande der «Nu-*

¹ Περὶ τῆς ἐξηγήσεως τῆς ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν στατήρων εὐρι- σκομένης ἐπιγραφῆς Α-Ρ, πρβ. ἀνωτέρω τὴν ἐν σελ. 148, ἐν ἀριθ. 2, παρατήρησιν.

¹ Τὰ νομίσματα ταῦτα μετὰ τοιαύτης ἐπιγραφῆς εἶνε λίαν σπάνια. Ὁ ἴδιος εἶδον ἐκμαγεῖον τοιοῦτου, ἐκ τῆς αὐτῆς σφραγίδος πρὸς τὸ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, ἀρίστης διατηρήσεως.

mismatischen Zeitschrift» 1877] σ. 7 κ. ἐξ. ἀρ. 18, Taf. I, 18.— Head, On the Chronological Sequence of the Coins of Boeotia σ. 68, Pl. B, 2¹.

Ἡ τῶν ἀνωτέρω ἐπιγραφῶν, ἀναμφισβητήτως, καθ' ἡμᾶς, σχέσιν πρὸς ἀλλήλας ἐχουσῶν, ἐμφάνισις ἐπὶ συγγρόνων ἀργυρῶν νομισμάτων τῶν τριῶν μεγάλων καὶ πλουσιῶν Πελοποννησιακῶν πόλεων παρακινεῖ εἰς πολλὰς εἰκασίας περὶ αὐτῶν, ὧν οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐπελήφθη. Ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῆς προελεύσεως τούτων, νομίζομεν, ὅτι δὲν θὰ ἦτο ὅλως ἄστοχον νὰ προβάλωμεν δύο κυρίως ὑποθέσεις: ἢ ὅτι τὰ νομίσματα ταῦτα καὶ τῶν τριῶν πόλεων ἐκόπτοντο ἐν ἐνὶ καὶ τῶ αὐτῶ ἀργυροκοπέω, καὶ ἐπομένως αἱ ἐπ' αὐτῶν ἀπαντῶσαι ὅμοιαι ἐπιγραφαὶ ἐχουσι σχέσιν πρὸς τὸ ἀργυροκοπεῖον, ἢ ὅτι ἡ Κόρινθος καὶ ἡ Ἥλις, συμμαχήσασαι ἐν ἔτει 421 πρὸς τὸ Ἄργος κατὰ τῆς Σπάρτης, πολὺ πιθανὸν εἶνε ὅτι προσέτι αὗται, ἀμέσως ἢ μικρὸν μετὰ ταῦτα, εἴτε ἐξ ἐμπορικῶν λόγων καὶ τῆς ἐλευθέρας κυκλοφορίας τῶν νομισμάτων ἐν τῇ περιοχῇ ἐκάστης τῶν τριῶν συμμαχισσῶν πόλεων, εἴτε ἐκ λόγων πολιτικῶν καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γενομένης συμμαχίας, θὰ πρόεβησαν καὶ εἰς νομισματικὴν τινα συνθήκην, διαρκέσασαν ἐπὶ ἱκανοὺς χρόνους βραδύτερον ὡς ἐκ τῶν ἀναπτυχθέντων συμφερόντων καὶ τῆς γενομένης κοινῆς ὠφελείας· συνεπεῖα δὲ τοιαύτης τινὸς συνθήκης θὰ ἐτέθησαν ἐπὶ τῶν νομισμάτων καὶ τῶν τριῶν πόλεων αἱ αὐταὶ ἐπιγραφαί. Τοιαῦται νομισματικαὶ συνθήκαι μετὰ τῶν ἀρχαίων πόλεων, ὡς ἔχει ἀποδειχθῆ, δὲν εἶνε τι ἄγνωστον, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἑλλάδι (Πρβ. Head, Hist. numorum, Introduction σ. LI καὶ ἐξ —Weil, Studien auf dem Gebiete des antiken Münzrechts σ. 14), πρὸς ἣν ἡ Πελοπόννησος, καὶ δὴ ἐκ τῶν πόλεων αὐτῆς ἢ μὲν Ἥλις ὡς ἐκ τῶν Ὀλυμπικῶν ἀγώνων, ἢ δὲ Κόρινθος ὡς ἐκ τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς, τῆς ναυτιλίας καὶ τῆς βιομηχανίας, ἐν μεγίστῃ ἐπικοινωνίᾳ καὶ συναλλαγῇ εὐρίσκοντο· προσέτι δὲ καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μετὰ τῶν πόλεων Φωκαίας καὶ Μυτιλήνης, ὑπῆρχε

τοιαύτη νομισματικὴ συνθήκη, γενομένη περὶ τὰ τέλη τοῦ πέμπτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ τετάρτου π.Χ. αἰῶνος, ὡς ἀποδείχθη ἐκ τινος ἐπιγραφῆς (Πρβ. Head, [Catalogue of the Greek Coins in the British Museum] Ionia, Introduction σ. XXII) Ὡς ἰσχυρότατον πρὸς τοῦτοις ἐπιβοηθητικὸν τεκμήριον τῆς ἀνωτέρω ἡμετέρας ὑποθέσεως δεῶν νὰ χρησιμεύσῃ καὶ τοῦτο, ὅτι κατὰ τὴν περιόδον ταύτην, μετὰ τὴν ἐν ἔτει 394 ἐν Κνίδῳ γενομένην ναυμαχίαν τοῦ Κόνωνος κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων, αἱ πόλεις καὶ νῆσοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Κνίδος, Ῥόδος, Ἰασός, Ἐρεσσος καὶ Σάμος συνῆψαν πρὸς ἀλλήλας, εἰ καὶ δὲν ὑπάρχει μὲν ἀρχαία τις μαρτυρία περὶ τούτου, περιφανῶς ὅμως ἔχει ἀποδειχθῆ ἐκ τῶν νομισμάτων, τοιαύτην νομισματικὴν συνθήκην ἐκ πολιτικῶν λόγων καὶ ἀκριβῶς ἐναντίον τῆς Σπάρτης, θέσασαι πᾶσαι ὁμοῦ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τῶν ἑαυτῶν νομισμάτων τὸν αὐτὸν τύπον, ἦτοι τὸν Ἡρακλέα, νήπιον, πνίγοντα ταῖς χερσὶν ὄφεις, ὡς σύμβολον τῆς ἐκ τοῦ ζυγοῦ τῶν Λακεδαιμονίων ἀπαλλαγῆς των, καὶ τὴν αὐτὴν ἐπίσης ἐπιγραφὴν ΣΥΝ = *συνμαχικῶν ἀργύριοι, παῖμα ἢ κόμμα* (Πρβ. Waddington, Rev. Numismatique τοῦ 1863 σελ. 223. — Imhoof-Blumer, Monnaies Grecques σ. 311. — Head, Num. Chronicle N. S, XX (1880) σ. 110).

A') 500 — 421 π. X.

α') Τριώβολα

1.— Ἀργ., γμ. 14, Γραμ. 2,525.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Περὶ τὸ μέσον διήκει ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου ἄκρου τοῦ πετάλου ἔγκοιλος ζώνη, εὐθεῖα καὶ πλατεῖα.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα A, οὗ ἄνωθεν δύο ἔτερα μικρότερα καὶ τὰ μάλιστα ἔγκοιλα τετράγωνα, ὀριζοντίως κείμενα. Ἐκατέρωθεν τῆς μεσαίας γραμμῆς τοῦ γράμματος, κλινούσης δεξιόθεν πρὸς τὰ κάτω, ἀνά ἐν σφαιρίδιοι.

Πίναξ 9,1

2.— Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,70.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα A, οὗ ἄνωθεν κοῖλον ὀρθογώνιον, παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον

¹ Ἐπὶ τινων νομισμάτων τῆς Ἥλιδος τὸ P τῆς ἐπιγραφῆς AP εἶνε ἐστραμμένον πρὸς ἀρ. ὅσον Q (Πρβ. Peloponnesus Pl. XV, 3)· τοῦτο κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὐρίσκεται καὶ ἐπὶ τινων νομισμάτων τοῦ Ἄργου· πρβ. κατωτέρω τὴν ὑπὸ τὸν ἀρ. 49 παρατήρησιν.

διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ κάτωθεν γράμματος εἰς δύο τετράγωνα. Ὑπὸ τὴν μεσαίαν γραμμὴν τοῦ γράμματος σφαιροῖδιον.

Πίναξ 9,2

3.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 2,715.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, μεταξύ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, ΟΜ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 2 νομίσματι.

Πίναξ 9,3

4.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,89.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, μεταξύ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, ΜΟ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 3.

Πίναξ 9,4

5.—'Αργ., γμ. 16, Γραμ. 2,605.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, οὗ ἄνωθεν μὲν κοῖλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ γράμματος εἰς δύο τετράγωνα, κάτωθεν δὲ ἄνθος (ρόδαξ;).

Πίναξ 9,5

Σύγχρονον πρὸς τὸ προκείμενον νόμισμα καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως, ὡς φαίνεται, εἶνε καὶ τὸ ἐν Peloponnesus σ. 138 ἄρ. 30, Pl. XXVII, 8, δημοσιευόμενον ἡμιωβόλιον, τὸ ἔχον ἐπὶ μὲν τῆς προσθίας ὄψεως ἄνθος, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας, ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ, κράνος κορινθιοურγῆς.

6.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,17.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς ἄρ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, οὗ ἄνωθεν κοῖλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ γράμματος εἰς δύο τετράγωνα. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν μὲν Δ-1, κάτωθεν δὲ στέφανος.

Πίναξ 9,6

Τοῦ παρόντος τύπου ὑπάρχει καὶ ἑτέρα διαφορά, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ὀπισθίας ὄψεως τὸ μὲν γράμμα εἶνε μικρότερον, τὸ ἕλον δὲ ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ.

7.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,595.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 6 νομίσματι.

Πίναξ 9,7

8.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,68.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Σ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ κάτωθεν μὲν μίμητι πρὸς τὰ κάτω, ἄνωθεν δὲ ἔγκοilon ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, ἐν ᾧ Α-Λ.

Πίναξ 9,8

9.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,688.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, μεταξύ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, Δ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ κάτωθεν μὲν ἀλέκτωρ πρὸς δεξ., ἔχων τὰ περὶ τὸν λαιμὸν πτερὰ ἠνωρθωμένα ὡς πρὸς θέσιν μάχιμον, ἄνωθεν δὲ κοῖλον ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ κάτωθεν γράμματος εἰς δύο τετράγωνα, ἐν οἷς Δ-1, καὶ κάτωθεν αὐτῶν Α-1.

Πίναξ 9,9

Peloponnesus, σ. 141, ἄρ. 42, Pl. XXVII, 18.

10.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,65.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἄρ. 9 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ κάτωθεν μὲν ζῶον τρέχον πρὸς δεξ. (ὄνος ἢ ἡμίονος;), ἄνωθεν δὲ ἔγκοilon ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, διαιρούμενον διὰ τῆς προεκταθείσης κορυφῆς τοῦ κάτωθεν γράμματος εἰς δύο τετράγωνα, ἐν οἷς Δ-1.

Πίναξ 9,10

11.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 2,595.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Σ1.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ κάτωθεν μὲν ἀλέκτωρ πρὸς δεξ. εἰς θέσιν μάχιμον, ὠραιοτέρου ὄμωος ῥυθμοῦ τοῦ ἐν τῷ ἄνωτέρῳ ὑπ' ἄρ. 9 νομίσματι, ἄνωθεν δὲ δύο ἔγκοιλα καὶ ὀριζοντίως κείμενα τετράγωνα, ὑπὸ τὰ ὅποια ἡ ἐπιγραφή Δ-1.

Πίναξ 9,11

12.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,64.

Πρόσθιον ἤμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν

τοῦ ὁποίου ἔγκοilon ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν μὲν καθύρα τετράγωνος, ἀριστερόθεν δὲ Γ.

Πίναξ 9,12

13.—Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,60.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 12 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἔγκοilon ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν μὲν κράτος, ἀριστερόθεν δὲ Γ.

Πίναξ 9,13

14.—Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,648.

Ὅμοιον σχεδὸν τοῖς προηγουμένοις ὑπ' ἀρ. 12-13 νομίσμασιν.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἔγκοilon ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, ἐν ᾧ ἢ ἐπιγραφὴ Σ-Ι. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, ἀστράγαλος.

Πίναξ 9,14

Περὶ τοῦ προκειμένου νομίσματος θὰ εἰδύνατο ἴσως ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Σ, τοῦ ὁποίου αἱ ἐξωτερικαὶ γραμμαὶ μόνον τι κλίνουσι πρὸς τὰ ἐκτός, νὰ ἐγερθῆ ἀσθενῆς ἔνστασις, ἔτι δὲν ἀνήκει εἰς τὴν παρούσαν περίοδον—συνεπῶς δὲ ἐκ τούτου καὶ τινὰ τῶν προηγουμένων—, ἀλλ' εἰς χρόνους ὑστερωτέρους. Αὕτη ἔμως αὐθωρεῖ καταπίπτει· διότι ἐκτός τοῦ κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Α κοίλου ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου, τὸ ὁποῖον ἀναμφισβητήτως, κατ' ἐμέ, ἀνήκει εἰς τὰ πρὸ τοῦ 421 νομίσματα, ὃν συνέχεια τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ γενόμενον βαθμηδὸν σὺν τῷ χρόνῳ κανονικώτερον, οὐχὶ δὲ εἰς μεταγενεστέρους χρόνους, ὡς νομίζει ὁ Gardner (Πρβ. Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 56), ἀλλὰ προσέτι καὶ αὐτοῦ τοῦ Σ ἐν παλαιότερῳ ἔτι χρόνῳ, περὶ τὰ μέσα τοῦ πέμπτου αἰῶνος π. Χ., αἱ ἐξωτερικαὶ γραμμαὶ εὐρίσκονται οὐχὶ μόνον ὡς ἐν τῷ προκειμένῳ νομίσματι μικρὸν τι κλίνουσαι πρὸς τὰ ἐκτός, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο ἐντελῶς ὀριζόντιοι καὶ παράλληλοι. Πρβ. Larfeld, Griechische Epigraphik (ἐν Handbuch der klassischen Altertumswissenschaft τοῦ Iwan von Müller, Band I²), Schrifttafel zur Entwicklungsgeschichte der Griechischen Localalphabeten ἐν σελ. 530.

6) Ὀβολοί

15.—Ἀργ., γμ. 10, Γραμ. 0,782.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου, ἐκατέρωθεν, τὸ πεδίον εἶνε κοῖλον. Ἀριστερόθεν Α.

Πίναξ 10,33

16.—Ἀργ., γμ. 11, Γραμ. 0,783.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Σ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ ἔγκοilon τετράγωνον, ἐν ᾧ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου, ἐκατέρωθεν, Α-Λ καὶ κάτωθεν μινιόσκος(;).

Πίναξ 10,27

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 89.

Τὸ παρὸν νόμισμα, καθ' ἃ φαίνεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ὄψεων, ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν μετὰ τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 8 τριωβόλου, καὶ εἶνε ἐπομένως σύγχρονα καὶ τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως.

17.—Ἀργ., γμ. 10, Γραμ. 0,660.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ ἀνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 15 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου, ἐκατέρωθεν, τὸ πεδίον εἶνε κοῖλον. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, Σ-Ω(;), καὶ κάτωθεν κράτος κορινθιοურγές πρὸς ἀρ.

Πίναξ 10,39

18.—Ἀργ., γμ. 11, Γραμ. 0,780.

Ὅμοιον περίπου τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 17 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α, κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου τὸ πεδίον εἶνε κοῖλον. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, Σ-Ω, καὶ κάτωθεν πῖλος(;)

Πίναξ 10,40

Catalogue de la Collection de Medailles Phil. Margaritis. Pl. II.

Περὶ τῶν δύο τελευταίων ὑπ' ἀρ. 17 καὶ 18 νομισμάτων ἴσως θὰ εἰδύνατό τις εὐλόγως νὰ διςχυρισθῆ, ἔτι ταῦτα ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Σ, τοῦ ὁποίου αἱ ἐξωτερικαὶ γραμμαὶ δὲν κλίνουσι λίαν πρὸς τὰ ἐκτός, καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ω, δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον ταύτην, ἀλλ' εἰς χρό-

νους πολλῶ ὑπερωτέρους. Ἄλλ' εἰς ἀπόδειξιν τοῦ ὀρθοῦ τῆς ἡμετέρας κατατάξεως, πλὴν τοῦ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης τῆς προσθίας ὄψεως, χρησιμεύει ἡμῖν καὶ τὸ ἐν τῇ ὀπισθία ὄψει κατὰ τὴν κορυφὴν τοῦ Α κοῖλον τοῦ ἐδάφους, ὅπερ προσμοιάζει πρὸς τὸ ἔγκοilon ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, τὸ ἀπαντῶν μόνον ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις νομίσμασιν. Ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ Σ, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται μετὰ τῶν ἐξωτερικῶν γραμμῶν καὶ ὅλως ὀριζοντίων κατὰ τὰ μέσα ἐπι τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος, ἐποιησάμεθα ἤδη τὴν προσήκουσαν παρατήρησιν ἐπὶ τοῦ ἄνωτέρω ὑπ' ἀρ. 14 νομίσματος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸ Ω, ἐξ οὗ καὶ μόνου πράγματι ἡ ἀμφιβολία θὰ καθίστατο ὀπωπιδήποτε ἰσχυρά, παρατηροῦμεν ὅτι τοῦτο ἀναμφισβητήτως πρὸ τοῦ 404 εἶχεν ἤδη εἰσαχθῆ εἰς τὸ Ἄργος, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ τῆς τέχνης τῶν ἀρχαιοτέρων διδράχμων, τῶν ἐχόντων ἔμπροσθεν τὴν κεφαλὴν τῆς Ἥρας καὶ κοπέντων πρὸ τοῦ 404, ἐν αἷς τὸ Ω εὐρίσκεται μετὰ τοῦ R ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ΑΡΓΕΙΩΝ (Πρβ. Gardner, Peloponnesus, Introduction σ. LIII καὶ Pl. XXVII, 11).

B') 421—350 π. Χ.

α') Τριώβολα

19.—Ἄργ., γμ. 16, Γραμ. 2,618

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, κάτωθεν τοῦ ὀπίου πέλεκυς ἀμφίστομος ὀριζοντίως.

Πίναξ 9,15

Πρβ. Mionnet II, σ. 229 ἀρ. 5.—Peloponnesus σ. 140, ἀρ. 54, Pl. XXVII, 17.

20.—Ἄργ., γμ. 15, Γραμ. 2,588.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, καὶ τούτου κάτωθεν τρεῖς μνηίσκοι τρισκελοειδῶς.

Πίναξ 9,16

Πρβ. Mionnet II σ. 229, ἀρ. 4.—Peloponnesus σ. 140, ἀρ. 55.

21.—Ἄργ., γμ. 15, Γραμ. 2,655.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, τρεῖς μνηίσκοι τρισκελοειδῶς, καὶ δεξιόθεν Α.

Πίναξ 9,17

22.—Ἄργ., γμ. 14, Γραμ. 2,585.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ τρεῖς μνηίσκοι τρισκελοειδῶς καὶ ἀριστερόθεν Α.

Πίναξ 9,18

Πρβ. Prokesh-Osten, Inedita meiner Sammlung autonomer altgriechischer Münzen ἐν Denkschriften der K. Akademie der Wissenschaften (Βιέννης) Bd. V (1854) σ. 275.

23.—Ἄργ., γμ. 16, Γραμ. 2,66.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Α-Ρ, καὶ κάτωθεν μῆνη πρὸς τὰ ἄνω.

Πίναξ 9,19

Πρβ. Museum Hunter σ. 43 ἀρ. 3.—Museo Nazionale, Collezione Santangelo 11172-73.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 60.

24.—Ἄργ., γμ. 15, Γραμ. 2,588.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Α-Ρ, καὶ κάτωθεν τρεῖς μνηίσκοι τρισκελοειδῶς.

Πίναξ 9,20

Πρβ. Mionnet II σ. 230, ἀρ. 7.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 59.

25.—Ἄργ., γμ. 15, Γραμ. 2,66.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Α-Ρ, καὶ κάτωθεν ὀριζοντίως στάχυς μετὰ φύλλου πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,21

26.—Ἄργ., γμ. 15, Γραμ. 2,728.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α' τούτου ἄνωθεν Α-Ρ, καὶ κάτωθεν ῥόπαλοι πρὸς ἀρ.

Πίναξ 9,22

Πρβ. Museum Hunter σ. 43, ἀρ. 4 — Mionnet

II, σ. 230, ἀρ. 8. — Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 57.

Τοῦ παρόντος τύπου εἰσὶ τινὰ κατὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν ἐξ ἄλλης σφραγίδος, καὶ ἄλλα μὲν ἔχουσι τὸ ρόπαλον λεπτότερον καὶ μετὰ περισσοτέρων ὄζων, ἐν ἄλλοις δὲ τὸ Α δὲν φέρει τὴν κεραϊάν γραμμὴν, βεβαίως ἐκ παραβλέψεως τοῦ τεχνίτου.

27. — Ἀργ., γμ. 13, Γραμ. 2,693.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α-Ρ, καὶ κάτωθεν *κηρύκειοι*.

Πίναξ 9,23

Πρβ. Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 58.

28. — Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,46.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ.

Ἐν κοίλῳ ἐπιπέδῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, ἄσπις Ἀργεία, καὶ ἄνωθεν Η-Ρ.

Πίναξ 9,26

Mionnet Suppl. IV, σ. 237, ἀρ. 6.

29. — Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,515.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐκ κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, ἄνωθεν τοῦ ὀπίου, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι.

Πίναξ 9,27

Πρβ. Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 65.

30. — Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,583.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι.

Πίναξ 9,28

31. — Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,585.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ν-Ι, δεξιόθεν βότρυς, καὶ κάτωθεν *ρόπαλον* πρὸς ἀρ.

Πίναξ 9,29

Πρβ. Prokesch-Osten σ. 275.

32. — Ἀργ., γμ. 14, Γραμ. 2,65.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι, καὶ κάτωθεν *ρόπαλον* πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,30

Πρβ. Peloponnesus σ. 141 ἀρ. 66.

33. — Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,69.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 32 νομισματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι, καὶ κάτωθεν *μήνη* πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένη.

Πίναξ 9,31

Πρβ. Mionnet II σ. 231, ἀρ. 17. — Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 67.

34. — Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,493

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 33.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Ν-Ι, καὶ κάτωθεν *φύλλοι* κισσοῦ.

Πίναξ 9,32

Πρβ. Mionnet II, σ. 231, ἀρ. 18. — Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 69.

35. — Ἀργ., γμ. 14, Γραμ. 2,568.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 34.

Πίναξ 9,33

Πρβ. Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 68.

36. — Ἀργ., γμ. 15, Γραμ. 2,59.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν *ρόπαλον* πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,34

Πρβ. Mionnet II, σ. 231, ἀρ. 20. — Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 71.

37. — Ἀργ., γμ. 16, Γραμ. 2,60.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 36.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν *ρόπαλον* πρὸς ἀρ.

Πίναξ 9,35

Τοῦ παρόντος τύπου ἄλλα μὲν ἔχουσι τὴν πρόσθιαν ὄψιν ὁμοίαν ἐντελῶς τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ.

36 νομίσματι, ἄλλα δὲ ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ἔχουσι τὸ πρῶτον γράμμα οὕτω: Π.

38.—'Αργ., χμ. 16, Γραμ. 2,40.

Πρόσθιον ἡμισυ λύκου πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Σ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν ῥόπαλοι πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,36

Πρβ. Mionnet II, σ. 232, ἄρ. 24.—Peloponnesus σ. 142, ἄρ. 73.

39.—'Αργ., χμ. 14, Γραμ. 2,57.

Ὅμοιον τῷ προηγούμενῳ ὑπ' ἄρ. 38 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν ῥόπαλοι πρὸς ἄρ.

Πίναξ 9,37

40.—'Αργ., χμ. 15, Γραμ. 2,585.

Πρόσθιον ἡμισυ λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν ῥόπαλοι πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,38

Πρβ. Peloponnesus σ. 142, ἄρ. 72.

41.—'Αργ., χμ. 14, Γραμ. 2,625.

Πρόσθιον ἡμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, κάτωθεν ῥόπαλοι, καὶ δεξιόθεν βότρυς.

Πίναξ 10,1

Πρβ. Prokesch-Osten σ. 275.—Peloponnesus σ. 142, ἄρ. 77.

42.—'Αργ., χμ. 15, Γραμ. 2,585.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγούμενῳ ὑπ' ἄρ. 41 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Π-Ρ, κάτωθεν ῥόπαλοι, καὶ ἀριστερόθεν βότρυς.

Πίναξ 10,2

Πρβ. Peloponnesus σ. 142, ἄρ. 78.

43.—'Αργ., χμ. 15, Γραμ. 2,695.

Πρόσθιον ἡμισυ λύκου πρὸς ἄρ

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Π-Ρ, κάτωθεν δὲ δεξιὸν πρὸς δεξ., καὶ ὑπ' αὐτὸν ῥόπαλοι, ἔχον ἑκατέρωθεν ἀνά ἕξ ὄζους.

Πίναξ 10,3

Πρβ. Museum Hunter σ. 43, ἄρ. 6.—Peloponnesus σ. 142, ἄρ. 74.

44.—'Αργ., χμ. 15, Γραμ. 2,55.

Πρόσθιον ἡμισυ λύκου πρὸς ἄρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Π-Ρ, κάτωθεν δὲ δεξιὸν πρὸς δεξ., καὶ ὑπ' αὐτὸν ῥόπαλοι, ἔχον ἑκατέρωθεν ἀνά πέντε ὄζους

Πίναξ 10,4

45.—'Αργ., χμ. 15, Γραμ. 2,485.

Πρόσθιον ἡμισυ λύκου πρὸς ἄρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Π-Ρ, κάτωθεν δὲ δεξιὸν πρὸς ἄρ., καὶ ὑπ' αὐτὸν ῥόπαλοι, ἔχον ἑκατέρωθεν ἀνά πέντε ὄζους.

Πίναξ 10,5

Πρβ. Prokesch-Osten σ. 275.—Peloponnesus σ. 142, ἄρ. 75.

46.—'Αργ., χμ. 16, Γραμ. 2,60.

Ὅμοιον τῷ προηγούμενῳ ὑπ' ἄρ. 45 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν Π-Ρ, κάτωθεν δὲ δεξιὸν πρὸς ἄρ., καὶ ὑπ' αὐτὸν ῥόπαλοι, ἔχον ἑκατέρωθεν ἀνά ἕξ ὄζους.

Πίναξ 10,6

47.—'Αργ., χμ. 15, Γραμ. 2,595.

Πρόσθιον ἡμισυ λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν Π-Ρ, καὶ κάτωθεν ῥόπαλοι ἐν τόξῳ.

Πίναξ 10,7

Πρβ. Museum Hunter σ. 43, ἄρ. 7.—Prokesch-Osten σ. 275.—Peloponnesus σ. 142, ἄρ. 76.

Τοῦ τύπου τούτου εἰσὶν ἱκανὰ νομίσματα, ἅτινα ἐπὶ τῆς προσθίας ὕψεως, μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ποδῶν, φέρουσι σύμβολον (S) δυσδιάκριτον ἢ μᾶλλον μονόγραμμα, περίπου τοιοῦτον: Μ.

ε') Τριημιωβόλια.

48.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,517.

Κεφαλή Ἡρας μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου ἐκ σφαιριδίων πρὸς δεξ., φέρουσα στεφάνην κεκοσμημένην δι' ἀνθεμίων, καὶ ἔχουσα τὴν κόμην πέριξ μὲν τοῦ προσώπου ἀνασεσυρμένην, ὀπισθεν δὲ λελυμένην εἰς διαφόρους κυματίζοντας βοστρύχους.

Παλλάδιον πρὸς δεξ. καὶ ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, A-P.

Πίναξ 10,11

49.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,507.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ, ἀλλ' ἄνευ περιδεραίου. Ἡ κεφαλή εἶνε μικροτέρα τῆς ἐν τῷ προηγουμένῳ νομίσματι.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 48 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, A-P.

Πίναξ 10,12

Peloponnesus σ. 140, ἀρ. 48, Pl. XXVII, 15.

Ἐπάρχουσί τινα ἔχοντα μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὸ παρόν, ἀλλ' εἶνε ἐξ ἄλλης σφραγιδος· ἐν τούτοις ἡ κεφαλή εἶνε κατὰ τι μείζων καὶ φέρει καὶ περιδέραιον. Ὁσαύτως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα, ὄντα κατὰ μὲν τὴν προσθίαν ὄψιν ῥυθμοῦ χειρόνος, κατὰ δὲ τὴν ὀπισθίαν ἐπίσης ἐξ ἄλλης σφραγιδος, ὧν δύο ἔχουσι καὶ τὴν ἐπιγραφὴν οὕτω: A-9.

50.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 1,50.

Κεφαλή Ἡρας μετ' ἐνωτίων καὶ περιδεραίου πρὸς δεξ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 49 νομίσματι, ἀλλὰ ῥυθμοῦ κατωτέρου.

Παλλάδιον πρὸς δεξ. καὶ ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, ἡ ἐπιγραφὴ A-PI.

Πίναξ 10,13

Πρὸς Peloponnesus σ. 140, ἀρ. 50.

Τῆς σειρᾶς ταύτης εἰσὶ τινα ῥυθμοῦ χειρόνος, οἰονεὶ ἀπομίμησις.

51.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 1,37.

Κεφαλή Ἡρας πρὸς δεξ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 50 νομίσματι.

Ὅμοιον σχεδὸν πρὸς τὸ αὐτό. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, A-PI.

Πίναξ 10,14

Ὁσαύτως καὶ τῆς σειρᾶς ταύτης εἰσὶ τινα ῥυθμοῦ χειρόνος, οἰονεὶ ἀπομίμησις τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 51 νομίσματος. Ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει τὰ γράμματα εἶνε πολλῶ μεγαλύτερα.

52.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,093.

Λύκος ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, βαίνων πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν τοῦ λαίμου, Θ.

Κράνος κορινθιουργῆς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, A-P.

Πίναξ 10,15

53.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,085.

Λύκος πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 52 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Κράνος κορινθιουργῆς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ νομίσματι, ἀλλὰ μεγέθους μικροτέρου. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, A-P.

Πίναξ 10,16

Τοῦ παρόντος τύπου εὐρίσκονται τινα διαφέροντα μικρὸν κατὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν καὶ ὄντα, ἐπομένως, ἐξ ἄλλων σφραγιδίων. Πρὸς Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 85, Pl. XXVII, 20.

54.—'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,093.

Λύκος πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 52 καὶ 53 νομίσμασιν. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Κράνος κορινθιουργῆς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, A-PI.

Πίναξ 10,17

55.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,085.

Λύκος πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 54 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Κράνος κορινθιουργῆς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὡς τὸ προηγούμενον. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, A-PI.

Πίναξ 10,18

Ὁσαύτως καὶ τῆς παρούσης σειρᾶς εὐρίσκονται τινα διαφέροντα μικρὸν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὴν ὀπισθίαν ἰδίᾳ ὄψιν.

γ) Ὀβολοί

56.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,68.

Κεφαλή λύκου πρὸς ἄρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν μὲν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α-Ρ, κάτωθεν δὲ Θ, καὶ ὑπ' αὐτὸ ῥόπαλον πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,24

57.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,83.

Κεφαλή λύκου πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν μὲν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α-Ρ, κάτωθεν δὲ Θ, καὶ ὑπ' αὐτὸ ῥόπαλον πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,25

58.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,71.

Κεφαλή λύκου πρὸς ἄρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἄνωθεν μὲν, ἐν τῷ πεδίῳ, Α-ΡΙ, κάτωθεν δὲ Θ, καὶ ὑπ' αὐτὸ ῥόπαλον πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,26

Τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχει σειρά διαφέρουσα ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὄψει μικρὸν τι, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς γράμμασι.

59.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,748.

Κεφαλή λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, καὶ ἐκατέρωθεν τῆς κορυφῆς αὐτοῦ Ν-Ι.

Πίναξ 10,30

60.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,755.

Κεφαλή λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, καὶ ἐκατέρωθεν τῆς κορυφῆς αὐτοῦ, Ν-Ι.

Πίναξ 10,31

Peloponnesus σελ. 143, ἀριθ. 91, Pl. XXVII, 21.

61.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,86.

Κεφαλή λύκου πρὸς ἄρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, ἐκατέρωθεν τῆς

κορυφῆς τοῦ ὀπίου, ἐν τῷ πεδίῳ, Ν-Ι, καὶ κάτωθεν ῥόπαλον πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,32

Πρὸς Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 92.

62.—Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,71.

Κεφαλή λύκου πρὸς ἄρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν κατὰ τὰ ἄνω Γ, καὶ κάτωθεν κεραυτὸς ὀριζοντίως.

Πίναξ 10,33

63.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,692.

Κεφαλή λύκου πρὸς δεξ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν κατὰ τὰ ἄνω Γ, καὶ κάτωθεν ῥόπαλον πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,34

64.—Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 0,778.

Κεφαλή λύκου πρὸς δεξ., σχεδὸν ὡς ἐν τῷ προηγούμενῳ ὑπ' ἀρ. 63 νομίσματι.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἐκατέρωθεν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Π-Ρ, καὶ κάτωθεν ῥόπαλον πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,35

Πρὸς Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 93.

65.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,885.

Κεφαλή λύκου πρὸς ἄρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Σ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἐκατέρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Π-Ρ, κάτωθεν δὲ ῥόπαλον πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,36

Τοῦ τύπου τούτου εὐρίσκονται τινα ὄντα κατὰ τὴν ὀπισθίαν ὄψιν ἐκ διαφόρου σφραγιδος, διότι τὸ ῥόπαλον κεῖται πρὸς ἄρ. Ἔχομεν ἐπομένως ὑποδιαιρέσεις συγγρόνους ἀμφοτέρων τῶν ἐκδόσεων τῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 38 καὶ 39 τριωβόλων.

66.—Ἀργ., χμ. 11, Γραμ. 0,72.

Κεφαλή λύκου πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, ΣΙ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α· τούτου ἐκατέ-

ρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Γ-Ρ, κάτωθεν δὲ ῥόπαλον πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,37

Γ') 350-270 π. Χ.

α') Τριώβολα

67.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,593.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α' τούτου ἑκατέρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Δ-Ε, κάτωθεν δὲ ἐπὶ ἄρπης ἀετὸς πρὸς δεξ.

Πίναξ 9,24

Πρβ. Mionnet II, σ. 230, ἀρ. 11.—Peloponnesus σ. 141, ἀρ. 61.

Τοῦ τύπου τούτου εὐρίσκεται καὶ ἄλλη ἔκδοσις ἐξ ἐτέρας σφραγίδος, μικρὸν τι διαφέρουσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

68.—'Αργ., γμ. 17, Γραμ. 2,568.

Κεφαλή λύκου πρὸς ἀρ. καὶ ἄνωθεν, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 67 νομίσματι, Θ, ἱκανῶς μεζζανος μεγέθους.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 67 νομίσματι.

Πίναξ 9,25

Πρβ. Pellerin, Recueil de Medailles Pl. XX, ἀρ. 2.

Ὁσαύτως καὶ τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχει καὶ ἄλλη ἔκδοσις ἐξ ἄλλης σφραγίδος, μικρὸν διαφέρουσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

69.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,61.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὅμοιον τῷ ἄνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 67 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α' τούτου ἑκατέρωθεν μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Π-Υ, κάτωθεν δὲ ἐπὶ ἄρπης ἀετὸς πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,8

Πρβ. Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 79 καὶ 80.

Ἐπάρχει προσέτι καὶ ἄλλη ἔκδοσις τοῦ παρόντος τύπου ἐξ ἐτέρας σφραγίδος, μικρὸν τι διαφέρουσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

70.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,693.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὅμοιον τῷ ἄνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 68 νομίσματι. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ, ἱκανῶς μεγαλήτερον.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 69 νομίσματι.

Πίναξ 10,9

Καὶ τοῦ τύπου τούτου ὁσαύτως ὑπάρχει ἐξ ἄλλης σφραγίδος καὶ ἐτέρα ἔκδοσις, μικρὸν τι διαφέρουσα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

71.—'Αργ., γμ. 15, Γραμ. 2,528.

Πρόσθιον ἥμισυ λύκου πρὸς ἀρ., σχεδὸν ὅμοιον τοῖς ἄνωτέρῳ ὑπ' ἀρ. 67 καὶ 69 νομίσμασιν. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, δεξιόθεν τῆς κορυφῆς τοῦ ὁπίου, ἐν τῷ πεδίῳ, τὸ μονόγραμμα ΓϜ, καὶ κάτωθεν ἐπὶ ἄρπης ἀετὸς πρὸς δεξ.

Πίναξ 10,10

Peloponnesus σ. 142, ἀρ. 81, Pl. XXVII., 19.

Τοῦ παρόντος τύπου φέρουσι τινα τὴν προσθίαν ὄψιν ἐξ ἄλλης σφραγίδος, ὡς καταφαίνεται ἐκ τοῦ Θ, ὅπερ καὶ ὑψηλότερον κεῖται καὶ μεγαλήτερον εἶνε.

β') Τριημιωβόλια

72 —'Αργ., γμ. 14, Γραμ. 1,19.

Λύκος ἐπὶ γραμμῆς, τὸ ἔδαφος ὑποδηλούσης, βαινῶν πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν μὲν τοῦ λαιμοῦ Θ, κάτωθεν δὲ τῆς γραμμῆς, ὑπὸ τὸν προβεβηκότα ὁπίσθιον πόδα, μικροσκοπικὸν Π(3).

Κράνος κορινθιοσυργῆς μετὰ λόφου πρὸς ἀρ., φέρον στέφανον. Ἐν τῷ πεδίῳ, κάτωθεν, Δ-Ε.

Πίναξ 10,19

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 88.

73.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,18.

Ὅμοιον τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 72 νομίσματι. Ὅμοιον σχεδὸν πρὸς τὸ αὐτὸ νόμισμα. Τὸ κράνος εἶνε κατὰ τι μεζζον.

Πίναξ 10,20

74.—'Αργ., γμ. 13, Γραμ. 1,115.

Λύκος ἐπὶ γραμμῆς, βαινῶν πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν τοῦ λαιμοῦ, Θ.

Κράνος κορινθιοურγές μετά λόφου, φέρον στέφανον, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἐκατέρωθεν, Γ-Υ.

Πίναξ 10,21

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 86 καὶ 87.

75.— Ἀργ., χμ. 12, Γραμ. 1,16.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 74 νομίσματι. Ἄνωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, Θ.

Ὅμοιον σχεδὸν πρὸς τὸ αὐτὸ νόμισμα. Ἐκατέρωθεν, ἐν τῷ πεδίῳ, ΠΥ.

Πίναξ 10,22

Τῶν ὑπ' ἀρ. 74 καὶ 75 τύπων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τινὰ ἄλλης ἐκδόσεως, μικρὸν διαφέροντα ἀλλήλων.

γ) Ὁβολοὶ

76.— Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,785.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, ἐκατέρωθεν τῆς κορυφῆς τοῦ ὁπίου, ἐν τῷ πεδίῳ, Δ-Ε, καὶ κάτωθεν κεραυνὸς ὀριζοντίως.

Πίναξ 10,28

77.— Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,79.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ὅμοιον σχεδὸν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 76 νομίσματι.

Πίναξ 10,29

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 90.

Τοῦ παρόντος τύπου ἐν φέρει ἐπὶ τῆς προσθίας ὄψεως, ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς, ὑστερόσημον, περὶ τοῦ ἀστεροειδῆς.

78.— Ἀργ., χμ. 10, Γραμ. 0,67.

Κεφαλὴ λύκου πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἄνωθεν, Θ.

Ἐν κοίλῳ τετραγώνῳ μέγα Α, οὗ ἐκατέρωθεν

μὲν τῆς κορυφῆς, ἐν τῷ πεδίῳ, Γ-Υ, κάτωθεν δὲ κεραυνὸς ὀριζοντίως.

Πίναξ 10,38

Πρβ. Peloponnesus σ. 143, ἀρ. 95.

Τοῦ παρόντος τύπου ὡσαύτως εὑρίσκονται πολλὰ ἄλλης ἐκδόσεως καὶ ἐξ ἄλλης σφραγίδος, μικρὸν τι ἀλλήλων διαφέροντα κατ' ἀμφοτέρας τὰς ὄψεις.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ Ο ΣΩΤΗΡ

1.— Ἀργ., χμ. 26, Γραμ. 13,85.

Κεφαλὴ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ἔχουσα ταινία περιδεδεμένην τὴν κόμην, πρὸς δεξ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ὀπισθεν, ὑστερόσημον ἀστεροειδῆς (;). Τὸ ὄλον ἐν κύκλῳ ἐκ σφαιριδίων.

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ-ΒΑΣΙΛΕΩ[Σ]. Ἄετὸς ἰστάμενος ἐπὶ κεραυνοῦ, πρὸς ἀρ. Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν μὲν Σ1, δεξιόθεν δὲ δύο ὑστερόσημα δυσδιάκριτα.

Πίναξ 10,41

2.— Ἀργ., χμ. 26, Γραμ. 14,17.

Κεφαλὴ Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος, ὡς ἐν τῷ προηγουμένῳ ὑπ' ἀρ. 1 νομίσματι, πρὸς δεξ. Ἐπὶ τῆς παρειᾶς ὡς καὶ ἐν τῷ πεδίῳ, δεξιόθεν, κυκλοειδῆς ὑστερόσημον (;).

ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ-ΒΑΣΙΛΕΩΣ. Ἄετὸς ἰστάμενος ἐπὶ κεραυνοῦ πρὸς ἀρ., καὶ μεταξὺ τῶν ποδῶν αὐτοῦ Ι (;). Ἐν τῷ πεδίῳ, ἀριστερόθεν, τὸ μονόγραμμα ΙΡ, καὶ ἐπ' αὐτοῦ, κατὰ τὰ ἄνω, ὑστερόσημον δυσδιάκριτον.

Πίναξ 10,42

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΗΛΙΝΑ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ¹

Οἱ παλαιότεροι Ἕλληνες συγγραφεῖς ἀρχόμενοι ἀφ' Ὀμήρου συχναίως ποιοῦνται μνηεῖαν τῆς ἀρτοποιητικῆς. Ἐκ τῶν σχετικῶν τούτων χωρίων καὶ ἐκ παρατηρήσεων νεωτέρων συγγραφέων περιστωθεῖσων ἡμῖν κυρίως παρ' Ἀθηναίῳ² δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ εἰκόνα τοῦ τρόπου, καθ' ὃν παρεσκευάζετο ὁ ἄρτος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν.

Ἐκ μνημείων, μόνον διὰ τῶν παραστάσεων ῥωμαϊκῶν τινων σαρκοφάγων³ ἢ ἐν γένει πολλῶν νεωτέρων καλλιτεχνημάτων ἐδιδασκόμεθα τὰ περὶ τὴν ἀρτοποιίαν, ἐκ παλαιότερων δὲ χρόνων μόνον σποραδικαί τινες παραστάσεις⁴ μοναδικῶν σκηνῶν τῆς παρασκευῆς τοῦ ἄρτου ἔχουσι γείνη μέχρι τοῦδε γνωσταί. Διὰ τοῦτο δὲν εἶνε ποσῶς ἄκαιρος ἢ δημοσίευσίς πηλίνων τινῶν τοῦ ἡμετέρου ἔθν. μουσείου πληρούντων ἱκανοποιητικώτατα τὴν μέχρι τοῦδε ἔλλειψιν παλαιῶν παραστάσεων τῆς ἀρτοποιητικῆς.

Εἶνε ταῦτα τὰ ἐπὶ τῶν πινάκων 11⁵ καὶ 12 ἀπεικονιζόμενα. Ἐκ τούτων τὰ ἐπὶ τοῦ πίνακος 11 εἶνε ἀρχαϊκά, νεώτερα δὲ τούτων ἀλλ' οὐχὶ ὑστερώτερα τῶν ἀρχῶν τοῦ ε' αἰῶνος τὰ λοιπά.

Περὶ τῆς προελεύσεως τούτων ἀσφαλῶς γνωρίζομεν μόνον, ὅτι τὰ ὑπὸ τοὺς ἀρ. 3 καὶ 4, εὑρέθησαν ἐν τάφοις δι' ἀνασκαφῶν τῆς Γεν. Ἐρ. ἐνεργηθεισῶν ὑπὸ Κορομάντζου ἐν Ἐρετριᾷ καὶ Τανάγρα τῷ 1888, περὶ δὲ τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 χειρόγραφος σημείωσις τοῦ εὑρετηρίου τῆς Ἀρχ. Ἐπ. λέγει ὅτι ἠγοράσθη παρὰ Παλαιολόγου καὶ ὅτι εὑρέθη ἐν Ἀττικῇ, ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τοῦ ἀρ. 5, ὅτι προέρχεται ἐκ Χαλκίδος.

Μεθ' ὅλας ὁμως τὰς ἐλλιπεῖς ταύτας πληροφορίας δὲν ἔχομεν ἀνάγκην μακρῶν λόγων, ὅπως κα-

ταστήσωμεν πιστευτόν, ὅτι ἅπαντα προέρχονται ἐκ τάφων ἢ καλῆ τούτων διατήρησις, ἢ εὑρεσις ὁμοιοειδῶν μόνον ἐν τάφοις καὶ ἢ ἀγορὰ αὐτῶν παρ' ἀρχαιοκαπήλων, οἵτινες τὰ ἐμπορεύματα των σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐκ λαθραίας ἀνασκαφῆς τάφων προμηθεύονται, εἶνε λόγοι δικαιούντες ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἀπολύτως βεβαίαν τὴν ἐκ τάφων προέλευσιν τῶν ἡμετέρων πηλίνων. Ἀνήκουσι δὲ ταῦτα εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐν Τανάγρα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εὑρισκομένων μετὰ μεγίστης ἀφελείας εἰκόνας ἀνθρώπων εἰς βιωτικὰς ἐργασίας ἀσχολουμένων παριστώντων εἰδωλίων¹.

Τὰ ἀρχαιότερα τούτων εἶνε, ὅπως εἶπομεν, τὰ ὑπὸ τοὺς ἀρ. 1 καὶ 2, ἐπὶ τοῦ πίνακος 11 ἀναπαριστώμενα, εἶνε δὲ ταῦτα σπουδαιότατα, διότι παρουσιάζουσιν ἡμῖν ἐν μικρογραφίᾳ ὀλόκληρα ἀρτοποιεῖα, ἐν ᾧ χρόνῳ ἐκτελοῦνται ἐν αὐτοῖς αἱ διάφοροι ἐργασίαι.

Καὶ τὰ δύο παριστάνουσι τὰς διαφόρους σκηνὰς κυκλικῶς διατεθειμένας ἐπὶ μικρᾷ λεπτῆς πλυνθίδος χρησιμεύουσας ὡς βάσεως, ἥτις ἔχει κοπῆ εἰς τρόπον, ὥστε τὰ ἄκρα αὐτῆς νὰ ἀκολουθῶσι τὸ ἐξωτερικὸν περίγραμμα τῶν ἐπ' αὐτῆς στηριζομένων ἀντικειμένων.

Ἐπὶ τοῦ ἀρ. 2² παρίσταται ὁ ἵπνος³ ἀριστερά, ἐπὶ κενῷ βάλθρου τετραγώνου ἀνοικτοῦ τὴν δεξ. πλευράν, σχήματος ἡμίσεως ἐλλειψοειδοῦς θόλου ἔχων εὐρὺ στόμιον καταλαμβάνον ὅλην τὴν πρόσοψιν. Ἐντὸς τοῦ ἵπνου ἀκριβῶς εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ φαίνεται μικρὰ ἐπιμήκης ὀπὴ ἐκτεινομένη καθ' ὅλον τὸ πρὸς τοῦτο τὸ μέρος πλάτος τοῦ ἵπνου, ἐπὶ τοῦ ἐσωτέρου ἄκρου τῆς ὀπίστας στηρίζεται στενὴ πλάξ τοῦ μήκους τῆς ὀπῆς κα-

¹ Πρὸλ. Blümner: Technologie und Terminologie der Gewerbe und Künste bei Griechen und Römern I, 1-88.

² Κυρίως Γ, 196 κέ.

³ Πρὸλ. Blümner ἔ. ἀ. σελ. 42 κέ.

⁴ Πρὸλ. Furtwängler: Sammlung Sabouroff 13, σημ. 5, Heuzey: Figurines de Louvre pl. 39.

⁵ Ὁ πίναξ 11 ἐσχεδιάσθη ὑπὸ Gillieron.

¹ Heuzey ἔ. ἀ.

² Martha: Catalogue des Figurines de la soc. arch. d'Athènes N° 39. Εὑρετήριον Γεν. Ἐρ. 4431. Μέγ. μῆκ. πλ. 0,145, μέγ. πλ. 0,10.

³ Ἰψ. μετὰ τοῦ βάλθρου 0,043, βάλθ. ἵπν. 0,04, πλ. ἐμπροσθεν 0,048, πλ. εἰς τὸ βάθος τοῦ ἵπνου 0,035, ὄψ. στομ. 0,028, ὕψος ἀνοίγματος βάλθρου 0,015.

λύπτουσα αὐτὴν ἐν μέρει. Ταύτην ὑπεβάσταζεν, ἂν εἶνε ἐκ τῆς φύσεως εἰλημμένος, μικρὸς δοκί-
σκος, ὃν βλέπει τις ἀρ. μεταξύ τῶν χειλέων τῆς
ὀπῆς. Ἐν τῷ ἵπνῳ πρὸς τῷ στομίῳ εὐρίσκονται
μικρὰ κυλινδρικὰ τεμάχια πηλοῦ ἀπολήγοντα ἐκα-
τέρωθεν εἰς ὀξύ, ἅτινα εἰκονίζουσι τοὺς ἄρτους.
Πρὸ τοῦ ἵπνου ἀρ. ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὑπάρχει μικρὸν
ἀβαθές ἀγγεῖον, πρὸς τῷ δεξ. δ' ὀπισθίῳ ἄκρῳ τοῦ
ἵπνου ἐγγύτατα τοῦ ἀνοίγματος τοῦ βάρου ἕτερον
ὑψηλὸν ἀγγεῖον εὐρύστομον, ὀξύ τὴν βᾶσιν, ἔχον
κάλυμμα, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποῖου προέχει ὀξεῖα
λαβή, στηρίζεται ἀφ' ἐνὸς μὲν ἐπὶ τοῦ ἵπνου καὶ
ἀφ' ἑτέρου ἐπ' ἀμόρφου μικροῦ τεμαχίου πηλοῦ.

Εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ στομίου τοῦ ἵπνου, δεξ.
ἐπὶ τοῦ ἄκρου τῆς βᾶσεως σφάζεται τὸ κάτω μέρος
μορφῆς, ἣτις ἦτο ἐστραμμένη πρὸς ἀριστερά· πρὸ
ταύτης δὲ κατὰ μῆκος τοῦ ἄκρου τῆς βᾶσεως κεῖ-
ται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους σκάφη ἑλλειψοειδῆς ἔχουσα
ἀρκετὰ ὑψηλὰ ἀτέχνως πεποιημένα χεῖλη¹, ἐντὸς
τῆς ὁποίας εἰκονίζεται τεμάχιον ζύμης καλύπτον
πλέον ἢ τὸ ἥμισυ αὐτῆς· ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους
τούτου ἔχει ἀποκοπῆ ἤδη ζύμη, ὅπως χρησιμεύσῃ
εἰς περαιτέρω ἐργασίαν, ἐνῶ ἴχνη ἐπὶ τοῦ δεξ. ἄ-
κρου τῆς ζύμης δεικνύουσιν, ὅτι ἀπεσπάσθη ἐκεῖ-
θεν ἀντικείμενον ἐξέχον ὑπὲρ τὴν ζύμην πιθανῶς
μορφὴ ἀνθρωπίνῃ ἰσταμένη. Μετὰ τὴν σκάφην
(ἀριστερά) βλέπομεν ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πρὸς
τὸ ἄκρον τῆς βᾶσεως μικρὸν στρογγύλον ἀγγεῖον²
ἐσωτερικῶς λευκῶς κεχρωματισμένον, οὗτινος τὰ
χαμηλὰ παχέα χεῖλη ἐθραύσθησαν ἐν μέρει, καὶ
ὅπισθεν τούτου τὰ κάτω ἄκρα μορφῆς, ἣτις ἦτο
πρὸς τὸ ἀγγεῖον ἐστραμμένη καὶ ἠδύνατο δυσκό-
λως νὰ ἴσασται ὀρθία ὡς ἐκ τῆς ὅπισθεν αὐτῆς
ἰσταμένης ἐτέρας μορφῆς, εἰς ἣν θὰ ἔλθωμεν ἐν τέ-
λει. Κατόπιν τούτων δύο μικραὶ μορφαὶ λίαν ἀρ-
χέτυποι, πτηνοπρόσωποι, κύπτουσιν ὑπὲρ σκάφην³
ὁμοίαν καθ' ὅλα τῇ πρώτῃ τεθειμένην ἐπὶ χαμη-
λοῦ συμπαγοῦς ὑποστηρίγματος καὶ φθάνουσιν
μέχρι τῆς κοιλίας των, καὶ ἀσχολοῦνται ἐπὶ δύο
σταυροειδῶς ὑπὲρ ἀλληλα τεθειμένων ἐπιμήκων
τεμαχίων ζύμης· ἡ μία μορφή, ἡ προσθία ἐπὶ τῆς
εἰκόνος εἶνε μᾶλλον κεκλιμένη τῆς ἄλλης, καὶ

τῶν δύο δ' αἱ κινήσεις εἶνε ἐκφραστικώταται, ἀξιο-
σημείωτος δὲ πρὸς τούτοις εἶνε καὶ ἡ προσπάθεια
τοῦ κοροπλάθου νὰ φέρῃ ποικιλίαν τινὰ εἰς τὴν ἐρ-
γασίαν καὶ τὴν θέσιν τῶν δύο μορφῶν.

Τῆς πρὸς τὰ δεξ. ἔχει ἀποκοπῆ ἡ δεξ. χεῖρ· ἐν-
τὸς τῆς σκάφης ὑπάρχει καὶ τρίτον τεμάχιον ζύ-
μης ὡς καὶ θέσις καὶ διὰ τρίτον ἐργάτην. Πλησίον
τῆς σκάφης πρὸ τοῦ ἀρ. μέρους τοῦ ἵπνου βλέπο-
μεν ἐπὶ μικροῦ κιονοειδοῦς ὑποστηρίγματος ἀγ-
γεῖον σχήματος ἀνεστραμμένου εὐρέος κώνου ἐντὸς
τοῦ ὁποῖου μορφή ὁμοία ταῖς προηγουμέναις σή-
θει κρατούσα μεταξύ τῶν δύο χειρῶν μέγα, ὀλίγον
βαθύ, κοῖλον κόσκινον¹, φέρον πολλὰς μικρὰς ὀπὰς.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὡς βᾶσεως χρησιμευούσης
πλινθίδος καταντικρὺ τοῦ ἵπνου κἀθηται ἡ γονα-
τίζει μορφή² παρεμφερῆς πρὸς τὰς ἄλλας ἔχουσα
προτεταμένας τὰς χεῖρας πρὸς τὸν ἵπνον καὶ κρα-
τούσα ἄμορφόν τι ἀντικείμενον ἐν τῇ ἀριστερᾷ·
τῆς δεξ. ἐλλεῖπει τὸ ἥμισυ. Ταύτης τῆς μορφῆς
ἐξαιρετικῶς ἔχει δηλωθῆ τὸ χωρίσμα τῶν μηρῶν,
ἴσως ὡς ἐκ τῆς ἀσυνήθους στάσεως. Τέλος πρὸ
ταύτης τῆς μορφῆς ἐπίσης ἐπὶ τοῦ ἐσωτέρου τῆς
βᾶσεως μεταξύ τῶν δύο σκαφῶν μορφή³ ὑπερέ-
χουσα τῶν λοιπῶν κατὰ τὸ ὕψος στρέφεται πρὸς
τὴν δευτέραν σκάφην, ἔχει δὲ τὰς χεῖρας ὁμοίως
προτεταμένας καὶ κρατεῖ ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἀντικεί-
μενον ὅπως καὶ ἡ προηγούμενη.

Καὶ ἐπὶ τοῦ ἀρ. 1⁴ παρίσταται ἀριστ. ὁ ἵπνος⁵,
διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁποῖου ὁ κοροπλάθος ἠρ-
κέσθη ἐνταῦθα νὰ ἐπιθέσῃ μικρὸν κοῖλον κύλινδρον
κλειστὸν ὅπισθεν ἐπὶ χαμηλοῦ ἀψιδοειδοῦς ὑποστη-
ρίγματος ἔχοντος ἀνοίγμα δεξιὰ· ὅπως δ' ἰσοπε-
δώσῃ τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ
ἵπνου, μετεχειρίσθη λεπτὴν πλάκα πηλοῦ, ἣν ἠ-
πλώσεν ἐπὶ τοῦ κάτω μέρους τοῦ κυλίνδρου, ἐπέ-
τυχε δ' οὕτω ἀτελῶς τὴν ἰσοπέδωσιν, διότι ἡ βᾶσις
τοῦ ἵπνου εἶνε ἀνώμαλος καὶ κλίνει πρὸς τὰ ἔσω,
μέρος δὲ ταύτης προκύπτει καὶ ἐκτὸς τοῦ στομίου
τοῦ ἵπνου. Ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ ἵπνου καὶ κάτωθεν
τοῦ στομίου σχηματίζεται ἡμικυκλικὸν χωρίσμα

¹ Ὑψ. μορφῆς 0,06, μέγ. κοσκ. 0,031.

² Ὑψ. 0,055.

³ Ὑψ. 0,068.

⁴ Martha ἔ. ἀ. 40 ἀρ. εὐρ. 5773. Διάμ. βᾶσ. 0,135.

⁵ Ὑψ. ἀπὸ τοῦ ἐδάφους 0,05, ὕψ. στομ. 0,02, βᾶθ. 0,035, ὕψ. ἀνοίγμ. βάρου 0,025.

¹ Μῆκ. 0,067, πλ. 0,035, ὕψ. χεῖλ. 0,012.

² Μέγ. 0,015.

³ Μέγ. 0,07.

οὐχί εὐδιαγνωστού χρήσεως. Ἐντός τοῦ ἀνοίγμα-
τος τῆς ἀψιδοειδοῦς βάσεως φαίνονται τέσσαρα ξύ-
λα, ἅτινα προέχουσι πολύ καὶ ἐκτός τούτου, γυνή
δὲ κρατοῦσα ἐν τῇ προτεταμένη δεξιᾷ σχετικῶς
παχεῖαν στρογγύλην ράβδον, ἣς ἡ ἄκρα ἀπεκόπη,
ἀσχολεῖται πρὸ τοῦ ἀνοίγματος εἰς τὴν διευθέτησιν
τῶν ξύλων. Τὸ σῶμα τῆς γυναικὸς ταύτης εἶνε
ὅμοιον πρὸς τὰς τοῦ προηγουμένου πηλίνου, μόνον
δὲ ἡ κεφαλή αὐτῆς εἶνε ἀνθρωπώμορφος καὶ ἔχει
ὑπὲρ τὸ μέτωπον εἶδος στεφάνης φερούσης στρογγύ-
λῳ ἐπίθεμα ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀποληγούσης εἰς
ὁμοιοπλατεῖς μακρὰς ταινίας (;) καταπιπτούσας
ἐκατέρωθεν ἐπὶ τῶν ὤμων, ἣς κάτωθεν εἰς τὸ
ἄνω τοῦ μετώπου προέχουσι μικροὶ οὖλοι πλοκα-
μίσχοι. Ἀπὸ τοῦ λαίμου αὐτῆς ἐξήρτηται στρογγύ-
λῳ τι κόσμημα φθάνον εἰς τὸ μέσον τοῦ στή-
θους ὑπεράνω τῶν μαστῶν¹.

Ἐν τῇ ἀρ. αὐτῆς ἀγκάλη φέρει βρέφος πτηνό-
μορφον. Ἡ ἀρ. χεῖρ εἶνε ὑπερμέτρως μεγάλη, δη-
λοῦνται δὲ καὶ οἱ δάκτυλοι. Μετ' αὐτὴν μορφή
μικροτέρα πτηνοπρόσωπος κρατεῖ διὰ τῆς ἀριστε-
ρᾶς ἀπὸ προεχούσης λαβῆς στρογγύλῳ πινάκιον,
ἐφ' οὗ εἰκονίζεται στρογγύλος ἄρτος, ὑποστηρίζει
δ' αὐτὸ καὶ διὰ τῆς δεξιᾶς.

Πρὸ τῆς μορφῆς ταύτης γυνή ὀλίγον μεγαλει-
τέρα τῆς προηγουμένης ἔχουσα ἐπὶ τοῦ στήθους
κόσμημα, ὅμοιον πρὸς τὸ τῆς κατὰ πρῶτον περι-
γραφείσης, καὶ δύο μικρὰ δισκοειδῆ ἀντικείμενα
ἐπὶ τῶν ὤμων, ἅτινα βεβαίως ἐχρησίμευον διὰ τὴν
προσαρμογὴν τοῦ χιτῶνος, κρατεῖ μεταξύ τῶν δύο
χειρῶν σκεῦός τι ἑλλειψοειδὲς ἔχον ἐπὶ τῶν τριῶν
μόνον πλευρῶν ὑψηλὰ χεῖλη, ἅτινα εἶνε πλαγίως
ἀποκεκομμένα εἰς τὰς δύο μικρὰς πλευρὰς². Ἐντός
τούτου παρατηροῦνται πολλὰ μικρὰ ἄμορφα ἀντι-
κείμενα, ὅμοια πρὸς τὰ ὅποια εὐρίσκονται καὶ ἐν-
τός τοῦ πρὸ τῆς μορφῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κειμένου
λεκανοειδοῦς ἀγγείου³, ἐντός τοῦ ὁποίου ἡ γυνή
βεβαίως ἐκένου καὶ τὸ περιεχόμενον τοῦ σκεύους,
ὃ ἐκράτει. Πλησίον τοῦ μικροῦ τούτου ἀγγείου
ὁμοία μορφή ἐπιθέτει τὴν ἀρ. χεῖρα ἐπὶ τοῦ χεῖ-
λους ὑψηλοῦ ἀγγείου κυλινδρικοῦ⁴ ἔχοντος εὐρῶ

χωνοειδοῦς ἀνοίγμα, ὅπερ ἴσταται πρὸ αὐτῆς, καὶ
κρατεῖ διὰ τῆς δεξιᾶς ὑψωμένην ἀπὸ τοῦ μέσου
ἄρκετὰ παχεῖαν ράβδον ἡμισφαιρικῶς ἄνω ἀπολή-
γουσαν, ἣς ἡ μία ἄκρα εἶνε ἀφανὴς ἐντός τοῦ ἀγγεί-
ου, καταντικρῶ δὲ τῆς μορφῆς ταύτης ἐπὶ τοῦ
ἐτέρου μέρους τοῦ ἀγγείου ἴσταται ἑτέρα ἀνάλογος
μορφή κρατοῦσα καὶ διὰ τῶν δύο χειρῶν ἐργαλεῖον
ὅμοιον (;), κρυπτόμενον σχεδὸν ὅλον ἐν τῷ ἀγγεί-
ῳ. Ἀριστερὰ τούτων γυνή¹ ἀνάλογος τῇ κατὰ
πρῶτον περιγραφείσῃ ἔχουσα τὰ αὐτὰ περίπου κο-
σμήματα καὶ χιτῶνα ἐνταῦθα κάλλιον δεδηλωμέ-
νον, ἔχει ἐν τῇ ἀριστερᾷ μικρὸν παιδίον, ὅπερ θη-
λάζει ἀπὸ τοῦ ἀρ. αὐτῆς μαστοῦ· τὸ βρέφος εἶνε
ὅπως καὶ τὸ τῆς πρώτης ἐσχηματισμένον ἐν εἶδει
στρογγύλης δοκοῦ καὶ ἔχει μορφήν πτηνοῦ, τὴν
παρὰ φύσιν μεγάλην αὐτοῦ χεῖρα ἐπιθέτει ἐπὶ τοῦ
στήθους τῆς μητρὸς ἐκτελοῦν λίαν φυσικὴν κίνη-
σιν, φέρει δὲ καὶ ἔνδυμα, ὅπερ πλαγίως ἀπὸ τοῦ
ἀρ. αὐτοῦ ὤμου ἀρχίζον διέρχεται πιθανῶς διὰ τῆς
δεξ. πλευρᾶς καὶ ἐνοῦται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὤμου μετὰ
τῆς πρώτης ἄκρας. Τοῦ παιδίου τὸ κάτω μέρος λεί-
πει, ἐπίσης καὶ τῆς γυναικὸς ἡ δεξ. χεῖρ, ἣτις ὡς
ἐκ τῆς ἀναλογίας πρὸς τὴν πρώτην θὰ ἐκράτει ἐπί-
σης σκεῦός τι. Μεταξὺ τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ
τῆς τελευταῖον περιγραφείσης ἦτο προσκεκολλη-
μένον ἐπὶ τῆς βάσεως μικρὸν κυνάριον, ἐν τῷ
μέσῳ δὲ τῆς βάσεως εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους
σκεῦος ὅμοιον πρὸς τὸ ἀρτοφόρον πινάκιον, ὃ ἐκρά-
τει ἡ δευτέρα γυνή, ἀλλὰ πολὺ μεγαλειότερον²,
ἐφ' οὗ εἶνε σεσωρευμένοι παντοίων σχημάτων ἄρ-
τοι· πρὸς τὸ δεξ. ἄκρον φαίνονται τρεῖς στρογγύ-
λοι ἐπ' ἀλλήλων, ἔχοντες ἐπίθεμα ἐν τῷ μέσῳ,
μετ' αὐτοὺς εἰς τετράγωνος ἔχων σταυροειδῆ ἐν-
τομήν, τρεῖς ὅμοιοι πρὸς τὰς σημερινὰς κουλού-
ρας, ὧν ὁ εἷς ἔχει μικρὰ στρογγύλα ἐπιθήματα
πέριξ, εἷς στρογγύλος φέρων ἐντομήν ἀνθεμοειδῆ,
καὶ ἕτερος σχήματος ἀστραγάλου.

Ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας τῶν ἡμετέρων πηλίνων
εἶνε ὁ συνήθης τῶν σαναδοειδῶν λεγομένων εἰδω-
λίων³, καθ' ὃν ὁ τεχνίτης λαμβάνων μικρὸν τεμά-
χιον πηλοῦ καὶ διὰ τῶν χειρῶν κατεργαζόμενος

¹ Πρὸλ. Schliemann: Tiryns 146-147.

² Μῆκ. 0,03, ὄψ. 0,015.

³ Μῆκ. 0,03.

⁴ Ὑψ. 0,03, πλ. 0,028

¹ Ὑψ. τῶν διαφ. μορφῶν κατὰ σειράν 0,067. 0,055. 0,063. 0,06.
0,07. 0,085.

² 0,05.

³ Πρὸλ. πρὸ πάντων Martha ἔ. ἀ. p. XVII.

αυτό, τῷ ἔδιδε μορφήν λεπτῆς σανίδος, ἢ, ὅταν τὸ εἰδώλιον προώριστο νὰ ἴσταται, μικροῦ κυλίνδρου εὐρέος πρὸς τὰ κάτω, ἅτινα ἀπεικονίζον τὸ σῶμα, διὰ δὲ τὴν κατασκευὴν τῆς κεφαλῆς προσέθετεν ἐπὶ τοῦ οὕτω κατασκευασθέντος σώματος τεμάχιον πηλοῦ, συμπίεζων δὲ τοῦτο μεταξὺ τῶν δύο δακτύλων ἀπεικονίζε τὴν λίαν ὑπερμέτρως καὶ παρὰ φύσιν προεξέχουσαν ῥίνα, ἐπιθέτων δὲ εἰς τὴν ἑκατέρωθεν τῆς προεξοχῆς ταύτης σχηματιζομένην κοιλότητα μικρότατα στρογγύλα τεμάχια πηλοῦ κατεσκεύαζε τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ οὕτως ἀπεικονιζομένη κεφαλὴ ὁμοιάζε μᾶλλον πρὸς μορφήν πτηνοῦ. Δι' ἰδιαιτέρων τεμαχίων πηλοῦ ἀναλόγως ἐξεργαζομένων καὶ προσκολλημένων εἰς τὰ ἀντιστοιχοῦντα μέρη τοῦ σώματος κατεσκευάσθησαν αἱ χεῖρες, τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ διάφορα κοσμήματα. Ἡ ἐργασία τῶν ἡμετέρων πηλίνων ἀρτοποιειῶν πλὴν τῶν προσώπων τῶν δύο ἀνθρωπομόρφων γυναικῶν τοῦ ἀριθ. 1, ἅτινα ἐπλάσθησαν ἀπὸ τύπου, εἶνε χειροποίητος, προσεκολλήθησαν δὲ τὰ διάφορα τεμάχια τὰ ἀπαρτίζοντα τὰς διαφόρους παραστάσεις ἔτι ὑγρά, ἐπὶ τῆς ὁμοίως ὑγρῆς βάσεως πιεζόμενα διὰ τῶν δακτύλων, πρὸ τῆς ὀπτήσεως.

Ἦσαν δὲ τὰ ἡμέτερα πηλίνα κεχρωματισμένα, ὡς δεικνύουσι λείψανα λευκοῦ καὶ ἐρυθροῦ χρώματος¹.

Ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ παρασκευὴ τοῦ ἄρτου ἐγένετο ὅπως καὶ παρ' ἡμῖν, εἶνε μεμαρτυρημένον ὑπὸ τῶν παλαιῶν συγγραφέων· δῆλα δὴ καὶ τότε ὅπως καὶ σήμερον μετὰ τὴν κατάλληλον προπαρασκευὴν τοῦ ἀλεύρου (ἀλόησις, τρίψις) ἠκολούθει συνήθως τῇ βοηθείᾳ προζύμου (ζύμης) ἐνίοτε δὲ καὶ ἄνευ τούτου ἢ ζύμωσις (δεῦσις, φύρασις, μᾶξις) τοῦ ἄρτου, ἢ πλάσις αὐτοῦ δῆλα δὴ ἡ ἐργασία δι' ἧς τῷ ἐδίδετο, ἐν ὅσῳ ἦτο μαλακός, ἢ κατάλληλος μορφή, καὶ τέλος ἢ ἐν τῷ ἰπνῷ, κλιβάνῳ ἢ ἄλλοθι ὀπτήσις (πέψις) αὐτοῦ.

Τὰς διαφόρους ταύτας ἐργασίας μετὰ τῆς προπαρασκευῆς τοῦ ἀλεύρου ἐν μέρει παρουσιάζουσιν ἡμῖν ἐν ἑλλην αὐτῶν τῇ ζωηρότητι τὰ ἡμέτερα δύο πηλίνα ἀρτοποιεῖα.

Καὶ πρῶτον, ἵνα ἀκολουθήσωμεν τὰς διαφόρους ἐργασίας κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν σειρὰν, ἢ κατὰ τρίτον περιγραφεῖσα μορφή τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου

ἢ τὸ ἐλλειπὲς τὴν μίαν πλευρὰν ἐλλειψοειδὲς σκεῦος κρατοῦσα κοσκινίζει διὰ τελευταίαν φορὰν τὸν μήπω ἀλεσθέντα σίτον, ὅπως ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτοῦ καὶ τὸ τελευταῖον λείψανον ἀχύρου ἢ ἄλλης ἀκαθαρσίας· καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι πρὸ ὀλίγων ἀκόμῃ ἐτῶν ὑπῆρχον ἐν ἀρτοποιεῖσι κόσκινα ὁμοιάζοντα κατὰ τι πρὸς τὸ ἡμέτερον πηλίνον, ἐν οἷς δι' ἡμιστροφικῆς συνεχοῦς κινήσεως τοῦ κοσκίνου συνηθροίζοντο τὰ ξένα ἐν τῷ σίτῳ ἀντικείμενα, συνήθως ἐλαφρότερα τούτου, ἐν τῷ μέσῳ ὑψηλότερον τοῦ σίτου καὶ οὕτω διὰ τῆς χειρὸς ἀπεμακρύνοντο. Ἡ τοιαύτη ἐργασία ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πιθαινώτατα ἀναβρασμός, τὸ δὲ σκεῦος ἴσως λίνον¹. Ὅτι τὰ ἐν τῷ σκευεῖ ἀντικείμενα παριστώσι σίτον, δύναται νὰ δειχθῇ καὶ δι' ἐνὸς πηλίνου τοῦ ἡμετέρου ἐθν. μουσείου (ἀριθ. 4042), ὅπερ παριστᾷ γυναῖκα δίδουσαν ἀπὸ ἀγγείου τροφήν, βεβαιότατα κριθάς, εἰς ἀλεκτορίδας, πρὸ αὐτῆς λαμβανούσας τὴν τροφήν· καὶ παρ' αὐτῇ αἱ κριθαὶ παρίστανται κατὰ τρόπον ὅμοιον πρὸς τὸν σίτον τοῦ ἡμετέρου πηλίνου, δῆλα δὴ ὡς στρογγύλα μικρὰ ἀντικείμενα λίαν μεγάλα σχετικῶς πρὸς τὸ ὑπ' αὐτῶν παριστώμενον.

Μετὰ τὴν ὡς ἄνω κοσκίνισιν τοῦ σίτου ἠκολούθει ἢ ἐν μύλαις ἄλεσις αὐτοῦ, ἢ ἢ ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις μᾶλλον διαδεδομένη τρίψις ἢ κόψις αὐτοῦ ἐν ἰδιαιτέροις ἀγγείοις, ἅτινα ἐκαλοῦντο ὄλμοι· τὴν δευτέραν ταύτην ἐργασίαν βλέπομεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πηλίνου ἀμέσως μετὰ τὴν κοσκινίζουσαν. Ὅτι πραγματικῶς ἢ ἐν λόγῳ σικηνὴ τὴν τρίψιν τοῦ σίτου παριστᾷ καὶ ὄχι ζύμωσιν, ὅπως ἐπιπολαίως παρατηρήσας ὁ Martha λέγει, εἶνε φανερόν. Ἐὰν παραβάλωμεν τὴν παράστασιν τοῦ ἡμετέρου πηλίνου πρὸς ἄλλας σωζόμενας ἐπὶ ἀγγείων² παραστάσεις τρίψεως ἐν ὄλμοις, εὐρίσκομεν ἀκριβεστάτην μέχρι καὶ τῶν ἐλαχίστων ἀναλογίαν. Τὰ ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐν χερσὶ κρατούμενα ἀντικείμενα καὶ ὡς ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῶν καὶ ὡς ἐκ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν φέρονται δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ παριστώσι ζύμην, μεθ' ὅλην δ' αὐτῶν τὴν ἀμορφίαν εὐκόλως δυνάμεθα νὰ αναγνωρίσωμεν ἐν αὐτοῖς τὸν ὑπερον, τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐγένετο ἢ τρίψις. Φαίνεται δ' ὅτι ἐγένετο ἢ τρίψις συνήθως ὑπὸ δύο γυ-

¹ Πρὸς. παρκομπὲς ἐν Blümner ἔ. ἀ. σ. 12-13 σημ. 4.

² Blümner σ. 21, σημ. 6.

¹ Πρὸς. καὶ Martha ἔ. ἀ. Νο 39 καὶ 40.

ναικῶν, αἵτινες ἀπέναντι ἀλλήλων παρὰ τὸν ὄλμον ἰστάμεναι κατέφερον διαδοχικῶς τὸν ὕπερον ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ ὄλμῳ σίτου. Διὰ τὸ σχῆμα τοῦ ὄλμου ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πηλίνου, ἕπερ διαφέρει κατὰ τι τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου πρὸβλ. τοῦ Εὐστ. εἰς Ἰλ. XI, 147 τὴν περιγραφὴν τοῦ ὄλμου ὡς στρογγύλου κυλινδροειδοῦς, ὅπως τοῦ ἡμετέρου πηλίνου, ἢ σκεύους κοίλου ὡς τοῦ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου. Τὸ σχῆμα τοῦ ὑπέρου, ἕπερ φαίνεται σαφέστερον διὰ τῆς παραβολῆς πρὸς τὴν παράστασιν τοῦ ἀγγείου, διατηρεῖται τὸ αὐτὸ καὶ σήμερον ἔτι, χρησιμεῖον κυρίως διὰ τὴν κόψιν τοῦ καφέ ἐν ὄλμοις ἀκριβῶς ὁμοίοις πρὸς τοὺς παλαιούς.

Τὴν κοσκίνισιν τοῦ ἀλεύρου (σῆθειν, διασῆθειν), ἣτις ἦτο ἢ ἀμέσως πρὸ τῆς ζυμώσεως τοῦ ἄρτου ἐργασία, εὐρίσκομεν ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου εἰς τὴν ἀριστ. παρὰ τὸν ἱπνὸν παρισταμένην σκηνήν ἢ παράστασις εἶνε σαφῆς. Τὸ σχῆμα τοῦ κοσκίνου ἴσως δὲν εἶνε καὶ ἐντελῶς ἀκριβές· βεβαίως τὰ ἀρχαιότερα κόσκινα, αἱ κρησέραι, θὰ εἶχον ὑψηλότερα χεῖλη, ἀλλ' ὁ τεχνίτης, ἴσως ἕνεκα τῆς δυσκολίας ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας, προὔτιμησε νὰ δώσῃ εἰς τὸ ἡμέτερον κόσκινον τὴν μορφήν, ἣν ἔχει ἐπὶ τοῦ πηλίνου, εὐνόητον δ' εἶνε καὶ διατί παρέλειψε νὰ εἰκονίσῃ ἐν τῷ κοσκίνῳ τὸ ἄλευρον, ὅπως ἔπραξε καὶ διὰ τὸν σίτον. Καὶ πρὸς παράστασιν τοῦ σίτου ἠναγκάσθη πρὸς περισσοτέραν σαφήνειαν νὰ δώσῃ εἰς τοὺς σπόρους παρὰ φύσιν μέγεθος, τὸ ἄλευρον δὲ θὰ ὑπεχρεοῦτο νὰ παραστήσῃ ὡς ἓνα συμπαγῆ ἄμορρον ὄγκον. Τὸ ἀναλαμβάνον τὸ ἄλευρον ὑπὸ τὸ κόσκινον δοχεῖον εἶνε κινητὴ συνήθης λεκάνη (;), ἐνῶ ὁ κιονίσκος, ἐφ' οὗ αὕτη ἴσταται, θὰ ἦτο βεβαίως ἐστερεωμένος εἰς ὠρισμένον σημεῖον τοῦ οἰκῆματος.

Ἡ ζύμωσις τοῦ ἄρτου, ἣτις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκαλεῖτο φύρασις ἢ μᾶξις, ἐτελεῖτο ὅπως καὶ σήμερον ἐντὸς σκάφης, ἣτις ἐκαλεῖτο μαγῆς ἢ μάκτρον. Τοιαύτας σκάφας εὐρίσκομεν ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου δύο. Ὅτι ἐν τῇ κατὰ πρώτον περιγραφείσῃ σκάφῃ ἐτελεῖτο ἢ καθ' αὐτὸ ζύμωσις εἶνε φανερόν ἐκ τοῦ μεγάλου τεμαχίου ζύμης (φυράματος), ἕπερ εὐρίσκεται ἐν αὐτῇ, φαίνεται δ' ὅτι ἡ ζύμωσις ἐν αὐτῇ ἐγένετο διὰ τῶν ποδῶν, ὅπως καὶ σήμερον ἰδίως κατὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ διπυρίτου. Τὸ τοιοῦτον, ἄλλως ἀσύνηθες παρὰ τοῖς ἀρ-

χαίοις Ἑλλησι, μοὶ δίδουσιν ἀφορμὴν νὰ ὑποθέσω καὶ τὰ ἴχνη ἐπὶ τοῦ δεξ. ἄκρου τῆς ζύμης, ἅτινα πιθανώτατα ἀνήκουσιν εἰς ἀποσπασθεῖσαν μορφήν ἀνθρωπίνην, καὶ ἢ θέσις τῆς σκάφης ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἣτις θὰ καθίστα ἀδύνατον τὴν ἐπὶ μακρὸν διὰ τῶν χειρῶν ζύμωσιν ἐν αὐτῇ. Ὅτι ἡ ζύμωσις διὰ τῶν ποδῶν ἐγένετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τοῦλάχιστον τοῖς Λιγυπταίοις, μαρτυρεῖ ὁ Ἡρόδ. II, 36. Ἄν καὶ ἐντὸς τῆς δευτέρας σκάφης ἐγένετο κυρίως ζύμωσις εἶνε λίαν ἀμφίβολον. Ὅτι ἡ ἐντὸς τῆς σκάφης ταύτης ζύμη μετεφέρετο ἐκ τῆς πρώτης δηλοῦται ἐκ τοῦ σημείου ἀποκοπῆς ἀριστερὰ τοῦ ἐν τῇ πρώτῃ μεγάλου τεμαχίου ζύμης, μοὶ φαίνεται δὲ λίαν δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἀροῦ ἅπαξ ἐζυμοῦτο ὁ ἄρτος ἐντὸς τῆς μιᾶς σκάφης μετεφέρετο καὶ εἰς τὴν ἄλλην διὰ νὰ ζυμωθῇ πάλιν, πολλῶ μᾶλλον πιστεῦω, καίτοι ἡ πρῆξις αὕτη δὲν δηλοῦται σαφῶς, ὅτι ἐν τῇ δευτέρῃ σκάφῃ ἐτελεῖτο ἢ ἄλλη ἐργασία ἢ μετὰ τὴν ζύμωσιν, δῆλον ὅτι ἢ πλάσις τοῦ ἄρτου. Εἰς ταύτην τὴν ἐργασίαν ἐχρησίμευον συνήθως ἰδιαιτέρα σκευὴ καλούμενα πλάθανα ἢ πλάθανοι, ἅτινα ὁ Ἡσύχιος περιγράφει ὡς κύλλα, ἐφ' ὧν ἐπλαττον ἄρτους καὶ πλακοῦντας. Ὑδωρ διὰ τὴν ζύμωσιν μετέφερον ἐκ τοῦ παρὰ τὸ ἄνοιγμα τοῦ βάρου τοῦ ἱπνοῦ ἀγγείου ἴσως ἢ μορφή, ἣς σφίζεται μόνον τὸ κάτω ἄκρον δεξιὰ εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ στομίου τοῦ ἱπνοῦ, εἶνε δὲ τὸ περιέχον τὸ ὕδωρ ἀγγεῖον τοσοῦτον πλησίον τοῦ ἱπνοῦ, διότι φαίνεται ὅτι, ὅπως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ πρὸ πάντων τὸν χειμῶνα καὶ σήμερον ἔτι, ἡ ζύμωσις ἐγένετο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ θερμῶ ὕδατος.

Ἄν ἡ τελευταῖον περιγραφεῖσα μεταξὺ τῶν δύο σκαφῶν ἰσταμένη μορφή τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 πηλίνου μετέφερε ζύμην ἐκ τῆς μιᾶς σκάφης εἰς τὴν ἄλλην, ἢ, ὅπερ μοὶ φαίνεται πιθανώτερον, ἐξετέλει χρέη ἐπιστάτου¹, εἶνε ἀδῆλον. Ὡς ἐκ τῆς κατασκευῆς τῶν φαίνεται, ὅτι αἱ σκάφαι ἦσαν ἐκ ξύλου, εἶνε δ' ἀπολύτως ὅμοιαι πρὸς τὰς καὶ σήμερον ἔτι διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐν χρῆσει παρ' ἡμῖν ἐν οἰκίαις, αἵτινες εἶνε ἐξ ἐνὸς ξύλου κεκοιλωμένου κατεσκευασμένοι.

Τὴν εἰς τὸν ἱπνὸν μεταφορὰν τῶν ἐτοιμῶν πρὸς ὄπτησιν ἄρτων δεικνύει ἡμῖν ἀναμφιβόλως ἡ δευ-

¹ Ἐπιστάτης ἐν Arch. Ztg. 1861, T. 148.

τέρα γυνή τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου· ὁ τρόπος καθ' ὃν ὁ ἄρτος κείται ἐπὶ τοῦ σκεύους, ὅπερ κρατεῖ αὐτή, δεικνύει ὅτι οὗτος εἶνε ἔτι μαλακός, καὶ αὐτὸ δὲ τὸ σκεῦος ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς σκεῦος παρ' ἡμῖν ἔτι ἐν χρήσει διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, καλούμενον πλασταριά ἢ πλαστῆρι. Ἴσως εἶνε τοῦτο τὸ πλάθανον, περὶ οὗ τὸ ἀνωτέρω χωρίον τοῦ Ἡσυχίου, ἐφ' οὗ ἐπλάττετο ὁ ἄρτος, ἴσως δὲ καὶ ἐν ἀνάγκῃ μετεφέρετο, ὅτε ἦτο ἀκόμη ὑγρός, εἰς τὸν ἰπνόν. Ὑπολείπεται νῦν ἡ ὀπτησις ἢ, ὅπως ἔλεγον οἱ παλαιοί, ἡ πέψις τοῦ ἄρτου.

Ἐγίνετο αὕτη συνήθως ἐν τοῖς ὁμοίοις πρὸς τοὺς σημερινούς φούρνους ἰπνοῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν ἑτέροις σκεύεσιν ὡς ὁ κλίβανος, ἐσγάρα, ὀβελὸς κλ.¹ Ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πηλίνων παρίσταται ἡ ἐν ἰπνῷ ὀπτησις τοῦ ἄρτου. Γίνεται αὕτη σήμερον ὡς ἐξῆς, ἀφοῦ πρῶτον πυρωθῆ ὁ ἰπνὸς καταλλήλως, μετὰ ταῦτα τίθενται ἐντὸς αὐτοῦ οἱ ἄρτοι, οἵτινες οὕτω ὀπτῶνται ἐκ τῆς προσκρηθείσης ὑπὸ τῶν τοίχων τοῦ ἰπνοῦ θερμότητος, χωρὶς νὰ εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐξακολουθῆ ἐνεργοῦσα ἢ παραγαγοῦσα τὴν θερμότητα πυρᾶ. Ἡ δὲ πύρωσις τοῦ ἰπνοῦ γίνεται κατὰ δύο τρόπους, ἢ τίθεται ἡ πυρὰ ἐντὸς τοῦ διὰ τὴν ὀπτησιν προωρισμένου μέρους τοῦ ἰπνοῦ καὶ ἀφοῦ ἀφελθῆ ἐν αὐτῷ ἐπὶ διάστημα χρόνου ἰκανόν, ὥστε νὰ μεταδώσῃ εἰς τὸν ἰπνὸν τὴν ἀπαιτουμένην θερμότητα, ἀφαιρεῖται πάλιν, ἢ ἡ πυρὰ ἀνάπτεται ἐν ἰδιαιτέρῳ χώρῳ κάτωθεν τοῦ ἰπνοῦ, καὶ τότε δὲ πάλιν δὲν διατηρεῖται καὶ ἐν τῷ χρόνῳ ἐκτελεῖται ἡ ὀπτησις τῶν ἄρτων. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίπτωσιν ἡ βῆσις τοῦ ἰπνοῦ εἶνε ἐνίοτε ἐν μέρει διάτρητος, ἵνα εἶνε ἀμεσώτερα ἢ ἐνέργεια τῆς πυρᾶς ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἰπνοῦ.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐτελεῖτο βεβαίως ἢ πύρωσις τοῦ ἰπνοῦ καὶ ἡ ὀπτησις τοῦ ἄρτου καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις². Τὰ ἡμέτερα πηλίνα παριστῶσι τὴν ἐκ τῶν κάτω πύρωσιν, ἣτις ἐνταῦθα ἐγένετο διὰ τοῦ ἀνοίγματος εἰς τὴν δεξ. πλευρὰν τοῦ βάρου, ὅπως τοῦτο σαφῶς δηλοῦται ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου, ἔνθα σφύζονται εἰσέτι ἐν τῷ ἀνοίγματι τὰ ξύλα τῆς πυρᾶς καὶ παρίσταται ἢ εἰς τὴν διάταξιν αὐτῶν

¹ Blümner ἔ. ἀ. 58 καὶ ἔ.

² Ἐν τοῖς ἀρτοποιείοις τῆς Πομπηίας διακρίνομεν καὶ τὰ δύο εἴδη τῆς πυρώσεως πρὸς. Overbeck, Pompeji σ. 388 καὶ Breton, Pompeia σ. 366.

ἀσχολουμένη γυνή. Τὸ ἐργαλεῖον, ὅπερ αὕτη κρατεῖ, ἐκαλεῖτο σκάλευθρον ἢ σπάλαθρον¹. Ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου ὁ ἰπνὸς ἔχει καὶ τὴν διάτρησιν, ἣν ἐμνημονεύσαμεν ἤδη. Οἱ ἰπνοί, ὅπως βλέπομεν αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πηλίνων καὶ ἐπὶ τοῦ δημοσιευθέντος ὑπὸ Heuzey, διαφέρουσι κατὰ τὸ σχῆμα τῶν σημερινῶν καὶ ἄλλων ἀρχαίων νεωτέρων ὅμως χρόνων², διότι, ἐνῶ οὗτοι εἶνε συνήθως στρογγύλοι καὶ ἔχουσι μικρὸν ἀνοίγμα, ἐκεῖνοι εἶνε ἐπιμήκεις καὶ τὸ στόμιον αὐτῶν παραδόξως εἶνε ὑπερμέτρως μέγα κατέχον ἔλην τὴν προσθίαν ἐπιφάνειαν αὐτῶν ἴσως ὅμως τοῦτο ὀφείλει νὰ ποδοθῆ εἰς ἀδεξιότητα τοῦ τεχνίτου. Ἡ χρῆσις τοῦ ἡμικυκλικοῦ χωρίσματος πρὸ τοῦ στομίου τοῦ ἰπνοῦ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου εἶνε δύσκολον νὰ ὀρισθῆ διὰ τὴν τέφραν³ δὲν ἦτο προωρισμένον, διότι, ὡς βλέπομεν, ἡ πυρὰ δὲν ἐτίθετο ἐν τῷ ἰπνῷ, ἐκτὸς ἂν παραδεχθῶμεν ὅτι ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἰπνῷ ἢ πύρωσις ἐγένετο καὶ διὰ τῶν δύο τρόπων· καὶ φρέαρ δέ, ὅπως φαίνεται ὅτι παραδέχεται ὁ Martha, εἶνε ἀπίθανον, ὅτι παριστῆ, διότι πρὸς τοῦτο εἶνε ἡ θέσις λίαν ἀκατάλληλος.

Τὴν εἰς τὸν ἰπνὸν ἔνθεσιν τῶν ἄρτων ἐξετέλει βεβαίως ἢ πρὸ τοῦ ἰπνοῦ ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου γονατίζουσα ἢ καθημένη μορφή· ἂν ἡ στάσις αὕτη ἦτο συνήθης, ἀγνοοῦμεν, περιέργον ὅμως εἶνε, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Heuzey δημοσιευθέντος ἢ πρὸ τοῦ ἰπνοῦ μορφή παρίσταται καθημένη. Τὸ ἐργαλεῖον, δι' οὗ ἐτίθεντο οἱ ἄρτοι εἰς τὸν ἰπνόν, δὲν παρεστάθη ἢ ἐθραύσθη, ἂν κρίνωμεν ὅμως ἐκ τῆς ἀποστάσεως τοῦ ὀπτῶντος, ἢ λαβὴ αὐτοῦ θὰ ἦτο ἀρκετὰ μακρά. Τὸ ἀριστερὰ πρὸ τοῦ ἰπνοῦ τοῦ πρώτου πηλίνου μικρὸν ἀγγεῖον⁴ ἐχρησίμευε βεβαίως,

¹ Ἡ κρατοῦσα τὸ σκάλευθρον χεῖρ τῆς γυναικὸς ἦτο ἐσφαλμένη προσκεκολλημένη εἰς τὴν τελευταίαν ἀνθρωπόμορφον γυναῖκα, καὶ τοῦτο εἶχε δώσει ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐσφαλμένην περιγραφὴν παρὰ Martha.

² Ἴδ. σχετικὰς παραπομπὰς παρὰ Blümner ἔ. ἀ.

³ Πρὸς. Overbeck, Pomp. σ. 388.

⁴ Ὅμοιον ἀγγεῖον ὑπῆρχεν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει καὶ ἐν Πομπηίᾳ ἐν τῷ ἀρτοποιεῖῳ πλησίον τῆς Casa del Sallustio (πρὸς. Overbeck, Pomp. σ. 388 καὶ Breton, Pompeia σ. 268 τὴν φωτογραφίαν τοῦ ἐν λόγῳ ἀρτοποιείου), ὅπερ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἐχρησίμευεν ὁμοίως, ὅπως ἡμεῖς παραδεχόμεθα, διότι καὶ διὰ τὴν χρῆσιν, ἣν παραδέχεται ὁ Overbeck, δῆλα δὴ να περιλαμβάνη τὸ ὕδωρ, δι' οὗ ἠλείφετο ἡ ἄνω ἐπιφάνεια τοῦ μέλλοντος νὰ ὀπτηθῆ ἄρτου, καὶ δι' ἣν χρῆσιν τῷ ἀποδίδει ὁ Breton, ὅτι περιεῖχε τὸ ἄλευρον, δι' οὗ κατὰ τὴν εἰς τὸν ἰπνὸν εἰσαγωγὴν ἐνός ἐκάστου ἄρτου ἐπεπάσσετο τὸ πτύον, ἵνα μὴ ὁ ἄρτος προσκολλᾶται εἰς αὐτό, ἔχει τὸ ἀγγεῖον λίαν ἀκατάλληλον θέσιν, ἐπειδὴ θὰ ἦτο λίαν κοπιῶδες διὰ τὸν ὀπτῶντα νὰ κύπτῃ

ἂν κρίνωμεν ἐκ τῆς ἀναλογίας πρὸς σημερινούς ἵπνους, ἵνα περιλαμβάνη ὕδωρ, εἰς ὃ ἐνεβαπτίζετο τὸ εἰς ἄκρον μακρᾶς ράβδου προσηλωμένον ὕψωμα (ἢ πᾶνα σήμερον καλουμένη), δι' οὗ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τοῦ ἵπνου τῶν ἐτοιμῶν πλέον ἄρτων ἐκαθαρίζετο (ἐπανίζετο) οὗτος.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου πηλίνου ἐν τῷ μέσῳ βλέπομεν τοὺς ὠπτημένους ἤδη ἄρτους. Ὁ Ἀθήναιος¹ διετήρησεν ἡμῖν τὰ παντοῖα καὶ πολλαπλᾶ ὀνόματα, ἅτινα ἀπεδίδοντο εἰς τοὺς ἄρτους ἐκ τοῦ σχήματός των ἢ ἐκ τῆς ποιότητος ἢ τοῦ τρόπου τῆς ὀπτήσεως αὐτῶν.

Οἱ συνηθέστεροι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἦσαν οἱ στρογγύλοι, τούτους δ' εὐρίσκομεν ἐν πλειονότητι καὶ μετὰ τῶν ἄρτων τοῦ ἡμετέρου πηλίνου, ἀπαντῶσιν ὅμως μετὰ τούτων καὶ σπανιώτεραί τινες μορφαί. Οἱ πρὸς τὰς σημερινὰς κουλούρας ὅμοιοι εἶνε, πιθανώτατα, οἱ στρογγυλοδίνητοι κόλλικες, ὡς καὶ τὸ παρ' ἡμῖν σφζόμενον ἐπι ὄνομα αὐτῶν κολλίκεια δηλοῖ, ὃ ἐν σχήματι δ' ἀστραγάλου ἴσως εἶνε ἐκ τῶν ὀνομαζομένων κύβων².

Τὰς διαφόρους ἐργασίας ἐκτελοῦσιν ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἄρ. 1 πηλίνου γυναῖκες, τοῦτο δὲ συμφωνεῖ πρὸς τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων, καθ' ἃς συνήθως γυναῖκες ἠσχολοῦντο εἰς τὴν παρασκευὴν τοῦ ἄρτου. Τὴν διαφορὰν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν παριστανόμενων γυναικῶν φαίνεται ἀποδίδων ὁ Martha³ εἰς τυχαίαν ἐκλογὴν τοῦ τεχνίτου, ἀλλ' ὅμως εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι ὁ κοροπλάθος ἐξελέξατο σκοπίμως τοὺς διαφόρους τύπους. Τὸ γεγονός, ὅτι τὰς σχετικῶς ἐλαφροτέρας ἐργασίας ἢ οὐδεμίαν ἐργασίαν ἐκτελοῦσιν αἱ ἀνθρωπίνους μορφὰς ἔχουσιν καὶ κατὰ τᾶλλα δ' ὑπερέχουσιν τῶν ἄλλων μορφαί πείθει ἡμᾶς, ὅτι αὐταὶ παριστῶσιν τὰς κυρίας, τὰς οἰκοδεσποίνας, ἐνῶ αἱ τὰς ἐπιπονωτέρας ἐργασίας ἐπιτελοῦσιν καὶ διὰ τοῦ σχηματισμοῦ δ' αὐτῶν εἰς ἥττονα μοῖραν τεταγμέναι, εἶνε αἱ δοῦλαι, αἱ δωμαί⁴.

Ἐκάστοτε, ὅπως ἐκτελεῖ τὰς ὡς ἄνω ἐργασίας, τὸ χρησιμεῖον διὰ τὰς ἀναφερθείσας ἐργασίας μικρὸν ἄγγειον τίθεται σήμερον ἐπὶ τοῦ χεῖλους πρὸ τοῦ στόμου τοῦ ἵπνου.

¹ ἔ. ἀ.

² Ἀθήναιος ἔ. ἀ. πρὸς. καὶ Blümner σ. 81.

³ ἔ. ἀ. XXVIII.

⁴ Ὅσον ἀφορᾷ τὸ τεχνικὸν τῶν δύο ὁμοῦ ἀπαντῶντων τύπων ἀνθρωπομόρφων καὶ πτηνομόρφων πρὸς. ὁμοίως Martha.

Εἶνε γνωστόν, ὅτι εἰς τὴν προπαρασκευὴν τοῦ ἄρτου ἠσχολοῦντο ἀνέκαθεν κατὰ προτίμησιν αἱ δοῦλαι, ἐνῶ ἄφ' ἐτέρου αἱ οἰκοδεσποίναί ἐπετήρουν πάντοτε τὰς οἰκιακὰς ἐργασίας καὶ δὲν ἡμέλουν νὰ λαμβάνωσι καὶ αὐταὶ μέρος εἰς ταύτας.

Τοῦναντίον οἱ ἐργάται τοῦ ὑπ' ἄρ. 2 πηλίνου ὡς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ αὐτῶν φαίνονται, ὅτι εἶνε πάντες ἄνδρες.

Ἡ διαφορὰ αὕτη τοῦ γένους τῶν ἐργατῶν ἐπὶ τῶν δύο πηλίνων καὶ ἡ τελειότερα κατασκευὴ τοῦ ἵπνου καὶ ἡ πληθὺς τῶν λοιπῶν σκευῶν ἐπὶ τοῦ πρώτου πηλίνου μὲ ἀναγκάζουσι νὰ ὑποθέσω, ὅτι, ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἄρ. 1 πηλίνου παρίσταται ἡ ἐν οἰκογενεῖᾳ παρασκευὴ τοῦ ἄρτου, τὸ ὑπ' ἄρ. 2 πηλίνον παρουσιάζει ἡμῖν ἐπαγγελματικὸν ἀρτοποιεῖον.

Ἐνῶ εἰς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ τοὺς ἑμμηρικὸς ἀκόμη ὁ ἄρτος παρεσκευάζετο, ὡς φαίνεται, ἀποκλειστικῶς ἐν ταῖς οἰκογενεαῖς, ὑφίσταντο¹, ὡς εἶνε γνωστόν, ἐν ἀκμῇ τὰ ἐπαγγελματικὰ ἀρτοποιεῖα ἤδη κατὰ τὸν πέμπτον αἰῶνα, χωρὶς, ἐννοεῖται, νὰ παύσῃ ἐντελῶς καὶ ἡ μέχρι σήμερον ἔτι διατηρουμένη συνήθεια τῆς ἐν τῷ οἴκῳ παρασκευῆς τοῦ ἄρτου.

Τὰ ἡμέτερα πηλίνα κείνται μετὰ τῶν δύο μνημονευθεισῶν χρονικῶν περιόδων, ὥστε οὐδὲν ἐμποδίζει ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι καὶ κατὰ τὸν ἑβδομον αἰῶνα, πιθανὴν χρονολογίαν τῶν ἡμετέρων πηλίνων, ἠδύνατο νὰ λειτουργῇ ἐξ ἐπαγγελματός ἀρτοποιεῖον.

Δὲν εἶνε σκοπὸς τῆς παρούσης μου δημοσιεύσεως νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ λίαν περιπεπλεγμένον ζήτημα τῆς ἐννοίας τῶν διαφόρων ἐν ταῖς τάφοις εὑρεθέντων πηλίνων καὶ τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τοὺς νεκρούς εὐτυχῶς διὰ τὴν κατηγορίαν τῶν πηλίνων, εἰς ἣν ἀνήκουσι καὶ τὰ ἡμέτερα, φαίνονται πάντες οἱ μέχρι τοῦδε συμφωνοῦντες, ὅτι ἐσκόπων ταῦτα τρόπον τινὰ νὰ ἐροδιάξωσι τὸν νεκρὸν διὰ παντός, ὅτι θὰ τῷ ἦτο ἀναγκαῖον πρὸς τροφήν ἢ διασκέδασιν ἐν τῇ νέᾳ αὐτοῦ ζωῇ².

Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἕκτου αἰῶνος ἡ τὰς ἀρχὰς τοῦ πέμπτου ἀνήκουσι βεβαίως τὰ τέσσαρα πηλίνα, ὧν τῶν τριῶν τὰ ἀπεικονίσματα δημοσιεύονται ἐπὶ τοῦ πίνακος 12, περιληφθέντα εἰς τὴν παρούσαν

¹ Blümner ἔ. ἀ. σ. 1.

² Furtwängler ἔ. ἀ. σ. 10-13. Heuzey ἔ. ἀ. Introduct.

δημοσίευσιν, ὡς παριστῶντα ἐπίσης σκηναὶς τῆς παρασκευῆς ἄρτου.

Ἐπὶ τοῦ ἀρ. 3¹ παρίσταται ἐπὶ λεπτῆς βάσει ὀρθογωνίου γυνῆ ἐνδεδυμένη μακρὸν χιτῶνα καὶ ἔχουσα τὴν κόμην ἀναδεδεμένην ἐν ὑφάσματι (κεκρύφαλος ἰ), ἣτις κύπτει ὑπεράνω ἀρκετὰ βαθείας στρογγύλης λεκάνης, κειμένης πρὸ αὐτῆς ἐπὶ μικροῦ κιονίσκου. Ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ προσθίου χεῖλους τῆς λεκάνης ὑπάρχει μικρὰ προεξοχή, ἣς ἡ χρῆσις ὁδηλοῦται διὰ τοῦ ἐπ' αὐτῆς εὐρισκόμενου λύχνου. Ἐντὸς τῆς λεκάνης εἰκονίζονται διάφορα τεμάχια ζύμης, σαφηνίζοντα τὴν ἐργασίαν τῆς γυναικός, ἣτις προσωρινῶς φαίνεται ἀσχολουμένη διὰ τῆς δεξιᾶς αὐτῆς εἰς τὴν διευθέτησιν τοῦ λύχνου, πρὸς ὃν ἔχει καὶ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον. Ἡ ἀριστερὰ αὐτῆς χεὶρ εἶνε τεθραυσμένη, ἀλλ' ἦτο καὶ αὕτη προτεταμένη ἐντὸς τῆς λεκάνης. Οἱ ἐξωγκωμένοι ὀφθαλμοί, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου τῆς γυναικός, καὶ ὁ ἄνευ πτυχώσεων καὶ ἀμόρφως καταπίπτων λίαν στενὸς χιτῶν μαρτυροῦσι χρόνους ἔτι ἀρχαίους.

Ἡ εἰς μικρὰ τεμάχια τομὴ τῆς ζύμης δεικνύει, ὅτι δὲν παρίσταται ἐνταῦθα ἡ ζύμωσις, ἀλλ' ἡ πλάσις τοῦ ἄρτου· τὸ δὲ σκεῦος εἶνε εἶδος μάκτρας, ἐν ἧ ἔγινετο ταυτοχρόνως ζύμωσις καὶ πλάσις· τὸν κιονίσκον, ἐφ' οὗ τοῦτο κεῖται, ἀπηντήσαμεν ἤδη καὶ ἀνωτέρω² (σελ. 209). Ἀναλόγους πρὸς τὴν προηγουμένην σκηναὶς εἰκονίζουσι καὶ τὰ ὑπὸ τοὺς ἀριθ. 4 καὶ 5³ πῆλινα. Ἡ ἀμφίεσις τῶν γυναικῶν εἶνε ὁμοία τῇ προηγουμένη· μόνον ἡ κόμη τῆς ἐπὶ τοῦ ἀρ. 5 καλύπτεται ὑπὸ ὀξέος πιλίσκου, ἀντικαθιστῶντος τὸ ὑφάσμα τῶν ἄλλων· τὰ ἀρτοποιαστικὰ σκεύη εἶνε

ἐνταῦθα ἀβαθέστερα. Ἐπὶ τοῦ ἀριθ. 4 ἡ ἐργασία εἶνε μᾶλλον προκεχωρημένη, διότι ἐνταῦθα οἱ ἄρτοι ἔχουσι ἤδη λάβη μορφήν, πέντε εἶνε στρογγύλοι, εἰς ἐπιμήκης, ἐνῶ ὑπάρχει καὶ περισσεῦον ἄμορφον μικρὸν τεμάχιον ζύμης πρὸς τὴν μίαν ἄκραν τοῦ σκεύους, ἡ δὲ γυνὴ ἀσχολεῖται νὰ ἐπιθέτῃ διὰ τῆς (ἀποκοπίσης) δεξιᾶς στρογγύλα μικρὰ ἀντικείμενα, ἅτινα ἔχει ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἐπὶ τῶν ἄρτων¹. Ἐπὶ τοῦ ἐτέρου πηλίνου ἡ γυνὴ ἔχει μόνον δύο ἄρτους ἐτοίμους, ὑπάρχει δ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς λεκάνης μικρὸν τεμάχιον ζύμης, ἐξ οὗ ἀποκόπτονται οἱ πλαττόμενοι ἄρτοι.

Διάφορος ἐργασία, ἀλλ' οὐχὶ ἄγνωστος εἰς ἡμᾶς παρίσταται καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6² ἐκ Τανάγρας προερχομένου πηλίνου. Καὶ ἐνταῦθα ἡ γυνὴ ἴσταται, ὅπως ἐπὶ τῶν προηγουμένων, ἐπὶ μικρᾶς πλινθίδος, φέρει δὲ τὸν αὐτὸν καὶ αἱ λοιπαὶ ποδῆρη χιτῶνα, ἡ δὲ κόμη αὐτῆς εἶνε περιπεπλεγμένη ἐν ὑφάσματι, ἀλλὰ κατὰ τρόπον περιέργον· ἡ ἐν τῷ ὑφάσματι ὀξεῖα ἄκρα τῆς κόμης αὐτῆς στρέφεται πρὸς τὰ ἄνω, σχηματίζουσα ὁμοίον τι πρὸς Φρυγικὴν μίτραν. Κρατεῖ αὕτη σκεῦος, ὅπως καὶ ἡ δευτέρα γυνὴ τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου (ἀνωτέρω σελ. 205), ὅπερ κατὰ πιθανότητα ὠνομάσαμεν πλάθανον, ἐφ' οὗ εὐρίσκεται ὁμοίως ἄρτος, ἔχων μικρὰν κυκλικὴν ἐντομήν ἐν τῷ μέσῳ καὶ πέντε ἀκτινωτάς ἀπὸ ταύτης εἰς τὰ ἄκρα. Τὸ σκεῦος εἶνε ἐνταῦθα ὀλίγον κεκοιλωμένον καὶ ἡ λαβὴ αὐτοῦ ἔχει μικρὰν ὀπήν, ἐξ ἣς τοῦτο ἀνηρτᾶτο μετὰ τὴν χρῆσιν.

Ἴσως τὸ πῆλινον ἡμῶν παριστᾷ γυναῖκα, ἣτις ἐτοιμάσασα τοὺς ἄρτους οἶκοι, μεταφέρει αὐτοὺς εἰς ἐπαγγελματικὸν ἀρτοποιεῖον, ὅπως ὀπηθῶσιν.

K. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

¹ Ἄρ. Εὔρ. 4044. Μῆκ. βάσι. 0,065 πρὸς 0,05· ὕψ. μορφ. 010· ὕψ. λεκάνης 0,045· πλ. 0,05.

² Εὐρέθη τὸ δημοσιεύμενον πῆλινον ἐν Τανάγρα δι' ἀνασκαφῶν τῆς Γεν. Ἐφορείας τῷ 1888 ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ μετ' ἄλλων πηλίνων παριστῶντων ἀναλόγους σκηναὶς οἰκιακῶν ἐργασιῶν, μετὰ τῶν ὁμοίων καὶ ἡ ἀνωτέρω (σελ. 208) μνημονευθεῖσα ὀρνιθοτρόφος. Ἀνάλογον σκηνὴν πρὸς τὸ ἡμέτερον πῆλινον ἴδ. Schliemann, Tiryns σ. 140. fig. 76.

³ Ἄρ. Εὔρ. 4052. Βάσι. 0,09 πρὸς 0,05· ὕψ. μορφῆς 0,10· ὕψ. σκεύους 0,045· διάμ. 0,05. Καὶ ἀρ. Εὔρ. 6006· μῆκ. βάσι. 0,07·

ὕψ. μορφ. 0,098· ὕψ. σκεύους 0,032· Εὐρέθησαν τὸ μὲν ὑπ' ἀρ. 4052 ἐν Ἐρετρῆα δι' ἀνασκαφῶν τῆς Γεν. Ἐφορ., τὸ δὲ ὑπ' ἀρ. 6006 ἠγοράσθη ὡς προερχόμενον ἐκ Χαλκίδος ἴδ. Martha ἔ. ἀ. N° 643.

¹ Τοιαῦτα στρογγύλα ἀντικείμενα βλέπομεν καὶ ἐπὶ τῶν ἐτοίμων ἄρτων τοῦ ὑπ' ἀρ. 1 πηλίνου (ἀνωτέρω σελ. 206), δεικνύουσι δ' ὅτι καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὑπῆρχεν ἡ συνήθεια νὰ ἐπιθέτωσιν ἐπὶ τῶν μελλόντων νὰ ὀπηθῶσιν ἄρτων διάφορα μικρὰ ὄψα, ἴσως κάρυα, ἀμύγδαλα ἢ ἄλλο τι, ὅπως σήμερον συνήθως τὰ ὄψα.

² Ἄρ. Εὔρ. 4756. Ὑψ. 0,145· μέγ. σκεύους 0,06· λαβὴ αὐτοῦ 0,03.

ΛΥΚΟΣΟΥΡΑΣ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΕΚ ΤΩΝ ΕΝ Τῷ ΠΕΡῶ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΙΝΗΣ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

(Συνέχεια. Ὅρα Ἐφεσμ. Ἀρχαιολ. 1895 σελ. 263 ἕξ. καὶ 1896 σελ. 101 ἕξ.).

Αἱ ἐξῆς ὑπ' ἀριθ. 17-18 ἐπιγραφαὶ ἦσαν κε-
 χαραγμέναι ἐπὶ τῆς ἀντικρῦ τοῦ νοτίου γωνιαίου
 κίονος παραστάδος¹ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης καὶ

δὴ ἡ μὲν μείζων (ἀρ. 17 καὶ 17^α) ἐπὶ τῆς προσθίας,
 ἡ δὲ ἐλάσσων (ἀριθ. 18) ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιθα-
 νείας αὐτῆς.

Ἄριθ. 17.

ΑΣ.ΙΣ
 ΤΩΝ
 ΞΥΝΕ

ΚΑΙ ΤΟΥ

ΑΛΛΕΙ ΣΙΝΟΝΑΟΣΤΑ Ο ΎΜΑΤ Τ

5

ΓΙ . ΟΥΚΑΤΑΤΟΥΣΘΕΟΥΣΑΤΟΠΗΜΑΤΟΣΓΙ

ΟΥΠΑΝΜΕΓΕΘΟΥΣΑΝΑΛΩΜΑΤΟΣΩΝΔΗΛΟΥΜΕΝΩ

ΑΣΠΟΛΙΟΣΠΡΟΣΤΟΕΛΠΙΖΟΜΕΝΟΝΑΤΥΧΗΜΑΑΚΟΛΟΙ

ΤΟΙΣΠΡΟΠΕΠΟΛΙΤΕΥΜΕΝΟΙΣΑΤΩΔΙΚΑΙΟΙΣΥΠΕΡΤΕΑΤΟΥΚ ΤΑΣ

ΥΝΑΙΚΟΣΚΑΙΤΑΝΓΕΝΕΑΝΕΠΑΝΓΕΙΛΑΤΟΤΟΝΝΑΟΝΕΠΙΣΚΕΥ

10 ΠΑΡΑΤΟΥΟΥΤΑΝΕΓΔΟΣΙΝΠΟΙΟΥΜΕΝΟΣΕΚΑΡΥΞΕΤΟΙΣΜΥΣΤΙ

ΣΙΝΤΩΕΓΛΑΒΟΝΤΙΔΗΝΑΡΙΑΜΥΡΙΑΠΡΟΣΟΚΕΦΑΛΑΙΟΝΜΗΔΕΝ Σ

ΕΠΙΤΩΕΠΙ

ΑΥΤΟΣΤΩΝΤΕΕΡΓΩΝΚΑΙΠΑΝΤΩΝΕΠΕΜΕΛΗΘΗΓΡΑΥΙΝ

ΝΑΙΜΕΤΑΤΩΝΙΔΙΩΝΠΑΡΕΧΕΤΑΙΔΕΚΑΙΟΣΑΚΙΣΑΝΑΠΟΛΙΣΘ

ΤΑΙ

ΠΩΝΕΝΔΙΑΤΑΓΕΝΗΜΑΤΑΚΑΙΠΡΟΣΕΛΑΣΣΟΝΟΣΤΙΜΑΣΔΙ

ΠΟΛΟΙ

15 ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΩΝΤΕΕΙΝΕΚΕΝΤΑΣΠΡΟΣΤΑΝΠΟΛΙΝΑΡΕΣΚΕ ΤΑΛΑΣ

ΑΦΙΔΗΣΑΣΔΑΠΑΝΑΣΔΑΜΙΟΡΓΗΣΑΣΔΕΕΠΙΔΙΕΤΙΑΝΤΑΤΕΚΑΤΑΛ

ΕΔΕΞΑΤΟΚΑΙΤΑΣΛΟΙΠΑΣΔΑΠΑΝΑΣΠΑΡΑΤΟΥΕΠΕΤΕΛΕΣΑΤΟΕΦΩΡ

ΟΧΛΗΘΗΝΑΙΤΩΝΠΟΛΙΤΑΝ

ΕΦΟΙΣΚΑΙΠΑΣΙΝΕΔΟΞΕΤΟΙΣΣΥΝΕΔΡΟΙΣΚΑΙΤ

20 ΖΙΑΙΡΩΜΑΙΟΙΣΤΟΙΣΠΡΑΓΜΑΤΕΥΟΜΕΝΟΙΣΕ

ΑΠΟΛΕΙΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΝΤΑΣΕΠΑΙΝΙΝΞΕΝΑΡΧΟΝΟΝΑΣΙΚ

ΙΠΑΣΙΤΟΙΣΠΡΟΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙΣΠΟΙΗΣΑΙΔΕΑΥΤΟΥ ΚΑΙ

ΙΑΣΤΑΣΓΥΝΑΙΚΟΣΑΥΤΟΥΚΑΙΤΑΝΓΕΝΕΑΝΑΓΓΑΛΜΑΤΑΚΑΙ

ΟΙΣΕΠΙΧΡΥΣΟΙΣΚΑΙΑΝΑΘΙΝΑΙΕΝΤΩΙΕΡΩΤΑΣΔΕΣΠΟΙΝΑΣΕΠΙΓΡΑ

ΟΛΙΣΤΩΝΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΤΑΝΞΕΝΑΡΧΟΝΚΑΙΝΙΚΙΠΠΑΝΚΑΙΤΑΣΓΕΝΕΑΣ 25

ΕΡΓΕΤΟΥΝΤΑΣΤΑΝΠΟΛΙΝΠΑΡΑΠΑΝΤΑΤΟΝΒΙΟΝΟΜΟΙΩΣΤΕΚΑΙΕΝΤΩΝΑΩ

ΙΟΝΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΙΝΕΠΑΝΓΕΛΤΑΙΕΠΙΓΡΑΥΑΤΩΔΕΜΕΤΑΤΩΝΙΔΙΩΝ

ΙΝΑΟΝΤΑΣΔΕΣΠΟΙΝΑΣΕΠΕΣΚΕΥΑΚΕΝΑΙΕΠΙΔΕΤΟΝΤΩΝΣΕΒΑΣΤΩΝ

ΑΙΕΠΙΔΕΤΟΝΤΑΣΚΟΡΑΣΟΤΙΕΠΕΣΚΕΥΑΣΕΕΣΤΩΔΡΚΑΙΑΡΧΙΕΡΕΥΣ

ΝΔΙΑΒΙΟ ΑΙΓΕΝΟΣΑ ΤΟΥΑΛΕΙΤΟΥΡΓΗΤΟΥ ΑΡΧΩΝΠΑΣΑΣΛΙ 30

ΔΕΚΑΙΕΙΣΠΡΟΕΔΡΙΑΝΞΕΝΑΡΧΟΝΕΝΤΕΤΟΙ ΚΑΙΟΙΣΚΑΙΣΑΡΗΟΙΣ

ΜΓ

ΛΟΥΣΕΙΣΤΑΟΜΟΙΑ

ΝΟΦΑΝΕΟΣ 33

Ἄριθ. 17^α.

1
 2

4 ΔΙΕ
 5 . Ε
 6 ΕΙΣ

¹ Πρὸς «πράστυμα» κατωτ. ἐν ἀριθ. 18.

Ἄριθ. 17

.....ασ.ι;.....
ν;] τω[ν;.....
 σ;]υν[έδριον;] καὶ τοῦ[ς;.....
μελ;]λειν ὁ ναὸς τᾶ[ς θε]ο[ῦ καὶ; χρη;]ματ[ιζον;]τ.....
 5ου κατὰ τοὺς θεοὺς ἀτοπήματος [γ;.....
ου πανμεγέθους ἀναλώματος, ὧν δηλουμένω[ν μὴ εὐπο-;]
 ρούσας; τ]ᾶς πόλιος πρὸς τὸ ἐλπίζομενον ἀτύχημα ἀκολο[ύθως; .
 τοῖς προπεπολιτευμένοις ἀτῶ δικαίους ὑπέρ τε ἀτοῦ κ[αὶ] τᾶς
 γ]υναϊκὸς καὶ τᾶν γενεᾶν ἐπανγείλατο τὸν ναὸν ἐπισκευ[άσειν]
 10 παρ' ἀτοῦ, οὗ τὰν ἐγδοσιν ποιούμενος ἐκάρυξε τοῖς μυστ[ηρίοις δώ-;]
 σιν τῶ ἐγλαβόντι δηνάρια μύρια, πρὸς δ' κεφάλαιον μηδεν[ὸς δεξαμένου;]
 αὐτὸς τῶν τε ἔργων καὶ πάντων ἐπεμελήθη ἐπὶ τῶ ἐπιγράψιν [ἐπεσκευακέ-;]
 ναι μετὰ τῶν ἰδίων, παρέχεται δὲ καὶ ὁσάκις ἂν ἂ πόλις θ[λειθῆτ;]α[ι; καρ-;]
 πῶν ἐνδία τὰ γενήματα καὶ πρὸς ἐλάσσονος τιμᾶς δι..... πωλ[ῶν],
 15 γυμνασιαρχῶν τε εἵνεκεν τᾶς πρὸς τὰν πόλιν ἀρεσκεί[ας πάσ]ας
 ἀφιδήσας δαπάνας, δαμιουργήσας δὲ ἐπὶ διετίαν τὰ τε καταλ[ύματα]
 ἐδέξατο καὶ τὰς λοιπὰς δαπάνας παρ' ἀτοῦ ἐπετελέσατο ἐφ' ᾧ [μηδένα]
 ὀχληθῆναι τῶν πολιτῶν.
 ἐφ' οἷς καὶ πᾶσιν ἔδοξε τοῖς συνέδροις καὶ τ[ῶ δῆ-]
 20 μ]ω [κ]αὶ Ῥωμαίοις τοῖς πραγματευομένοις ἐ[ν]
 Μεγάλ]α πόλει εὐχαριστοῦντας ἐπαινῶν Ξέναρχον Ὀνασικ[ρά-]
 τεος ἐπ]ὶ πᾶσι τοῖς προγεγραμμένοις, ποιῆσαι δὲ αὐτο[ῦ τέ] καὶ
 Νικίππ]ας τᾶς γυναϊκὸς αὐτοῦ καὶ τᾶν γενεᾶν ἀ[γάλ]ματα καὶ
 εἰκόνας ἐν ὄπλ;]οις ἐπιχρύσοις καὶ ἀναθῆναι ἐν τῶ ἱερῶ τᾶς Δεσποίνας ἐπιγρα-
 25 φὰν ἐχούσας: « ἂ πόλις τῶν Μεγαλοπολιτῶν Ξέναρχον καὶ Νικίππαν καὶ τὰς γενεὰς
 αὐτῶν; εὐεργε]τοῦντας τὰν πόλιν παρὰ πάντα τὸν βίον», ὁμοίως τε καὶ ἐν τῶ ναῶ
 τῶν Σεβαστῶν;], ὃν κατασκευάσιν ἐπάνγγελται, ἐπιγραψάτω δὲ μετὰ τῶν ἰδίων
 ἐπὶ μὲν τὸν; ν]αὸν τᾶς Δεσποίνας ἐπεσκευακέναι, ἐπὶ δὲ τὸν τῶν Σεβαστῶν
 καθιδρυκέν;]αι, ἐπὶ δὲ τὸν τᾶς Κόρας ὅτι ἐπεσκεύασε, ἔστω δὲ καὶ ἀρχιερεὺς
 30 τῶν Σεβαστῶ;]ν, διὰ βίο[υ κ]αὶ γένος ἀ[ῦ]τοῦ ἀλειτούργητ[ο]ς ὑπάρχων πάσας λι-
 τουργίας, κκληῖν δ]ὲ καὶ εἰς προεδρίαν Ξέναρχον ἐν τε τοῖ[ς Λυ]καίοις (καὶ;) Καισαρήοις
 ὅπως (ἂν) φαινώμεθα καὶ ἐν τούτοις μεμνημένοι τῶν ἀγαθῶν καὶ ἄλ;]λους εἰς τὰ ὅμοια
 προτρεπ..... δεῖνα Ξε;]νοφάνεος. (κενόν).

Ἄριθ. 17^a

1οις	} ; πρβ. κατωτ. ἀρ. 21
2υ	
3	α.....ρ]ος	
4	διε.....τ]ᾶς	
5	Δ;]ε[σποίνας;.....ν;] δὲ	
6	εἰς.....ν	

Μέρος τῆς ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 17 κατα-
κεχωρισμένης ἐπιγραφῆς:

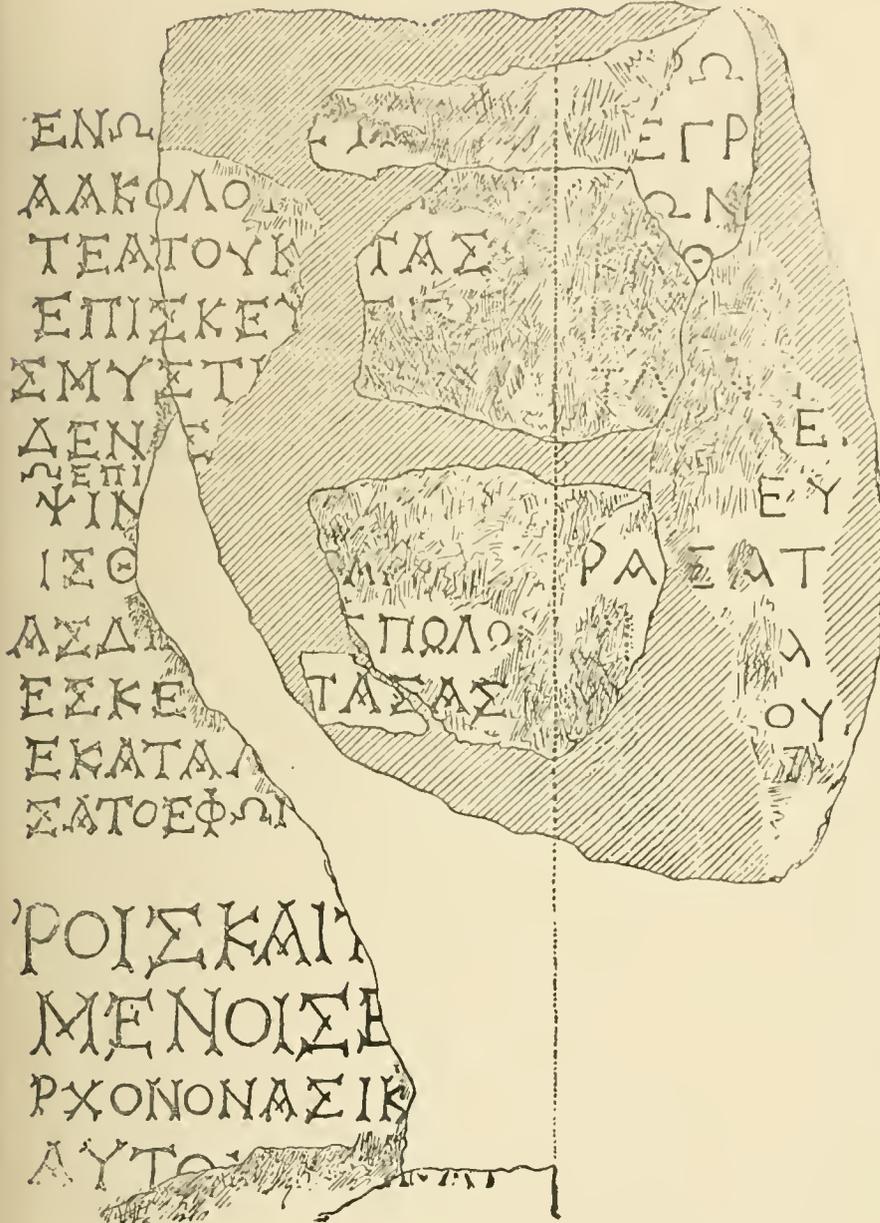
22

23

18

24

18

Σημ. Μετά τῆς ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφῆς καταχωρίζεται ἐνταῦθα καὶ τὸ κείμενον τῶν τεμαγίων ἀριθ. 22-24, περὶ τῆς θέσεως αὐτῶν πρὸς κατωτέρω ἐν τοῖς οἰκείοις ἀριθμοῖς.

'Αριθ. 18

..... και
 Ξενάρ;]χου } ; πρβ. κατ.
 ταν } ἀριθ. 23.
 ο
 δε;]υ-;
 τέρ;]ω.....
 γε]γρ[α.....
 τ;]ων.....
 κα;θ.....
 να;.....
 τα;.....
 ε.....
 ... ευ[..... χα-]
 ρ]α[ξ]άτ[ωσα]ν τοῦτο τὸ ψά-
 ρισμ]α [εἰς τ]ὸ παράστα-
 μα τ]οῦ [προ]ναίου.
 (κεῖον).

Τὸ πρὸς Α. ἄκρον τοῦ νοτίου τοίχου τοῦ προ-
 νάου συνέκειτο ἐξ ἐπαλλήλων λευκῶν (τῶν Δο-
 λιανῶν) μαρμάρων, ὧν εὐρέθησαν δύο τῶν κατω-
 τάτων¹ φέροντα τὰς προκειμένας ἐπιγραφάς.

Τῶν μαρμάρων τούτων τὸ ἕτερον, τὸ καὶ πάν-
 των κατώτατον, κεῖται ἐτι κατὰ γῶραν, ἔφερε δὲ
 τὸ τέλος (ἀριθ. 17^α) τῆς μείζονος ἤτοι προσθίας
 ἐπιγραφῆς. Τοῦ μαρμάρου τούτου (ὑψ. 0.89, πλ.
 περ. 0.83, πάχ. περ. 0.34) εἰσὶν ἀποκεκομμένοι
 αἱ κάτω πρόσθιοι γωνία, ἐφ' ὧν δὲν ὑπῆρχον γράμ-
 ματα, καὶ ἡ ἄνω δεξιὰ γωνία, ἥπερ ἴσως ἀνήκει
 τὸ κατωτέρω μὴ προσαρμόττον ἐνεπίγραφον τεμά-
 χιον ἀριθ. 21. Ἐπὶ τῆς σχεδὸν παντάπασι διε-
 φθαρμένης προσθίας ἐπιφανείας περισώζονται ἐτι
 μόνον ὀλίγα γράμματα τεσσάρων στίχων (ἀριθ.
 17^α), ὧν ἄνωθεν μὲν εὐθὺς ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ
 λίθου ὑπῆρχον ἐτι δύο στίχοι, κάτωθεν δ' αὖ ἴσως
 μόνον ἕτεροι δύο². Ὁ λίθος ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας
 φέρει ἀναθύρωσιν καὶ (κατὰ τὰς στενάς πλευράς)
 δύο μικροὺς τετραγώνους τόρμους, δι' ὧν συνεδεῖτο
 μετὰ τοῦ ὑπερκειμένου.

Τὸ δὲ ἕτερον μάρμαρον εὐρέθη πλησίον πεπτω-
 κός, φέρει δὲ γράμματα ἐπὶ τῆς προσθίας (ἀριθ.
 17) καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιφανείας (ἀριθ. 18)· ὁ λί-

¹ Εὐρέθη καὶ τὸ ἐπίκρανον φέρον δύο ἀναγλύπτους ῥόδακας.

² Ἡ ἐπιγραφή δηλονότι καθῆκε πιθανῶς 0.17 ἀπὸ τῆς κορυφῆς
 τοῦ λίθου (κατὰ γε τὸ μέσον που τοῦ λίθου, 0.35 ἀπὸ τῆς κορυφῆς,
 αἰσθεται γῶρὰς τις ἀλώθητος, ἐφ' οὗ βεβαίως δὲν ἐχαράχθησαν γράμ-
 ματα).

θος ἔχει ὕψος 0.81, ἐπὶ δὲ τῆς κάτω ἐπιφανείας
 πλάτος καὶ πάχος καὶ ἀναθύρωσιν καὶ τόρμους
 ἀνάλογα τοῖς ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ προειρη-
 μένου (ἀριθ. 17^α) λίθου. Ἄριθ. 17. Ἡ ἐπιγραφή
 ἀριθ. 17 πληροῖ ἅπασαν τὴν προσθίαν τοῦ μαρμά-
 ρου ἐπιφάνειαν, ἣτις πολλαχοῦ μὲν δεινῶς ἐστὶν
 ἀποτετριμμένη, δεξιὰ δὲ ἠκρωτηριασμένη¹. Καὶ
 ἄνωθεν μὲν τοῦ 1^{ου} στίχου τοῦ λίθου τούτου πι-
 θανῶς ὑπῆρχεν εἰς ἐτι στίχος μόνον (βεβαίως οὐχὶ
 πλείονες), δεξιὰ δὲ ἐδυνήθη νὰ προσαρμόσῃ 4-5
 ἀποκεκομμένα τεμάχια τῶν 15 πρώτων στίχων καὶ
 ἐν (ὑψ. 0.25, πλ. 0.17, πάχ. 0.06) περιλαμβά-
 νον τὸ τέλος τῶν στίχων 22-33. Ἄριθ. 18. Ἐπὶ
 τῆς δεξιᾶς ἐπιφανείας τοῦ αὐτοῦ λίθου (ἐφ' οὗ ἡ
 ὑπ' ἀριθ. 17 ἐπιγραφή) ὑπῆρχεν, ὡς εἴρηται,
 ἡ ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφή. Ταύτης ἐπ' αὐτοῦ μὲν
 τοῦ λίθου οὐδὲν ἀπέμεινε, τὰ περιλειπόμενα δὲ λεί-
 ψανα εὐρηται κεχαραγμένα ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιφα-
 νείας τεσσάρων τῶν εἰρημένων τεμαχίων καὶ ἐπὶ
 ἑτέρου ἔχοντος ὑψ. 0.19, πλάτ. 0.19, πάχ. ὡς
 0.07 (ἐπὶ τούτου περιέχεται τὸ δεξιὸν μέρος τῶν
 3-4 τελευταίων στίχων)². Τὰ λείψανα ταῦτα ἀντι-
 στοιχοῦσι κατὰ τὴν θέσιν πρὸς τοὺς 15-16 πρώ-
 τους στίχους τῆς ὑπ' ἀριθ. 17 ἐπιγραφῆς. Τὰ γράμ-
 ματα τῆς προκειμένης (ἀριθ. 18) ἐπιγραφῆς (ὑψ.
 ὡς 0.018) εἰσὶν ὀλίγη ἀραιότερα καὶ πως ἀπλού-
 στερα τῶν τῆς 17 (τοῦ α λ. γ. αἱ μέσαι γραμμαὶ
 δὲν προεκτείνονται ἐκτὸς τῆς γωνίας τῆς πρὸς ἀλ-
 λήλας συμπτώσεως). Περὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ 1^{ου} σφ-
 ζομένου στίχου πρβ. κατωτέρω ἀριθ. 23. Παρά-
 σταμα ἀπαντᾷ, καθ' ἃ μοι εὐγενῶς ὑπὸ Homolle
 ἀνεκοινώθη, καὶ ἐν Λεβαδείας ἐπιγραφῆ, ἐκδιδο-
 μένη ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῷ προσεγεῖ τεύχει τοῦ Bul-
 letin (1896 σελ. 324, στίχ. 50, 66, 68). Προναίου
 εὐρηται καὶ ἐν τῇ κατωτέρω ἐπιγραφῇ ἀριθ. 27.

¹ Ἡ δεξιὰ καὶ ἡ ὀπίσθιος ἐπιφάνεια φέρουσιν ὀριζοντίως ἔχνη ἐν-
 τομῆς γενομένης διὰ σιδηροῦ ὄργάνου μετὰ τὴν ἐκ τῆς οἰκείας θέσεως
 κατὰπτωσιν τοῦ λίθου· ἴσως αἱ ζημίαι αὗται ἀνάγονται εἰς τοὺς νεω-
 τάτους χρόνους, καθ' οὓς οἰκοδομουμένης τῆς ἐκκλησίας τοῦ πλησίον
 χωρίου ('Αστάλα), οἱ κάτοικοι, ὡς μοι ἐρρήθη, ἐπειρώντο νὰ ἀπο-
 κομίσωσι λίθους προσφόρους νὰ θεώσιν ὡς ὑπέρθυρον καὶ ἄλλος κό-
 σμος ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας· καὶ τῷ ὄντι σήμερον ἐν τῷ χωρίῳ ἐπὶ τῆς
 νοτίας μαρμᾶς τῆς ἐκκλησίας πλευρᾶς ὑπὲρ τὴν θύραν ὑπάρχουσιν
 ἐνεκτισμένα γεῖσα μετὰ σταγόνων καὶ ἠκρωτήριον θετραυμένον, τοῦ
 αὐτοῦ μαρμάρου τῶν Δολιανῶν, ἐκ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης μετε-
 νεχθέντα.

² Τὸ τεμάχιον τοῦτο, εἰρήσθω ὡς ἐκ περισσοῦ, εὐρέθη κατὰ τὸ
 μέσον τοῦ στυλοβάτου.

ΚΑΛΙΡΙΑ ΕΜΙΤΟΚΕΝΤΡΟΝΟΣ

II (1-1).

ΘΙΒΚΤΑΙΑ

IV (1-1).

V4 (1-3).

ΑΚΑΛΔΕΙ

ΚΒΣΕΝΑΚΒΛΔΚΑΙ

ΜΑΥΤΑ ΕΑ ΕΜΙ

III 1 (1-1).

ΜΑΥΤΑ Ε Α ΕΜΙ

III 2 (1-1).

1-1).

ΜΙΑΤΡΟΚΙ

1-1).

ΑΤΟΚΙΡΑΟΣΑΙ

1-1).

V5 (1-3).

Ἄλλα τινὰ τεμάχια μὴ προσαρμόζοντα μὲν τοῖς ἀνωτέρω, ἀναγόμενα δέ, ὡς καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν εἰκάσαι, εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν, μνημονεύονται κατωτέρω ἀριθ. 19-24.

Ἐπιγρ. ἀριθ. 17. Ὑψος γραμμῶν τῶν μὲν πλείστων στίχων 0.015 (ὑψ. γραμμ. τῶν κατόπιν μεταξύ τοῦ 11^{ου} καὶ 12^{ου} στίχου προσεπιγεγραμμένων 0.007), τοῦ δὲ 19^{ου} καὶ 20^{ου} στίχου 0.02. Τὰ γράμματα φέρουσι κεραίας κατὰ τὰ ἄκρα (οἶον ἐπὶ τοῦ ι) καὶ κατὰ τὰς γωνίας (οἶον ἐπὶ τοῦ δ): τὸ ρ παρὰ τὸ ἄνω ἀριστερὸν ἄκρον φέρει κόσμον ὡς μνησίσκην τινὰ κάθετον οἶον ψιλὸν πνεῦμα.

Στίχ. 1-3. Τὸ 3^{ον} (τῶν σφριζομένων) γράμμα τοῦ 1^{ου} στίχου εἶνε ἴσως τ ἢ ε. Τὸ 5^{ον} τοῦ αὐτοῦ στίχου, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ 4^{ον} τοῦ 2^{ου} στίχου καὶ τὸ 1^{ον} καὶ 4^{ον} τοῦ 3^{ου} στίχου φαίνονται ὡς ε ἢ σ.

Στίχ. 4. Πρὸ τοῦ ὀ ναὸς ἴσως ὑποκρύπτεται ἔμειλλειν παθεῖν ἢ πεσεῖν (καίτοι σπανιώτερος ὁ ἀόριστος μετὰ τὸ μέλλειν), διότι δὴ κατωτέρω γίνεταί μνεῖα ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ (πρβ. καὶ στίχ. 7). Τὸ 4^{ον} μετὰ τὸ ναὸς γράμμα εἶνε, ὡς ἐκ παλαιότερας μού τινος προχειροῦ ἀντιγραφῆς εἰκάζω, στρογγύλον, διὸ καὶ συνεπλήρωσα τὰς θεοῦ. Τὸ [ιζοι] προσέθηκα ὡσαύτως ἐκ παλαιότερας σημειώσεως. Τὰ κατόπιν δύνανται νὰ συμπληρωθῶσι κατ' ἔννοιαν: πρόκειται περὶ τοῦ ἐπικειμένου κινδύνου καὶ τοῦ ἀναγκαίου ἀναλώματος.

Στίχ. 5. Τὰ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου λείψανα ἀμφίβολον ἂν εἶνε πε.

Στίχ. 6. Πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ ου ἴχνη ὡσεὶ τ ἢ ρ. Τὰ γράμματα με τοῦ παρμεγέθους εἰσὶν ἠνωμένα, διὰ μιᾶς γραμμῆς παρισταμένου τοῦ δεξιῦ σκέλους τοῦ μ καὶ τῆς καθέτου τοῦ ε. Μετὰ τὸ δηλουμένω[ρ γῶρος ἔτι δύο που ἐλλειπόντων γραμμῶν, εἶτα λείψανα ὡς ε ἢ σ καὶ καθέτου γραμμῆς τοῦ υ καὶ ἐτέρας καθέτου γραμμῆς (συν:), μεθ' ὃ πάλιν βεβλαμμένος ὁ λίθος (απο-:). Ἴσως συμπληρωτέον ὡς ἐν τῇ μεταγραφῇ.

Στίχ. 7-8. Μετὰ τὸ ἀκολο[υθ γῶρος ἔτι ἐνὸς γράμματος, μεθ' ὃ λείψανον ἐλάχιστον ἴσως τοῦ ε ἢ σ (ἢ ρ:), ἔπειτα τὸ κάτω μέρος καθέτου γραμμῆς τοῦ ι ἢ τοῦ ρ: Κατόπιν ἀμφίβολον ἂν ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα ἐν στίχ. 7. Οὐχὶ ἀπίθανοι ἴσως συμπληρώσεις εἰρήσθωσαν ἀκολο[ύθως

. . . . πᾶσι:] τοῖς, ἢ ἀκολο[υθα ἐγδηλῶν] τοῖς (πρβ. ἔγδοσιν στίχ. 10, ἐγλαβόντι στίχ. 11), ἢ ἀκολο[υθῶν] τοῖς κλπ. Ἦπτον πιθανὸν εἶνε ὅτι λείπει τὸ Ξένιρχος.

Στίχ. 10. Περὶ μυστηρίων πρβ. ἐν Νικασίππου ἐπιγραφῇ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 106 ἀριθ. 5, στίχ. 15 καὶ σελ. 123.

Στίχ. 11. Ἐν λέξει δημόρια μία μόνη γραμμὴ ἀποτελεῖ τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ η καὶ τὸ ἀριστερὸν τοῦ ρ. Ἐν τέλει τοῦ στίχου ἴσως γραπτέον μηδενὸς δεχο (ἢ δεξα)μένου (πρβ. κατωτέρω στ. 17 ἐδέξατο καὶ ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896, σελ. 106 ἀριθ. 5, στίχ. 12 καὶ 17 ἐπεδέξατο, καὶ στίχ. 14 μηδενὸς θάλοτος προσε.θεῖν).

Στίχ. 12. Μετὰ τὸ ἐπεμελήθη ὁ λιθοξόος παραλείπων λέξεις τινὰς προσεπιγράξεν αὐτὰς μικροῖς γράμμασιν ἄνωθεν τοῦ γράψιν. Ὁ λίθος μετὰ τὸ ἄνωθεν τοῦ γράψιν δεύτερον ἐπι εἶνε τετραυσιμένος: ἐν τούτοις ἀμφιβάλων ἂν ἐν τῇ προσθήκῃ ὑπῆρχε τι πλέον μετὰ τοῦτο, ἔγραψα ἐν τῇ μεταγραφῇ ἐπὶ τῷ ἐπιγράψιν. Μετὰ τὸ γράψιν ἴσως κατὰ τοὺς στίχους 27-28 συμπληρωτέον [ἐπεσκευασέ-].

Στίχ. 13. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ στίχου λείπει πιθανῶς παθητικὸν ρῆμα. Παραλείπων νὰ ἀναγράψω ἄλλα ἀνάλογα μὲν, ἦπτον δ' εὐαρμόστως ἐνταῦθα ἔχοντα ρήματα, συμπληρωτέον ἡγοῦμαι [θ.λείθητ]α[ι καρ]πῶν ἐνδία, τῆς δι' ε γραφῆς ἐν τῷ ρήματι προκρίνων χάριν τοῦ γῶρου τὴν δι' εἰ πρβ. καὶ ἐν τῷ Νικασίππου ψήρισματι στίχ. 16-17 ἀγορίας καρπῶν γενομένης θελότων τῶν Λυκουρασίων κλπ. Διόδωρ. I, 8 «μηδεμίαν τῶν καρπῶν εἰς τὰς ἐνδεῖας ποιῆσθαι παράθεσιν», *Dittenberger Syll. inser. graec.* 246 στίχ. 54-9, *Meisterhans Gramm. der att. Inschr.* 2 σελ. 39 (25-6).

Στίχ. 14. Πρὸ τοῦ ἐν τέλει πωλῶν σφίζεται ἴχνος ἄνω εὐθείας γραμμῆς, πιθανῶς τοῦ σ ἢ ε ἢ ρ (ἐγπωλῶν: πρβ. ἔγδοσιν στίχ. 10, ἐγλαβόντι στίχ. 11, ἀλλὰ *Meisterhans Gramm. der att. Inschr.* 2 σελ. 84-5). Ἴσως δύνανται νὰ γραφῇ δι' [έτους] κλπ.

Στίχ. 15. Τὰ πρὸ τοῦ ἐν τέλει τοῦ στίχου αε λείψανα τριῶν γραμμῶν πασ εὔρηγται ἐπὶ ἐλα-

χρίστου τεμαχίου (ὑψ. 0.03, πλάτ. 0.045, πάχ. 0.02), ἔπερ νομίζω ἔτι ἀνήκει εἰς τὴν θέσιν ταύτην· οὕτω δὲ συμφώνως καὶ τῇ ἐννοίᾳ ἀναγινώσκω πάσαις ἀριθιῶσας δαπάναις.

Στίχ. 16. *δαμιοργήσας δὲ ἐπὶ διετίαν*· περὶ τῶν δημιουργῶν ἔρα *Dittenberger Syll. inser. Graec. 388* σημ. 45. *Swoboda Die griech. Volksbeschl.* σελ. 137-8, 148 κλπ. Ἐν τέλει τοῦ στίχου συνεπλήρωσα *καταλ[ήματα]*, ἄπερ καὶ *καταλύσεις ἀλλαχοῦ* λέγονται, κατ'ἀναφορὰν ἴσως οὐχὶ ἀπίθανον καὶ πρὸς τοὺς κατωτέρω (στίχ. 20) πραγματευομένους Ρωμαίους (πρβ. *Ad. Schulten De conventibus civium Romanorum, Berolini 1892*, σελ. 57 σημ. 4).

Στίχ. 18. Αἱ τρεῖς λέξεις εἰσὶ κεχαραγμέναι ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στίχου χάριν συμμετρίας. Οὐδὲν λείπει.

Στίχ. 19. Ἐν τῷ παρόντι ψηφίσματι ἀπαντῶσιν ἀπλῶς σύνεδροι, δῆμος, Ρωμαῖοι πραγματευόμενοι (πρβ. *δαμιοργήσας* ἄνωτ. στίχ. 16). Περὶ τῶν συνέδρων πρβ. καὶ *Fougères Bull. de Corr. hellén. 1896* σελ. 122-3, *Swoboda Die griech. Volksbeschl.* σελ. 147-8, *Richardson ἐν Amer. Journ. of Archaeology 1896* σελ. 185 ἐξ. Ἴ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου φράσις ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ στίχ. 21: *ἐφ' οἷς καὶ πᾶσι* (ἄνευ τοῦ *ν*) ἔδοξε.

Στίχ. 20. Περὶ τῶν πραγματευομένων Ρωμαίων ἔρα *Schulten* ἄνωτ. ἰδίᾳ σελ. 22 ἐξ., 38 ἐξ. κλπ., *Homolle Les Romains à Délos ἐν Bull. de Corr. hellén. VIII* σελ. 75 ἐξ. *Swoboda* ἄνωτ. σελ. 220-21, πρβ. *Fougères Bull. de Corr. hellén. 1896* σελ. 127. Τὸ *πραγματεύεσθαι* ἐν τῇ ἰδίᾳ (πρβ. λατιν. *negotiarum*) σημασία, ἐφ' ἧς καὶ ἐνταῦθα κεῖται, οὐχ εὔρηται παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις, πρῶτον δὲ ἀπαντᾷ οὕτω παρὰ Πλουτάρχῳ (Σύλλ. XVII, Κάτ. νεωτ. LIX), ἔπου ἐννοοῦνται οἱ Ρωμαῖοι *negotiatores*· πρβ. ἄλλως ἀ-σχυολούμενοι (= *neg-otiatores*) *Διόδωρ. XXXIV 2, 32* (= 6 Bekk.) καὶ *CIG. III 4866*; (*Schulten* ἄνωτ. σελ. 105).

Στίχ. 21. Ἐπιγραφ[ή] *Νικασίππου* συνεπλήρωσα ἐκ τοῦ ἐν τῇ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 26 ἐπιγραφῇ ὀνόματος ἀποβλέπων καὶ εἰς τὸν ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ (EA. 1896 σ. 106 ἀρ. 3 στίχ. 7 καὶ 25)

τύπον τοῦ ὀνόματος καὶ εἰς τὸν ἐνταῦθα (ἀριθ. 17) ἐν στίχ. 33 *-νοφάτεος*. Κατωτέρω ἀριθ. 26 ἀπαντᾷ ὁ τύπος Ἐπιγραφ[ή] *Νικασίππου*, τὰ δὲ γράμματα φαίνονται νεώτερα τῶν ἐνταῦθα¹. Ἀμφίβολον ἐν τούτοις, ἂν ὁ ἐκεῖ ἐκ τῶν ἰδίων ἀναθεῖς Ξεναρχος δὲν ἔχει ἄμεσον ἀναφορὰν πρὸς τὸν ἐνταῦθα. Ἐν τῷ Νικασίππου ψηφίσματι ἢ συντιμωμένη γυνὴ αὐτοῦ λέγεται *Τιμασιστράτα Ἐπιγραφ[ή] Νικασίππου* δὲ ἀπαντᾷ ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 117 ἀριθ. 12².

Στίχ. 24. Πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ ἐπιγραφῆς ἔχοντι τινὰ γραμμῶν κατὰ παλαιότεραν σημειώσιν μου παρέχουσιν τὴν λέξιν *ἔρα*, πρὸ ταύτης δ' ἔχον ὡσαύτως ἀμυδρὰ κἀθετος γραμμὴ (πιθανῶς τοῦ *ν*), ἔθεν γράψω τὴν γνωστὴν φράσιν *εἰκόνας ἐν ἔρα*· εἰκόνας μετ' ἐπιγραφῆς (γραπτὰς ἢ γαλκῆς) πρβ. καὶ ἐν Νικασίππου ψηφίσματι στίχ. 23-24 καὶ EA. 1896 σελ. 122 στίχ. 15-17.

Στίχ. 26. Ἐν ἀρχῇ προσέθηκα τὸ αὐτῶν ὡς πληροῦν ἰκανῶς τὸν οἰκεῖον χώρον, καίτοι ἡ λέξις *γεναῖ*³ δις ἄνωτέρω (στίχ. 9 καὶ 23) δὲν φέρει αὐτό. Ἐννοεῖται ἔτι δύναται καὶ ἄλλως, ἤττον ἔμως ἴσως πιθανῶς, νὰ πληρωθῇ ὁ αὐτὸς χώρος.

Στίχ. 27-31. Πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχ. 27 σφζομένου *ον* καὶ τοῦ ἐν στίχ. 30 διὰ βίου ἐκ παλαιότερας σημειώσεως τριῶν γραμμῶν ἢ λειψάνων γραμμῶν τῶν εἰκόνας γραπτέων (ὡς καὶ ἐν τῇ μεταγραφῇ συνεπλήρωσα) τῶν Σεβαστῶν. Ὁσαύτως πρὸ τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου 31 δε ἔγραψα τὸ καὶ ἄλλως εὐνόητον *καλεῖν*. Στίχ. 29· ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου θὰ συνεπληροῦτο (κατὰ τὸν στίχον 27) *κατεσκευακέναι*, ἀλλ' αἰρετωτέρα χάριν τοῦ χώρου ἐστὶν ἐλάσσων λέξις, *λ. γ.* τὸ *καθ* (ἢ ἀνιδρονκέναι). Σημειωθῆτω καὶ ἡ διάκρισις *Κόρας* (στίχ. 29) καὶ *Δεσποῖνας* (στίχ. 28). Στίχ. 30· τὸ *ν* τοῦ αὐτοῦ παραλειφθὲν ἐκ παραδρομῆς προσετέθη ὑπὸ τοῦ χαράκτου κατόπιν. Εἰ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ 30 ἀπαντᾷ ἀλειτούργητος, ἔγραψα *λε[τουργίας]* (πρβ. ἄλλως *πό.ε* κατωτ.

¹ Πρὸ τὴν ἐπὶ τῶν αὐτῶν λίθων διάφορον γραφὴν γραμμῶν τινῶν καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς οἷον Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 119 ἀριθ. 13, σελ. 126 ἀριθ. 14-15, σελ. 127 ἀριθ. 16, ἄλλως δ' ἐν ἀριθ. 5 καὶ 11.

² Ἐκεῖ ἐν τοῖς κεφαλαίοις τὸ *ν* ἐκ τυπωτικῆς παραδρομῆς ἐγράφη ἴσοσκελές.

³ Καὶ ἐν *Excavations at Megalopolis* σελ. 135, ἐπιγρ. XV στίχ. 2 ἴσως γραπτέων *τὰς γεναῖς*.

ἀριθ. 19 στίχ. 4 κλπ. καὶ τὸ κοινὸν πόλις ἐν-
ταῦθα ἀνωτ. στίχ. 21 κλπ. Πρβ. καὶ *Meisterhans*
*Grammat. der att. Inschr.*² σελ. 30). Στίχ. 31
ἐν *Excavations at Megalopolis* σελ. 139-40 ἐπιγρ.
XXVI ἀπαντᾷ «τῶν Λυκαίων καὶ Καισαρήων»
(«Imperial times . . . the writing is already very
cursive in character» *Richards*). Ὡς πρὸς τὴν
γραφὴν *Καισαρήοις* πρβ. καὶ γοητῆς Ἐφημ. Ἀρ-
χαιολ. 1896 σελ. 122 στίχ. 14, Ἀριστῆθαια κα-
τωτ. ἀριθ. 29, εὐδοκείσῳσι μεταθῆναι *Excav. at*
Megalop. σελ. 126 IV στίχ. 12 πρβ. καὶ χρῆσας
ἐν ψηφίσμασιν Ἀμφιαρείου *Dittenberger SIGS.*
291 στίχ. 3, 377 στίχ. 7 = Ἐφημ. Ἀρχ. 1889
σελ. 23, 3 στίχ. 3, σελ. 38, 2 στίχ. 7. *Meister-*
hans ἀνωτ. σελ. 30, 37.

Στίχ. 32. Τὰ ἐν τέλει τοῦ στίχου σφύζομενα
λείψανα ἀναγινώσκονται ἐπὶ τεμαχίου, ὅπερ εὐ-
ρέθη ἀποκεκομμένον καὶ περιέχει, ὡς ἀνωτέρω ἐν
ἀρχῇ εἴρηται, τὸ τέλος τῶν στίχων 22-33. Ἐπὶ
τοῦ μεγάλου λίθου ὑπὸ τὸν 31^{ον} στίχον ἐν πα-
λαιότερᾳ μου προχείρῳ ἀντιγραφῇ ἔχω οἱ μεμνη-
μένοι τῶν ἀγαθῶν, τούτων ὅμως νῦν ἐπὶ τῆς ἀπο-
τετριμμένης ἐπιφανείας τοῦ λίθου μόνον ἴσως ἀμυ-
δρῶς ἀμφίβολα ἔχνη με διακρίνονται· ὅθεν κρίνω
μᾶλλον νὰ περικλείσω πάντα μετ' ἐρωτηματικοῦ
ὡς συμπλήρωσιν, ἥτις ἄλλως κατὰ γε τὴν ἔννοιαν
ἐνταῦθα φαίνεται μοι οὐχὶ ἀπίθανος. Ἐντὶ τῆς πρὸ
τοῦ μεμνημένοι φράσεως, ἂν μὴ ἐν ἀρχῇ εἶνε οἱ
λοιποὶ ἀγῶνες, δύναται νὰ τεθῆ ἄλλη τις τῶν
συνήθων, ἄλλο ῥῆμα, 3^{ον} πρόσωπον (ὡς πρὸς τὸ
1^{ον} πρβ. κατωτ. ἀριθ. 19 στίχ. 3) κλπ.

Στίχ. 33. Ὡσαύτως ἀντὶ τοῦ ἐν ἀρχῇ ῥήμα-
τος δύναται νὰ γραφῆ ἄλλο παραπλήσιον κατὰ
τὸν οἰκεῖον τύπον.— Ἐν τέλει τοῦ στίχου ἡ γενικὴ
Ξε;]γοράνεος¹, εἶνε πιθανῶς τοῦ πατρὸς μᾶλλον
ἢ αὐτοῦ τοῦ αὐτόθι μνημονευομένου ἀνδρός. Ἴσως
ἐνταῦθα πρόκειται, εἰ μὴ περὶ τοῦ τὴν ἱερατείαν
ἢ ἄλλο ἀξίωμα ἔχοντος, περὶ τοῦ ἀνδρός, ὅστις
ἐπειψήφιζεν ἢ ἠρέθη ἵνα προνοηθῆ ἢ ἐπιμεληθῆ τῆς
ποιήσεως καὶ ἀναθέσεως.

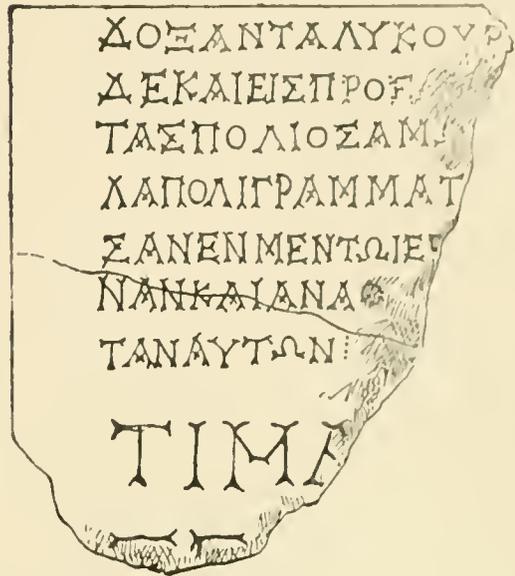
19-24 (πρβ. 17-18)

Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω πιθανῶς παραστάδος (ἀριθ.
17-18) ἦσαν κεχαραγμένα καὶ τὰ ἐξῆς τοῦ αὐτοῦ

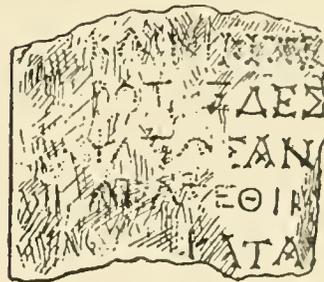
¹ Ἄλλα ὀνόματα, ἤττον ἐνταῦθα πιθανά, εἶνε Ἀθηγοράνης, Ζη-
νογοράνης, Μηγοράνης.

λευκοῦ μαρμάρου τεμάχια (ἀριθ. 19-24), ὧν τὰ
μὲν ἔχουσι γράμματα ὅμοια τοῖς τοῦ ἀριθ. 17, τὰ
δὲ τοῖς τοῦ 18. (Τὸ κείμενον τῶν ἀριθ. 22-24
ἔρα ἀνωτ. σελ. 222).

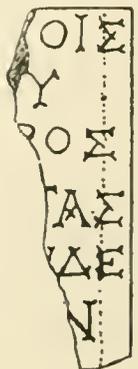
19

20

21

Ἄριθ. 19

- δόξαντα Λυκουρ[ασίους]..... καλεῖν]
 δὲ καὶ εἰς προε[δρίαν Ξέναρχον; κλπ.....
 τᾶς πόλιος ἀμ[ῶν; ἀνενοκᾶτωσαν δὲ οἱ ἐπιμεληταὶ τὸ ψάφισμα τὸ γραφέν εἰς τὸ; ἐν Μεγᾶ-]
 λα πόλι γραμματ[οφυλάκιον καὶ χαραξ (ἢ ἀνα ἢ ἐπιγραφῆ) ἀτω-;]
 5 σαν ἐν μὲν τῷ ἱερ[ῶ τᾶς Δεσποίνας;
 ναν καὶ ἀνα[θέτωσαν; εὐεργέ-;]
 ταν αὐτῶν
 Τιμ[αὶ αἱ δοθεῖσαι ὑπὸ τᾶς πόλιος (ἢ ὑπὸ Λυκουρασίω);]
 Ξε;[νάρχω Ὀνασικράτεος καὶ Νικίππα;]
 10 [θεῖος τᾶ γυναικὶ αὐτοῦ;]

Ἄριθ. 20

καὶ Νικ[ί]ππα ἐν τῷ ἱε-]
 ρῶ τᾶς] Δεσ[ποίνας]..... ἀνα (ἢ ἐπι)γρα-]
 ψάτωσ]αν
 ἀνατέθ[η]κε (ἢ ἀνατεθεικέσαι κλπ,.....
 ... κ]ατὰ.....

Ἄριθ. 21

(Μεταγραφὴν ὄρα ἐν ἀριθ. 17 α).

Ἄριθ. 22

..εμ.....
 ..αθ[η;...
 ..οις.....

Ἄριθ. 23

(Μεταγραφὴν ὄρα ἐν ἀριθ. 18).

Ἄριθ. 24

...σι;.....
 ...α]ὐτὰν ἀ[ν;..
 ..τα]ῖς κ[ατα...

7 πρώτων στίχων ὡς 0.013, τῶν δὲ δύο ἄλλων 0.025). Τὸ παρὸν τεμάχιον (δίχα ὀριζοντίως τεθραυσμένον) ἀπεκόπη ἐκ τρίτου μαρμάρου τῆς παραστάδος. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε ἐκ τῆς προσθίας (πλατείας) ἐπιφανείας τῆς παραστάδος, ἄλλως τε καὶ διότι, ὡς ἐκ τῶν ἐλλειπόντων γραμμάτων εἰκόζω, ἕκαστος στίχος εἶχε γράμματα πλείω ἢ ὥστε νὰ ἀποδοθῆ τὸ τεμάχιον εἰς τὴν δεξιᾶν (στενὴν) ἐπιφάνειαν.

Στίχ. 1. Ὁ στίχος κεχάρακται εὐθὺς ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λίθου. Ἀναγινώσκειται δόξαντα Λυκουρασίους ἢ δόξαν τᾶ Λυκουρασίωιν πόλι κλπ.

Στίχ. 2. Ἡ αὐτὴ φράσις καὶ ἀνωτέρω ἀριθ. 17 στίχ. 31. Ἔπεται περὶ ἀγώνων.

Στίχ. 3-4. Τὴν συμπλήρωσιν ἔλαβον ἐκ τοῦ περὶ Νικασίππου ψηφίσματος (Ἐφ. Ἀρχ. 1896 σελ. 106 ἀριθ. 5 στίχ. 30 ἐξ.). Γραμματοφυλάκιον ἀπαντᾷ αὐτόθι καὶ ἐν Excav. at Megalopolis σελ. 126, IV (Richards πρὸς Dittenberger Syll. inser. graec. 171 στίχ. 50-1).

Στίχ. 5. Μετὰ τὸ Δεσποίνας; ἴσως λείπει ὁ (ἐπὶ τοῦ παραστήματος;) τόπος, μεθ' ὃ ἴσως ὁ ἐν Μεγάλῃ πόλει (πρὸς ἀνωτ. ἀριθ. 18 καὶ ἐν Νικασίππου ψηφίσματι Ἐφημ. Ἀρχαιολ. ἀνωτ. στίχ. 32 «εἰ(ς) στάλαν λιθίαν»).

Ἄριθ. 19. Ἄνω ἀριστερὰ γωνία μαρμάρου τῆς παραστάδος. Ὑψ. ὡς 0.22, πλάτ. ὡς 0.20, πάχ. ὡς 0.06. Εὐρέθη ἔμπροσθέν του τοῦ βάλθρου Ἀδριανοῦ (Ἐφημ. Ἀρχ. 1896 σελ. 104 ἀριθ. 4). Γράμματα ὡς τὰ τοῦ ἀριθ. 17 (ὑψ. γρ. τῶν μὲν

Στίχ. 8 ἐξ. Ἡ συμπλήρωσις κατὰ τὸ Νικασίππου ψήφισμα (στίχ. 5).

Ἄριθ. 20. Ἄκρον ἀριστερὸν τεμάχιον. Διαστάσεις¹ αὐτοῦ $0.105 \times 0.12 \times$ ὡς 0.04 . Ἐν στίχῳ 4 ἤττον πιθανῶς δύναται νὰ γραφῆ ἀνατε]θ[η....

Γράμματα ὡς τὰ τοῦ ἀριθ. 19. Τὰ πρῶτα γράμματα τῶν στίχων εἰσὶ λίαν ἀποτετριμμένα, φαίνεται ὁμως, ὅτι κατελείπετο ἀριστερὰ πρὸ τῆς ἀρχῆς τῶν στίχων τοσοῦτος κενὸς χώρος (ἦτοι πλαίσιον πλάτ. 0.03) ὅσος καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 19 τεμαχίῳ καὶ δὴ ὅτι τὸ προκείμενον τεμάχιον ἀπεκόπη ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ἄκρου τῆς αὐτῆς καὶ τὸ 19 ἐπιφανείας. Εἰρήσθω ὅτι ἐπὶ τῆς προσθίας ἐπιφανείας τῶν ὑπ' ἀριθ. 17 καὶ 17^α λίθων ὑπολείπεται ἔλασσον πλαίσιον.

Ἄριθ. 21. Ἄνω δεξιὰ γωνία. Διαστάσεις μέγ. 0.14×0.045 , $\times 0.06$.

Γράμματα ὡς ἐν 17 καὶ 17^α. Ὁ 1^{ος} στίχος γέγραπται εὐθὺς ὑπὸ τὸ ἄνω χεῖλος τοῦ λίθου. Κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον τῶν στίχων τοῦ ἀριθ. 21 εὔρηται ἐλάχιστόν τι πλαίσιον, ἦτοι χώρος προσωρισμένος νὰ μένη κενός, τὸ λεγόμενον περιθώριον (λεῖτόν πως, οὐχὶ ἀνάγλυπτον, πλάτ. 0.01) ἀντιστοιχοῦν πρὸς ὅμοιον εὕρισκόμενον κατὰ τὸ σφζόμενον δεξιὸν ἄκρον τῶν τελευταίων στίχων τῆς ὑπ' ἀριθ. 17 ἐπιγραφῆς. Ἀλλὰ ταύτης δὲν εἶνε ἄνω δεξιὰ γωνία τὸ τεμάχιον, ἅτε τὴν δεξιάν ἐπιφάνειαν ἀνεπίγραφον ἔχον (ἢ τῆς 17 δεξιὰ ἐπιφάνεια φέρει ἐπιγραφὴν, τὴν ὑπ' ἀριθ. 18). Ὡσαύτως οὐδὲ τοῦ ἀριθ. 19 εἶνε δεξιὰ γωνία, διότι ἡ συνέχεια τοῦ λόγου ἀπαγορεύει τοῦτο. Τὸ τεμάχιον πιθανῶς εἶνε ἢ ἄνω προσθία δεξιὰ γωνία τοῦ κατὰ χώραν κειμένου μαρμάρου ἀριθ. 17^α. τὸ τέλος τοῦ 4^{ου} στίχου τοῦ προκειμένου τεμαχίου ἀριθ. 21 καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ 5^{ου} στίχου τοῦ εἰρημένου ὑπ' ἀριθ. 17^α μαρμάρου δύναται ἴσως συνδεόμενα καὶ συμπληρούμενα νὰ ἀποτελέσωσι τὰς λέξεις τῆς Δεσποίας.

Ἄριθ. 22. Πιθανῶς ἄνω ἄκρον (ἴσως ἄνω ἀριστερὰ γωνία) τῆς ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφῆς (τὰ γράμ-

¹ Ἐν ταῖς διαστάσεσι προτάσω ἀείποτε τὸ ὕψος, μεθ' ὃ ἔπεται τὸ πλάτος καὶ εἶτα τὸ πάχος.

ματα εἶνε ὅμοια). Διαστάσεις μέγ. 0.105×0.08 , $\times 0.025$.

Ἴσως ἄνωθεν τοῦ ἐμ ὑπῆρχεν εἰς ἔτι στίχος, ὥστε νὰ ἀντιστοιχῆ πρὸς τὸν 1^{ον} στίχον τοῦ ἐξῆς (ἀριθ. 23) τεμαχίου.

Ἄριθ. 23. Ἄνω δεξιὰ γωνία (ἴσως τῆς προειρημένης ἐπιγραφῆς ἀριθ. 18). Ἀμφίβολον ἂν τὸ τέλος τοῦ 5^{ου} στίχου τοῦ παρόντος τεμαχίου καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ 1^{ου} σφζόμενου στίχου τοῦ ἀριθ. 18 δύναται διὰ συνδέσεως καὶ συμπληρώσεως νὰ ἀπαρτίσωσι τὴν λέξιν δευ|τέρω. Γράμματα ὅμοια τοῖς τῶν ἀριθ. 18 καὶ 22. Ὁ 1^{ος} στίχος ἔγλυπται εὐθὺς ὑπὸ τὴν κορυφὴν τοῦ λίθου. Διαστάσεις μέγ. $0.15 \times 0.06 \times 0.15$.

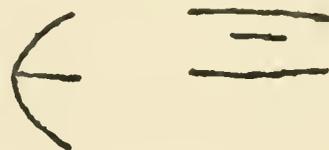
Ὅτι τὸ τεμάχιον δὲν ἀνήκει τῇ προσθίᾳ (πλατεία) ἐπιφανείᾳ τῆς παραστάδος καταρτίζεται καὶ ἐκ τῆς ἀναθυρώσεως τῆς ὑπαρχούσης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ ἐπιφανείας, ἥτις προσηρεῖδατο τῷ τοίχῳ.

Ἄριθ. 24. Τεμάχιον (δίχα τεθραυσμένον) ἴσως ἐκ τοῦ μέσου τῆς ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφῆς (γράμματα ὅμοια), οἷον ὅπως πρὸς ἄνωτέρω κεῖται ἢ εὐθὺς ἄνωθεν τῶν τριῶν τελευταίων στίχων αὐτῆς κλπ. Διαστάσεις περ. $0.19 \times 0.09 \times 0.013$.

Τὸ κατὰ ἔθηκα ἐκ παλαιότερας μού τινος σημειώσεως.

25

Τεμάχιον σπονδύλου κίονος δωρικοῦ ἐκ τοῦ προσώπου τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης, μαρμάρου λευκοῦ τῶν Δολιανῶν (πρβ. ἄνωτέρω ἀριθ. 17 ἐξ.). Ὑψ. 0.18 . Εὐρέθη ἔμπροσθεν τοῦ στυλοβάτου πρὸς Ν. τῆς ΒΑ. γωνίας αὐτοῦ. Σφίξει μέρη τριῶν ραβδώσεων (χορδὴ ραβδώσεως 0.12) μετὰ μέρος τῆς ἐτέρας ἐπιπέδου ἐπιφανείας, ἐφ' ἧς τὰ ἐξῆς δύο τεκτονικὰ γράμματα ἐξ. Ἀπόκειται νῦν ἐν τῷ Μουσείῳ Μεγαλοπόλεως.

Τῶν γραμμάτων τὸ μὲν ε ἔχει ὕψ. 0.05 , τὸ δὲ ζ, οὗ ἡ κάτω γραμμὴ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν

(μέσην) εὐθείαν τοῦ ε, τὸ $\frac{1}{2}$ τοῦ ε, ἤτοι 0.025. Πλάτος τοῦ μὲν ε 0.025, τοῦ δὲ ξ 0.05. Τὸ ὅλον πλάτος (ἀμφοτέρων σὺν τῷ μεταξύ κενῷ) 0.12. Τὰ δύο γράμματα εἶνε ἀπλᾶ ἄνευ ἀκρεμόνων καὶ ἀμελῆ μᾶλλον.

26

Ὁψις βάρου, λίθου κοινοῦ. Ὑψος 0.82, πλάτ. περίπου 0.73, πάχ. περίπ. 0.37. Εὐρέθη πρᾶνές ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης παρὰ τὸν βόρειον τοῖχον πρὸς Α. τοῦ μεγάλου βάρου καὶ τῆς στενῆς ἐκ λίθων στρώσεως. Ἡ ὀπισθεν ἐπιφάνεια τραχεῖα οὕσα συνείχετο, ὡς φαίνεται, ἤτοι μεθ' ἐνός, λίθου κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ Ἀδριανείου βάρου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1896 σελ. 104 ἀριθ. 4), ἢ μετὰ πλειόνων κατ' ἄλλα ἀλλαγῶν παραδείγματα.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας ἔμπροσθεν ὁ λίθος φέρει τόρμον (0.06), δι' οὗ συνεδεῖτο μετὰ τοῦ ἐπικράνου· αἱ κάθετοι ἐπιφάνειαι ἔφερον κάτω πέριξ (πλὴν ὀπίσω) τὸν κοινὸν μετὰ κυματίου κόσμον. Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας ἔμπροσθεν ἔγλυπται τορμίσκος πρὸς σπερέωσιν τοῦ λίθου ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου, οὗ ἀγνώστου ὄντος ἄδηλον διατελεῖ καὶ ποῦ τὸ βᾶθρον ἔκειτο.

ΞΕΝΑΡΧΟΣ ΟΝΑΣΙΚΡΑΤΟΥΣ
ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΑΝΕΘΗΚΕ

Ξέναρχος Ὀνασικράτους
ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέθηκε.

Ὁ λίθος ἐστὶν ἠκρωτηριασμένος ἐν πάσαις ταῖς γωνίαις πλὴν τῆς κάτω ἔμπροσθεν ἀριστερᾶς. Ἄνωθεν τῶν δύο στίχων τῆς ἐπιγραφῆς ὑπῆρχον ἕτεροι δύο, ἐπίτηδες ὕστερον ἐξαλειφθέντες. Τὰ σφζόμενα γράμματα (ὑψ. περ. 0.03) κοσμοῦνται διὰ μικρῶν ἀκρεμόνων· τοῦ α ἢ τεθλασμένη κεραία εἶνε ἀπλῆ, ἤτοι ἄνευ προεκβολῆς κατὰ τὴν γωνίαν τῆς συμπτώσεως, τοῦ δὲ ε ἢ εὐθεῖα ἔχει τὸ δεξιὸν ἄκρον δισχιδές.

Περὶ τοῦ ὀνόματος πρβ. τὸν δι' ἀγάλματος κλπ. τιμώμενον ἀνωτέρω ἀριθ. 17 στίχ. 21.

27

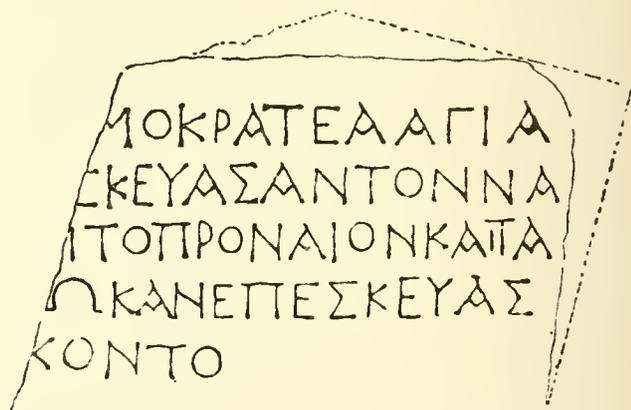
Στήλη λευκοῦ μαρμάρου, ἀριστερὰ ἐλλιπῆς,

ἄνευ κόσμου. Ὑψος 0.40, πλάτος 0.27, πάχος 0.13. Εὐρέθη ἐν τοῖς ἄνωθεν τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης ἐρειπίοις ἐν τινὶ τῶν παρὰ τὴν δεξαμενὴν δωματίων.

Ἡ ἐπιγραφή συνέκειτο ἐκ 5 στίχων· ἄνω ἄλλος στίχος δὲν ὑπῆρχεν, οὐδὲ κάτω ὑπὸ τὸ χ]οντο, ὅπου καὶ περατοῦται ἡ ἐπιγραφή. Ὑπὸ τὰ τελευταῖα ταῦτα γράμματα ὑπολείπεται κενὸν (ὑψους 0.12), ὑφ' ὃ ἡ ἐπιφάνεια εἶνε ἀνώμαλος· ἐκ τούτου ἰδίᾳ (ἀσαφές διατελεῖ, ἂν ἡ κάτω ἐπιφάνεια εἶνε ἀκατέργαστος ἢ τεθραυσμένη) εἰκάζεται ὅτι ἡ στήλη ἦν ποῦ ἐμπεπηγμένη· ὡσαύτως ἡ ὀπισθεν ἐπιφάνεια εἶνε ὠμότατα εἰργασμένη, διότι πιθανῶς προώριστο πρὸς τοίχῳ τινὶ κειμένη νὰ μὴ φαίνεται.

Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐξέχουσι τριγωνικᾶ πῶς μέρη ὑποδεικνύοντα ὅτι ὁ λίθος πρότερον εἶχεν ἄλλην ὀρθογωνίαν καὶ δὴ ἄλλην χρῆσιν, ἔπειτα δ' ὠρίσθη πρὸς ὃν βλέπομεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς σκοπόν.

Παρέχομεν ἐξῆς ἐν μεταλλογραφῆματι τὸ σφζόμενον κείμενον.

Δεῖνα καὶ Δα;]μοκράτεια Ἄγια
ἐθρικόν; ἐπε;]σκεύασαν τὸν να-
ὸν τᾶς Δεσποίνης; κα]ι τὸ προναίον καὶ τὰ
ἀναθήματα; παρέδ;]ωκαν ἐπισκευασ-
μένα ὡσπερ ὑπέσ;]χοντο.
(κενόν).

Τῆς ἐπιγραφῆς ἕκαστος στίχος ἐστὶν ἐγλυμμένος ἐπὶ ἐδάφους κεχαρακωμένου διὰ δύο παραλλήλων γραμμῶν. Τὰ γράμματα (ὑψ. 0.017-0.025) φέρουσι κατὰ τὰ κρᾶ μικροὺς ἀκρεμόνας· ἐνιαχοῦ ἐξέχει πρὸς τὰ ἄνω τὸ δεξιὸν σκέλος τοῦ α, τὸ δὲ γ

φέρει τὴν λοξὴν γραμμὴν οὐχὶ ἀκριβῶς αὐτὰ τὰ ἄκρα τῶν σκελῶν συνάπτουσιν.

Ἄν ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρεται εἰς ναὸν ἄλλον ἢ τὸν τῆς Δεσποίνης¹ (πρὸς τὴν ἄλλην, τὴν ὑπὸ Ξενάρχου, ἐπισκευὴν ἄνωτ. ἀριθ. 17), τοῦτο ἐκτὸς τοῦ παρόντος κείσθω. Ἐν στίχ. 3 ἀντὶ τῆς Δεσποίνης δύναται νὰ συμπληρωθῇ τῆς θεοῦ (κατὰ τὸ ἄνωτ. ἀριθ. 17 στίχ. 4) ἢ τῆς Κόρας (αὐτ. στίχ. 29), τότε δὲ καὶ οἱ ἐξῆς στίχοι πρεπεὶ νὰ συμπληρωθῶσι δι' ἀναλόγου ἀριθμοῦ γραμμῶν (πρὸς καὶ τῶν Σεβαστῶν ἀριθ. 17 στίχ. 27, 28· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φαίνεται ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κατασκευῆς, διότι αὕτη λέγεται ἐν τοῖς περὶ Ξενάρχου ἀριθ. 17). — Προϊόνιον ἀναφέρεται καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐκεῖ παραστάδος ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 18 ἐπιγραφῇ.

Πρὸς τοῖς πιθανωτέροις Δαμιοκράτεα (πρὸς τὸ ἀρσενικὸν Δαμιοκράτης ἐν τῇ Νικασίππου ἐπιγραφῇ στίχ. 3-4) καὶ Τιμοκράτεα ἄλλα ὀνόματα ἀπαντῶσι τὰ ἐκ τοῦ Ἐρμο-, Π(τ)ολεμο- σύνθετα.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ 2^{ου} στίχου, εἰ μὴ οἱ μνημονεύμενοι εἶνε ἐγχώριοι, ἴσως ἐνδέχεται νὰ γραφῇ τὸ καὶ ἐν τῇ κατωτέρω ἐπιγραφῇ ἀριθ. 29 στίχ. 2 Τευθρώνιοι, ὅπερ, τιθεμένου ὅτι τῆς προκειμένης πλακὸς ἐλλείπει ἀριστερὰ τοσοῦτόν που ἔσον σφίζεται, πληροῖ ἐνταῦθα ἱκανῶς τὸν οἰκτεῖον τόπον.

Τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς εἶνε Ἀγίας ἢ Ἀγιάδας· ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ὑποθέσει ἡ τελευταία συλλαβὴ τοῦ ὀνόματος εὐρίσκετο ἐν ἀρχῇ τοῦ 2^{ου} στίχου.

Στίχ. 3. Τοῦ καὶ τὸ ι παραλειφθὲν ἐκ σφάλματος ἐνεσφηνώθη κατόπιν ὑπὸ τοῦ λιθοξόου καὶ δὴ ἐχαράχθη ἔλασπον ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου.

Στίχ. 4. Τὸ ρῆμα δύναται νὰ εἶνε σύνθετον ἀπέ-, παρέδωκαν κττ. Πρὸ αὐτοῦ ἀντὶ τοῦ ἀπαθήματα δύναται ἴσως νὰ γραφῇ ἀγάματα (πρὸς προσόντα Sal. Reinach Epigr. gr. σελ. 382) κλπ.

Στίχ. 5. Ἀντὶ τοῦ ὑπέσχοιτο εἰρήσθω καὶ τὸ ηὔχοιτο (ἢ ἐδέχοιτο;).

¹ Περὶ τῆς συναφείας τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης πρὸς τὰ εἰρημένα ἐρείπια, ἐνθα εὐρέθη ἡ προκειμένη ἐπιγραφή, σημειωθῆτω ἐν παρέργῳ ὅτι καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐν τῷ ναῷ, εὐρέθησαν ἱκανὰ τεμάχια κεράμιων μετὰ τῆς λέξεως Δεσποίνης, ἐνταῦθα δ' ἔτι εὐρέθη, ὡς εἴρηται ἐν Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 114 ἀριθ. 10, καὶ ἡ ἐπιγραφή τοῦ ἱερέως Πομπηίου, ἡ συγγενὴς τῇ αὐτῇ ὑπ' ἀριθ. 11 ἐκδομένη, ἧτις εὐρέθη ἐν τῷ ναῷ τῆς Δεσποίνης.

Βωμίσκος λευκοῦ μαρμάρου, σχήματος τετραγώνου, κόσμον φέρον ἐξέχον ἄνω τε καὶ κάτω περίξ κυμάτιον μετὰ πλίνθου. Ὄλον ὕψ. 0.275, πλάτ. 0.145, πάχ. 0.125. Ἐδημοσιεύθη ἐν Δελτίῳ Ἀρχαιολ. 1890 σελ. 44 ἀριθ. 3 (πρὸς Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 104 σημ. 11). Νῦν κεῖται ἐν τῷ Μουσείῳ Μεγαλοπόλεως.

Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια φέρει ἀβαθῆ τετράγωνον καὶ λότητα καταλαμβάνουσαν ἅπαντα σχεδὸν τὸν χώρον καὶ περιβαλλομένην ὑπὸ μικροῦ χείλους (0.01). Ἐπὶ τῆς κάτω ἐπιφανείας χώρὸς τις ἐν μέσῳ φέρει μικρὰ χαράγματα ἢ σφρηλατήματα, τὸ δὲ περίξ αὐτοῦ εἶνε λείον.

Εὐρέθη ἐν τῷ σηκῷ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης κατὰ τὸ βόρειον πρόσθιον μέρος τοῦ μεγάλου βήθρου.

ΕΠΑΓΑΘΟΣ
ΤΟΥΚΥΡΙΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΟΣΤΑ
ΒΕΛΛΑΡΙΟΣ
5 ΔΕΣΠΟΙΝΑΙΣ
ΕΠΗΚΟΟΙΣ
ΕΥΧΗΝ

Ἐπάγαθος
τοῦ κυρίου
Καίσαρος τα-
βελλάριος
5 Δεσποίναις
Ἐπηκόοις
εὐχὴν.

Ἡ ἐπιγραφή (ὕψ. γραμμ. 0.011-0.015) κεχάρακται ἐπὶ μιᾶς τῶν μεταξὺ τῶν κυματίων καθέτων ἐπιφανειῶν, αἵτινες ἔχουσιν ὕψ. 0.16, πλάτ. 0.13. Τοῦ α τὸ δεξιὸν σκέλος πολλαχῶς μετὰ τὴν πρὸς τὰ ἄνω προεκβολὴν κατακάμπτεται ὀλίγον ἀριστερὰ εἰς μικρὰν γωνίαν ἢ ἀγκίστριον.

Στίχ. 5. Τὸ τελευταῖον γράμμα πολὺ μικρὸν (ὕψ. 0.005) δι' ἐλλείψιν χώρου. Περὶ Δεσποινῶν γίνεται λόγος καὶ ἐν τοῖς περὶ Ὀλυμπίας τοῦ Παυσανίου V, 15, 4 καὶ 10. Ἐπίκοος λέγεται, ὡς γνωστὸν, καὶ ἡ Ἄρτεμις, ἧτις καὶ συνελατρεύετο ἐν Λυκοσοῦρα φέρει δὲ καὶ τὸ ἐπίθετον δέσποινα (πρὸς καὶ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 107 ἀριθ. 6,

Σοφοκλ. Ἦλ. 626, *Roscher Myth. Lex.* ἐν λέξ. δέσποινα).

Περὶ *tabellarii* (tabellarii) ὄρα *Marquardt Privatleben der Römer*² σελ. 150 καὶ 804³ πρβ. ἄλλως *γραμματογράφος*.

29

Ἐπίκρανον βάρου, λευκοῦ μαρμάρου, ἐν σχήματι δωρικοῦ κιονοκράνου (πλίνθου μεθ' ἀπλουστάτου ἐγίνου μόνον), ὀπίσω ἐλλίπες. Ὀλον ὕψ. 0.115, ἐγίνου ὕψος 0.045, διάμετρος κάτω 0.39, πλίνθου ὕψ. 0.07, πλάτ. 0.535 (βάθ. σφζ. ὡς 0.40).

Εὐρέθη ἀνεστραμμένον ἐν τῷ προδόμῳ τοῦ ναοῦ τῆς Δεσποίνης παρὰ τὰς πρὸς τῷ νοτίῳ τοίχῳ βάσεις.

Ἡ ἐπιγραφή γέγραπται ἐπὶ τῆς προσθίας τῆς πλίνθου ἐπιφανείας, ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς:

ΔΑΜΟΧΑΡΙΣ - ΩΤΙΜΙΔΑΚΑΙΑΡΙΣΤΗΔΕΙΑ
ΝΙΚΙΑΤΕΥΘΡ[Ω]ΝΙΟΙΣΩΤΙΜΙΔΑΝΤΟΝΥΙΟΝ
ΔΕΣΠΟΙΝΑΙ ΡΙ[Ω]Ν

Δαμόχαρις [Σω]τιμίδα καὶ Ἀριστήθεια
Νικία Τευθρ[ώ]νιοι Σωτιμίδαν τὸν υἱὸν
Δεσποίνα[ι] (εὐ)χαριστή[ρι]σι[ον].

Τὸ ἐπίκρανον κάτω μὲν οὐδένα ἔχει τόρμον, ἄνω δὲ φέρει εὐρεῖαν τετράγωνον κοιλότητα (πλάτ 0.30) πρὸς ὑποδοχὴν τῆς πλίνθου τοῦ ἀγάλματος. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τὸ ἐπίκρανον φέρει ἐπὶ ἑκατέρου ὀπισθίου μέρους τοῦ τῆν κοιλότητα περιχειλοῦντος (ὀπίσω ἐλλείποντος) πλαισίου ἀνὰ ἓνα τόρμον πρὸς σύνδεσιν μετὰ τοῦ ἐλλείποντος ὀπίσω τεμαχίου· δύο δ' αὖ τόρμοι εὗρηται ἐπὶ τῆς προσθίας τοῦ πλαισίου πλευρᾶς παρὰ τὸ πρὸς τῆν κοιλότητα χεῖλος αὐτοῦ καὶ ἕτερος ὡσαύτως παρὰ τὸν ἀριστερὸν τῶν εἰρημένων ὀπισθίων τόρμων, γενόμενοι, ὡς εἰκάσαι, πρὸς στερέωσιν τῆς πλίνθου τοῦ ἀγάλματος ἐν τῇ κοιλότητι τοῦ ἐπικράνου διὰ μεταλλίνων γόμφων ἢ συνδέσμων.

Αὐτόθι που ἐν τῷ προνάῳ μεταξὺ τοῦ βάρου Ἀδριανοῦ (Ἐφημ. Ἀρχ. 1896 σελ. 104) καὶ τῆς ἐντεῦθεν εἰς τὸν σηκὸν εἰσόδου εὐρέθη ἐπὶ τοῦ πλακοστρώτου ἐδάφους (ὑπῆιος) κορμὸς ἀνδρικοῦ ἀγάλματος, ὧπερ προσαρμόττουσι καὶ τὰ ὡσαύτως

εὐρεθέντα κάτω τῶν κνημῶν μέρη μετὰ τῶν ἄκρων ποδῶν καὶ τῆς αὐτοῖς συμφυοῦς λεπτῆς πλίνθου (εἰς τρία τεθραυσμένα). Ἡ πλίνθος αὕτη ἔχει πλάτος ἀνάλογον τῇ τοῦ εἰρημένου ἐπικράνου κοιλότητι, πρὸς δὲ πρὸ τῶν δακτύλων τοῦ δεξιῦ ποδὸς φέρει τορμισκὸν ἀντίστοιχον τῷ ἐτέρῳ τῶν ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ἐπικράνου (ἐπὶ τοῦ πλαισίου) μνημονευθέντων δύο προσθίων. Ἀντίστοιχος τῷ δεξιῷ προσθίῳ τόρμῳ τοῦ ἐπικράνου ὑπῆρχε βεβαίως καὶ ἐπὶ τῆς μὴ σφζομένης δεξιᾶς γωνίας τῆς πλίνθου πρὸ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός· τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τοῦ παρὰ τὸν δεξιὸν πόδα ἀντιστοιχοῦντος. Προστεθήτω ὅτι ἡ τέχνη τοῦ ἀγάλματος δὲν ἀπᾶδει ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς καὶ ὅτι τοῦ μὲν ἀγάλματος ὁ θώραξ (ἢ κεφαλὴ, ὡς εἴρηται, ἐλλείπει) διαπέπλασται οὐχὶ κατ' ἀνδρα προβεβηκότα, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ νεανίαν εὐτραφή (διάκρισις μυῶνων σχεδὸν δὲν γίνεται ἐν τοῖς καθ' ἕκαστον), ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς δὲ βλέπομεν ὅτι ὁ τε πατήρ καὶ ἡ μήτηρ ἀνατιθέασιν τὸν υἱόν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων τεχμαίρομαι ὅτι τὸ ἄγαλμα ἀνήκει τῷ ἐνεπιγράφῳ ἐπικράνῳ¹. Τοῦ ἀγάλματος ἐλλείπει ἡ κεφαλὴ, ὁ δεξιὸς (γυμνός) βραχίον (περιλείπεται πρόσφυσις αὐτοῦ κατὰ τὸ δεξιὸν πλευρὸν) καὶ ἡ ἄκρα ἀριστερὰ χεῖρ. Ὀλον ὕψος μετὰ τῆς πλίνθου περ. 1 μέτρ., ὕψος ἀπὸ λαιμοῦ ἕως γονάτων 0.65, πλάτος ὤμων 0.32. Τὸ ἄγαλμα ἐστηρίζετο διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ποδός, καμπτομένου τοῦ δεξιῦ σκέλους οὐ ὁ ἄκρος πούς προέχει τι τοῦ ἐτέρου ἐπὶ τῆς πλίνθου. Τὸ ἄνω τοῦ σώματος μέχρι ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν ἔμπροσθεν εἶνε γυμνόν, τὰ δὲ κάτω καλύπτονται ὑπὸ ἱματίου, οὗ τὸ ἕτερον ἄκρον ἐκ τῶν ὀπισθεν φερόμενον συνέχει ἔμπροσθεν ὁ καθειμένος ἀριστερός βραχίον, τὸ δὲ ἄλλο ἀναδιπλουμένης τῆς γωνίας ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς κοιλίας φέρεται πρὸς τὸ ἀριστερὸν πλευρόν· τὰ δύο κράσπεδα καταλήγουσιν ἔμπροσθεν ἑκάτερον εἰς τὸ γνωστὸν κροσσωτὸν κομβίον.

Τοῦ βάρου ἡ θέσις, ἐλλείποντος μάλιστα τοῦ κιονοειδοῦς αὐτοῦ σώματος, εἶνε ἄγνωστος. Ἐν τῷ προνάῳ μεταξὺ τῶν πρὸς τῷ νοτίῳ τοίχῳ δύο περιφερῶν ὑποβάθρων ἢ βάσεων κ (πρβ. Ἐ. Ἀ. 1896 σελ. 115) καὶ μ εὗρηται ἀνατετραμμένον (ὡς ὑπό-

¹ Τὸ ἐπίκρανον μετὰ τοῦ κορμοῦ καὶ τῶν τεμαχίων κατετέθη ἐν τῷ μουσεῖῳ Μεγαλοπόλεως.

βάθρον) δωρικόν τι κιονόκρανον .l (μετὰ ὑποσραχηλίου ἀρραβδῶτου ὕψ. 0.07 καὶ μιᾶς δακτυλιοειδοῦς ζώνης) ἄνευ τέρμων, κοινῶς λίθου (ἔλρον ὕψ. 0.235 διαμ. κάτω 0.41, πλάτ. πλίνθου 0.55)· ἂν τὸ βάθρον τοῦ προκειμένου ἐπιγράνου ἴστατο ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ὑποβάθρου τούτου ἢ, ὅπερ ἤττον πιθανόν, πρὸς Β. τοῦ βάθρου Ἀδριανοῦ πλησίον παρὰ τὴν θύραν ἔπου εὐρέθη ὁ κορμὸς τοῦ ἀγάλματος, διατελεῖ ἄδηλον.

Ἡ ἐπιγραφὴ γέγραπται πάνυ ἐπιμελῶς. Τὰ γράμματα (ὕψ. 0.015) φέρουσι κεραίας καὶ ἀκρεμόνας ἐπὶ τῶν ἄκρων καὶ γωνιῶν (πρβ. τὸ δ) καὶ τὴν γνωστὴν προέκτασιν τῶν εἰς γωνίαν συμβαλλουσῶν μέσων γραμμῶν (πρβ. α, μ), πάνυ ἕμοια ὄντα τοῖς τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 17 λίθου· τὸ ρ ἐν τῷ τῶν υἱῶν, καθάπερ ἐνιαχοῦ καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἐπιγραφῇ (ἀριθ. 17), ἔχει τὴν λοξὴν γραμμὴν φερομένην ἀριστερὰ μὲν ὀλίγω κατωτέρω, δεξιὰ δὲ ἀνωτέρω τοῦ οἰκείου ἄκρου σκέλους.

Ἡ ἐνεπίγραφος ἐπιφάνεια κατὰ τὸ μέσον ἰδίᾳ σφῆδρα ἐστὶν ἀποτετριμμένη. Στίχ. 3· μετὰ τὸ ρι[ον] δὲν πιστεύω εἶναι ὑπὲρχον ἄλλα γράμματα, καίτοι ὑποφαίνονται ὡσεὶ ἔχγη τινὰ εἰ (ἦ εἰ).

Στίχ. 2. Τὸ δεῦτερον ι τοῦ Σωτιμίδαν φαίνεται ὡς εἰ παραλειφθὲν ἐνεχαράχθη ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ὕστερον.

Τὸ ὄνομα Ἀριστήθεια δὲν ἀπαντᾷ, ἔσον ἐγὼ οἶδα, ἀλλάχοῦ· ἴσως ἐνδέχεται νὰ θεωρηθῆ παραξύτονον. Ἡ διὰ τοῦ η γραφὴ δὲν χρήζει ἐξηγήσεως διαλεκτικῶς (πρβ. ἀνωτ. ἀριθ. 17 στίχ. 31). Ὡς ἀνάλογα ὀνόματα μνημονευθήτωσαν τὰ ἐν Σπάρτης ἐπιγραφαῖς Σωκλήθεια Corp. inser. gr. I 1450, Ἐτυμοκλήθεια CIG. 1373 = *Le Bas* — *Foucart* Még. et Pél. 202 (πρβ. 328^b), πρβ. CIG. 1448, — *aia* CIG. 1360.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΓΓΕΙΩΝ ΕΚ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Κατὰ τὸν Ἰούνιον μῆνα τοῦ παρελθόντος ἔτους περιελθόντα εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας ἀπετέθησαν πρό τινων μηνῶν εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τρία Βοιωτικὰ ἀγγεῖα.

Τὸ πρῶτον τούτων, φιάλη χαλκῆ κατερρωγυῖα ἔχουσα κατὰ τὸ χεῖλος ὀπὴν μικρὰν πρὸς ἀνάρτησιν (παρ. πίν. εἰκ. I²), φέρει κύκλῳ περὶ αὐτὸ ἔκτυπον ἀρχαϊκὴν ἐπιγραφὴν (αὐτ. εἰκ. I¹), ἣτις μεταγραφομένη ἔχει ὧδε: Ἰαρόν τῷ Καρυκεφίῳ Φλόφακος Ἀγάρχοτος Λεκτοῖς Θεβαίοις ἀνέθεαυ.

Ἀνετέθη λοιπὸν κατὰ τὴν ἐπιγραφὴν ἡ φιάλη τῷ Κηρυκείῳ. Ἐρμῆς Κηρύκειος φαίνεται τιμώμενος τῆς Βοιωτίας ἐν Τανάγρα. Παρὰ Πausanias, IX, XX, 3, ἀναγιγνώσκωμεν: "Ἔστιν — ἐν Τανάγρα, καὶ ὄρος Κηρύκιον, ἔνθα Ἐρμῆν τεχθῆναι λέγουσι.

Ἀνέθεσαν δὲ τὴν φιάλην ὁ Φλόφακος καὶ ὁ Ἀγάρχοτος. Πρὸς τὸ πρῶτον ὄνομα παραβλητέον πρὸς ἄλλοις τὸ προχειρότατον Βοιωτικὸν Λάβδακος. Τῷ ἐτέρῳ οὐδὲν εὔρον ὅμοιον· ἀλλ' ἡ ἀνάγνωσις φαίνεται μοι ἀσφαλῆς.

Ἐποιήσαντο δ' οὗτοι τὴν ἀνάθεσιν Λεκτοῖς Θεβαίοις, ἣτοι ὑπὲρ τῶν Λεκτῶν Θεβαίων. Περὶ τῆς τάξεως ταύτης τῶν Θεβαίων οὐδὲν εἶνε ἡμῖν ἄλλοθεν γνωστόν.

Τὸ δεύτερον ἀγγεῖον, κύλιξ πηλίνη δίωτος μελαμβαφῆς, συγκεκολλημένη ἐκ πολλῶν τεμαχίων καὶ συμπεπληρωμένη, διαμ. 0,2 μ., ὑψ. 0,095, φέρει ἐπὶ τοῦ χεῖλους ἕξωθεν ἐγγράρακτον τὴν ἐπιγραφὴν: Καλιαία εἰμί τῷ κέντρῳτος (παρ. πίν. εἰκ. II).

Καὶ ἐπὶ ἄλλων Βοιωτικῶν ἀγγείων ἔχομεν ἐπιθετον ἀντὶ τῆς γενικῆς τοῦ ὀνόματος τοῦ κτήτορος. Γοργίνιος εἰμί ὁ κότυλος καλὸς κ[αλ]ῶ ἐπὶ ἀγγείου ἐκ Θίσβης (Harvard studies, II. Boston

1891. Σ. 89-101). Μακνταία εἰμί (ὀδηλον ὅτι κύλιξ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ) δις ἐπὶ ἀγγείου μελαμβαφοῦς ἐκ Τανάγρας ἀποκειμένου ἐν τῷ ἐθνικῷ μουσεῖῳ ὑπ' ἀρ. 1118 (παρ. πίν. εἰκ. III^{1,2}. Ὅρα Δελτίον ἀρχαιολογικὸν 1888 σ. 99, ἀρ. 21.¹). Φιλνταία ἐπὶ τοῦ χεῖλους κύλικος μελαμβαφοῦς, ὑψ. 0,082 μ., διαμ. 0,17, ὡσαύτως, ὡς φαίνεται, ἐκ Βοιωτίας προερχομένης, ἐν τῷ ἐθνικῷ μουσεῖῳ καὶ ταύτης ἀποκειμένης ὑπ' ἀρ. 2519 (παρ. πίν. εἰκ. IV). Εἶνε προφανῶς τοῦτο ἐπέκτασις τῆς χρήσεως τῶν πατρωνυμικῶν ἐπιθέτων.

Ἄξιον δὲ παρατηρήσεως καὶ τὸ κατὰ σύνεσιν σχῆμα ὡς εἰ προηγεῖτο ἡ γενικὴ Καλιαία ἀντὶ τοῦ ἐπιθέτου Καλιαία, ἐπιφέρεται τὸ τῷ κέντρῳτος, ὡς καὶ ἀνωτέρω ἐν τῷ: Γοργίνιος - καλῶ.

Δηλοῖ δὲ τὸ ἐπιθετον κέντρῳ τὸν κέντρον (Ἡροδότου III 130) δεόμενον, τὸν μαστιγίαν καὶ μιανόν (Σοφοκλέους ἀπόσπασμα 309 παρ' Ἀθηναίῳ, IV, 164^a. Ἀριστοφάνους Νεφελῶν 450). Καὶ ἵνα μή τις ἀπορήσῃ ἐπὶ τῇ ἀποδόσει τοιοῦτου ἐπιθέτου τῷ κτήτορι τοῦ ἀγγείου ὑπὸ τοῦ χαράξαντος τὴν ἐπιγραφὴν, παραπέμπω εἰς I. Gr. ant. 588, ὅπου ὑπὸ τὸν πυθμένα λύγγου κεχάραται: Εἰμί δὲ Πανσαρίου τοῦ καταπυγοτάτου.

Ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου τῶν ἡμετέρων ἀγγείων (παρ. πίν. εἰκ. V^{4,5}) εἰσὶν ἐγκεχαραγμένοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀμελῶς τρεῖς ἐπιγραφαί. Καὶ ὑπὸ μὲν τὸν πυθμένα ἀναγιγνώσκεται τὸ ὄνομα: Κλεφίχα (αὐτ. εἰκ. V¹)· ἐπὶ δὲ τοῦ χεῖλους ἔνθεν μὲν: Κλεφίχα καλὰ καὶ φρίλα τῷ Πράφα[ρι]τι (αὐτ. εἰκ. V²), ἐτέρωθεν δ' ἀντιστρόφως: . . . a καλὰ ἐπόει Μαίδοκι ἢ: ἐπόει μ' Αἰδοκι (αὐτ. εἰκ. V³).

¹ Ἐν τῷ Δελτίῳ ἡ ἐπιγραφὴ ἐδημοσιεύθη Μακνταία εἰμί ὁ δὲ Kretschmer (Die griechischen Vaseninnschriften σ. 3-4), μὴ δυνάμενος δικαίως νὰ νοήσῃ ὄνομα Μαφύτας, ἀνέγνω Σαφνταία ἡμί ἐκδεχόμενος τὸ πρῶτον γράμμα ὡς σίγμα.² Ἀλλὰ προφανῶς τὸ τρίτον γράμμα εἶνε κόππα καὶ οὐχὶ ρι.

Καὶ ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ τῶν δύο μακροτέρων ἐπιγραφῶν ἀξία παρατηρήσεως εἶνε ἡ χρῆσις τοῦ Η ἀντὶ τοῦ Γ, μαρτύριον προφορᾶς τοῦ φθόγγου ὁμοίας πρὸς τὴν ἡμετέραν· ἔτι δὲ αὐτὸ τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος Η, ὅπερ εὑρηται καὶ ἐν ἄλλαις δύο Βοιωτικαῖς ἐπιγραφαῖς, ἐν καταλόγῳ τῆς Τανάγρας τοῦ ε' π. Χ. αἰῶνος (I. Gr. ant. 157 = C. i. Gr. Gr. sept. I 585, στ. 14 γ) καὶ ἐν μεταγενεστέρᾳ ἐπιτυμβίῳ ἐπιγραφῇ τῆς αὐτῆς πόλεως (C. i. Gr. Gr. sept. I 1570), ὅπου διὰ τοῦ γράμματος οὐχὶ πλέον τὸ δασὺ πνεῦμα, ἀλλ' ὁ φθόγγος ἡ δεδήλωται¹.

Πρὸς δὲ τὴν τελευταίαν ἐπιγραφὴν παραβλητέα ἄλλη ἀρχαῖκὴ ἐπιγραφὴ ἀγγείου Βοιωτικοῦ, ἥδε: *Μεγαίδα*ς ἐμ' ἐποίθησε *Χάροπι* (Gazette archéologique XIII σ. 168-169. Wiener Vorlegeblätter 1889, πίν. I 4. Kretschmer, Die griechischen Vasenschriften, σ. 53-54, ἀρ. 4).

¹ Ἐν Ἀθήναις Ὀκτωβρίῳ μηνί 1896.

Δ. ΣΠ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΛΟΣ.

Ἦν ἤδη παρεσκευασμένος ὁ πίναξ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ αἱ ἀνωτέρω βραχεῖαι σημειώσεις εἶχον

ἀποσταλῆ τοῖς ἐπιτετραμμένοις τὴν ἐκδόσιν τῆς ἐφημερίδος, ὅτε ἐνθάδε διατρίβων ἔλαβον ἐξ Ἀθηνῶν παρ' ἀνδρῶν φίλων γινῶσιν τῆς ἐκδόσεως τῆς πρώτης τῶν ἐπιγραφῶν, τῆς ἐπὶ τῆς χαλκῆς φιάλης, ἐν τῷ Bulletin de correspondance Hellénique τοῦ λήγοντος ἔτους, σ. 242-243, ὑπὸ Perdizet. Ἀλλ' οὔτε τὴν ἐκδόσιν μου ἐνόμισα μεταίαν μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐκεῖ γεγραμμένων, οὔτε ἐζήτησα ἐπιστροφὴν τοῦ χειρογράφου μου πρὸς μεταβολὴν τινα αὐτοῦ, προσιμήσας νὰ ἀφῆσω τὴν ἐκδόσιν μου, ὡς εἶχεν.

Σημειωτέον τέλος ὅτι κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τοῦ πίνακος δὲν ἀπετυπώθησαν καλῶς δύο γραμματα, τῆς ἐπιγραφῆς III² τὸ δεύτερον (Α), ἐξασπασθείσης τῆς συνδεύσεως τὰ δύο σκέλη γραμμῆς, καὶ τῆς ἐπιγραφῆς V³ τὸ ἕβδομον (Γ), ἐλλειπούσης ὡσαύτως τῆς ὀριζοντίου κεραίας. Τὸ τελευταῖον τοῦτο γράμμα εὑρηται καλῶς ἀπεικονισμένον ἐν μικρῷ ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἐν V⁵

¹ Ἐν Ὀλυμπίᾳ τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου 1896.

Δ. Σ. Σ.

¹ Καίτοι ὡς ἐκ τοῦ ἰῶν ἀντὶ ἐγὼ ἡ σημερινὴ προφορὰ τοῦ γ νομίζεται ὡς πολὺ παλαιὰ παρὰ Βοιωτοῖς, ὅμως προκειμένου περὶ οὕτω πρωτοφανοῦς γραφῆς καὶ ταύτης ἀπαντώσης ἐν ἐπιγραφῇ αὐτοσχεδίως κεχαραγμένη, νομίζω ὅτι δὲν εἶνε ἄτοπον πρὸς τὸ παρὸν νὰ ἀναγραφῇ ἐνταῦθα καὶ ἡ ὑποψία μήπως τὸ ἀνωτέρω γράμμα δὲν εἶνε Η,

ἀλλ' ἀδεξίως κεχαραγμένον Κ. Γνωστὸν δ' ἄλλως εἶνε ὅτι ὅχι πολὺ σπανίως εὐρίσκονται γεγραμμένα τὰ ψιλὰ ἀντὶ τῶν μέσων καὶ τὰ μέσα ἀντὶ τῶν ψιλῶν, περὶ οὗ καὶ ἡμεῖς ἐγράψαμεν ἐν τῇ *Περὶ τῆς Κρητικῆς διαλέκτου πραγματείᾳ* σελ. 84-85 καὶ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1892 σελ. 110.
Α. Ν. ΣΚΙΑΣ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΣΑΜΟΥ

Αἱ παρά πόδας ἀνακοινούμεναι ἐπιγραφαὶ εὐρέθησαν πρό τινων μηνῶν ἐν Σάμῳ, ἐν τόπῳ καλουμένῳ *Τηγάρι*¹. Σχεδὸν εὐθύς ἅμα τῇ εὐρέσει των μαθῶν τὸ πρᾶγμα ὁ ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ θωρηκτοῦ πλοίου «Ποσειδῶνος» σηματοφόρος κ. Sausse ἔσπευσε καὶ ἀντέγραψεν αὐτάς, τὸ δὲ ἀντίγραφον ἀνεκοίνωσέ μοι πάνυ φιλοφρόνως. Κατόπιν ἀντέγραψα καὶ γὰρ αὐτὸς [τάς ἐν λόγῳ ἐπιγραφὰς ἐπὶ ὀλίγας ὥρας εἰς Βαθὸ προσορμισθεὶς τοῦτο τὸ φθινόπωρον.

1. Γωνία μεγάλου βάρου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τὰ ἄνω εἰς ἐπίκρανον ἀπολήγοντος. Ὑψος 0,34, ὕψ. τοῦ ἐπικράνου 0,19, ὕψ. γραμμμάτων 0,015. Γράμματα λεπτὰ ἄνευ ἀκρεμόνων. Πλὴν γάσματος κατὰ τὸ μέσον ἡ ἐπιγραφή σφίζεται πλήρης.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΩ... ἈΡΣΕΒΑΣΤΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ
ΤΟ ΕΝΑΤΟ... ΧΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ ΤΟ Ε

Αὐτοκράτωρ [Καίσαρ] Σεβαστὸς αὐτοκράτωρ
τὸ ἑνατο[ν] δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ε'.

Ὁ Αὐγούστος ἀνέλαβε τὸ ε' τὴν δημαρχικὴν ἐξουσίαν τὴν 27^{ην} Ἰουνίου τοῦ ἔτους 735^{ου} ἀ. κ. Ρ. = 19 π. Χ. Ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν ὅτι εὐθύς μετὰ ταῦτα ἐνεχαράχθη ἐπὶ τοῦ λίθου ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή. Καὶ τῷ ὄντι παρά Δίῳσι τῷ Κασίῳ (LIV § 9) ἀναγινώσκωμεν τάδε. «Ὁ δὲ Αὐγούστος ἔς τε τὴν Σάμον ἐπανῆλθε ἀνταῦθα αὐθις ἐχείμασε καὶ ἐκείνοις τε ἐλευθερίαν μισθὸν τῆς διατριβῆς ἀντέδωκε καὶ ἄλλα οὐκ ὀλίγα προσδιόκησε». Ὁ Αὐγούστος διεχείμασεν ἐν Σάμῳ κατὰ τὸ 20-19 ἔτος π. Χ². Οἱ δὲ Σάμιοι εὐγνωμονοῦντες ἀνή-

¹ Ἴδε τὸ ὑπὸ Φαβρικίου τοπογραφικὸν τῆς πόλεως Σάμου σκαρίφημα ἐν ταῖς Athen. Mittheil. IX πίν. 7. Ἀκριβῶς ὁ τόπος ἔνθα εὐρέθησαν αἱ ἐπιγραφαὶ κεῖται ἐν αὐτῷ τῷ *Τηγάρι*, ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ Παναγῆ Βαρβούνη κατὰ μῆκος τῆς ἀμαξίτου τῆς ἀγοῦσης εἰς τὴν Χώραν (Fahrstrasse nach Chora) μεταξὺ τοῦ λιμένος καὶ τοῦ σημείου ἔνθα ἄρχεται ἡ ὁδὸς ἡ εἰς Βαθὸ φέρουσα (Reitweg nach Vathi).

² Gouyau, Chronologie de l'empire romain σελ. 17.

γειραν αὐτῷ τὸ μέγα καὶ ὠραῖον βάρου, ἐφ' οὗ ἡ ἀνωτέρω ἀναθηματικὴ ἐπιγραφή¹.

2. Ἐπιστυλίου τμήμα πρὸς τὰ δεξιὰ ἀποκεκρουσμένον δωρικοῦ μνημείου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψος 0,38, ὕψος γραμμμάτων 0,05.

Ο ΔΗΜΟΣ
ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΝ ΚΑΙΣΑΡ.

Ὁ δῆμος
Γερμανικὸν Καίσαρ[α]

Χάρις εἰς τὸν Τάκιτον (Annal. II § 53-55) δυνάμεθα καὶ ταύτης τῆς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς μεθ' ἱκανῆς ἀκριβείας νὰ βρῶμεν τὸν χρόνον. Ὁ Γερμανικὸς ἀνεχώρησεν ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀπερχόμενος κατὰ τὸ δεῦτερον ἐξάμηνον τοῦ ἔτους 17 μ. Χ. Διῆλθε τῶν Ἀθηνῶν καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 18 ἠναγκάσθη ἕνεκα τοῦ τοκετοῦ τῆς γυναικὸς τοῦ Ἀγριππίνης νὰ παραμείνῃ ἐν Λέσβῳ. Ἐκεῖθεν ἀνέπλευσε μέχρι Βυζαντίου ὁπόθεν κατέπλευσε καὶ πάλιν εἰς τὸ ἀρχιπέλαγος προσορμισθεὶς εἰς Σαμοθράκην, Ἰλιον, καὶ Κλάρον. Κατὰ δὲ τὰ μέσα τοῦ ἑνιαυτοῦ (18 μ. Χ.) συνηντήθη μετὰ τὸν Γν. Πίσωνα νοτιῶς τῆς Σάμου, ἐν Ῥόδῳ. Τὴν Σάμον λοιπὸν ἐπεσκέφθη μετὰ τὸ ἐν Κλάρῳ μαντεῖον πρὶν δὲ μεταβῆ εἰς Ῥόδον. Τότε δὲ καὶ οἱ Σάμιοι ἀπεφάσισαν νὰ ἰδρύσωσιν εἰς τιμὴν τοῦ μνημείου ἐκ λευκοῦ μαρμάρου.

Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ μακρηγορήσω ἐνταῦθα περὶ τῶν ἀπονεμηθεισῶν τιμῶν εἰς τὸν Γερμανικὸν ὑπὸ τῶν Ἑλληνίδων πόλεων ἀρκεῖ νὰ παραθέσω τὰ λόγια τοῦ Τακίτου *excepere Graeci quaesitissimis honoribus, vetera suorum facta dictaque praefereutes, quo plus dignationi adulatio haberet* (Annal. II § 53). Ἀλλὰ πρὸς τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφήν ἀνάγκη νὰ συσχετίσωμεν 1^{ον} τὴν παρά τὸ *Τηγάρι* ἐπίσης

¹ Εἰς τὰς τοῦ Αὐγούστου πρὸς τὴν Σάμον σχέσεις ἀναφέρονται ἔτι καὶ τάδε τὰ κείμενα: Δίων Κάσιος LIV, § 7, Στράβων XIV, § 14, Σουετώνιος, Αὐγούστος § 17 καὶ 23.

εὔρεθεισαν ἐπιγραφὴν (ὁ ἐκδότης αὐτῆς Κοντολιέων δὲν ἀναφέρει λεπτομερέστερον τὰ κατὰ τὴν εὔρεσιν αὐτῆς Athen. Mittheil. XIV σελ. 102)

Ὁ δῆμος

Ἄγριππεῖναν Μάρκου θυγατέρα
γυναῖκα Γερμανικοῦ Καίσαρος

καὶ 2^{ον} τὴν ὑπὸ P. Girard ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Σάμου μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ Τηγατίου εὔρεθεισαν καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἄνευ σχολίων ἐκδοθεῖσαν ἀναθηματικὴν ἐπιγραφὴν (Bull. Cor. Hell. II σελ. 180)

Ἦσαν καὶ Καίσαρα Γερμανικοῦ υἱὸν Γερμανικὸν Σεβαστὸν καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, εὐνοίας δὲ καὶ φιλοδόξου διαθέσεως εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὴν γερουσίαν.

Πρόκειται καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ περὶ τοῦ Γερμανικοῦ· καλεῖται δὲ ἐν αὐτῇ υἱὸς Γερμανικοῦ διότι ὁ πατὴρ αὐτοῦ Νέρων Κλαύδιος Δροῦσος εἶχε προσλάβει, μετὰ τὸν θάνατόν του, δι' ἑαυτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους του τὴν ἔνδοξον ταύτην προσωνομίαν¹.

3. Ὁ φέρων τὴν ἀνωτέρω (ἀριθ. 2) ἐπιγραφὴν λίθος εἶναι παλίμψηστος. Ἐν χρόνοις μεταγενεστέροις, οὓς ἀκριβῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ὀρίσωμεν, ἀπεξέσθη ἢ εἰς τὸν Γερμανικὸν ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ ἄλλης ἤττον ἐπιμελῶς ἐγκεχαραγμένης, ἀλλὰ διὰ μεγαλειτέρων γραμμάτων. Ἡ ἀρχαιοτέρα ἐπιγραφὴ (ἢ εἰς τὸν Γερμανικὸν ἀναφερομένη) θὰ ἦτο βαθέως ἐγκεχαραγμένη ὅπως μὴ δυνηθῆ ὁ ἀποξέσας νὰ ἐξελείψῃ αὐτὴν καθ' ὀλοκληρίαν.

ΕΥΦΑΝΙΟΥΤΟΥ
ΦΛ' ΛΕΟΝΤΙΟΣΑΠ

4. Ἡ μεταγενεστέρα αὕτη ἐπιγραφὴ ἐπαναλαμβάνεται αὐταῖς λέξεσιν ἀπαξ ἔτι τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιστυλίου. Τμημα πλῆρες, πλὴν μικροῦ τῆνω πρὸς τὰ δεξιὰ θραύσματος. Μῆκος 1,80.

¹ Δίων Κόσιος LV, § 2· Γερμανικός τε μετὰ τῶν παίδων ἐπωνομασθεῖς.

ΕΠΙΦΛ' ΕΥΦΑΝΙΟΥΤΟΥΛΙ
ΦΛ' ΛΕΟΝΤΙΟΣΑΠΟ

Ἐπὶ Φλ(αίου) Εὐφάνιου τοῦ Λα...

Φλ(αίου) Λεόντιος ἀποκατέστησεν

Τὸ μνημεῖον, ὡς φαίνεται, ἐκινδύνευε νὰ ἐρειπωθῆ ὅταν ὁ Φλ. Λεόντιος ἀνήγειρεν αὐτὸ ἐκ νέου. Ὁ Φλ. Εὐφάνιος ἦτο ὁ ἐν τῇ ἀρχῇ Δημιουργός¹. Ματαίως ἀνεζήτησα τὰ δύο ταῦτα ὀνόματα ὡς καὶ ὄνομα ἀπὸ τῶν γραμμάτων ΛΑ ἀρχόμενον εἰς τοὺς καταλόγους τῶν πρῶθεντων ἦτοι τῶν Σαμίων διαιτητῶν τῶν ἐμπεριεχομένων ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ταῖς ἀναφερομέναις εἰς τὴν περι ὀρίων μεταξὺ Σάμου καὶ Πριήνης ἔργον (Waddington, inscriptions de l'Asie mineure recueillies par Le Bas ἀριθ. 189-207).

Ἡ 6. Δύο ἕτερα τμήματα ὄρωκου ἐπιστυλίου ἐπίσης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἀλλ' οἰκοδομήματος μικροτέρου τοῦ εἰς τὸν Γερμανικὸν ἀναθηματικὸν σφύζουσι μέρος μόνον μακρῶς ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς ἐπιμελῶς ἐγκεχαραγμένης δι' ὠραίων καὶ ἀκρέμονας ἐχόντων γραμμάτων. Ὑψὸς τοῦ ἐπιστυλίου 0,34, ὄψ. τῆς πλάνης 0,32, ὄψ. τῶν σταγόνων 0,024, ὄψ. τῶν γραμμάτων 0,033. Τὸ ἕτερον τμήμα (ἀριθ. 5) πρὸς τὰριστερὰ ἀποκεκρουσμένον ἔχει μῆκος 1,06 Γ. Μ., τὸ δ' ἕτερον ἀριθ. 6) πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ τὰριστερὰ ἀποκεκρουσμένον ἔχει μῆκος 0,88.

5 ΙΚΑΙΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΑ
ΣΑΓΑΘΑΝΩΡΤΑΣΠΑΡ
vacat ΑΓΩΝΟΘΕΤΩΝ

6 ΕΟΥΥΙΩΙΣΕΒΑΣΤΩΙΚΙ
ΡΑΤΑΜΕΡΗΤΗΣΔΙΑΦΑΣ
ΣΕΒΑΣΤΩΝΚΑΙΣΑΡΕΙΩΝ

Ἀγωνες ἐν Σάμῳ ὑπὸ τὸ ὄνομα Σεβαστὰ Καίσαρεια δὲν ἦσαν, μὴ φαίνεται, μέχρι τοῦδε γνωστοί. Ἡ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ ἀφιέρωσις φαίνε-

¹ Ὁ ἐπώνυμος ἀρχὸν τῆς Σάμου ἐκαλεῖτο Δημιουργός· παραρ. Waddington ἔ. ἀ. ἀριθ. 189. Δὲν εἶν' ὅμως νὰ ἀναγράφῃται καὶ αὕτη καὶ δὲν ἦτο οὐδ' ἐνταῦθα ἀναγεγραμμένη ἐν τῷ 1^ῳ στίχῳ· παραρ. J. H. S. 1886, p. 148.

ται αναφερομένη εἰς τε τὸν Ἰούλιον Καίσαρα καὶ εἰς τὸν Αὐγούστον Ἰουλίου θεοῦ υἱῶ. Δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω περὶ τίνος ἐγένετο λόγος ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ· συμπληρωτέον ἄρα γε ΔΙΑΦΑΣ... διὰ Φασ[ήλιδα];

7. Εἰς δὲ τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας τὰς ἄρτι εἰς φῶς ἐλθούσας ἐπισυνάπτω καὶ ἄλλην, ἣτις εἶναι μὲν ἐκδεδομένη, ἣς ὅμως δὲν εἶναι ἀνωφελές νὰ παρασχωμεν καλὸν ἀντίγραφον. Ἡ ἐπιγραφή ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ Ἐπετηρίδι τῆς Σάμου (1876) ὑπὸ τοῦ συγγραφέως αὐτῆς κ. Σταματιάδου, κατόπιν δὲ καὶ αὖθις ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν τῷ ἐτέρῳ ἔργῳ του, τοῖς Σαμιακοῖς (τόμῳ πρῶτῳ). Καίπερ δὲ μνημονευομένη ἐν τῷ Jahresbericht (1880) τοῦ Bursian διέλαθε τὸν συγγραφέα τοῦ ἐν τῷ Λεξικῷ τοῦ Roscher περὶ Διονύσου ἄρθρου.

Ὁ λίθος εὐρέθη ἐπίσης ἐν Τηγάνι ἐν οἰκίᾳ κειμένη παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν εἰς Βαθὺ ἄγουσαν, εἶναι δὲ βωμὸς τετράγωνος ἐκ λευκοῦ μαρμάρου φέρων ἄνω ὠν ταινίαν· τῶν τε ὠν ἡ ἐργασία καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δηλοῦσι τοὺς Ῥωμαίους χρόνους.

ΔΑΛΛΙΩ
ΔΙΟΝΥΣΩ
ΑΝΘΕΣΤΙΟΣ

Δαλλίω
Διονύσω
Ἀνθέστιος

Τὸ ἐπίθετον Δάλλιος οὐδαμῶς ἄλλοθι εὐρέθη. Ὁ κ. Foucart (Revue archéologique 1876 II σελ. 56) φρονεῖ ὅτι πιθανῶς τὸ ὄνομα νὰ ἐγράφη οὕτω κατὰ ἐγγώριον ὀρθογραφίαν ἀντὶ τοῦ Δάλιος = Δήλιος. Ἀλλὰ πλὴν τοῦ ὅτι ἔπρεπε νὰ εὐρεθῆ ἀποχρῶσα ἐξήγησις τοῦ διπλασιασμοῦ τοῦ Λ δύσκολον καὶ νὰ δεχθῶμεν τὴν χρῆσιν δωρισμοῦ ἐν τῇ Ἰωνικῇ Σάμῳ καὶ μάλιστα πρὸς δήλωσιν Δηλίου θεοῦ, ἄλλως τε καὶ διότι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή θὰ ἦτο τὸ μόνον μνημεῖον τὸ γνωρίζον ἡμῖν ἔξω τῆς Δήλου τὴν λατρείαν τοῦ Διονύσου Δηλίου. Ὅθεν νομίζω ὅτι τὴν ἐξήγησιν τῆς αἰνιγματώδους λέξεως πρέπει νὰ μᾶς παράσχη κοινόν τι ὄνομα. Ἴσως ἀναζητητέον αὐτὴν ἐν τῇ λέξει Δάλα· ἀμπελος, ἣν ὁ Ἡσύχιος μᾶς διέσωσε.

Ἄξία παρατηρήσεως εἶναι ἡ τοῦ ἐπιθέτου πρὸ τοῦ κυρίου ὀνόματος πρόταξις.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11/23 Νοεμβρίου 1896.

PAUL PERDRIZET

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΚΕΡΑΜΙΔΕΣ ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΙ ΤΟΥ ἘΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΤΕΛΕΣΤΗΡΙΟΥ

Ἀνασκαπτομένου ὑπὸ Φιλίου τοῦ ἐν Ἐλευσίνι Τελεστηρίου εὐρέθησαν ἐν αὐτῷ καὶ πρὸ τῆς Φιλωνείου στοᾶς¹ πλεῖστοι κεραμίδες ἐκ πεντελησίου μαρμάρου, ὧν οὐκ ὀλίγαι φέρουσιν ἐπικεχαραγμένα γράμματα δηλωτικὰ τοῦ ὀνόματος τῶν ἐξεργασαμένων αὐτὰς λιθουργῶν, εἶναι δὲ καὶ ὀλόκληρα τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Ὁ χαρακτήρ τῶν γραμμάτων τούτων καὶ τὸ βάνουσον τῆς ἐργασίας αὐτῶν τῶν κεραμίδων ἐλέγχουσι τοὺς ὑστέρους ῥω-

¹ Ὀλίγιστα μόνον τεμάχια μικρὰ εὐρέθησαν ἀλλοχοῦ διεσκορπισμένα. Τὸν τόπον τῆς εὐρέσεως τῶν κεραμίδων τούτων ἔμαθον ἐκ προφορικῆς ἀνακοίνουσης τοῦ Φιλίου, ὅστις καὶ τινὰς τῶν ἐπιγραφῶν ἀνεκοίνωσεν ἄλλοτε. (Πρακτικά τῆς Ἀρχ. Ἐτ. 1882 σελ. 101 ὑποσημ.).

μαϊκοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἀνεκαινίσθη τὸ Τελεστήριον, ὡς γνωστὸν· αἱ δ' ἐπίσης πολυάριθμοι εὐρεθεῖσαι κεραμίδες τοῦ ἀρχαίου νεώ, ἦτοι τοῦ Πεισιστρατείου διακρίνονται εὐκόλως ἀπ' ἐκείνων ὡς πεποιημένα ἐκ παρίου μαρμάρου, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἐν παλαιότερᾳ ἐπιχώσει εὐρεθεῖσαι¹. Πᾶσαι αἱ εἰρημέσαι ἐνεπίγραφοι κεραμίδες προέρχονται ἀναμφιβόλως ἐκ μόνου τοῦ Τελεστηρίου, καίτοι ὅλως ἀδύνατον δὲν εἶνε νὰ ἀνήκωσιν ὀλίγαι τινὲς καὶ εἰς ἄλλα κτίρια, οἷον τὰ Μεγάλα Προπύλαια καὶ τὰ παρὰ τὸ νότιον τεῖχος οἰκοδομήματα. Ἐν αὐτοῖς ὅμως δὲν εὐρέθησαν τοιαῦται

¹ Ἐκ τῶν μετὰ τὰ Μηδικὰ οἰκοδομημάτων τοῦ Τελεστηρίου δὲν διεσώθησαν κεραμίδες, καθ' ὅσον γνωρίζω φαίνεται ὅτι φθαρθεῖσαι ὀλοσχερῶς ἀπεκομίσθησαν ἔξω τοῦ ἱεροῦ κατὰ τὴν ἐν Ῥωμαίοις χρόνοις ἀνακαίνισιν τοῦ Τελεστηρίου.

κεραμίδες, καθ' ὅσον ἐνθυμεῖται ὁ Φίλιος. Τὸ μέγεθος δὲ τῶν κεραμίδων τούτων, ὅσαι εἶνε ἀκέραιαι, εἶνε περίπου αἰεῖποτε τὸ αὐτό, καίτοι ἡ κατασκευὴ συγγάμις διαφέρει πάμπλου, κατὰ τοὺς ἐξεργασαμένους αὐτάς τεχνίτας ἀναμφιβόλως. Τὰ ἐπ' αὐτῶν γράμματα, καίπερ ἄλλως μικρὰ ἀφανῶν χειρωνάκτων σήματα ὄντα, ἔχουσι διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλευσινιακοῦ ἱεροῦ ἰκανὴν σημασίαν, διότι τινὰ ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς λίθοις κτιρίων τινῶν τῶν αὐτῶν χρόνων¹, πιθανῶς δὲ καὶ ἄλλα θὰ εὐρεθῶσιν, ὅταν ἐξετασθῶσι καλῶς ἅπαντα τὰ ἐρείπια· ἐπειδὴ δὲ μαρμαρίναι κεραμίδες δυσκόλως ὄνουνται νὰ φθαρῶσιν ἢ καὶ ἂν φθαρῶσι καὶ ἀντικατασταθῶσι τινες, αὗται θὰ εἶνε ὀλίγαι, οἱ δὲ λιθουργοὶ ἐπέγραφον ἐπ' αὐτῶν τὸ ἴδιον ὄνομα ἀναμφιβόλως μόνον ὅταν συνεκομίζοντο πολλαὶ καὶ ἦτο χρεῖα νὰ διακριθῶσιν αἱ ἐκάστῳ ἀνήκουσαι, ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῶσι πᾶσαι αἱ ἐνεπίγραφοι κεραμίδες σύγχρονοι τῆς οἰκοδομῆς τοῦ κτιρίου, ἐξ οὗ προέρχονται, καὶ πᾶν δὲ ἄλλο κτίριον φέρον τῶν αὐτῶν λιθουργῶν τὰ γράμματα σύγχρονον ὡσαύτως πρὸς ἐκεῖνο. Τὰ χρονολογικὰ δὲ ταῦτα τεκμήρια ἔχουσι ὅχι μικρὰν σπουδαίωτητα, ἀλλων μαρτυρίων ἐλλειπόντων.

Δι' εἰρημέναι ἐνεπίγραφοι κεραμίδες συλλεγθεῖσαι κατεγράφθησαν ἐν παραρτήματι τοῦ καταλόγου τῶν ἐπιγραφῶν ὑπ' ἀριθ. Κ Ι - Κ 50, ἀπέκλεινται δὲ αἱ μὲν συντετριμμέναι καὶ ὀλίγαι τινὲς τῶν ἀκέραιων ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ μουσείου, αἱ δ' ἀκέραιαι ἔξω τοῦ μουσείου. Τεμάχια τινὰ εὐρεθέντα ἢ συλλεγθέντα ὑπ' ἐμοῦ μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ καταλόγου καὶ οὐπω καταγεγραμμένα ἐν αὐτῷ δηλοῦνται ἀκολούθως ὡς ἀκατήγραφα. Δι' πλεῖστα τῶν ἐνεπιγράφων κεραμίδων εἶνε ὀχρεαγωγοὶ ἢ σω.λῆρες, ὡς ἐλέγοντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, φέρουσι δὲ τὴν ἐπιγραφὴν συνήθως μὲν ἐπὶ τῆς ὑπέριας ἐπιφανείας τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένης, σπανιώτερον δὲ ἐπὶ τῆς πρηνοῦς ἐπιφανείας τῆς ἐπικαθημένης ἐπὶ τῆς στέγης, ἢ ἐπὶ τινος τῶν ἐκατέρωθεν προεχόντων χειλέων. Οἱ καλυπτῆρες εἶνε

πολὺ ὀλιγώτεροι, διότι καὶ εὐκαλώτερον ὑπόκεινται εἰς καταστροφὴν, φέρουσι δὲ τὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῆς πρὸς τὰ ἄνω ἐστραμμένης ἐπιφανείας αὐτῶν. Ὁρθοκέραιμος ἐνεπίγραφος ὑπάρχει μία μόνη, φέρει δὲ τὸ αὐτὸ γράμμα ἐπὶ τε τοῦ πρὸς δεξιὰν χειλέου αὐτῆς καὶ ἐπὶ τοῦ ὀπισθίου. Ἐπὶ πολλῶν κεραμίδων ὑπάρχουσι δύο λιθουργῶν ὀνόματα, ὅσκις εἰς ἀμφοτέρους ἀπὸ κοινῶν ἐργαζομένους ἀνῆκε σωρὸς τις κεραμίδων, ἐφ' οὗ ἴστατο ἡ ἐνεπίγραφος ὡς σήμα· ἐνίοτε δ' ὅμως καὶ τοῦ αὐτοῦ λιθουργοῦ τὸ ὄνομα εἶνε ἐπικεχαρμημένον δις καὶ ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας τῆς κεραμίδος.

Χάρη συντομίας ἀκολούθως δηλοῦμεν διὰ οὗ τοῦ συντετριμμένου Μ(ἀκ.) τὸ ἀρχικὸν μήκος τῆς κεραμίδος, ὅσκις διετηρήθη ἀκέραιον, διὰ δὲ τοῦ Μ. τὸ οὖν σωζόμενον μήκος. Κατὰ τὴν αὐτὴν τρόπον δηλοῦται καὶ τὸ πλάτος διὰ τοῦ Π(ἀκ.) καὶ Π. Τὸ συντετριμμένον Ἐπ δηλοῖ τὴν ὑπὲρ ἐπιφανείαν τῆς κεραμίδος, ὅσκις ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφὴ, τὸ Πρ. τὴν πρηνὴ ἐπιφανείαν, τὸ δὲ Χαλ. ἐν ἑκ τῶν ἐκατέρωθεν χειλέων. Ὁ ἐν παρεθέσει ἀριθμὸς εἶνε ὁ τοῦ παραρτήματος τοῦ καταλόγου τῶν ἐπιγραφῶν, τὸ δὲ συντετριμμένον ἀκατ. δηλοῖ τὰς ἀκαταγράφους.

1. Κεραμὶς ὀχρεαγωγῆς (1). Μ(ἀκ.) 0,80.

Ἐπ. ΠΡΩΤΙΩ
ΝΟC

Πρωτίωνος.

Τοῦ αὐτοῦ λιθουργοῦ πιθανώτατα εἶνε καὶ αἱ ἐξῆς κεραμίδες ἀριθ. 2-6.

2. Τεμάχιον ὀχρεαγωγῆς (18), Μ. 0,33, Π. 0,34.

Ἐπ. ΠΡΩ

3. Τεμάχιον ὀχρεαγωγῆς ἀποκεκρουσμένον τὸ ἥμισυ τοῦ πάχους (24), Μ. 0,27, Π. 0,24.

Ἐπ. ΠΡΩ

4. Καλυπτῆρ σχεδὸν ὅλως ἀκέραιος (39) Μ. 0,82.

ΠΡΩ

5. Τεμάχιον ὀχρεαγωγῆς (14), Μ. 0,30, Π. 0,34.

Ἐπ. 9 Π

6. Τεμάχιον καλυπτῆρος (ἀκατ.) Μ. 0,21.

Ἐπ. ΡΩΤΙ

¹ Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἐτ. 1895 σελ. 180 καὶ 184 ὑποσημ. 3. Ὅτι τὸ αὐτὸ σήμα Z ἅπαντ' ἐν τε τοῖς θεμελίοις τοῦ οἰκοδομηματος καὶ ἐν νεωτέρῃ ἐπισκευῇ αὐτοῦ (σελ. 180) οὐδὲν θαυμαστόν, διότι ἡ ἐπισκευὴ δὲν θὰ ἐγένετο πολλὰ μετὰ τὴν πρώτην κατασκευὴν ἔτη, ὥστε ὁ αὐτὸς λιθουργὸς ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐργασθῆ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς ἔργοις.

Πρὸς ἀριστεράν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα.

Συνεργασίαν τοῦ Πρωτίωνος μετ' ἄλλου λιθουργοῦ δηλοῖ ἡ ἐξῆς.

7. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ πανταχόθεν ἐλλιπές (22), Μ. 0,25, Π. 0,13.

Ἰπ. ΠΡ
ΤΕ

Ἐκατέροθεν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα. Ἄν ἡ ἐπιγραφή τοῦ δευτέρου λιθουργοῦ δὲν εἶνε κεκολοβωμένη ἐν τῇ ἀρχῇ, ἀνήκει πιθανώτατα εἰς τὸν ἐπὶ τῶν ἐξῆς κεραμίδων σημειούμενον ΤΕΙ.

8. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (31), Μ. 0,18, Π. 0,14.

Πρ. ΤΕΙ

9. Τεμάχιον καλυπτῆρος (ἀκατ.) Μ. 0,16.

ΤΕΙ

Ἄνεκκοινοῦθη καὶ ὑπὸ Φιλίου ἐν Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἐτ. 1882 σελ. 101 ὑποσημ.

Ὁ αὐτὸς ΤΕΙ ἀπαντᾷ πιθανῶς καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ κεραμίδι συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ ΤΕΛ.

10. Ὀχεταγωγός (8). Μ(ἀκ.) 0,80.

Ἰπ. ΤΕΛ
ΤΕ

Ἐνὸς τῶν δύο τούτων τὸ ὄνομα πιθανῶς παριστᾷ τὸ Τ ἐν τῇ ἐξῆς κεραμίδι.

11. Ὀχεταγωγός (2), Μ(ἀκ.) 0,82.

Ἰπ. ΘΙΝΙΩΝ

Πρὸς ἀριστεράν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα, ὥστε ἀναγνώστειον [Α]θηνίων(ος). Ἐπὶ φατνώματός τινος, ἔπερ νομίζω ὅτι προέρχεται ἐκ τῶν Μεγάλων Προπυλαίων ἀναγινώσκειται τὸ ὄνομα λιθουργοῦ τινος ΑΘΗΝΕΟΥ (Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 164 ὑποσημ.), ὅστις ἐξ ἅπαντος δὲν εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν παρόντα.

12. Ὀχεταγωγός (9), Μ(ἀκ.) 0,81.

Ἰπ. ΤΕΛ

13. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (15), Μ. 0,50, Π. 0,23.

Πρ. ΤΕΛ
ΕΝΤΥ

14. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (20), Μ. 0,33, Π. 0,20.

Ἰπ. ΤΕΛ
ΔΙ

15. Τεμάχιον ἀδήλου εἶδους (46), Μ. 0,22, Π. 0,12.

ΤΕΛ
ΔΙ

16. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (32), Μ. 0,20, Π. 0,12.

Πρ. -ΕΛ

Τὸ πρῶτον γράμμα φαίνεται ὅτι ἦτο Τ.

17. Μικρὸν τεμάχιον ἀδήλου εἶδους (45), Μ. 0,09, Π. 0,08.

-ΕΛ

Τὸ πρῶτον γράμμα καὶ ἐνταῦθα φαίνεται ὅτι ἦτο Τ.

18. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ (21), Μ. 0,25, Π. 0,22.

Ἰπ. ΕΛ

Πρὸς ἀριστεράν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα, ὥστε πιθανῶς ἔκειτο καὶ ἐνταῦθα ΤΕΛ.

Τὸν αὐτὸν λιθουργὸν δηλοῖ πιθανώτατα καὶ ἡ πρώτη τῶν ἐν τῇ ἐξῆς κεραμίδι ἐπιγραφῶν.

19. Τεμάχιον ὀχεταγωγοῦ, ὡς φαίνεται, πανταχόθεν ἐλλιπές (37), Μ. 0,19, Π. 0,10.

Ἰπ. ΛΕ
Ο

Γράμματα δύνανται νὰ λείπωσιν ἑκατέροθεν, ὥστε δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ [Τε].λε[σφόρου] ἢ ἄλλο τοιοῦτον ὄνομα.

Τοῦ Ἀθηνίωνος τὸ ὄνομα δηλοῖ πιθανῶς ἡ ἐπιγραφή τῆς ἐξῆς κεραμίδος καὶ ἡ πρώτη τῶν ἐπιγραφῶν τῆς ἐπομένης:

20. Τεμάχιον ὀχρεταγωγῶς (ἀκατ.), Μ. 0,09, Π. 0,14.

Πρ. ΑΘ

21. Ὀχρεταγωγῶς (6), Μ(ἀκ.) 0,83, Π(ἀκ.) 0,60.

Υπ. ΘΑ

ΛΞ

Χειλ. ΕΥΑ

Ἡ ἐπὶ τοῦ χείλους ἐπιγραφὴ φαίνεται ὅτι ἐπαναλαμβάνει ἀμφότερα τὰ ἐπὶ τῆς ὑπτίας ἐπιφανείας ὀνόματα, τὸ πρῶτον δὲ παριστᾷ τὸν ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ.

13 κεραμίδος γνωστὸν ΕΥΤΥ, ἧτοι Εὐτύ(χιοι) πιθανώτατα. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶνε γεγραμμένον ἐπανειλημμένως καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ κεραμίδι. Ἄλλ' ὅμως πρβλ. καὶ τὰ αὐτόθι σημειούμενα. Ὁ αὐτὸς ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς ὑπ' ἀριθ. 23-24.

22. Ὀχρεταγωγῶς (3), Μ(ἀκ.) 0,84, Π(ἀκ.) 0,60.

Υπ. ΛΞ

ΕΥ+

Πρ. ΕΥΤ Τ

Χειλ. ΤΥΞ

Τὸ σταυροειδὲς γράμμα τῆς δευτέρας ἐπιγραφῆς εἶνε κακῶς γεγραμμένον Τ. Ἀμφίβολον εἶνε ἂν τὸ ἐπὶ τῆς πρηνοῦς ἐπιφανείας πρὸς δεξιὰν κείμενον γραμματοσύμπλεγμα ὀηλοῖ ἄλλον λιθουργόν, ἢ εἶνε τὸ ὄνομα αὐτοῦ τούτου τοῦ Εὐτυχίου ἡμιτελὲς καταλειφθέν. Τοῦλάχιστον ἄλλου λιθουργοῦ ὄνομα ἀπὸ ΤΥ ἀρχόμενον δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ. Τὸ ΛΞ ἢ ΕΥ ὡς κεῖται ἐν ἀριθ. 24 (πρβλ. καὶ ἀριθ. 25) δύναται νὰ παριστᾷ ἄλλον λιθουργὸν ἕτερον τοῦ ΕΥΤΥ (πρβλ. καὶ ἀριθ. 56), καί-τοι ἐπιτρέπεται νὰ συμπεράνη τις τὸ ἐναντίον ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθ. 21 κεραμίδος. Ἴδε καὶ Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἐπ. 1895 σελ. 184 ὑπόσημ. 3.

23. Τεμάχιον ὀχρεταγωγῶς (36), Μ. 0,14, Π. 0,13.

Πρ. ΤΥΞ

24. Ὀχρεταγωγῶς (4), Μ(ἀκ.) 0,81, Π(ἀκ.) 0,60.

Υπ. ΕΥ

Πρ. Ξ
ΤΥΞ

Χειλ. ΕΥΤ

Τὸ πρῶτον ἐν τῇ πρηνεῖ ἐπιφανείᾳ γραμματοσύμπλεγμα ὀηλοῖ πιθανῶς ΕΡ. Ἴδε καὶ ἀριθ. 33.

25. Τεμάχιον ὀχρεταγωγῶς (27), Μ. 0,21, Π. 0,18.

Πρ. ΕΛ

Χειλ. ΔΙ

Ὁ ἐκ τῆς παρουσίας κεραμίδος καὶ τῶν ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 14-15 γνωστὸς ΔΙ ἀπαντᾷ καὶ ἐν ταῖς ἐξῆς:

26. Τεμάχιον ὀχρεταγωγῶς (36), Μ. 0,13, Π. 0,15.

Πρ. ΔΙ

27. Μικρὸν τεμάχιον ἀδῆλου εἶδους (50), Μ. 0,12, Π. 0,12.

ΙΔ

28. Τεμάχιον ὀχρεταγωγῶς (29), Μ. 0,24, Π. 0,13.

Πρ. ΔΙ

Χειλ. □ (πιθανώτατα Π)

29. Τεμάχιον ὀρθοκεράμου (43), Μ. 0,15.

Πρὸς δεξιὰν Δ

Ὅπισθεν Δ

Ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ μεγέθους τῆς ὀρθοκεράμου εικάζω ὅτι αὕτη δὲν ἀνήκει εἰς τὸ Τελεστήριον, ἀλλ' εἰς τὸ παρὰ τὸ νότιον τεῖχος ῥωμαϊκὸν κτίριον τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἀποκαλούμενον ἰνατολικὸν οἰκοδόμημα. (Πρβλ. Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἐπ. 1895 σελ. 182). Πληρέστερον τὸ ὄνομα τοῦ λιθουργοῦ εἶνε γεγραμμένον ἐν τῇ ἐξῆς:

30. Ὀχρεταγωγῶς (7), Μ(ἀκ.) 0,80.

Υπ. ΔΙΑ

Πρ. ΔΟΥ

Πρὸς ἀριστερὰν δύναται νὰ λείπωσι γράμματα.

Ὅχι ἄλλος τις, ἀλλ' ὁ αὐτὸς μετὰ τοῦ ΕΥΤΥ ἢ τοῦ ΕΥ πιστεύω ὅτι ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐξῆς.

31. Τεμάχιον ἀδήλου εἶδους (47), Μ. 0,25, Π. 0,12.

ΙΞΙΔ

Ὁ ἐν τῇ ἐπομένῃ δὲν φαίνεται νὰ εἶνε ὁ αὐτός, διότι καὶ τὸ πρῶτον γράμμα φαίνεται ὅτι δὲν εἶνε Δ (μᾶλλον φαίνεται Ρ), καὶ ἀμφίβολον εἶνε ἂν ἀνήκει εἰς κεραμίδα τὸ τεμάχιον:

32. Τεμάχιον μαρμάρου πανταχόθεν ἑλλιπές, ὅπερ ἀμφίβολον ἂν εἶνε κεραμὶς (ἀκατ.), Μ. 0,14, Π. 0,11.

>ΙΕ

Καὶ τὸ δεύτερον γράμμα δὲν σώζεται ἀκέραιον πρὸς τὰ κάτω.

33. Τεμάχιον ὀχεταιγωγῶ (ἀκατ.), Μ. 0,22, Π. 0,30.

Υπ. ΠΟΥ

Πρ. Π

Τὸ ἐπὶ τῆς ὑπτίας ἐπιφανείας γραμματοσύμπλεγμα εἶνε ἱκανῶς ἐφαρμένον πρὸς τὰ ἄνω, ὥστε δυσκόλως δύναται νὰ ὀρισθῇ τίνα γράμματα παριστᾷ, τὸ δὲ ἐπὶ τῆς πρηνοῦς φαίνεται ὅτι παριστᾷ ΕΡ, ὡς τὸ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 24.

34. Τεμάχιον ὀχεταιγωγῶ (28), Μ. 0,11, Π. 0,17.

Χειλ. ΠΙ

Πρὸς ἀριστερὰν δύναται νὰ λείπωσι γράμματα σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ ὄνομα Ἐπιπό(ρου) ἀπαντᾷ ἐν λίθῳ τινὶ ἐκ τοῦ Τελεστηρίου προερχομένῳ. (Ἰδὲ Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 164 ὑπόσημ.). Τὸ ἐν τεμαχίῳ ἀρραβδώτου κίονος ἀπαντῶν ΠΙΝ (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἐτ. 1895 σελ. 192) παριστᾷ ἄλλον τεχνίτην, διότι ὁ κίων ἀνήκει εἰς οἰκοδόμημα παλαιότερον τοῦ Τελεστηρίου. Ἡ μήπως καὶ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο διαφθαρὲν συγχρόνως μετὰ τοῦ Τελεστηρίου ἀνεκαινίσθη καὶ αὐτό;

35. Τεμάχιον ὀχεταιγωγῶ (17), Μ. 0,35, Π. 0,30.

Υπ. ΠΟΛ

36. Τεμάχιον ἀδήλου εἶδους (44), Μ. 0,37, Π. 0,12.

ΠΟ

37. Τεμάχιον ὀχεταιγωγῶ πανταχόθεν ἑλλιπές (33, Α), Μ. 0,20, Π. 0,21.

Υπ. Π
Πρ. Ζ

Τὸ Ζ ἀναγνωστέον Ζ(ωπίρου). Πρβλ. τὴν ἐπομένην. Τὸ αὐτὸ Ζ εὐρίσκεται καὶ ἐν τοῖς λίθοις τοῦ παρὰ τὸ νότιον τεῖχος ῥωμαϊκοῦ οἰκοδομήματος (Πρακτικὰ τῆς Ἀρχ. Ἐτ. 1895 σελ. 180 καὶ 184 ἐξ. ὑπόσημ. 3), ὅπερ φαίνεται ὅτι πρέπει νὰ θεωρηθῇ σύγχρονον τοῦ Τελεστηρίου. Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω ἀριθ. 29 καὶ 25 ἐξ. Τὸ γεγονός δὲν εἶνε ἄμοιρον σπουδαιότητος ὡς ἀποδεικνύον ὅτι ἢ κατὰ τὸν Β' μ. Χ. αἰῶνα ἐπελθοῦσα καταστροφή δὲν περιωρίζετο εἰς μόνον τὸ Τελεστήριον, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ λεγόμενον Βουλευτήριον συγκατεστράφη μετ' αὐτοῦ, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα. Πρβλ. ἀριθ. 34

38. Τεμάχιον ὀχεταιγωγῶ πανταχόθεν ἑλλιπές (19), Μ. 0,56, Π. 0,22.

Υπ. ΖΩΠΥ

ἤτοι Ζωπί(ρου).

39. Τεμάχιον ὀχεταιγωγῶ (12), Μ. 0,59.

Υπ. ΖΙ

Τὸ δεύτερον κεκολοβωμένον γράμμα φαίνεται ὡς Ω.

Εἰς τὸν αὐτὸν ἀναμφιβόλως ἀνήκουσι καὶ αἱ ἐπόμενοι δύο, καίτοι ἐν αὐταῖς δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ Ζ καὶ Ν.

40. Τεμάχιον ὀχεταιγωγῶ, ὡς φαίνεται (33), Μ. 0,20, Π. 0,13.

Πρ. Ζ

41. Μικρὸν τεμάχιον ἀδήλου εἶδους (49), Μ. 0,13, Π. 0,08.

Ζ.

42. Τεμάχιον ὀχεταιγωγῶ (34), Μ. 0,22, Π. 0,13.

Υπ. ΝΟC

Γράμματα δύνανται νὰ λείπωσι μόνον πρὸς δεξιάν.

43. Μικρὸν τεμάχιον ἀδήλου εἶδους (48), Μ. 0,09, Π. 0,10.

Ν Ο C

Τὸ τελευταῖον ἠκρωτηριασμένον γράμμα φαίνεται ὡς C. Τοῦτο τὸ τεμάχιον φαίνεται ὅτι εἶνε τὸ ὑπὸ Φιλίου ἐκδοθὲν ἐν Πρακτ. τῆς Ἀρχ. Ἐπ. 1882 σελ. 101 ὑποσημ.

44. Ὀχεταγωγὸς (5), Μ(ἀκ.) 0,83.

Υπ. Ο Ν Ο
Ο Ν Ο

45. Τεμάχιον ὀχεταγωγῶ (25), Μ. 0,30, Π. 0,12.

Πρ. Ο Ν Ο

46. Τεμάχιον καλυπτῆρος (41), Μ. 0,35.

Ο Ν Ο

47. Τεμάχιον καλυπτῆρος (42), Μ. 0,20.

Ο Ν Ο

48. Ὀχεταγωγὸς (10), Μ. 0,72, Π. 0,42.

Υπ. C ω Η

• Πιθανῶς Σωτη(ρίωνος) ἢ Σωτη(ρίχου). Ὁ αὐτὸς ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ.

49. Τεμάχιον ὀχεταγωγῶ (26), Μ. 0,14, Π. 0,13.

Χεῖλ. C ω

50. Τεμάχιον ὀχεταγωγῶ (13), Μ. 0,34.

Υπ. Δ Γ Δ Θ Ο Υ

Πρὸς ἀριστερὰν δύνανται νὰ λείπωσι γράμματα, ὥστε ἀναγνωστὸν πιθανῶς [Ἐπ]αράθου.

51. Ὀχεταγωγὸς (44), Μ(ἀκ.) 0,69.

Υπ. Θ Ε

52. Καλυπτῆρ (39, Α), Μ. 0,72.

Υπ. Φ Ε

Ἄναμφιβόλως ἀναγνωστὸν καὶ ἐνταῦθα Θε-
53. Τεμάχιον ὀχεταγωγῶ (16), Μ. 0,29, Π. 0,35.

Υπ. Γ Α Ι

ἤτοι Γαί(ου).

54. Τεμάχιον ὀχεταγωγῶ (30), Μ. 0,19, Π. 0,20.

Πρ. Ε Υ C Ι Ν Ι

Γράμματα δύνανται νὰ λείπωσιν ἑκατέρωθεν. Ἄναγνωστὸν, ὡς φαίνεται, [Ἐλ]ευσινί(ου). Ἡ ἐπιγραφή ἀναφέρεται ὄχι εἰς τὸν ποιήσαντα λιθοργόν, ἀλλ' εἰς τὸ ἱερόν, δι' ὃ ἤτο προωρισμένη ἢ κεραιμία. Ὅτι δὲ Ἐλευσίνιον ἐκαλεῖτο καὶ τὸ ἐν αὐτῇ τῇ Ἐλευσίνι ἱερόν ἴδε C I A IV, 1, ἀριθ. 27 b στ. 29, IV 2 ἀριθ. 1034 b στ. 1. (Προβλ. καὶ Foucart ἐν Bull. d. corr. Hell 1880 σελ. 237. Τοῦ αὐτοῦ ἱεροῦ τὸ ὄνομα πιστεύω ὅτι κεῖται καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἑφημ. Ἀρχ. 1893 σελ. 99 ἐκδοθείσῃ ἐπιγραφῇ Α, 15, ἐνθα ἀναγνωστὸν ταῖς [ἐν] Ἐλ[ε]υσινί[ω].

55. Τεμάχιον καλυπτῆρος (40), Μ. 0,15.

Υπ. C T P

Γράμματα δύνανται νὰ λείπωσιν ἑκατέρωθεν.

56. Τεμάχιον ὀχεταγωγῶ (ἀκατ.), Μ. 0,35, Π. 0,25.

Υπ. Ε Β Ε

ἤτοι πιθανῶς Εὐε-. Ἄν ἀναφέρεται εἰς τὸν ἀνωτέρω (ἀριθ. 22) μνημονευθέντα Ε V, ἀμφίβολον.

57. Τεμάχιον ὀχεταγωγῶ πανταχόθεν ἐλλειπὲς (23), Μ. 0,26, Π. 0,20.

Πρ. Ε Ι

58. Τεμάχιον ὀχεταγωγῶ τέλῃς χεῖρονος τῶν ἄλλων (38), Μ. 0,15, Π. 0,15.

Υπ. Α
Χεῖλ. Α

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΣΗΜΑΤΑ ΕΠΙ ΑΡΧΑΙΩΝ ΥΔΡΑΓΩΓΩΝ ΣΩΛΗΝΩΝ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ

Μετὰ τῶν ἐπὶ τῶν κεραμίδων ἐπιγραφῶν πρέπον φαίνεται νὰ ἐκδοθῶσι καὶ ἕτερα ἅπαντα χειρωνακτικὰ σήματα, ἧτοι τὰ ἐπὶ μολυβδίνων ὑδραγωγῶν σωλήνων ἐν τῷ ἐν Ἐλευσίνι μουσεῖῳ ἀποσθεθειμένων, εὐρεθέντων δὲ πάντων ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ἱεροῦ ἀνασκάπτοντος τοῦ Φιλίου. Οἱ σωλήνες οὗτοι εἶνε κατεσκευασμένοι ἐκ πλατέος ἐλάσματος συγκεκαμμένου καὶ συγκεκολλημένου καθ' ἅπαν τὸ μήκος αὐτῶν, διὸ καὶ τὸ σχῆμα αὐτῶν οὐδέποτε εἶνε κυλινδρικόν, ἀλλ' ἀπολήγει εἰς γωνίαν κατὰ τὴν γραμμὴν τῆς συγκολλήσεως· τὰ δ' ἐπ' αὐτῶν σήματα εἶνε ἔκτυπα ἰκανῶς προέχοντα. Καθ' ἃ μαρτυρεῖ ὁ Φίλιος, εὐρέθησαν ἅπαντες κατὰ τὰ πρὸς ἀνατολὰς τῶν Μικρῶν Προφυλαίων μεταγενέστερα ἐρείπια, τὰ ὑπ' αὐτοῦ συνήθως *Βυζαντινὰ χαλίσματα* ἀποκαλούμενα. Εἷς ἐκ τῶν ἐχόντων τὴν μεγίστην εὐρύτητα διήρχετο παρὰ τὸν πύργον Α' τὸ ῥωμαϊκὸν τεῖχος τοῦ περιβόλου ἀπάγων ἔξω ὕδωρ πιθανῶς ὄμβριον, ἕτερος δὲ μικρᾶς διαμέτρου, ὃν δὲν δύναται νὰ ὀρίσῃ ὁ Φίλιος, εὐρέθη κάτωθεν τῆς ἐξωτερικῆς βαθμίδος τῶν Μικρῶν Προφυλαίων ἀπάγων τὸ ὕδωρ τῆς παρ' αὐτὰ μεταγενεστέρας δεξάμενης η', ἀλλ' οὗτος φαίνεται ὅτι εἶνε εἷς ἐκ τῶν μηδὲν σήματα φερόντων, ὁ μακρότατος πάντων ἔχων μήκος 2,33 μ. μεγίστην δὲ διάμετρον 0,11.

1) Σωλὴν μήκους 1,54. Μεγίστη διάμετρος 0,14.

Σῆμα

VIII

2) Σωλὴν ἐκ δύο τμημάτων συγκεκολλημένων συνιστάμενος. Ὀλικὸν μήκος αὐτοῦ 2,30, μεγίστη διάμετρος 0,14.

Σῆμα Y ✱

3) Σωλὴν μήκους 1,80. Μεγίστη διάμετρος 0,125.

Σῆμα ← — E H

4) Σωλὴν μήκους 0,90. Μεγίστη διάμετρος 0,10

Σῆμα 9H

Μετ' αὐτὸ φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἄλλο σῆμα κατεστραμμένον ὑπὸ τῆς καπιώσεως τοῦ μολύβδου.

5) Σωλὴν μήκους 1,70. Μεγίστη διάμ. 0,11.

Σῆμα ἐφθαρμένον: I¹ (ἴσως III)

Πλὴν τούτων ὑπάρχουσιν ἐν τῷ μουσεῖῳ καὶ ἄλλοι σωλήνες ἄνευ σημάτων, ἧτοι ὁ ἀνωτέρω μνημονευθεὶς, ἕτερος μήκους 1,60, μεγίστης δὲ διαμέτρου 0,20, ἕτερος μήκους 0,85, μεγίστης δὲ διαμέτρου 0,10 καὶ ἄλλα τινὰ τεμάχια ἐφθαρμένα.

A. N. Σ.

(Ἐξεδόθη τῇ 31^η Ἰανουαρίου 1897)

¹ Ἰδὲ τὸ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἀρχ. Ἐτ. 1887 πίν. I σχεδιαγράφημα καὶ τὴν ἔκθεσιν τοῦ Φιλίου αὐτόθι σελ. 53 ὑποσ. 2.

A.

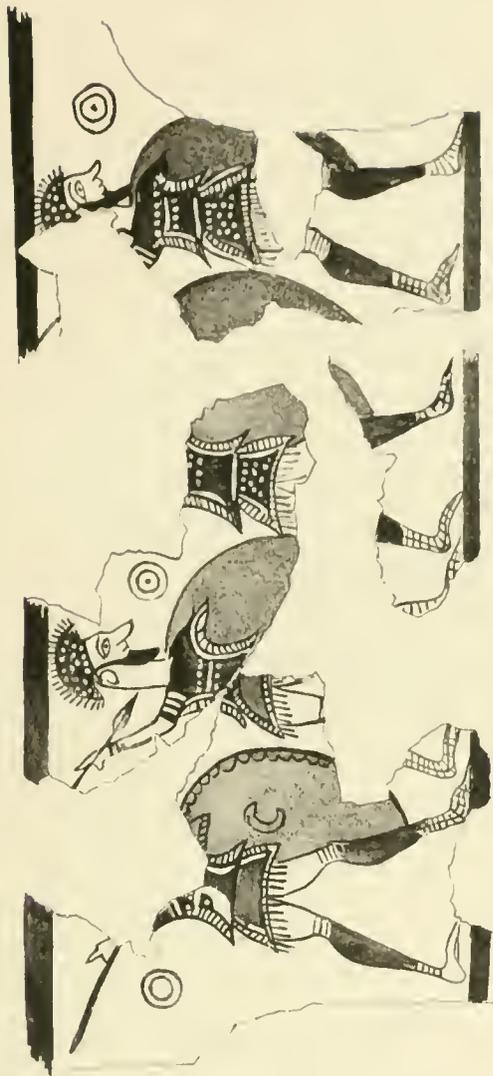
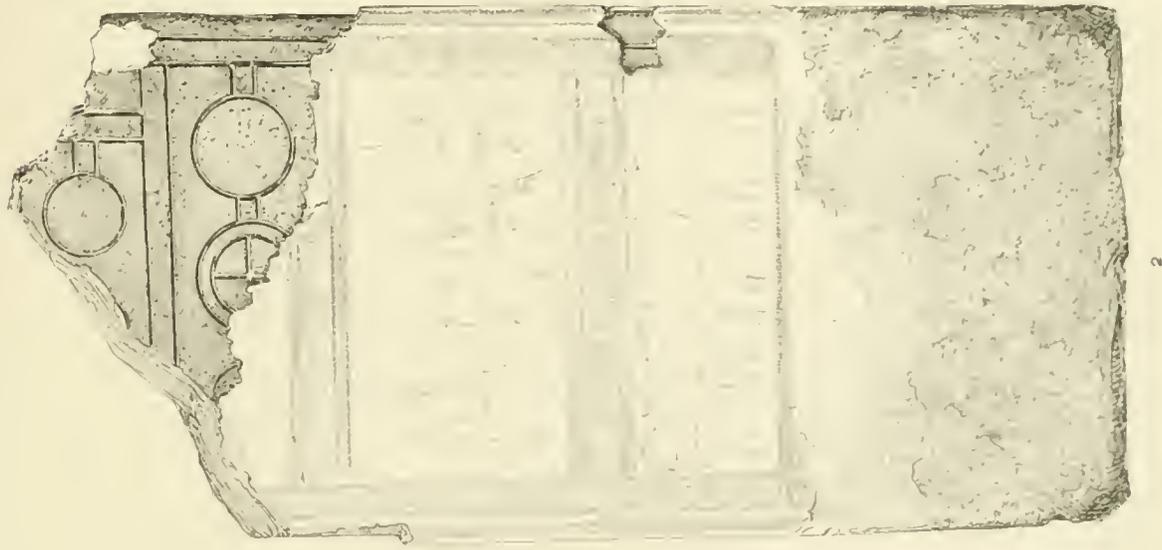

B.

ΓΡΑΠΤΗ ΣΤΗΛΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

Α. ΠΡΟΣΟΨΙΣ Β. ΠΛΑΓΙΑ ΟΨΙΣ

Διόργη Α. Γροσβέριου

1

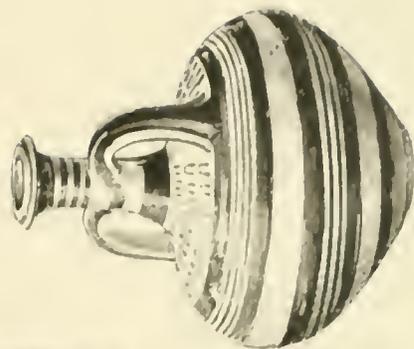
3

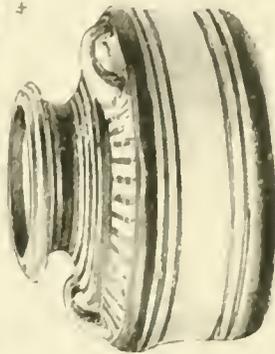
5

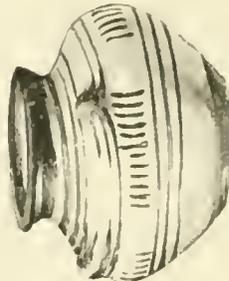
4

8

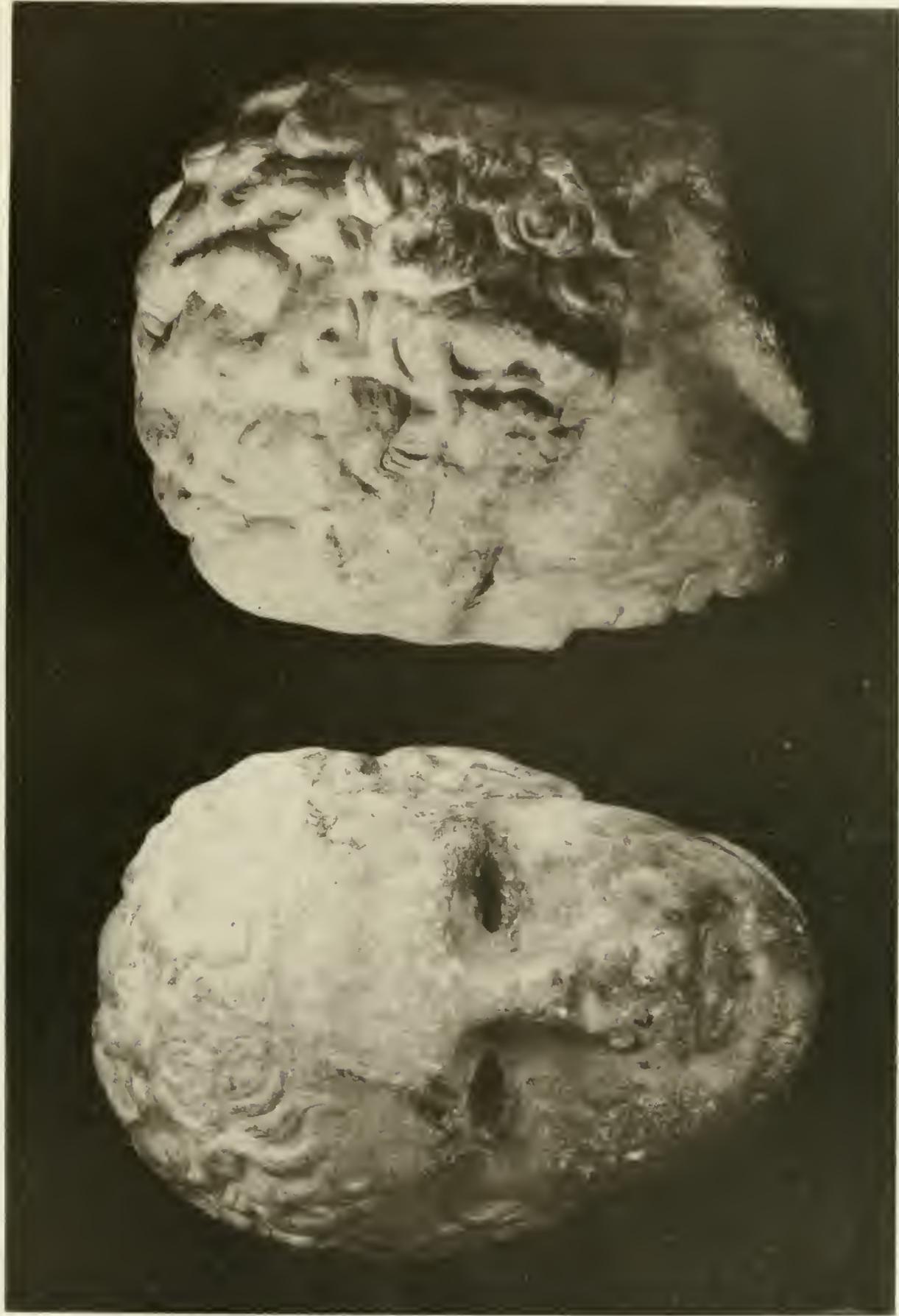
7

6

ΤΕΘΡΙΠΠΟΝ ΡΗΛΙΝΟΝ

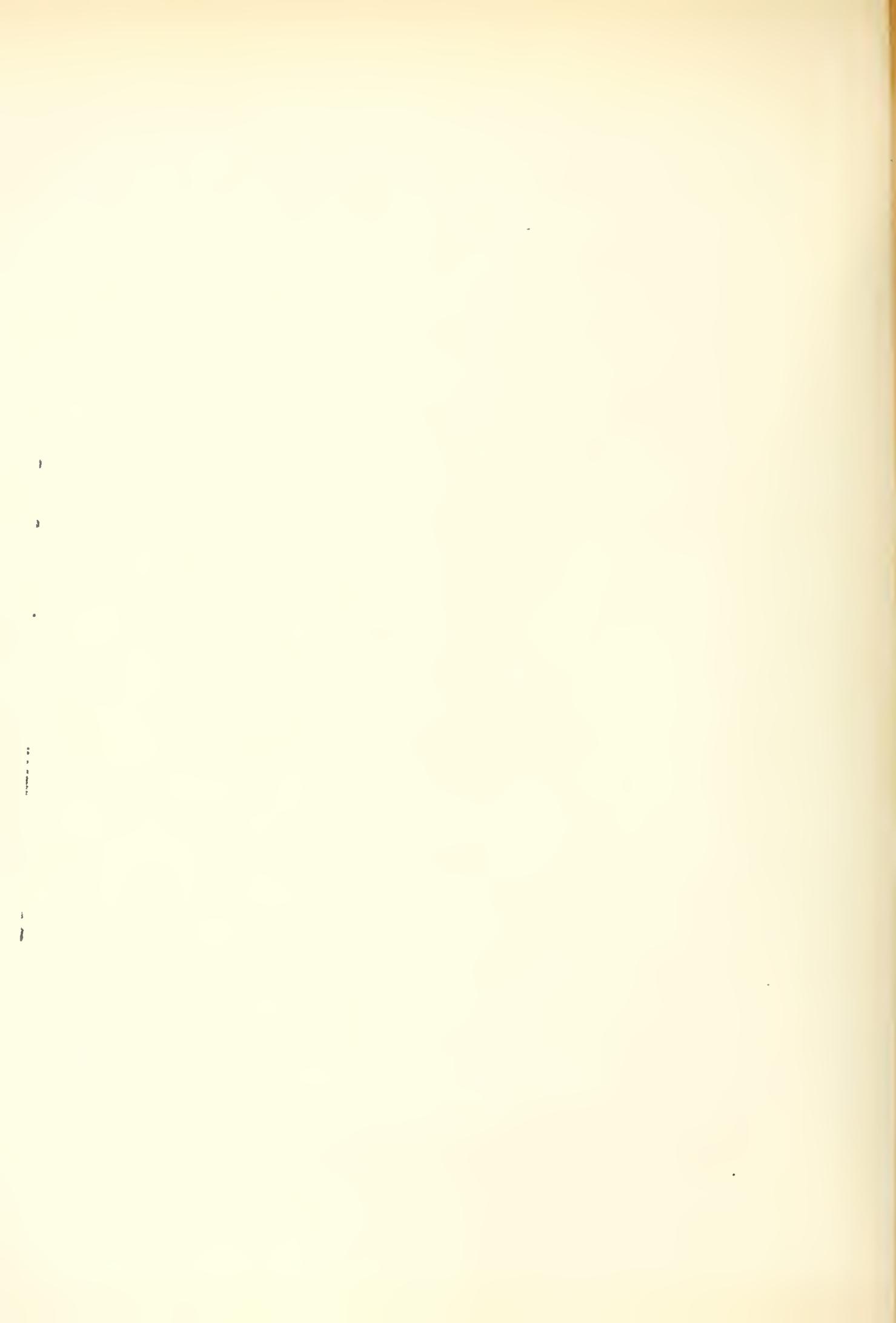

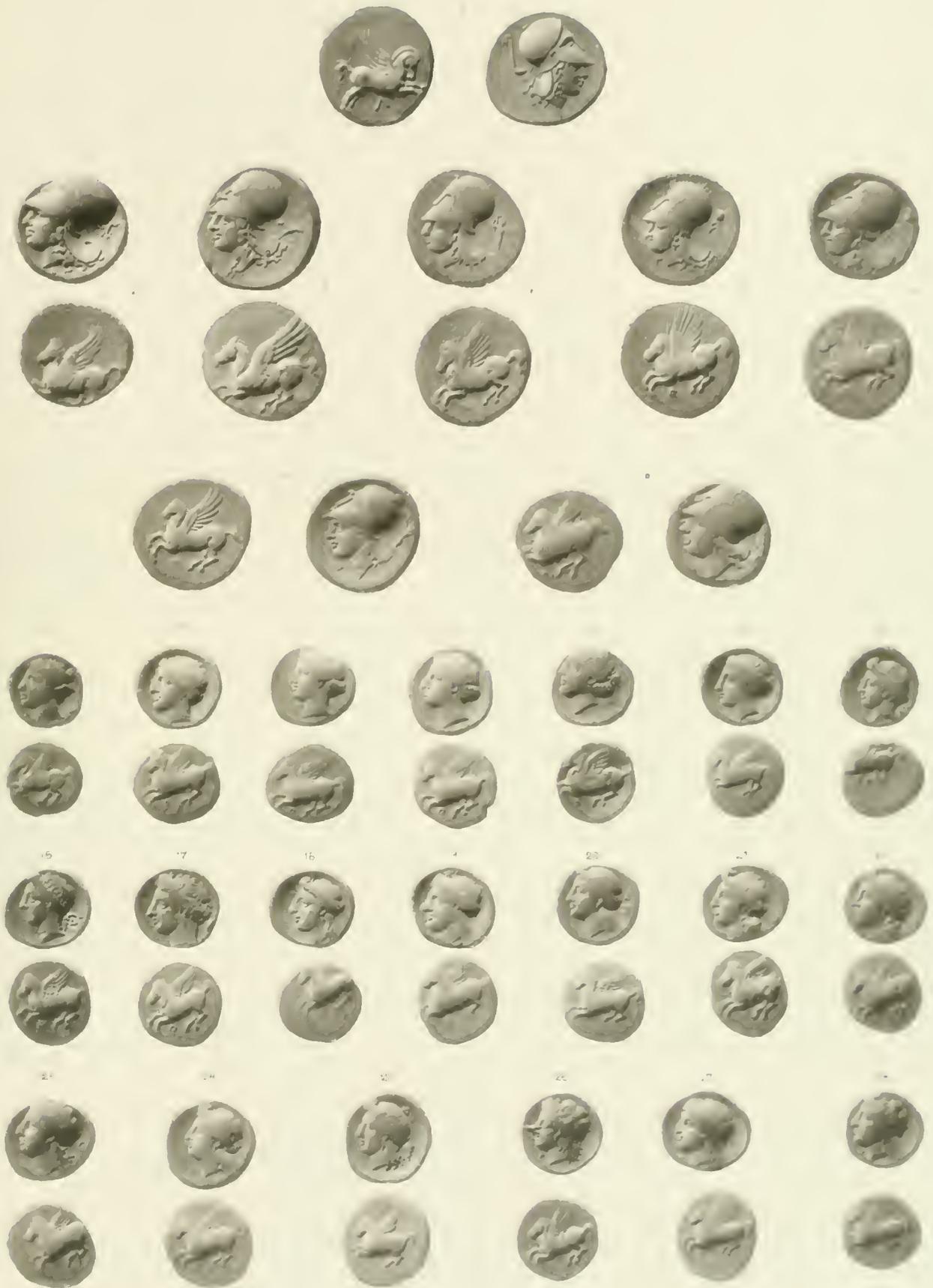
ΚΕΦΑΛΗ ΕΦΗΒΟΥ

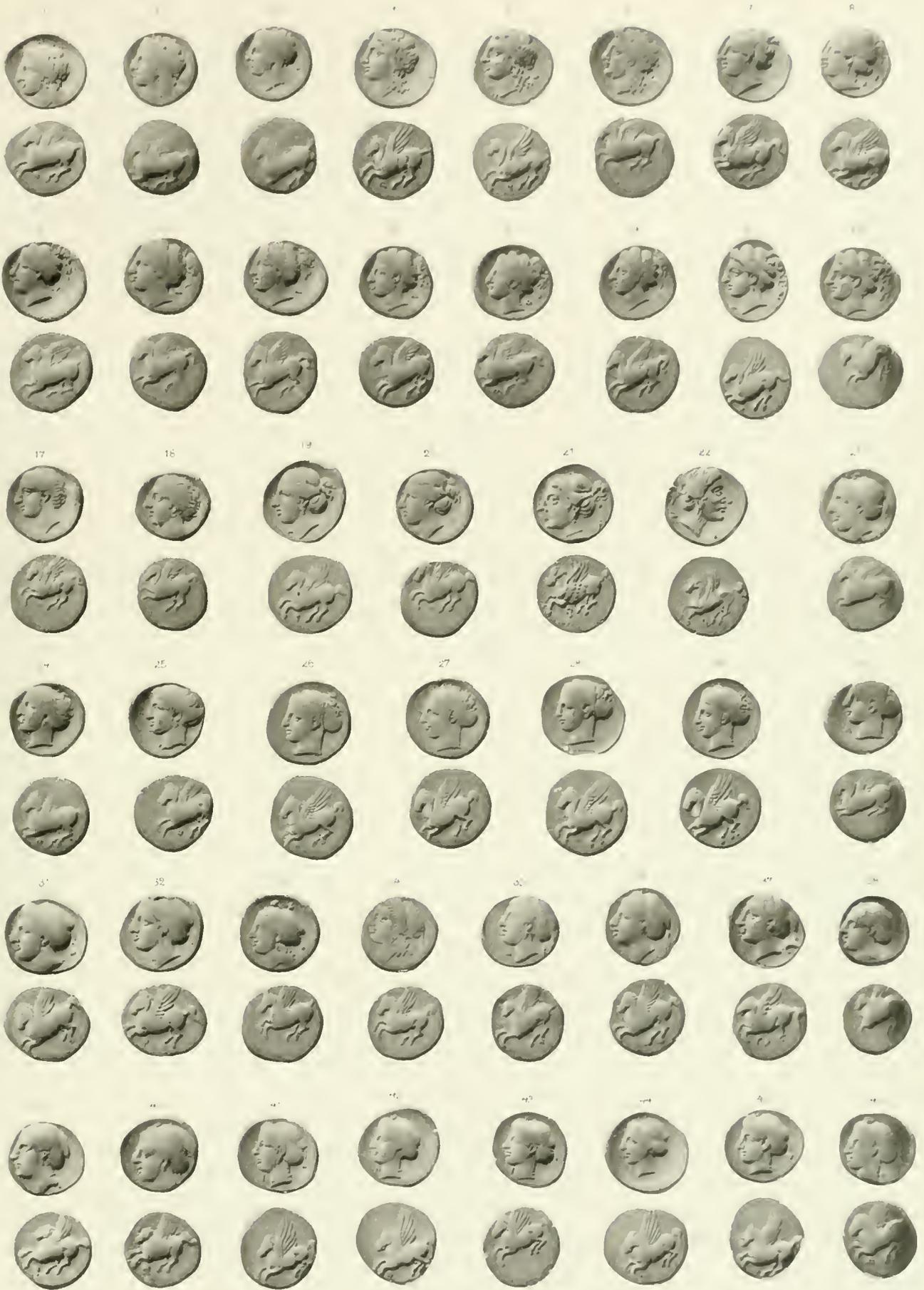
ΕΡΙΤΥΜΒΙΟΝ ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ

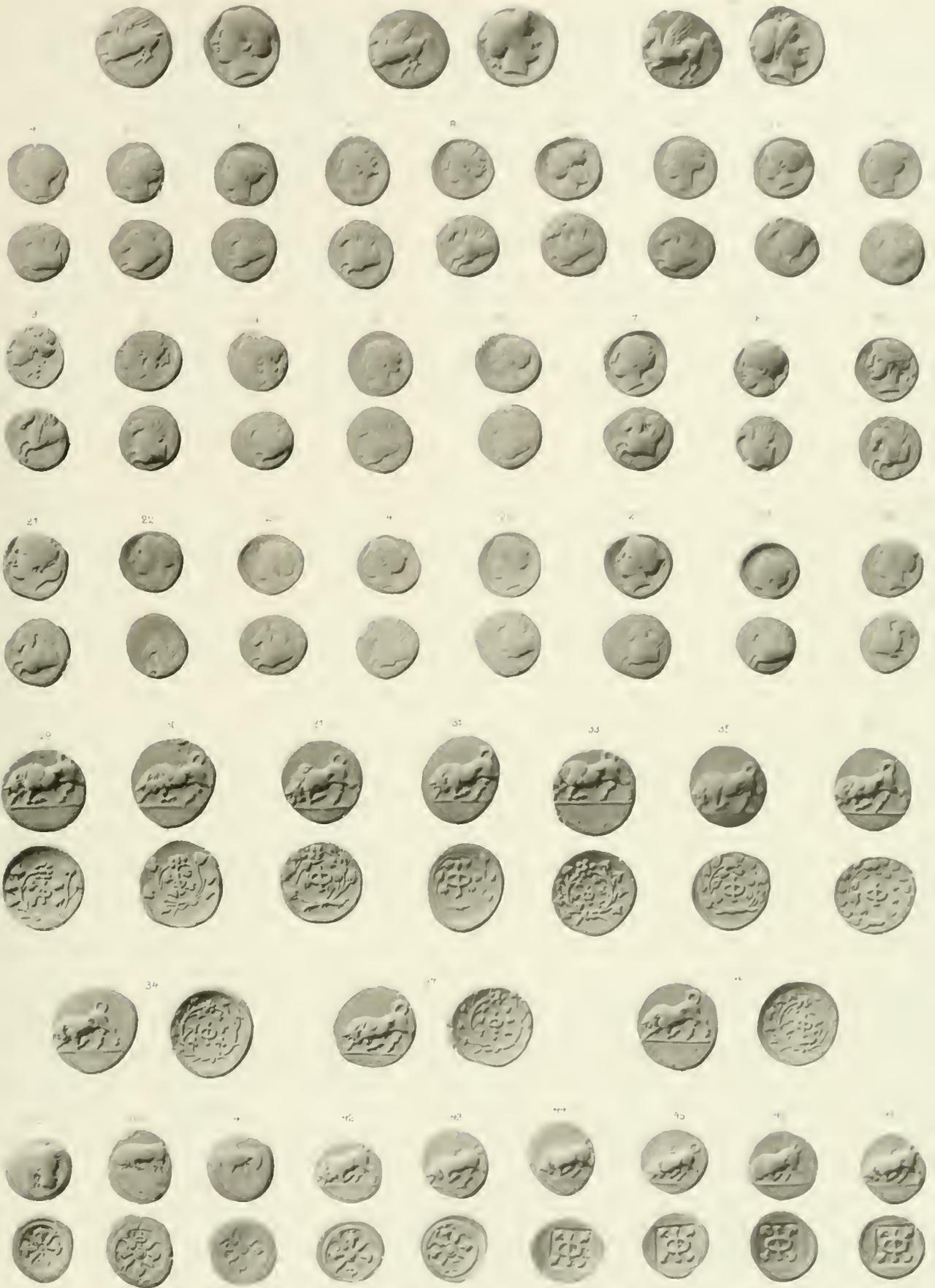

Α

ΛΕΥΚΑΣ 1, ΚΟΡΙΝΘΟΣ 2 24

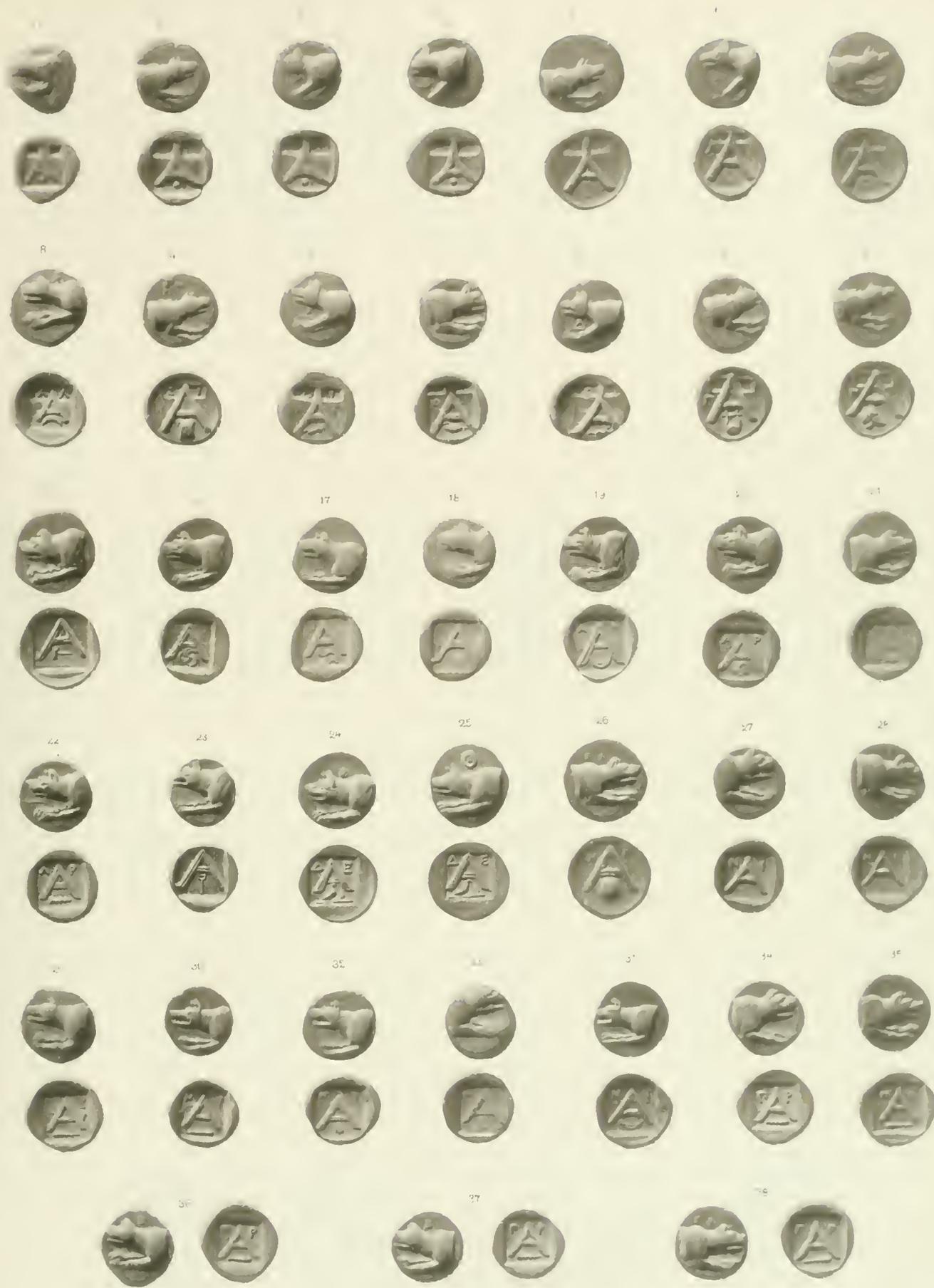

ΚΟΡΙΝΘΟΣ

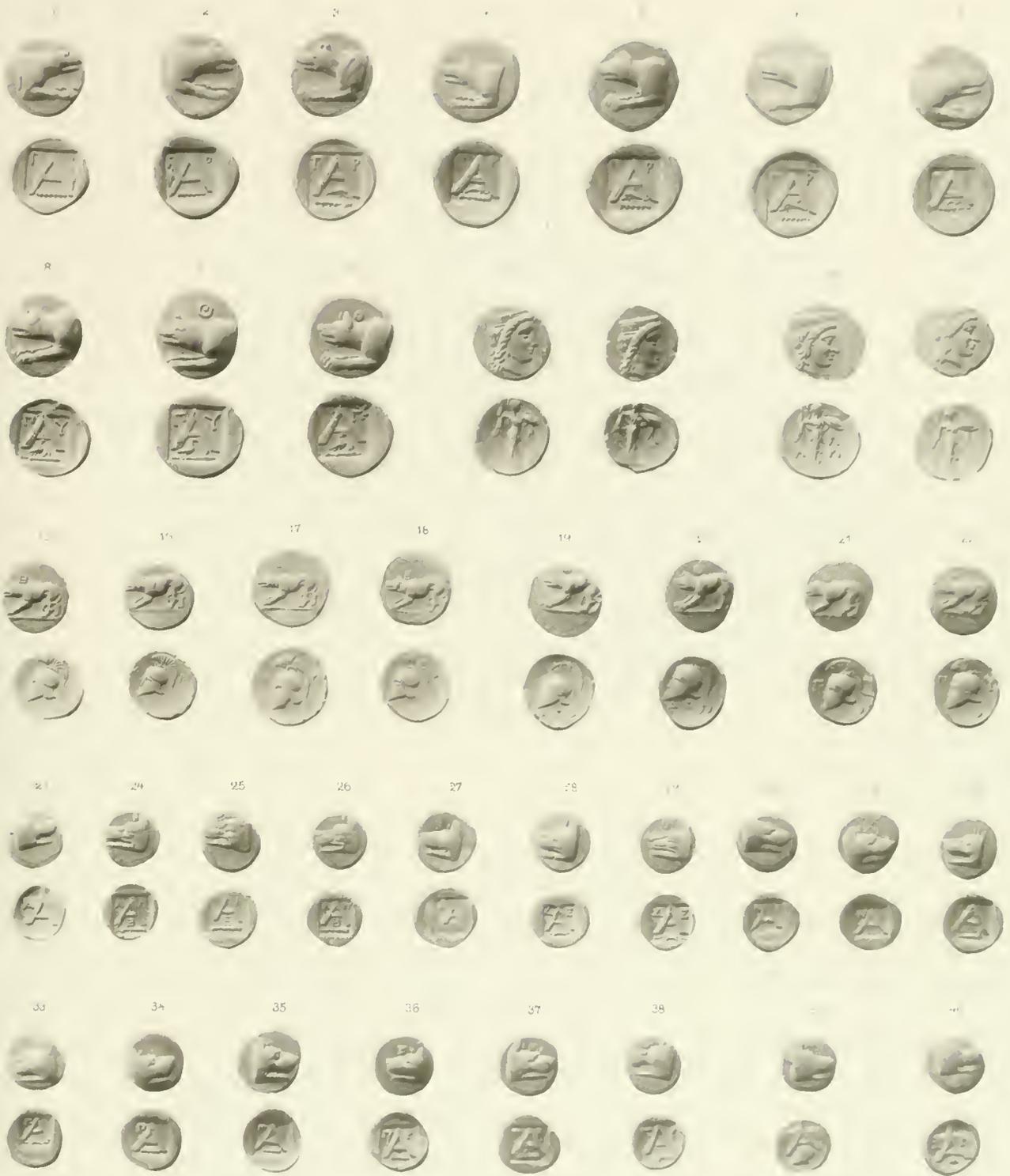
Α

ΚΟΡΙΝΘΟΣ 1 - 25 , ΦΛΙΟΥΣ 26 - 47

Ρ

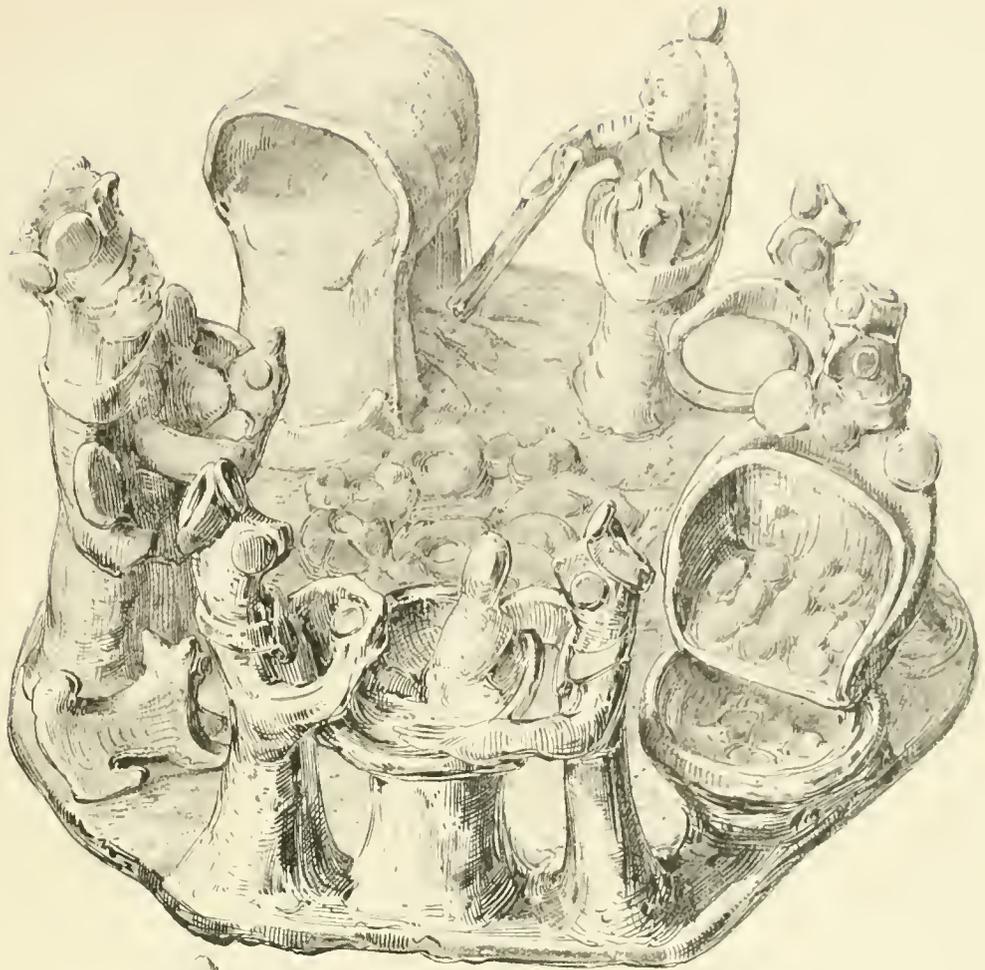
ΑΡΓΟΣ

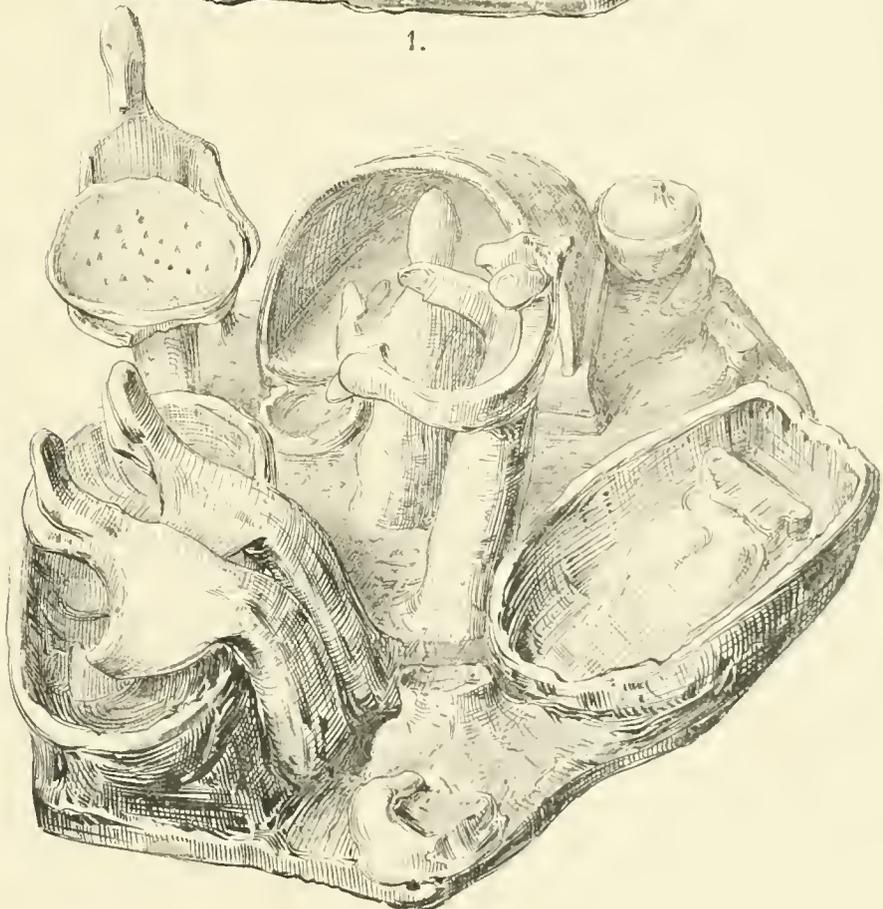
Α

ΑΡΓΟΣ (1-40), ΑΙΓΥΠΤΟΣ (41-42)

1.

2.

ΠΗΛΙΝΑ ΑΡΤΟΠΟΙΕΙΑ

4

6

3

ΓΗΛΙΝΑ ΑΡΤΟΓΟΙΕΙΑ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

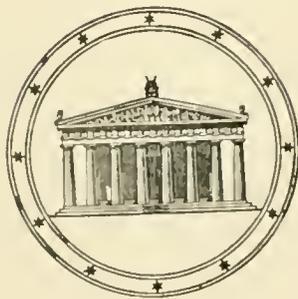
ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1897

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΕΛΦΩΝ ΠΕΡΡΗ

1897

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
HARTWIG, P. Ἐπίνητρον ἐξ Ἐρετρίας (πίν. 9 καὶ 10)	129
ΚΑΒΒΑΔΙΑ, Π. Τοπογραφικὰ Ἀθηνῶν κατὰ τὰς περὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκευάς (πίν. 1-4 καὶ ἐν ζιγγογράφημα ἐν τῷ κειμένῳ)	1
— Ἐπιγραφαὶ ἀναθηματικαὶ τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακρᾶς	87
— Περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης κατ' ἐπιγραφὴν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως (πίν. 11)	173
— Ἀγωνιστικὴ ἐπιγραφὴ ἐκ Χαλκίδος (πίν. 12)	195
ΚΑΣΤΡΙΩΤΟΥ, Π. Ἡ Κωλιὰς ἄκρα	93
COUVE, L. Ἀμφορεὺς ρυθμοῦ πρωταττικοῦ (πίν. 5 καὶ 6)	67
ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΟΥ, Κ. Ἐπιγραφαὶ Ἐρετρίας (μετὰ 3 πανομοιοτύπων ἐπιγραφῶν ἐν τῷ κειμένῳ).	143
ΣΚΙΑ, Α. Ν. Ἐπιγραφαὶ Ἐλευσίνος	33
ΤΣΟΥΝΤΑ, Χ. Μῆτραι καὶ ξίφη ἐκ Μυκηνῶν (πίν. 7 καὶ 8 καὶ 2 ζιγγογραφήματα ἐν τῷ κειμένῳ).	97
— Προσθήκη	200
FRITZE, H. VON. Συμβολὴ εἰς τὸ τυπικὸν τῆς ἐν Ἐλευσίνι λατρείας (μετὰ 7 ζιγγογραφημάτων ἐν τῷ κειμένῳ)	163

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

- Πίναξ 1 Ἀνασκαφαὶ περὶ τὴν Ἀκρόπολιν.
 — 2 Σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός.
 — 3 Σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος. Σπήλαιον τοῦ Πανός.
 — 4 Ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ Σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος.
 — 5 Ἀμφορεὺς ρυθμοῦ πρωταττικοῦ.
 — 6 Ἀμφορεὺς ρυθμοῦ πρωταττικοῦ.
 — 7 Μῆτραι καὶ ξίφη ἐκ Μυκηνῶν.
 — 8 Ξίφη ἐκ Μυκηνῶν.
 — 9 Ἐπίνητρον ἐξ Ἐρετρίας.
 — 10 Ἐπίνητρον ἐξ Ἐρετρίας.
 — 11 Ἐπιγραφή ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.
 — 12 Ἀγωνιστικὴ ἐπιγραφή ἐκ Χαλκίδος.
 Σελ. 31 Ὑπόγειος κἀθόδος ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως.
 — 110 Λαβὴ ξίφους ἐκ Μυκηνῶν.
 — 113 Ἐντομὴ προφυλακτῆρος ἐκ Μυκηνῶν.
 — 151 Πανομοιότυπα ἐπιγραφῶν ἐξ Ἐρετρίας.
 — 153 Πανομοιότυπον ἐπιγραφῆς ἐξ Ἐρετρίας.
 — 165 Πήλινα θυμιατήρια ἐξ Ἐλευσίνος.
 — 167 Τοιχογραφία Ἐτρουσκικοῦ τάφου.
 — 170 Θυμιατήριον ἐν Ἐλευσινιακῷ πίνακι.

ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ ΑΝΑΣΚΑΦΑΣ

(Πιν. 1-4)

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ λήξαντος ἔτους 1896 ἐγένετο ἑναρξίς, θαπάναις τῆς ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἀνασκαφῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν. Λι ἀνασκαφαὶ αὗται θέλουσιν ἐπεκταθῆ κατὰ τὴν δυτικὴν καὶ καθ' ἑλλην τὴν ἀρκτικὴν κλιτὸν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ θέλουσι διεξέλθῃ κατὰ τὸ αὐτὸ σύστημα καθ' ὃ διεξήλθον καὶ αἱ ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ τοῦ 1885-1891 ἐνεργηθεῖσαι ἀνασκαφαί, θέλει δηλ. προχωρήσει ἡ σκαφή μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου, ἀκολούθως δὲ τὸ ἔδαφος θέλει ἐπιχωσθῆ ἐν μέρει (ἔπου δὲν ἀποκαλυφθῶσιν ἀρχαῖα οἰκοδομήματα) καὶ ἰσοπεδωθῆ.

Τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἡρξάμην ἀπὸ τοῦ μεταξὺ τοῦ βράχου τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ τῆς Ἀκροπόλεως χώρου. Προχωρήσασα δ' ἐκεῖθεν ἡ σκαφή μετὰ τινα χρόνον ἐπ' αὐτῶν τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως ἤνεγκεν εἰς φῶς, λήγοντος τοῦ 1896, εὐρήματα σπουδαῖα ὑπὸ τοπογραφικὴν κυρίως ἔποψιν. Περὶ τῶν εὐρημάτων καὶ ἀποτελεσμάτων τούτων τῶν ἀνασκαφῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰ συναφῆ τοπογραφικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα θέλω πραγματευθῆ ἐνταῦθα.

Τὰ σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός.

Ὁ Πausanias κατερχόμενος ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως διευθύνεται πρὸς βορρᾶν καὶ ἀναφέρει ἀμέσως ὑπὸ τὰ Προπύλαια τὸ καὶ νῦν ἐκεῖ σωζόμενον ὑδῶρ τῆς Κλεψύδρας καὶ πλησίον Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐν σπηλαίῳ καὶ ἱερὸν τοῦ Πανός. Τὸ κείμενον τοῦ Πausanias (I, 28, 4) ἔχει οὕτως: «Καταβᾶσι δὲ οὐκ ἐς τὴν κάτω πόλιν, ἀλλ' ὅσον ὑπὸ τὰ Προπύλαια, πηγὴ τε ὑδατός ἐστι καὶ πλησίον Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐν σπηλαίῳ. Κρεούση δὲ θυγα-

τρὶ Ἐρεχθίδος Ἀπόλλωνα ἐνταῦθα συγγενέσθαι νομίζουσι * * * ὡς πεμφθεῖη Φιλιππίδης ἐς Λακεδαιμόνα ἄγγελος ἀποβεβηκότων Μήδων ἐς τὴν γῆν, ἐπανήκων δὲ Λακεδαιμονίους ὑπερβάλεσθαι φαίη τὴν ἔξοδον· εἶναι γὰρ δὴ νόμον αὐτοῖς μὴ πρότερον μαχουμένους ἐξίεναι πρὶν ἢ πλήρη τὸν κύκλον τῆς σελήνης γενέσθαι, τὸν δὲ Πᾶνα ὁ Φιλιππίδης ἔλεγε περὶ τὸ ὄρος ἐντυχόντα αἰ το Παρθένιον φάναί τε ὡς εὖνους Ἀθηναίοις εἶη καὶ ὅτι ἐς Μαραθῶνα ἔξει συμμαχίτων. οὗτος μὲν οὖν ὁ θεὸς ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἀγγελίᾳ τετίμηται». Το μεταξὺ τῶν ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ λέξεων νομίζουσι καὶ ὡς πεμφθεῖη κενὸν (ἔπερ ἀναπληρωτέον πως διὰ τῶν: ἐνταῦθα καὶ τοῦ Πανός ἱερὸν. φασὶ δὲ) δὲν ἐνοσήθη καλῶς κατ' ἀρχάς· ἔπειτα ἐν τισὶ χειρογράφοις μετὰ τὴν λέξιν σπηλαίῳ ὑπῆρχε καὶ ἡ λ. καὶ Πανός· τὰ πλεῖστα ὅμως καὶ κάλλιστα τῶν χειρογράφων δὲν ἔχουσι τὴν λέξιν ταύτην. Ἐκ τοῦ οὐχὶ ὀρθῶς ἐνοηθέντος τούτου κειμένου τοῦ Πausanias ὁρμηθέντες κυρίως ὁ Leake (Topographie Athens, σ. 120), ὁ O. Müller (Ersch-Gruber Enc. I, τόμ. VI, σ. 229), ὁ Beulé (L'Acropole d'Athènes I, σ. 153) καὶ ὁ Bursian (Geographie von Griechenland I, σ. 294) ὑπέλαβον ὅτι ὁ τε Ἀπόλλων καὶ ὁ Πᾶν ἐλατρεύοντο ἐν τῷ αὐτῷ σπηλαίῳ¹. Πρῶτος ὁ Götting (Rh. Mus. VII, (1850), σ. 1: ἴδε Ges. Abh. I, 100) καὶ μετὰ τοῦτον ὁ C. Bötticher (Philol. XXII (1863), σ. 69, ἴδε καὶ Bericht über die Untersuchungen auf der Akropolis, σ. 222), ὁ Wachsmuth (Die Stadt Athen, I σ. 249), ὁ Curtius (Die Stadtgeschichte von Athen, σ. 134), ὁ Milehhofer (Athen, ἐν Baumeisters Denkmälern, σ. 208), ὁ Lolling (Götting. Gel. Anz.

¹ Ταύτην τὴν γνώμην ὑποστηρίζει καὶ ὁ Περβάνογλου; (Neue Jahrb. f. Philol. und Paedagog. 1873, σ. 498).

(1873), σ. 498), ὁ W. Judeich (N. Jahrb. f. Philol. τόμ. CXXI σ. 751) κ. ἄ. διέκριναν ὀρθῶς καὶ ἀνεζήτησαν δύο σπήλαια, ἐν μὲν διὰ τὸν Ἀπόλλωνα, ἕτερον δὲ διὰ τὸν Πᾶνα.

Κατὰ τὴν βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, πρὸς τὸ μέρος δηλ. εἰς ὃ διηρθύθη ὁ Παυσανίας κατελθὼν ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, ὑπῆρχον ὀρατά. πρὸ τῶν ἡμετέρων ἀνασκαφῶν, τρία σπήλαια. ἢ κυρίως εἰπεῖν σπηλαιώδη ἐν τῷ βράχῳ χάσματα, μικρὸν ἔχοντα βάθος καὶ ὄλως ἀνοικτά. Τὸ μὲν πρῶτον τούτων (πίν. I A. πίν. 2, εἰκ. I καὶ II ἀρ. 1) κεῖται ἀκριβῶς ὑπὲρ τὸ ἐν τῷ ναϊδίῳ τῶν ἀγίων Ἀποστόλων σωζόμενον νῦν, ἐν τῷ γνωστῷ φρέατι, ὕδωρ τῆς Κλεψύδρας (ἴδε πίν. 1, α)¹, τὰ δὲ δύο ἕτερα κεῖνται μετὰ τοῦτο, κατὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως (πίν. I, B καὶ Γ). Τὸ πρῶτον τῶν σπηλαίων τούτων, τὸ σπήλαιον Α, τὸ ὑπὲρ τὸ ὕδωρ τῆς Κλεψύδρας, ὑπέλαβεν ὁ Göttling ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος², τὸ δὲ ἀμέσως ἐπόμενον, τὸ κατὰ τὴν δυτικὴν ἄκρον τῆς ἀρκτικῆς πλευρᾶς τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ἔχον καθ' ἅπασαν αὐτοῦ τὴν ἐπιφάνειαν κόγχας ἐν αἷς ἦσαν ποτὲ ἐντεθειμένα ἀναθήματα (πίν. I, B. πίν. 2, εἰκ. I καὶ II, 2. πίν. 3, εἰκ. I), ὑπέλαβεν ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός. Αὕτη δὲ ἡ γνώμη ἦτο μέχρι τοῦ νῦν κρατούσα. Ὅλως διάφορον γνώμην ἐξήνεγκεν ὁ Lolling, ὅστις δέχεται μὲν τὴν μᾶλλον κρατούσαν γνώμην ὡς πρὸς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, ἀπορρίπτει ὅμως τὴν ὡς πρὸς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ ἀναζητεῖ τὸ σπήλαιον τοῦτο ἐν τινὶ σπηλαιώδει χάσματι ἐν τῇ ἀρκτικῇ πλευρᾷ τοῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως,

¹ Πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ ὕδατος τούτου εἶχε κατασκευάσει ὁ Ὀδυσσεύς Ἀνδροῦτος ἐν ἔτει 1822 τὸν γνωστὸν ἐκεῖνον προμαχῶνα, ὅστις κατηδάφισθη ἐν ταῖς γενομέναις ἀνασκαφικαῖς ἐργασίαις ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἐν ἔτει 1888, (ἴδε Ἀρχ. Δελτίον 1888, σ. 92).

² Τοῦτο ὑπεστήριξεν ὁ Göttling πιστεύσας ὅτι ἀνέγνωσεν ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ λόγῳ σπηλαίῳ ἐπιγραφὴν ΠΟΛ (= Ἀπόλλωνος) λελαξευμένην ἐν τῷ βράχῳ τοιαύτης ὅμως ἐπιγραφῆς οὐδὲν ἔγνω εἶνε ὀρατὸν σήμερον, οὐδὲ πρότερόν ποτε κατόρθωσεν ἄλλος τις νὰ διακρίνη. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ εἰς ἄλλην ἀνακρίθειαν περιέπεσεν ὁ Göttling. Λέγει δηλ. ὅτι ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ ὑπάρχουσι κόγχαι πρὸς ἔνθεσιν ἀναθημάτων, ὅπερ δὲν εἶνε ἀκριβές. Κόγχαι δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τούτῳ μόνον ἔγνωσεν τι διακρίνει τις σήμερον, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἀβέβαιον εἶνε ἂν εἶνε ἔγνωσεν κόγχης. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο εἶνε διπλοῦν σπήλαιον, ὡς βλέπει τις ἐν τῷ πίνακι I, A, εἶνε ὅμως λίαν ἀβασθές, ὥστε ἀμφίβολον εἶνε ἂν ἐχρησίσμευεν ὡς τόπος λατρείας.

πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὑποτιθεμένου σπηλαίου τοῦ Πανός καὶ εἰς σχετικῶς μακρὰν ἀπὸ τούτου ἀπόστασιν. Ἀλλ' ἡ γνώμη αὕτη εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐφαίνετο ἀσπῆρικτος, διότι, ἵνα μὴ τι ἄλλο εἴπωμεν, ὁ Παυσανίας ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἀνέφερε πρῶτον τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός καὶ εἶτα τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ οὐχὶ τὸναντίον.

Τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανός ποιοῦνται μνείαν, πλὴν τοῦ Παυσανίου, καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχαίων¹ καὶ μάλιστα ὁ Ἀριστοφάνης (περὶ αὐτοῦ κατωτέρω) καὶ ὁ Λουκιανός (ἐν τῷ Διὰ Κατηγορούμενος, 9), ὅστις ἀναφέρει ὅτι ὁ Πᾶν κατεῖχε τὸ ἀπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου ὀρατὸν «ὅπὸ τῆς Ἀκροπόλει σπήλαιον, μικρὸν ὑπὲρ τοῦ Πελασγικοῦ». Ὡς πρὸς δὲ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος σημειωτέον ὅτι ἐκ τινῶν ἐπιγραφῶν εὐρεθεισῶν πρὸ ἐτῶν ἐγνωρίζομεν ὅτι ὁ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος τῆς Ἀκροπόλεως λατρευόμενος Ἀπόλλων ἐκαλεῖτο Ἀπόλλων Ὑποακραῖος καὶ Ἀπόλλων ὑπ' Ἀκραις. Ἡ καλλίστη ὅμως καὶ σπουδαιότατη τῶν πηγῶν ἡμῶν πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατ' ἀμφοτέρα τὰ σπήλαια ταῦτα εἶνε ὁ Ἴων τοῦ Εὐριπίδου. Μνημονεύων τοῦ ἐν τῷ σπηλαίῳ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ Παυσανίας προστίθησιν, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἐλατρεύετο ἐν αὐτῷ ὁ Ἀπόλλων, διότι ἐκεῖ συνηνάσθη οὗτος μετὰ τῆς Κρεούσης θυγατρὸς τοῦ Ἐρεχθέως. Οἱ κρύφιοι οὗτοι γάμοι τοῦ Ἀπόλλωνος μετὰ τῆς Κρεούσης, ἐξ ὧν ἐγεννήθη ὁ Ἴων, ἀποτελοῦσι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ἴωνος τοῦ Εὐριπίδου. Τεκοῦσα δηλ. ἡ Κρέουσα καὶ θείουσα νὰ ἀποκρύψῃ τὸ ἑαυτῆς αἶσχος ἐξέθηκε τὸ βρέφος ἐν τῷ αὐτῷ σπηλαίῳ, ἐν ᾧ αὕτη εἶχε συνευνασθῆ τῷ Ἀπόλλωνι, βορὰν τῶν θηρίων καὶ τῶν ὀρνέων. Ἀλλ' ὁ Ἐρμῆς, παρακληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνείλετο τὸ βρέφος καὶ μετήνεγκεν αὐτὸ εἰς Δελφούς, ἔνθα ἀνέθρεψεν αὐτὸ ἡ Πυθία καὶ ἐγκατέστησε νεωκόρον τοῦ Θεοῦ. Ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ δὲ ταύτῃ τοῦ Ἀπόλλωνος διατελοῦντα τὸν Ἴωνα ἀνεγνώρισεν ὕστερον ἡ Κρέουσα, μεταβᾶσα εἰς Δελφούς σὺν τῷ συζύγῳ τῆς Εὐθύφω, ὡς τὸν ἐκ τοῦ Ἀπόλλωνος υἱὸν αὐτῆς καὶ οὕτως ἐπανῆλθε μετ' αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας, ἔνθα οὗτος ἐγένετο ὁ γενάρχης τῶν Ἀθηναίων.

Τοιαύτης οὔσης τῆς ὑποθέσεως τοῦ δράματος

¹ Ἴδε τὴν συναγωγὴν τῶν σχετικῶν τούτων χωρίων ὑπὸ Milehöfer ἐν τῇ τοῦ Κουρτίου Stadtgeschichte v. Athen, σ. XXXVII.

εὐνόητον εἶνε ὅτι γίνεται πολλάκις ἐν αὐτῷ μνεῖα τοῦ ὑπὸ τῆ Ἐκροπόλει χώρου, ἐν ᾧ ἐγένετο ἡ σύλληψις τοῦ Ἴωνος καὶ ἐν ᾧ αὐτός, γεννηθείς, ἐξετέθη ὑπὸ τῆς μητρὸς του. Τὰ χωρία ταῦτα, εἰς ἃ πολλάκις θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ παραπέμψωμεν, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

Ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος προλογίζων ὁ Ἑρμῆς λέγει τάδε:

- 8 ἔστιν γὰρ οὐκ ἄσκητος Ἑλληνικὴν πόλις,
τῆς χρυσολόγγου Παλλάδος, κεκλημένη.
- 10 οὐ παῖσ' Ἑρεγθέως Φοῖβος ἔξευξεν γάμοις
βίῃ Κρέουσαν, ἔνθα προσδύρρους πέτρας
Παλλάδος ὑπ' ἕρω τῆς Ἀθηναίων γηονός
Μακρὰς καλοῦσι γῆς ἄνακτες Ἀτθίδος·
ἀγνώως δὲ πατρί· τῆ θεῶ γὰρ ἦν φίλον·
- 15 γαστρὸς διήνεγκ' ὕγκον· ὡς δ' ἔλθεν χρόνος,
τεκοῦσ' ἐν οἴκοις παῖδ' ἀπήνεγκεν βρέφος·
εἰς ταῦτόν ἄντρον οὐπερ ἠνάσθη θεῶ
- 18 Κρέουσα κἀκίθηριν ὡς θανούμενον.

Ἀκολούθως συναντᾷ ὁ Ἴων τὴν Κρέουσαν καὶ ἀπὸ τοῦ στ. 283 κέ. ἐρωτᾷ αὐτὴν περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις χώρου ἐκεῖνου, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων, ὁ θεὸς δηλ. εἰς οὗ τὴν ὑπερησίαν ὁ Ἴων διετέλει ἐν Δελφοῖς.

- 281 ἼΩΝ πατέρα δ' ἀληθὸς γάμῃ σὸν κρύπτει γηονός;
ΚΡΕ. πληγαὶ τριαίνης ποντίου σφ' ἀπόλεσαν.
- ἼΩΝ Μακρὰ δὲ χώρὸς ἐστ' ἐκεῖ κεκλημένος;
- ΚΡΕ. Τί δ' ἴστοεῖς τόδ'; ὡς μ' ἀνέμνησάς τινος.
- ἼΩΝ τιμᾷ σφε Πύθιος ἀστραπαὶ τε Πύθια;
- ΚΡΕ. τιμᾷ γ' ἄτιμ' ὡς μήποτ' ὤφελόν σφ' ἰδεῖν
- ἼΩΝ τί δέ; στυγεῖς οὐ τοῦ θεοῦ τὰ φίλατα;
- ΚΡΕ. οὐδέν· ξύνοιδ' ἄντροισιν αἰσχύνῃν τινά.

Ἐν στίχῳ 492 κέ. ὁ Χορός ᾄδει τάδε:

- 492 ὦ Πανός θακῆματα καὶ
παραυλίζουσα πέτρα
μυχώδεσι Μακρὰς;
ἵνα χοροὺς στείδουσι ποδοῖν
Ἄγραυλου κόραι κτλ.
- 500 . . . ὅταν αὐλίοις
σφιζῆς, ὦ Πάν,
τοῖσι σοῖς ἐν ἄντροις
ἵνα τεκοῦσά τις
παρθένος, ὦ μελέα, βρέφος
- 505 Φοῖβῳ πτανοῖς ἐξώρισε θοῖναν
θηρσί τε φοινῖαν δαῖτα, πικρῶν
γάμων ὕβριν

Ἐν στίχῳ 952 κέ. ἡ Κρέουσα ἐκμυστηρεύεται εἰς τὸν παιδαγωγὸν τὸ μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος ἔγκλημά της ὡς ἑξῆς:

- 936 κρ. ἄκουε τοῖνον· οἶσθα Κεκροπῆας πέτρα,
[προσδύρρον ἄντρον ἄς Μακρὰς κεκλήσκουμεν];
- π. οὐδ', ἔνθα Πανός ἄδουτα καὶ βρωμοὶ πέλας;
- κρ. ἐνταῦθ' ἀγῶνα δεῖνόν ἡγωνισμέθα.
- π. Τίν'; ὡς ἅπαντα δάκρυά μοι τοῖς σοῖς λόγοις.
- κρ. Φοῖβῳ ξυνηψ' ἄκουσα σύστηνον γάμον.

Ἐκ τῶν χωρίων τούτων δηλοῦται ὅτι ὁ Ἀπόλλων ἐλατρεύετο ἐν τινι χώρῳ κατὰ τοὺς πρὸς βορρῶν βράχους τῆς Ἀκροπόλεως, ὅστις ἐκαλεῖτο Μακρὰ καὶ μυχώδεσι Μακρὰ, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπεῖργεν ἱερον τοῦ Πανός καὶ βρωμος πλησίον. Ταῦτα πάντα, πολλὰ πράγματα εἰς τε τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους παρασχόντα, δυνάμεθα τώρα τῇ βοήθειᾳ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν κάλλιστα νὰ ἐννοήσωμεν καὶ ἐπὶ τοῦ ἀνασκαφέντος χώρου σαφῶς νὰ διακρίνωμεν καὶ ἐξακριβώσωμεν.

Λήγοντος Δεκεμβρίου τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐγένετο ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ὑποσθημένου σπηλαίου τοῦ Πανός, δηλ. τοῦ σπηλαίου Β (πίν. 1, Β, πίν. 2, I, 2). Κατ' ἀρχὰς ἐκαθαρίσθη ἐλοσχερῶς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου τούτου, ὃ εἰκονίζεται, ἀνακεκαθαρισμένον, ἐν πίνακι 3, εἰχ. I. Τὸ προκείμενον σπήλαιον εἶνε ὅλως σχεδὸν ἀνοικτὸν καὶ ἔχει βάθος 2,40. Τὸ ἀνοιγμα αὐτοῦ ἔχει ὕψος 7,30 καὶ πλάτος 4,30¹. Τομὴν τοῦ σπηλαίου τούτου ἴδε ἐν πίνακι 4, εἰχ. Β'-Β'.

Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίου εἶνε ἅπαν κεκαλυμμένον ὑπὸ κογχῶν λελαξευμένων ἐν τῷ βράχῳ, αἵτινες ἐχρησίμευσον πρὸς ὑποδοχὴν ἀναθημάτων. Εἶνε δὲ αὐταί, αἰ πλεῖσταί, τετραγωνικαὶ ἐπιμήκεις τὸ σχῆμα καὶ τινες περιφερικαὶ καὶ ἔχουσιν αἰ πλεῖσταί, ὀπὰς αἵτινες ἐχρησίμευσον πρὸς ἐνθεσιν τῶν ἤλων δι' ὧν προσηρτώοντο τὰ σχῆμα πινακίδων ἔχοντα ἀναθήματα². Κατὰ τὸ μέσον περίπου ὑπάρχει ἡ μεγίστη τῶν κογχῶν, ἧτις, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ σχήματος αὐτῆς, ἐχρησίμευε πρὸς ὑποδοχὴν μικρομεγέθους ἀγάλματος μετὰ τετραγωνικῆς ἐπι-

¹ Τοῦτο τὸ ἀνοιγμα εἶχε κλεισθῆ κατὰ τοὺς μεταϊονικούς ἢ ὑστερωτέρους χρόνους διὰ τειχίσματος, καθ' ᾧ διακρίνει τις νῦν ἐκ τῶν ἐν ταῖς παλαιαῖς τοῦ βράχου σωζομένων ἰχνῶν ἀσβέστου.

² Πλὴν τῶν κογχῶν τούτων ὑπάρχουσι ἐν τοῖς τοιχώμασι τοῦ σπηλαίου, τῆδε καθεύσε, καὶ ἀπλῶς ὀπαὶ αἵτινες θὰ ἐχρησίμευσον πρὸς ἐνθεσιν ἤλων ἀφ' ὧν ἀνηρτώοντο, ὡς φαίνεται, μικρὰ τινὰ ἀναθήματα, οἷον στέφανοι, ταινίαι, πῆλινα εἰδώλια καὶ εἰ τι ἕτερον.

μήκους τὸ σχῆμα πλίνθου αὐτοῦ. Φαίνεται δ' ὅτι, ἀφ' οὗ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου τούτου ἐκαλύφθη ἅπαν ὑπὸ κογχῶν, ἐξηκολούθησεν ἡ γλυφὴ κογχῶν πρὸς ἀριστερὰν καὶ οὕτω κατελήφθη ἡ ἐπιφάνεια τοῦ βράχου ἢ ἀποχωρίζουσα τὸ σπήλαιον τοῦτο ἀπὸ τοῦ σπηλαίου Γ (ἴδε τὰς κόγχας ταύτας ἐν πίν. 2, II μεταξύ τῶν ἀριθ. 2 καὶ 3, καὶ ἐν πίν. 3, I). Ἐν τῇ κατωτάτῃ τῶν ἐνταῦθα λελαξευμένων ὀπῶν (πίν. 3, I, ἀρ. 4) εἶνε κεχαραγμένη ἢ ἐπιγραφὴ « Ἀρχῶν Ἐρέννιος Δέξιππος », περὶ ἧς ἴδε κατωτέρω, σ. 14, ἀρ. 16.

Ἐκαθαρίσθη ἀκολούθως τὸ σπήλαιον Γ (πίν. 1, Γ. πίν. 2, εἰκ. I καὶ II, ἀρ. 3), ὅπερ οὐδὲν παρέχει τὸ ἀξιωματικόν. Εἶνε καὶ τοῦτο ὅλως ἀνοικτόν, ὡσπερ τὸ σπήλαιον Β, καὶ ἔχει κατὰ τὸ ἀνοιγμα αὐτοῦ ὕψος 11,20, πλάτος 4,50 (ἴδε τομὴν αὐτοῦ ἐν πίν. 1, Γ'-Γ'). Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ αὐτοῦ οὐδεμίαν ἔχει κόγχην.

Μετὰ δὲ τὴν ἐκαθάρισιν τῶν δύο τούτων σπηλαίων ἀνεσκάφη μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου ὁ πρὸ αὐτῶν χώρος. Ἡ ἀνασκαφὴ αὕτη ἔσχε σπουδαῖα ἀποτελέσματα.

Ἀκριβῶς ἔμπροσθεν τοῦ σπηλαίου Β (πίν. 3, I) εἰς ἀπόστασιν ἀπ' αὐτοῦ ἡμίσεος περίπου μέτρου, ἐν ἐπιπέδῳ 10 μέγχι 30 περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου κατωτέρῳ τοῦ ἐπιπέδου τοῦ δαπέδου τοῦ σπηλαίου, εὐρέθησαν ἐν τοῖς χώμασι δέκα μαρμαρίνοι πίνακες¹ οἱ μὲν ἀκέραιοι οἱ δὲ τεμάχια (πίν. 4). Τὸ σχῆμα τῶν πινάκων τούτων, αἱ διαστάσεις αὐτῶν καὶ ὁ τόπος τῆς εὐρέσεως καθιστῶσιν ἀναμφισβήτητον ὅτι οὗτοι εἶνε ἀναθήματα προσενηχθέντα τῷ ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ λατρευομένῳ θεῷ· τινὲς αὐτῶν ἦσαν τὸ πάλαι προσκεκολλημένοι διὰ κολλητικῆς τινος ὕλης καὶ ἐνίοτε δι' ἤλων ἐν ταῖς

¹ Ἡ ὅλη ἐπίχρσις τοῦ κατὰ τὰ σπήλαια ταῦτα χώρου, ἧτις ἐπεκάλυπτε καὶ ἰκανόν μέρος τῶν σπηλαίων, εἶχεν ὕψος 2 περίπου μέτρων καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ δύο διαφόρων στρωμάτων. Τὸ ἀνώτερον τῶν στρωμάτων τούτων ἀπετελεῖτο ἐκ μέλανος χώματος ὅπερ εἶχε καταπέσει ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐντὸς τούτου εὐρέθησαν δύο τεμάχια ψηφισμάτων, ἃ κατέπεσαν προφανῶς ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ τὸ ἀνώτερον μέρος μαρμαρίνου ἐπιμήκους πλακῶς, ἣν βλέπει τις νῦν, κατακειμένην ἐπὶ τοῦ βράχου, ἐν τῷ πινάκι 3, I. Τὸ δὲ κατώτερον στρώμα, ὅπερ ἀπετελεῖ τὸ δι' ἐπιχώσεως κατασκευασθὲν ἔδαφος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος πρὸ τῶν σπηλαίων χώρου, συνέκειτο ἐκ χώματος ὑποφαίου, ἧ ἦσαν ἀναμειγμένα καὶ τρίμματα λίθων προερχόμενα ἐκ τῶν γενομένων ἐκεῖ ἐν τῷ βράχῳ λαξευμάτων. Ἐν τούτῳ τῷ στρώματι, κατὰ τὸ ἀνώτατον αὐτοῦ μέρος, εὐρέθησαν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος πίνακες.

κόγχαις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίου¹. Οἱ πίνακες οὗτοι ἔχουσιν ἅπαντες γλυπτικῶς δεδηλωμένον στέφανον ἐκ κλάδων ὅτε μὲν μύρτου, ὅτε δὲ δάφνης, καὶ ἐπιγραφὴν ἀναθηματικὴν τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς καὶ ὑπ' Ἀκραις. Καθίσταται ἄρα ὀρθὸν καὶ ἀναμφισβήτητον ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σπήλαιον Β εἶνε οὐχὶ τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, ὡς κοινῶς μέχρι τοῦδε ἐπιστεύετο, ἀλλὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, αὐτὸ ἐκεῖνο ὅπερ ὁ Πausanias πάνυ προσφυῶς ὀνομάζει « Ἀπόλλωνος ἱερὸν ἐν σπηλαίῳ ».

Οἱ ἐνεπιγράφοι οὗτοι πίνακες οἱ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πινάκι 4 ἀπεικονισμένοι, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

1. Πίναξ ἔχων ὕψος 0,33, πλάτος 0,30 καὶ πάχος 0,05 περίπου (ἴδε πίν. 4, ἀρ. 1). Φέρει στέφανον ἐκ κλάδων μύρτου, ὑπὲρ αὐτὸν ἐπιγραφὴν:

Ἄγρθή τύχη

καὶ ἐντὸς αὐτοῦ:

Γ(άϊος) Ἰούλιος
Μητροδώρος Μαραθ(ώνιος)
θεσμοθετήσας Ἀ-
πόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς
ἀνέθηκεν.

Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ πίνακος τούτου ὑπάρχει ἀνὰ μία ὀπή δι' ἧς οὗτος ἦτο τὸ πάλαι προσκεκολλημένος δ' ἤλου τῷ τοιχώματι τοῦ σπηλαίου.

Ὁ Ἀπόλλων καλεῖται Ἀπόλλων ὑπὸ Μακραῖς (πρβ. καὶ ἐπιγραφὴν ὑπ' ἀρ. 8) κατὰ τὰ ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου (στ. 13, 283 κτλ.). Κατὰ τὴν ἐπομένῃ ἐπιγραφὴν καὶ τὰς ὑπ' ἀρ. 12 καὶ 13 καλεῖται Ἀπόλλων ὑπ' Ἀκραις, ὅπερ εἶνε ταυτὸν τῷ ὑπὸ Μακραῖς, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἐπομένοις

Ὡς πρὸς δὲ τὸν ἐκ κλάδων μύρτου στέφανον σημειωτέον ὅτι τοιοῦτος στέφανος ἦτο τὸ ἔμβλημα τῶν ἐννέα ἀρχόντων (ἴδε Πολυδεύκη, Η', 86 «μυρρίνη ἐστεφάνωντο», πρβ. καὶ Ἀριστοφ. Βατράχ. στ. 330 καὶ Ἀριστοτέλους Πολιτ. Ἀθηναίων LVII, 4).

¹ Ἐν ταῖς κόγχαις τοῦ σπηλαίου ἦσαν προσκεκολλημένοι οἱ ἔχοντες τὴν ὕψισθεν ἐπιφάνειαν ἀνόμαλον, οὕτως ἐξεργασμένην, ὥστε νὰ προσκολλᾶται ἐν αὐτοῖς ἡ συνθετικὴ ὕλη. Τινὲς ὅμως ἔχουσι τὴν ὕψισθεν ἐπιφάνειαν ὅλως λείαν· οὗτοι δὲν ἦσαν προσκεκολλημένοι τοῖς τοιχώμασι τοῦ σπηλαίου, ἀλλὰ θὰ ἦσαν ἐκεῖ που, εἴτε ἐντὸς τοῦ σπηλαίου εἴτε πρὸ αὐτοῦ, κατατεθειμένοι.

Εἶνε δὲ κατάδηλον ὅτι ὁ στέφανος οὗτος συνέστηκεν ἐκ κλάδων μύρτου, ὡς καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἀριθμῷ. Ὁ ἐν τοῖς ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 6 πίναξι φαίνεται ὡν στέφανος δάφνης μᾶλλον ἢ μύρτου. διότι τὰ φύλλα εἶνε σχετικῶς πλατέα καὶ μεταξύ τούτων δὲν ὑπάρχει ὁ τοσοῦτον χαρακτηριστικὸς τοῦ μύρτου καρπός, ὁ μεταξύ τῶν φύλλων τῶν ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2 στεφάνων εἰκονιζόμενος. Ὡς πρὸς δὲ τοὺς ἐν τοῖς λοιποῖς πίναξι στεφάνους, μὴ εἰκονιζομένου ἐν αὐτοῖς τοῦ καρποῦ τοῦ μύρτου, δὲν δύναται τις μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπῃ ὅτι σύγκεινται ἐκ κλάδων μύρτου· τὰ φύλλα ἴσως αὐτῶν ἁμοιάζουσι τοῖς τοῦ μύρτου

2. Πίναξ ἔχων ὕψος 0,25, πλάτος 0,32 καὶ πᾶχος 0,05 περίπου (ἴδε πίν. 4 ἀρ. 2). Ἐντὸς στεφάνου ἐκ κλάδων μύρτου ἢ ἐξῆς ἐπιγραφῆ:

Τιβ(έριος)
Ἀντίστιος
Κινέας
ἐκ Κοίλης
Ἀπόλλωνι
ὑπ' Ἀκραις
βασι-
λεύς.

Οἱ δύο κλάδοι μύρτου, ἐξ ὧν συνέστηκεν ὁ στέφανος, συνδέονται (ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν) διὰ δύο ὄψεων συμμετρικῶς διατεταγμένων καὶ οἰονεὶ ἀποτελούντων ταινίαν. Ὅφεις εἰκονίζονται καὶ ἐν τοῖς πίναξιν ὑπ' ἀρ. 4 καὶ 5. Γίνεται δὲ διὰ τούτων μᾶλλον κατάδηλος ἡ σχέση τοῦ ἐν τῷ προκειμένῳ σπηλαίῳ ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα, ἥτις ἄλλως δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου «τιμᾶ σφε Πύθιος ἀστραπαὶ τε Πύθιαι» (ἴδε στ. 285 ἐν σελ. 5 καὶ πρβ. σελ. 23).

Ὁ ἀναθέτης Τιβ. Ἀντίστιος Κινέας βασιλεὺς εἶνε προφανῶς ἄρχων βασιλεὺς (πρβ. ἐπιγρ. ἀρ. 14).

3. Πίναξ τεθραυσμένος εἰς τεμάχια, ἐλλιπὴς τὸ κάτω μέρος (πίν. 4, ἀρ. 3). Σωζόμενον ὕψος 0,14, πλάτος 0,47, πᾶχος 0,02. Φέρει δύο στεφάνους ἐκ κλάδων μύρτου ἢ δάφνης.

Ἰπὲρ τοὺς στεφάνους, μεταξύ αὐτῶν, ἐπιγραφῆ:

Θεσμοθέται

ἐντὸς δὲ τῶν στεφάνων:

Οὐεντίδιος
Πάμφυλος
Ἀγκυ[ῶθην]

4. (πίν. 4, ἀρ. 4). Μέσον τεμάχιον ἐκ τοῦ κάτω μέρους πίνακος (ὑψ. 0,20, πλ. 0,15, πᾶχ. 0,05), ἐν ᾧ στέφανος ἐκ κλάδων δάφνης καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐπιγραφῆ:

ος
Παλλήκνεύς

ὑπὸ τὸν στέφανον σώζονται τᾶδε:

(ρ)ισσ

Οἱ δύο κλάδοι τοῦ στεφάνου συνδέονται διὰ δύο ὄψεων ἀποτελούντων οἰονεὶ ταινίαν (πρβ. ἀρ. 2). Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εἶνε ἡ ἀρχαιότερα τῶν εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν, ὡς δηλοῦται ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων.

5. (πίν. 4, ἀρ. 5). Κάτω ἀριστερὰ γωνία πίνακος (ὑψ. 0,17, πλ. 0,16, πᾶχος 0,035) ἐν ᾧ στέφανος ἐκ κλάδων μύρτου (:) καὶ ἐπιγραφῆ:

Ἀ[πόλλωνι]
ὑπὸ Μακραῖς ἢ Ἀκραις]

6. (πίν. 4, ἀρ. 6). Μέσον τεμάχιον τοῦ δεξιῶς μέρους πίνακος (ὑψ. 0,09, πλ. 0,14, πᾶχ. 0,035), ἐν ᾧ σώζεται τεμάχιον στεφάνου ἐκ κλάδων δάφνης καὶ ἐπιγραφῆ:

[ὁ δεῖνα γραμμα]τεύς
ιος
νος

Τὰ γράμματα εἶνε κεχρωματισμένα κισρῷ χρώματι.

Συμπληρῶ γραμ]ατεὺς κατὰ τὰ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὑπ' ἀρ. 13 (πρβ. καὶ ἀρ. 12). Γνωστὸν δὲ ὅτι τοῖς ἐννέα ἄρχουσιν εἶχε προστεθῆ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δημοκρατίας καὶ δέκατον μέλος ὁ γραμματεὺς, ὁ καλούμενος γραμματεὺς ὁ τῶν θεσμοθετῶν (Ἀριστοτ. Πολιτ. Ἀθην. LV, 1. LIX, 7). Ὡς πρὸς δὲ τὸν γραμματεῖα οὐδεμία μεταβολή, ὡς φαίνεται, ἐγένετο κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους. Ἦτο δὲ οὗτος γραμματεὺς τῶν ἐξ θεσμοθετῶν κυρίως, συγχρόνως ἴσως καὶ τῆς ὀλομελείας τοῦ

σωματείου, δηλ. τῶν 9 ἀρχόντων, ὅ ἐστι « γραμματεὺς τοῦ συνεδρίου » κατὰ τὴν ὑπ' ἀρ. 13 ἐπιγραφὴν, διότι συνεδριον ἐνταῦθα σημαίνει, νομίζω, τὴν ὀλομελείαν τῶν ἀρχόντων καὶ οὐχὶ μόνον τὴν τῶν ἐξ θεσμοθετῶν. Ἀφοῦ δὲ οἱ ἐννέα ἀρχοντες εἶχον, ὡς γνωστόν, κοινὴν τινα δικαιοδοσίαν, ἣν ἐν ὀλομελείᾳ ἐξήσκουν, εἶχον ἀνάγκην πάντως τοῦ γραμματέως, ὅστις ἐξ ἄλλου αὐτοδικαίως τρόπον τινὰ μετεῖχε τῆς ὀλομελείας τοῦ σωματείου, ἀφ' οὗ ἐξεπροσώπει μίαν τῶν δέκα φυλῶν (ἴδε Ἀριστοτ. Πολιτ. Ἀθην. LIX, 7).

Κατὰ τοὺς ρωμαϊκοὺς χρόνους δὲν ἐμειώθη τὸ παράπαν ἡ σπουδαιότης τοῦ ἀξιώματος τοῦ γραμματέως ἀφ' οὗ, ὡς βλέπομεν ἐν ταῖς προκειμέναις ἐπιγραφαῖς ὑπ' ἀρ. 6, 12 καὶ 13, τὴν αὐτὴν, ἣν καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχοντες ἔχει ἐπισημότητα καὶ προσφέρει τῷ Ἀπόλλωνι τὰ αὐτὰ ἀκαλοῦσι ἀναθήματα.

7. (πίν. 4, ἀρ. 7). Τεμάχιον πίνακος, ὅστις ἔληγεν ἄνω εἰς ἀετωμάτιον (ὑψ. 0,09, πλ. 0,11, πάχ. 0,02). Ἐντὸς τοῦ ἀετωματίου ἐπιγραφὴ:

Ἄγα[θὴ τύχη]

Ἦπὸ ταύτην θὰ ὑπῆρχεν ἡ ἀναθηματικὴ ἐπιγραφὴ. Πρβ. ἀρ. 2.

8. (πίν. 4, ἀρ. 8). Μέσον ἄνω τεμάχιον πίνακος (ὑψ. 0,12, πλ. 0,11, πάχος 0,02) ἐν ᾧ στέφανος ἐκ κλάδων μύρτου (;) καὶ ἐπιγραφὴ:

[Ἀπόλλωνι] ὑπὸ Μα[κραις].

9-10. (πίν. 4, ἀρ. 9-10). Δύο τεμάχια παρεμφερῶν τοῖς προηγουμένοις πινάκων, ἐν ἑκατέρῳ τῶν ὁποίων σώζεται μέρος τοῦ ἐκ κλάδων μύρτου (;) στεφάνου.

Ἐκ τῶν εὐρεθεισῶν τούτων ἐπιγραφῶν γίνεται δῆλον ὅτι ἐκ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος προέρχονται καὶ αἱ ἐξῆς γνωσταὶ ἐπιγραφαί:

11. C. I. A. III, 91. Εὐρέθη παρὰ τὰ Προπύλαια, ὑπὲρ τὴν Κλεψύδραν.

(ἐντὸς στεφάνου): Πολέμαρχος.

(ὑπὸ τῶν στεφάνου): [Π]ολύβιος Φαύστου

[Φλυε]ῦς πολεμαρχήσας τὸν ἐπὶ

- - λάου ἀρχοντος ἐνιαυ-

τὸν Ἀπόλλωνι Ὑποακραιῶ[ἀνέθ]ηκεν.

Σημειωτέον ὅτι ὁ Köhler ἀναδημοσιεύσας τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἐν Mittheilungen III, σ. 144, ἔγραψεν « Ἀπόλλωνι Ὑποακραιῶ » καὶ ἐκ τούτου παραπλανηθέντες, ὡς φαίνεται, πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ὀνομάζουσι τὸν Ἀπόλλωνα τοῦτον Ὑποακραιῶν καὶ οὐχὶ Ὑποακραιῶν, ὡς ἀναγινώσκειται ἐν τῷ λίθῳ καὶ ὡς εἶνε δημοσιευμένον ὀρθῶς ἐν τῷ C. I. A. Προσθετέον δὲ ὅτι ἀντὶ Ὑποακραιῶν δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν ὑπ' Ἀκραιῶν. Κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὸ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραις καὶ ὑπ' Ἀκραις, ἡ ἀνάγνωσις ὑπὸ Ἀκραιῶν εἶνε ἴσως προτιμητέα, διότι καθ' ὃν τρόπον ὁ γῶρος ἐκεῖνος, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων, ἐκαλεῖτο Ἀκραι ἢ δύνάτο νὰ καλεῖται καὶ Ἀκραιῶν.

12. C. I. A. III, 92. Εὐρέθη, ὡς λέγεται, παρὰ τὸ Ἐρέθιον. Ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Τραϊανοῦ ἢ Ἀδριανοῦ.

(ἐντὸς στεφάνου)

[ὁ δεῖνα - -]λεύσας [Ἀπ]όλλωνι [ὑ]π' Ἀκραις.

Αἱ ὑπὸ τοῦ Dittenberger προτεινόμεναι συμπληρώσεις [πρεσβ]εύσας καὶ [ιερατ]εύσας εἶνε ἀπορριπτέαι. Ὁ Köhler (Mitth. III, σ. 144) συμπληροῖ: [βασιλ]εύσας. Μετὰ μείζονος ὅμως πιθανότητος δυνάμεθα νὰ συμπληρώσωμεν: [γραμματ]εύσας (πρβ. ἀρ. 6).

13. Mittheilungen. III, σ. 144. Ἐκ τῶν ἀρχῶν τῆς Β' μ. X. ἑκατονταετηρίδος.

Ἀπόλλωνι ὑπ' Ἀκραις ὁ γραμματεὺς Ἐράτων ἀνέθηκεν.

(ἐντὸς τριῶν στεφάνων)

ἀρχον	ὁ γραμ-	θεσμο
τος Τρε	ματεύσας	θέτης
βελλίου	τοῦ συνεδρί	Εἰρηναῖος
Ρούφου	ου Ἐράτων	Σώτου Βε-
Λαμπτρ	Ἀντιγόνου	ρενικίδ-
(έ)ως.	Βησαιεύς.	ης.

Ἐκ τοῦ σπηλαίου τούτου τοῦ Ἀπόλλωνος φρονῶ ὅτι προέρχονται καὶ αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί:

14. C. I. A. III, 95. Εὐρέθη παρὰ τὸ Δίπυλον.

(ἐντὸς στεφάνου)

ὁ βασιλεὺ[ς]

Λο[ύκιος Οὐλοῦσσι[ος]

Ἰσαῖος Μελιτεύ[ς]

Ἀπόλλωνι[ε].

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ὁ στέφανος δεικνύει ὅτι ἡ ἐπιγραφή προέρχεται ἐκ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος σπηλαιῶν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐπειδὴ δὲ ὑπὸ τὴν λέξιν Ἀπόλλων[ι] εἶνε ἀποκεκομμένος ὁ λίθος, δυνατόν νά ὑπῆρχεν ὑπ' αὐτήν: ὑπὸ Μακραῖς ἢ ὑπ' Ἄκραις· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε πάντως ἀναγκαῖον, διότι ὁ ἐν τῷ σπηλαίῳ τούτῳ τῷ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν λατρευόμενος Ἀπόλλων εἶχε πρὸς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα σχέσιν καὶ ἐκαλεῖτο ἀπλῶς Ἀπόλλων, τὸ δὲ ὑπὸ Μακραῖς καὶ ὑπ' Ἄκραις προσετίθετο ἀπλῶς πρὸς δῆλωσιν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ἐλατρεύετο οὗτος. Ὅτι δὲ ἡ ἐπιγραφή εὗρέθη παρὰ τὸ Δίπυλον, οὐδόλως παράδοξον, διότι δυνατόν αὕτη νά μετεκομίσθη ἐκεῖσε ἐν παλαιότεροις σχετικῶς χρόνοις ὡς οἰκοδομήσιμον ὑλικόν· δυνατόν ἔμως καὶ ἀλλαγῆναι, παρὰ τὴν Ἀκρόπολιν, εὗρεθεῖσα, νά ἐκομίσθη εἰς τὸ Δίπυλον (ἐνθα, ὡς φαίνεται, εἶδεν αὐτήν ὁ διὰ τὸ C. I. A. ἀντιγράφας αὐτήν κ. Lüders). Τοιαῦτα παραδείγματα, καθ' ἃ ἀρχαῖα εὗρισκόμενα ἐν τῇ πόλει ἀνεπιβήζοντο ὑπὸ τῶν φυλάκων εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ τανάπαλιν, ἔχομεν οὐκ ὀλίγα.

Ὡς πρὸς τὸ: βασιλεῦ[s] πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν ὑπ' ἀρ. 2.

15. Ἀρχ. Δελτίον, 1888, σ. 183. Εὗρέθη ἐν τῷ ἐν ἔτει 1888 κατεδαφισθέντι προμαχώνι τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὃ ἔστι παρὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ προέρχεται ἐκ τοῦ ἔτους 147-129 μ. X.

(ἐντὸς δύο στεφάνων)

Θεσμοθέτης	Θεσμοθέτης
Ἀντίγονος	Ἐρέννιος
Ἀπολλωνίου	Σώσανδρος
Μαρθωνιος.	Ἀτκνιεύς.

Δεξιὰ σώζονται ἕγνη καὶ τρίτου στεφάνου. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη θά ἦτο οἶα καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 3· ἐν τῷ ἐλλείποντι δὲ ἄνω μέρει τοῦ λίθου, ὑπὲρ τοὺς στεφάνους, θά ὑπῆρχεν: Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς ἢ ὑπ' Ἄκραις. Ὅτι δὲ ἡ ἐπιγραφή ἐκ τοῦ σπηλαιῶν τοῦ Ἀπόλλωνος προέρχεται, δῆλον γίνεται ἐκ τοῦ σχήματος, ἐκ τῶν στεφάνων, ἐκ τοῦ περιεχομένου καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὗρέσεως.

16. Ἐν τῇ αὐτῇ τέλος κατηγορία τάσσεται καὶ ἡ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένη ἐπιγραφή, ἐν τῷ χώρῳ τῷ ἀμέσως πρὸς ἀριστερὰν τοῦ σπηλαιῶν τοῦ

Ἀπόλλωνος (ἴδε πίν. 3, I, ἀρ. 4), ἡ ἐν C. I. A. II, 715, δημοσιευμένη:

Ἄρχων Ἐρέννιος Δέξιππος.

Τὸν κατὰ τὴν Γ' μ. X. ἑκατονταετηρίδα ἀναμύσαντα ἄρχοντα τοῦτον ἡ ἐν C. I. A. II, 716, ἐπιγραφή ὀνομάζει: «Ἐρέννιον Δέξιππον Πτολεμαίου, ἄρχαντα τὴν τοῦ βασιλέως ἐν θεσμοθέταις ἀρχὴν καὶ ἄρχαντα τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν . . . ρήτορα καὶ συγγραφέα». Εἶνε δὲ λελαξευμένη ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐν τῇ τελευταίᾳ πρὸς τὴν κάτω κόγχῃ, καὶ εἶνε προφανῶς τοιαύτη, οἷα καὶ αἱ ἀνωτέρω πινακίδες. Ὅπως δὲ γλ. θεσμοθέται, ὁ πολέμαρχος, ὁ ἄρχων βασιλεὺς καὶ ὁ γραμματεὺς, καταλείποντες τὴν ἀρχὴν ἠφιέρουν τὰς πινακίδας ταύτας τῷ Ἀπόλλωνι. οὕτω καὶ ὁ ἄρχων ἐπώνυμος, πρὸς αὐτὸν τοῦτον τὸν σκοπὸν ἀνέγραψε τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα· εἶνε δὲ γλ. καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀνάθηματικὴ τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς ἢ ὑπ' Ἄκραις. Τὸ ἀναμυρισθῆναι τοῦτο συμπεράσμα εἶνε σπουδαῖον καὶ ὑπο ἄλλῃν ἐποψίν. Ἄν ἦτο δὲ γλ. δυνατόν νά συλλάβῃ τις καὶ ἐλαχίστην τινὰ ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ὅτι αἱ ἀνωτέρω ὑπ' ἀρ. 4-10 ἐπιγραφαὶ ἐκ τοῦ σπηλαιῶν τοῦ Ἀπόλλωνος προέρχονται, αἴρεται καὶ ἡ ἀμφιβολία αὕτη ἐκ τῆς τοῦ ἀρχοντος Ἐρέννιου Δέξιππου ἐπιγραφῆς, τῆς ἐν αὐτῷ τῷ βράχῳ ἐκεῖ λελαξευμένης.

Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δημοσιεύομεν ἐν πίνακι I εἰκ. E σχεδιογράφημα, ὅπως κυρίως ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ἡ κόγχη, ἐν ᾗ εἶνε κεχαραγμένη, δὲν ἐλαξεύθη χάριν τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, ἀλλ' ὅτι εἶχε λαξευθῆ ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις καὶ ἦτο ἐν αὐτῇ ἐντεθειμένον ἄλλο, ἀρχαιότερον, ἀνάθημα, οὗ καταπεσόντος ἢ ἐκβλήθέντος, ἐχαράχθη ἐν τῷ χώρῳ ἐκείνῳ ἡ τοῦ Δέξιππου ἐπιγραφή. Τοῦτο δηλοῦται τὸ μὲν ἐκ τῶν ἐν τῇ κόγχῃ σωζομένων ὀπῶν, τῶν χρησιμοποιουσῶν πρὸς ἐνθεσιν ἤλων δι' ὧν συνεκρατεῖτο τὸ αὐτῇ προσηρμοσμένον τὸ πάλαι ἀρχαιότερον ἀνάθημα, τὸ δὲ ἐκ τῶν διαστάσεων τῆς κόγχης πολὺ μεγάλης οὔσης ἐν σχέσει πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς ἐπιγραφῆς καταλαμβάνομενον χώρον.

Ἐξακριβωθέντος δ' οὕτω ὅτι ἐν τῷ προκειμένῳ σπηλαίῳ τοῦ Ἀπόλλωνος παλαιότερα ἀνα-

θήματα αντικαθίσταντο διὰ νεωτέρων, ἐννοοῦμεν κάλλιστα διατὶ ἅπαντες οἱ εὐρεθέντες ἐνταῦθα ἐνεπίγραφοι πίνακες προέρχονται ἐκ τῶν τελευταίων ρωμαϊκῶν χρόνων. Ὁ λόγος τούτου εἶνε, ὅτι οὐχὶ τάχα διότι ἐν παλαιότεροις χρόνοις δὲν προσέφερον οἱ ἄρχοντες τοιαῦτα ἀναθήματα τῷ Ἀπόλλωνι (ὡς θὰ ἐνόμιζέ τις ἴσως) ἀλλὰ διότι τὰ ἀρχαιότερα ταῦτα ἀναθήματα ἀντικαθίσταντο σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ νεωτέρων¹.

Τοσαῦτα περὶ τῶν γενομένων ἐπιγραφικῶν εὐρημάτων δι' ὧν, ὡς εἶπομεν, ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ μέχρι τοῦδε ἐκλαμβανόμενον ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπολλωνος.

Προχωρήσασα ἀκολουθῶς ἡ ἀνασκαφὴ μέχρι τοῦ βράχου ἀπεκάλυψεν ἐν τούτῳ τετραγωνικὸν ἐπίμηκες λάξευμα μήκους 2,45, πλάτ. 2,00 καὶ βάθους 0,40 μέχρι 0,05 περίπου (πίν. 1, 6). Τὸ λάξευμα τοῦτο ἐχρησίμευε βεβαίως πρὸς ἴδρυσιν ἐν αὐτῷ τοῦ βωμοῦ, ἐν ἀναφέρει ὁ Εὐριπίδης ἐν Ἴωνι (στ. 938) διὰ τῶν «ἐνθα Πανός ἄδυστα καὶ βωμοὶ πέλας». Δὲν θὰ ἦτο δὲ μονόλιθος ὁ βωμὸς οὗτος, διότι μεγάλαι σχετικῶς εἶνε αἱ διαστάσεις τοῦ λαξέυματος, ἀλλὰ θὰ συνέκειτο ἐκ πολλῶν ἐπαλλήλων ἰσοδομικῶς τεθειμένων λίθων, θὰ ἦτο δηλ. τὴν τε κατασκευὴν καὶ τὴν μορφήν τοιοῦτος οἶος λ.χ. ὁ εἰκονιζόμενος ἐν τῷ γνωστῷ ἀναγλύφῳ τοῦ Πανός ἐν σπηλαίῳ μετὰ τῶν Νυμφῶν, τῷ εὐρεθέντι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ Ἀσκληπιείου (ἴδε Mittheilungen, V, πίν. VII).

Ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ, ἀπέναντι τοῦ σπηλαίου Γ, ἀπεκαλύφθη πρὸς τούτοις ἀκανόνιστον περιφερικὸν ἐν τῷ βράχῳ ὄρυγμα ἢ χάσμα (πίν 1, γ) διαμέτρου 2,00 καὶ βάθους 1,90 - 2,65 περίπου, οὗ ἴδε τομὴν ἐν πίνακι 1, γ' - γ'. Τὸ παράδοξον τοῦτο κατασκευάσμα δύναται τις ἴσως νὰ σχετίσῃ πρὸς

¹ Ὅτι τοιαῦτα μικρὰ ἀναθήματα ἀντικαθίσταντο ἐν γένει πανταχοῦ ὑπὸ νεωτέρων ἀναθημάτων, εἶνε εὐνόητον, διότι ἄλλως δὲν θὰ ὑπῆρχε χώρος ἐπαρκῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς καὶ τοῖς ναοῖς πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ἐπὶ ἑκατονταετηρίδας προσφερομένων ἀναθημάτων. Οὕτω δὲ ἐξηγεῖται ἡ ἐν τισιν ἀνασκαφαῖσιν ἱεροῖς τόποις ἀποκάλυψις βόθρων πεπληρωμένων διαφόρων (μικρῶν ἀρχαίων, πλίντων εἰδωλίων, τετραουσιμένων ἀγγείων κτλ. Τὰ ἀρχαῖα δηλ. ταῦτα ἦσαν ἀναθήματα ἅτινα δι' ἔλλειψιν χώρου ἐδέχθη νὰ παραμερισθῶσιν ἐκ τοῦ ναοῦ εἰς ὃν εἶχον προσενηθῆ ὅπως παραχθῆ χώρος πρὸς ὑποδοχὴν νεωτέρων ἀναθημάτων.

τὰ παραδιδόμενα περὶ τοῦ ἐν ταῖς Μακραῖς τάφου τοῦ Ἐρεχθέως, περὶ οὗ ἴδε τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις, τὰ ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «περὶ τῶν Μακρῶν καὶ περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐρεχθέως» (σ. 24).

Ἐν τῷ βράχῳ δὲ τῷ ἀπέναντι τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος ἀπεκαλύφθη ἄγνωστον μέχρι τοῦδε σπήλαιον, τὸ σπήλαιον Δ (πίναξ 1, Δ). Τοῦτο διὰ στενοῦ χάσματος ἐν τῷ βράχῳ (ἴδε πίν. 1, δ'') συγκοινωνεῖ ἄλλῳ σπηλαίῳ, δεδηλωμένῳ διὰ τοῦ Δ' (πίν. 1, Δ'). Τὰ δύο ταῦτα σπήλαια ἀποτελοῦσι προφανῶς ἐν σπήλαιον, ὃ δηλοῦμεν διὰ τοῦ ΔΔ'. Ἐξετείνεται δὲ τὸ σπήλαιον τοῦτο καὶ πρὸς τὸν γῶρον Δ'' κατεκρημνίσθη ὅμως κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἐν ἰκανῶς μεμακρυσμένοις, φαίνεται, χρόνοις καὶ οὕτως ὁ γῶρος οὗτος Δ'' μετεβλήθη εἰς μικρὰν χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, ἧς σώζεται νῦν τὸ δάπεδον μετὰ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ ἐκ πλίνθων ἐκτισμένου δυτικῶν τειχίσματος¹. Ἔχει δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος σπήλαιον ΔΔ' τρεῖς ταπεινὰ εἰσόδους, ὧν αἱ παρειαὶ εἰσιν ἐν μέρει (ὅπου ἦτο ἀνάγκη ὅπως λάθωσι κανονικὸν περιφερικὸν σχῆμα) λελαξευμένα, τὴν εἴσοδον ε, τὴν ἀπέναντι τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος παρὰ τὸ ἄνωτέρω μνημονευθὲν περιφερικὸν ὄρυγμα ἢ χάσμα, (τομὴν τοῦ σπηλαίου κατὰ τὴν εἴσοδον ταύτην ἴδε ἐν πίν. 1, εἰκ δ-δ), τὴν εἴσοδον ζ, ἣν κεκαλυμμένην ἐν μέρει ὑπὸ βράχου, καταπεσόντος ἄνωθεν, διακρίνει τις ἐν πίν. 2, εἰκ. I καὶ II ἄρ. 4, καὶ τὴν εἴσοδον η, ἧτις εἰκονίζεται ἐναργῶς ἐν πίν. 2, I καὶ II ἄρ. 5, καὶ ἰδίως ἐν πίν. 3, II ἄρ. 2 (ἴδε τομὴν τοῦ σπηλαίου κατὰ τὴν εἴσοδον ταύτην ἐν πίν. 1, δ'-δ').

Οὕτω τοῖς πρὸ τῶν ἀνασκαφῶν γνωστοῖς σπηλαίοις, Α, Β, Γ, προσετέθη νῦν τὸ ἀποκαλυφθὲν σπήλαιον ΔΔ', ὅπερ, ὡς εἶδομεν, εἶνε οὐχὶ σπη-

¹ Τὸ ἐκκλησίδιον τοῦτο Δ'' διακρίνει τις ἐναργῶς ἐν τῷ πίνακι 1. Σώζονται δ' ἐν αὐτῷ τοιχογραφίαι, ὁ Χριστός, ἡ Παναγία καὶ ὁ ἅγιος Δημήτριος, ὅστις εἶνε ἐξωγραφισμένος ἐν ἀρχαῖα ὡς φαίνεται κόγγη, ἣν ἐπωφελήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου οἱ χριστιανοὶ ἐπιχρῶσαντες αὐτὴν ἀσβέστῳ.

Σχετικῶς δὲ τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐκκλησιδίῳ σημειωτέον ὅτι ὁ Πιττάκης (l'Ancienne Athènes, σ. 153) περιγράφων τὸ σπήλαιον Β, δηλ. τὸ ὑποτιθέμενον τότε σπήλαιον τοῦ Πανός, προστίθησι τάδε: «Devant cette grotte on voit quelques massifs de muraille en brique, débris d'une église de Saint Athanasios élevée sur les ruines de cette enceinte». Τὴν σημείωσιν ταύτην ἔχων ὑπ' ὄψιν ὁ Α. Mommsen (Athenae Christianae, σ. 41) γράφει τάδε: «Nemo alius, sive scriptor sive topographus, eo loco S. Athanasii ecclesiam esse aut fuisse tradidit».

λαιώδες χάσμα, ὡσπερ δηλ. τὰ Α, Β καὶ Γ, ἀλλὰ κυριολεκτικῶς σπήλαιον ἐπὶ μακρὸν εἰσέχον ἐν τῷ βράχῳ, εἰς ὃ εἰσέρχεται τις διὰ ταπεινῶν εἰσόδων οἰονεὶ ὀπῶν¹.

Μετὰ τὰ ρηθέντα ὑπολείπεται νὰ ἐξετάσωμεν τί εἶνε τὸ ἀποκαλυφθὲν τοῦτο σπήλαιον Δ-Δ', κυρίως δ' εἰπεῖν ποῖον εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, ἀφ' οὗ διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἀνασκαφῶν κατεδείχθη ὅτι τὸ ἐκλαμβανόμενον ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Δυνατὸν νὰ θελήσῃ τις νὰ υποθέσῃ ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός εἶνε τὸ σπήλαιον Α, δηλ. τὸ ἀμέσως ὑπὲρ τὸ ὕδωρ τῆς Κλεψύδρας κείμενον, ὅπερ ἐξελαμβάνετο πρότερον ὡς τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος (ἴδε σ. 3 σημ. 2). Ἄλλ' ἀσχετῶς τοῦ ζητήματος ἂν τὸ σπήλαιον τοῦτο, λίαν ἀβαθές ὂν, ἐχρησίμευεν ἐν γένει πρὸς λατρείαν, σημειωτέον ὅτι δὲν κεῖται, ὡς εἶδει, κατὰ τὴν ἀρκτικὴν πλευρὰν τῆς Ἀκροπόλεως, δὲν εἶνε δηλ. «πρόσθορον ἄντρον» (Εὐρ. Ἴων στ. 937), ἀλλ' εἶνε τετραμμένον πρὸς δυσμὰς, οὐδὲ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς κείμενον πλησίον τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀφ' οὗ ἐν ἑτέρᾳ τῆς Ἀκροπόλεως πλευρᾷ κεῖται.

¹ Ἀνακοινώσαντες ἤδη τὰς γενομένας ἀποκαλύψεις ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ κατὰ τὰ σπήλαια Β καὶ Γ χώρου σημειώσαμεν ἐνταῦθα περιεργείας ἕνεκα ὅτι ὁ Carl Bötticher ἐν ἔτει 1862 εἶχεν ἐνεργήσει ἀνασκαφὰς ἀκριβῶς ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ χώρῳ ἐπιθυμῶν νὰ ἀποκαλύψῃ ἐντελῶς τὸ σπήλαιον Β, τὸ κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην σπήλαιον τοῦ Πανός, νὰ ἀνεύρῃ ἀναθήματα τῶν ἐν ταῖς κόγχαις τοῦ σπηλαίου τούτου τὸ πάλαι προσκεκολλημένων καὶ νὰ ἀποκαλύψῃ ἴχνη τοῦ ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου μνημονευομένου βωμοῦ. Διεξήγαγε δὲ τὴν ἀνασκαφὴν μέχρι τοῦ βράχου, ὡς ἰσχυρίζεται, ἀλλ' οὐδὲν εὔρεν. Ἰδοὺ τί περ τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης γράφει ἐν τῷ: «Bericht über die Untersuchungen auf der Acropolis», σ. 222:

Grotte des Pan. Auch dieses Heiligthum liess ich von dem hohen Schutte welcher seinen Boden sammt den Vorplatze bedeckte, befreien und bis auf den Grund reinigen. Die leise Hoffnung hierbei vielleicht noch Reste der Votive aus den Blinden zu finden mit welchen das ganze Innere der Höle von oben bis unten übersät ist, schlug zwar fehl, nur eine Marmortafel ohne jede Inschrift oder Bildarbeit kam zu Tage; allein die Beobachtung des klar vorliegenden Grundrisses welche allein Zweck der Grabung war, lohnte die Kosten der Arbeit. Der Boden der Höle wie ihres Vorplatzes ist auf gewaltsame Weise furchtbar zerstört, vom Standplatze des Altars jede Spur verschwunden.

Προφανές ὅμως εἶνε ὅτι τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην διεξήγαγεν ὁ Bötticher ἐπιπολαίως καὶ δὲν ἀνεσκαφῆ μέχρι τοῦ βράχου, διότι ἂν οὕτω διεξήγε τὴν ἐργασίαν θὰ εὔρισκεν ὅ,τι ἐπεζητεῖ, θὰ ἀνεκάλυπτε δηλ. τὰ ἴχνη τοῦ βωμοῦ καὶ θὰ εὔρισκεν ἂ ἐυρέθησαν νῦν ἐπιγραφικὰ ἀναθήματα.

Ἐπειτα ἂν ἀληθῶς τὸ σπήλαιον τοῦτο ἦτο τὸ τοῦ Πανός, ὁ Παυσανίας, ὁ ἐκ τῶν Προπυλαίων κατελήθων, θὰ ἐμνημόνευε πρῶτον τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανός καὶ εἶτα τοῦ σπηλαίου τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου, ἰδίως ἐκ τῶν ἐν στ. 938 «ἐνθα Πανός ἄδυτα καὶ βωμοὶ πέλας», γίνεται ὀφθαλμῶς ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός ἔκειτο ἐν τῷ αὐτῷ χώρῳ, ἐν τῷ χώρῳ τῶν Μακρῶν, ἐν ᾧ καὶ τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος. θὰ εἶνε ἄρα ἢ τὸ σπήλαιον Γ, ἢ τὸ νῦν ἀποκαλυφθὲν σπήλαιον Δ-Δ'. Τὸ ζήτημα τοῦτο δυνάμεθα νὰ λύσωμεν τῇ βοθηεῖα τῶν ἐν τῇ Λυσιστράτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους. Ἐν τῇ κωμῳδίᾳ δηλ. ταύτῃ ὁ Κινησίας ἐπιθυμῶν νὰ ἀπολάβῃ τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει μετὰ τῶν ἄλλων ἀθηναίων γυναικῶν συζύγου του Μυρρίνης, ταύτης δὲ ἐπιζητούσης ἀπόκρυφόν τινα τόπον, προτείνει τῇ συζύγῳ του νὰ συνέλθωσιν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός ὀπόθεν αὐτὴ ἐδύνατο νὰ ἐπανέλθῃ καθαρὰ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἀφοῦ λουσθῇ ἐν τῷ ὕδατι τῆς Κλεψύδρας¹. Ἄλλὰ τὸ σπήλαιον Γ, λίαν ἀβαθές ὂν καὶ ὅλως ἀνοικτόν, δὲν ἐδύνατο προφανῶς νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κρησφύγετον τῆς Μυρρίνης καὶ τοῦ συζύγου τῆς. Σπήλαιον κατὰ τὸν πρὸς τοιαύτας κρυφίας πράξεις εἶνε τὸ νῦν ἀποκαλυφθὲν σπήλαιον Δ-Δ'. Τοῦτο ἄρα εἶνε τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, τὰ ἄντρα τοῦ Πανός κατ' Εὐριπίδην (Ἴων, 502)².

¹ Λυσιστράτη, στ. 911 κ.ε.

ΜΥΡΡΙΝΗ
Ποῦ γὰρ ἂν τις καί, τάλαν.
δράσειε τοῦθ' ;
ΚΙΝΗΣΙΑΣ
Ἄπο τοῦ Πανός, καλόν
ΜΥΡΡΙΝΗ
Καὶ πῶς εἴθ' ἀγνή δῆτ' ἂν ἔλλοιμι ἐς πόλιν;
ΚΙΝΗΣΙΑΣ
Κάλλιστα δῆπου, λουσαμένη τῇ Κλεψύδρᾳ.

² Γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀθηναίκοις νομίσμασι καὶ ἐν τισὶν ἀναγλύφοις ἐν Ἀθῆναις εὐρεθῆσιν εἰκονίζεται ὁ Πάν ἐν σπηλαίῳ· ἀλλ' ὀρθῶς παρετήρηθη ὅτι αἱ παραστάσεις αὗται δὲν ἔχουσι πραγματικὴν τινα ὑπόστασιν, ὅτι δηλ. εἰκονίζεται ἐν αὐτοῖς ἄπλῶς σπηλαιόν τι, ἐν ᾧ ὁ Πάν, οὐχὶ δ' ἀκριβῶς τὸ ὑπὸ τῇ Ἀκροπόλει σπήλαιον, ἐν ᾧ ἐλατρεῖτο ὁ θεὸς οὗτος. Τούτων τῶν παραστάσεων ἡ δυναμένη ὀπισθοδρομεῖ νὰ συμφωνήσῃ κατὰ τι πρὸς τὰ πράγματα εἶνε ἢ ἐν τῷ γνωστῷ ἐν τῷ Ἀσκληπιεῖῳ εὐρεθέντι ἀναγλύφῳ τοῦ Πανός μετὰ τῶν Νυμφῶν (ἴδε *Mittheilungen*, V, πίν. VII). Τὸ στόμιον τοῦ σπηλαίου, ἐν ᾧ εἰκονίζεται ὁ Πάν, ὁμοιάζει ἀληθῶς τῷ πρὸς βορρᾶν στομίῳ τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανός (ἴδε πίν. 3, II ἀρ. 2). Εἶνε δὲ τὸ ἐσωτερικόν τοῦ σπηλαίου βαθύτερον τοῦ στομίου, ὥστε ἰστάμενος ἐνταῦθα ὁ Πάν θὰ ἦτο ὀρατός, ὡσπερ καὶ ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ἀναγλύφῳ, οὐχὶ καθ' ὅλον το σῶμα, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὸ ἀνώτερον μέρος.

Ἄλλ' ἢ αὐτὴ σκέψις, ἥτις τῇ βοήθειά τῶν ἐν τῇ *Λυσιστράτῃ* τοῦ Ἀριστοφάνους ἤγαγεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐξακρίβωσιν ὅτι τὸ σπήλαιον Δ-Δ' εἶνε τὰ ἄντρα τοῦ Πανός, ἄγει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ σπήλαιον Δ-Δ' ἦτο ἀρχικῶς τὸ ἄντρον τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ γῶρος δηλ. ἐν ᾧ ἐβίασεν οὗτος τὴν Κρέουσαν, διότι, δι' ἐν λόγον τὸ σπήλαιον Γ δὲν ἦτο κατάλληλον κρησφύγετον διὰ τὸν Κινησίαν καὶ τὴν Μυρρίνην, διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τὸ σπήλαιον Β (τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος), ὅπερ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν καὶ τὸ σπήλαιον Γ εἶνε ὅλως ἀνοικτόν, δὲν ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς κρησφύγετον τοῦ Ἀπόλλωνος διὰ τοὺς ἀνοσίους αὐτοῦ μετὰ τῆς Κρεούσης γάμους. Πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν ἐδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ μόνον τὸ σπήλαιον Δ-Δ', δηλ. τὸ ἐν τοῖς ὕστερον χρόνοις σπήλαιον τοῦ Πανός. Αὐτὸ δὲ τοῦτο πιστοῦται καὶ διὰ τῶν ἐν τῷ Ἰωνι τοῦ Εὐριπίδου. Ἐν στ. δηλ. 500 ἕως 507 (ἴδε σ. 5) ὁ χορός, θέλων νὰ ὀρίσῃ τὸν γῶρον ἐν ᾧ ἡ Κρέουσα ἐγέννησε καὶ ἐξέθηκε τὸν Ἴωνα, ὀρίζει αὐτὰ τὰ ἄντρα τοῦ Πανός, ὃ ἐστὶ τὸ σπήλαιον Δ-Δ'.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν προσκρούει εἰς τὰ προηγούμενα. Τὰ πράγματα εἶνε σαφῆ καὶ ἐξηγούνται κάλλιστα ὡς ἐξῆς:

Ἀνακεφαλαίωσις καὶ συμπέρασμα.

Ἐν τῇ κατὰ τοὺς ἀρχαίους βράχους τῆς Ἀκροπόλεως τοποθεσίᾳ τῇ καλουμένῃ «Μακραί», ἐν τῷ σπηλαίῳ Δ-Δ', ἐβίασεν ὁ Ἀπόλλων τὴν Κρέουσαν καὶ ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς τὸν Ἴωνα. Ἐν τούτῳ τῷ σπηλαίῳ ἐξέθηκεν ἡ Κρέουσα τὸ βρέφος ἅμα γεννηθὲν καὶ ἐντεῦθεν ἀνείλετο αὐτὸ ὁ Ἐρμῆς καὶ μετήνεγκεν εἰς Δελφούς, ὅθεν ἀνδρωθεὶς ὁ Ἴων ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένετο ὁ γεννάρχης τῶν Ἀθηναίων. Ταύτης τῆς παραδόσεως ἕνεκα ἐλατρεύετο ὁ Ἀπόλλων ἐν ταῖς Μακραῖς ἐκ παλαιότητων χρόνων, γνωστοῦ ὄντος ὅτι τὰ ἐν σπηλαίοις ἱερὰ εἶνε τὰ ἀρχαιότατα τῶν ἐν τῇ πόλει, ἅτε δυνάμενα νὰ ἔλκωσι τὴν καταγωγὴν των ἐξ αὐτῶν τῶν πελασγικῶν χρόνων. Ἡ λατρεία δὲ τοῦ Ἀπόλλωνος ὀρμηθεῖσα ἐκ τοῦ σπηλαίου Δ-Δ' ἐξετάθη καθ' ἅπαντα τὸν γῶρον τῶν Μακρῶν (δηλ. καὶ κατὰ τὰ σπήλαια Β καὶ Γ καὶ τὸν πρὸ τούτων γῶ-

ρον), ὅστις οὕτω μετεβλήθη εἰς ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἐν τῷ γῶρῳ τῷ μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν τῶν Μακρῶν ἰδρύθη ὁ πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ ἀναγκαῖος βωμὸς (πίν. 1, 6), ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου τὰ ἀναθήματα τὰ προσφερόμενα τῷ θεῷ προσεκολλῶντο ἐν τῷ παρὰ τὸν βωμὸν τοῦτον σπηλαίῳ Β, ὅπερ ὅλως ἀνοικτόν ὄν ἦτο πρὸς τοιαύτην χρῆσιν πολὺ καταλληλότερον τοῦ σπηλαίου Δ-Δ'. Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῶν μετὰ τὰ Περσικὰ χρόνων, ὅτε, ὡς γνωστόν, εἰσῆλθη ἐξ Ἀρκαδίας εἰς Ἀθήνας ἡ λατρεία τοῦ Πανός¹. Τὸν θεὸν τοῦτον ἐγκαθίδρυσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐν ταῖς «Μακραῖς» ὡς συμπάρεδρον τῷ Ἀπόλλωνι, ἐν τῷ σπηλαίῳ Δ-Δ', ὅπερ εἶχε μὲν δώσει ἀφορμὴν πρὸς τὴν κατὰ τὰς «Μακράς» λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος, δὲν ἐχρησίμευεν ὅμως πλέον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν. Οὕτω δὲ τὸ κατὰ τὰς «Μακράς» παλαιὸν ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος μετεβλήθη εἰς κοινὸν ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός, τῆς μὲν λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος περιορισθείσης κυρίως ἐν τῷ σπηλαίῳ Β, τῆς δὲ τοῦ Πανός ἐγκαθιδρυθείσης ἐν τῷ σπηλαίῳ Δ-Δ'. Οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα συμφώνως τοῖς ἐν τῷ Ἰωνι τοῦ Εὐριπίδου, τοῖς κατὰ τὰ ἐν τῇ *Λυσιστράτῃ* τοῦ Ἀριστοφάνους, τοῖς ὑπὸ τοῦ Πausανίου παραδιδόμενοι καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς γενομένοις εὐρήμασιν.

Σημειωτέον δὲ ὅτι δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐξ Ἀρκαδίας θεὸν ἐγκαθίδρυσαν ἐν ταῖς Μακραῖς ὡς συμπάρεδρον τῷ Ἀπόλλωνι, διότι ὁ Πάν δὲν ἦτο ἄσχετος τῷ ἐν ταῖς Μακραῖς λατρευομένῳ Ἀπόλλωνι. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου δὲν ἐπικαλοῦμαι οὔτε τὴν ὑπὸ τῶν δραματικῶν ποιητῶν συγνήν μνησίαν τοῦ Πανός σὺν τῷ Ἀπόλ-

¹ Ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Πανός εἰσῆλθη εἰς Ἀθήνας μετὰ τὰ Περσικὰ ἀναφέρουσιν ὁ τε Πausανίας (ἴδε τὸ τοῦ Πausανίου κείμενον ἐν σελ. 2), ὁ Πρόδοτος (VI, 105): «ἰδρύσαντο ὑπὸ τῇ Ἀκροπόλει Πανός ἱερόν καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγγελίης θυσίῃσι ἐπετέθεισι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονταί» καὶ ὁ Δουκιανὸς (*Διάλογος θεῶν*, 23,3) «πρώτην δὲ καὶ Ἀθηναίους συμμαχῆρας οὕτως ἠρίστευσα Μαραθῶνι ὥστε καὶ ἀριστεῖον ἤρεθῃ μοι τὸ ὑπὸ τῇ Ἀκροπόλει σπήλαιον: ἦν γοῦν ἐς Ἀθήνας ἔλθης, εἶπῃ ὅσον ἐκεῖ τοῦ Πανός ὄνομα». Ὅτι δ' ὁ Πάν ἐδοξέθη τοῖς Ἀθηναίοις κατὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους δηλοῦται καὶ ἐκ τῶν ἐν τοῖς Πέρσαις τοῦ Αἰσχύλου ἐν στ. 445. Σημειωτέον δ' ὅτι οὐδένα λόγον ἔχομεν νὰ ἀπιστήσωμεν ταῖς μαρτυρίαις ταύταις καὶ νὰ δεγθῶμεν ὅτι ἡ ἐν Ἀθήναις λατρεία τοῦ Πανός ἦτο ἀρχαιότερα τῆς τῶν Περσικῶν πολέμων.

λωνι (Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι, στ. 694 κ.έ. Εὐριπ. ἐν Ἰφιγενείᾳ ἐν Ταύροις, στ. 1125 κ.έ. Ἀριστοφ. ἐν Βατράχοις στ. 229 κ.έ.), οὔτε τὴν ἐν τῷ γνωστῷ ἐν Βάρι τῆς Ἀττικῆς σπηλαίῳ τοῦ Ἀρχιδέμου, ἐν ᾧ εἰκονίζεται ἐν ἀναγλύφῳ ὁ Πάν μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῶν Νυμφῶν (ἴδε *Mittheil. d. arch. Inst.* V, σ. 217: A. Milehhoefler), διότι τὰ μαρτύρια ταῦτα, μεταγενέστερα ὄντα τῶν Περσικῶν χρόνων, δὲν δεικνύουσι τὸν λόγον τῆς ἐν ταῖς Μακραῖς ἐγκαθιδρύσεως τοῦ Πανός, ἀλλὰ τουναντίον δύνανται εὐλόγως νὰ ἐκληρωθῶσιν ὡς ἀποτέλεσμα τῆς ἐν τῷ χώρῳ τούτῳ, τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλει, λατρείας τοῦ Πανός σὺν τῷ Ἀπόλλωνι. Πρὸς ἐξακριβώσιν τοῦ λόγου τῆς ἐν ταῖς Μακραῖς λατρείας ταύτης τοῦ Πανός θέον νὰ ἀποβλέψωμεν κυρίως εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, εἰς τὴν χώραν δηλ. ἐξ ἧς ἡ λατρεία τοῦ Πανός εἰσήχθη εἰς Ἀθήνας.

Ἐν Μεγαλοπόλει, ἐν τῷ κατὰ τὴν Ἀγορᾶν ναῶ τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης, ἦτο ἰδρυμένη τράπεζα ἐν ἣ εἰκονίζοντο «δύο Ὁραι καὶ ἔχων Πᾶν σύριγγα καὶ Ἀπόλλων κιθαρίζων» (*Πausanias*, VIII, 31, 3). Ἐν δὲ τῷ ἱερῷ τοῦ Πανός ἐν Λυκοσουρα ἦτο ἰδρυμένον ξόανον τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἀναφέρει ὁ Πausanias (VIII, 41-42), ὅστις περὶ τοῦ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ λατρευομένου Πανός προστίθῃσι τὰδε: «λέγεται δὲ ὡς τὰ ἔτι παλαιότερα καὶ μαντεύοιτο οὗτος ὁ θεός, προφῆτιν δὲ Ἐρατῶ νύμφην αὐτῷ γενέσθαι . . . μνημονεύουσι δὲ καὶ ἔπη τῆς Ἐρατοῦς, ἃ δὴ καὶ αὐτὸς ἐπελεξάμην». Ταῦτα σὺν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀπολλοδώρου (I, 4, 1) παραδιδόμενοις: «Ἀπόλλων δὲ τὴν μαντικὴν μαθὼν παρὰ τοῦ Πανός ἦκεν εἰς Δελφοὺς χρησμοδοῦσης τῆς Θέμιδος» δεικνύουσιν ἐπαρκῶς τὴν σχέσιν τοῦ Πανός πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν λόγον δι' ὃν ὁ ἐξ Ἀρκαδίας θεὸς ἐγκαθιδρύθη ὡς συμπάροδος τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλει, ἐν ταῖς Μακραῖς, ἱερῷ τῷ ἐκπροσωποῦντι ἐν Ἀθήναις αὐτὸ τὸ ἱερόν τοῦ ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνος (ἴδε τὰ ἐν τοῖς ἐπομένοις).

Περὶ τοῦ Θεσμοθεσίου

καὶ περὶ τῆς σχέσεως τῶν ἐννέα ἀρχόντων πρὸς τὸν ὑπὸ ταῖς Μακραῖς Ἀπόλλωνα.

Ἐκ τῶν ἐν σελ. 8 ἀρ. 1-16 ἐπιγραφῶν γί-

νεται δῆλον ὅτι οἱ ἐννέα ἀρχοντες (οἱ ἐξ Θεσμοθέται, ὁ ἀρχων, ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ πολέμαρχος) καὶ ὁ γραμματεὺς διετέλουν ἐν σχέσει τινὶ πρὸς τὸν ἐν τῷ ὑπὸ τῆς Ἀκροπόλει σπηλαίῳ B (πίν. 1) λατρευόμενον Ἀπόλλωνα. Ἐκ ταύτης τῆς σχέσεως τῶν Θεσμοθετῶν πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος ὀρκηθεὶς κυρίως ὁ Köhler¹, (ἣν εἶχε διακρίνει οὗτος διὰ τῶν ἐπιγραφῶν ὑπ' ἀρ. 11-13), ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ Θεσμοθέσιον (Θεσμοθετεῖον, κατ' Ἀριστοτέλη ἐν τῆς Ἀθηναίων Πολιτείας) ἔκειτο πλησίον τοῦ ἱεροῦ τούτου τοῦ Ἀπόλλωνος², ἰσχυρίσθη δηλ. ὅτι, τοῦ Θεσμοθεσίου, ἐν ᾧ εἰσιῶντο, ὡς γνωστόν, οἱ ἀρχοντες³, ὄντος πλησίον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱεροῦ, τούτου τοῦ λόγου ἕνεκα προσέφερον οὗτοι ἀναθήματα τῷ ἑαυτῶν γείτονι Ἀπόλλωνι, ὃν ἐθεώρουν ὡς προστάτην τῶν συμποσίων των (*Tischpatron*). Τῷ Köhler ἐπόμενος καὶ ὁ K. Lange τοποθετεῖ τὸ Θεσμοθέσιον παρὰ τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς ἀρκτηκῆς ὑπωρείας τῆς Ἀκροπόλεως (K. Lange: *Haus und Halle*, πίν. VII). Ἀλλὰ τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο, καὶ ἐπὶ τῆς ὑποθέσει ὅτι ἔκειτο παρὰ τὴν ὑπώρειαν ταύτην τῆς Ἀκροπόλεως, ἔκειτο πάντως ἐν τῆς κάτω πόλει, ὥστε δὲν δύναται νὰ ἐκληρωθῆ ὡς γειτνιάζον τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, τῷ ἐν χώρῳ πολὺ ὑψηλοτέρῳ, ἐν τῷ μέσῳ τῶν βράχων τῆς Ἀκροπόλεως, κειμένῳ ἔπειτα ἀπλῶς ἡ γειτνίασις τοῦ Θεσμοθεσίου πρὸς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερόν δὲν δύναται εὐλόγως νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀποτελοῦσα ἀποχωρῶντα λόγον πρὸς προσφορὰν ἀναθημάτων τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Θεσμοθεσίῳ διαιωμένων. Τέλος δὲ ρητέον ὅτι αἱ ἀνασκευαὶ κατὰ τὸν χώρον τοῦτον, τὸν παρὰ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, ἔχουσι προχωρήσει ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δυνάμεθα νῦν μετὰ βεβαιότητος νὰ εἴπωμεν ὅτι δὲν ἔκειτο ἐκεῖ τὸ Θεσμοθέσιον.

Τὴν ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχόντων προσφορὰν ἀναθημάτων τῷ ἐν ταῖς Μακραῖς λατρευομένῳ Ἀπόλλωνι δυνάμεθα κάλλιστα νὰ ἐννοήσωμεν ἀπο-

¹ *Mittheilungen des arch. Instituts* III, σ. 144 Ἠρδ. καὶ Hermes V, σ. 342, σημ. 2.

² Τὴν γνώμην ταύτην ἀποκρούει ὁ Wachsmuth (*Die Stadt Athen*, I, σ. 164, II, σ. 354, σημ. 5).

³ *Πlat.* Φαιδρ. 235 D. (Σχολ.): οἱ δὲ Θεσμοθέται . . . ἀρ' ὧν καὶ ὁ τόπος, ὅπου συνέσαν καὶ ἐστιοῦντο, Θεσμοθέσιον ἐκαλεῖτο.—*Ἡσυχ. Πρωτανεῖον* . . . τρεῖς Ἀθηναῖσι συστάται, Θεσμοθέσιον, Θόλος, Πρωτανεῖον.—*Ἀριστ.* Ἀθην. Πολιτεία III, 5: ἐπὶ δὲ Σόλωνος ἀπαντες (οἱ ἐννέα ἀρχοντες) εἰς τὸ Θεσμοθετεῖον συνέβησαν.

βλέποντες εἰς τὴν ιδιότητα τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ εἰς τὰ περὶ τοῦ Ἴωνος παραδιδόμενα.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐν τοῖς προηγουμένοις εἰρημένων δῆλον εἶνε ὅτι ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἶνε, οὕτως εἰπεῖν, παράρτημα τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος. Οὗτος ὁ Ἀπόλλων εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ ἐν ταῖς Μακραῖς γεννηθέντος καὶ ἐν Δελφοῖς ἀνατραφέντος Ἴωνος. Ἄλλ' ὁ Ἴων ἐγένετο ὁ γενναρχῆς τῶν Ἀθηναίων· ὁ Πύθιος ἄρα Ἀπόλλων ἦτο ἐν Ἀθήναις Ἀπόλλων πατρῶος¹, ὡς τοῦτο ρητῶς ἀναφέρει ὁ Δημοσθένης (XVIII, 141) λέγων τάδε: «καλῶ δ' ἐναντίον ὑμῶν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς θεοὺς πάντας καὶ πάσας, ὅσοι τὴν γῶραν ἔχουσι τὴν Ἀττικὴν, καὶ τὸν Ἀπόλλων τὸν Πύθιον, ὃς πατρῶος ἐστὶ τῆ πόλει, καὶ ἐπεύχομαι πᾶσι τούτοις» κτλ.

Οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος, εὐνόητον εἶνε ὅτι οἱ ἐννέα ἄρχοντες, οἱ τὸ Ἀθηναϊκὸν κράτος ἐκπροσωποῦντες, διετέλουν ἐν σχέσει πρὸς τὸν πατρῶον τοῦτον Πύθιον Ἀπόλλωνα· διὰ τοῦτο δ' οὗτοι ἀναλαμβάνοντες τὴν ἑαυτῶν ἀρχὴν ὤμνουν πρὸς τῷ λίθῳ τῷ παρὰ τῇ Βασιλείῳ Στοᾷ καὶ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ὑποσχόμενος ἕκαστος «εἰ τι παραβαίῃ τῶν θεσμῶν, ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσομέτρητον ἀναθήσειν ἐν Δελφοῖς (Πλουτ. Σόλ. 25. Πλατ. Φαῖδρ. 235, D. Ἀριστ. Ἀθ. Πολιτ. VII, 1. LV, 5. Πολυδ. II, 86). Ἡ ἐν Δελφοῖς ἀνάθεσις ἀνδριάντος εἶχε λόγον προφανῶς σχέσιν τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν ἐκεῖ λατρευόμενον Ἀπόλλωνα. Ἄν δὲ πρὸς τούτοις ἀναλογισθῶμεν ὅτι ὁ Ἴων ὄχι μόνον ἦτο ὁ γενναρχῆς τῶν Ἀθηναίων ἀλλ' ὅτι, κατ' ἄλλην παράδοσιν, ἐγένετο καὶ ὁ πρῶτος πολέμαρχος (Ἀριστ. Πολιτ. Ἀθην. III, 2), ἐννοοῦμεν κάλλιστα διατὶ οἱ ἄρχοντες κατέθετον ἀναθήματα, ὡς τὰ ἐν σελ. 8 κ. ἐ., ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερῶ, τῷ ἐκπροσωποῦντι ἐν Ἀθήναις τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ληξιάσης δηλ. τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς προσέφερον οὗτοι ἀναθήματα εὐχαριστήρια τῷ Ἀπόλλωνι πρὸς ἔνδειξιν κυρίως ὅτι ἐτήρησαν ὃν ὤμωσαν ἔρκον καὶ πιστῶς ἐξεπλήρωσαν τὰ ἑαυτῶν καθήκοντα².

¹ Πρβ. καὶ Wachsmuth: Die Stadt Athen, II σ. 354 σημ. 5.

² Ἐνταῦθα τοῦ λόγου σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν ἐξ ἀφορμῆς τῶν γενομένων εὐρημάτων εἰρημένων ὑφ' ἡμῶν περὶ τῆς σχέσεως τοῦ ἐν ταῖς Μακραῖς ἱεροῦ τοῦ Ἀπόλλωνος πρὸς τὸ ἐν Δελφοῖς Πύθιον Ἀπόλ-

Περὶ τῶν Μακρῶν καὶ περὶ τοῦ τάφου τοῦ Ἐρεχθίδος.

Ἀποκαλυφθέντος νῦν ἐντελῶς διὰ τῶν ἐνεργηθειῶν ἀνασκαφῶν τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὰ σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός, δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν διατὶ ὁ γῶρος οὗτος ἐκαλεῖτο «Μακραί»¹.

Ὁ γῶρος οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ δύο σκελῶν, ἤτοι προεχόντων βράχων, ἐκ τοῦ πρὸς δυσμὰς σκέλους, ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος (πίν. 1, B), καὶ ἐκ τοῦ πρὸς ἀνατολὰς, ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, τὸ διὰ τῶν Δ-Δ' ἐν τῷ πίν. 1 δεδηλωμένον. Τὸ σπήλαιον Γ κεῖται εἰς τὸ βᾶθος, μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν τοῦ βράχου. Τὰ σκέλη δὲ ταῦτα ἄτινα, ὡς βλέπει τις σήμερον, προέχουσιν ἱκανῶς, ἐν παλαιότεροις χρόνοις προεῖχον ἐπὶ μᾶλλον, καταπεσόντος σὺν τῷ χρόνῳ ὑπὸ σεισμῶν, ὡς φαίνεται, μέρους τῶν ἐξεχόντων βράχων. Τοῦτο κυρίως διακρίνομεν ἐναργῶς σήμερον ἐν τοῖς βράχοις ἐν οἷς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός Δ-Δ'. Ἄνωθεν δηλ. τῆς εἰσόδου ζ' προεξεῖχε τὸ πάλαι λίαν ὁ βράχος· μέγα ὅμως τούτου μέρος κατέπεσε (ἡ ρωγμὴ εἶνε λίαν εὐδιάκριτος νῦν ἐν τῷ βράχῳ) καὶ ἐθραύσθη εἰς τεμάχια, ὧν ἄλλα μὲν κατέπεσον, ὡς φαίνεται, εἰς τὰ κάτω, ἐν δέ, μέγα τεμάχιον, ἔμεινεν ἐκεῖ καὶ ἐκάλυψεν ἐν μέρει τὴν εἴσοδον ζ' (τὸ καταπεπτωκὸς τοῦτο τεμάχιον τοῦ βράχου ἴδε ἐν πίν. 2, II, 4). Ἐπειτα καὶ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ σπηλαίου Γ, ὅπου λίαν λεπτὸς ἦτο ὁ βράχος (πίν. 2, II, 2), ἔχει καταπέσει, ὡς φαίνεται, ἱκανὸν μέρος, ἴσως δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ σκέλους ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος.

Οὕτως ἔχοντος τοῦ πράγματος, ἐννοοῦμεν ὅτι ὁ

λωνα γίνεται δῆλον ὅτι ὁ ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τῆς θέσεως τῆς Ἐνεακρούσου ἰσχυρισμὸς τοῦ Dörpfeld (ἐν Mittheilungen, XIX (1894) σ. 198), ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκαλεῖτο Πύθιον, ἐξελέγχεται οὐχὶ ἀστήρικτος, καθ' ἃ διατείνονται οἱ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς Ἐνεακρούσου ἀντιφρονούντες αὐτῷ, οἱ ὑποστηρίζοντες ὅτι τὸ ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερὸν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ καλεῖται Πύθιον. Ἀναμφισβήτητον εἶνε ὅτι ὁ ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ λατρευόμενος Ἀπόλλων ἦτο ὁ ἐν Δελφοῖς Πύθιος Ἀπόλλων· καὶ δὲν συνάγεται μὲν ἐκ τούτου ὡς βέβαιον συμπέρασμα, ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ ἐκαλεῖτο ἐπίσημως Πύθιον, δὲν ἀποκλείεται ὅμως καθόλου τὸ δυνατόν καὶ πιθανόν τῆς ὀνομασίας ταύτης.

¹ Ἡ ἐρμηνεία τῆς ὀνομασίας ταύτης πολλὰ παρέσχε πράγματα εἰς τε τοὺς φιλολόγους καὶ τοὺς ἀρχαιολόγους. Ἴδε κυρίως Göttling ἐν Rh. Mus. VII (1850) σ. 1 (Ges. Abh. I, 100).

χωρος οὗτος ἐκαλεῖτο «Μακραι» (δηλ. πέτραι) ἕνεκα τῶν καὶ νῦν μὲν, ἐν παλαιότεροις δὲ χρόνοις ἐπὶ μᾶλλον προεξεχόντων ἐκεῖ βράχων. Κάλλιιστα δὲ περιγράφει τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος χωρὸν ὁ Εὐριπίδης ἐν τῷ Ἴωνι, στ. 492 κ.έ. (ἴδε σελ. 5): τὰ τοῦ Πανὸς θαυμάσια εἶνε τὸ σπήλαιον Δ-Δ', ἢ παραν. *λίθουσα πέτρα* εἶνε τὸ ἀπέναντι σκέλος τοῦ βράχου, ἐν ᾧ τὸ σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, αἱ δὲ *μυχῶδεις Μακραι* εἶνε ὁ ὑπὸ τῶν προεχόντων βράχων, ἐν οἷς τὰ δύο ταῦτα σπήλαια, καὶ τοῦ εἰς τὸ βάθος σπηλαίου Γ περιλαμβανόμενος χώρος. Ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ, ἰσοπεδωμένῳ ὄντι ἐν τοῖς παλαιαῖς χρόνοις, ἦγον χοροὺς αἱ τῆς Ἀγραίου κόραι.

Ἐν ταῖς Μακραῖς ὑπῆρχον, ὡς εἶδομεν, τὰ σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανὸς καὶ ὁ βωμὸς. Ἐκ δὲ τοῦ ἐν τῷ Ἴωνι τοῦ Εὐριπίδου διαλόγου μεταξὺ τῆς Κρεούσης καὶ τοῦ Ἴωνος, τοῦ ἀπὸ τοῦ στ. 280, καὶ ἰδίως ἐκ τῶν ἐν τοῖς στ. 284-287 (ἴδ. σ. 5) ἐξάγεται ὅτι ἐκεῖ που κατὰ τὰς Μακρας ὑπῆρχε πρὸς τούτοις ὁ τάφος τοῦ Ἐρεχθέως, ἦτοι χάσμα χθοῦδος παραχθὲν ὑπὸ τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος (πληγαὶ τριαίνης) φονεύσαντος τὸν Ἐρεχθέα, πατέρα τῆς Κρεούσης. Πρὸς τὴν παράδοσιν ταύτην δύναται τις ἴσως νὰ σχετίσῃ τὸ ἐν ταῖς Μακραῖς ὄρυγμα γ (πίν. 1), οὗ ἐμνημονεύσαμεν ἐν σελ. 15. Τοῦτο δηλ. δύναται ἴσως νὰ ἐκληρθῆ ὡς ὁ τάφος τοῦ Ἐρεχθέως, ἦτοι τὸ ὑπὸ τῆς τριαίνης παραχθὲν ἐν τῷ βράχῳ σημεῖον. Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς τριαίνης τοῦ Ποσειδῶνος δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Παισανίου μνημονευόμενον σχῆμα τριαίνης ἐν τῇ Ἀκροπόλει, διότι τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν μνημονευθεῖσαν παράδοσιν, ἀλλ' εἶνε τῶν μαρτυριῶν ἐς τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνῶς (Πανσ. I, 26, 6). Ἄσχετος δ' εἶνε καὶ ἡ παράδοσις περὶ τοῦ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τεθαμμένου Ἐρεχθεὺς ἦτο ὁ Ἐριχθόνιος (Απολλόδωρος III, 14, 7, 1. Κλίμακς Ἀλεξανδρεὺς, Προτρεπτικός, III, 43, σ. 13), ὁ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VIII, 55) Ἐρεχθεὺς ὁ γηγενὴς καλούμενος, ἐν ᾧ ὁ Εὐριπίδης δὲν ταυτίζει τὸν Ἐριχθόνιον πρὸς τὸν Ἐρεχθέα ἀλλὰ διακρίνει τούτους, ὁ Ἐριχθόνιος δηλ. (ὅστις ἦτο γηγενὴς) εἶνε πατὴρ τοῦ Ἐρεχθέως

κατὰ τὸν ποιητὴν τοῦ Ἴωνος (στ. 207, 1007). Οὕτως, ὁ ἐν τῇ Ἀκροπόλει, ἐν τῷ Ἐρεχθεῖ, σὺν τῇ Πολιάδι τιμώμενος καὶ ἐκεῖ τεθαμμένος Ἐρεχθεὺς ἦτο ὁ γηγενὴς Ἐρεχθεὺς, ὁ Ἐριχθόνιος, διάφορος τοῦ Ἐρεχθέως πατὴρ τῆς Κρεούσης κατ' Εὐριπίδην. Τοῦτου τοῦ τελευταίου ὁ τάφος, φονευθέντος ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, ὑπῆρχεν ἐν ταῖς Μακραῖς

Κλίμακς ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ ἀθοῦδος ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως

Μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν Μακρῶν ἐκαθαρίσθη ὁ βράχος μέχρι τοῦ σπηλαίου Α. Ἐνταῦθα ἀνεσάνθησαν αἱ καὶ πρότερον γνωσταὶ¹ ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένα βαθμίδες αἱ ἐν τῷ πύνακι I δεδηλωμένα διὰ τῶν α¹ α² α³. Διὰ τούτων τῶν βαθμίδων μετέβαινέ τις ἀπὸ τῶν Μακρῶν εἰς τὸ σπήλαιον Α καὶ ἔτι περαιτέρω, ὡς φαίνεται. Ἡ καταστροφή δ' ἐνταῦθα οὐ μόνον τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος βαθμίδων, ἀλλὰ καὶ τοῦ βράχου, εἶνε μεγάλη, ὥστε δὲν δύναται τις νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν βαθμίδων τούτων οὐδὲ νὰ ἐννοήσῃ ἂν αὐταὶ ἀπετέλουν ἴσως μέρος κλίμακς ἀγούσης εἰς τὰ Προπύλαια καὶ διὰ τούτων εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, καθ' ἃ φρονεῖ ὁ Beulé².

Ἀκολούθως προὐχώρησεν ἡ ἀνασκαφὴ πέραν τῶν Μακρῶν, πρὸς ἀνατολὰς, μέχρι τοῦ τεύχους τῆς Ἀκροπόλεως. Ἐν τῷ ἀνασκαφέντι δὲ τούτῳ χώρῳ ἀπεκαλύφθη κλίμακς λελαξευμένη ἐν τῷ βράχῳ (πίν. 1, 0-κ-λ-μ)³ ἐκ 17 νῦν σωζομένων βαθμίδων. Αἱ μεταξὺ τοῦ κ καὶ λ βαθμίδες καταστράφησαν κατὰ τοὺς νεωτέρους, ὡς φαίνεται, χρόνους πρὸς κατασκευὴν τετραγωνικοῦ ἐπιμήκους κτίσματος⁴, ἐφ' ᾧ σκοπῶ ἐλαξέυθη ἐν μέρει καὶ ὁ βράχος (πίν. 1, κ').

Πρὸς ἐξακρίβωσιν τῶν κατὰ τὴν κλίμακα ταύτην θέον νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἀκροπόλεως, ἐν ἔτει 1885, ἀνακαλυφθεῖσαν παρὰ τὸ βόρειον τεῖχος, πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἐ-

¹ C. Bütticher: Bericht über die Untersuchungen auf der Akropolis, σ. 222.

² L'Aerropole d'Athènes, I, σ. 153.

³ Τὴν κλίμακα ταύτην διακρίνει τις καὶ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πύνακι 2, I, ἀριστερὰ τοῦ ἀρ. 6.

⁴ Τοῦτου σώζεται νῦν μέρος τοῖχου ἐκ πλίνθων, λίθων καὶ ἀσβεστοῦ κατασκευασμένου.

ρευθείου, ἄγνωστον πρότερον ἀρχαίαν κλίμακα (πίν. 1, Ν) ἐξ 22 βαθμίδων, τὴν διὰ θυρίδος ἐν τῷ τείχει τῆς Ἀκροπόλεως (πίν. 1, ν)¹ συγκοινωνούσαν μετὰ τῶν ἔξω. Ταύτη τῇ κλίμακι, διὰ τῆς μνημονευθείσης θυρίδος ν, συνεχαινώνει ἢ νῦν ἀποκαλυφθεῖσα ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένη κλίμαξ θ κ λ μ. Σημειωτέον δ' ὅτι ἀπὸ τῆς βαθμίδος, τῆς διὰ τοῦ μ δεδηλωμένης, μέχρι τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλαι βαθμίδες. Ἐπειδὴ δὲ ὁ βράχος ἀποτελεῖ ἐνταῦθα σχεδὸν ὀριζόντιον ἐπίπεδον, φαίνεται ὅτι οὐδ' ὑπῆρχόν ποτε βαθμίδες λελαξευμέναι ἐν τῷ βράχῳ, ἀλλ' ὅτι θὰ ἐσχηματίζετο ἐνταῦθα ἀνωφερὲς ἐπίπεδον ἄγον εἰς τὴν θυρίδα ν. Τοῦτο βεβαιούται καὶ ἐκ τοῦ σωζομένου νῦν ὀλίγον κατωτέρω, πρὸς βορρᾶν, λειψάνου ἀρχαίου τείχους (πίν. 1, ξ), ἔπερ ἐχρησίμευεν ἴσως πρὸς ὑποβάστασιν τῶν χωμάτων, δι' ὧν ἐσχηματίζετο τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀνωφερὲς ἐπίπεδον, ἢ εἶνε ἴσως λείψανον ἀντηρίδος, ἧτις θὰ ὑπεστήριζε τὸ ὑποβαστάζον τὰ χώματα τείχους.

Ἡ ἐν ταῖς νῦν ἀνασκαφαῖς ἀποκαλυφθεῖσα ἄρα κλίμαξ θ κ λ μ ἐχρησίμευεν ὅπως δι' αὐτῆς κατέρχεται τις ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως (διὰ τῆς κλίμακος Ν καὶ τῆς θυρίδος ν) εἰς τὰς Μακρὰς, ἔνθα τὰ σπήλαια τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός, καὶ τὰνάπαλιν, ὅπως δηλ. ἀπὸ τῶν Μακρῶν ἀνέρχεται τις εἰς τὴν Ἀκρόπολιν². Τοῦτου ἐξακριβωθέντος ἐνοοῦμεν πλέον τὰ ἐν τῇ Λυσιστράτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους (στ. 720):

τὴν μὲν γε πρώτην διαλέγουσαν τὴν ὀπήν
κατέλαβον ἢ τοῦ Πανός ἐστὶ ταύλιον

Ἡ λ. ὀπή, συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου, δὲν δύναται νὰ σημαίνει ὀπήν τινα, ἢν ἡ περὶ ἧς πρόκειται γυνὴ ἐπειράτο νὰ διορύξη διὰ τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως, ὅπως κατέλθη εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, καθ' ἃ φρονούσιν οἱ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐρμηνευταί, ἀλλὰ προϋπάρχουσάν τινα γνωστὴν

¹ Ἡ θυρὶ αὕτη εἶνε κεκλεισμένη διὰ τοίχου ἐκ λίθων, πλίνθων καὶ ἀσβέστου μετὰ χώματος.

² Ὅτι τοιαύτη τις ἀπ' εὐθείας συγκοινωνία ὑπῆρχε μεταξὺ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ τῶν Μακρῶν, ἔνθα τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός, ὑπεμφαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ Λυσιστράτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους ἀπὸ τοῦ στ. 948 κ.έ. Ἡ Μυρρινὴ δηλ. κατέρχεται ἐπανειλημμένως ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός καὶ τὰνάπαλιν κομίζουσα τὰ πρὸς τὴν ἐρωτικὴν συνάντησιν αὐτῆς μετὰ τοῦ συζύγου τῆς ἀναγκαῖα, στρώματα, προσκεφάλαια, μύρα κτλ.

ὀπήν, τὴν θυρίδα ν, δι' ἧς κατέρχεται τις εἰς τὸ πλησίον κείμενον σπήλαιον τοῦ Πανός¹.

Κατεργόμενος δὲ τις ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὰς Μακρὰς θὰ ἐδύνατο ὡσαύτως νὰ κατέρχεται ἀμέσως ἀπὸ τῶν Μακρῶν εἰς τὴν κάτω πόλιν, ὃ ἐστίν, αἱ εἰς ἄμεσον συγκοινωνίαν μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως διατελοῦσαι Μακραί, ἐν αἷς ἦσαν τὰ ἱερά τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τοῦ Πανός, θὰ διετέλουσαν εἰς ἄμεσον συγκοινωνίαν καὶ μετὰ τῆς κάτω πόλεως. Οὕτω δὲ ἀληθῶς φαίνεται ὅτι ἔχει τὸ πρᾶγμα, διότι παρὰ τὰς Μακρὰς σώζονται ἀκατέργαστοί τινες λίθοι ἐπικείμενοι ἀλλήλων (πίν. 1, 6'), οἵτινες δυνατὸν νὰ ἐχρησίμευον πρὸς ὑποβάστασιν χωμάτων δι' ὧν θὰ ἀπετελεῖτο ἐπικλινὲς ἐπίπεδον ἄγον ἀπὸ τῶν Μακρῶν εἰς τὴν κάτω πόλιν. Εἰς τὰς δύο ἄρα γνωστάς ὁδοὺς, αἵτινες ἀπὸ τῆς κάτω πόλεως ἦγον (διὰ τῶν Προπυλαίων) εἰς τὴν Ἀκρόπολιν², προστίθεται καὶ ἄλλη, ἢ νῦν ἐξακριβωθεῖσα ἄνοδος διὰ τῶν Μακρῶν, διὰ τῆς ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένης κλίμακος θ κ λ μ καὶ τῆς θυρίδος ν. Τίς δ' ἡ καθόλου χρῆσις τῆς ἀνόδου ταύτης, ἂν δηλ. ἐγίνετο αὐτῆς καθημερινὴ χρῆσις, ἢ μόνον καθ' ὠρισμένας τινὰς περιπτώσεις, ἄγνωστον. Ἐπὶ Πausανίου τοῦλάχιστον δὲν ἦτο αὕτη ἐν καθημερινῇ χρήσει, διότι ὁ περιηγητὴς μίαν μόνην ἄνοδον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν γνωρίζει, τὴν διὰ τῶν Προπυλαίων (Paus. I, 22, 4).

Προχωρησάσης ἀκολούθως τῆς σκαφῆς κατὰ τὴν αὐτὴν πρὸς ἀνατολὰς διεύθυνσιν, ἀπεκαλύφθη ἐν τῷ βράχῳ ἀνώμαλος στενὴ ὑπόγειος δίοδος, μήκους 33 μέτρων, βαίνουσα ἀπὸ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς (πίν. 1, π-π'-ρ), ὅπου ἀπολήγει εἰς σπήλαιον ἢ, κυρίως εἰπεῖν, σπηλαιῶδες χάσμα (πίν. 1, Σ), οὗ τὸ ἀνοιγμα ἔχει πλάτος 8 1/2 μέτρων καὶ μέσον ὕψος 4 μέτρων περίπου. Αὕτη ἡ ὑπόγειος δίοδος εἶνε ἢ ὑπὸ τοῦ Forehammer (Hellenica, σ. 41)

¹ Σημειωτέον ὅτι τοῦ σπηλαίου τοῦ Πανός κειμένου οὐχὶ ἀκριβῶς παρὰ τὸ τείχος τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλ' ἐν τινι ἀπὸ τούτου ἀποστάσει, τῆς γυναϊκῆς δὲ τῆς διαλεγούσης τὴν ὀπήν οὔσης ἐντὸς τῆς Ἀκροπόλεως, εὐνόητον εἶνε ὅτι ἡ λ. ὀπή δὲν δύναται νὰ δηλοῖ οὐδὲ τὸ σπήλαιον τοῦ Πανός ἢ τὴν εἴσοδον αὐτοῦ.

² «Ὁ Σωκράτους ἐταῖρος . . ἦγεν ἡμᾶς εἰς ἄστου καὶ δι' αὐτοῦ εὐθὺς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. καὶ ἐπεὶ ἀγχοῦ ἐγενόμεθα, ἐπιδείκνυσιν ἡμῖν δύο τινὲ ὁδοὺ ἀναφερούσα, τὴν μὲν ὀλίγην προσάντη τε καὶ δύσκολον, τὴν δὲ πολλὴν λεῖαν τε καὶ βράδιαν καθιστάς» (Διογένης Ἐπιστολαί, 30. Ἰδ. Epistolographi Graeci ἐκδ. Hercher, 1873).

τὸ πρῶτον καὶ τῶν μετὰ τοῦτον γνωστῆ ἐν μέρει κάθοδος ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως. Ὡσαύτως τὸ σπηλαιῶδες χάσμα Σ, ὅπερ ἦτο κεκλεισμένον διὰ νεωτέρου τείχους, ἦτο γνωστόν. Τοῦτο δηλ. εἶνε τὸ σπήλαιον ἐκεῖνο, ὃ ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τινων μὲν μετὰ πιθανότητος, ὑπ' ἄλλων δὲ μετὰ βεβαιότητος ὡς τὸ ἱερόν τῆς Ἀγραύλου.¹ Σημειωτέον ὅμως ὅτι περὶ τῶν εἰκασιῶν καὶ περιγραφῶν τούτων δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ γείνη ἐνταῦθα λόγος, διότι αὗται δὲν ἐστηρίζοντο ἐπὶ τῶν πραγμάτων, καθότι, ὡς εἶπον, δὲν ἦσαν ἀκριβῶς γνωστὰ ἢ τε δίοδος καὶ τὸ σπήλαιον². Διὰ τῶν νῦν ἐνεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν γνωρίζομεν ἀκριβῶς ταῦτα πρῶτην ἤδη φράσιν.

Ἀφ' οὗ ἀνεσκάφη ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον πλήρης χωμάτων ὑπόγειος δίοδος, κατηδαφίσθη τὸ πρὸς ἀνατολὰς τείχος, ὅπερ ἔκλειε καθ' ὄλοκληρίαν τὸ σπηλαιῶδες χάσμα Σ κατὰ τὴν ἐν τῷ πίνακι 1 διεύθυνσιν τὴν δεδηλωμένην δι' ἀπλῆς γραμμῆς. Ἐντῷ τείχει τούτῳ εὐρέθησαν ἐντετειχισμένα ἀρχιτεκτονικά τινα τεμάχια καὶ γλυπτὰ τινα, ἀνάξια λόγου, καὶ μικρά τινα τεμάχια ἐπιγραφῶν· εὐρέθη δ' ὡσαύτως ἐντετειχισμένη καὶ μαρμαρίνη πλάξ ἐφ' ἧς τουρκικὴ ἐπιγραφή, ἐξ οὗ δῆλον γίνεται ὅτι τὸ τεῖχος τοῦτο εἶχε κατασκευασθῆ οὐχὶ κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἢ κατὰ τὴν τουρκικὴν περίοδον, ἀλλὰ κατὰ τοὺς ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως χρόνους³.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ὑπόγειος δίοδος διήκει, ὡς εἶπομεν, ἐκ δυσμῶν πρὸς ἀνατολὰς, τοῦ τείχους τῆς Ἀκροπόλεως ἐδραζομένου ἐνιαχοῦ ὑπὲρ αὐτὴν· διὰ δὲ μικροῦ τινος χάσματος ἐν τῷ βράχῳ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Ἀκροπόλεως. Τὸ χάσμα

¹ Ἴδε κυρίως Bötticher: Bericht über die Untersuchungen auf der Acropolis, σ. 220. Beulé: L'Aerropole d'Athènes, I, σ. 157. Wachsmuth: Die Stadt Athen, I, σ. 219, κτλ. Σημειωτέον ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο κεῖται ἀκριβῶς ὑπὲρ τὴν γνωστὴν κατεπιπωμένην ἐκκλησίαν τῶν Σεραφεῖμ.

² Πάντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κατελθόντες εἰς τὴν ἐν τῷ βράχῳ δίοδον ταύτην δὲν ἐδύναντο νὰ ἐξακριβώσωσι τὰ κατ' αὐτήν, διότι τὸ μὲν πρὸς δυσμὰς μείζον μέρος αὐτῆς ἦτο ὅλως πλήρες χωμάτων, τὸ δὲ πρὸς ἀνατολὰς μέρος, ὅπου τὸ ὑποτιθέμενον Ἀγραύλιον, ἦτο κεκλεισμένον διὰ τοῦ μνημονευθέντος νεωτέρου τείχους.

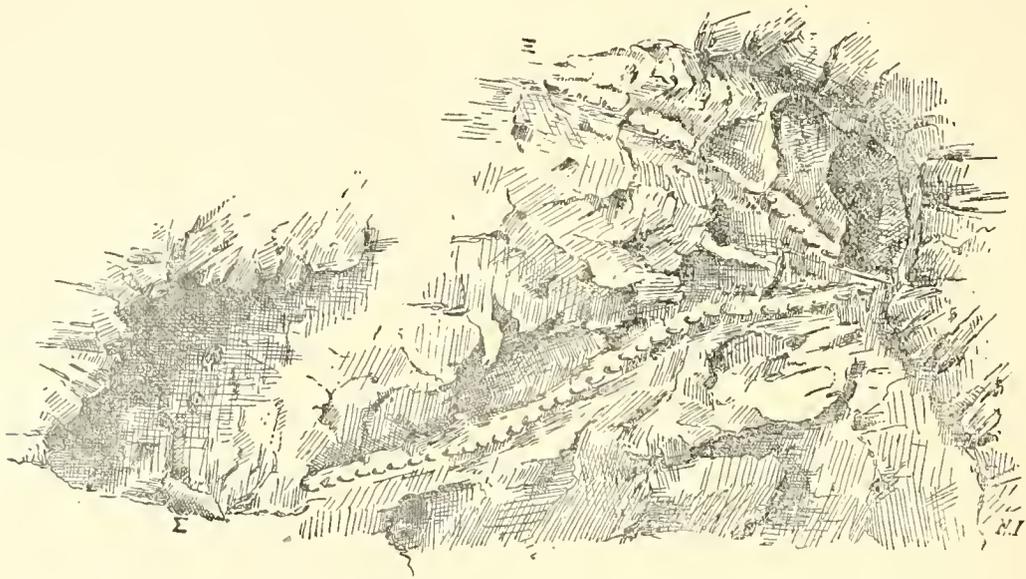
³ Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος τουρκικὴ ἐπιγραφή δὲν ἦτο ὀρατὴ, διότι ἦτο ἐντὸς τοῦ τείχους ἐντετειχισμένη. Ἐκ τούτου δηλοῦται ὅτι εἶχε ἐντετειχισθῆ αὐτὴ ὡς ἄχρηστον ὕλικόν. Ἡ κατασκευὴ δὲ τοῦ τείχους τούτου εἶχε σκοπὸν τὴν ἀμυναν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει, διότι ἄνευ αὐτοῦ θὰ ἐδύνατο ὁ ἐχθρὸς νὰ ἀνέλθῃ διὰ τῆς ὑπογείου ἐν τῷ βράχῳ δίοδου εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ ἑτέρα στενὴ εἴσοδος τῆς δίοδου, ἢ πρὸς δυσμὰς (πίν. 1, π) δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ κλεισθῇ διὰ τείχους, διότι αὕτη ἦτο ἀόρατος, ἅτε κεκαλυμμένη ὑπὸ χωμάτων.

τοῦτο (πίν. 1, Ξ) κεῖται βορειοδυτικῶς τοῦ Ἐρεχθίου ἐντὸς τοῦ καλουμένου οἰκίματος τῶν Ἀρρηφόρων. Ἡ σημερινὴ δ' αὐτοῦ διασκευὴ προσέρχεται ἐκ τῶν φραγκικῶν ἢ ἐκ τῶν τουρκικῶν χρόνων. Διὰ κλίμακος δηλ. ἐξ ἑννέα βαθμίδων, ἐκ πλακῶν μαρμάρου μετὰ πλίνθων καὶ ἀσβέστου κατασκευασμένης, κατέρχεται τις ἀπὸ τοῦ ὑπὸ τὸ τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως χάσματος τούτου μέχρι σημείου τινὸς τῆς ὑπογείου καθόδου, τῆς τελευταίας ἐνταῦθα βαθμίδος τῆς κλίμακος ἀποτελουμένης κατὰ μὲν τὸ ἥμισυ ἐκ μαρμάρου, κατὰ δὲ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐκ ξύλου. Κατελθὼν δὲ τις εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην βαθμίδα δὲν δύναται νῦν νὰ καταβῇ εἰς τὴν δίοδον, ἔνθα σώζεται παρεμφερῆς τὴν κατασκευὴν κλιμαξ ἐκ πέντε βαθμίδων (πίν. 1, π'), διότι μεταξὺ τῶν δύο τούτων κλιμάκων (μεταξὺ δηλ. τῆς κατωτάτης βαθμίδος τῆς ἄνω καὶ τῆς ἀνωτάτης τῆς κάτω κλίμακος) ὑπάρχει κενὸν 6 1/2 μέτρων ἀποτελούμενον ἐκ τοῦ ἀποτόμως κεκομμένου καθέτως βράχου τοῦ ἀποτελοῦντος ἀμφοτέρας τὰς παρειάς, τὴν τε πρὸς νότον καὶ τὴν πρὸς βορρᾶν, τῆς ὑπογείου δίοδου. Τὸν κενὸν τοῦτον χώρον θὰ κατέρχεται τις, ὡς φαίνεται, διὰ ξυλίνης κρεμαστῆς κλίμακος. Οὕτως εἶχεν ἢ ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως κάθοδος κατὰ τοὺς φραγκικοὺς ἢ τουρκικοὺς, ὡς εἶπομεν, χρόνους.

Κατὰ τοὺς παλαιοὺς ὅμως ἑλληνικοὺς χρόνους ἢ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ βράχῳ χάσματος (ἐν ᾧ σώζεται νῦν ἢ μνημονευθεῖσα φραγκικὴ ἢ τουρκικὴ κλιμαξ) κάθοδος θὰ ἐγίνετο διὰ κλίμακος ἀποτελουμένης, ὡς φαίνεται, ἐκ ξυλίνων βαθμίδων ἐρειδομένων ἐκατέρωθεν ἐπὶ τοῦ βράχου. Τοῦτο συμπεραίνω ἐκ σωζομένων νῦν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς παρειαῖς τοῦ βράχου κλιμακῶν βαϊνότων λαξευμάτων, ἐφ' ὧν θὰ ἐστηρίζετο κινητὸν τι πρᾶγμα, ὡς φαίνεται, (τὸ ὀπισθεν σχεδίασμα δεικνύει τὴν μορφήν καὶ διάθεσιν τῶν λαξευμάτων τούτων). Ἐβραϊνὴ δ' αὕτη ἢ ἐκ κινητῶν ξυλίνων βαθμίδων ἀποτελουμένη κλιμαξ ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ βράχῳ χάσματος πρὸς δυσμὰς, ἀκολούθως δ' ἔκαμπε πρὸς ἀνατολὰς καθήκουσα μέχρι τοῦ σπηλαίου Σ, δηλ. μέχρι τοῦ ὑποτιθέμενου ἱεροῦ τῆς Ἀγραύλου (τὸ ὀπισθεν σχεδίασμα δεικνύει τὴν διεύθυνσιν ταύτην τῆς κλίμακος). Σημειωτέον δὲ ὅτι κατὰ τὴν καμπὴν τῆς κλίμακος ἢ μετάβασις ἀπὸ τῶν ἄνω εἰς τὰς κάτω ξυλίνας βαθμίδας

ἐγίνετο διὰ μιᾶς βαθμιῆδος λελαξευμένης ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν παρειῶν τοῦ βράχου, τῇ πρὸς βορρᾶν, (τὴν

βαθμιῶδα ταύτην διακρίνει τις ἐν τῷδε τῷ σχεδιάσματι)².

Τὴν ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως διὰ ξυλίνων βαθμιῶδων περὶ ἧς ὁ λόγος κάθοδον εἰς τὴν ἐν τῷ βράχῳ ὑπόγειον δίοδον δυνάμεθα νὰ σχετίσωμεν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Πausaniou (I, 27, 4) παραδιδόμενα περὶ τῆς κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων ἐν καιρῷ νυκτὸς καθόδου τῶν Ἀρρηφόρων ἀπὸ τῆς Ἀκροπόλεως εἰς τὴν κάτω πόλιν. Ἐπίσης δυνάμεθα νὰ σχετίσωμεν αὐτὴν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (VIII, 53) παραδιδόμενα περὶ τῆς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν ἀναβάσεως τῶν Περσῶν. Περὶ τῶν ζητημάτων ὅμως τούτων καὶ περὶ τοῦ σχετικοῦ ζητήματος, περὶ τοῦ ἀν τὸ σπήλαιον Σ εἶνε ὄντως τὸ ἱερόν τῆς Ἀγραύλου, δὲν εἶνε συνετὸν νὰ πραγματευθῆ τις ἀπὸ τοῦδε, ἀφ' οὗ αἱ ἐνεργούμεναι ἀνασκαφαί, αἵτινες εἶνε δυνατόν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων, δὲν ἐπερατώθησαν εἰσέτι¹. Μόνον σχετικῶς πρὸς τὸ ζήτημα περὶ τοῦ ἀν τὸ σπήλαιον Σ εἶνε τὸ Ἀγραύλιον ἀναφέρω ἀπὸ τοῦδε τὰ ἐξῆς πορίσματα τῆς ἀνασκαφῆς, ἐξ ὧν δηλοῦται ὅτι τοῦτο ἐχρησίμευεν ὄντως πρὸς λατρείαν.

Ἐν τῷ σπηλαίῳ δηλ. τούτῳ ὑπάρχει ἐν τῷ βράχῳ λελαξευμένη κόγχη, ἣτις ἐχρησίμευε πρὸς

ὑποδοχὴν ἀναθήματος. Ἐν τοῖς χώμασι δὲ τοῖς ἀποτελοῦσι τὸ δάπεδον αὐτοῦ εὐρέθη μαρμαρίνον τετραγωνικὸν βᾶθρον ἀγάλματος ἔχον κατὰ τὴν ἄνω αὐτοῦ ἐπιφάνειαν κοιλότητα πρὸς ὑποδοχὴν τῆς πλίνθου τοῦ ἀγάλματος, ὃ κατὰ τὰς διαστάσεις τοῦ βᾶθρου καὶ τῆς κοιλότητος θὰ εἶχε μέγεθος ἡμισυ περίπου τοῦ φυσικοῦ. Ἐν τοῖς αὐτοῖς χώμασιν εὐρέθησαν, εἰς κατώτερον βᾶθος, τεμάχια τινα μελανομόρφων ἀγγείων, τεμάχια χαλκοῦ λέβητος, ἀκέφαλον πήλινον εἰδῶλιον γυναικείας καθημένης μορφῆς ἀρχαϊκῆς τέχνης καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ πράγματα, ἅπαντα εὐρήματα τῶν προπερσικῶν χρόνων.

Τοῖς εἰρημένοις προσθετέον ὅτι βορειοανατολικῶς τοῦ σπηλαίου τούτου ἐκτείνεται ἰκανῶς ἐπίπεδόν τι δάπεδον (πίν. 1, τ). Ἄν δ' ἀπὸ τινος μέρους τοῦ δαπέδου τούτου ὑπῆρχεν ἐπικλινὲς ἐπίπεδον ἄγον εἰς τὴν κάτω πόλιν, δὲν δύναται τις ἀπὸ τοῦδε νὰ διακρίνη. Περὶ τούτου καὶ τῶν ἄλλων ζητημάτων θέλομεν πραγματευθῆ ἔταν κατορθωθῆ νὰ συνταχθῆ πλήρες τοπογραφικὸν σχέδιον τῶν ἀνασκαφῶν.

¹ Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Μαΐου 1897

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

¹ Τοῦτο ρητέον περὶ τῶν σχετικῶν ζητημάτων περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ἀνακείου καὶ τῆς τοῦ Θησείου, ὅπερ (ἰδίως κατὰ τὰ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτείᾳ τοῦ Ἀριστοτέλους, XV, 4) ἐκεῖ πλησίον ἔκειτο.

² Σημειωτέον ὅτι τὸ ὑπ' ὄψιν πρόχειρον σχέδιον σκοπεῖ ἀπλῶς νὰ παράσχη τῷ ἀναγνώστῃ ἐννοίαν τινα τῆς διευθύνσεως τῆς κλίμακος τὰ λαξεύματα δὲν σώζονται ἅπαντα, ὡς εἶνε δεδηλωμένα ἐν αὐτῷ.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΛΕΥΣΙΝΟΣ

1. Στήλη ἐκ λευκοῦ μαρμάρου εἰς πλείονα τεμάχια τεθραυσμένη ἐλλιπῆς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, ἀπὸ δὲ τοῦ στ. 11 ἐξ. καὶ πρὸς ἀριστεράν. Μέγιστον ὕψος 0,83, πλάτος 0,34, πάχ. 0,07-0,08. Ἄνωθεν τῶν γραμμῶν ὑπάρχει μέγας στέφανος μυρσίνης, ἐντὸς τοῦ ὁποίου δὲν φαίνονται ἴχνη γραμμῶν. Ἡ ἐπιφάνεια εἶνε λίαν ἐφθαρμένη πλείστα δὲ γράμματα ἠφανίσθησαν ὁλοσχερῶς ἢ κατέστησαν λίαν ἀμυδρὰ καὶ δυσδιάγνωστα. Τὰ

γράμματα ἔχουσι μέγεθος 0,006 καὶ εἶνε στοιχηδὸν διατεταγμένα, οἱ τελευταῖοι πέντε στίχοι ὁμῶς δὲν ἔχουσι τὴν στοιχηδὸν διάταξιν καὶ φαίνονται χαραχθέντες ὑπ' ἄλλης χειρός· οὔτοι δὲ καὶ μόνον διατηροῦνται ὅπως οὖν καλῶς καθ' ὅσον μέρος σώζονται. Ὡς ἐκ τῶν γραμμῶν ἡ ἐπιγραφή φαίνεται ἀνήκουσα εἰς τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος (Ὡάνουικτόν, Ν ἀνισσοκελές, Ε, τὰ ἄκρα τῶν κεραιῶν ἐξωγκωμένα). Ἀριθ. τοῦ καταλόγου τῶν ἐπιγραφῶν 260.

	Ο		
		Ε Ο Ω Ν Ο Ξ Ε Λ Ε Υ Ξ Ι Ν Ι Ο Ξ	
	 Η Ο ! Ε Ρ Ο Φ Ϊ Ν Τ Η Ξ Ι Ε Ρ	
		Ο . \	Ξ Ε Π Λ Ι Α Ν Ι Ι
5		Υ Ξ Α	Ο Ξ Π Ε Ρ Ι Τ Ο Ν Δ
		Μ Ο Ο Ν Ε Λ Ε Υ	Λ Λ Ε Γ Ν
		Λ Ι Ο Ι Ν	Ι Γ Ο Ο Ν Λ
		Λ Υ Ε Ι	Ι Ε Ξ Π Ρ
10		Ο Ο Ρ Ο	Ο Ο Ι Ε Λ Ε Υ Ξ Ι
		Λ Ο	Λ Υ Ν Φ Ι Ξ
		Ν Ω Ν Τ	Μ Ο Ο Ε
			Β Ο Η Ι Ο
			Ο Ο Τ Ι
15			Ι Λ Υ Λ
			Π Ρ
			Ο Ι Ε Ρ
			Μ Ε
			Ν Ι Λ Λ
20			Λ Γ Ο Π Δ Ρ
			Λ Η Ξ Π Ε Ρ
			Ξ Τ Η Ξ Ε Λ
			Ω Ι Λ Ν
			Ι Ο
25			Ο Ο Τ
			Ν Ο
			Γ Ν Ε
			Ο Ρ
			Ο Ν
30			Ι Ε Κ Γ Ο Ν Ο Ι Ξ Τ Ε
			Ν Δ Η Μ Ο Τ Ω Ν
			Ο Δ Ε Τ Ο Ν Δ Η Μ /
			Η Ι Κ Λ Ι Ξ Ι Η Ξ Λ
			Ξ Ι Ν Ι Ω Ν

(Θ)ειοί].
 'Ε.....(-θ)ωνος 'Ελευσίνιος
 [εἶπεν· ἐπειδ(ῆ) ὁ ἱεροφ(ά)ντης 'Ιερ-
 ο[κ](λ)[εἶδης.....-]έ[ου]; Π(α)ιανι(ε-)
 5 ὑς (ά)[ν]ήρ άγχθ)ός [έστιν] περι τόν δ-
 [ῆ]μο[ν τ]όν 'Ελευ[σινίων κ]α[ι] λέγ[ω]ν
 [κ]αί [ποιών] ὁ, [τ]: [δύ]ν[ατα]: [ά]γ[α](θ)όν
 [έν τῶ]ι ἔμπρ-
 ο[σ](θ)[εν χ](ρ)ό[νωι. δεδ]ό[χ]θ[α]ι: 'Ελευσι-
 10 [νί]ο[ις]
 - - - - -
 - - - - -
 - - - - -
 - - - - -
 15 - - - - -
 [έπαινέσαι τ]ό[ν] ἱερ[ο-]
 [φάντην 'Ιεροκλειδην]
 [καί στεφ]α[ν]ῶσα:ι
 [χρυσῶι στεφάνωι] (άπ)ό ΠΗ δρ[α-]
 20 [χμῶν εὐνοίας ἔνεκ]α [τ]ῆς περ-
 [ι αὐτοῖς καί φιλοτιμί]ας τῆς
 - - - - -
 - - - - -
 25 - - - - -
 - - - - -
 - - - - -
 - - - - -
 [αὐτῶι κα]ί ἐκγόνοις [ά]τέ-
 30 [λειαν; - - - τῶ]ν δημοτῶν.
 [Γράψαι δέ τὸ τὸ ψήρισμα τ]όδε τόν δήμ(α)-
 [ρχον ἐν στήλῃι λιθίν]ῃι κ(α)ί σ(τ)ῆσ(α)[ι]ι
 [έν τῇι άγορῃι τῇι 'Ελευ]σινίων.

Στ. 1. Τὸ Ο δὲν ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ γράμματα τοῦ ἐπομένου στίχου. Μετ' αὐτὸ ὁ λίθος εἶνε ἐφθαρμένος, ἔπειτα δὲ οὐδὲν ἴχνος γραμμάτων φαίνεται.

Στ. 2 ἐν τέλει χῶρος ἑνὸς γράμματος κενός.

Στ. 3 Ἡ ἀνάγνωσις ὁ ἱεροφάντης 'Ιερ- φαίνεται βεβαία, καίτοι Ι Ε καὶ Φ εἶνε λίαν ἀμυδρὰ καὶ δυσδιάγνωστα. Συνεπλήρωσα 'Ιεροκλειδης καὶ ἔχι 'Ιεροκλῆς, ἵνα μὴ ὑπολειφθῶσιν ὑπὲρ τὸ προσῆκον πολλαὶ θέσεις γραμμάτων διὰ τὸ ὄνομα τοῦ πατρός.

Στ. 40. Τὰ γράμματα Λ Υ Ν Φ Ι Ε εἶνε ἀμυδρότατα, ἀλλ' ὁμως μοί φαίνεται ὅτι ἀναγινώσκονται ἀσφαλῶς.

Στ. 11. Ἴσως δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ τὸ ὄνομα [Δη]μο[σ]θ[έ]νης].

Στ. 30 ἐν τέλει κενός χῶρος. Τούτου ἕνεκα συνεπλήρωσα ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ γράψαι (πρβ. CIA. I, 31, A. 17. CIA IV, 2, ἀριθ. 318^c τεμάχ. d στ. 21), ἐπειδὴ ὁ ὑπολειπόμενος χῶρος δὲν ἀρκεῖ διὰ τὸ ἀναγράψαι.

Στ. 33 ἐν τέλει ἄγραφος χῶρος.

Ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιγραφῆς ἐν τῷ στεφάνῳ θὰ ἔκειτο: [Ὁ δῆμος ὁ 'Ελευσινίων τόν ἱεροφάντην 'Ιεροκλείδην - - έους Παιανιέα].

2. Τεμάχιον ταπεινῆς βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλειπές πρὸς ἀριστεράν, κατὰ δὲ τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν καὶ ἄνωθεν, ἔνθα δύναται νὰ ἠφρανίσθη εἰς στίχος. Ὀλικὸν ὕψος 0,23, πλάτος 0,15, πάχος 0,16. Τὰ γράμματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὰ μέσα τοῦ Δ' αἰῶνος· μέγεθος αὐτῶν ἐν μὲν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις 0,02, ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς 0,012-0,013. Ἐν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα γράμματα πρὸς δεξιὰν τῶν σφιζομένων, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν μόνον ἐν τῷ στ. 3 δύναται νὰ λείπη ἓν, διότι ἐν τοῖς ἄλλοις ὁ μετὰ τὰ γράμματα χῶρος πρὸς δεξιὰν εἶνε ἄγραφος. Ἀριθ. καταλ. 114.

Ο
 Σ
 ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΝΤ
 ΤΟΣΑΡΑΣΙΝ
 ΤΛΠΑΙ ||| ||| Α
 ΠΟΛΙΣ

δικαιοσύνην τ[ῆ-]
 [ν περι;] - - -τος ἅπασιν
 -τα π[ά]ντ[α] (;)
 [ῆ] πόλις.

Στ. 5 Ἐν ἀρχῇ λείψανον ὡσεὶ Α. Ὡς ἐκ τοῦ ἀκανονίστου τοῦ μεγέθους καὶ τῆς ἀποστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπ' ἀλλήλων δὲν δύναται νὰ ῥηθῆ ἀσφαλῶς ἂν ἡ κατόπιν τοῦ ΠΑ κεραία εἶνε Ι ἢ ἀνήκει εἰς Ν.

3. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλειπές κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Πλάτος 0,17,

ὕψος 0,13, πᾶχος 0,08. Γράμματα μετὰ ὀλίγων ἐξωγκωμένων τῶν κεραιῶν κατὰ τὰ ἄκρα, στοιχηθὸν διατεταγμένα· τὸ Ν ἰσοσκελές, τὸ Ε ἔχει ἰσομήκεις τὰς πλαγίας γραμμάς, ε συμπεπιεσμένον. Μέγεθος αὐτῶν 0,012 Ἄριθ. καταλ. 314.

			Λ	Λ	Ε	Υ	Ξ	
	Ε	Ο	Ι	Ν	Ξ	Τ	Ε	Φ
Υ	Κ	Α	Ι	Τ	Η	Ξ	Β	Ο
Ω	Ν	Τ	Ω	Ν	Τ	Η	Ξ	
Υ	Κ	Λ	Ε	Ο	Ξ	/		

(Ὁ δεῖνα) Ἐλευσ-

[ίνιος ἀνέθηκεν τοῖν θεοῖν στεφ-

[κνωθεῖς ὑπὸ τοῦ δήμου] καὶ τῆς βο-

[υλῆς καὶ τῶν πρυτάνε]ων τῶν τῆς [Α-]

[ίγηιδος (ἢ Οἰνηίδος) φυλῆς ἐπὶ Φιλ]οκλέου(ς) ἄρχοντος].

4. Τεμάχιον σηκομόρφου στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἑλλιπές κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Πλάτος 0,15, ὕψος 0,17. Ἦ ἐπιγραφή κεῖται ἐπὶ τοῦ θριγκοῦ, ὑποκάτω δὲ πιθανῶς ὑπῆρχε γραπτὴ τις εἰκὼν· τὸ αὐτὸ ρητέον καὶ περὶ τῶν ἀκολουθῶν ὑπ' ἀριθ. 5-6. Τὰ γράμματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς τὸν Δ' αἰῶνα, μέγεθος αὐτῶν 0,008· τὸ Ν εἶνε ἀνισοσκελές, τὸ Ω ἀνοικτόν. Ἄριθ. καταλ. 69.

ΠΑΝΤΗΝΩΡ

Παντήνωρ [ἀνέθηκεν].

5. Τεμάχιον στήλης ὁμοίας τῆ προηγουμένη ἑλλιπές κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Πλάτ. 0,26, ὕψος 0,21, πᾶχος κατὰ τὴν παραστάδα 0,07. Τὰ γράμματα φαίνονται ἀνήκοντα εἰς χρόνους ὀλίγον τι νεωτέρους τῆς προηγουμένης¹, εἶνε δὲ γεγραμμένα λίαν ἀμελῶς καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ὅπως αὐτοσχεδίως. Ἄριθ. καταλόγ. 455.

ΑΙΗΜΩΝ-ΑΝΕΘΗΝΕΝ

-ήμων ἀνέθη(κ)εν.

Τὸ ἐν ἀρχῇ Α φαίνεται ἀσφαλές καίπερ λίαν βεβλαμμένον, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ γράμμα ἐσθαρμένον

¹ Πλανηθεῖς ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ὁμοιότητος τῆς στήλης πρὸς ἄλλας ἐκ βωμαϊκῶν χρόνων προερχομένας καὶ μὴ παρατηρήσας μετὰ ἰκανῆς προσοχῆς τὰ γράμματα, κατέγραψα ἐν τῷ καταλόγῳ ἐσφαλμένως ταύτην τὴν στήλην καὶ τὴν ἀκολουθῶν εἰς τὰς τῶν βωμαϊκῶν χρόνων ἐπιγραφάς.

καὶ λίαν δυσδιάγνωστον, φαινόμενον ὡς Φ ἢ Τ. Τὸ τρίτον ἀπὸ τοῦ τέλους Ν κεῖται ἡμαρτημένως ἀντὶ Κ.

6. Τεμάχιον ὁμοίας σηκομόρφου στήλης ἑλλιπές κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Πλάτος 0,29, ὕψος τοῦ θριγκοῦ 0,08, πᾶχος κατὰ τὴν παραστάδα 0,11. Γράμματα τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων· μέγεθος αὐτῶν 0,14. Ἄριθ. καταλ. 454.

ΙΡΑΞΑΝΕΘΗΚΕΝ

-ίρας ἀνέθηκεν.

7. Τεμάχιον στήλης ἐκ γλαυκοφαίου μαρμάρου ἑλλιπές κάτωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν, ἐν δὲ τῇ ἐπιγεγραμμένῃ πλευρᾷ ἐσθαρμένον καὶ πρὸς δεξιάν, ὥστε ἐκ πάντων τῶν στίχων δύνανται νὰ ἐλλείπωσιν ἐν ἡ δύο γράμματα, ἐκ τινῶν δὲ καὶ πλείονα. Ὑψος 0,23, πλάτ. 0,15, πᾶχ. 0,065. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφή φαίνεται ἀνήκουσα εἰς τὸ τέλος τοῦ Δ' ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος· τὸ Ε ἔχει ἰσομεγέθεις τὰς κεραίας, τὸ Ν ἰσοσκελές, τὸ ε συμπεπιεσμένον, τὸ Ο καὶ τὸ Ω μικρότερα τῶν ἄλλων γραμμάτων. Μέγεθος τῶν γραμμάτων 0,006, διάταξις στοιχηθὸν, γάρραξις ἀμελής. Ἄριθ. καταλ. 336.

	Α	Τ	Α	Ι	Ε	Λ	Ε	΄
	Ο	Ι	Ν	Ι	Ι	Λ	.	Ν
	Υ	Λ	Ξ	Ι	Γ	Ε	Ν	
	Ξ	Κ	Τ	Η	.	Ι		
5		Ν	Η	Μ	Λ	Ν	Λ	
	Υ	Ο	Ξ	Κ	Α	Λ	/	
		Σ	Σ	Ι	Ε	Τ	Ι	
		Ο	Ι	Ξ	Ε	Π	Ι	
		Υ	Ι	Α	Ε	Ι	Σ	
10		Ι	Λ	Υ	Ξ	Ι	Ν	
		Ρ	Ο	Ξ	Ε	Ν		
		Λ	Ρ	Ν	Ι	Π		
		Μ	Λ	Χ	Λ	Ι		

Στ. 2. Ἐκ τῶν Ι Ι τὸ πρῶτον εἶνε ἐσθαρμένον δυνάμενον νὰ εἶνε καὶ Φ, τὸ δ' ἐν τέλει Ν φαίνεται βέβαιον.

Στ. 7. Τὸ τρίτον γράμμα εἶνε ἐσθαρμένον δυνάμενον νὰ εἶνε καὶ Φ, ὡς τὸ ἐν στ. 2. Τὸ δ' ἐν

τέλει τοῦ στίχου τούτου ἐφαρμόζον γράμμα φαίνεται ὡς Τῆ Ι' Ε δὲν δύναται νὰ εἶνε.

Στ. 9 Ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἔνθα εἶνε γεγραμμένον τὸ ἐν τέλει ἐφαρμόζον ξ, ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ λιθοξόου καὶ Ι, πλανηθέντος ἐκ τοῦ προηγουμένου γράμματος.

Στ. 11. Ἐκ τοῦ κατόπιν τοῦ Ξ ὑπάρχοντος Ε αἱ πλάγια κεραῖαι εἶνε λίαν δυσδιάκριτοι.

Στ. 12. Τὸ ὄνομα Ἄρχιππος ἀπαντᾷ ἐν CIA II 944 κατὰ τὸ ἀντίγραφον τοῦ Chandler, διορθοῦται δὲ εἰς Ἄρχιππος.

[Τάδε παρέδωσαν οἱ ἐπιστ]άται Ἐλε[υσι-]
 [νόθεν καὶ ταμίαι τοῖν θε]οῖν (Φ)ιλ[ω]ν-
 (Σ)ωσιγέν-
 -ς Κτη[σ]ι-
 5 [Μ]νήμων(;) Ἄ-
 [- λ]ος Καλ(λ)-
 [οῖ]ς - - -
 [ἐγραμμάτευεν, ἐπιστάταις τ]οῖς ἐπὶ
 [τοῦ δεῖνος ἄρχοντος, τῷ δεῖνα Ἐσ]τιαεῖ, Σ-
 10 [-ε]ῖ, Λυσίν[ω]
 [Π]ροξέν[ω]
 Ἄρνιπ[π]ω
 -μάχ[ω].

Αἱ συμπληρώσεις ἐγένοντο κατὰ τὰς ἐν CIA II add. 834^b καὶ CIA IV 2, ἀριθ. 767^b ἐπιγραφάς.

8. Μάρμαρον γλαυκόφαιον πανταχόθεν ἐλλιπές. Ὑψος 0,26, μέγιστον πλάτος 0,115, πάχος 0,16. Ὑπεράνω τοῦ πρώτου στίχου ὑπάρχει χῶρος 0,04 ἄγραφος. Γράμματα μικρὰ ἀμελῶς κεχαραγμένα καὶ ἱκανῶς δυσανάγνωστα· φαίνονται τῶν αὐτῶν περίπου χρόνων πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφήν. Τὰ μεταξὺ τῶν γραμμάτων διαστήματα συχνάκις εἶνε ἀσύμμετρα. Αἱ κεραῖαι τοῦ Α συνήθως δὲν ἐνοῦνται ἄνω εἰς γωνίαν, ἀλλὰ διίστανται πολὺ ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε ὁμοιάζει ἱκανῶς πρὸς τὸ Η. Ἄριθ. καταλ. 48.

ΤΟ . ΑΡΧ
 Τ Ο Ι Σ . Ε
 Σ Υ Ρ Α Ι
 Ἰ Λ Α Π Α Ι
 5 Ε Ν Τ Ο Υ
 Α Ρ Α Σ

Λ Α Χ Ο Υ Σ
 Ν Ε Π Ι Μ Ε Λ Ι
 Μ Ε Ι Ω Ν Ε Ι Σ Τ
 10 Ι Τ Ω Ν Π Ρ Ο Σ Κ
 Ε Μ Ο Υ Σ Τ Ο Γ
 Η Θ Ε Ι Σ Ι Ν Ο Γ Ο
 Ν Α Ι Ε Ρ Α Ι Ν
 Κ Α Ι Ε Υ Θ Υ Ν
 15 Λ Υ Ω Ν Τ Α
 Ο Ν Ο Υ Ν
 Τ Ω Ν
 Ω Γ

[Ἐπὶ . . -]το[υ] ἄρχ[οντος]
 [Ἐδοξεν Ἀθηναίων] τοῖς [τ]ε[ταγμένοις]
 [καὶ τοῖς ὑπαί[θροις]
 στ. 7 λαχουσ-
 ν ἐπιμελ[ει]-
 [τεταγ]μέ(ν)ων (;) εἰς τ[ᾶ] φρουρία ; ;]
 [πολ;]έμους
 -ηθεῖσιν ὅπο-
 [ἀποδιδό;]ναι, ἐπαιν[έσαι]
 καὶ εὐθύ[νας] δῶ]

9. Τεμάχιον σκληροῦ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Πλάτ. 0,14, ὕψος 0,18, πάχ. 0,06. Γράμματα λεπτὰ καὶ ὄχι ἐπιμελῶς κεχαραγμένα, ἅτινα ἀρχῆθεν φαίνεται ὅτι ἔκιντο ἐντὸς γραπτοῦ στεφάνου, διατεταγμένα δὲ στοιχηθὸν πλὴν τοῦ τελευταίου στίχου. Φαίνονται ἀνήκοντα εἰς μακεδονικοὺς χρόνους· μέγεθος αὐτῶν 0,006. Ἄριθ. καταλ. 378.

Ι Λ Η
 Η Μ Ο Σ
 Ν Ι Κ Η Τ Η Ν
 Ν Ι Κ Η Τ Ο Υ
 Π Ε Ρ Γ Α Σ Η Ο Ε Ι

[Ἡ βου]λή
 [ὁ δ]ῆμος
 Νικήτην
 Νικήτου
 Περγασῆθε(ν).

Πρβλ. CIA II 550 καὶ Add. 1392^b.

10. Τεμάχιον μικρᾶς βάσεως ἀναθήματος ἐκ γλαυκοχρόου μαρμάρου, ἐλλιπὲς πρὸς ἀριστεράν. Ὑψος 0,077, πλάτ. 0,08, σφζόμενον πᾶχ. 0,08. Γράμματα μακεδονικῶν χρόνων· μέγεθος αὐτῶν 0,003. Ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ δὲν ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα πρὸς δεξιάν, τοῦ δὲ πρώτου τὸ πρὸς δεξιάν μέρος εἶνε λίαν ἐφθαρμένον. Ἄρ. καταλ. 329.

— Ι Ο Ε Ι Δ Η Σ Λ Ν Η <
 > Α Σ Ι Ε Υ Σ

[Μνησ]ι(θ)είδης (Μ)νη[σ-
 [Π](ρ)ασιεύς.

11. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐ-
 χούσης ἀέτωμα ἄνωθεν, ἐλλιπὲς κάτωθεν καὶ πρὸς
 δεξιάν. Ὑψος 0,30, πλ. 0,21. Τὰ σωζόμενα ὀ-
 λίγα γράμματα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ γείσῳ τοῦ ἀε-
 τώματος, ἐκ δὲ τοῦ ὑποκάτω ψηφίσματος οὐδὲν
 γράμμα διακρίνεται ἕνεκα ἀποσαθρώσεως τοῦ μαρ-
 μάρου. Ἄριθ. καταλ. 82.

Υ . Ρ Χ Ο Ν Τ Ο

[Ἐπι - - ο]υ [ἄ]ρχοντο[ς]

12. Τεμάχιον στήλης ἐκ σκληροῦ λευκοφαίου
 μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Ὑψος
 0,27, πλάτ. 0,22, πᾶχ. 0,11. Τὸ μέγιστον μέρος
 τῆς προσθίας ἐπιφανείας εἶνε ἄγραφον, τὰ δὲ σφζό-
 μενα γράμματα ὑπάρχουσιν ἐν ὀλίγῳ χώρῳ παρὰ
 τὸ πρὸς δεξιάν ῥήγμα, ὥστε φαίνεται ὅτι ἀρχῆθεν
 ὑπῆρχον ἐντὸς γραπτοῦ στεφάνου. Τὸ τεμάχιον
 τοῦτο εἶνε μέρος τῆς στήλης τοῦ ὑπὲρ Δημαινέτου
 ψηφίσματος (CIA IV .2 ἀριθ. 619^b) ἀναπληροῦν τὸ
 ἐλλειπὸν μέρος αὐτῆς, φαίνεται δὲ καὶ ὅτι προσαρ-
 μόζεται πρὸς τὰ λοιπὰ τεμάχια αὐτῆς (στ. 54 ἐ.),
 ἐὰν ἀφαιρέθῃ ὁ νῦν προστεθειμένος εἰς τὸ ἐλλειπὸν
 μέρος αὐτῆς γύψος. Ἄριθ. καταλ. 230.

Α Θ Η
 Τ
 Λ Ε Υ Σ
 Θ Ρ Ο Ι
 Ε Ρ Μ Ο
 Ν Ε
 Τ Α

Ἄθη[να]ίων οἱ τε-
 τ[αχ]μένοι ἐν Ἐ-
 λευσ[ί]νι καὶ οἱ ὑπαι-
 θροὶ (Δ)ημαινέτου
 Ἐρμοκλέους Ἄθμο-
 νέ[α] στρατηγήσαν-
 τα (ἐ)ρ' ἑαυτῶν τρίς.

13. Στήλη ἐκ λευκοῦ μαρμάρου συντετριμμένη
 εἰς πέντε τεμάχια συναρμύζοντα ἀλλήλοις, ἐλλιπὲς
 κάτωθεν. Ὑψος 0,40-0,60, πλ. 0,44, πᾶχ. 0,10.
 Γράμματα μετὰ ἐξωγκωμένων τῶν κεραιῶν κατὰ τὰ
 ἄκρα καὶ ἀποφύσεων σχεδὸν ὁμοίων πρὸς ἀκρέμο-
 νας, στοιχηθὲν διατεταγμένα, ἀλλ' ὄχι ἀπαντα-
 χοῦ· μέγεθος αὐτῶν 0,006. Τὰ γράμματα τοῦ
 ὑπὲρ Δημαινέτου ψηφίσματος (CIA IV, 2 ἀριθ.
 619^b) φαίνονται ἀρχαιότερα. Ἡ ἐπιγεγραμμένη
 ἐπιφάνεια εἶνε λίαν σεσαθρωμένη καὶ ἀποτετριμ-
 μένη ἰδίως κάτω καὶ πρὸς ἀριστεράν, ὥστε τὰ
 γράμματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε λίαν ἐφθαρμένα
 καὶ δυσανάγνωστα, οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἀμφίβολα.
 Ἄριθ. καταλ. 34.

(*Ἴδε τὴν ἐπιγραφὴν ἐν τῇ ἐπομένῃ σελίδι).

Πλὴν τούτων διακρίνονται καὶ κατωτέρω ὀλίγα
 τινὰ γράμματα μεμονωμένα ἐξ εἴκοσι περίπου στί-
 χων, ἔνθα ὅμως ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια εἶνε
 ὀλοσχερῶς ἀποτετριμμένη καὶ ἐφθαρμένη, ὥστε
 οὐδεμίαν ἐλπίδα ὑπάρχει νὰ ἀναγνωσθῇ τι. Διὰ τοῦτο
 ἐνόμισα περιττὸν νὰ ἀναγράψω αὐτὰ.

Στ. 4 ἐν τέλει. Οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι πρέπει
 νὰ ἀναγνωσθῇ ἐξῆλχε ὡς ὀρθότατα ἀποκατέστησεν
 ὁ Köhler ἐν τῷ ὑπὲρ Δημαινέτου ψηφίσματι (στ. 4).
 Δυστυχῶς δὲν δύναται ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ἐκείνης νὰ
 ἀποκατασταθῇ καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ παρόντος στίχου,
 διότι τὸ ἐν ἐκείνῃ κείμενον κεχειροτόνηκει οὔτε τὸν
 χῶρον πληροῦ ἀκριβῶς ἐνταῦθα, οὔτε πρὸς τὰ ἀνα-
 γνωσθέντα γράμματα συμβιδάζεται, ἐξ ὧν τὸ Α
 καὶ τὸ ξ δὲν μοι φαίνονται ἀμφίβολα, καίπερ λίαν
 ἐφθαρμένα καὶ αὐτὰ καὶ δυσδιάγνωστα.

Στ. 8. Τὰ ἐν ἀρχῇ Ω Ν Η ἐφθαρμένα καὶ ἀμφί-
 βολα. Τὸ μετ' αὐτὰ ξ σαφές. Λίαν ἀμφίβολα εἶνε
 καὶ τὰ περαιτέρω γράμματα ΤΥ· ἐπὶ τοῦ Τ μάλιστα
 διακρίνεται στρογγύλλον τι ἴχνος ὡς Ο ἢ Θ, ὥστε
 δὲν εἶνε ἀδύνατον τὸ φαινόμενον νῦν ὡς Τ νὰ εἶνε
 τυχαία βλάβη τοῦ λίθου. Ἐν τοῖς ἐπομένοις τὸ κενὸν
 διάστημα ἐπιτρέπει τὴν συμπλήρωσιν ἐκ[διώ]κοι-

Ε Ι

... ΕΝΑΘΗΝΑΙ... ΟΙ ΕΤΕΤΑΓΜΕ... ΚΑΡΑ
 . . Κ Ω Ι Ι Φ Υ Α ΕΙ Δ Η Θ Ε Ο Φ Ρ Α Σ Τ Ο Ε Λ Υ Ν Ο Ω Ν Δ Ι Α Τ Ε
 Η Μ Ω Ι Η Ν Α Ι Ω Ν Κ Α Ι Ε Ι Ζ Ο Ξ Α Ξ Ε Ρ Ε Λ Ε Ξ
 Α Γ Ξ Ξ Λ Ω Σ Κ Α Ι Ε Ν Δ Ο Ξ Ω Ξ Α Υ Τ Ε Η Χ Ε
 5 Μ Ο Ν Χ Ε Ι Ρ Ο Τ Ο Ν Η Θ Ε Ι . . Υ Μ Ν . Ε Ι Α Ρ Χ Ο Λ Ι Ε Τ Ο Ν Ε Ν
 Ν Ε Ρ Α Ν Τ Ι . Ι Λ Ο Υ . . Ο Ν Τ Ο . . Α Τ Ε Κ Α Τ Α Τ . Γ Υ
 Ε . Τ Α Κ Τ Ω Ε Κ Α Ι Α Κ Ο Λ Ο Υ Ο . . Τ Ο Ι Ξ Ν Ο
 Ω Ν Η Ξ Τ Η Ν . . Τ Υ . . Ε Κ . . . Κ Ο Ν Τ Α Ξ Κ Α / . Δ . Λ
 Ε Ι Ρ Τ Ο Λ Μ Α Ι Ω Ι Ρ Ρ Ο Θ Ε Ι . . Ο . . Τ Ο Ι Ξ Α Τ
 10 Ο Ι Ε Τ Ω Ν Ι Ξ Κ Ν . Τ Ι Μ Ο Υ Ο Ξ
 - - Ο Υ Δ Η Μ Ο Υ Ρ Ρ Ο Λ Ι . . . Ο Ι Τ Ι Δ Α Ν
 Τ Ο Ν Η Θ . Ι Ξ Δ Ε Κ / Ι Π Π Α Ρ Χ Ι Ξ Τ Ο Ν Υ Τ Ο Ν Τ
 Γ \ Ι Τ Ο Υ / Ρ . Ο Ν Τ Ο Ξ Ε Λ Η Θ Η Τ Ο Ο Ι . Ο
 Ν Τ Ο Ξ Ι Ρ Ρ . . Ρ Ο . Ω Τ Ο Ι . Ο Ρ
 15 Υ Λ Ε Μ Ε Ν Ο Υ Ο Ε Ν Δ Ε Κ Α Γ
 Ο Ι Ξ Ι Ξ Κ Τ Η Ν Ρ Ε . Ε Ξ Ο Ι Ξ Ε Ξ
 Ο Υ Τ Α Τ Α . . Ο Λ Ε Ι Ρ Α Θ Α
 Ι Δ Ο Ι Τ Α Υ Τ Α Υ Τ Η Ν Η Ξ Κ Λ Ι Τ Ο
 Η Μ Ο Υ Κ Λ Ι Τ Α Ω Ν Ε Ξ Τ Ε Φ Α Ξ Τ Α Θ Ε . Ξ . Ε
 20 - Ρ Α Ρ Ι Τ . Ν . Ω Ρ Α Ν Ι Ν Ο . Ε Ι Ξ Τ
 Τ Ο Ν Τ Ο Ν Ε Ρ Λ Λ Α Τ Ο Ξ Ξ Τ Ε Τ Ω
 Λ Τ Ο Ε Ρ Ο Ρ Η
 Ω Ι Ο Ω Ε

[Θ]ε[ο]ί.

[Ἔδοξεν Ἀθηναίων τοῖς τεταγμένοις Ἐλευσῖνι καὶ Πανακ]τ[ω]ι [κα]ὶ Φυλ[ῆ]ι· ἐπειδὴ θεόφραστος (εὐ)νο[υ]ς ὦν διατε-
 [λεῖ τῶι δ]ήμωι [τῶι Ἀθ]ηναίων καὶ εἰ[ς] ὅσας ἐπ[ι]μ[ε]λεῖ[α]ς
 κα]λῶς καὶ ἐνδόξως αὐτ[ᾶ]ς [ἐ](ξ)ῆχε

5 χειροτονηθεῖ[ς] γυμνασίου αρχ[ος] εἰς τὸν ἐνιαυτ-
 [ὸν τὸν ἐπ'] Ἀντιφίλου [ἄρχ]οντος [τ]ᾶ τε κατὰ τ[ᾶ] γυμνάσια
 ἐ[ὕ]τάκτως καὶ ἀκολουθ[ῶ]ς τοῖς νόμοις]

[βασιλ]εῖ Πτολ[ε]μαίω τοῖς ἀτ[ακτοῦ]σι κα-

10 [ί.]οις τῶν νεανίσκων (;)

(τ)οῦ δήμου

[χειρο]τονηθ[ε]ῖς δὲ κ(α)ὶ ἱππαρχ[ος] εἰς τὸν ἐνιαυτὸν τ[ὸν]

[ἐπὶ Μ](ενε)[κρά]του [ἄ]ρχ[ον]τος ἐ[πε]μ[ε]λήθη

ἱπποδρόμ[ω]

15 [κατεσκε]υ(α)σμένου

ἐνδ(ε)κα

ταῦτα ὑ[πέρ] τῆ[ς]

καὶ ταμειῶν ἑστεφ[άνω]ται· κατ[α]σταθεῖ[ς] [δ]ε

20 [σ](τ)ρ(α)[τηγός] ἐπὶ τ[ῆ]ν [χ]ώραν [τ]ὴν ἐπ' Ἐλευσῖνο[ς] εἰς τ[ὸν ἐ-]

[νιαυ]τὸν τὸν ἐπ[ὶ] Καλλ(α)[ίσχρου] (;) ἄρχον[τος] τῆ[ς] τε τῶ[ν] φ-

[ρουριῶν] φυλ[ακ]ῆς.

τας, ἥτις ἔμως δυσκόλως δύναται νὰ φανῆ συμβιβαζομένη πρὸς τὸ ἄλλο νόημα τοῦ ψήφισματος.

Στ. 9. Μετὰ τὸ *Ἡτο.λ[ε]μαίω* τὰ γράμματα ΠΡ εἶνε ἀμφίβολα.

Στ. 13. Τὸ ὄνομα τοῦ ἀρχόντος συνεπλήρωσα κατὰ τὸν ἐν CIA II 859 κατάλογον ἀρχόντων, ἐν ᾧ ἀπαντῶσιν ὅ τε Ἀντίφιλος (στ. 13) καὶ ὁ *Μεινεκράτης* (d. στ. 13). Τὸ ὄνομα αὐτοῦ εὐρίσκεται ὑπὸ τὸν τύπον *Μεινεκράτου* καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς (CIA II 1195 κ. ἄλλ.). Τὰ ἔτη τῶν ἀρχόντων τούτων μοι φαίνεται ὅτι πολὺ ἀνεβίβασεν ὁ v. Schoeffer ἐν Pauly-Wissowa Real-Enkyclopädie τ. 2, 589. Ὁ ἐν στ. 9 ἀναφερόμενος *Ἡτο.λεμαίος* φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ *Φιλοπάτωρ*, ἴσως δὲ ἀναφέρεται ἐνταῦθα τὸ παρὸν ψήφισμα εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ μετὰ τῶν Ἀθηναίων ἐν ἔτει 211 π.Χ. (Παυσ. I, 36, 4. Livius XXVII, 30).

14. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπές. Τὸ μέγιστον σωζόμενον πλάτος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας εἶνε 0,15, τὸ μέγιστον δὲ ὕψος αὐτῆς 0,09, πάχος τοῦ λίθου 0,12. Τὰ γράμματα ἔχουσι μικρὰς ἀποφύσεις κατὰ τὰ ἄκρα ὁμοιοζούσας πρὸς ἀκρέμονας, φαίνονται δὲ ἀνήκοντα εἰς τὸν Β' π. Χ. αἰῶνα· μέγεθος αὐτῶν περίπου 0,007. Ἀριθ. καταλ. 318.

Ν Ε Κ Α Ι
Ι Ε Ν Π Α Ν Α Ι
Λ Α Ι Α Ι Ι Ι Ν Α Υ Τ Ο Ι Σ Ε Ι Δ
Ο Σ Ι Ν Π Ρ Ο Σ Τ Η Ν Φ Υ Λ Α
_ C Μ Π Α Ν Α Κ Τ Ω Ι Ξ Η Ν Α Ρ Χ Α
Ν Π Ε Ν Τ Ε Δ Ρ Α Χ Μ
Τ Ω Ν Τ Ε Τ

[εὐνοίας ἔ]νεκα (τ)[ῆς πρὸς τοὺς]
{τεταγμένους ἐν Ἐλευσίει κα}i ἐν Πανά[κτω]
[ἀρ](χ)αίξ, ἰν αὐτοῖς εἰ β[ούλοιντο ;]
πρὸς τὴν φυλα[κὴν]
[τεταγμένοι](ς) ἐμ Πανάκτω τὴν ἀρχα[ίαν]
[ἐκ τῶν ἰδίων](;) πέντε δραχμ[ῶν](ς)
τῶν τετ[αγμένων]

Στ. 1. Ἡ ἐν τέλει σωζομένη κεραία δύναται νὰ ἀνήκῃ εἰς Τ, ὅχι εἰς Κ.

Στ. 3. Τὸ ἐν τέλει λείψανον γράμματος φαίνεται ὡς ἀνήκον εἰς Β.

Στ. 4. Τὸ ἐν ἀρχῇ Ο φαίνεται βέβαιον.

Στ. 6. Τὸ ἐν τέλει σωζόμενον ἔγχος γωνιώδους γράμματος μοι φαίνεται βέβαιον.

15. Τεμάχιον ἐπιγράνου (στήλης τινός, ὡς φαίνεται) ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, ἐλλιπές πρὸς ἀριστεράν. Πλάτος 0,28, ὕψος 0,16, πάχος 0,06. Ἐπιφάνεια λίαν ἀποτετριμμένη ἰδίως πρὸς ἀριστεράν, ἐνθα φαίνεται ὅτι ἠφρανίσθησαν πολλὰ γράμματα. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Π ἡ ἐπιγραφή φαίνεται τῶν τελευταίων μακεδονικῶν χρόνων. Τὸ Α ἔχει τεθλασμένην τὴν μέσην γραμμὴν· τὸ ρ ἔχει πλήρεις κύκλους ἐκατέρωθεν. Μέγεθος γραμμάτων 0,008. Ἀρ. καταλ. 342.

Ο Υ Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ο Υ Φ Λ Υ Ε Ω Σ

Χ Η
Ν Ο Τ Ο Υ Π Ρ Ο Τ Ο Σ Δ Ε Ξ
Γ Ε
Ω Ι

-ου Ἀλεξάνδρου Φλυέως
στ. 3 -νοτου. Πρ(ῶ)τος Δεξ . . .

Στ. 1. Τὸ ἐν ἀρχῇ Υ εἶνε ἀμφίβολον, φαίνεται ἔμως ὅτι δὲν δύναται νὰ ἔκειτο Σ Μετὰ δὲ τὸ *Φλυέως* δὲν ὑπῆρχον ἄλλα γράμματα.

Στ. 2. Πρὸς ἀριστεράν τοῦ Χ δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα γράμματα, πρὸς δεξιάν δὲ κατόπιν τοῦ λίαν ἐφθαρμένου καὶ ὅχι βεβαίου Η δύναται νὰ ἀπωλέσθησαν τὸ πολὺ τρία γράμματα. Ταῦτα φαίνεται ὅτι εἶνε ἀριθμητικὰ σημεῖα.

Στ. 3. Τὸ Ν λίαν ἐφθαρμένον καὶ δυσδιάγνωστον.

Ἡ ἐπιγραφή ἴσως εἶνε ἀναγραφή νικῶν ἐν ἀγῶσιν.

16. Τεμάχιον στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἐλλιπές κάτωθεν καὶ πρὸς δεξιάν. Ὑψος 0,15, πλ. 0,09, πάχ. 0,07. Ἐν τῇ ἐπιγεγραμμένη πλευρᾷ εἶνε ἀποκεκρουσμένη ἄνωθεν ἡ ἐπιγραφή, εἰς ἣν ἀπέληγεν ἡ στήλη, ἀλλ' ὁ πρῶτος στίχος τῆς ἐπιγραφῆς δὲν ὑπέστη βλάβην ἐκ τούτου. Γράμματα ἀνισομεγέθη μετ' ἀκρεμόνων ἀνήκοντα εἰς τοὺς ἐσχά-

τους μακεδονικούς χρόνους, ὡς φαίνεται. Μέγεθος αὐτῶν περίπου 0,006. Ἀριθ. καταλ. 423.

Δ Ο Ξ Ε Ν Α Θ Η Ν Α Ι Ω
Ν Υ Μ Ο Υ Ι Φ Ι Σ Τ Ι Α Δ
Α Υ Τ Ο Ν Ο Δ Η Μ Ο Σ Ε
Κ Α Τ Α Σ Τ Α Ο Ε Ι Σ Φ Υ
Υ Ω Ν Ι Δ Ι Ω Ν Ο Υ
: Κ Ο

Στ. 2 ἐν ἀρχῇ μετὰ τὸ Ν, Υ ἀμφίβολον δυνάμενον νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ ὡς Ι.

Στ. 4. Φ λίαν ἐφθαρμένον καὶ ὄχι βέβαιον.

[*Ε]δοξεν Ἀθηναίω[ν τοῖς τεταγμένοις Ἐλευσίνοι καὶ ἐν Πανάκτω καὶ ἐπὶ Φυλῆ· ἐπειδὴ ὁ δεῖνα --ω-] νόμου Ἰριστιάδ[ης ἀνὴρ ἀγαθός ἐστι περὶ --- καὶ εἰς ὄσας ἐπιμελείας]

αὐτὸν ὁ δῆμος ἐ[χειροτόνησεν] κατασταθεὶς φύ[λαρχος] ἐκ τῶν ἰδίων οὐ[δὲν ἐλλείπων σπουδῆς πρὸς τὴν πόλιν]

17. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἐκ βάσεως τινος ἀποκεκομμένον πιθανῶς, ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Πλάτος 0,15, ὕψ. 0,10, πάχ. 0,08. Γράμματα μεγάλα μετ' ἀκρεμόνων, οἷα τὰ ἐν ὁμοίαις βάσεσι τῶν ὑστέρων χρόνων τῆς ἀρχαιότητος συνήθη. Ἀριθ. καταλ. 401.

Ο Δ Η
Χ Α Ρ Μ
- Α Λ

Στ. 3. Τὸ τελευταῖον γράμμα δύναται νὰ εἶνε καὶ Δ.

Ὁ δῆ[μος]
(τὸν δεῖνα) Χαρμ[ίδου]
(-ε)α (Δ)[ήμητρι καὶ Κόρη;]

*Ἄν ὑποτεθῇ ὅτι εὐστόχως ἀνεγνώσθη τὸ ὄνομα Χαρμίδης, ἴσως εἶνε ὁ ἐκ τοῦ Ψευδοπλουτάρχου (Βίος τῶν Δέκα ῥητ. 842) γνωστός πάππος τοῦ ἐξηγητοῦ Μηδείου. Τὸ ὄνομα συνεπλήρωσα κατὰ γενικήν, ἐπειδὴ τὸ εὐθὺς ὑπεράνω τοῦ ὀνόματος τούτου κείμενον ὁ δῆμος, ὅπερ ἀναμφιβόλως ἔκειτο ἐν τῷ μέσῳ τῆς βάσεως, δηλοῖ ὅτι ἐν στ. 2 ὑπῆρχε καὶ ἄλλο ὄνομα πρὸς ἀριστεράν.

18. Βάσις τετράπλευρος ἐκ μέλανος λίθου ἐλλιπῆς πρὸς δεξιάν. Ὑψος 0,22, πλάτος 0,19, σωζόμενον πάχος 0,20. Γράμματα μετ' ἀκρεμόνων ἐντὸς ὀριζοντίων γραμμῶν κεχαραγμένα. Μέγεθος αὐτῶν 0,017. Ἀριθ. καταλ. 149.

Λ Α Μ Ι Δ Ι
Θ Υ Γ Α Τ Ε
Λ Α Δ Α Μ Ε Ι
Θ Υ Γ Α Τ Η Ρ
Δ Η Μ Η Τ Ρ

Λαμίδι[ον τοῦ δεῖνος]
θυγατέ[ρα ἢ μήτηρ]
Λαδάμει[α Μηδείου]
θυγάτηρ [μυθεῖσαν ἀφ' ἐστίας]
Δήμητρ[ι καὶ Κόρη]

Τὰ ὀνόματα τῶν ἐπισήμων τούτων γυναικῶν εἶνε ἀναγεγραμμένα καὶ ἐν τοῖς θρόνοις τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου καὶ ἄλλοθεν δὲ γνωστά. Πρβλ. CIA III 341, 344 καὶ 343 (ὅθεν καὶ ἡ συμπλήρωσις τοῦ στ. 3).

19. Μάρμαρον λευκὸν ἐλλιπὲς ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, ἢ δ' ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφή εἶνε ἐλλιπῆς καὶ πρὸς δεξιάν ἐν τοῖς δύο πρώτοις στίχοις, κάτωθεν δὲ ἀκεραία. Πλάτος 0,30, μέγιστον ὕψος 0,20, πάχος 0,19. Ἀριθ. καταλ. 226.

Γ Ο Ν Ο Ι
Ο Ν Α Ρ Τ Ο Υ Π Ι Ι Ι
Τ Ο Υ Α Π Ο Λ Λ Ω Ν Ι Ο Υ Σ Φ Η Ι Ι Ι Υ

Στ. 2 [κατ' ὄναρ. Στ. 3 [ἱερογράφου] (ἢ [ἐξηγη]τοῦ;) Ἀπολλωνίου Σφη[τιίου].

Στ. 2. Π λίαν ἐφθαρμένον καὶ ἀμφίβολον. Τὸ μετ' αὐτὸ γράμμα φαίνεται ὡς Α ἢ Λ.

Στ. 3. ΦΗ βέβαια. Τὸ ἐν τέλει Υ λίαν ἐφθαρμένον, ἀλλ' ὡς μοι φαίνεται, ἀσφαλές· πρὸ αὐτοῦ δύναται νὰ ὑπῆρχεν Ο μικρότερον τῶν ἄλλων γραμμάτων κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλ' ἴσως τι αὐτοῦ δὲν ὑπελείφθη. Αἱ προτεινόμεναι συμπληρώσεις [ἱερογράφου] καὶ [ἐξηγη]τοῦ εἶνε ἐξ ἴσου πιθαναί, καίπερ ὄχι ἔλως βέβαιαι. Τὴν συμπλήρωσιν τοῦ

Φιλίου ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1887 σελ. 109 ἀρ. 31, καθ' ἣν ὁ ἐξηγητὴς Ἀπολλώνιος ἦτο Ἀγαρνέος (ἀποδεκτὴν γενομένην ὑπὸ τοῦ Touffier, *Ann. Geneal.* σελ. 32 ἐξ.) νομίζω ὅπως ἀβεβαίαν.

20. Τεμάχιον πανταχόθεν ἐλλειπὲς ἐκ παλαιάς στήλης λευκοῦ μαρμάρου ἐγούσης ἄνωθεν ἐπίκρανον, οὗ σφίζεται μέρος, ὥστε εἶνε φανερόν ὅτι οὐδεὶς στίχος ἐλλείπει ἄνωθεν, ἐκτός ἂν τις ἦτο ἐγκεχαραγμένος ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἐπίκρανου. Ὑψος 0,48, πλάτος περίπου 0,14, πάχος 0,18. Ἡ ἐπιγεγραμμένη ἐπιφάνεια εἶνε ἐνιαχοῦ ἀποκευρωμένη, τὰ δὲ ὄχι πολὺ μεγάλα οὐδὲ βαθέως κεχαραγμένα γράμματα ἐφαρμένα. Λι ἐν στ. 2 καὶ 6 φθοραὶ γραμμάτων φαίνονται ὡς γενομένοι ἐπίτηδες, καίτοι δὲν ἐξηλείφθη δι' αὐτῶν πᾶν ἔγχος. Οἱ πέντε τελευταῖοι στίχοι χωρίζονται ἀπὸ τῶν προηγούμενων διὰ κενῶν διαστήματος, ὥστε ἴσως προσετέθησαν κατόπιν (Πρὸβλ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1883 σελ. 79). Οὗτοι φαίνεται ὅτι ἦσαν ἐμμέτρως συντεταγμένοι, ἐπειδὴ ἐν στ. 13 ὑπάρχει ἄγραφος χώρος πρὸς δεξιὰν ὀηλῶν ὅτι αὐτόθι ἔληγεν ἐξάμετρος στίχος. Ἀριθ. καταλ. 175.

Α Σ Κ Λ Ι Κ Ο Ρ Η Ζ
 Ε Π Ι . . . - -
 Μ Ε Ν Ο Ι Α Ν Δ Ρ
 Ν Υ Π Α Ρ Χ Ο Ν
 5 " - Φ - Τ Τ Ι Ο
 Ρ Ι Γ Ν Ω Τ Ο Υ Φ Υ
 Ν Φ Ε Ε Λ Ε Υ -
 Τ Η Ν Δ - Ε Τ
 10 Ι Α Κ Τ Ο Ρ . /
 Δ Ε Χ Θ Ε Ν

 \ Ν Α Κ Τ Ο Ρ Ο Υ
 Ρ Ο Χ Ο Ι Δ Ε Σ
 Γ Ε Κ Α Ι Ν Α Ι Α Ι Μ Ε
 15 Η Ν Τ Η Ν Ε Ν Τ Α Ι Σ
 Ε Ι Σ Α Ι Ο Ν

Στ. 2 Πλὴν τῶν σημειωθέντων βεβαίων ἔγχων γραμμάτων, ὑπάρχουσι μετὰ τὸ ΕΠΙ καὶ ἀμφίβολα ἔγχη ἐνός ἢ δύο γραμμάτων ὡσεὶ Λ ἢ ΙΛ. Ἡ ἀνάγνωσις ἐπὶ [αὐτοκράτορος δεῖνα] φαίνεται δυ-

νατὴ κατὰ τὰ ὑπάρχοντα ἔγχη, ἴσως δὲ καὶ πιθανῶς, ἐκ ἀποβλέψῃ τις εἰς τὴν ἐπίτηδες ἀπόσβεσιν τῶν γραμμάτων.

Στ. 3 ἐν τέλει μετὰ τὸ Ρ ὑπάρχει ἐλάχιστόν τι ἔγχος δυσκόλως δυνάμενον νὰ ἀνηκῆ εἰς Ε, πιθανώτατα δὲ εἶνε λείψανον Λ.

Στ. 5. Τὸ Φ λίαν ἐφαρμένον καὶ δυσδιάγνωστον.

Στ. 6. Ἡ μόνη σφύρομένη κολοβὴ κεραία ἄδηλον εἰς τί γράμμα ἀνήκει.

Στ. 8. Κατόπιν τοῦ ΝΦΕ ἐλλείπουσιν ἐν τῇ δύο γράμματα. Ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ ἠχρωτηριασμένου Ν ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ λιθοξόου ἐκ παραδρομῆς καὶ ἄλλο γράμμα ὡσεὶ Λ. Ἐν τέλει δὲ μετὰ τὸ Υ διακρίνεται τὸ ἀκρότατον μέρος γωνίας τῆς κεραίας γράμματός τινος, ἣτοι Σ ἀναμφιβόλως.

Στ. 9. Τὸ ἐν τέλει Τ φαίνεται μᾶλλον ὅτι εἶνε κεκολοβωμένον Π.

Στ. 14. Τὸ ἐν ἀρχῇ Γ δύναται νὰ εἶνε καὶ Τ.

[Δήμητρος Ἐλευσινί]ας καὶ Κόρης
 ἐπὶ - - -
 -μενοι ἀνδρ - -
 -ν ὑπαρχον-
 5 (-ς Σφῆ)ττιο-
 - - - -
 [ἀ]ριγνώτου φυ-
 - - - Ἐλευ[σιν]-
 (-τ)ήνδε ἐ(π-)
 10 [ἀν]ακτόρ[ο]υ
 δεχθεν

 (ἀ)νακτόρου
 [π]ροχοῖδες
 -ε καιναὶ αἱ με-
 15 -ην τὴν ἐν ταῖς
 εἰς αἰ(ω)ν-

Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε φανερόν ὅτι ἀναφέρεται εἰς ἐπίσημόν τι πρόσωπον ἐκ τοῦ ἱερατείου τῆς Ἐλευσίνος, πιθανῶς δὲ εἰς τὸν ἐν τῇ προηγούμενῃ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶντα Ἀπολλώνιον, ὡς ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τοῦ ἐν στ. 5 δημοτικοῦ Σφῆττιος. Ἐκ τοῦ διασωθέντος μικροῦ μέρους τοῦ πρώτου στίχου εἰκάζω ὅτι ἡ παρούσα στήλη ἦτο ἀνάθημα ἱερείας τινός τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης.

21. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Πλάτ. 0,19, ὕψ. 0,15, πάχ. 0,05. Ἀριθ. καταλ. 394.

Ι ΑΙ Λ Γ Ο Γ
 ΤΙ Ο Υ Θ Υ Γ Α
 Ψ Ρ Α Σ Ι
 √

Στ. 1. Τὸ ὑπεράνω τοῦ Λ λείψανον ὀρθῆς κεραίας ἀνήκει πιθανῶς εἰς Γ. Ἐὰν ὑποτεθεῖ ὅτι ἦτο ἠνωμένον μετὰ τῆς ἀκολουθοῦ κεραίας καὶ ἀπετέλει Π, τοῦτο θὰ ἦτο πολὺ πλατύ.

Στ. 5. Τὸ σωζόμενον λείψανον ἀνήκει εἰς Υ ἢ Χ.

(Ἡ δεῖνα)

Αἰλ(ίου) Σοσ[σιανοῦ Προσπαλ-]
 τίου θυγά[τηρ]

Τὴν συμπλήρωσιν παρέλαβον ἐκ τῆς ἐν CIA III add. 1113^a ἐπιγραφῆς. Ἐν στ. 4 φαίνεται ὅτι ἔκειτο γυναικεῖόν τι ὄνομα λήγον εἰς [-δ]ώρα.

22. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Μέγιστον πλάτος 0,40, ὕψ. 0,20. Ἐπιφάνεια ἐφθαρμένη ἐνιαχοῦ. Ἀριθ. καταλ. 229.

Α Ρ Α Δ Ι Α Β Ο Υ Λ Λ ,
 Σ Α Υ Τ Ο Υ Κ Λ Ι /
 Ρ Ο Υ Λ Η Σ Κ Λ Ι Δ Ι
 Ο Ρ Ν Σ Ι

Στ. 1. Ἐν ἀρχῇ Α ἢ Δ. Ἀμφότερα τὰ ΛΛ καίπερ ἐφθαρμένα φαίνονται βέβαια· τὸ μετ' αὐτὰ ἴχνος ἀμφίβολον. Ἀνάγνωσιν τινα ἀποδεκτὴν δὲν ἠδυνήθηεν νὰ εὔρω· τὸ ἐθνικὸν Ἀραδία (ἐκ τοῦ Ἀραδος) δὲν φαίνεται πολὺ πιθανὸν ὅτι ἔκειτο ἐνταῦθα. Ἐν CIG 7070 φέρεται καὶ κύριον ὄνομα Ἀράδιος, ἀλλὰ τοῦτο εἶνε ἀμφίβολον.

Στ. 2. Ἐν τέλει πιθανῶς Μ· ὄχι ἀδύνατον καὶ Α ἢ Λ. Τὸ κατόπιον τοῦ Κ ἐφθαρμένον Λ εἶνε φανερόν ὅτι δὲν ἔχει ἐν τῷ μέσῳ γραμμὴν, ὥστε δύναται νὰ ἀναγνωσθῇ ὡς Α μόνον ἐὰν ὑποτεθεῖ ὅτι κατὰ παραδρομὴν παρέλειψε τὴν γραμμὴν ταύτην ὁ χαράκτης.

Στ. 3. Ἀμφίβολον εἶνε ἂν πρέπη νὰ ἀναγνωσθῇ

(β)ουλιῆς καὶ δ[ήμιου] ἢ νὰ ὑποτεθεῖ ὅτι τὰ σωζόμενα γράμματα εἶνε μέρος δύο κυρίων ὀνομάτων, τοῦ μὲν θηλυκοῦ οἶον Ἀριστοβοῦλη ἢ Κλεοβούλη τοῦ δὲ ἀρχομένου ἀπὸ τοῦ Δήμος. Τὸ δεύτερον φαίνεται μοι πιθανώτερον.

Στ. 4. Ἀναγνωστέον τὸ δημοτικὸν Τριχορούσιος.

23. Τμημα βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου συγκολληθὲν ἐκ δύο τεμαχίων μετὰ τὸρμων ποδῶν ἀγάλματος ἄνωθεν, κάτωθεν δὲ ἐλλιπές. Πλάτος 0,78, μέγιστον ὕψος 0,09, πάχος 0,45. Ἀριθ. καταλ. 310.

Ι Ε Ρ Ε Ι Α Δ Η Μ Η Τ Ρ Ο Σ Κ Α Ι Κ Ο Ρ Η Σ Γ Λ Α Υ
 Κ Η Μ Ε Ν Ε Δ Η Μ Ο Υ Κ Υ Δ Α Θ

Ἰέρεια Δήμητρος καὶ Κόρης Γλαύ-
 κη Μενεδήμου Κυδ(α)θ[ηναϊέως θυγάτηρ]

24. Τεμάχιον στρογγύλου ἐπικράνου βάρους ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Ὑψος τῆς ἐπιγεγραμμένης ταινίας 0,16, σωζομένη περίμετρος 0,29. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε πρὸς ἀριστεράν μὲν ἀκεραία, πρὸς δεξιὰν δὲ ἐλλιπής. Γράμματα λίαν ἀποτετριμμένα καὶ δυσανάγνωστα. Τὰ τῶν δύο τελευταίων στίχων εἶνε μικρότερα τῶν ἄλλων. Ἀρ. καταλ. 234.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἀνήκει καὶ ἕτερον τεμάχιον ἐλλιπές ἐκατέροθεν, κατὰ δὲ τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν καὶ ἄνωθεν. Πλάτος αὐτοῦ 0,11, ὕψος τὸ αὐτό. Τὰ σωζόμενα γράμματα αὐτοῦ ὅμως διατηροῦνται καλῶς. Ἀρ. κατ. 162.

α'	β'
Δ Ι Ο Ν Υ Λ	Ρ Α
Φ Ι Λ Ι Σ Τ Ι Ο Ν	Α Ι Ν
Α Φ Ε Σ Τ Ι Α Σ	Μ Ο Υ
Ε Π Ι Ε Ρ Ε	
Κ Υ Δ Α	

Διονύ[σιος - - -

Φιλίστιον [τὴν ἑαυτοῦ θυγατέ]ρα
 ἀφ' ἐστίας [μνηθεῖσαν ταῖν θε]αῖν.

Ἐπὶ ἱερε[ίας Γλαύκης τῆς Μενεδή]μου
 Κυδα[θηναϊέως θυγατρὸς].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παράβαλε τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν.

25. Τεμάχιον κυλινδρικήσ στήλης ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν ἑλλιπές. Ὑψος 0,13, σωζομένη περίμετρος 0,13. Τὰ γράμματα τῶν δύο τελευταίων στίχων εἶνε μικρότερα τῶν ἄλλων. Ἄριθ. καταλ. 486.

Α Λ /
Ο Υ Θ Υ Γ Α
Ν Τ Α Ι Ν Θ
- Μ Ε Ν Ε Δ Ι
Ρ Ο Σ

-ου θυγα[τέρα ἀφ' ἐστίας]

[μυθηεῖσα]ν ταῖν θ[εαῖν].

[Ἐπί ἱερείας Γλαύκης τῆς] Μενεδ[ήμου]

[Κυδαθηναίως θυγατρὸς].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν παράβαλε τὰς δύο προηγουμένας ἐπιγραφάς. Ὅτι δὲ ἡ ἱερεία τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης εἶνε ἡ ἐπώνυμος ἐν τῇ χρονολογίᾳ τῶν ἐλευσινιακῶν ἐπιγραφῶν, καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐπομένης ὑπ' ἀριθ. 32 ἐπιγραφῆς ἀναφερομένης εἰς ἱερείαν ἤδη γνωστοτάτην οὔσαν.

26. Μικρὸν πανταχόθεν ἑλλιπές τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου ἔχοντος σχῆμα κυλινδρικὸν μεγάλης διαμέτρου. Ὑψος 0,17, πλ. 0,12, πᾶχ. 0,06. Οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι ἀπέχουσι πολὺ τοῦ πρώτου τελείως διακεκριμένοι ὄντες ἀπ' αὐτοῦ. Ἄριθ. καταλ. 424.

Λ Κ Λ

Γ Δ Ι Α Γ [Ἐπί ἱερείας Κλαυ]δίας
Τ Ι Μ Ο Γ [Τιμοθέας τῆς] (Τ)ιμο[θέου]
[Γαργηττίου θυγατρὸς].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν πρβλ. Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 181, CIA III 828. 729.

27. Τεμάχιον ἐπικράνου βάρου ἐκ λευκοῦ μαρ-

μάρου ἑλλιπές ἑκατέροθεν. Πλ. 0,13, ὑψ. 0,23, πᾶχ. 0,27. Ἐν τοῖς δύο τελευταῖοις στίχοις δὲν ὑπάρχουσι ἄλλα γράμματα πρὸς δεξιάν. Τὸ πρῶτον γράμμα ἐν στ. 3 φαίνεται ὅτι εἶνε Π. Ἄριθ. καταλ. 483.

Ω Τ Ε Ρ Ο Υ
Δ Η Μ Η Τ Ρ Ι Κ Α Ι Ι

Τ Η Α Σ
Ν Α Ι Ο Υ

- - -

Δήμητρι καὶ [Κόρη].

[Ἐπί ἱερείας - -] (-π)ήας (= -πείας)

[τῆς Γ]ναίου; [- - θυγατρὸς].

Τὸ ὄνομα τῆς ἱερείας θὰ ἦτο οἷον τὸ *Εὐπρέπεια*, *Κασσιέπεια*.

28. Τεμάχιον βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Ὑψος 0,21, πᾶχ. 0,18, πλάτος τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας 0,16. Ὁ τελευταῖος στίχος εἶνε διὰ μικροτέρων γραμμάτων κεχαραγμένος. Ἄριθ. καταλ. 128.

Ε Θ Η

Α Μ Α Σ Τ Η Σ Η

στ. 2

[ἀν]έθη[κ. . .]

[Ἐπί ἱερείας] -άμας τῆς [τοῦ δεῖνος θυγατρὸς]

Ἐν τέλει τοῦ στ. 3 κεῖται ἡ Μ ἢ Ν.

29. Τεμάχιον βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἑλλιπές ἄνωθεν καὶ πρὸς ἀριστεράν. Ὑψ. 0,19, πλ. 0,28, πᾶχ. 0,14. Ἄριθ. καταλ. 199.

Α Δ Ι

Δ Ι Α Δ Ο

Υ Γ Α Τ Ρ Ο Σ

[Ἐπί ἱερείας δεῖνα τῆς] Διαδο-

[υμένου - - -]θυγατρὸς

30. Εὐτελές γλαυκόφαιον μάρμαρον συγκολληθὲν ἐκ δύο τεμαγίων ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Πλάτ. 0,26, ὕψ. 0,105, πάχ. 0 39 (Πρβλ. Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 207). Ἀριθ. καταλ. 515.

ΚΑΙ ΕΠΩΝΥΜΟΙ
ΗΙΕΡΕΙΑΤΩΝ
ΚΛΕΟ

α'

Ι Α Δ Η Μ Η Τ Ρ Ο Σ Κ Α Ι Κ Ο
Φ Λ Υ Ε Ω Σ Θ Υ Γ Α Τ Η Ρ Ι Ο Υ Ν Ι Α Ν
Ι Ο Υ Ν Ι Ο Υ Π Α Τ Ρ Ω Ν Ο Σ Β Ε Ρ Ν
Κ Λ Ι Α Σ Τ Η Σ Α Ν Ν Ι Ο Υ Θ Ρ Α Σ Υ
Α Σ Υ Ι Δ Η Σ Μ Υ Η Θ Ε Ι Σ

[Ἱέρε]ια Δήμητρος καὶ Κό[ρης] Φλαουία Λαοδάμεια Κλείτου
Φλυέως θυγάτηρ Ἰουνίαν - - - Μελιτινήν
Ἰουνίου Πάτρωνος Βερν[ικίδου] θυγατέρα καὶ Ἀ[ννίας] Ἀριστοκλείας τῆς Ἀννίου Θρασύ[λλου] Χολλεΐδου θυγα[τρός] τῆς [ἰ]δί-
ας υἱίδης μυηθεῖσ[αν ἀφ' ἐστίας].

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν πρβλ. ἀκολουθῶς ἀριθ. 35.

32. Τεμάχιον ἐπιγράνου ἐκ γλαυκοφαίου μαρμάρου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Πλάτος 0,20, ὕψ. 0,10. Ἀριθ. καταλ. 148.

Ρ Ο Φ Α Ν Τ Ι Ν
Ι Τ Ι Ν Η Ν Α Ν

Ἐκ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς νομίζω ἔτι εὐκόλως δύναται νὰ συμπληρωθῇ ἢ παροῦσα ὡς ἑξῆς:

[τὴν ἱερ]οφάντιν

[Ἰουνίαν - - Μελ]ιτινήν Ἀν[νίας] Ἀριστοκλείας θυγατέρα]

Εἰς τὴν αὐτὴν ἱεροφάντιν ἠδύνατο μετὰ τινος πιθανότητος νὰ ἀποδοθῇ καὶ ἡ ἀκόλουθος ὑπ' ἀριθ. 37 ἐπιγραφὴ, ἂν μὴ ἡ διαφορὰ τοῦ δημοτικοῦ τοῦ

καὶ ἐπώνυμο[ν ἄρχοντα]
ἢ Ἱέρεια τ[ῆς] Δήμητρος καὶ Κόρης]
Κλε(ώ) [Εὐκλέους Φλυέως]

31. Δύο τεμάχια ταπεινῆς τετραπλεύρου βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρμάρου μὴ συναρμύζοντα πρὸς ἄλληλα, ὡς ἐλλείποντος μέρους τινὸς ἐν τῷ μέσῳ. Πλάτος τοῦ μὲν 0,25, τοῦ δὲ 0,16, ὕψος ἀμφοτέρων 0,105, πάχος 0,41. Ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ δὲν ὑπάρχουσιν ἄλλα γράμματα πρὸς ἀριστεράν. Ἀριθ. καταλ. 262-263.

β'

Ι Α Κ Λ Ε Ι Τ Ο Υ
Μ Ε Λ Ι Τ Ι Ν Η Ν
Ν Η Ι Α Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ο
Ἱ Ρ Ο Σ Τ Η Σ Δ Ι

πατρός (στ. 2) ἐκόλυεν. Ἴδε καὶ τὰ ἐν τῷ ἀκολουθῶν τεμαγίῳ σημειούμενα.

33. Τεμάχιον γλαυκοφαίου μαρμάρου πανταχόθεν ἐλλιπέες. Πλάτος 0,16, ὕψ. 0,11, πάχ. περίπου 0,10. Ἀριθ. καταλ. 415.

Λ Ι Α Φ Ι Λ Ι
Ι Ι Ε

Ἡ ποιότης καὶ ἡ ἐξεργασία τοῦ μαρμάρου εἶνε ὁμοία πρὸς τὴν προηγουμένην ἐπιγραφὴν, ὥστε καίτοι οἱ λίθοι δὲν συναρμύζονται, δὲν φαίνεται ἀδύνατον νὰ προέρχωνται ἀμφοτέραι ἐκ τῆς αὐτῆς ἀναθηματικῆς βάσεως. Ἄν τοῦτο εἶνε ἀληθές, ὁ δεῦτερος στίχος τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς θὰ ἦτο συνέχεια τοῦ πρώτου στίχου τῆς προηγουμένης, ἢ δὲ ἀνάγνωσις θὰ ἦτο [τὴν] ἱε(ρ)οφάντιν. Παρα-

τηρητέον ὅμως ὅτι τὰ γράμματα τῆς παρούσης ἐπιγραφῆς εἶνε ἁπλοῦτερα κεχαραγμένα ἢ τὰ τῆς προηγούμενης, ὥστε τὸ πρᾶγμα καθίσταται ἀμφίβολον, καίτοι ἡ τοιαύτη ἀνωμαλία δὲν εἶνε πολὺ ἀσυμβίβαστος ἐν ταῖς τοιαύταις ἐπιγραφαῖς. Ἐν στ. 1 φαίνεται ὅτι κεῖται τὸ ὄνομα τῆς Αἰλίας

· Δ · ΙΟΥΝΙΟΝ ΜΕΝΝΕΑΝ ΤΟΝ ΕΚΓΟΝΟΝ ΤΟΥ ΕΞΗΓΗΤΟΥ
ΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝΟΣ ΟΠΑΤΗΡ · Δ · ΙΟΥΝΙΟΣ ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΙ
ΗΜΗΤΗΡΑΝΝΙΑΔΡΙΣΤΟΚΛΕΙΑΔΑΝΝΙΟΥ ΘΡΑΕΥΛΛΟΥ
ΧΟΛΛΕΙΔΟΥ ΘΥΓΑΤΗΡ ΜΥΗΘΕΝΤΑ ΑΦΕΣΤΙΑΣ &
ΤΑΙΝΘΕΑΙΝ

Δ. Ἰούνιον Μεννέα τὸν ἐκγονοῦ τοῦ ἐξηγη-
τοῦ Πάτρωνος ὁ πατήρ Δ. Ἰούνιος Πάτρων καὶ
ἡ μήτηρ Ἀννία Ἀριστόκλεια Ἀννίου Θρα(σ)ύλλου
Χολλείδου θυγάτηρ μυηθέντα ἀφ' ἐστίας
ταῖν θεαῖν.

Ὁ Δ. Ἰούνιος Μεννέας Βερνικίδης ὢν (CIA III,
911) δὲν δύναται νὰ εἶνε ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Πει-
ραιεῖα ἱεροφάντην . Δ.ΙΟ. . . (Bull. de corr. Hell.
XIX σελ. 130).

35. Βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἔχον ἄνωθεν
τόρμον, δι' οὗ, ὡς φαίνεται, προσηρμόζετο εἰς αὐτὸ
ἐπίκρανόν τι, ἐν ᾧ ἦσαν κεχαραγμένοι οἱ πρῶτοι
στίχοι τῆς ἐπιγραφῆς. Ὑψος 1,20, πλ. 0,47, πάχ.
0,43. Ἐκ τῆς ἐπιγεγραμμένης ἐπιφανείας πρὸς
δεξιὰν εἶνε ἀποκεκρουσμένον μέρος χωροῦν 4-5
γράμματα ἐν ἐκάστῳ στίχῳ. Ἀριθ. καταλ. 745.

ΤΗΝΙΕΝΟΜΕΝΗΝ ΕΑΥΤΟΥΙ
ΚΑΙ ΟΚΗΡΥΞΕΤΗΣ ΕΞ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑ
ΒΟΥΛΗΣ ΘΡΑΣΥΛΛΟΣ ΑΜΜΩ
/ ΟΛΛΙΔΗΣ ΤΗΝ ΕΑΥΤΟΥ ΜΗΤ
/ ΝΕΘΗΚΑΝ ΑΡΕΤΗΣ ΕΝΕΚΕΙ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΘΕΑΣ ΕΥΣΕΒΕΙΣ

(Τὴν δεῖνα Ἀμμώνιος)
τὴν (γ)ενομένην (ἐ)αυτοῦ (γ)[υναῖκα]
καὶ ὁ κῆρυξ τῆς ἐξ Ἀρείου Πά[γρου]
βουλῆς Θράσυλλος Ἀμμω[νίου]
(X)ολλίδης τὴν ἐαυτοῦ μητ[έρα]
(ἀ)νήθηκον ἀρετῆς ἐνεκε(ν)
καὶ τῆς πρὸς τὰς θεὰς εὐσεβ[είας].

Φιλίστη· θυγάτηρ τοῦ θαδοῦχου Αἰλίου Πραξα-
γόρου Πρβλ. CIA III 1283.

34. Ταπεινὴ βάση ἐκ λευκοῦ μαρμάρου. Πλ.
0,64, ὕψ. 0,14, σφζόμενον πάχος, 0,28. Ἀριθ.
καταλ. 276.

36. Τεμάχιον μικρῆς βάσεως ἐκ λευκοῦ μαρ-
μάρου ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Πλάτος 0,07, ὕψ.
0,10, πάχ. 0,09. Ἀριθ. καταλ. 408.

ΟΥΛΗΙ	[Ἡ β]ουλῆ (κ)[αὶ ὁ δῆμος]
ΝΟΣΦΛ	(τὸν δεῖνα)-(ν)ος Φ(υ)[λάσιον]
ΝΕΩΝ	
ΠΑΝΤ	[ἱερο](φ)άντ . . .

Ἴδε τὰ ἀνωτέρω ἀριθ. 33 σημειωθέντα.

37-38. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον κατὰ
μικρὸν μέρος πρὸς ἀριστεράν. Μέγιστον πλ. 0,55,
μέγιστον ὕψος 0,30. Ἀριθ. καταλ. 212. Ὅμοσ
μετὰ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς νομίζω ὅτι πρέπει νὰ
ἐκδοθῇ καὶ τὸ τεμάχιον β', καίτοι δὲν συναρμόζε-
ται πρὸς αὐτήν, διότι τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἐργασία
τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασις
τῶν στίχων ὁμοιάζουσι τόσοσ πολὺ, ὥστε εἰς ἐμὲ
τοῦλάχιστον δὲν φαίνεται ἀμφίβολον ὅτι εἰς τὴν
αὐτὴν ἐπιγραφὴν ἀνηκουσιν ἀμφότερα. Τὸ τεμά-
χιον β' εἶνε μόνον πρὸς δεξιὰν ἀκέραιον· μέγιστον
πλάτος αὐτοῦ 0,18, ὕψ. 0,31, πάχ. 0,07. Ἀριθ.
καταλ. 460.

ΝΚΣ /	— Α
— ΑΝΤΑΕΠΙΣΗΝ	
ΑΙΕΝΔΟΞΟΤΑΤΑΑΥ	
ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΡ	
ΠΡΟΣΤΟΥΣ	
ΤΑΤ	

6'.

\ Ο Λ
 Ο Ν
 Ι Γ Ε Μ Ο
 Ξ Τ Α Τ Α
 Α Σ Ε Π Ι
 Ξ Ι Α Τ Η
 Σ Η Ν Ε Ν Ε
 Τ Ο Χ Ρ Ο Ν Ο
 -

-ν κο(λ)- - α
 -σαντα επίση(ς)
 [κ]αί ένδοξότατα ά(χ) - -
 δικαιοσύνη, κ[ηρυκ . . . (ι;)]
 πρὸς τοὺς - -
 [ἐπεδ](εἰξ)ατ[ο];

6'.

Στ 3 (ή)γεμό[ν-]. Στ. 8 [ίσ]όχρονο[ν]

Ἐν στ. 2, 5 καὶ 6 τοῦ 6' ὑπάρχει χῶρός τις ἄ-
 γραφος πρὸς δεξιάν. Τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ στ. 6
 ἄδηλον ἂν εἶνε Ο ἢ Θ.

39. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν
 ἐλλιπές. Πλ. 0,16, ὑψ. 0,14, πάχ. 0,23. Ἀριθ.
 καταλ. 164.

Ι Α Ν Α
 Ο Ν Υ Σ Ι Ο Υ
 Υ Γ Α Τ

Ἡ ἐπιγραφή πιθανῶς ἀναφέρεται εἰς θυγατέρα
 τινὰ ἢ ἀνεψιάν τοῦ δαδούχου Ποπ.λίου Αἰλίου
 Διονυσίου, ὅτε ὁ πρῶτος στίχος ἔπρεπε νὰ συμ-
 πληρωθῆ [Ποπ.λί]ίαν Α[ίλι]αν Ἐρεντίαν]. Πρβλ.
 Ἐφ. Ἀρχ. 1885 σελ. 147 ἀριθ. 25.

40 Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν
 ἐλλιπές. Πλ. 0,15, ὑψ. 0,12, πάχ. 0,24. Ἀριθ.
 καταλ. 156.

Ε Ο

Ι Ε Π Ι Μ Λ
 Ο Υ Α Δ Ρ Ι Α
 Ρ Α Ξ Α Γ Ο

ἐπιμ[ελητής μυστηρίων;]
 [θε]οῦ Ἄδρια[νοῦ]
 (Π)ραξαγό[ρ - -]

41. Μάρμαρον λευκὸν ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν.
 Μέγιστον πλάτος 0,27, ὑψ. 0,30. Ἐπιφάνεια σε-
 σαθρωμένη Ἀριθ. καταλ. 719.

Ι Ν Η Β Ο Υ - ἡ βου[λή]
 Ξ Σ Ε Υ Κ / - ς Εὐκ - -
 Α Τ Ρ Ο Σ [θυγ]ατρός
 \ Ξ Λ - [Πρα]ξα[γόρου]

Στ. 1 ἐν ἀρχῇ ἄδηλον ἂν κεῖται Ι ἢ Η· ὡσαύ-
 τως καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ στ. 2. Τὸ ἐν τέλει τοῦ στ. 2
 λείψανον Λ ἀμφίβολον.

42. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πανταχόθεν
 ἐλλιπές. Ὑψ. 0,24, πλ. 0,16, πάχ. 0,34. Ἀριθ.
 καταλ. 213.

[Αἰλίαν Φιλίστην]
 Α Κ Α Ι / [Βάσσης θυγατέρ]α(ι;) καὶ [Αἰλίου]
 Ο Ρ Ο Υ Τ [Πραξαγ]όρου τ[οῦ]
 < Η Σ Α [δαδου](χ)ήσα[ντος]
 Ο Ν

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν πρβλ. CIA III 1283 καὶ
 ἀνωτέρω ἀριθ. 34.

43. Μάρμαρον λευκὸν συγκολληθὲν ἐκ δύο τε-
 μαχίων ἀκέραιον μόνον πρὸς ἀριστεράν. Πλ. 0,39,
 ὑψ. 0,19, πάχ. 0,09. Ἀριθ. καταλ. 198.

- Η Ν Ε Υ Τ (ά)ν(έθη)[κε Πραξα-]
 Γ Ο Ρ Ο Υ Θ Ο Ρ Ι Κ -γόρου Θεορικ[ίου]
 Υ Ι Ο Ν Κ Α Ι Κ Λ υῖόν καὶ Κλ(αυδίας)
 - Γ

Τὸ ὄνομα Πραξαγόρου συνεπλήρωσα ἐκ τῆς ἐν
 CIA III 1023 ἐπιγραφῆς, ἐν ἣ ἀναφέρεται Πρα-
 ξαγόρας Θεορίκιος ὡς ἄρχων.

44. Τεμάχιον ἐπικράνου ἐκ γλαυκοφαίου μαρ-
 μάρου ἀκέραιον μόνον κάτωθεν. Πλ. 0,23. ὑψ.
 0,08, πάχ. 0,13. Ἀριθ. καταλ. 163.

ΙΩΗΝΑΓΟ (Ἰθ)ηναγό[ρας]
ΤΟΥΣΤ

Στ. 2 πρὸς ἀριστερὰν ὑπάρχει γῶρος ἄγραφος. Τοῦ τελευταίου γράμματος ἡ ὀριζοντία κεραία φαίνεται προέχουσα μᾶλλον πρὸς δεξιὰν ἢ πρὸς ἀριστερὰν, ὥστε μοι φαίνεται μᾶλλον Π ἢ Τ.

45. Βάθρον ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἑλλιπές ἄνωθεν, κατὰ δὲ τὴν ἐπιγεγραμμένην πλευρὰν καὶ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν, ὥστε ὀλίγα εἶνε τὰ ὑπολειπόμενα γράμματα. Ὑψ. 0,85, πλάτ. 0,50, πάχ. 0,55. Ἀριθ. καταλ. 778.

ΥΒΟ	[Ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου]υ βο[υλῆ]
ΝΑΥ	
ΙΘΣ	
ΥΚΙ	-ου Κ(λ)[αυδίου;]
ΥΘΙ	-ου θ[υγάτηρ;]
ΕΜΑΙΟΥΙ	[Πτολ]εμαίου
ΙΙΛΙΟΥΝ	[Μαν]ιλίου

Ἐν στ. 3 τὸ ἐν ἀρχῇ Ι δύναται νὰ εἶνε καὶ Ν.

46. Μάρμαρον γλαυκόχρουν ἑλλιπές ἄνωθεν καὶ κάτωθεν, προερχόμενον δέ, ὡς φαίνεται, ἐκ τινος οἰκοδομήματος (ἴσως παραστάς θύρας). Ἀπόκειται ἐν τῇ νοτίᾳ αὐλῇ τοῦ ἱεροῦ. Μέγιστον ὕψος 0,70, πλάτος 0,30, πάχος 0,40. Ἀριθ. καταλ. 747.

Ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς ὑπάρχει ἐπιπολαίως κεχαραγμένον τὸ ὄνομα

ΑΠΟΛΛΟΔΩΡ Ἀπολλόδωρ(ος)

Μέγεθος τῶν γραμμάτων 0,01 - 0,015. Ἄλλα γράμματα δὲν ὑπάρχουσιν. Ἐπὶ τῆς πρὸς δεξιὰν ταύτης πλευρᾶς ὑπάρχει μεμονωμένον τὸ γράμμα Β. Ὅμοια εἶνε καὶ αἱ ἐπόμενα δύο ἐπιγραφαί.

47. Μάρμαρον λευκὸν ἑλλιπές ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. Καὶ αὐτὸ πιθανῶς εἶνε παραστάς θύρας.

Ὑψ. 0,30, πλ. 0,32, πάχ. 0,35. Ἀριθ. καταλ. 730.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ) Διονύσιος)

48. Τεμάχιον γλαυκόχρου μαρμάρου ἀκέραιον μόνον ἄνωθεν. Μέγιστον πλάτος 0,30, ὕψ. 0,16, πάχ. 0,21. Ἀριθ. καταλ. 168. Φαίνεται ἀποτετμημένον ἐκ τινος κτιρίου ἢ βάθρου, ἐπὶ δὲ τῆς ὀπισθίας ἀτελῶς κατεξεσμένης ἐπιφανείας φέρει ὅλως ἐπιπολαίως κεχαραγμένον τὸ ὄνομα

ΛΥΣΙΜΑΧΟΣ Λυσίμαχος

Τοιαύτη ὑπὸ ματαιοσκόλου τινὸς κεχαραγμένη εἶνε καὶ ἡ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1893 σελ. 123 ἀριθ. 37 ἐκδεδομένη ἐπιγραφή, ὡς καὶ ἡ ἐν CIA 3236, ἥτις κακῶς μὲν εἶνε ἐκδεδομένη μετὰ τῶν ἐπιτυμβίων, κακῶς δὲ καὶ ὑπ' ἐμοῦ (Ἐφ. Ἀρχ. 1894 σελ. 179 ὑποσημ.) ἐνομίσθη ὡς ἐπιγραμματα ἀνδριάντος, ὡς οὕσα ἐπικεχαραγμένη ἐν ἐπικράνῳ βάθρου.

49. Τὸ μάρμαρον, ἐφ' οὗ εἶνε κεχαραγμένη ἡ ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1895 σελ. 108 ἀριθ. 21 ἐκδοθεῖσα ἐπιγραφή, προσαρμύζεται, ὡς πρὸ μικροῦ παρετήρησα, ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς ὑπὸ Foucart ἐν Bulletin de corr. Hell VI (1882) σελ. 436 ἐκδεδομένης, ὥστε ἀναγκαῖον φαίνεται νὰ ἀναδημοσιευθῶσιν ἀμφότεραι ἐνταῦθα. Τὸ σφύζομενον ὀλικὸν ὕψος τοῦ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν λίθων ἀποτελουμένου βάθρου εἶνε 0,80, ἐλλείπει δ' ἀπ' αὐτοῦ τὸ πρὸς τὴν βᾶσιν μέρος καὶ ἐπικράνον τι ἄνωθεν ἐξ ἰδίου λίθου κατεσκευασμένον, ἐφ' οὗ ὅμως φαίνεται ὅτι δὲν ἦτο κεχαραγμένον μέρος τι τῆς ἐπιγραφῆς, ἀλλ' αὕτη εἶνε ἄνωθεν ἀκεραία. Ἡ κατάσταση τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ἐκδεδομένου τεμαχίου εἶνε ἀθλία, τὰ δ' ἐν αὐτῷ ὑπολειπόμενα γράμματα λίαν δυσανάγνωστα καὶ ἀμυδρά, διὸ καὶ τινα ἀναγινώσκω νῦν ἄλλως ἢ τὸ πρῶτον. Τὸ δὲ ὑπὸ Foucart ἐκδεδομένον μέρος διατηρεῖται ὀπωσοῦν καλῶς, καίτοι καὶ ἐκείνου ἐλλείπει ἡ πρὸς δεξιὰν ἄκρα πλευρά, καὶ τὰ πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος γράμματα εἶνε ικανῶς ἀμυδρά καὶ ἐφθαρμένα. Πρὸς ἀριστερὰν τὸ βάθρον τοῦτο ἦτο προσωκοδομημένον πρὸς τοῖχόν τινα ἢ ἄλλο βάθρον, διὸ καὶ ἔχει ἀναθύρωσιν κατὰ ταύτην τὴν πλευρὰν. Ἀριθ. καταλ. 43 καὶ 206.

ΙΙΗΡ /
 ΙΙΟΛΙΣΚ
 ΝΑΝΛΟ . Ν
 ·ΚΟΣ
 5 ΛΡΙΣ
 ·ΣΑΙΟΥΙ
 ΣΠ
 ΙΩ
 ΚΙ
 10 Ο . Χ
 ΟΜΓ Ι Ν Ι
 Π ΝΟΟΕ·
 ΙΙΟ . . ΚΑΙΙΑ ΑΤ
 ΥΔΗΜΟΥΝΕΟΠΟΙΟΥΤΙΙ
 15 ΜΙΝΔΙΟΥΑΝΙΝΟΥΓΠ
 ΙΑΜΜΑΤΓ ΟΥΔΗΜΟΥΚΛΙΑΡΧΙΕΡ ΣΙΗΣΛ
 ΩΣΓΑΪΟΥΚΑΙΚΛ·ΤΙΤΙΑΝΟ'ΑΓΟΡΑΙΙΟΜΟΥΓΥ
 ΔΟΥΤΗΣ·ΟΛΕΩΣΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣΤΟΥΔΗΜΟΥΚ ΠΡΥΤΑ
 ΑΔΕΛΦΙΔΗΝΓ'ΑΪΟΥΚΛ·ΤΙΤΙΑΝΟΥΣΥΝΚΛΗΤΙΚΟΥΧΕΙΛΙΑΡ
 20 ΔΕΚΕΜΒΕΡΟΣΤΑΜΙΟΥΕΠΑΡΧΕΙΑΣΑΧΑΪΑΣΔΗΜΑΡΧΟΥΚ
 ΣΤΡΑΤΗΓΟΥΡΩΜΑΙΩΝΗΓΕΜΟΝΟΣΚΡΗΤΗΣΘΥΓΑΤΕΡΑΦ
 ΠΗΣΚΛ·ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥΑΘΗΝΑΙΟΥΑΡΞΑΝΤΟΣΕΝΤΙΙ
 ΤΗΝΕΠΩΝΥΜΟΝΑΡΧΗΝΣΤΡΑΤΗΓΗΣΑΝΤΟΣΕΠ
 ΓΥΜΝΑΣΙΑΡΧΗΣΑΝΤΟΣΚΗΡΥΚΕΥΣΑΝΤΟΣΤΗΣ
 25 ΠΑΓΟΥΒΟΥΛΗΣΑΓΩΝΟΘΕΤΗΣΑΝΤΟΣΠΑΝ
 ΚΑΙΕΛΕΥΣΕΙΝΙΩΝΕΞΗΓΗΤΟΥΜΥΣΤΗΡ'
 ΕΡΕΧΘΕΩΣΠΟΣΕΙΔΩΝ

Τὰ ὀλίγα σωζόμενα γράμματα τῶν δύο πρώτων στίχων νομίζω ὅτι δηλοῦσιν ἐπαρκῶς ὅτι ἡ γυνή, εἰς ἣν ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφή, καίπερ συγγενῆς τοῦ γνωστοῦ Ἀθηναίου εὐπατρίδου Κλαυδίου Δημοστράτου, δὲν ἦτο Ἀθηναία, ἀλλ' ἄλλοδαπή, διό ἡ πόλις αὐτῆς θέλουσεν ἀνεγείρει εἰς αὐτὴν ἐν Ἐλευσίνι ἀνδριάντα ἔλαβε πρὸς τοῦτο τὴν ἄδειαν παρὰ τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς κατὰ τὰ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις εἰθισμένα. Τοῦτ' αὐτὸ καὶ πρότερον ἤδη ἐξ ἄλλων τεκμηρίων εἴκασεν εὐστόχως ὁ Foucart. Τὸ ὄνομα αὐτῆς νομίζω ὅτι ἀναγινώσκεται ἀσφαλῶς ἐν στ 3 *Μενάνδρα*, ἦτο δ' ὡς φαίνεται θυγάτηρ θυγατρὸς τοῦ Κλαυδίου Δημοστράτου, ἐπομένως πρώτη ἐξαδέλφη τῆς ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν γνωστῆς *Κλαυδίας Μενάνδρας* τῆς θυγατρὸς τοῦ δαδούγου Κλαυδίου Φιλίππου.

Ἐν στ. 14 ἴσως ἔκειτο τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τῆς

Μενάνδρας Τι. Κλαυδίου Λυσιάδου, ὥστε μετὰ τὸ νεοποιῶν νὰ ἀναγνωσθῇ: *Τι. (Κ)[λ. Λυσιάδου ἀδελφιδῆρ]*. Τὸ ὑπ' ἐμοῦ τὸ πρῶτον αὐτόθι ἀναγνωσθὲν Η ἦτο ἡμαρτημένον. Ἡμαρτημένως ὡσαύτως ἀνέγνων τὸ πρῶτον ἐν στ. 15 *ΜΙΝΑΙΟΥ* ἀντὶ *ΜΙΝΔΙΟΥ*. Ἐκ τῶν κατόπιν τούτου γραμμάτων τὰ μὲν ΑΝ εἶνε σαφῆ, τὸ Υ λῖαν ἐφθαρμένον, τὸ δὲ μετ' αὐτὸ μοι φαίνεται τῶρα ὡς Ν, ὅχι Μ· τὸ ἀκόλουθον Ο μόνον ὡς Ω δύναται ἄλλως νὰ ἀναγνωσθῇ, τὸ δὲ Υ δύναται νὰ εἶνε καὶ Χ. Ἀκολούθως φαίνεται ὅτι κεῖται ΕΠ. τὸ δὲ δεύτερον Π, ὅπερ ἀνέγνων τὸ πρῶτον, εἶνε οὕτως ἀμφίβολον, ὥστε προετίμησα νῦν νὰ μὴ ἀναγράψω αὐτό. Αἱ ἐν τοῖς ἐπομένοις διαφοραὶ τῆς ἐμῆς ἀναγνώσεως ἀπὸ τῆς τοῦ Foucart δὲν εἶνε τόσον σημαντικαί, ὥστε νὰ εἶνε ἀξία ἰδιαιτέρας ἀναγραφῆς. Ἐν τῷ τελευταίῳ στίχῳ δὲν εἶνε γεγραμ-

μένα άλλα γράμματα πρὸς ἀριστεράν τῶν ὑπαρχόντων. Ἐν στ. 17 τὸ κατόπιν τοῦ ΓΑΙΟΥ ὑπάρ-

χον ΚΑΙ ἴσως προσετέθη ἡμαρτημένως ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ πλανηθέντος ἐκ τοῦ ἐπομένου ΚΛ.

- [Καθ' ὑπαρμ(ν)η(μα)[τισμὸν τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου βουλῆς]
[ἡ δεῖνα π]ολις
[Με]νάν(δρ)[α]ν
- - -
5 - - -
[Ἰ]σαίου (; ;)
12 - - - - [ἀγω]νοθε[τήσαντος]
- - - - - - - - - [γραμματέως]
[το]ῦ δήμου, νεοποιοῦ,
15 Μινδίου
[γρ]αμμ(α)τ[έως τ]οῦ δ(ή)μου κ(αί) ἀρχιερ[έως (τ)ῆς Λ[ητουῶς ; ;]
-ως Γαίου <καί> Κλ. Τιτιανο(ῦ) ἀγορα(ν)όμου γυ[μνα-]
[σιάρχ]ου τῆς [π]όλεως, γραμματέως τοῦ δήμου κ(αί) πρυτ[άνεως·]
ἀδελφιδῆν Γαίου Κλ. Τιτιανοῦ συνκλητικοῦ, χειλιάρ[χου,]
20 δεκέμβερος, ταμίου ἐπαρχείας Ἀχαιῶν, δημάρχου κ[αί]
στρατηγοῦ Ῥωμαίων, ἡγεμόνος Κρήτης· θυγατέρα Φ[ιλίπ-]
πης Κλ. Δημοστράτου Ἀθηναίου, ἀρχαντος ἐν τ[ῇ πατρίδι]
τὴν ἐπώνυμον ἀρχῆν, στρατηγῆσαντος ἐπ[ὶ τὰ ὄπλα,]
γυμνασιάρχῆσαντος, κηρυκεύσαντος τῆς [ἐξ Ἀρείου]
25 Πάγου βουλῆς, ἀγωνοθετήσαντος Παν[αθηναίων]
καὶ Ἐλευσεινίων, ἐξηγητοῦ μυστηρί[ων, ἱερέως]
Ἐρεχθέως Ποσειδῶν[ος.]

50. Ἐκ τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1896 σελ. 52 ἀριθ. 52 ἐκδομένης ἐπιγραφῆς ἀνεῦρον δύο προσέτι τεμάχια κείμενα μεταξὺ ἄλλων λίθων ἀποτεθειμένων ἀπὸ τινων ἐτῶν ἔξωθι τοῦ νῦν μουσείου. Τὸ ἐν τῶν τεμαχίων τούτων εἶνε πανταχόθεν ἐλλιπές, ἔχον κατὰ τὴν ἐπιγεγραμμένην ἐπιφάνειαν πλ. 0,10 καὶ ὕψος 0,07, ἀνήκει δὲ εἰς τὸ μεταξὺ τῶν ἤδη ἐκδομένων τεμαχίων διάστημα, ἀλλὰ δὲν συναρμόζεται οὔτε πρὸς τὸ ἐν οὔτε πρὸς τὸ ἄλλο ἐξ αὐτῶν, καὶ μόνον ἡ μεγάλη ὁμοιότης τῶν γραμμάτων ἀποδεικνύει ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς προέρχεται. Τὸ δὲ ἕτερον τεμάχιον προέρχεται, ὡς φαίνεται, ἐξ ἄλλης πλευρᾶς τοῦ αὐτοῦ ἐπιγράνου, ἐν ἧ ἐπανελαμβάνετο ἡ αὐτὴ ἐπιγραφή, δὲν συναρμόζεται δὲ οὐδὲ τοῦτο πρὸς τι τῶν ἄλλων. Τὸ τεμάχιον τοῦτο εἶνε μόνον πρὸς δεξιὰν ἐλλιπές ἔχον μέγιστον πλάτ. 0,19, ὕψ. 0,14 καὶ πάχος 0,37, ἄνωθεν δὲ φέρει δύο τέρμους. Τὰ γράμματα καὶ ἡ ἐργασία τοῦ λίθου εἶνε ὁμοιότατα πρὸς τὰ ἄλλα τεμάχια.

α'	γ'	β'
Κ Λ Α Υ Δ Ι		
Θ Υ Γ Α Τ Ε	Η Θ Ε Ι Γ	Α Φ Ε Σ Τ
Ε Π Ι Ε Ρ	Λ Σ	Δ Ι Ω Ν Η Σ
δ'		
Κ Λ Α Υ Δ Ι		
Θ Υ Γ Α		

Ἐν στ. 2 τοῦ τεμαχίου α' μεταξὺ Υ καὶ Γ ὑπάρχει ἰκανὸς χῶρος κενὸς ἕνεκα φυσικῆς ὀπῆς τοῦ λίθου, ἣν ὑπερεπήδησεν ὁ χαρακτής· καὶ ἄλλας δὲ ἀνωμαλίας ὡς πρὸς τὴν θέσιν καὶ τὸ μέγεθος τῶν γραμμάτων ἔχει ἡ ἐπιγραφή λίαν ἀτέχνως οὔσα ἐξεργασμένη. Διὰ τοιαύτην τινὰ αἰτίαν ἀναμριβόλως καὶ ἐν στ. 3 ὁ χῶρος ὁ μεταξὺ τοῦ Ρ καὶ τοῦ Λ εἶνε ὑπερμέτρως εὐρύς διὰ δύο γράμματα, ὅσα ἀρκοῦσι διὰ τὴν συμπλήρωσιν Ἐπι[ερ[ε]ί]ας, ὥστε δὲν δύναται τούτου ἕνεκα νὰ ἀμριβηθῆ οὔτε ἡ ὀρθότης τῆς συμπληρώσεως οὔτε ἡ ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιγραφῆς προέλευσις τῶν τεμαχίων.

ΑΝΔΡΕΑΣ Ν. ΣΚΙΑΣ

ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΡΥΘΜΟΥ ΠΡΩΤΑΤΤΙΚΟΥ

Ὁ δημοσιευόμενος ἐν πίν. 5-6 ἀμφορεὺς προέρχεται ἐκ Πειραιῶς καὶ ἠγοράσθη κατὰ τὸ 1880 ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας κατετέθη δὲ ἐν τῷ πύθω Μουσείῳ αὐτῆς ὑπ' ἀριθ. 3574 (Πρακτ. Ἀρχαιολ. Ἐταιρ. 1888 σ. 6). Μνεῖα τούτου ἐγένετο καὶ σύντομος περιγραφή ἐν τῷ περιοδικῷ συγράμματι Berliner Philologische Wochenschrift τοῦ ἔτους 1888 ἐν σελ. 1483. Μετεφέρθη τὸ ἀγγεῖον ἀκολούθως μετὰ τῆς ὅλης τῆς Ἐταιρείας συλλογῆς εἰς τὸ Ἐθν. Μουσεῖον καὶ κατεγράφη ὑπὸ τὸν ἀριθ. 353.

Χάριτας ὁμολογῶ τῷ κ. Γεν. Ἐφόρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς κ. ἐφόροις οἵτινες μοὶ διηκούλυναν τὴν δημοσίευσιν τοῦ μνημείου τούτου διὰ τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος, ἀναθέντες ἅμα τὴν ἐκπόνησιν τοῦ σχεδίασματος αὐτοῦ εἰς τὸν κ. Gilliéron, ὅστις ἐξετέλεσεν αὐτὸ ὡς συνήθως μετ' εὐσυνειδήσιας καὶ εἰδικότητος.

Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε πολλοῦ λόγου ἄξιον, πρῶτον ἕνεκα τῶν μεγάλων αὐτοῦ διαστάσεων (ὑψ. 1,40, ὕψος λαιμοῦ 0,30, διάμ. στομίου 0,38), αἵτινες τάσσουν αὐτὸ μετὰ τῶν μεγάλων ἐπιτυμβίων ἀγγείων τῆς ἀρχαϊκῆς χρονικῆς περιόδου, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀπὸ τινῶν ἐτῶν αὐξάνει δι' εὐρημάτων ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ τῇ Βοιωτίᾳ, καὶ τῶν ὁποίων τὰ κάλλιστα εἰσὶν, πλὴν τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν μεγάλων ἀγγείων τῶν καλουμένων « τοῦ Διπύλου »¹, ὁ ἀμφορεὺς ὁ εἰκονίζων τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Νέσσον² καὶ ὁ μέγας Βοιωτικὸς ἀμφορεὺς ἡ πίθος, ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Βόλτερς ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ δημοσιευθεὶς³.

¹ Brückner-Pernice, Ein attischer Friedhof (Ath. Mitth. XVIII, 1893 σ. 73 - 191) Ἐθν. Μουσ. Ἀθηνῶν ἀριθ. 803 - 806, 390. E. Pottier, Catalogue des vases du Louvre, I, σ. 243, 229, 236.

² Antike Denkmäler, I πίν. 57.

³ Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική, 1892 πίν. 8.

Ἐλλείπουσιν ἡμῖν πληροφορίαι σχετικαὶ πρὸς τὴν εὐρεσιν τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, ἀλλ' ἡ παραβολὴ τούτου πρὸς ἄλλα παρεμφερῆ ἀγγεῖα, καταδείκνυσιν ἐναργῶς ὅτι καὶ τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐχρησίμωσεν εἰς « ἐπιτύμβιον σῆμα ». Προώριστο δηλ. ἵνα ἰδρυθῆ ἐπὶ τάφου τινὸς ἐν ὑπαίθρῳ, ὡς κόσμος ἐξωτερικὸς αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον καθίστα οὕτω καὶ πόρρωθεν ὁρατὸν, κόσμος, οἷος ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ὁ διὰ τῆς ἀνιδρύσεως λιθίνων νεκρικῶν στηλῶν¹. Ἐκ τῆς τέφρας καὶ τῶν λειψάνων ὁστέων ἅπερ ἀνευρέθησαν ἐν τισὶ τῶν ἀγγείων τούτων δὲν προκύπτει ἀναγκαίως ὅτι ἐχρησιμωποῦντο ταῦτα ὡς ὀστεοδόχοι κάλπαι², καθόσον, ἰδρυμένα ὄντα ταῦτα ὑπερθεῖν τοῦ τάφου, πάντως ἔδει νὰ χρησιμοποιοῦνται κατὰ τὰς ἐπιτυμβίους θρησκευτικὰς τελετάς, τὰ περιδείπνα δηλ. καὶ τὰς θυσίας, ἃς οἱ οἰκεῖοι τῶν νεκρῶν περιοδικῶς ἐτέλουν ἐν τοῖς νεκροταφείοις³. Ὅπως ὁ ἀμφορεὺς ὁ εἰκονίζων τὸν Ἡρακλέα καὶ Νέσσον, ὅπως ὁ Βοιωτικὸς, περὶ οὗ ἀνωτέρω, καὶ τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον προωρισμένον ἦτο εἰς θέαν ἀπὸ μιᾶς μόνον, τῆς κυρίας αὐτοῦ, ὄψεως, καθόσον τὰ ἐπὶ τῆς ὀπισθεν αὐτοῦ ἐπιφανείας σπειροειδῆ κοσμήματα, ἔχοντα, ὡς θὰ ἴδωμεν, ἄξιαν τινὰ ρυθμικὴν, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἔχοντα καὶ κοσμηματικὴν τοιαύτην.

Ἐξ ἄλλου δὲ τὸ καθιστῶν μᾶλλον καταφανῆ τὸν προορισμὸν τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου ὡς ἐπιτυμβίου εἶνε ὁ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ἀλεκτρυῶν, ὁ ἀποτελῶν τὴν διακόσμησιν τοῦ μέρους τούτου τοῦ σκεύους κατὰ τὴν κυρίαν αὐτοῦ ὄψιν. Θὰ ἡδύνατό

¹ Antike Denkm. ἐνθ. ἀν. — Ath. Mitth. 1893, σ. 91-94, 151. — Δελτίον Ἀρχαιολ. 1890 σ. 4. 1891, σ. 20. — Wolters, Ath. Mitth. 2891, σ. 388. — Ἐφ. Ἀρχ. 1892, σ. 213. — Loeschke, Jahrbuch, II 1887, σ. 276. — Pottier, Catalogue du Louvre σ. 213.

² Δελτ. Ἀρχ. 1890, σ. 4. Jahrbuch 1887, σ. 276.

³ Ath. Mitth. 1893, σ. 127, 128, 132, 147.

τις ν' ἀντείπει ὅτι ὁ ἀλέκτωρ δὲν εἶνε πάντοτε σύμβολον νεκρῶν. Ἀληθῶς ἐπὶ τῶν εὐαρίθμων ἀγγείων τοῦ ἀρχαιοτέρου Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ, ἔνθα ἤδη ἐμφανίζεται οὗτος¹, ἐπὶ ἀγγείων τοῦ προηγημένου Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ² καὶ τῶν ἐκ Ναυκράτιος καὶ Κυρηναίας³ ἔνθα συχνότερον ἀπαντᾷ, ἐπὶ τῶν μελανομόρφων, τέλος, ἀττικῶν ἔνθα ἐπίσης συχνότατα εἰκονίζεται ὁ ἀλέκτωρ, χρησιμεύει ἀπλῶς ὡς κοσμητικῆ παράστασις μετὰ τῶν λοιπῶν ζώων, μετ' ὧν συμπαρίσταται. Ἐκτός δὲ τούτου εἰκονίζεται ἐνίοτε ὡς σύμβολον ἐν ἐρωτικαῖς σκηναῖς ἢ καὶ ἐν ρωπογραφικαῖς ὡς λ. γ. ἐν τῇ συχνᾷ ἀπεικονιζομένῃ καὶ ἀρεστῇ λίαν τοῖς Ἑλλησι πάλῃ τῶν ἀλεκτρούων. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου εἶνε ἀνεπίδεκτον ἀντιρρήσεως ὅτι ὁ ἀλέκτωρ εἰκονίζεται συχνὰ ἐπὶ μνημείων ἐχόντων προορισμὸν καθαρῶς νεκρῶν, καὶ τὰ ὅποια οὐδεμίαν δυνατόν νὰ ἔχωσι σχέσιν πρὸς σκηναῖς ἐρωτικὰς ἢ ρωπογραφικὰς (*scènes de genre*) ὡς λ. γ. ἐπὶ τῶν ἐπιτυμβίων μνημείων τῆς Εἰρήνης⁴, ἐπὶ σαρκοφάγου τινός ἐκ Κλαζομενῶν⁵ καὶ ἐπὶ πλείστων ἐπιτυμβίων στηλῶν⁶.

Δὲν θὰ ἦτο δ' ἴσως τολμηρὸν νὰ εἰκάσῃ τις, εἰ καὶ τοιοῦτου εἶδους ἐρμηνεῖται δυνατόν νὰ φανῶσιν εἰς τινὰς ποιητικὰ μᾶλλον ἢ ὑπόστασιν τινὰ ἔχουσαι⁷, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι θεώρουν τὸν ἀλέκτορα ὡς τὸ πτηνὸν τὸ προαγγέλλον τὴν ἠῶ καὶ ἐκδιῶκον τοὺς ὀλεθρίους δαίμονας τοῦ σκότους⁸. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, τὸ γεγονός ὅτι ὁ τεχνίτης ἡμῶν ἐξέλεξεν ὅπως κοσμήσῃ ἐπιτύμβιον ἀγγεῖον ἀκριβῶς ἀλέκτορα, ὑπερῆφάνως ἀνεγειρόμενον ἐπὶ τῶν πλήκτρων αὐτοῦ καὶ ἔσοιμον νὰ φωνήσῃ, μοὶ φαίνεται λίαν χαρακτηριστικόν, καὶ πρὸ παντός ἐὰν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἀγγεῖον τοῦτο ἴδρυτο ἐπὶ τάφου καὶ ἐχρησίμευε διττῶς, εἰς τε τὴν ἐξώπε-

ρικὴν ὀηλ. αὐτοῦ διακόσμησιν καὶ εἰς τὰς τελουμένης ἐπὶ τοῦ τάφου θρησκευτικὰς τελετὰς τὰς ἐπιμαρτυρούσας τὴν πίστιν εἰς τὸ ὅτι αἱ ψυχαὶ ἐπιζῶσι τοῦ σώματος.

Τὸ ὑπὸ μελέτην ἀγγεῖον τοῦτο εἶνε ὡσαύτως ἐνδιαφέρον ὑπόδειγμα τῆς ἱστορικῆς ἐξέλιξεως τοῦ Ἀττικοῦ ἀμφορέως, ἥτις θὰ ἔγρηξε λεπτομεροῦς ἀναπτύξεως. Δὲν ἀξιῶ οὐδ' ὅτι θὰ σχιμαγραφήσω καὶ ταύτην ἐνταῦθα, ἀλλὰ τυχεύσης τῆς εὐκαιρίας θὰ ἐπεθύμουν νὰ καταδείξω τίνι τρόπῳ φαίνεται μοι δυνατὴ ἐν τῷ συνόλῳ ἡ ταξινόμησις, ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, τῶν διαφόρου ρυθμοῦ ἀρχαῖων ἀμφορέων, τῶν κατατεθειμένων ἐν τῷ ἐθνικῷ Μουσεῖῳ Ἀθηνῶν¹.

Τρεῖς κύριοι τύποι, λίαν διάφοροι πρὸς ἀλλήλους, ἀνεπτύχθησαν ὑπὸ διαφόρους περιπτώσεις:

Α'. Ὁ πρῶτος τῶν τύπων θεῶν νὰ χαρακτηρισθῇ οὕτω: λαιμὸς τοῦ ἀγγείου εὐρύς, σχεδὸν ἴσου εὐρους πρὸς τὴν γαστέρα, ἥτις εἶνε λίαν ἐστρογγυλωμένη· ὧτα ἐκατέρωθεν διπλᾶ, προσκεκολλημένα ἐπὶ τῆς γαστρὸς· βᾶσις (πούς) ὑψηλὴ σχήματος κώνου τετμημένου κατὰ τὴν κορυφήν. Παραδείγματα ἀξιολογώτατα καὶ ἀρχαικώτατα τοῦ τύπου τούτου εἰσὶν οἱ ἐκ Μήλου ἀμφορεῖς². Ἀκολούθως τὸ σχῆμα, ἄνευ οὐσιώδους τινός μετατροπῆς, καθίσταται λαγαρώτερον· ὁ λαιμὸς ἀποχωρίζεται ἐναργέστερον τῆς γαστρὸς καὶ λεπύνεται. Ἡ κοιλία αὐτῆ μὲνεται μᾶλλον καὶ τὸ ὄλον τοῦ ἀγγείου προσλαμβάνει κομψότητα τινὰ καὶ ἐλαφρότητα. Ἡ νέα αὕτη βαθμὶς γνωρίζεται ἡμῖν διὰ τοῦ πρωτοβωιωτικοῦ ἀμφορέως τοῦ δημοσιευθέντος ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ³. Ἐν τῇ ἐπομένῃ περιόδῳ τὸ σχῆμα δὲν τροποποιεῖται εἰμὴ μόνον κατὰ τοῦτο, ὅτι τὰ ὧτα, ἅτινα ἐξακολουθοῦσι μένοντα διπλᾶ καὶ ἐπὶ τῆς γαστρὸς προσκεκολλημένα, ἔχουσι κάθετον διεύθυνσιν· φέρουσι δὲ τὰ ἀγγεῖα ταῦτα πάντοτε πῶμα. Ἡ νέα αὕτη περιόδος ἐκπροσωπεῖται ὑπὸ σειρᾶς ὄλης μεγάλων ἀγγείων, ὧν τὰ πλεῖστα προέρχονται ἐξ Ἑρετρίας. Τὰ

¹ Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 333, 984, 985. Dumont, Céram. de la Grèce propre, I σ. 182 σημ. 3.

² Dumont, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 256, 258, 279. Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 533, 535, 546, 942.

³ Dumont, ἔνθ. ἀνωτ. σ. 299-304. Puchstein, Arch. Zeit., 1880 σ. 185, 1881, σ. 215.

⁴ Collignon, Hist. de la sculp. Gr. I, εἰκ. 121, 130.

⁵ Loescheke, Aus der Unterwelt, Dorpat, 1888.

⁶ Furtwaengler, Coll. Sabourolf I Εἰσαγ. σ. 7. Ath. Mitth. VIII, πίν. 3.

⁷ Fraenkel, Arch. Zeit. 1884, σ. 139.

⁸ Gurlitt, Hist. u. Phil. Aufs. z. 70 Geburtst. Curtius σ. 154. Boethgen, de vi ac significatione galli, Göttingen. Löschcke, aus der Unterwelt.

¹ Δὲν θὰ ὀμιλήσω ἢ μόνον περὶ τῶν ἀγγείων τοῦ Μουσεῖου Ἀθηνῶν, πρῶτον, διότι εἶνε τὸ πλουσιώτατον εἰς ἀγγεῖα τοῦ πρωταττικοῦ ρυθμοῦ, καὶ δεύτερον, διότι εἰς τὰ περὶ τοῦ σχήματος αὐτῶν ἔχω ἰδιαιτέρως ἀσχοληθῆ ἐν Ἀθήναις διατρέψων.

² Conze, Melische Thongefässe. Ἐρ. Ἀρχ. 1894, πίν. 12. Jahrbuch, 1887. πίν. 12.

³ Wolters, Ἐρ. Ἀρχ. 1892, π. 10 (Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 220).

ἀγγεῖα ταῦτα ἀνήκουσιν εἰς μεταβατικὴν περίοδον καὶ παρουσιάζουσι ρυθμὸν σύνθετον, ἐν ᾧ ἡ ἀνάμιξις στοιχείων ἀνατολικῶ, γεωμετρικῶ καὶ Ἀττικῶ τρόπου καθίσταται πολλακίς παράδοξος (bizarre). Ὁ μικτὸς οὗτος ρυθμὸς θὰ ἔγρηξεν ἴσως εἰδικῆς τινος μελέτης¹. Ἀκολουθῶς ὁ τύπος οὗτος ἐξέλιπεν ἐντελῶς (τὸ σχῆμα τούτου δὲν περιλαμβάνεται ἐν τῷ Καταλόγῳ τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου) καὶ δὲν ἀναφαίνεται ἢ μόνον κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τῆς Γῆς π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἐν τῇ σειρᾷ τῶν μεγάλων ἐρυθρομόρφων ἀμφορέων, τῶν ἐδραζομένων ἐπὶ ὑψηλοῦ ποδός καὶ ἐχόντων πῶμα. Εἰσὶ δὲ ταῦτα ἀγγεῖα ἐφ' ὧν εἰκονίζονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς σκηναὶ γαμήλιοι ἢ ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος εἰλημμένα².

Παρατηρεῖ τις ὅτι τοῦ τύπου τούτου οὐδαμῶς χρῆσιν ἐποιήσατο ἡ Ἀττικὴ κεραμεία, τούλάχιστον κατὰ τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτῆς περίοδον, καὶ ὅτι ἐλλείπει οὗτος παντάπασιν ἐν τῇ τοῦ Διπύλου. Καὶ ἐν τούτοις δὲν θὰ ἦτο παράτολμος ἢ προσπάθεια ν' ἀναζητήσῃ τις τὸ ἀντίστοιχον (le pendant) τοῦ τύπου τούτου ἐν τοῖς μεγάλοις νεκρικοῖς ἀμφορεῦσι τοῖς εἰκονίζουσι «πρόθεσιν νεκροῦ»³. Θὰ ἤρκει ὄντως ἀφ' ἑνὸς μὲν ἢ σμίκρυνσις ἐπαισθητῶς τοῦ ποδός τοῦ ἀγγείου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ μείωσις τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ, ἵνα ὁ μετασχηματισμὸς καταστῇ πλήρης. Ἀλλὰ τὸ σχῆμα τοῦτο, τὸ ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ βαρὺ, δὲν ἠὲδοκίμησεν. Δυνάμεθα δ' ἀληθῶς ν' ἀριθμήσωμεν παραδείγματα τινά, ἐν οἷς ὅρᾳ τις τὴν ἀπόπειραν ὅπως καταστῇ τὸ σχῆμα ἐλαφρότερον καὶ καμψότερον, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι αὗται ἔμειναν ὅλως μεμονωμένα. Θὰ μνημονεύσω δύο μνημείων, προερχομένων ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ τύπου τούτου, διὰ μόνης τῆς προσθήκης καὶ τρίτου ὠτὸς ἐνοῦντος τὸν λαιμὸν πρὸς τὴν γαστέρα: τὴν ὑδρίαν τὴν εὐρεθεῖσαν ἐν θέσει καλουμένῃ «Ἀνάλατος» (πλησίον τοῦ Φαλήρου) καὶ λουτροφόρον τινά εἰκονίζουσαν νεκρικὴν ὑπόθεσιν, ἐκείνην μὲν τοῦ πρωταττικῶ ρυθμοῦ, ταύ-

την δὲ τοῦ αὐστηροῦ τρόπου τῶν ἐρυθρομόρφων¹.

Β'. Ὁ δεύτερος τύπος ἀμφορέως, λίαν διάφορος τοῦ πρώτου, δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἐξῆς: διαστάσεις τοῦ ἀγγείου εἰσέτι ἱκανῶς μεγάλαι· ἡ γαστήρ, λίαν ἐστρογγυλωμένη, λεπτύνεται ἐλαφρῶς μόνον πρὸς τὸ κατώτατον αὐτῆς μέρος, κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε ἡ βᾶσις τοῦ ἀγγείου νὰ καθίσταται λίαν στερεά· ὁ λαιμὸς δὲν χωρίζεται τοῦ ὤμου διὰ καθαρᾶς γραμμῆς, ἀλλὰ βραχὺς ὢν, πλατύνεται πρὸς τὰ κάτω καὶ κάμπτεται ταχέως κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ἐνωθῇ πρὸς τὴν κυρτότητα τῆς γαστρός. Ὁ τύπος οὗτος, ὅστις τυγχάνει ἄγνωστος ἐν τῇ ἀγγειοπλαστικῇ τοῦ Διπύλου, ἐμφανίζεται λίαν βραδέως, ἐν τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ τοῦ πρωταττικῶ ρυθμοῦ, τῇ προηγουμένη μικρὸν τῆς κεραμείας τῶν ἐπὶ ἐρυθροῦ ἐδάφους μελανομόρφων ἀγγείων. Τοῦ τύπου τούτου τὰ ἀγγεῖα μέχρι τοῦδε εἰσὶν εὐάριθμα· τὸ Ἐθνικὸν ἐν Ἀθήναις Μουσεῖον εἶνε κάτοχος ἑνὸς τοιούτου, τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὰς Σειρῆνας (ὑπ' ἀριθ. 221 τοῦ Μουσείου), γνωστὸν δὲ μοι εἶνε καὶ ἕτερον, ὅμοιον τούτῳ τὸ σχῆμα καὶ τὸν ρυθμὸν, ὅπερ ἀνήκει τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ². Εὐχερῶς θὰ ἠδύνατό τις νὰ νοήσῃ τίνι τρόπῳ ὁ τύπος οὗτος παρήχθη διὰ μετασχηματισμοῦ τοῦ τρίτου τύπου τοῦ ἀμφορέως, περὶ οὗ ἀμέσως ἐν τοῖς ἐπομένοις θὰ ὁμιλήσωμεν, καὶ ὅστις εἶνε ὁ δόκιμος τύπος τοῦ Ἀττικῶ ἀμφορέως, ἀλλ' ἐγὼ ἀσμενέστερον ἤθελον ἀναζητήσῃ τὴν καταγωγὴν αὐτοῦ ἐν τῷ σχήματι τῶν μεγάλων ἐκείνων πίθων τοῦ ἀρχεγόνου ρυθμοῦ (de style primitif) τῇ παρεμβάσει καὶ ἀγγείων τινῶν νεκρικῶν τοῦ πρωταττικῶ καὶ πρωτοβοιωτικῶ ρυθμοῦ, ὧν ἔχομεν πρότυπα³. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ὁ τύπος οὗτος εἶνε λίαν ἐνδιαφέρων, ἅτε ὢν ἀναμφισβήτητος ἢ ἀρχὴ τῆς Πελικῆς τῶν ἐπερχομένων χρόνων· ἡ διαδοχὴ εἶνε ἄμεσος, σχεδὸν ἄνευ μεταβολῆς τινός.

Γ'. Ὁ τρίτος τύπος εἶνε ὁ σπουδαιότερος, καθόσον εἶνε ὁ δόκιμος τύπος τοῦ Ἀττικῶ ἀμφορέως, ὁ ἔχων ὡς γνώρισμα τὸν κυλινδρικὸν λαιμὸν, τὸν

¹ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 895, 896, 1004, 1005, 1006, 1008. Δελτ. Ἀρχαιολ. 1890, σ. 50-52, ἀριθ. 1, 2, 3, 4.

² Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 1171-1173, 1250-1256, 1370-1374, 1454, 1681, 2578. Antiquités du Bosphore (ἐκδ. S. Reinach π. XLIX, LI).

³ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 803, 804, 805.

¹ Jahrbuch, II 1887, π. 4, Mon. Ined. VIII, π. V, 2. Ἐθν. Μουσ. ἀριθ. 1170.

² Βρεττ. Μουσεῖον Α 271. Εἶνε μέγας ἀμφορεὺς ἀττικοκορινθιακοῦ ρυθμοῦ, ἐπὶ ἑκατέρας τῶν ὕψεων τοῦ ὁποῖου εἰκονίζεται λέων ἐν κινήσει.

³ Ath. Mitth. 1893, σ. 119, εἰκ. 12, σ. 134, εἰκ. 30. Ἐφ. Ἀρχ. 1892, π. 8.

διὰ τελείας γραμμῆς τοῦ ὤμου διακρινόμενον, καὶ τὰς δύο εὐθείας λαβῆς, τὰς ἐνούσας τὸν λαιμὸν μετὰ τῆς γαστροῦ. Εἰς τοῦ τύπου τούτου τὴν ὑψίστην φυσικὴν ἀνάπτυξιν ἀνακτέον εἶνε τὸ παρ' ἡμῶν δημοσιευόμενον ἀγγεῖον. Τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ τύπου τούτου γνωρίζεται ἡμῖν διὰ τῆς σειρᾶς τῶν ἀμφορέων τοῦ Διπύλου, τῶν μετρίως διαστάσεις ἐχόντων· ὁ ἀμφορεὺς ἔχει ἐν αὐτοῖς ἤδη προσλάβῃ τὸν ὀριστικὸν αὐτοῦ τύπον, καίτοι ἔσπερημένον πως κομψότητος καὶ εὐκαμψίας ἐν ταῖς γραμμαῖς καὶ ταῖς καμπύλαις· αἱ γραμμαὶ τοῦ λαιμοῦ λ γ. εἰσὶ λίαν εὐθεῖαι, τὸ δὲ κυλινδρικὸν αὐτοῦ πλέον ἢ τέλειον· ἡ κοιλία εἰς ὑπερβολὴν ὁμοιόμορφος ἀπὸ τοῦ ὤμου μέχρι τῆς βάσεως. Ὁ ἐξ Ὑμηττοῦ ἀμφορεὺς τοῦ ἐν Βερολίῳ Μουσείου¹ καὶ ὁ ἐν τῷ ἔθνικῳ Μουσείῳ τῶν Ἀθηνῶν ὁ εἰκονίζων συάγρους² δεικνύουσιν ἤδη ἕτερόν τινα βαθμὸν προόδου, διὰ τῆς ἐλαφρᾶς καμπῆς τῶν γραμμῶν τοῦ λαιμοῦ. Τέλος δὲ εἰς τρίτον τινα σταθμὸν ἐξικνούμεθα διὰ τοῦ μνημονευθέντος ἤδη ἀμφορέως, τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Νέσσον³ καὶ διὰ τοῦ ὑπ' ἡμῶν τὸ νῦν δημοσιευόμενου. Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ εἰπώμεν ὅτι τὸ σχῆμα αὐτῶν κατέστη ἤδη μᾶλλον λαγυρὸν ἢ μᾶλλον κομψόν, ἐν τῇ καθαρᾷ ἐννοίᾳ τῶν λέξεων, ἀλλ' ὅτι ἐν ταῖς γραμμαῖς αὐτῶν παρατηρητέα εἶνε εὐκαμψία τις καὶ σχετικὴ κομψότης ἐν τῇ κυρτότητι τῆς γαστροῦ. Αἱ ἐκφράσεις αὗται βεβαίως δὲν ἀποδίδουσιν ἀκριβῶς τὰ πράγματα· μόνον ἢ ἀντιπαράθεσις ἐνός τῶν μνημείων τούτων πρὸς ἄλλο ἄλλου τῶν σταθμῶν τούτων δεικνύουσιν ἐμφανῶς τὴν προσκτηθεῖσαν πρόοδον. Ἀπὸ τῆς περιόδου δὲ ταύτης οἱ κεραμεῖς, ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς νέας τοῦ βίου συνθήκας, ἠναγκάσθησαν μὲν νὰ παραγκωνίσωσι τὴν κατασκευὴν τῶν μεγαλοπρεπῶν τούτων ἀγγείων καὶ νὰ δημιουργῶσι τοιαῦτα μετριωτέρων διαστάσεων, ἀλλ' ὁ δόκιμος τύπος τοῦ Ἀττικοῦ ἀμφορέως εἶχεν ἤδη καθορισθῆ. Ἐν τούτοις εἶνε νοητὸν ὅτι πλησίον τοῦ γενικώτερον διαδεδομένου τύπου τούτου, ὑπῆρχε πάντοτε στάδιον πρὸς τροποποιήσεις τῶν λεπτομερειῶν καὶ ἀναδημιουργίας τύπων παραπλησίων μὲν τοῦ ἀρχικοῦ καὶ ἐκ τού-

του παρηγημένων, καὶ ἕμως ἐχόντων διαφορὰν. Ἐν παραδείγματι: ἐνδιαφέρουσαν παραλλαγὴν τοῦ τύπου τούτου παρέχουσιν ἡμῖν, ἵνα μόνον περὶ τῶν καθαρῶς ἀττικῶν σχημάτων ὁμιλήσωμεν, οἱ ἐκ Μαραθῶνος καὶ Βουρβᾶ ἀμφορεῖς ὡς καὶ ἕτερός τις ἐν Λούβρω¹. Τὰ διάφορα μέρη τῶν ἀγγείων τοῦ σχήματος τούτου εἰσὶ λεπτότερα καὶ ἐπιμηκέστερα· τὰ ὦτα, ὡς καὶ ὁ λαιμὸς, ἐκφύονται πρὸς τὰ ἄνω εὐθεῖα καὶ ὑψηλὰ κατὰ τρόπον καθιστῶντα ἀπαραίτητον τὴν ἐσωτερικῶς διὰ γόμφου σύνδεσιν αὐτῶν. Οὕτω, συσχετίζοντες τὸν ἐν τῷ Λούβρω ἀμφορέα πρὸς τὸν ἐκ Μαραθῶνος καὶ τοῦτον πρὸς τὸν ἐκ Βουρβᾶ, προσπελάζομεν ἡρέμα ἀλλ' ἀσφαλῶς τῷ τύπῳ, τῷ μετ' οὐ πολὺ δοκίμῳ, τῆς λουτροφόρου. Ἐὰν παραβῶμεν τις τὸν ἐκ Βουρβᾶ ἀμφορέα πρὸς τὴν ἄρτι ὑπὸ τοῦ κ. Collignon δημοσιευθεῖσαν λουτροφόρον² θὰ βεβαιωθῆ πάραυτα περὶ τῆς συγγενείας τοῦ τύπου τῶν δύο τούτων ἀγγείων. Ἐξ ἀντιθέτου πάλιν, ἕτερός τις τύπος γεννᾶται βραχυνομένου τοῦ λαιμοῦ καὶ ἀποσπώμενου τούτου καθαρῶς τοῦ ὤμου, στρογγυλομένων δὲ τῶν λαβῶν, καὶ τῆς γαστροῦ καθισταμένης λίαν εὐρείας κατὰ τὸ κέντρον λεπτυνομένης δ' ἀποτόμως πρὸς τὴν βάσιν. Τοῦ τύπου τούτου ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Ἐθνικῳ Μουσείῳ πλείονα τοῦ ἐνός δείγματα· τοιαῦτα δὲ εἶνε, πρῶτον, ὁ ἀμφορεὺς ὁ εἰκονίζων αὐλητήν, ἀγγεῖον πλησιάζον μὲν εἰς τὸν τύπον τῶν ἀγγείων τοῦ Διπύλου, ἀλλ' ἕμως διάφορον ἤδη τούτων³ — ἀκολούθως ὁ ἀμφορεὺς ὁ εἰκονίζων προτομὴν ἵππου καὶ ἕτερός τις εἰκονίζων κράνος⁴. Τέλος δὲ τὰ ποικίλα σχήματα τῶν Παναθηναϊκῶν ἀμφορέων⁵. Καὶ προκειμένου περὶ τῶν διαφόρων τούτων τάξεων τῶν ἀγγείων, δεόν νὰ γείνη λόγος περὶ τῆς γενικῆς ἐξελίξεως, καθόσον ἐν ἅπασιν τούτοις, τὴν πρόοδον ἐν τῷ σχήματι παρηκολούθησεν ἡ πρόοδος ἐν τῷ ὄλῳ ρυθμῷ.

Ὅπως δὴποτε ἐκ τῆς ἐρεύνης ταύτης, τῆς προχείρου μὲν καὶ ἐξ ἀνάγκης ἀτελοῦς, περὶ τῶν δια-

¹ Ath. Mitth. 1890 π. 11, 1893 π. 2. Bull. d. corr. hell. 1893 σ. 435, εἰκ. 8.

² Monuments Piot, I σ. 54, εἰκ. 1.

³ Ἐθν. Μουσείον, ἀριθ. 559.

⁴ Ἐθν. Μουσείον, ἀριθ. 558, 1003. Loescheke, Annali, 1878 σ. 309. Jahrbuch, II, 1887, σ. 276. Dumont, Cer. de la Gr. propre, I, σ. 317. Antike Denkmäler, I σ. 47.

⁵ Rayet-Collignon, Hist. de la Céram. Grecque, σ. 131, εἰκ. 60.

¹ Jahrbuch, II 1887 π. 5.

² Bull. d. corr. hell. 1893, π. 2-3.

³ Antike Denkm. I π. 57.

φόρων τοῦ ἀμφορέως τύπων, προκύπτει, ὅτι τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον, ἵνα εἰς αὐτὸ ἐπανέλθωμεν, κατὰ τὴν ἐξέλιξιν ἑνὸς τῶν τύπων τούτων, δέον νὰ ταχθῆ παραπλεύρως τοῦ μεγάλου καὶ ὠραίου ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Νέσσον.

Μεταβαίνοντες δὲ τὰ νῦν εἰς τὴν μελέτην τῆς διακοσμήσεως τοῦ ἀγγείου, ἐκ τοῦ αὐτοῦ μνημείου πάλιν θὰ ἀρυσθῶμεν ἀναλογίας τινὰς καὶ ὁμοιότητας ἐνδιαφερούσας. Τὰ κυριώτερα στοιχεῖα τῆς διακοσμήσεως ταύτης δυνατὸν νὰ συνοψίσῃ τις ὡς ἑξῆς: 1) Ἑλλείπουσι σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς ἀνατολικῆς καὶ κορινθιακῆς διακοσμήσεως, οἱ ἀσιατικοὶ δηλ. ρόδακες, ὡς καὶ τὰ ἀνθη καὶ οἱ κάλυκες τοῦ λωτοῦ· τὰ ἀνθεμιοειδῆ κοσμήματα, ἅτινα ὑπάρχουσι πολλαχοῦ τοῦ ἐδάφους, εἰσὶ πεποιημένα κατὰ τρόπον ὅλως πρωτότυπον. Τὸ μόνον χαρακτηριστικὸν λείψανον τῆς ἀσιατικῆς ἐπιδράσεως τὸ ὑπολειπομενον ἔτι, εἶνε ἡ πλεκτὴ ταινία (torsade) ἢ πλαισιοῦσα κατὰ τὸν λαιμὸν τοῦ ἀγγείου τὴν εἰκόνα τοῦ ἀλέκτορος ἐκατέρωθεν. Ἡ βοστρυχοειδὴς αὕτη ταινία, στοιχεῖον καθαρῶς ἀνατολικόν, ἀπαντᾷ συχνά ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κεραμείᾳ, τῇ ἀσκηθεΐσῃ εἰς τὰς χώρας πρὸ πάντων τὰς ὑποστάσας τὴν ἀπ' εὐθείας ἐπιδράσιν τῆς ἀσιατικῆς τέχνης, οὐχ ἤττον δὲν σπανίζει καὶ ἐν τῇ γνησίᾳ κορινθιακῇ¹. Ἀλλ' ἐμφανίζεται αὕτη καὶ ἐν τῇ ἀττικῇ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ ρυθμὸς τοῦ Διπύλου ἄρχεται τροποποιούμενος ἐπὶ τὸ βέλτιον² καὶ παραμένει ἐπὶ χρόνον τινὰ μακρόν, καθόσον εὐρίσκεται εἰσέτι ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου καὶ ἐπὶ ἄλλων συγχρόνων καὶ στενωῶς συγγενῶν αὐτῷ, ὡς λ. γ. ἐπὶ τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος καὶ τοῦ ἀττικοκορινθιακοῦ σκύφου ἐκ Βουρβᾶ³.

2) Κυριαρχοῦσιν ἐν τῇ διακοσμήσει τὰ στοιχεῖα τοῦ γεωμετρικοῦ ρυθμοῦ. Καὶ πρῶτον ἀναφέρομεν τὰς ζητσοειδεῖς παραλλήλους γραμμὰς, τὰς κοσμούσας τὸ ἄνω μέρος τοῦ λαιμοῦ καὶ τὸ

¹ Pottier, Bull. d. corr. hell. 1895, σ. 227, σημ. 7. Εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Pottier μνημονευόμενα παραδείγματα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν δύο κορινθιακὰ ἀγγεῖα τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν· τὴν ὑπ' ἀριθ. 261 χύτραν, ἣτις φέρει τοιοῦτους πλοκάμους ἐπὶ τῶν λαβῶν καὶ τὸν ὑπ' ἀριθ. 303 ἀμφορέα, ἐπὶ τῆς γαστρὸς τοῦ ὁποίου αἱ ζωφόροι ζῶναι πλαισιοῦνται ὑπὸ ὁμοίῳ εἶδους κοσμήματος· αἱ λαβαὶ καὶ τὸ ἄνω τοῦ λαιμοῦ εἰσὶν ὁμοίως κεκοσμημένα.

² Jahrbuch, II, 1887 π. 3. Lau, Gr. Ves. π. VII, 1.

³ Arch. Zeit. 1882, π. 10. Ath. Mitth. XV, 1890, π. 10.

κάτω τῆς γαστρὸς· αἱ γραμμὰὶ αὐταὶ ἐνταῦθα ἔχουσι πλαγίαν διεύθυνσιν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι τοῦ κοσμήματος τούτου ἐποιοῦντο ὡς τὰ πολλὰ χρῆσιν οἱ τῶν χαλκιδικῶν ἀγγείων τεχνῖται¹ ἀλλ' εἶνε λίαν τολμηρὸν νὰ βεβαιώσῃ τις ὅτι τὸ κόσμημα τοῦτο πρὶν πάντως νὰ ὑποληφθῆ ὡς γνώρισμα χαλκιδικοῦ ἐργατηρίου, καθόσον βεβαίως τοῦτο παρήχθη ἐξ ἄπλων κοσμημάτων παρεμπερῶν τῷ Μ καὶ τῷ Ξ, ἅτινα εἰσὶ χαρακτηριστικὰ τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Διπύλου, ἐν τῇ ἐπομένῃ δὲ χρονικῇ περιόδῳ ἀνευρίσκεται τὸ κόσμημα τοῦτο ἐπὶ μεγάλου ἀριθμοῦ ἀγγείων Ἀττικῶν ἢ Κορινθιακῶν. Ἐξ ἴσου δὲ τολμηρὸν εἶνε νὰ βασισθῆ τις ἐπὶ τοῦ ὅτι αἱ ζητσοειδεῖς γραμμὰὶ ἐπὶ μὲν τῶν Ἀττικῶν ἢ Κορινθιακῶν ἀγγείων ἔχουσι κάθετον τὴν διεύθυνσιν, ἐπὶ δὲ τῶν Χαλκιδικῶν πλαγίαν, καθόσον τοῦτο δὲν εἶνε πάντοτε ἀκριβές· ἐπὶ τοῦ ἐξ Αἰγίνης λ. γ. κρατῆρος (Arch. Zeit. 1881 πίν. 10) εἰσὶν αὐταὶ κάθετοι, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, τοῦ ὡς εἶπομεν στενωῶς πρὸς τὸν κρατῆρα τοῦτον σχετιζομένου, εἰσὶν αὐταὶ πλάγαι· ἐπίσης τὴν αὐτὴν πλαγίαν διεύθυνσιν ἔχουσιν αὐταὶ καὶ ὅμοιον ἐξυπηρετοῦσιν οἶον καὶ ἐνταῦθα σκοπὸν ἐπὶ τε τοῦ μεγάλου ἀττικοκορινθιακοῦ ἀμφορέως τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, οὗτινος ἐμνήσθημεν ἄνωτέρω, καὶ ἐπὶ τοῦ εἰκονίζοντος τὰς Σειρήνας τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν (ὑπ' ἀριθ. 221) ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ σκύφου τοῦ ἐκ Βουρβᾶ. Ὅπως συμπληρώσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ κοσμήματος τούτου δέον νὰ μνησθῶμεν τῆς ἐξόχως ἐνδιαφερούσης θέσεως, τὴν ὁποίαν λαμβάνει τοῦτο ἐν τῇ διακοσμήσει τῶν μεγάλων ἀμφορέων τῶν ἐχόντων ὑψηλὴν βᾶσιν (ἀμφορέων τοῦ πρώτου τύπου), ἔνθα αἱ ζητσοειδεῖς κάθετοι γραμμὰὶ περιθέουσι τὴν περιφέρειαν ἅπασαν τοῦ λαιμοῦ, καθ' ἅπαν τὸ ὕψος αὐτοῦ· ὡσαύτως ἐν τῇ διακοσμήσει τῶν πρωτοβιοιωτικῶν (Ἐφ Αρχ. 1892, πίν. 10) καὶ τῶν ἀμφορέων τοῦ συνθέτου ρυθμοῦ, τῶν προερχομένων κυρίως ἐξ Ἐρετρίας καὶ φερόντων ἐν τῷ Ἐθν. Μουσείῳ τοὺς ἀριθμοὺς 895, 896, 1003, 1006, 1008. Τέλος ὑπομιμνήσκω ὅτι αἱ ζῶναι τῶν ζητσοιδῶν παραλλήλων γραμμῶν εἶνε ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν τῶν κορινθιακῶν κρατῆρων τῶν ἐκ Καίρειας (Caere), ἐν οἷς αὐταὶ κο-

¹ Loescheke, Arch. Zeit. 1882, σ. 206. Milliet, Premières périodes de la Céramique greeque, σ. 429.

σμοῦσι τὸ κράσπεδον τοῦ στομίου (ἐν τῷ Μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου φέρουσι τοὺς ἀριθμοὺς 569, 570, 626, 636-639, 644. Λίθουσα Ε).

Μετὰ τὴν περιγραφὴν τοῦ ἐπικρατοῦντος ἐν τῷ ρυθμῷ ἀπάσης τῆς σειρᾶς τῶν ἀγγείων τούτων χαρακτηρῶς, φαίνεται ἀληθῶς φυσικωτέρα ἢ ἀναγωγὴ τῆς προελεύσεως τοῦ κοσμήματος τούτου εἰς τὴν κεραμεῖαν τοῦ Διπύλου ἢ εἰς Χαλκιδικὴν ἐπίδρασιν.

Ἀπαραλλάκτως οὕτως εἰς τὸν ρυθμὸν τοῦ Διπύλου θέον ν' ἀναχθῆ καὶ τὸ κόσμημα τοῦ σπειροειδοῦς ἢ τετραγώνου μαιάνδρου, ὑπὸ τὴν μᾶλλον ἀπλῆν μορφήν τοῦ ὁποῖου ἀνευρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν διάφορα κοσμήματα, πληρωτικὰ τῶν κενῶν ἐν τῷ ἐδάφει τῆς εἰκόνας (οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος), ἐνῶ, ἐξ ἄλλου, ζώνη μαιανδρικοῦ τύπου λίαν συνθέτου, περιθεῖ κύκλῳ τὸ κάτω μέρος τῆς γαστροῦ τοῦ ἀγγείου, ὑπεράνω τῆς ζώνης τῶν ἐν πλάγιᾳ διευθύνσει ζητοειδῶν γραμμῶν. Ἐπὶ τοῦ κρατῆρος τῆς Αἰγίνης ὁ αὐτὸς τύπος τοῦ κοσμήματος περιθριγκοῖ ἐκατέρωθεν τὴν μετόπην τῶν ἀρπυιῶν καὶ τὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ Περσέως· ὑπάρχει δὲ ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν τὸ κόσμημα καὶ ἐπὶ ἀμφορέως τινὸς πρωταττικῷ ρυθμοῦ τοῦ Μουσεῖου ἐν Λούβρῳ ὑπ' ἀριθ. 749.

Τὰ λοιπὰ γεωμετρικὰ κοσμήματα τὰ πληροῦντα τὸ ἐδάφος τῆς εἰκόνας τοῦ ἀγγείου ἡμῶν εἰσὶ λίαν γνωστά, ἢ ὥστε νὰ εἶνε ἀναγκαῖος περὶ αὐτῶν μακρὸς λόγος· ταῦτα εἰσὶ μικροὶ κύκλοι ἐσχηματισμένοι διὰ στιγμῶν, καὶ τεθλασμένοι γραμματὶ περικλείουσαι στιγμάς. Ἀπαντῶσι δὲ ἐπὶ τε τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος καὶ ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Ἡρακλῆ καὶ Νέσσον ὁμοίως ἕπως ἐπὶ τοῦ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευομένου.

3) Ἀναφαίνεται ἐν τῇ διακοσμήσει ταύτῃ κατηγορία τις κοσμημάτων ἐχόντων τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς σπείρας, καὶ τῶν ὁποίων ἡ μεμακρυσμένη προέλευσις ζητητέα ἐν τῷ ἀρχεγόνῳ καμπυλογράμμῳ ρυθμῷ, τῷ मुखнаикῷ. Θὰ μνημονεύσωμεν χάριν παραδείγματος τοῦ κοσμήματος ἐκείνου τοῦ ἔχοντος μορφήν κυματοειδοῦς σπείρας (postes) καὶ χρησιμεύοντος ὡς « Füllmotiv » ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τῆς εἰκόνας. Ἡ κατηγορία τῶν κοσμημάτων τούτων εἶνε χαρακτηριστικὴ τῆς τά-

ξεως τῶν ἀγγείων, εἰς τὴν ἀνακτέον καὶ τὸ ὑφ' ἡμῶν δημοσιευόμενον. Ἀνευρίσκωμεν ταῦτα ἐπὶ τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος καὶ ἐπὶ τῶν πολλακίς μνημονευθέντων ἀμφορέων τοῦ Νέσσου καὶ τοῦ τῶν Σειρήνων. Οἱ κεραμεῖς, εἰς οὓς ὀφείλομεν τὰ ἀγγεῖα ταῦτα, ἐδανείσθησαν τὸ κοσμηματικὸν τοῦτο θέμα παρὰ τῶν Ἀττικῶν τεχνιτῶν τῆς προηγουμένης γενεᾶς· καθόσον γνωστὸν εἶνε ὅτι ἀπαντᾷ συγγράματα τοῦτο ἐν τῷ πρωταττικῷ ρυθμῷ τῶν ἀγγείων τοῦ Φαλήρου¹.

Τὸ κόσμημα τοῦτο, λίαν ἀπλοῦν ὄν, χρησιμεῖει πρὸς πᾶν εἶδος συνθέσεως, καὶ τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον παρέχει ὄντως ἡμῖν διάφορα τούτου δείγματα ἐλικειδῆ ἢ σπειροειδῆ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πολὺπλοκα. Θὰ μνημονεύσω ἰδιαιτέρως τοῦ εἰκονιζομένου μεταξὺ τῶν ποδῶν τῶν ἵππων τοῦ πρώτου ἄρματος· ἀποτελεῖται τοῦτο ἐκ σπείρας ἐξαρτωμένης ἐκ μακροῦ στελέχους, ἔχοντος πρὸς τὰ κάτω τοξοειδῆ κρίκον· ἀνθέμιον ἀτελὲς ἐκφύεται κατὰ τὴν ἑνωσιν τοῦ στελέχους καὶ τοῦ κρίκου, ὅμοιον δὲ κατὰ τὴν σπείραν. Οὐδὲν τοῦτου ἀνάλογον κόσμημα ὑπάρχει ἐπὶ τῶν τριῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων ἀγγείων· καὶ ὅμως δὲν εἶνε ἀπολύτως νέον τὸ θέμα τοῦ κοσμήματος ἐν τῇ κεραμείᾳ τοῦ πρωταττικῷ ρυθμοῦ. Ἀπαντῶσι δὲ μετασχηματισμοὶ τούτου ἐνδιαφέροντες ἐπὶ τοῦ ἐκ Θηβῶν κρατῆρος² καὶ ἐν ὑστερωτέρῳ χρονικῇ περιόδῳ, ἐπὶ τοῦ σκύρου ἐκ Βουρβᾶ³. Τοιοῦτοτρόπως, ἐάν τις ἀπεπειρᾶτο νὰ σκιαγραφῆσῃ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ κοσμήματος τούτου, θὰ ἠδύνατο ν' ἀνιχνεύσῃ τοῦτο καθ' ἅπασαν τὴν πορείαν αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ λαμβάνων ὡς ἀφετηρίαν τοὺς ἀμφορεῖς τῆς Μήλου π. γ. κατέληγεν εἰς τὸ ἡμέτερον ἀγγεῖον (διὰ τοῦ ἐκ Θηβῶν κρατῆρος καὶ τοῦ ἐκ Βουρβᾶ σκύρου) θὰ παρετήρει τίνι τρόπῳ τὸ θέμα τοῦ κοσμήματος ἠπλοποιήθη βαθμηδὸν ἀναλόγως τοῦ περιορισμοῦ τῆς χρήσεως τῶν « Füllmotive » ἐν τῷ ἐδάφει τῶν εἰκόνων.

Εἰς ἐπίδρασιν, τέλος, मुखнаикῶν παραδόσεων ὀφείλομεν ν' ἀποδώσωμεν καὶ τὰ ἐλικειδῆ κοσμήματα τὰ κατὰ τὰς λαβὰς τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, ὡς

¹ Jahrbuch II 1887 σ. 48-52, εἰκ. 8, 11, 12, 14. Δὲν εἶνε ἴσως ἀνάγκη νὰ ὑπομνήσω ὅτι τὸ κόσμημα ἀπαντᾷ ἤδη ἐπὶ τῶν ἀμφορέων τῆς Μήλου. Jahrb. 1887, π. 12.

² Jahrb. II, 1887, π. 4.

³ Ath. Mitth. XV, 1890, π. 10.

καὶ τὰ μειζόνων διαστάσεων παρεμπερῆ ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ καὶ τῆς γαστρὸς τοῦ ἀγγείου, κατὰ τὴν ὀπισθίαν αὐτοῦ ὄψιν, τὰ ἀποτελοῦντα τὴν μόνην αὐτῆς διακόσμησιν. Οὐδαμῶς παράδοξον εἶνε, ὅτι ἐπέζησεν ἡ μυκηναία αὕτη ἐπίδρασις μέχρι τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος, καθόσον τοῦτο εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι συμβαίνει εἰς ὅλας τὰς κατηγορίας τῶν ἀρχαϊκῶν ἀγγείων. Καὶ ἐν αὐτῇ δὲ τῇ Κορινθιακῇ τέχνῃ, τῇ μᾶλλον ἀπαλλαγείσῃ τῶν ἐπιδράσεων τούτων, φέρονται ἔχνη τούτων ἐνδιαφέροντα. Τὸ ἀγγεῖον τὸ φερόμενον ὑπὸ τοῦ πίνοντος Σατύρου, τὸ πρότινος δημοσιευθέν, φέρει ἐπὶ τοῦ τραχήλου ζώνην σπειροειδῆ¹, ἐπίσης χύτρα τις τοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν (ὑπ' ἀριθ. 431), εἰς τὸν ἀρχαιότερον ἀνήκουσα Κορινθιακὸν ρυθμὸν, εἶνε κεκοσμημένη κατὰ τὸν τραχήλον, ἄνωθεν τῆς ζωφόρου ζώνης, διὰ κυματοειδοῦς εὐρείας ταινίας ἐν ὑπολεύκῳ χρώματι (τοῦ πηλοῦ) ἀπὸ τοῦ μέλανος ἐπαλείμματος τοῦ ἀγγείου χωριζομένης. Τὸ αὐτὸ κόσμημα φέρει καὶ ἑτέρα τις Κορινθιακῆ χύτρα τοῦ ἐν Λούβρῳ Μουσείου (αἶθουσα E, ἐρμάριον P, ἀριθ. 602). Αἱ κυματοειδεῖς αὗται ταινίαι, αἵτινες πάντως εἰσὶ λείψανα τῆς μυκηναίας διακοσμήσεως, ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ρυθμῷ τοῦ Διπύλου² ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ τῶν πρωταττικῶν ἀγγείων παρατηρήθησαν ἤδη ἀνάλογα κυματοειδῆ κοσμήματα³. Τέλος, κατὰ χρόνους νεωτέρους, πλησιάζοντας ἤδη πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, τὸ θέμα τοῦ ἐλικοειδοῦς κοσμήματος εἶνε χαρακτηριστικὸν τῶν μεγάλων ἐξ Ἐρετρίας ἀμφορέων, τῶν πολλάκις ἤδη μνημονευθέντων (τῆς συλλογῆς τοῦ Ἐθν. Μουσείου ὑπ' ἀριθ. 1006, 1008).

Ἐξετάζοντες ἀνωτέρω τὸ σχῆμα τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, κατετάξαμεν τοῦτο πλησιέστατα τῷ ἀμφορεῖ τῷ εἰκονίζοντι τὸν Ἡρακλῆ καὶ τὸν Νέσσον, ἤδη, μελετῶντες τὸν χαρακτῆρα τῆς διακοσμήσεως, πάλιν πρὸς τὸ αὐτὸ ἀγγεῖον καὶ πρὸς τὸν ἐξ Αἰγίνης κρατῆρα, τὸν ἐν πολλοῖς ὁμοιά-

¹ Pottier, Bull. d. corr. Hell. 1895, σ. 226 (σημ. 5). Πρὸ πολλοῦ ἤδη παρατηρήθη ἡ ὕπαρξις ἐν τῇ Κορινθίᾳ τέχνῃ τοῦ ὀκτάποδος, ὡς ἐκ διαδοχῆς τοῦ μυκηναίου: Dumont, Céram. de la Gr. Propre, I, σελ. 175. Ἐθν. Μουσείον ἀριθ. 336.

² Ἐθν. Μουσείον, ἀριθ. 169, 203, 871. Ταινία κυματοειδῆς περιβαλλομένη ὑπὸ διπλῆς γραμμῆς ἐσχηματισμένης διὰ στιγμαῶν ὁμοίως κυματοειδοῦς.

³ Ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος σάγγρους, Bull. d. corr. Hell. 1893, σ. 29, π. 2-3.

ζοντα αὐτῷ, ὀφείλομεν νὰ τὸ σχετίσωμεν. Καὶ ἵνα γενικώτερον ἐκφρασθῶμεν, τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν δέον νὰ ταχθῆ ἐν τῷ μέσῳ πάντων τούτων τῶν ἀγγείων τῆς μεταβατικῆς περιόδου, τῶν μεταγενεστέρων μὲν τῆς ἀκμῆς τοῦ ρυθμοῦ τοῦ Διπύλου καὶ τοῦ τῶν Κορινθιακῶν, προγενεστέρων δὲ τῆς ὀριστικῆς ἐπικρατήσεως τῶν μελανομόρφων Ἀττικῶν. Εἶνε τουτέστιν ἐκ τῶν ἀγγείων ἐκείνων ἅτινα δὲν ἔχουσι ρυθμὸν ὅλως ἴδιον, ἀλλὰ συγκεντροῦσιν ἐν αὐτοῖς κατὰ διαφόρους βαθμοὺς καὶ ἐν διαφόροις δόσεσι καὶ ἀναλογίαις τὰ ἐξ ἐπιδράσεων παλαιότερων σχολῶν προελθόντα στοιχεῖα.

Τοιουτοτρόπως ἠδυνήθημεν νὰ προσεγγίσωμεν τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν συγχρόνως πρὸς τε τὰ τοῦ πρωταττικῶν ρυθμοῦ (τοῦ μελετηθέντος ὑπὸ τοῦ Böhlau) καὶ πρὸς τὰ τοῦ ὀπτικοκορινθιακοῦ (τὰ ἀγγεῖα τοῦ Βουρβᾶ) ὡς καὶ πρὸς ἀριθμὸν τινα ἀγγείων συνθέτου ρυθμοῦ. Ἄλλ' ὅπως καθορίσωμεν τὴν τάξιν τοῦ ἀγγείου ἡμῶν ὅσον οἶόν τε ἀκριβέστερον, ὑπολείπεται ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν τὸν ρυθμὸν καὶ τὴν τεχνικὴν διαμόρφωσιν τῶν εἰκόνων.

Αἱ μορφαὶ εἰσὶ μελαμβαφεῖς ἐπὶ ἐδάφους τηρήσαντος τὸ φυσικὸν χρῶμα τοῦ πηλοῦ, τὸ ὑπόλευκον δηλ. καὶ ὑπέρυθρον, ἄνευ ἐπαλείμματος τινός. Τούτου δὲ ἡ ἔλλειψις, οὐδὲν σημαίνει· καθόσον ἐν τῇ μεταβατικῇ ταύτῃ περιόδῳ ἡ χρῆσις τοῦ μέλανος ἢ τοῦ ἐρυθροῦ ἐπαλείμματος τοῦ ἐδάφους, ἐφ' οὗ αἱ μορφαὶ περιγράφονται, ἢ ἡ μὴ χρῆσις τούτου οὐδεμίαν ἔχει σχεδὸν σημασίαν ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τῶν μνημείων. Ἐν τῇ χρονικῇ ταύτῃ περιόδῳ ἀπαντῶσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αἱ ἀποχρώσεις ἅπασαι ἀπὸ τοῦ ὑπολεύκου μέχρι τοῦ ἐρυθροῦ, χωρὶς νὰ παρέχωσιν αἱ διαφοραὶ αὗται τὸ ἐνδόσιμον εἰς χρονολογικὴν τινα κατάταξιν. Ἐπὶ τῶν ἐχόντων δὲ ἐρυθρὸν τὸ ἔδαφος δὲν παρατηρεῖται καὶ ὁ μᾶλλον προσηγμένος ρυθμὸς¹. Τὸ ὅτι δὲ τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου, ὅπως καὶ τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὰς Σειρήνας, ὁ πηλὸς ἔμεινεν ἐν τῷ φυσικῷ αὐτοῦ χρωματισμῷ, τῷ ὑπολεύκῳ, ἐν ᾧ τοῦ ἀμφορέως λ. χ. τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Νέσσον τὸ μὲν κατώτατον αὐτοῦ μέρος εἶνε διὰ μέλανος ἐπιχειρισμένον, τὸ λοιπὸν δὲ δι' ἐρυθροῦ ἐπαλείμματος, ἐν ᾧ ἐκτυποῦνται αἱ μελαμβαφεῖς μορφαί, δὲν συνεπάγεται, λέγομεν, ἀναγκαίως τοῦτο τὴν

¹ Ἴδε περὶ τούτου Holwerda, Jahrbuch, 1890 σ. 250.

ἀπόδειξιν τῆς μεταγενεστέρας τούτου κατασκευῆς.

Αἱ μορφαὶ τοῦ ἀγγείου εἰσι μέλαιναί, μόνον δὲ μέρη τινὰ αὐτῶν εἰσι δι' ἰσοειδοῦς χρώματος γεγραμμένα. Λευκοῦ ἐπιθέματος οὐδαμοῦ φαίνεται ἔγχος. Καὶ ἔνεκα τούτου δέ, ἀλλὰ κυρίως ἔνεκα τοῦ τύπου τῶν μορφῶν, φανερόν εἶνε ὅτι ὁ ρυθμὸς τοῦ ἀγγείου ἡμῶν μαρτυρεῖ περὶ τῆς μεταβατικῆς περιόδου εἰς τὴν ἀνήκει τοῦτο. Ἐκ πρώτης ὄψεως αἱ γραφαὶ τοῦ ἀγγείου ἀναμιμνήσκουσι τινὰ τοὺς ἐκ Μήλου ἀμφορεῖς ἢ ἐπιδράσεις τοῦ ἀνατολικοῦ ἀρχαϊσμοῦ τῶν ἀγγείων τῆς Μήλου ἐπὶ τῶν τοῦ πρωταττικῶ ρυθμοῦ εἶνε λίαν αἰσθητῆ· ἀρκεῖ ἀληθῶς νὰ παρατηρήσῃ τις τὴν σύνθεσιν τῆς κυρίας ὑποθέσεως, τὸν τύπον καθ' ὃν εἰκονίζονται οἱ ἵπποι, καὶ ἐν γένει τὸν ὅλον ρυθμὸν τῶν μορφῶν¹. Ἄλλ' ὅπως, προκειμένου περὶ τῆς διακοσμήσεως, ἢ Ἀττικῆ τέχνη ἀπηλλᾶγη βαθμιαίως τῆς ἀνατολικῆς ἐπιδράσεως, ἐξοβελίσασα τοὺς ρόδακας, τὸν λωτόν, καὶ ἀντικαταστήσασα ταῦτα διὰ γεωμετρικῶν σχημάτων καὶ ἀθαιμίων, οὕτω καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν ρυθμὸν τῶν μορφῶν, βαθμιαίως ἐτροποποιήθη αὕτη καὶ ἐτελειοποιήθη ἀπαλλαγεῖσα ξένων ἐπιρροῶν. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ ταύτην τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν εἶνε ἄξιον πολλοῦ λόγου, καθόσον διαβλέπει τις ἐν αὐτῷ ἤδη προσπαθείας πρὸς τοιαύτην ἐπὶ τὸ βέλτιον μεταβολήν. Ἄν ἐξετάσωμεν λ. γ. τὰς ἀνθρωπίνας μορφαὶ τῆς εἰκόνος, θὰ ἴδωμεν ὅτι εἶνε αὐταὶ εἰσέτι λίαν ἀρχαϊκαὶ καὶ λίαν ὑπομιμνήσκουσι μορφαὶ τινὰς τῶν ἀμφορέων τῆς Μήλου (Ἐρμ. Ἀρχ. 1894 π. 13) διὰ τῶν στρογγύλων ὀφθαλμῶν αὐτῶν, τῆς μακρῆς καὶ εὐθείας ρινός, τοῦ σφηνοειδοῦς πώγωνος, τῆς μακρῆς μελαίνης βροστρυχῶδους κόμης τῆς πιπτούσης ὀπισθεν ἐπὶ τῶν νώτων, τοῦ στενοῦ ἰσχυροῦ διαδήματος, τοῦ συγκαταϋντος ὑψηλὰ τὴν κόμην. Καὶ ὅμως διαφορὰ τις πολὺσημος ὑπάρχει μεταξύ τούτων· ἐπὶ τῶν ἀμφορέων τῆς Μήλου τὰ γυμνὰ μέλη τῶν γυναικῶν τηροῦσι τὸ χροῶμα τοῦ ἐδάφους, ἐνῶ τὰ τῶν ἀνδρῶν ἔχουσι χρωματισμὸν κλίνοντα πρὸς τὸ μέλαν — ἐπὶ τῶν μελανομόρφων δὲ Ἀττικῶν ἀγγείων τὰ τῶν ἀνδρῶν εἰσι μέλαινα, τὰ δὲ τῶν γυναικῶν εἰσι λευκά (δι' ἐπιθέτου ἀλείμματος). Ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀμφο-

¹ Rayet-Collignon, Céram. Grecque, πίν. III. Ἐρ. Ἀρχ. 1894, π. 13.

ρέως τοῦ Νέσσου (ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς μορφαὶ τῶν Γοργόνων), παρατηροῦμεν σύστημα μεσάζον ἢ μίαν τῶν μορφῶν ἔχει μέλαν τὸ πρόσωπον ἢ ἄλλη ἰσχρουν. Τοῦτ' αὐτὸ ἰσχύει καὶ ὡς πρὸς τὸν τύπον τῶν ἵππων, ὅστις διαμορφωθείς ἐν ταῖς ἀμφορεῦσι τῆς Μήλου παρελήφθη ὑπὸ τῆς Κορινθιακῆς τέχνης καὶ παρέμεινε ἐκεῖ ἀμετάβλητος μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν, ἀναπτυχθεῖσα αὕτη, προσήγγισε τὴν καθαρῶς Ἀττικὴν τεχνουργίαν. Ἄπαντες οἱ ἵπποι τῶν εἰκόνων τῆς περιόδου ταύτης ὁμοιάζουσι πρὸς ἀλλήλους¹. ἔχουσιν ὑψηλοὺς τοὺς πόδας, το σῶμα λεπτόν, ἐπίμηκες, ξηρόν, τὴν κεφαλὴν μακρὰν καὶ λεπτοφυῆ. Ὅταν ἴδῃ τις ἅπαξ τὸν τύπον, τὸν ἀναγνωρίζει πανταχοῦ. Ἢ γαίτη κυρίως εἶνε χαρακτηριστικὴ, διὰ τῶν μακρῶν αὐτῆς καὶ πυκνῶν σφηνοειδῶν πλοκάμων, τῶν κεχρωματισμένων ἀνεξαίρετως δι' ἰσοειδοῦς χρώματος. Λαμβάνων τις ἀδιακρίτως δείγματα ἵππων ἐκ τῶν ἐπομένων διαφόρων τάξεων τῶν ἀγγείων, ἤτοι τῶν ἐκ Μήλου ἀμφορέων², τῶν κυρίως Κορινθιακῶν³ καὶ τῶν ἀττικοκορινθιακῶν⁴ θὰ εὐρεθῇ ἀπέναντι ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ τύπου. Τὸ πρᾶγμα εἶνε λίαν ἐνδιαφέρον καὶ χαρακτηριστικόν, χρησιμεύει δὲ ὡς ἀπόδειξις τῆς ἀλληλεπιδράσεως ἐν ταῖς διαφόροις σχολαῖς, τὴν ἐπιρροὴν ὁηλ. τῆς Μηλίας ἐπὶ τῆς Κορινθίας τέχνης καὶ ταύτης τὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς τεχνουργίας.

Ὁ μόνον δὲ ὁ τύπος τῶν ἵππων εἶνε χαρακτηριστικὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ κατάταξις αὐτῶν. Ἐν ἀπάσαις ταῖς κατηγορίαις ταύταις τῶν ἀγγείων, οἱ ἐν κινήσει εἰκονισμένοι ἵπποι, οἱ ἀνὰ τετράδα, ἢ δυάδα συνηθέστερον ἐξευγμένοι, εἶνε μία τῶν συνηθῶτων κοσμητικῶν παραστάσεων. Αἱ παραστάσεις ἵππων ὁδηγουμένων ὑπὸ ἀνδρός τινος (ἵπποκόμου), αἱ παρατάξεις ἵππέων ἢ ἀρμάτων, ἦσαν λίαν ἀρεστά θέματα τοῖς ἀγγειογράφοις, ἰδίᾳ δὲ τοῖς Κορινθίοις, καὶ τοῖς μιμηταῖς τούτων Ἀθηναίοις τοῦ

¹ Wilisch, Altkorint. Thonindustrie. σ. 89.

² Ἐρ. Ἀρχ. 1894, π. 13. Rayet, Céram. Gr. π. III.

³ Ἐθν. Μουσείον, ἀριθ. 277, 330, 340, 341, 497, 521, 529, 530, 531, 532, 641, 992. Ἰδ. Jahrb. II 1887, σ. 275. Annali, 1862, Tev. d'agg. B. Arch. Zeit. 1863 π. 175, 1864 π. 184. Ath. Mitth. 1879, π. 18. Bull. d. corr. Hell. 1895, σ. 227, π. 19-20.

⁴ Ἐθν. Μουσείον, ἀριθ. 529-532, 903, 904, 1003. Ant. Denkm. I, π. 22. Ἐρ. Ἀρχ. 1885, π. 7. Dumont, Céram. de la Gr. Propre I, σ. 248 καὶ 45.

6^ο π. Χ. αιώνας. Ἀπανταχοῦ δὲ εὐρίσκομεν τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς ἀπεικονίσεως ἐν τῇ συζεύξει τούτων· εἰκονιζομένων δηλ. τῶν ἵππων ἐν τῇ κατὰ μέτωπον κινήσει, ὁ ζωγράφος δὲν παρίστα ἢ τοῦ ἐτέρου μόνον τῶν ζώων τὸ σῶμα. Συγχρότατα δὲ καὶ οἱ πόδες αὐτῶν συγχέονται ἀδιακρίτως. Αἱ κεφαλαὶ μόνον τῶν ὑποζυγίων καθαρῶς διακρίνονται καὶ δὴ οὕτως, ὥστε ἢ τοῦ δευτέρου νὰ ἐξέχη μικρὸν τῆς τοῦ πρώτου. Ἡ κίνησις τῶν δύο συνεζευγμένων ἵππων εἶνε οὕτως ἐντελῶς ὁμοία. Κυριαρχεῖ τουτέστι συμμετρία τις αὐστηρὰ λίαν, συνθηματικὴ, ἀπόζουσα ἐτι ἀρχαϊσμοῦ, ὅστις μόνον ἐν τῇ νεωτέρᾳ Ἀττικῇ τεχνουργίᾳ ἐκλείπει. Οὕτω λοιπὸν ἢ ξυνωρὶς τῶν ἵππων τοῦ ἡμετέρου ἀγγείου ὁμοιάζει ἐντελῶς πρὸς τὰς τῶν ἀγγείων τῆς Μήλου, καὶ πρὸς πάσας τὰς τῶν Κορινθιακῶν. Καὶ ἐν τούτοις ἢ πρόοδος ἐν τῇ τέχνῃ εἶνε ἱκανῶς αἰσθητὴ καὶ ἐν τούτῳ, οὐ μόνον δὲ ὡς πρὸς τὸν εἰκονιστικὸν τύπον τῶν ἵππων, ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὰς λοιπὰς λεπτομερείας, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν, τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν εἶνε ἐν τῶν μνημείων τῆς μεταβατικῆς περιόδου. Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν ἐπεξεργασίαν τῆς χαίτης τῶν ἵππων τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν συγγενεῦει πρὸς τὰ ἀρχαιότατα τῆς σχετικῆς κατηγορίας (πρὸς τὰ ἀγγεῖα τῆς Μήλου) — οἱ ἀμφορεῖς οἱ φέροντες ἐν εἰκόνι προτομὴν ἵππου¹ καὶ ὁ κρατῆρ ἐξ Αἰγίνης² φέρουσιν ὁμοίαν ἐπεξεργασίαν. Ὡς πρὸς τὴν λεπτότητα ὅμως τοῦ σχεδίου καὶ τὴν μείζονα χρῆσιν τῆς ἐγχαράξεως συγγενεῦει τοῦτο πρὸς τὰ ἀγγεῖα τῆς νεωτέρας κατηγορίας. Σχετικῶς δὲ πρὸς τὰς ιδιότητας ταύτας ἐνδιαφέρουσα εἶνε ἢ σύγκρισις τοῦ ἀγγείου ἡμῶν πρὸς τὰξιν τινὰ ἀγγείων περὶ ὧν εἰσέτι δὲν ὠμιλήσαμεν: πρὸς τὰ κυλικοειδῆ ἀττικοκορινθιακὰ ἀγγεῖα, ὧν ἀριθμὸς ἱκανὸς ὑπάρχει ἐν τῷ Ἐθν. Μουσεῖῳ³ καὶ τῶν ὁμοίων τὸ κάλλιστον ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ περιοδικῷ τούτῳ (Ἐφημερὶς 1885, πίν. 7). Θὰ παρατηρήσῃ τις ἰδίως τὸν ὅμοιον τρόπον καθ' ὃν, ἐν ἅπασιν τούτοις αἱ οὐραὶ τῶν ἵππων εἰσὶν ἐπεξεργασμέναι, διὰ μέσου τουτέστιν ἐγχαραγῶν λίαν λεπτῶν καὶ πρὸς ἀλλήλας πυκνῶν. Θὰ εὕρῃ δὲ τις ἐπίσης ὁμοιότητα ἐντελῆ καὶ ὡς πρὸς τὸν

γενικὸν τύπον τῶν ἵππων, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἱποσκευὴν καὶ τὸ σχῆμα τῶν ὀχημάτων.

Ἄλλ' ἤδη ἄς ἀνακεφαλαιώσωμεν τὰ εἰρημένα. Τὸ δημοσιευόμενον ἀγγεῖον εἶνε Ἀττικῆς ἐργασίας ἀνήκον εἰς περιόδον τινα μεταβατικὴν, τὴν περίοδον ἐκείνην, καθ' ἣν οἱ ἐν Ἀττικῇ τεχνῆται προσπαθοῦσι ν' ἀπαλλαγῶσι τῶν ἐξωτερικῶν ἐπιδράσεων, καὶ ἰδίᾳ τῶν ἐξ Ἀσίας, ὅπως μορφώσωσι ρυθμὸν τινα Ἀττικόν. Καὶ δὲν ἔχει μὲν εἰσέτι ἐπιτευχθῆ τοῦτο· ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε ὅτι ἡμεῖς δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἐξετάσωμεν τὸ μέγα τοῦτο καὶ ὠραῖον ἀγγεῖον, χωρὶς νὰ σκεφθῶμεν πάραυτα τοὺς ἀμφορεῖς τῆς Μήλου· πρὸς τούτοις δὲ ἠναγκάσθημεν πλέον ἢ ἅπαξ νὰ θέσωμεν ἐν παραλλήλῳ συγκρίσει ἀγγεῖα τοῦ γνησιωτέρου Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ. Τὸ ἔδαφος τῆς εἰκόνας ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν εἶνε εἰσέτι μεστὸν κοσμημάτων πληρωτικῶν τοῦ χώρου. Ἡ χρῆσις τῶν ἰογρῶν προσεπιχρισμάτων (engobes) εἶνε εἰσέτι ζωηρά. Ἐξ ἄλλου ὅμως ἐν τῷ ἐδάφει τὰ Ἀττικὰ κοσμήματα εἰσὶ τὰ δεσπόζοντα, ὁ δὲ ρυθμὸς τῶν εἰκόνων πλησιάζει ἤδη τῷ ρυθμῷ τῶν μελανομόρφων, βαθμηδὸν ἀπαλλαγείς τῶν Κορινθιακῶν ἐπιδράσεων.

Ἐν τελικῷ δὲ συμπεράσματι τὸ ἀγγεῖον ἡμῶν τακτέον εἶνε ἐν τῇ μεσαζούσῃ ἐκείνῃ τάξει ἀριθμοῦ τινος ἀγγείων εὐρεθέντων ἐν Ἀττικῇ: τοῦ ἐξ Αἰγίνης κρατῆρος¹, τοῦ ἀμφορέως τοῦ εἰκονίζοντος τὸν Ἡρακλῆ καὶ Νέσσον², τῶν ἀμφορέων τῶν φερόντων προτομὴν ἵππου καὶ τῶν ἀμφορέων τῶν Σειρήνων³. Πάντα τὰ ἀγγεῖα ταῦτα ἀποτελοῦσι σύστημα (groupe) λίαν χαρακτηριστικόν. Συγγρόνως ἢ μελέτη ἦν ἐποησάμεθα ἐπέτρεψεν ἡμῖν νὰ βεβαιώσωμεν σχέσεις τινὰς τοῦ ἀγγείου ἡμῶν πρὸς τὰ ἀγγεῖα τοῦ ἐκ Βουρβᾶ τύμβου. Τέλος, προσεκερούσαμεν καὶ εἰς ὁμοιότητος τινὰς τοῦ ἀγγείου ἡμῶν πρὸς ἀττικοκορινθιακὰς κύλικας τοῦ Μουσεῖου Ἀθηνῶν.

Μεταξὺ ὄλων τῶν ἀγγείων τούτων ὑπάρχουσι βεβαίως διαφοραὶ· ἀλλ' ἐν ἅπασιν τούτοις ἐξηκριβώσαμεν τὴν αὐτὴν προσπάθειαν πρὸς ἔκφασιν νέου τινὸς «ιδεώδους». Οἱ τεχνῆται τῶν ἀγγείων τούτων ἐργάζονται πάντες κατὰ τὸν ἴδιον ἕκαστος

¹ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 903, 904, 1003.

² Arch. Zeit. 1882, σ. 205, σ. 9-10.

³ Ἀριθ. 529-532.

¹ Arch. Zeit. 1882, π. 9-10.

² Antike Denkm. I, σελ. 57.

³ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 221, 903, 904, 1003.

τρόπον, πρὸς ὀριστικὴν διαμόρφωσιν τοῦ ρυθμοῦ τῶν μελανομόρφων.

Περατοῦντες τὴν πραγματείαν ταύτην θὰ εἴπωμεν ὀλίγα τινα περὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς εἰκόνος, ἣτις δὲν παρέχει ἀφορμὴν εἰς πολλὰ. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς εἰκόνος εἶνε, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, καθαρῶς κοσμηματικός. Τὸ σύμπλεγμα εἶνε ὠραῖον ὁ καθήμενος ἐκεῖνος λέων, βρυχώμενος καὶ πράττων τὴν δίοδον εἰς δύο ἄρματα, ἔχει τὸ παράστημα μεγαλοπρεπές ἢ δὲ κίνησις τῶν ἵππων, ἀναχαιτίζομένων ἀποτόμως πρὸ τοῦ θηρίου, ἀπεδόθη ἄριστα. Ἀλλὰ δὲν φρονῶ ὅτι εἰκονίζεται ἐνταῦθα σκηνὴ τις θήρας, ὅπως ἐν ὁμοίαις παραστάσεσιν ἐπὶ ἀναγλύρων ἀσιατικῆς τέχνης καὶ ἐπὶ μνημείων κυπριακῶν ἢ μυκηναίων ἢ ὡς ἐνίοτε ἀπαντᾷ καὶ ἐπὶ ἔργων ἀρχαϊκῆς ἑλληνικῆς τέχνης διατελούσης ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν ἀνατολικῶν ἢ μυκηναίων παραδόσεων¹. Ἐνταῦθα οἱ διφρηλάται κρατοῦσιν ἀπλοῦν ραβδίον, οὐδὲν δὲ ὑποδηλοῦν ὅτι πρόκειται περὶ θήρας. Εἶνε ἀπλῆ παράταξις δίφρων, ἢ ἀρεστή τόσον εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν τέχνην λέων δὲ χάριν κοσμηματικοῦ λόγου συμπληροῦ τὴν σκηνὴν. Οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς κοιλίας ἀμφορέως τινὸς Κορινθιακοῦ τοῦ Μουσειοῦ τῶν Ἀθηνῶν (ἀριθ. 317) πολεμιστῆς καὶ ἡνίοχος ἴστανται ἐπὶ τεθρίππου, λέων δὲ ἴστανται ἀντίστερνος τῶν ἵππων. Εἶνε γνωστὸν πόσον σύνηθες εἶνε ἐν τῇ ἀττικοκορινθιακῇ κεραμεῖᾳ τὸ σύστημα τοῦτο τῆς προσθήκης μιᾶς ἢ πλειόνων μορφῶν χάριν καθαρῶς κοσμηματικοῦ λόγου, ὅταν ἢ εἰκονιζομένη ὑπόθεσις δὲν παρέχει τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν τῶν μορφῶν πρὸς πλήρωσιν τοῦ ὅλου χώρου τῆς εἰκόνος². Ἀναγνωρίζω ἐν τούτοις ὅτι ἐνταῦθα τὸ ὅλον σύμπλεγμα εἶνε συντεθειμένον ἀρμονικῶς καὶ ὅτι ὁ καθήμενος ἐκεῖνος καὶ βρυχώμενος λέων ἔχει πρὸς τὸ ὅλον συμμετρως, ἀλλὰ τὸ νὰ διακρίνη τις ἐν τῇ εἰκόνι ταύτῃ σκηνὴν θήρας, ἐν τῇ κυρίᾳ αὐτῆς σημασίᾳ, εἶνε ταῦτόν ὡς νὰ παρερμηνεύη.

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἀλέκτορος ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀγγείου ὡς θέμα (motif) κοσμηματικὸν εἶνε λίαν ἐνδιαφέροντα. Ἐν ἀρχῇ ὑπεδείξαμεν ὅτι ὁ ἀλέκτωρ

¹ Perrot, Hist. de l'Art. III, εἰκ. 543, 549, IV, εἰκ. 279. Dumont, Cér. d. l. Gr. Pr. I, σ. 51 κέξ., σ. 183. Furtwängler, Arch. Zeit. 1883, σ. 159, 1884, σ. 103. Ἐν τῷ Μουσεῖῳ Ἀθηνῶν ἀμφορεὺς Κορινθιακὸς ὑπ' ἀριθ. 303.

² Holwerda, Korinth. Attisch. Vas., Jahrb. 1890, σ. 237 κέξ.

ἐνταῦθα ἔχει ἀναμφιβόλως σημασίαν νεκρικὴν καὶ δὲν θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος. Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν ἐξαγωγήν συμπεράσματός τινος περὶ τῆς χρονολογίας τοῦ ἀγγείου ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ πτηνοῦ τούτου, ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἀπέχομεν τοῦ νὰ ἐκφράσωμεν γνώμην. Εἶνε ἔντως ἀληθέστατον ὅτι ὁ ἀλέκτωρ ἐγένετο γνωστός ἐν Ἑλλάδι λίαν ἀργά, καὶ ὅτι οἱ Πέρσαι, καθὰ φαίνεται, ἦσαν οἱ πρῶτοι οἱ κατορθώσαντες νὰ ἐντοπίσωσιν ἐξημερώσαντες τὸ πτηνὸν τοῦτο ἐν τῇ δυτικῇ Ἀσίᾳ, ἐξ ἄλλου ὅμως εἶνε βέβαιον ὅτι, γενομένου ἅπαξ δεκτοῦ τούτου ἐν τῇ ἑλληνικῇ τέχνῃ, ἢ διὰ δόσιν ὑπῆρξεν εὐρεῖα λίαν καὶ πιθανῶς ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 6^{ου} π. Χ. αἰῶνος¹. Ἀπαντᾷ συχνότατα οὗτος ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν ἀγγείων, τοῦ τύπου τῶν ἐκ Καιρέας ἀμφορέων², ἐπὶ τῶν ἀττικοκορινθιακῶν διαφόρου τύπου, ἐπὶ τῶν ἐκ Κυρήνης καὶ Ναυκράτιος³, ἤδη δὲ, καίπερ σπανιώτερον, καὶ ἐπὶ τῶν Κορινθιακῶν τοῦ ἀρχαιοτέρου ρυθμοῦ⁴. Βεβαίως δὲ ἐκ τῆς Ἰωνικῆς τέχνης τῆς Μικρασίας ἐδανείσθη τὸν ἀλέκτορα ἢ Κορινθία. Ὁ ἀλέκτωρ δὲν εἶνε ἐκ τῶν ζώων ἐκείνων τὰ ἅποια ἐλήφθησαν ἐκ τῆς καθαρῶς ἀνατολικῆς τέχνης, ὅπως τὰ κοσμοῦντα γενικῶς τὰ Κορινθιακὰ ἀγγεῖα, ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶνε, ὡς παρετηρήθη ἤδη, ὅτι δὲν ἀπεικονίζεται ὅπως οἱ λέοντες, αἱ τίγρεις ἢ οἱ αἰγαγροὶ κατὰ τρόπον ἀδέξιον καὶ οἰονεὶ κατὰ συνθήκην μεμορφωμένον. Ἀπ' ἀρχῆς ἤδη οἱ εἰκονίσαντες αὐτὸν τεχνίται εἶχον αὐτόν ὑπὸ τὰ ὄμματα, τοιοῦτοτρόπως δὲ παρέστησαν αὐτὸν ζωηρόν, φυσικόν, ἐλεύθερον⁵. Ὁ ἀλέκτωρ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν εἶνε ἀξιοσημειώτον παράδειγμα τῆς παρατηρήσεως ταύτης Ἀρκεῖ δὲ νὰ παραβῆλη τις τοῦτον πρὸς τὸν ἐπὶ τῆς κυρίας εἰκόνος λέοντα ὅπως καταδειχθῇ πόσον εἶνε οὗτος φυσικώτερον ἐκείνου καὶ πραγματικώτερον ἀπεικονισμένος.

Naney, μηνὶ Νοεμβρίῳ 1896.

LOUIS COUVE

¹ Henzey, Compt. Rend. d. Ac. des Insc. 1890. Lechat, Bull. d. e. Hell. 1891, σ. 110. Pottier, (ἐν Dumont Cér. I, σελ. 307). Curtius, Arch. Zeit., 1878, σ. 159.

² Dumont, ἐνθ. ἀνωτ. I, σ. 256-258, 279. Ἐθν. Μουσεῖον ἀριθ. 533, 535, 546.

³ Dumont, ἐνθ. ἀνωτ. I, σ. 299 κέξ. 311, 312 (Pottier).

⁴ Ἐθν. Μουσεῖον, ἀριθ. 333, 984, 985. Dumont, ἐνθ. ἀνωτ. I, σ. 182. σημ. 3. Wilisch, ἐνθ. ἀνωτ. σ. 88.

⁵ Arch. Zeit., 1878, σ. 159 (Curtius).

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ

ΑΝΑΘΗΜΑΤΙΚΑΙ ΤΩ ΑΠΟΛΛΩΝΙ ΥΠΟ ΜΑΚΡΑΙΣ

(συνέχεια τῶν ἐν σελ. 8 κ.έξ., ἀρ. 1 - 16).

Ἐν σελ. 1-32 ἐξέθηκα τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὰ πορίσματα τῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφῶν μέχρις Ἀπριλίου λήξαντος, δημοσιεύσας καὶ δέκα εὐρεθέντας ἕως τότε μαρμαρίνους ἐνεπιγράφους πίνακας ἀναθηματικούς τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς ἢ ὑπ' Ἀκραῖς. Ἐνταῦθα δημοσιεύω καὶ ἄλλους τοιούτους πίνακας εὐρεθέντας ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου μέχρι σήμερον.

ὑπὸ τὸ ἐν ταῖς Μακραῖς σπήλαιον τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐνθα ὁ βράχος εἶνε σχεδὸν καθέτως ἀποκεκομμένος, ἐν τῷ χώρῳ τῷ δεδηλωμένῳ διὰ τοῦ Ω ἐν τῷ ἐν πίν. 1 τοπογραφικῷ σχεδίῳ τῶν ἀνασκαφῶν, ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖον οἰκοδόμημα, οὗ αἱ μὲν τρεῖς πλευραὶ εἶνε ᾠκοδομημέναι ἐκ πώρου λίθου κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα, τὴν δὲ τετάρτην πλευρὰν ἀποτελεῖ αὐτὸς ὁ καθέτως ἀποκεκομμένος βράχος. Ἐπὶ τοῦ νοτιοδυτικοῦ μέρους τοῦ οἰκοδομήματος τούτου εἶνε ἐκτισμένος ὁ τὸ ὕδωρ τῆς Κλειψύδρας περικλείων ναῖσκος τῶν ἀγίων Ἀποστόλων (ἴδ. πίν. 1). Ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος οἰκοδομήματος εὐρέθησαν εἰς μέγα βάθος, ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους ἄλλαι τε ἐπιγραφαὶ (περὶ ὧν προσεχῶς) καὶ οἱ ἐξῆς πίνακες, ἀναθηματικοὶ τῷ ὑπὸ Μακραῖς Ἀπόλλωνι, ὅμοιοι τοῖς ἐν σελ. 8-11 δημοσιευμένοις καὶ ἐν πίν. 4 ἀπεικονισμένοις, καὶ τῶν αὐτῶν ῥωμαικῶν χρόνων.

1. Πίναξ ἐκ λευκοῦ λίθου, κολοβὸς δεξιὰ καὶ ἀριστερά. Σωζόμενον ὕψος 0,25, πλ. 0,19 καὶ πᾶχος 0,35. Ἐντὸς στεφάνου ἐκ κλάδων μύρτου ἐπιγραφή:

Α Γ Α Θ Η Τ Υ Χ Η
Β Α C I Λ Ε Υ C
Ι Α ὘ Ρ Ο Ν Η C I Μ Ο
Φ Υ Λ Α C I Ο C
Π Ο Λ Λ Ω Ν Ι
Υ Π Ο Μ Α

Ἀγαθὴ τύχη.
Βασιλεὺς
Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Ὀνήσιμο[ς]
Φυλάσιος
[Ἀ]πόλλωνι
ὑπὸ Μα[κραῖς].

Ὡς πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα πρβ. τὰς ἐν σελ. 9 καὶ 12, ἀρ. 2 καὶ 14, ἐπιγραφάς.

2. Τεμαχίον πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου (ὑψ. 0,27, πλ. 0,18, πᾶχ. 0,03). Ὁ πίναξ θὰ εἶχε δύο τούλιστον στεφάνους, ὧν ὁ εἰς σώζεται σχεδὸν ὀλόκληρος ἐν τῷ προκειμένῳ τεμαχίῳ. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ στεφάνου τούτου ἐπιγραφή:

Β Α C I Λ Ε Υ C

Ἡ ἑτέρα ἐπιγραφή ἢ δηλοῦσα τὸ ὄνομα τοῦ ἀναθέτου ἄρχοντος βασιλέως θὰ ὑπῆρχεν ἢ ἐν τῷ ἑτέρῳ στεφάνῳ ἢ ἐκτὸς τῶν στεφάνων.

3. Πίναξ ἐκ λευκοῦ λίθου, κολοβὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος. Ὑψ. 0,25, πλ. 0,23, πᾶχ. 0,02. Ἐντὸς στεφάνου ἐκ κλάδων μύρτου ἐπιγραφή:

Π Ο Λ Υ Δ Ι Ν Ο Σ	Πολύαινος
Λ Α Δ Ι Κ Ο Υ	Λαδίκου
Ο Υ Ν Ι Ε Υ Σ	[Σ]ουνιεύς
Λ Ε Μ Α Ρ Χ Η	[πο]λεμαρχή-
5 Σ Α Π Ο Λ Λ	5 [σα]ς Ἀπόλλ-
Ι Υ Π Ο Μ	[ων]ι ὑπὸ Μ-
Ρ Α Ι Σ Α Ν	[α]κραῖς ἀν-
Θ Η Κ	[έ]θηκ-
Ν	[ε]ν.

Ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ Πολύαινος εἶνε υἱός, ὡς φαίνεται, τοῦ ἐν C. I. A. III¹, 122, Λαδίκου Σώζοντος Σουνιεύς, ἀδελφὸς τοῦ Σώζοντος Λαδίκου (C. I. A. III¹ 780^a).

4. Κάτω ἀριστερὸν μέρος πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου (ὑψ. 0,17, πλ. 0,20, πᾶχ. 0,02) μετὰ στεφάνου ἐκ κλάδων μύρτου. Ἐντὸς τοῦ στεφάνου, ἐν τῷ σωζομένῳ κάτω μέρει αὐτοῦ, ἐπιγραφή:

Μ /
 Ο Ζ
 Ο Υ Ε Ν Τ Ι
 Δ Ι Ο Σ

Μ - - -
 ος
 Ούεντί-
 διος.

Θεσμοθέτην . . . Ούεντίδιον ἴδε ἐν τῇ ἐν σελ. 10 ὑπ' ἀρ. 3 ἐπιγραφῇ.

5. Τεμάχιον πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου (ὑψ. 0,12, πλ. 0,11, πάχ. 0,25) ἐν ᾧ σώζεται μέρος στεφάνου καὶ ὑπὸ τοῦτον ἐπιγραφῆ:

Υ Ρ Α Ι C [Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μα]κραῖς.

Ἐκ τῆς ἐν τῷ λίθῳ θέσεως, ἣν ἔχει ἡ ἐπιγραφῆ, φαίνεται ὅτι θὰ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος στέφανος ἀριστερά. Ἡ ἐπιγραφῆ θὰ κατεῖχε τὸ κάτω μέρος τοῦ πίνακος, τὸ μεταξύ τῶν δύο στεφάνων.

Ἄγνωστον ἂν πρέπει νὰ συμπληρώσωμεν [ὑπὸ Μα]κραῖς ἢ ὑπ' Ἄ]κραῖς.

6. Τεμάχιον πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου (ὑψ. 0,14, πλ. 0,15, πάχ. 0,22) ἐν ᾧ σώζεται ἴχνος στεφάνου καὶ ὑπὸ τοῦτον ἐπιγραφῆ:

Α Κ Ρ Α Ι C [Ἀπόλλωνι ὑπὸ] Μακραῖς.

7. Τεμάχιον πίνακος (;) παρεμφεροῦς τοῖς προηγουμένοις, (ὑψ. 0,06, πλ. 0,12, πάχ. 0,35), ἐν ᾧ σώζονται μόνον τάδε:

Λ Η Η Η Λ Ι Ο Σ Αὐρή]λιος
 Α Φ Ρ Ο Δ Ε Ι Τ Ἄφροδείτ[ιος]

Κατὰ τὰ σωζόμενα λείψανα τῶν γραμμάτων δυνάμεθα σχεδὸν μετὰ βεβαιότητος νὰ συμπληρώσωμεν: Αὐρή]λιος. Στεφάνου λείψανον ἐν τῷ λίθῳ δὲν σώζεται (διότι ὀλόκληρον τὸ σωζόμενον τεμάχιον καταλαμβάνεται ὑπὸ τῶν σωζομένων γραμμάτων) ὥστε ἀβέβαιον εἶνε ἂν τὸ τεμάχιον τοῦτο προέρχεται ὄντως ἐκ πίνακος ἀναθηματικοῦ τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς.

8. Ἄνω μέσον τεμάχιον στήλης (ὑψ. 0,18, πλ. 0,13, πάχ. 0,07) μετὰ ταπεινῆς κορωνίδος ἐκ κυματίου καὶ ἄβακος. Σώζονται ἐν αὐτῷ μέρος στεφάνου ἐκ φύλλων μύρτου καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ τάδε τὰ γράμματα:

Σ Π Ο Λ Υ - - - ς Πολυ-
 Μ Α Ρ Α - - - Μαρχ-
 Π Ι [θώνιος ἐ]πι
 Υ Α Ρ - - - υ ἄρ-
 Σ [χοντος:] - - ς
 = - - - - -
 Υ - - - - - υ

Καὶ ἡ ἐπιγραφῆ αὕτη ἦτο ἀναθηματική, ὡς φαίνεται, τῷ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς.

9. Πίναξ ἐκ λευκοῦ λίθου, κολλοῦς, (ὑψ. 0,23 σωζόμενον πλάτος 0,21 πάχ. 0,023) φέρων ἐντὸς στεφάνου ἐκ κλάδου μύρτου τὴν ἐξῆς ἐπιγραφῆν:

ΑΡΧΟΝΤΟΣ	Ἄρχοντος
ΑΡΕΙΟΥΤΟΥ	Ἄρειου τῶ[υ]
ΝΙΚΑΝΟΡC	Νικάνορο[ς]
ΕΞ ΟΙΟΥ	Ἐξ Οἴου]

Οἱ τὸν στέφανον ἀποτελοῦντες δύο κλάδοι μύρτου εἶναι συνδεδεμένοι διὰ ταινίας ἀποτελουμένης ἐκ δύο ὄψεων

Ἄρχων Ἄρειος Νικάνορος δὲν μοὶ εἶναι γνωστός. Νικάνορ ἐξ Οἴου ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἐν CIA. III¹, 1145, ἐπιγραφῇ.

11-13. Τέσσαρα διάφορα τεμάχια πίνακων ἐκ λευκοῦ λίθου παρεμφερῶν τοῖς προηγουμένοις. Σώζεται ἐν ἐκάστῳ τούτων τεμάχιον τοῦ ἐκ μύρτου στεφάνου, οὐδὲν ἕμως γράμμα.

14. Δύο προσαρμύζοντα τεμάχια πίνακος ἐκ λευκοῦ λίθου. Σωζόμενον ὕψος 0,23 καὶ πλάτος 0,53. Πάχος 0,032. Εὐρέθησαν ἀμφοτέρα οὐχὶ μὲν ἐντὸς τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου τούτου μνημονευομένου ἀρχαίου οἰκοδομήματος ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ, ὑπὸ πὰς Μακρὰς ὅμως, εἰς ἀπόστασιν τριῶν περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ ρηθέντος οἰκοδομήματος.

Σώζεται ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ πλεῖστον μέρος δύο στεφάνων ἐκ κλάδων μύρτου, συνδεδεμένων κατὰ τὸ σύνηθες διὰ ταινίας ἐγούσης σχῆμα δύο ὄψεων. Ὑπὸ τοὺς στεφάνους ἐπιγραφῆ μεγάλης σχετικῶς γράμματα:

Π Ο Λ Λ Ω Ν Ι Ἀπόλλωνι [ὑπὸ Μακραῖς]

Ἐντὸς δὲ τῶν στεφάνων, ἐν μὲν τῷ ἀριστερᾷ κειμένῳ:

Ο Γ	Τ Ε Υ	ὁ γ[ραμμα]τεύ-
Σ Α Σ Τ Ο Υ Σ Υ		σας τοῦ συ-
.....		[νεδρείου]
Ι Ο Σ Π Ρ Ο Υ C		.ος Π[οπλίου] Ροῦ[φος]

Ἐν δὲ τῷ δεξιᾷ:

Ο Π C	ὁ π[ολεμαρχή-]
Σ Α Σ Π C	σας Π. . . .
Ο Υ Ε Ν Τ Ι Δ Ι	Ούεντίδιο[ς]
Ρ Ο Υ Φ Ο Σ	Ροῦφος.

Τὰ γράμματα εἶνε τὸ πλεῖστον ἐξηλειμμένα. Πρβ. τὴν ἐν σελ. 12, ἀρ. 13 (ὁ γραμματεύσας τοῦ συνεδρίου, ἐπιγραφὴν).

15. Τεμάχιον λίθου (σώζομενον ὕψος 0,15, πλ. 0,12 καὶ πᾶχ. 0,05) ἐν ᾧ σώζεται μέρος στεφάνου καὶ ἐντὸς αὐτοῦ ἐπιγραφὴ:

Γ Α Ι Ο Σ	Γάιος
Ι Ο Υ Λ Ι Ο Σ	Ίούλιος
Α Τ Τ Ι Κ Ο Σ	Ἀττικὸς
Ε	[ε - - -

Ἀμφίβαλον εἶνε ἂν ὁ λίθος οὗτος προέρχεται ἐκ πίνακος οἷοι οἱ προηγούμενοι. Σημειωτέον δὲ ὅτι εὐρέθη καὶ οὗτος ἐκτὸς μὲν τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου τούτου μνημονευομένου ἀρχαίου οικοδομήματος ἀλλ' ὑπὸ τὰς Μακράς, πλησίον τοῦ μέρους ἐν ᾧ εὐρέθη καὶ ὁ προηγούμενος πίναξ.

Προστιθεμένων τῶν πινάκων τούτων τοῖς ἐν σελ. 8-14, ὑπ' ἀρ. 1-16, δημοσιευμένοις, ἔχομεν ἐν ὄλῳ περὶ τὰ τριάκοντα ἀναθήματα προσενεχθέντα ὑπὸ τῶν ἐν Ἀθήναις ἀρχόντων τῶ ἐν ταῖς Μακραῖς, ἐν τῷ σπηλαίῳ Β (ἴδε πίν. 1, Β), λατρευομένῳ Ἀπόλλωνι.

Τὰ ἐπιγραφικὰ ταῦτα ἀναθήματα προσέφερον οἱ ἄρχοντες τῶ ἐν ταῖς Μακραῖς Ἀπόλλωνι ἕνεκα τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸν ἐνταῦθα λατρευόμενον Ἀπόλλωνα, πατέρα τοῦ γεννάρχου τῶν Ἀθηναίων Ἴωνος, καθ' ἃ ἐξέθηκα ἐν σελ. 23. Πρὸς τῶ ἐκεῖ δὲ μνημονευθέντι περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος τούτου, ὡς Ἀπόλλωνος πατρῶος, χωρίῳ τοῦ Δημοσθένους, ἀναφέρω ἐνταῦθα καὶ τόδε τὸ χωρίον τοῦ Πλάτωνος (Εὐθύδημος, 302 C): «οὐκ ἔστιν, ἦν δ' ἐγώ, αὕτη ἡ ἐπωνυμία (Ζεὺς πατρῶος) Ἰώνων οὐδενί, οὐθ' ὅσοι ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως ἀπωρισμένοι εἰσὶν οὐθ' ἡμῖν, ἀλλὰ Ἀπόλλων πατρῶος διὰ τὴν τοῦ Ἴωνος γένεσιν».

Σημειωτέον δὲ ὅτι τοιαύτης οὔσης τῆς σχέσεως

τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν ἐν ταῖς Μακραῖς Ἀπόλλωνα δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι καὶ τὸν ὄρκον, ἐν οὗτοι τὸ δεῦτερον ὤμνουν, κατ' Ἀριστοτέλη, (ἴδε σ. 23) ἀναβάντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν¹, ὤμνουν πρὸ τοῦ ἐν ταῖς Μακραῖς βωμοῦ (ἴδ. σ. 15) τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀφ' οὗ ἄλλως διὰ τοῦ ὄρκου τούτου ὑπέσχοντο, ἂν παραβῶσι τινὰ τῶν θεσμῶν, ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσόμετρον ἀναθήσειν ἐν Δελφοῖς καὶ ἀφ' οὗ τὸ ἐν ταῖς Μακραῖς ἱερὸν ἦτο ἐν Ἀθήναις ὅ,τι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν προσκρούει εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους ἀορίστως ἐκφραζομένου, μὴ ὀρίζοντος δηλ. ποῦ τῆς Ἀκροπόλεως ὤμνουν οἱ ἄρχοντες, διότι αἱ Μακραὶ ναὶ μὲν κείνται ἐκτὸς τοῦ πείγους τῆς Ἀκροπόλεως ἀλλ' ὑψηλά, ἐν τῷ βράχῳ, συγκοινωνοῦσι δ' ἀμέσως μετὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τῆς Ἀκροπόλεως διὰ τῆς ἐν τῷ βράχῳ κλίμακος θ-κ-λ-μ καὶ τῆς θυρίδος ν (ἴδ. σ. 26-27), ὥστε εὐλόγως δύνανται νὰ ἐκκληθῶσιν ὡς ἀποτελοῦσαι μέρος τῆς Ἀκροπόλεως, ἀφ' οὗ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι τὸν ὑπὲρ τὸ Διονυσιακὸν θέατρον τάφον τοῦ Κάλῳ, τὸ ὕδωρ τῆς Κλεψύδρας καὶ τὸ ἱερὸν τῆς Δήμητρος Χλόης (ἃ κείνται ἐκτὸς τῆς Ἀκροπόλεως καὶ δὴ οὐχί τοσοῦτον ὑψηλά, ἐν τῷ βράχῳ, ὡς αἱ Μακραὶ, ἀλλὰ χαμηλότερον), ἐξελάμβανον ἐνίοτε ὡς κείμενα ἐν αὐτῇ τῇ Ἀκροπόλει². Ἡ ἔκφρασις ἄρα τοῦ Ἀριστοτέλους «εἰς τὴν Ἀκρόπολιν βαδίζουσι καὶ ἐκεῖ ταῦτ' ὀμνύουσι» δύνατον νὰ ἐκκληθῆ ὡς μὴ ἀποκλείουσα τὰς Μακράς. Κατ' ἀκολουθίαν ἢ ἀνωτέρω εἰκασία εὐλογοφανῆς εἶνε. Ταύτης δὲ δεκτῆς γενομένης, ἔτι μᾶλλον καταφαίνεται ὁ λόγος δι' ὃν οἱ ἄρχοντες ἀνέθετον τῶ Ἀπόλλωνι ὑπὸ Μακραῖς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀναθήματα πρὸς ἔνδειξιν ὅτι ἐτήρησαν τὸν ὄρκον τῶν καὶ πιστῶς διεξήγαγον τὰ τῆς ἑαυτῶν ἀρχῆς.

¹ Ἀθήνησι τῇ 15 Ἰουνίου 1897

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

¹ «Ἐντεθεν (ἀπὸ τοῦ λίθου τοῦ παρά τὴν Βασιλεῖον Στοάν) δ' ὀμνύσαντες εἰς Ἀκρόπολιν βοδίζουσιν καὶ πάλιν ἐκεῖ ταῦτ' ὀμνύουσι καὶ μετὰ ταῦτ' εἰς τὴν ἀρχὴν εἰσερχονται». (Ἀριστ. Ἀθην. Πολιτ. LX, 5).

² Περὶ τοῦ τάφου τοῦ Κάλῳ ὁ Σχολιαστὴς (I, 368,14) τοῦ Δουκ. Ἀλιεῖς (42: ἐννοί δὲ καὶ κατὰ τὸν τοῦ Κάλῳ τάφον ἀνέρπουσιν [δηλ. ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως]) λέγει τάδε: «ὁ μὲν Κάλῳς ἦρος παλαιὸς ἐν τῇ Ἀκροπόλει τεθαμμένος».

Περὶ δὲ τοῦ ὕδατος τῆς Κλεψύδρας ὁ Σχολιαστὴς τῶν Ὀρνίθων τοῦ Ἀριστοφάνους (1694) λέγει τάδε: «Κρήνη ἐν Ἀκροπόλει ἢ Κλεψύδρα, ἧς Ἴστρος ἐν τῇ 16' μέμνηται», τὰ παρά τοῖς συγγραφεῦσιν ἀναλεγόμενος».

Περὶ δὲ τοῦ ἱεροῦ τῆς Δήμητρος Χλόης ὁ Σχολιαστὴς τῆς Λυσιστρατῆς τοῦ Ἀριστοφάνους (830 κ.έ.) λέγει τάδε: «Χλόης Δήμητρος ἱερὸν ἐν Ἀκροπόλει» (κατὰ Φιλόχορον).

Η ΚΩΛΙΑΣ ΑΚΡΑ

Περίεργος διαφωνία τοῦ γεωγράφου Στράβωνος καὶ τοῦ Παυσανίου εἶνε ἢ ἐν τοῖς περὶ Κωλιάδος ἄκρας. Ἐνεκα τούτου καὶ οἱ περὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Ἀττικῆς ἐν γένει καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἰδίᾳ ἀσχοληθέντες ἡμεδαποὶ τε καὶ ξένοι ἀρχαιολόγοι διαφωνοῦσι περὶ τῆς θέσεως τῆς ἄκρας ταύτης. Ὅσοι τούτων συντάσσονται τῷ Στράβωνι τοποθετοῦσι τὴν Κωλιάδα ἄκραν ἐπὶ τινος τῶν ἀκρωτηρίων τῆς Βάρης, ἔτσι δὲ βασιζόμενοι εἰς τὴν μαρτυρίαν τοῦ Παυσανίου τιθέασιν αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ λιμένος τοῦ Παλαιοῦ Φαλήρου, μέτρα τινὰ μακρὰν τοῦ ναύσκου τοῦ Ἁγίου Γεωργίου κατὰ τὴν θέσιν «*Τρεῖς Πύργοι*».

Ἡ διαφορὰ, ὡς βλέπει ὁ ἀναγνώστης, εἶνε σπουδαία. Ἐν τῇ περὶ τῶν δήμων τῆς Ἀττικῆς πραγματείᾳ μου¹ ἐζήτησα νὰ συμβιβάσω τοὺς δύο ἀρχαίους συγγραφεῖς, τὸν Παυσανίαν καὶ τὸν Στράβωνα, διὰ διορθώσεως τοῦ κειμένου τοῦ τελευταίου· καὶ σήμερον δ' ἐμμένω ἐν τῇ γνώμῃ μου ἐκείνῃ ὅτι τὸ χωρίον τοῦ Στράβωνος ἔπαθεν ἐν τούτῳ μετὰπτωσιν λέξεων. Ἄλλ' εἶνε ἀνάγκη πρῶτον νὰ ἐρίσω καθαρῶς τὸ ζήτημα πρὶν προτείνω τὴν διορθωσιν, ἵνα ὁ ἀναγνώστης κρίνῃ κάλλιον περὶ τοῦ πράγματος.

Καὶ ὁ μὲν Παυσανίας λέγει ῥητῶς² «*Ἀπέχει δὲ σταδίους εἴκοσιν ἄκρα Κωλιάς. ἐς ταύτην γθβαρέντος τοῦ ναυτικοῦ τοῦ Μήδων, κατήνεγκεν ὁ κλέδων τὰ ναύγια, Κωλιάδος δὲ ἐστὶν ἐνταῦθα Ἀφροδίτης ἄγαλμα . . .*».

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Παυσανίας περὶ Φαλήρου εὐθὺς ἀνωτέρω ποιεῖται λόγον, τὸ ἀπέχει δέον νὰ ἐννοηθῇ ἀπὸ Φαλήρου. Οἱ ἀκολουθοῦντες λοιπὸν τῷ Παυσανίᾳ ἀρχαιολόγοι ἐὰν κατορθώσωσι νὰ εὕρωσι τὴν ἀκριβῆ θέσιν τοῦ λιμένος Φαλήρου δὲν ἔχουσιν ἢ νὰ ὑπολογίσωσιν εἴκοσι στάδια ἀπ' αὐτοῦ, ὅπως τοποθετήσωσι τὴν Κωλιάδα ἄκραν. Οὕτως ἔπραξεν ὁ περιώνυμος Ἁγγλος συνταγματάρχης W. Leake³: ἀπεδέξατο ὡς Κωλιάδα τὴν ἄκραν γῆς τὴν ἐν τῷ Παλαιῷ Φαλήρῳ, ἐκεῖ ἐνθα κεῖται σήμερον τὸ ξενοδοχεῖον Πρινοπούλου, καθόσον οὗτος

ὡς Φάληρον ὑπελάμβανε τὸν μικρὸν λιμενίσκον Κουμουνοῦρου, ὀπόθεν ἢ εἰς το σημερινὸν Παλαιὸν ἀπόστασις εἶνε ἀκριβῶς εἴκοσι στάδια. Τούτῳ δὲ συμφωνοῦσι πλείστοι ἀρχαιολόγοι καὶ οἱ ἐκπονήσαντες τὸν τῆς Ἀττικῆς χάρτην τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου, Kaupert καὶ Curtius.

Πρὸς ἐπίφρῳσιν τῆς γνώμης ταύτης ἐπιπροσθέτω, ὅτι ὁ Παυσανίας ὀλίγον πρὶν ἢ εἰσέλθῃ εἰς Ἀθήνας λαλῶν περὶ τῶν λιμένων αὐτῆς, ἀναφέρει κατὰ σειρὰν τὸν Πειραιᾶ, τὴν Μουνυχίαν, τὸ Φάληρον, εἶτα δὲ τὴν Κωλιάδα ἄκραν, ὥστε κατὰ τὸ γενικὸν πνεῦμα τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Παυσανίου δὲν πρόκειται περὶ ἄκρας λίαν ἀπομακρυσμένης καὶ μόλις ὄρατῆς ἀπὸ Φαλήρου, ἀλλὰ περὶ λίαν πλησιοχώρου θέσεως.

Ἰδόμεν νῦν τί λέγει περὶ Κωλιάδος ἄκρας ὁ Στράβων¹. «*Μετὰ δὲ τὸν Πειραιᾶ Φαληρεῖς δήμος ἐν τῇ ἐφρεξῆς παραλίᾳ. εἶθ' Ἀλιμοῖοι, Αἰξωνεῖς, Ἀλαιεῖς οἱ Αἰξωνικοί, Ἀναγνῶοιοι, εἶτα Θωραιεῖς, Δαμπρεῖς, Αἰγυλιεῖς, Ἀναγλώοιοι, Ἀζηριεῖς. Οὗτοι μὲν οἱ μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ Σουρίου· μετὰ δὲ τῶν λεχθέντων δήμων μικρὰ ἄκρα πρώτη μετὰ τοὺς Αἰξωνεῖς Ζωστήρ, εἶτ' ἄλλη μετὰ Θωραιεῖς Ἀστυπάλαια . . . περὶ δὲ Ἀνάγλυστόν ἐστι καὶ τὸ Πανεῖον καὶ τὸ τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης ἱερόν, εἰς δὲν τόπον ἐκκυμανθῆναι τὰ τελευταῖα τὰ ἐκ τῆς περὶ Σαλαμίνα ναυμαχίας τῆς Περσικῆς ναύγια φασί . . .*».

Κατὰ τὸ γράμμα λοιπὸν τοῦ κειμένου τούτου, ἢ Κωλιάς ἄκρα θετέα περὶ τὴν ἀκτὴν τὴν σήμερον λεγομένην Ἀνάβυστος (Ἀνάβλυστος) δύο μόνον δήμους ἐντεῦθεν τοῦ Σουρίου². Ταιούτη ὁμως ἐρμηνεῖα θὰ ἀπετέλει τρανοτάτην ἀντίφασιν πρὸς τὸ ἀνωτέρω παρατεθὲν χωρίον τοῦ Παυσανίου καὶ δὲν εἶνε ὀρθῆς κριτικῆς ἔργον νὰ διαφωνήσωμεν ἐν τῷ ζήτηματι τούτῳ πρὸς τὸν Παυσανίαν, οὗ πολυλαχῶς ἢ ἀξιοπιστία εἶνε σεβαστή. Ἀφ' ἑτέρου δέον

¹ Θ, 398.

² Ὡς Κωλιάδα ἄκρα ὁ Γάλλος Hamriot (Recherches sur la Topographie des Dèmes de l'Attique 1853 p. 213) ἀκολουθήσας κατὰ γράμμα τῷ Στράβωνι ἐξέλεξε τὸν Ἁγίον Νικόλαον τῆς Βάρης, θεωρῶν ὡς ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς γνώμης του τὴν φωνητικὴν ἀναλογίαν μεταξὺ τῶν λέξεων Νικόλαος καὶ Κωλιάς. Καθ' ἡμᾶς ἡ ἀναλογία αὕτη εἶνε ἀτυχεστάτη, διότι ὁ Ἁγ. Νικόλαος διετίξατο συνήθως τὸν Ποσειδῶνα.

¹ Die Demen von Attika Leipzig 1886 S. 48.

² Παυσανίας I, 1, 5.

³ W. Leake Die Demen von Attika (Westerman μετέφρασις) σελ. 45.

νά ὁμολογήσωμεν μετὰ τοῦ Leake, ὅτι ὁ Στράβων, προκειμένου περὶ τῶν παραλίων δήμων τῆς Ἀττικῆς, ἀποδεικνύει ἐξαιρετικὴν σαφήνειαν καὶ ἀκριβείαν, ἴσως διότι κατὰ θάλασσαν περιηγούμενος περιέγραψε τοὺς δήμους τούτους, οἵτινες εἶνε σήμερον ἀκριβῶς, χάρις τῷ Στράβωνι οἱ κάλλιον γνωστοὶ τῆς ὅλης Ἀττικῆς καὶ ἤττον ἀμφισβητήσιμοι. Πρὸς ἄρσιν λοιπὸν τῆς διαφωνίας ταύτης τοῦ κειμένου τοῦ Στράβωνος, οὗ τὴν φθορὰν ἐν τῇ περὶ «*Δήμων τῆς Ἰττικῆς*» πραγματείας ἡμῶν ὑπεδείξαμεν, προτείνομεν νῦν νὰ διορθωθῇ ὡς ἐξῆς: «*Μεταξὺ δὲ τῶν λεχθέντων δήμων μακρὰ ἄκρα πρώτη Κωλιάς καὶ τὸ τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης ἱερὸν εἰς ὃν τόπον ἐκαυμαθῆναι τὰ τελευταῖα τὰ ἐκ τῆς περὶ Σαλαμῖνα ναυμαχίας τῆς Περσικῆς ναυῖα φασί*» . . . εἴτ' ἄλλη μετὰ τοὺς Αἰζωνέας Ζωστήρ κτλ.

Ἄλλ' ἡ τοποθέτησις τῆς Κωλιάδος ἄκρας ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Παλαιῦ Φαλήρου, ἢ ὑπὸ τοῦ Leake πρῶτον γενομένη, καὶ ἐσχάτως ὑπὸ τοῦ γερμανικοῦ Χάρτου ἐπικυρωθεῖσα, μοὶ φαίνεται πλημμελής.

Ὁ Leake, ὅστις ἀπεδέχετο ὡς λιμένα τοῦ Φαλήρου τὸν λιμενίσκον τοῦ Κουμουνοῦρου, κάτωθεν τῆς Μουρυχίας, εἶχε δίκαιον, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς αὐτοῦ, τοποθετῶν ἐν τῇ θέσει τῶν Τριῶν Πύργων ἐν Παλαιῷ Φαλήρῳ τὴν Κωλιάδα ἄκραν. Ἄλλ' οἱ γερμανοὶ ἐπιστήμονες, οἵτινες ἰδιαιτέρον λιμένα Φάληρον δὲν ἐρίζουσιν, ἀλλ' ἐλόκληρον τὸν ἀπὸ Καστέλλας μέχρις Ἀγίου Γεωργίου (Παλαιὸν Φάληρον) κόλπον ἐνομάζουσι Φάληρον, ποῦ στηριζόμενοι ἐποποθέτησαν τόσῳ ἐγγὺς τὴν Κωλιάδα ἄκραν; Ἐκ τίνος σημείου τοῦ Φαληρικοῦ κόλπου πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι τὰ εἴκοσι στάδια ἅπερ ὁ Πausanias λέγει ὅτι ἀπέχει τὸ Φάληρον τῆς Κωλιάδος ἄκρας; Ἡμεῖς τοῦλάχιστον νομίζομεν ὅτι ὑπάρχει λόγος ἰδιαιτέρος νὰ προτιμηθῇ ὡς Κωλιάς ἢ σημερινὴ ἄκρα ἐφ' ἧς ὁ Ἅγιος Κοσμάς¹ ὅπου καὶ ἡ διάσωσις μέχρι σήμερον τοῦ ναοῦ τούτου δύναται νὰ πείσῃ ἡμᾶς περὶ τῆς ὑπάρξεως ἀρχαίου ναοῦ κατὰ τὴν θέσιν ταύτην, ὅσος ἦτο ὁ

ὑπὸ τοῦ Στράβωνος καὶ τῶν ἄλλων συγγραφέων μνημονευόμενος ναὸς τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης.

Εἰς ἐπίρρωσιν τῆς γνώμης ἡμῶν ταύτης ἔρχεται καὶ τὸ ἐξῆς λίαν περιέργον² ὅτι, ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τοῦ Παλαιῦ Φαλήρου, μέχρι τοῦ Ἁγίου Νικολάου τῆς Βάρης, δὲν ὑπάρχει σήμερον ἄλλη ἐκκλησία ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, πλην τῆς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, οὐδὲ ὁ Πausanias ἢ ὁ Στράβων ἀναφέρει ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἀκτῆς ἄλλο ἱερὸν πλην τοῦ τῆς Κωλιάδος Ἀφροδίτης. Ἐπειτα δὲ καὶ οὐδεμίαν ἄλλη ἄκρα τόσον ἐξέχει εἰς τὴν θάλασσαν ὅσον ὁ Ἅγιος Κοσμάς. Εἰς ἐπίμετρον δὲ ἐν τοῖς «*Δήμοις τῆς Ἀττικῆς*» ἀναφέρω καὶ ἄλλους λόγους τεχνικούς, οὓς περιττὸν θεωρῶ νὰ ἐπαναλάβω ἐνταῦθα³, προσθέτω μόνον ὅτι ἡ μετατροπὴ τῶν εἰδωλολατρικῶν ἱερῶν εἰς χριστιανικοὺς ναοὺς ἐγένετο τῶν μὲν διασῆμων ἤτοι τῶν μεγάλων θεῶν καθ' ὠρισμένους τινὰς κανόνας, ὅσων τὸ τῆς Ἀθηνᾶς εἰς Παναγίαν, τὸ τοῦ Ποσειδῶνος εἰς Ἅγιον Νικόλαον, τὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ Θησέως εἰς Ἅγιον Γεώργιον ἢ Ἅγιον Δημήτριον, ἀλλὰ τῶν ἤττον διασῆμων ἢ μετατροπὴ ἐγένετο, ὡς παρατηρεῖ ὁ Leake, σχεδὸν τυχαίως καὶ πολλάκις λόγῳ τοῦ ὁμοῦ τῆς πρώτης συλλαβῆς τῶν ἀντιστοίχων ἱερῶν ἰδρυμάτων, ὅσων Κωλιάς — Κοσμάς.

Περατοῦντες τὴν μικρὰν ἡμῶν ταύτην διατριβὴν λέγομεν, ὅτι τὰ ἀγγεῖα τὰ ἐκ τῆς Κωλιάδος γῆς κατὰ τὴν ἀρχαιότητα κατασκευαζόμενα ἦσαν περιώνυμα διὰ τὴν λεπτότητα αὐτῶν καὶ διὰ τὸν χρωματισμὸν. Σήμερον δὲ μόνον κατὰ τὴν θέσιν τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ ἡ γῆ δύναται νὰ παράσγῃ ἀργίλον ἀρίστης ποιότητος, ἐνῶ κατὰ τὸ Παλαιὸν Φάληρον ἐπὶ τῆς ἀκτῆς ἢ γῆ εἶνε ἀπανταχοῦ ἀμύδης καὶ ἐπομένως ἀκατάλληλος εἰς κατασκευὴν ἀγγείων⁴.

ΣΗΜ. Ἐν ταῖς πέρυσι γενομέναις ἐν Παλαιῷ Φαλήρῳ ὑπερθεῖν τοῦ ξενοδοχείου Δ. Πρινοπούλου ἀνασκαφαὶς ὑπὸ τοῦ ἐταίρου τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου Th. Wiegant, οὐδὲν ἄξιον λόγου μνημεῖον, δυνάμενον νὰ πιστώσῃ τὴν αὐτῇ ὑπαρξίν ἀρχαίου ναοῦ, εὐρέθη, πλην ὀλίγων βωμαϊκῆς ἐποχῆς θεμελίων ἐξοικτικῆς ἐπαύσεως. Πρβ. Mittheilungen des K. deutschen arch. Inst. Συνεδρία 3 Ἰανουαρίου 1896.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Milchhöfer ὁ τὸ κείμενον τοῦ Χάρτου τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου συγγράψας, ἀποδέχεται νῦν ὡς Κωλιάδα ἄκραν τὸν Ἅγιον Κοσμᾶν.

³ Die Demen von Attika ἐνθ' ἀνωτέρω.

⁴ Ἀθηναιοὶ Δειπνοσοφιστῆς XI, 64.

¹ Τὴν θεωρίαν ταύτην προσθεῖει καὶ ὁ ἄλλοτε καθηγητὴς τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου αἰσθητὸς H. N. Ulrichs ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ Topographie der Häfen von Athen. Ἰδὲ τὸν Χάρτην καὶ τὰς σελίδας 674-676.

² Καθ' ἃ δὲ προφορικῶς μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὁ καθηγητὴς κ. Arthur

ΜΗΤΡΑΙ ΚΑΙ ΣΙΦΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

(Πιν. 7, 8).

Ι. Μήτραι

Ἐν τινι τῶν οἰκημάτων τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν, ἅτινα ἀπεκαλύφθησαν τὸ 1890 ἀριστερὰ τῶ ἀνερχομένῳ τὴν μεγάλην ἀπὸ τῆς πύλης τῶν λεόντων πρὸς τὰ ὑψηλότερα μέρη τῆς ἀκροπόλεως ἄγουσαν ἀνάβασιν, ἀνεκαλύφθη μήτρα λίθου γρανίτου ἔχουσα μῆκος 0,133 μ., πλάτος 0,072 μ., πάχος 0,03 μ. καὶ φέρουσα τύπους ἐγγεγλυμμένους ἐπ' ἀμροτέρων τῶν ὄψεων¹ ἧτοι ἐπὶ τῆς μιᾶς μὲν (πίν. 7, 1) τύπον ἑνὸς ἐπιμήκους ἐξαρθήματος συνηθεστάτου ἐν τῇ μυκηναϊκῇ τέχνῃ¹ καὶ ἑνὸς ναυτίλου, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας, τῆς μὴ ἀπεικονισθείσης, μόνον τὸν τύπον ἐξαρθήματος ὁμοίου μὲν τῶ πρώτῳ ἐν τοῖς πλείστοις, διαφέροντος ὅμως κατὰ τὸ μέγεθος καὶ ἐν τισὶ λεπτομερείαις.

Ἄλλαι δύο μήτραι, ἡ μὲν ἐκ τοῦ αὐτοῦ λίθου, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἀνωτέρω, ἡ δὲ βασάλτου, ὡσαύτως ἐκ τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν προερχόμεναι, εἶναι πρὸ πολλοῦ γνωσταί². Ἡ μία ἐξ αὐτῶν εἶναι πλακωτὴ καὶ φέρει ἐπ' ἀμροτέρων τῶν πλευρῶν τύπους, ὧν τινες διατηροῦνται καλῶς, ἐνῶ ἄλλων σώζονται λείψανα μόνον μᾶλλον ἢ ἥττον ἀμυδρά³ ἐκ τούτων τῶν ἡμισθέστων διακρίνονται ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τὰ ἔγνη τεσσάρων κοσμημάτων παρεμφερῶν τῶ ἀριθμῷ δύο καὶ — παρὰ τὸν τύπον τοῦ πολύποδος — ἄλλα ἔγνη κοσμημάτων, ὧν τὸ σχῆμα δὲν δύναται νὰ ἰρισθῇ μετ' ἀκριβείας· ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, τῆς κάτω ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Schliemann, φαίνονται τὰ λείψανα κόγχης. Ἀξιοσημείωτον δ' ἐν τούτοις εἶναι, ὅτι οἱ ἐξίτηλοι οὗτοι τύποι δὲν ἀπετρίβθησαν ἕνεκα συγχύης χρήσεως, ἀλλ' ἀπεξέστησαν προφανῶς ἐπίτηδες ὅπως ἐγγλυφῶσι νέοι· ὁ τύπος τοῦ πολύποδος τοῦλάχιστον φαίνεται ὅτι ἐν μέρει κεῖται ἐπὶ ἀρχαιοτέρου κοσμήματος.

Ἡ ἄλλη ἐν ταῖς αὐταῖς ἀνασκευαῖς ἀνεκαλυφθεῖσα μήτρα εἶναι κυβικὴ καὶ φέρει τύπους ἐπὶ πέντε πλευρῶν, ὧν αἱ τέσσαρες μόναι ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ Schliemann· ἐπὶ τῆς πέμπτης, ἣν ἡμεῖς ἀπεικονίσσαμεν πίν. 7, 2, ὑπάρχει τύπος ψήφου ἐπιμήκους καὶ μικρὸν μέρος ἡμιστρογγύλου κανόνος φέροντος ἐκτύπους σπείρας¹, ἐπὶ δὲ τῆς ἕκτης μόνον δύο μικραὶ ἀβαθεῖς κοιλότητες. Περὶ τῆς πλευρᾶς, ἧς ἡ εἰκὼν εὐρηται παρὰ Schliemann εἰκ. 163 κάτω δεξιᾷ, παρατηρῶ ὅτι ἔφερε τύπον ἐξαρθήματος παρεμφεροῦς πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς ἄλλης μήτρας καὶ ἐπὶ τῆς νῦν τὸ πρῶτον δημοσιευομένης δις ἀπαντῶντα, σώζεται ὅμως σήμερον μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ τύπου, διότι ἡ μήτρα αὕτη ἦτο ἀρχικῶς διπλασία τοῦλάχιστον τὸ μῆκος, ἀπέκοπη δὲ μέγα μέρος αὐτῆς — ἴσως διότι ἐβλάβη — καὶ οὕτω ἔμεινε μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ ἐξαρθήματος ἕνεκα τοῦ αὐτοῦ λόγου καὶ τοῦ ἡμιστρογγύλου κανόνος μετὰ τῶν σπειρῶν, τοῦ ἐπὶ τῆς πέμπτης πλευρᾶς, ἔμεινε μόνον ἡ ἀρχή. Ἐπὶ τῆς νέας πλευρᾶς δὲ, τῆς σχηματισθείσης μετὰ τὴν ἀποκοπήν, ἐσκαλίσθησαν αἱ δύο ἀβαθεῖς μικραὶ κοιλότητες, ἃς ἀνεφέραμεν καὶ αἵτινες ἴσως δηλοῦσιν, ὅτι ἐσκόπουν νὰ ἐγγλύψωσι νέον τύπον.

Τετάρτη πλακωτὴ μήτρα εὐρηται ἐν τῶ μουσεῖῳ τοῦ Βερολίνου ἐκ Μ. Ἀσίας προερχομένη καὶ ἐν Σμύρνῃ ἀγορασθεῖσα, εἶναι δ' ἐξ ἀγαλματολίθου καὶ φέρει ἐπὶ τῆς μιᾶς πλευρᾶς τρεῖς τύπους, ὧν εἷς ναυτίλου καὶ ἄλλος καρδιοσχήμου φύλλου². Τέλος ἐν τῇ ἀκροπόλει Μυκηνῶν ἔχει ἀνεκαλυφθῆ καὶ πέμπτης μήτρας μικρὸν τεμάχιον, ἐξ οὗ σώζονται δύο τύποι ψήφου σχήματος ὡς ἐν πίν. 7, 2 περιήπου.

Ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν μητρῶν τούτων ἤδη ὁ Milehlhöfer³ παρατήρησεν ὅτι ὁ ἐπὶ τῆς δευτέρας ὑπάρχων τύπος κωνοειδοῦς κοσμήματος ἀπο-

¹ Πρὸβ. π. γ. Kuppelgrab von Menidi πίν. IV 27. Ἀθηναίου τόμ. VI πίν. 4.

Schliemann Mycenes εἰκ. 162 καὶ 163. Ἡ δευτέρα καὶ παρὰ Schuchhardt Schliemann's Ausgrabungen² εἰκ. 297.

¹ Πρὸβ. Bulletin de corresp. hell. II (1878) πίν. 13, 5, ἐνθα ὅμως ὁ κανὼν εἶναι ἐπίπεδος.

² Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen εἰκ. 20.

³ Athen. Mittheilungen 1887 σ. 173.

δεικνύει, ὅτι οἱ ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ Schliemann ἀνακαλυφθέντες κῶνοι ἐξ ὑαλομάζης¹ ἐνταῦθα κατεσκευάζοντο. Ὁ Schuehhardt² δὲν διαφωνεῖ πρὸς ταῦτα, διότι φρονεῖ ὅτι αἱ μῆτραι ἐχρησίμευον πρὸς δύο σκοπούς, ὅπως τυπῶνται δηλαδὴ ἐν αὐταῖς τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος κοσμήματα καὶ συγγρόνως ὅπως πλάττωνται τὰ ἐκ γῆς ὀπτῆς· διότι οὗτος, συμφώνως τῇ γνώμῃ τοῦ Landerer³, παραδέχεται ὅτι ἡ συνήθως ὑαλόμαζα λεγομένη εἶναι ἄργιλος ὠπτημένη ἐν πολλῶ πυρὶ καὶ περιηλειμμένη ὑάλωσιν μολύβδου. Τοῦναντίον ὁ Helbig⁴, ὅστις ἐπίσης ἀκολουθεῖ τῇ γνώμῃ τοῦ Landerer καὶ ὀνομάζει τὴν ὕλην τῶν κῶνων καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς κοσμημάτων «εἰδός τι φαβεντιανῆς (faience)», ἰσχυρίζεται συμφώνως τῇ ὅλῃ περὶ τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης θεωρίᾳ του, ὅτι τὰ ἐν λόγῳ κοσμήματα εἶναι φοινικικά, ἐν Ἑλλάδι δέ, λέγει, κατεσκευάζοντο μόνον τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος καὶ μόνον πρὸς τοῦτο ἦσαν προωρισμένοι αἱ ἐν Μυκῆναις ἀνακαλυφθεῖσαι μῆτραι. Περὶ τῆς μήτρας δὲ ἦτις φέρει τὸν τύπον τοῦ κῶνου, ὑποθέτει ὁ Helbig ὅτι ἠγγράσεν αὐτὴν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τεχνίτης τις ἐγκατεστημένος ἐν Ἑλλάδι χάριν τῶν ἄλλων τύπων, τῶν καταλλήλων πρὸς τύπωσιν χρυσοῦν κοσμημάτων, ἐνῶ ὁ τοῦ κῶνου ἦτο ἄχρηστος εἰς αὐτόν.

Ὡς πρὸς τὴν ὕλην, ἂν δηλονότι εἶναι ὑαλόμαζα ἢ ἄργιλος ὠπτημένη ἐν πολλῶ πυρὶ, τὸ πρᾶγμα χρήζει ἀκριβεστέρας ἐιδικῆς ἐξετάσεως· διότι περὶ πολλῶν τοῦλάχιστον κοσμημάτων μοι φαίνεται ἀναμφίβολον, ὅτι εἶναι χυτὰ ἐξ ὑαλομάζης· ἀλλὰ τὸ ζήτημα τῆς ὕλης δὲν ἐνδιαφέρει ἐνταῦθα τόσον, ὅσον τὸ τοῦ τόπου τῆς κατασκευῆς τῶν κοσμημάτων, καὶ ἐπὶ τούτου δίδουσιν αἱ μῆτραι, ἂν δὲν ἀπατώμαι, ἀπάντησιν οὐχὶ σύμφωνον τῇ γνώμῃ τοῦ Helbig.

Τὰ ἐξ ὑαλομάζης κοσμήματα — ἡμεῖς θὰ καλῶμεν τὴν ὕλην οὕτω — εἶναι, ὅπως ἄλλως καὶ τὰ χρυσαῖα, δύο εἰδῶν, περίοπτα καὶ μοιροπρόσωπα· τὰ πρῶτα ἔχουσι δύο ἐπιφανείας κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον πεποικιλμένας ἢ ἄλλως ἦσαν προω-

ρισμένα νὰ φαίνωνται πανταχόθεν, τῶν δὲ δευτέρων μία μόνον ἐπιφάνεια φέρει ἔκτυπον τὸ ποικίλημα, διότι αὕτη μόνη ἦτο ὀρατὴ, ἐνῶ ἡ ἑτέρα εἶνε ἐντελῶς λεία. Ἴνα χυθῶσι τὰ πρῶτα χρειάζονται δύο ὅμοιαι μῆτραι ἀκριβῶς ἐπ' ἀλλήλων ἐφαρμοζόμεναι καὶ ἀσφαλῶς συνδεόμεναι, ἔχουσαι δὲ καὶ ὄχετους πρὸς εἰσαγωγὴν τοῦ ρευστοῦ εἰς τοὺς τύπους· τὰ δεύτερα ὅμως γύνονται ἐν μιᾷ μόνῃ μήτρᾳ, δὲν ὑπάρχει δ' ἀνάγκη καλύμματος αὐτῆς οὐδ' ὄχετοῦ. Αἱ τρεῖς λοιπὸν ἐκ Μυκηναίων μῆτραι, ἐφ' ὧν οὔτε ὄχετοὶ ὑπάρχουσιν οὔτε τις ἔνδειξις, ὅτι συνηρμόζοντο μετ' ἄλλων καὶ συνεδέοντο, βεβαίως δὲν ἐχρησίμευον ὅπως γύνονται ἐν αὐταῖς κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης περίοπτα· κάλλιστα ὅμως ἠδύναντο ὄχι μόνον νὰ τυπῶνται τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος περίοπτα ἢ μοιροπρόσωπα — τῶν χρυσοῦν περίοπτων ἐτυποῦντο τὰ δύο ἡμίση χωριστὰ καὶ κατόπιν συνεκollῶντο — ἀλλὰ καὶ νὰ χυθῶσιν ἐξ ὑαλομάζης τὰ κοσμήματα, ὧν ἡ μία ἐπιφάνεια ἦτο λεία, π. χ. οἱ ναυτίλοι, αἱ σηπῖαι, οἱ κῶνοι, τὰ ἐξαρτήματα ὡς πίν. 7, 1 καὶ ἄλλα. Τὸ αὐτὸ ἐννοεῖται ἰσχύει καὶ περὶ τῆς ἐκ Μ. Ἀσίας ἐν Βερολίῳ μήτρας, ἧς καὶ τὰ τρία κοσμήματα ἦσαν μοιροπρόσωπα.

Ὅτι δὲ ἀληθῶς αἱ μῆτραι αὗται ἐξ ἀρχῆς κατεσκευάσθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ γύνονται δι' αὐτῶν καὶ ὑάλινα κοσμήματα, ἀποδεικνύεται νομίζω ἐκ τούτου, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐν Μυκῆναις ἀνακαλυφθεισῶν οἱ πλεῖστοι τῶν τύπων ἔχουσι παρ' ἐν τῶν ἄκρων των αὐλακα στενόν¹, ὅστις δὲν φαίνεται νὰ εἶχε σπουδαιότητά τινα διὰ τὴν τύπωσιν τῶν χρυσοῦν, ἀλλὰ μόνον διὰ τὴν γύσιν τῶν ὑαλίμων· διότι εἰς τοὺς αὐλακας τούτους ἐνετίθετο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα λεπτὸν μετάλλινον σύρμα, οὗ ἐξελκομένου μετὰ τὴν γύσιν ἐσχηματίζοντο τὰ

¹ Ἐπὶ τῆς νῦν δημοσιευομένης μήτρας πίν. 7, 1 αὐλακας ἔχουσι τὰ δύο ἐξαρτήματα, ἐπὶ δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ Schliemann εἰκόνων δὲν διακρίνονται μὲν πανταχοῦ σαφῶς οἱ αὐλακες, ὑπάρχουσιν ὅμως ἐπὶ τῶν τριῶν ἀρτίων τύπων τῆς μιᾶς πλευρᾶς τῆς πλακωτῆς μήτρας Mycènes εἰκ. 162 κάτω, καὶ ἐπὶ τῶν δύο τύπων τῆς ἄλλης τῶν ἐν εἰκ. 163 ἀριστερὰ εἰκονιζομένων· ἐκ τῶν τύπων τῶν τριῶν ἄλλων πλευρῶν τῆς αὐτῆς μήτρας, τῶν εἰκ. 163 δημοσιευομένων, τὸ μὲν ἐπίμηκες ἐξάρτημα εἶναι βεβλαμμένον, ὥστε δὲν φαίνεται ἂν εἶχεν αὐλακα, ὡσαύτως τὸ παρὰ τὸν κῶνον βωμοειδὲς ἢ βελροειδὲς κόσμημα, αὐτὸς δὲ ὁ κῶνος δὲν ἔχει αὐλακας, ἀλλὰ τέσσαρας μικρὰς στρογγύλας κοιλότητας κειμένας ἔσω ἐν τῷ δευτέρῳ ἐλιγμῷ καὶ λογῶς πρὸς τὰ ἐντὸς διευθυνομένας.

¹ Schliemann Mycènes εἰκ. 164.

² Ἐ. ἀ. σ. 323.

³ Παρὰ Schliemann Myc. σ. 178.

⁴ La question mycénienne ἐν Mém. de l'acad. des inscriptions et belles-lettres tome XXXV, 2e partie, σ. 294 σημ. 1.

τρήματα, δι' ὧν τὰ κοσμήματα ταῦτα συνείροντο ἢ συνερράπτοντο. Καὶ εὐρίσκονται οἱ αὐλακες πάντοτε εἰς τὸ μέρος τοῦ τύπου, ὅπου τῶ ὄντι τὰ σωζόμενα κοσμήματα εἶνε τετρημένα. Ὁ δὲ κῶνος ἔχει τέσσαρας λοξῶς πρὸς τὰ ἔσω διευθυνομένα κοιλότητας, διότι ἀληθῶς τοῦ εἴδους τούτου τὰ κοσμήματα ἔχουσι συγνὰ τέσσαρα τρήματα, ἅτινα ὀλίγον ὑψηλότερον τῆς βάσεως ἀρχόμενα καὶ λοξῶς πρὸς τὰ ἔσω καὶ κάτω διευθυνομένα ἐκβάλλουσιν ἐπὶ τῆς βάσεως πλησίον τῆς περιφερείας αὐτῆς. Στεροῦνται δὲ αὐλάκων πρῶτον οἱ τύποι, ἐν οἷς ἐγύνοντο κοσμήματα φέροντα τρήματα οὐχὶ παράλληλα τῇ λείᾳ ἐπιφανείᾳ, ἀλλὰ κάθετα εἰς τὰς γωνίας — π. γ. τὰ λεπτὰ πλακίδια τῶν ναυτίλων καὶ τῶν σηπιῶν —, διότι ταῦτα ἐτρυπῶντο μετὰ τὴν γύσιν· καὶ δεύτερον οἱ τύποι οἱ προσωρισμένοι διὰ περίοπτα κοσμήματα, οἷα εἶναι αἱ ψῆφοι καὶ ἄλλα, ἅτινα ἐν ταῖς μήτραις ταύταις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γυθῶσιν ἐξ ὑαλομάζης, ἀλλ' ἐτυποῦντο ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν τύπων τῶν ἐχόντων αὐλακὰς ἠδύναντο νὰ τυπώσωσι χρυσᾶ κοσμήματα ἔχοντα τὴν ὀπισθίαν ἐπιφάνειαν λείαν· ἐὰν ὅμως μόνον πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἦσαν προσωρισμένοι, οἱ αὐλακες μένουσιν ἀνεξήγητοι· διότι εἰς τὰ ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος κοσμήματα, τὰ τε περίοπτα καὶ τὰ μονοπρόσωπα, τὰ ἄκρα τῶν τρημάτων εἶναι κύκλοι ἀκέραιοι μὴ δυνάμενοι νὰ σχηματισθῶσι διὰ σύρματος κατὰ τὴν τύπωσιν, ἀλλ' ἐντμηθέντες προφανῶς κατόπιν δι' ἰδίου ἐργαλείου.

Ἀληθῶς δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι αἱ μήτραι κατασκευάσθησαν μὲν ἐν Φοινίκῃ ὅπως χρησιμεύωσι καὶ πρὸς τύπωσιν χρυσῶν καὶ πρὸς γύσιν ὑαλίνων κοσμημάτων, ἀλλ' ὅτι οἱ ἐν Μυκῆναις τεχνῆται ἠγόρασαν αὐτὰς μόνον χάριν τοῦ πρώτου σκοποῦ, τῆς τυπώσεως. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει ὄχι μόνον ὁ τύπος τοῦ κώνου θὰ ἦτο ἀχρηστος εἰς αὐτούς, ὡς παραδέχεται καὶ ὁ Helbig, ἀλλὰ καὶ οἱ τύποι τῶν ἐξαρτημάτων ὡς τὸ ἐν πίν. 7, 1· διότι οὔτε κῶνος οὔτε ἐξάρτημα τοιοῦτο κατασκευαζόμενον ἐκ χρυσοῦ ἐλάσματος ἀνεκαλύφθη μέχρι τοῦδε· τοῦτο δὲ δὲν εἶναι βεβαίως τυχαῖον, διότι ἀμφότερα εἶναι ἐκ τῶν κοινοτάτων μυκηναϊκῶν κοσμημάτων, τύπους δὲ τῶν ἐξαρτημάτων βλέπομεν καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἐκ Μυκηνῶν μητρῶν,

ἐπὶ τῆς μιᾶς μάλιστα δις. Ἐὰν δὲ πάντες οὗτοι ἦσαν ἀχρηστοὶ εἰς τοὺς ἐν Μυκῆναις τεχνῆτας μὴ δυναμένους νὰ γύνωσι κοσμήματα ἐξ ὑαλομάζης, τότε διατὶ ἄρ' ἄγε ἠγόρασαν τὴν μήτραν πίν. 7, 1; μόνον χάριν τοῦ τύπου τοῦ ναυτίλου; ¹.

Πλὴν τούτου ἡ περιγραφή τῶν ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθεισῶν μητρῶν ἀπέδειξεν ἄνωτέρω, ὅτι αὗται δὲν περιῆλθον εἰς ἡμᾶς ὅπως ἐν ἀρχῇ κατασκευάσθησαν, ἀλλὰ μετεσχηματισμένοι· δὲν εἶναι δὲ πιθανόν ὅτι οὕτω τὰς ἔφερον ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς πρὸς πώλησιν, μετὰ τύπων ἀπεξεσμένων ἢ κολοβῶν πιθανώτερον πολὺ φαίνεται ὅτι μετερρυθμίσθησαν ἐν ταῖς ἐργαστηρίοις τῶν ἐν Μυκῆναις τεχνιτῶν μετὰ χρῆσιν πολυχρόνιον καὶ βλάβας ἐξ αὐτῆς προελθούσας. Ἄλλ' ἐὰν ἐγίνωσκον νὰ ἐγγλύφωσι τοὺς τύπους ἐνταῦθα, δὲν εἶχον ἀνάγκην ν' ἀγοράζωσι παρὰ ξένων ἐμπόρων μήτρας ἀχρηστους αὐτοῖς ἐν μέρει ἢ κατὰ τὸ πλεῖστον.

Δὲν πρέπει δὲ νὰ ἐκπλήττῃ τὸ ὅτι ἐπὶ τῆς αὐτῆς μήτρας εὐρίσκωμεν τύπους, ὧν οἱ μὲν ἦσαν ἀναμφιβόλως διὰ χρυσᾶ μόνον κοσμήματα προσωρισμένοι, οἱ δὲ καὶ δι' ὑάλινα· διότι τόσον συγνὰ ἐγένετο χρῆσις τοῦ χρυσοῦ πρὸς διαποικίλσιν τῶν ὑαλίνων κοσμημάτων καὶ τῆς ὑαλομάζης πρὸς διαποικίλσιν τῶν χρυσῶν, ὥστε ἀνάγκη εἶναι νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ χρυσογχοὶ ἐγνώριζον νὰ κατασκευάζωσι καὶ ὑαλομάζαν. Ἰδίως ἡ δευτέρα περιπτώσις, καθ' ἣν τὸ μὲν κύριον σῶμα τοῦ κοσμηματος εἶναι ἐκ χρυσοῦ, ἡ δὲ ὑαλομάζα χρησιμεύει ὡς ποιικιλτικὸν μέσον, εἶναι τόσον συγνή καὶ τόσον γνωστή, ὥστε δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ν' ἀναφέρωμεν ὠρισμένα παραδείγματα· ἄλλως θ' ἀπαντήσωμεν κατωτέρω ἐπὶ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3 καὶ τῶν ἐξ ἀγάτου πληρωμάτων πίν. 8, ὃ δύο λίαν χαρακτηριστικὰ παραδείγματα. Ἄν δὲ μὴ εἰς πάντα, εἰς πολλὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν — π. γ. εἰς τὸν κρίκον τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3 β² — ἡ μάζα πιθανώτατα ἐγύθη φρευστή καὶ εὐπλαστος ἐτι οὔσα· ἀλλὰ καὶ ὁσάκις ἐνετίθετο στερεὰ ὡς λίθος, δὲν εἶναι πιθανόν ὅτι ἤρχετο ἐξῶθεν ἔχουσα τὸ σχῆμα ὅπερ ἀπῆτεῖτο ἐκάστοτε οὔτε ὅτι μετεσχηματίζετο ἐνταῦθα·

¹ Προσθέτω ὅτι καὶ ὁ τύπος τοῦ ἡμιστρογγύλου κανόνος πίν. 7, 2 μᾶλλον διὰ κοσμήματα ὑάλινά μοι φαίνεται κατάλληλος καὶ οὐχὶ διὰ χρυσᾶ.

² Πρὸς καὶ τὸν ἐκ Βαφειοῦ δακτύλιον Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 πίν. 7, 9.

διότι τούτο θὰ ἦτο λίαν κοπιῶδες· ἀλλὰ μᾶλλον πιθανὸν εἶναι ὅτι ἐχύνετο ἐνταῦθα ὑπ' αὐτῶν τῶν χρυσογῶν εἰς τὸ σχῆμα ἤθελον. Τὴν εἰκασίαν δ' ὅτι οἱ αὐτοὶ τεχνῆται κατεσκευάζον καὶ τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἐξ ὑαλομάζης κοσμήματα ἐνισχύει ἢ παρατήρησις, ὅτι ἐν τοῖς τάφοις εὐρίσκονται ἐνίοτε κοσμήματα χρυσᾶ καὶ ὑάλινα τόσον ὅμοια ἀλλήλοις, ὥστε πιθανώτατον εἶναι ὅτι ἐκ τοῦ αὐτοῦ τύπου ἐξῆλθον. Οὕτω τριάκοντα ἐπτὰ χρυσοὶ ῥόδακες καὶ ἰσάριθμοι, ὡς φαίνεται, ἐξ ὑαλομάζης εὐρεθέντες ἐντὸς τάφου περὶ τὸ κρανίον νεκροῦ¹ δὲν διαφέρουσιν ἀλλήλων κατ' οὐδέν· ὡσαύτως ὀγδοήκοντα μικροὶ χρυσοὶ ῥόδακες καὶ πολλοὶ ἐξ ὑαλομάζης κυανῆς ἀνακαλυφθέντες ἐν ἄλλῃ τῶν Μυκηνῶν θαλαμοειδῆ τάφῳ.

Ἡ μάζα, μάλιστα ἢ ἐπὶ χρυσῶν κοσμημάτων ἐντιθεμένη, εἶνε συχνὰ κυανῆ καὶ τοῦτο βεβαίως κατ' ἀπομίμησιν τοῦ γνήσιου κυάνου ἢ λαζολίθου (lapis lazuli), ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἦτο λίθος λίαν περιζήτητος. Οἱ Αἰγύπτιοι κατεσκευάζον καὶ τεχνητὸν ἢ χυτὸν κύανον², ἐκεῖθεν δ' ἦλθεν ἢ τέχνη αὕτη καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐγένετο κοινὴ κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον· διότι ἐπὶ τῶν κτερισμάτων τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν δὲν γίνεται ἀκόμη χρῆσις ὑαλομάζης ὡς ποικιλικῶν μέσου, ὁ γνήσιος κύανος ὅμως ἀπαντᾷ κοσμῶν μετὰ τοῦ φυσικοῦ χρυστάλλου τὴν λαβὴν τοῦ ἐκ τοῦ τετάρτου τάφου σκήπτρου³.

Ἐναντίον τῆς θεωρίας, ἣτις τὰ ἐξ ὑαλομάζης κοσμήματα πιστεύει ἐντόπια, ἀναφέρει ὁ Helbig⁴ καὶ τοῦτο, ὅτι κατόπιν τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς ἢ τέχνη αὕτη δὲν ἀναφαίνεται πλέον ἐν Ἑλλάδι, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνας κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἤρχισαν νὰ κατασκευάζωσι φαβεντιανὴν πρῶτον περὶ τὸ τέλος τοῦ ἐβδόμου αἰῶνος ἐν Ναυκράτι, πολὺ

βραδύτερον δ' ἔτι ὑάλον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ὁφείλομεν ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ ἐν τῇ μυκηναϊκῇ ἐποχῇ ἄλλα πράγματα ὑάλινα, πλὴν τῶν κοσμημάτων, δὲν συνειθίζοντο πολὺ· διότι μόνον ποτηρίων τινῶν τεμάχια εὐρέθησαν μέχρι τοῦδε, ἢ σπανιότης δ' αὕτη εἶναι ἴσως τεκμηρίον ὅτι ταῦτα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσῆχθησαν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ κοσμήματα, φανερόν εἶναι ὅτι μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν οἱ Ἕλληνας καὶ ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς ἀποικίαις ἀπώλεσαν τὴν πρὸς τὰ ποικίλα ὑάλινα ἀθύσματα, ἅτινα οἱ πρότερον ἔραπτον ἄφθονα ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων των, ἀγάπην καὶ ἕνεκα τούτου ἢ τέχνη αὕτη παρημελήθη. Ἡ μεταβολὴ τοῦ συρμοῦ ἐπὶ τὸ μετριοτέρον ὠφείλετο ἐν μέρει ἴσως εἰς τὴν ἐπίδρασιν τῶν δωρικῶν φυλῶν, αἵτινες μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν ἐπεκράτησαν ἐν Ἑλλάδι· ὅπως δὲ βέβαιον εἶναι, ὅτι κατόπιν οὐδέποτε πλέον, οὔτε κατὰ τοὺς ὀμηρικοὺς χρόνους οὔτε κατὰ τοὺς μετ' αὐτούς, βλέπομεν τοὺς Ἕλληνας, ἄνδρας καὶ γυναῖκας, φοροῦντας ἐπὶ τοῦ σώματος τόσον πλῆθος κοσμημάτων ὅσον οἱ Μυκηναῖοι. Ὅσα δὲ μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν συνειθίζον νὰ φορῶσιν οἱ τε ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες, πόρπας δηλονότι καὶ ἐνώτια καὶ σφηκωτῆρας τῆς κόμης καὶ εἴ τι ἄλλο παρόμοιον, κατεσκευάζοντο ἕνεκα αὐτῆς τῆς φύσεώς των ἐκ χρυσοῦ ἢ χαλκοῦ, ἐνῶ τῶν ὑαλίνων ἢ χρῆσις ἐξέλιπεν ἢ ἐγένετο σπανιωτάτη. Μετ' αὐτῆς φυσικῶς ἔπαυσε καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς ὑαλομάζης ἢ, πιθανώτερον ἴσως, περιωρίσθη μόνον πολὺ· διότι φαίνεται ὅτι οἱ χρυσογῶι ἐξηκολούθησαν νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὴν ὡς ποικιλικὸν μέσον κατὰ τὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαιοτέρας τέχνης.

2. Ξίφη.

Ἐν τοῖς ἐπομένοις περιγράφομεν καὶ ἀπεικονίζομεν ξίφη τινὰ χαλκᾶ (ἢ μόνον λαβᾶς ξιφῶν) ἀνακαλυφθέντα ἐντὸς μυκηναϊκῶν θαλαμοειδῶν τάφων ἢ εἰς στρώματα σύγχρονα περίπου πρὸς τοὺς θαλαμοειδεῖς τάφους· διότι μέχρι σήμερον ὀλίγα ξίφη ἀνέγκοντα ἀσφαλῶς εἰς τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον ἐγένοντο γνωστά, ταῦτα δὲ τὰ νῦν δημοσιευόμενα συμπληροῦσι, φρονοῦμεν, ἐν πολλοῖς τὰς γνώσεις ἡμῶν περὶ τοῦ ὅπλου τούτου κατ'

¹ Ἀρχ. Ἐφημ. 1888 σ. 140.

² Helbig, Hom. Epos² σελ. 101-106 καὶ Question mycéénienne σ. 320 κατὰ τὸν Lepsius, Abhandlungen der Berl. Akad. 1871.

³ Ὁ Schliemann, Mycéènes σ. 369, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Schuehhardt² σ. 291 καὶ ἐγώ, Μυκῆναι σ. 61, ἀναφέρομεν μόνον κρύσταλλον καὶ χρυσόν ὡς ὕλην τοῦ σκήπτρου· ἀληθῶς ὅμως μόνον τὰ μετὰ τῶν τετραπετάλιων ἀθῆων κενὰ πληροῦνται διὰ ἔρμαιοιδῶν χρυστάλλων, αὐτὰ δὲ τὰ πέταλα καὶ αἱ φολίδες καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ὄψεων εἶναι ἐκ κυάνου, ὅστις κατὰ τὸν ὑψηλὴν κ. Σκοῦφον εἶναι φυσικὸς, ὅχι τεχνητός.

⁴ Question mycéén. σ. 299.

εκείνους τούς χρόνους. Πλήν τούτου δίδουσι ἀφορμήν καὶ εἰς τινὰς ἄλλας παρατηρήσεις ἀναφερομένης εἰς τὴν ὅλην ἱστορίαν τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης.

Πίν. 7, 3-3γ. Ξιφίδιον χαλκοῦν μήκ. 0,375 εὐρεθὲν ἐν τῷ 78^ο Θαλαμοειδεί τῶν Μυκηναίων τάφῳ, ἐν ᾧ καὶ τὸ ἐπόμενον ξίφος πίν. 8, 1. Ὁ καυλός, δηλαδὴ ἢ εἰς τὴν λαβὴν ἐμπηγνυομένη προέκτασις τῆς λεπίδος, εἶναι βραχυτάτος, γλωσσοειδῆς, ἀνευ ἐξεχόντων χειλέων, ἐπὶ δὲ τῆς λεπίδος, ἤτις στενοῦται βαθμηδὸν πρὸς τὴν αἰχμήν, διήκει βραχίς ἡμιστρογγύλη λεπτυνομένη καὶ αὐτὴ πρὸς τὴν αἰχμήν. Ἐπὶ τῆς πτέρνης, ἤτοι τοῦ πρὸς τὸν καυλὸν ἄκρου τῆς λεπίδος, ὑπάρχουσι δύο μικροὶ χαλκοὶ ἤλοι, οἵτινες συνήλουν τὴν ξυλίνην ἐπέδουσιν τῆς λαβῆς μετὰ τῆς λεπίδος· ἐπὶ τούτων δὲ ἢ πλησιέστατα αὐτῶν ἔκειντο τέσσαρες ἄλλοι ἤλοι — δύο ἐφ' ἑκατέρας τῶν ὀψεων — πολὺ βραχεῖς, ὧν αἱ κεφαλαὶ ἀποτελοῦμεναι ὑπὸ χρυσῶν δισκάρων κοκκιωτῶν τὴν περιφέρειαν καὶ πεπληρωμένων κυανῆς ὕλης ἐσκέπαζον τοὺς πρώτους, οἵτινες ἔνεκα τούτου ἐπὶ τῆς εἰκόνας 7, 3 α δὲν εἶναι ὁρατοί· οἱ ἤλοι οὗτοι ἦσαν ἀπλῶς κοσμηματικοὶ καὶ εἰσέδουσαν οὐχὶ πολὺ βαθέως εἰς τὸ ξύλον, εὐρέθησαν δ' οἱ δύο ἐξ αὐτῶν συγκεκολλημένοι διὰ τῆς ὀξειδώσεως μετὰ τῶν ἄκρων τῶν ἀληθῶν, οἵτινες ὡς ἐννοεῖται ἦσαν διαμπερεῖς. Ἐπὶ τοῦ καυλοῦ κεῖται ἄλλος χαλκοῦς ἤλος, διαμπερῆς ὡσαύτως, τούτου δὲ αἱ δύο κεφαλαὶ σκεπάζονται διὰ χρυσῶν ἐπικαλυμμάτων (πίν. 7, 3 α καὶ 3 γ) φερόντων ἄνω βόδακα ἐσχηματισμένον διὰ λεπτῶν ἐλασμάτων καὶ πεπληρωμένον ὁμοίως κυανῆς ὕλης. Τὰ ἐπικαλύμματα εἶναι πολὺ μεγαλειότερα τῶν κεφαλῶν τῶν ἤλων, ἀναμφιβόλως δὲ καὶ ἐξεῖχον τῆς ἐπιφανείας τῆς ξυλίνης ἐπενδύσεως, ἐφ' ἧς ἐστερεοῦντο διὰ μικρῶν κέντρων. Τὰ διὰ τὰ κέντρα τρήματα εἶναι ὁρατὰ ἐπὶ τῆς πλαγίης ὀψεως 3 γ. Πρὸ τῶν βόδακων ἔκειντο, ὡς δεικνύει ἡ εἰκὼν 3^α, δύο περιτμήματα χρυσῶν ἐλάσματα — ἐν ἐφ' ἑκατέρας τῶν ὀψεων — προσηλωμένα ἐπὶ τῆς ἐπενδύσεως, ὡς φαίνεται, διὰ μόνων τῶν μικρῶν ὀδόντων, οὓς φέρουσι κατὰ τὴν περιφέρειαν των, ἀπομιμούμενα δὲ ἱμάντας, ὡς θὰ εἴπωμεν καὶ κατωτέρω. Εἰς τὸ ξιφίδιον τοῦτο ἀνῆκε βεβαίως καὶ ἄλλο χρυσοῦν δισκάριον πλησίον εὐρεθὲν, ὅμοιον τοῖς ἐπὶ τῆς πτέρνης καὶ ὁμοίως πλήρως ποτε καὶ

τοῦτο ὕλης τινός, ἀλλὰ μεγαλειότερον, ἀπετέλει δὲ πιθανῶς τὴν κεφαλὴν ἤλου τῆς λαβῆς κειμένου ἀνωτέρω τῶν βόδακων. Ὁσαύτως πλησίον εὐρέθη καὶ ὁ θακτύλιος ἢ κρίκος πίν. 7, 3^β, ἔστις σύγκειται ἐκ λεπτῶν χρυσῶν ἐλασμάτων οὕτω κεκαμμένων καὶ συγκεκολλημένων, ὥστε νὰ σχηματίζεται εἶδος τροχιλίας· ἡ αὐλαξ δὲ τῆς τροχιλίας ταύτης εἶναι διηρημένη διὰ μικρῶν, λεπτῶν καὶ στενῶν ταινιῶν εἰς πολλὰ χωρίσματα πλήρη πάλιν κυανῆς ὕλης· ἡ διάμετρος τοῦ θακτυλίου εἶναι ὀλίγον τι μεγαλειότερα τοῦ πλάτους τοῦ καυλοῦ, θὰ ἦτο δηλαδὴ ἴση τῇ διαμέτρῳ τῆς ἐπενδύσεως, καὶ ὑποθέτω ὅτι ἔκειτο μετὰ τῆς λαβῆς καὶ τοῦ κομβίου· διότι ἀναμφιβόλως αὕτη ἀπέληγεν εἰς κομβίον στερεοῦμενον πιθανῶς ἐπὶ γλώσσης ἐκρυομένης ἀπὸ τοῦ ἄκρου τῆς ἐπενδύσεως, ὁποῖαν γλώσσαν ἐν ἄλλοις ξίφεσι φέρουσιν, ὡς θὰ ἴδωμεν, αὐτοὶ οἱ καυλοὶ. Τέλος ἡ λαβὴ ἐκοσμεῖτο καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, διὰ πολλῶν δηλονότι γωνιωδῶς κεκαμμένων χρυσῶν κέντρων (πρὸς πίν. 7, 6) ἐμπηγνυμένων εἰς τὸ ξύλον τῆς ἐπενδύσεως καὶ καλυπτόντων ὅλην αὐτοῦ τὴν ἐπιφανείαν ἢ σχηματιζόντων ποικίλιματα ἐπ' αὐτῆς· ἀλλὰ περὶ τοῦ τρόπου τούτου θὰ ὁμιλήσωμεν κατωτέρω.

Ἡ ἐπέδουσις τῆς λαβῆς ἔφερον ἐπὶ τῆς πτέρνης ἑκατέρωθεν ἐντομήν ὡσεὶ ὀδῆ, ἧς τὰ ἴχνη σαφῶς διακρίνομεν, ὁμοίως δ' ἐντομὰς ἀπαντῶμεν ἐπὶ πολλῶν ἄλλων μυκηναϊκῶν ξιφῶν. Ἐπὶ τῆς λεπίδος σώζονται ὀλίγα λείψανα ξύλου ἐκ τοῦ κολλοῦ πιθανῶς προσερχόμενα.

Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ εὐρέθη, ὡς εἴπομεν ἤδη, καὶ τὸ ξίφος πίν. 8, 1, οὗ τὸ μήκος ἀπὸ τοῦ ἄκρου τοῦ καυλοῦ μέχρι τῆς αἰχμῆς εἶναι 0,66 μ. Ἐπὶ τοῦ καυλοῦ, οὗ τὰ χεῖλη ἐξέχουσι, κεῖνται τρεῖς χρυσοκέφαλοι ἤλοι, ἐπὶ δὲ τῆς πτέρνης ἄλλοι δύο πολὺ μικρότεροι· πάντες ἐχρησίμευσαν ὅπως συνηλῶσι μετὰ τοῦ καυλοῦ καὶ τῆς λεπίδος τὰ πληρώματα τῆς λαβῆς, τὰ δύο δηλαδὴ ἑκατέρωθεν ἐπιτεθέμενα τεμάχια τῆς ἐπενδύσεως, ἅτινα ἦσαν, ὡς φαίνεται, ξύλινα καὶ ἔφερον ἐπὶ τῆς πτέρνης ὡσεὶ ὀδῆς ἐντομὰς, ὅπως ἐπὶ τοῦ προηγουμένου ξιφους. Ἄλλος ἤλος ὑπῆρχε ποτε εἰς τὴν νῦν κολοβὴν διάτρητον γλώσσαν, εἰς ἣν ἀπολήγει ὁ καυλός καὶ ἤτις εἰσῆρχετο εἰς κομβίον ἐπιστόρον τὴν λαβὴν. Ἡ πτέρνα πλατυνομένη πρὸς τὰ πλάγια

σχηματίζει δύο στρογγύλας αποφύσεις ως προφυλακτῆρας, ἡ δὲ λεπίς, ἧτις καθ' ἕλον τὸ μῆκος φέρει ράχιν, στενοῦται βαθμηδὸν πρὸς τὴν αἰχμήν.

Ἐν ἄλλῳ τάφῳ τῶν Μυκηνῶν, τῷ 91^ω, εὐρέθησαν δύο ξίφη σχεδὸν ἐντελῶς ὅμοια τούτῳ. Τὸ ἐν ἐξ αὐτῶν ἔχει μῆκος 0,502 μ. καὶ ἐπὶ τῆς πτέρνης φέρει δύο ἥλους· παραδόξως ὅμως ἐπὶ τοῦ καυλοῦ δὲν φαίνεται νὰ ἔκειντο ἄλλοι ἥλοι — πλὴν ἴσως ἐπὶ τῆς εἰς τὸ κομβίον εἰσδουούσης γλώσσης — ὥστε πρέπει ἐν ἐκ τῶν δύο νὰ ὑποθέσωμεν, ἡ ὀηλαδὴ ὅτι ὑπῆρχον ἰμάντες ἀντικαθιστῶντες τοὺς ἥλους ἢ — ὅπερ καὶ πιθανώτερόν μοι φαίνεται — ὅτι τὸ ξίφος, πρὶν τελειωθῆ, ὠρίσθη ἵνα κατατεθῆ εἰς τὸν τάφον ὡς κτέρισμα καὶ ἔνεκα τούτου τὰ πληρώματα τῆς λαβῆς προσκαίρως ἐπεκολλήθησαν ἐπὶ τοῦ καυλοῦ καὶ συνηλώθησαν μόνον διὰ τῶν δύο ἐπὶ τῆς πτέρνης κειμένων ἥλων. Ἐπὶ τῆς λεπίδος ἀντὶ ράχως στρογγύλης ὑπάρχουσι τρεῖς ὀλίγον ἔκτυποι στεναὶ ταινίαι, σώζονται δ' ἐπ' αὐτῆς καὶ λείψανα ὑφάσματος, περὶ ὧν ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι εἶναι λείψανα τοῦ κολεοῦ· ἀκριβῶς ὅμως ὅμοιον ὑφάσμα ἐκάλυπτε καὶ δύο χαλκᾶ κάτοπτρα ἀνακαλυφθέντα μετὰ τῶν ξιφῶν καὶ τεσσάρων χρυσῶν δακτυλίων καὶ πολλῶν ἄλλων χρυσῶν κοσμημάτων ἐντὸς λάκκου ἐσκαμμένου ἐν τῷ ἐδάφει τοῦ τάφου.

Τὸ ἄλλο ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἀνακαλυφθὲν ξίφος δὲν διαφέρει τοῦ περιγραφέντος εἰμὴ κατὰ τοῦτο, ὅτι ὁ καυλὸς δὲν ἀπολήγει εἰς γλώσσαν· τοῦτο ὅμως δὲν ἀποδεικνύει ὅτι ἐστερεῖτο κομβίου· ἴσως εἶχε κομβίον ἀπλῶς ἐπικεκολλημένον, ὅπως καὶ τὰ πληρώματα τῆς λαβῆς· διότι καὶ τοῦτο τὸ ξίφος μόνον ἐπὶ τῆς πτέρνης ἔχει ἥλους, οὐδένα δ' ἐπὶ τοῦ καυλοῦ.

Τέταρτον ξίφος τοῦ αὐτοῦ τύπου εὐρέθη ἐν θαλαμοειδῆ τάφῳ τῆς Ἰαλυσοῦ¹ ἔχει δὲ καὶ τοῦτο γλώσσαν διὰ τὸ κομβίον καὶ ὠσειδεῖς ἐντομάς τῶν πληρωμάτων ἐπὶ τῆς πτέρνης.

Πίν. 8, 2. Ξίφος ἀνακαλυφθὲν ἐν τῷ 81^ω θαλαμοειδῆ τῶν Μυκηνῶν τάφῳ μετὰ τῶν λίθων τοῦ ξηροτοίχου, δι' οὗ ἐφράσαστο τὸ στόμιον² τοῦ

θαλάμου· εἶναι εἰς δύο τεθραυσμένον καὶ ἔχει μῆκος 0,61 μ. Ἡ λεπίς εἶναι στενὴ καὶ κατὰ μῆκος αὐτῆς διήκει ράχιν λίαν ἔκτυπος, ἐκ τῆς πτέρνης δ' ἐκατέρωθεν τῆς ρίζης τοῦ καυλοῦ προεκτείνονται δύο αἰχμηροὶ προφυλακτῆρες παρεμφερεῖς πρὸς τοὺς ὄγκους τῶν βελῶν. Ὁ καυλός, οὗ τὰ χεῖλη ἐξέχουσι, ἀπολήγει ἄνω εἰς κολοβὴν τετράπλευρον γλώσσαν διὰ τὸ κομβίον, τὰ δὲ πληρώματα ἦσαν συνηλωμένα μετὰ τῆς πτέρνης μὲν διὰ δύο ἥλων, μετὰ τοῦ καυλοῦ δὲ δι' ἑνὸς μόνου, καὶ ἀπέληγον πρὸς τὴν λεπίδα εἰς ἐντομάς, ὅπως καὶ εἰς τὰ προηγούμενα.

Ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἀνεκαλύφθησαν καὶ δύο πληρώματα λαβῆς ἐκ λίθου ἀγάτου, ὧν τὸ ἕτερον ἀπεικονίζεται πίν. 8, 5. Ἐπὶ τοῦ στρογγύλου μέρους τῆς λαβῆς ὑπάρχουσι ἐσκαλισμένοι δύο κυκλικαὶ ἀβαθεῖς κοιλότητες καὶ τὸ ἥμισυ τρίτης, ἄλλαι δὲ δύο μικρότεραι κοιλότητες εὐρίσκονται κάτω ἐπὶ τῆς πτέρνης. Ἐντὸς τῶν κοιλοτήτων τούτων ἔκειντο χρυσᾶ δισκάρια, ὧν δύο εὐρέθησαν καὶ συναπεικονίσθησαν, ὅμοια τοῖς τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3, ἐξ ἐκείνων δὲ γίνεται φανερόν, ὅτι καὶ ταῦτα πλήρη ὄντα ὑαλώδους τινὸς χρωματιστῆς ὕλης παρίστων τὰς κεφαλὰς τῶν ἥλων, δι' ὧν ὑπετίθετο ὅτι τὰ πληρώματα συνηλοῦντο μετὰ τοῦ καυλοῦ καὶ τῆς λεπίδος· ἀληθῶς ὅμως οὐδεμία συνήλωσις ὑπῆρχεν, ἀλλὰ μόνον ἐπικόλλησις ἐπὶ τοῦ καυλοῦ, διότι τὰ ἐξ ἀγάτου πληρώματα δὲν εἶναι διάτρητα. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι τὸ ξίφος, εἰς ὃ ταῦτα ἀνῆκον, εἶχε κατασκευασθῆ ἐπίτηδες διὰ τὸν τάφον, διότι ἄλλως ἔπρεπεν ἢ λαβὴ νὰ εἶναι στερεωτέρα καὶ αἱ ἐπενδύσεις αὐτῆς δι' ἥλων συνδεομέναι. Ἰσως μάλιστα οὐδόλως ὑπῆρχεν ἀληθῆς χαλκοῦν ξίφος, ἀλλ' ὁμοίωμα μόνον ξίφους ἐξ ὕλης εὐφθάρτου.

Ἡ λαβὴ ἀπέληγεν ἄνω εἰς κομβίον, τὸ ὅποσον ὑπετίθετο σκεπάζον κατὰ τὸ ἥμισυ τὰς κεφαλὰς τῶν ἐσχάτων πρὸς τὰ ἄνω ἥλων καὶ ἐστερεοῦτο πιθανῶς ἐπὶ τινος γλώσσης τοῦ καυλοῦ τοῦ ξίφους· κάτω δ' ἡ πτέρνα φέρει τὴν ὠσειδῆ ἐντομήν, ἧς τὰ ἔγνη τισάκις ἤδη ἀπηντήσαμεν ἐπὶ τῶν ξιφῶν, καὶ εἰς τὰ πλάγια τοὺς στρογγύλους προφυλακτῆρας τοῦ ξίφους πίν. 8, 1· προφανῶς λοιπὸν τὰ ἐξ

μὲν, ἐδημοσιεύθη ἐν Tsountas-Manatt, Mycenaean Age εἰκ. 49, εἰκὼν δ' αὐτῆς φωτογραφικῆ μετὰ τοῦ ξηροτοίχου αὐτ. εἰκ. 50.

¹ Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen Hillst. D 41. Undset, Zeitschrift für Ethnologie 1890 σ. 12 εἰκ. 17.

² Ἀναπαράστασις ἄνευ χρωμάτων τῆς προσόψεως τοῦ τάφου τούτου, ἧτις ἦτο δι' ἀσβέστου κεραιμένη καὶ διὰ χρωμάτων κεκοσμη-

ἀγάτου πληρώματα ἀνήκον εἰς λαβὴν ξίφους τοῦ αὐτοῦ τύπου.

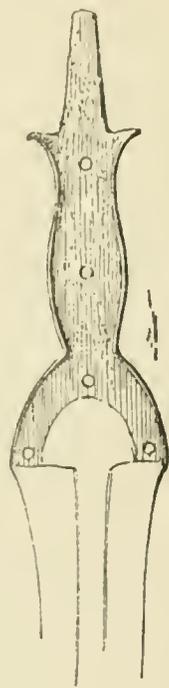
Εἰς ἐντελῶς ὅμοιον ξίφος ἀνήκε καὶ τὸ πίν. 8, 6 τεμαχίον ἐπενδύσεως, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξ ὑαλομάζης καὶ ἀνεκαλύφθη ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν· καὶ τοῦτο δὲν ἦτο συνηλωμένον μετὰ τῆς λεπίδος καὶ τοῦ καυλοῦ, ἀλλὰ μόνον ἐπικεκολλημένον, διότι αἱ θέσεις τῶν μὲν ἐπὶ τῆς πτέρνης δύο ἔλων δὲν εἶναι τετραημέται, ἡ δὲ τοῦ ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ἔφερε μὲν ἐν τῷ κέντρῳ μικρὸν τρήμα, ἀλλ' ἐν τούτῳ δυσκόλως ἔκειτο ἔλος διαμπερῆς· πιθανῶς ὑπῆρχε μικρὸς ἔλος φέρων ὡς κεφαλὴν χρυσοῦν δισκάριον, ὅπως τὰ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3. Μεταξὺ τῆς ὠσειδοῦς ἐντομῆς καὶ τοῦ πρώτου ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ἔλου ὑπάρχει ἐπὶ τε τῶν ἐξ ἀγάτου πληρωμάτων καὶ ἐπὶ τοῦ ἐξ ὑαλομάζης κόσμημα ἀποτελούμενον ἐκ διπλῆς ἀναγλύπτου ταινίας, ὁποῖαν εὗρομεν πάλιν ἐπὶ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3, μόνον ὅτι ἐκεῖ ἡ ταινία εἶναι ἐκ χρυσοῦ ἐπιθέτου ἐλάσματος.

Ἐν τῷ 81^ο τάφῳ, ἐν ᾧ ἀνεκαλύφθησαν τὸ ξίφος πίν. 8, 2 καὶ τὰ ἐξ ἀγάτου πληρώματα, εὐρέθησαν πρὸς τούτοις ἡ λαβὴ πίν. 7, 4 καὶ τὸ παρ' αὐτὴν τεμαχίον ἄλλης λαβῆς ἴσως 7, 5. Ὁ καυλὸς τῆς λαβῆς ἔχει τὰ χεῖλη ἐξέχοντα ὅπως τὰ ξίφη πίν. 8 ἀρ. 1, 2, τὰ δ' ἐπ' αὐτῶν ἐκατέρωθεν ἐπικείμενα πληρώματα ἦσαν ὀστέινα ἢ — πιθανώτερον — ξύλινα καὶ συνηλοῦντο μετὰ τοῦ καυλοῦ διὰ τριῶν χρυσοκεφάλων ἔλων, δι' ἄλλων δὲ τριῶν μετὰ τῆς πτέρνης· ἡ λοιπὴ τῶν πληρωμάτων ἐπιφάνεια ἐκαλύπτετο διὰ χρυσοῦν κέντρων, μικρῶν δηλονότι τεμαχίων σύρματος γωνιωδῶς κεκαμμένων κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος Γ (πρβ. πίν. 7, 6), ἐφ' ὧν κατόπιν ἐνεγαράχθησαν σπειροειδῆ κοσμήματα. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, περὶ οὗ ἐκτενέστερον θὰ γείνη λόγος κατωτέρω, ἦτο κεκοσμημένη ὡς εἶδομεν καὶ ἡ λαβὴ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3· ὡσαύτως ὅμοια εἶναι καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ τεμαχίου 7, 5.

Ἐκ τῶν εὐρημάτων τῶν τάφων τῶν Μυκηνῶν δημοσιεύομεν ἀκόμη τὸ ἐν πίν. 8, 7 χρυσοῦν ἐπικάλυμμα λαβῆς, ὅπερ μεθ' ἐνὸς ἄλλου καλύπτοντος τὸ ἔτερον ἡμισυ τῆς λαβῆς εὐρέθη ἐν τῷ ὄρῳ τοῦ 88^{ου} τάφου, πρὸ τοῦ στομίου αὐτοῦ· τὰ ἐπικαλύμματα ταῦτα εἶναι ἐκ λεπτοῦ ἐλάσματος

καὶ προσηλοῦντο ἐπὶ τῶν πληρωμάτων τῆς λαβῆς δι' ἐνὸς ἔλου, τὰ δὲ σπειροειδῆ κοσμήματα καὶ αἱ γραμμαί, αἵτινες καλύπτουσι τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν, ὑπῆρχον πιθανῶς ἐσκαλισμένα ἐπὶ τῶν ξυλίων ἢ ὀστέινων πληρωμάτων, ἐπὶ τῶν ἐπικαλυμμάτων δ' ἐγαράχθησαν διὰ στυλίσκου λεπτοῦ ἐλκομένου ἐπ' αὐτῶν καὶ εἰσδύοντος εἰς τὰ σκαλισματα.

Τὰ δύο ὑπολειπόμενα ξίφη πίν. 8 ἀρ. 3 καὶ 4 εὐρέθησαν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν καὶ ἐμνημονεύθησαν ἤδη ἄλλοτε ἐνταῦθα¹. Τοῦ πρώτου, οὗ λείπει ἡ λαβὴ, τὸ σωζόμενον μῆκος εἶναι 0,50 μ. Ἐπὶ τῆς πτέρνης φέρει ἐξ ἔλου, τὰ δὲ χεῖλη τοῦ καυλοῦ ἐξέχον καὶ τὰ πληρώματα ἀπέληγον πρὸς τὴν λεπίδα εἰς ἐντομὰς ἡμιωσειδεῖς· ἡ λεπίς δὲν ἔχει ῥάχιν καὶ δὲν στενοῦται βαθμηδὸν ἀπὸ τῆς πτέρνης πρὸς τὴν αἰχμήν, ἀλλ' εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἑαυτῆς μήκους ἰσοπλατῆς· πλατύνεται μάλιστα πέραν τοῦ μέσου κατὰ τι, ἀλλ' ἡ πλάτυσις εἶναι σχεδὸν ἀνεπαίσθητος. Τὸ ξίφος τοῦτο, καθ' ὅσον σώζεται, ὁμοιάζει πολὺ πρὸς ἄλλο ὡσαύτως ἐν τῇ ἀκροπόλει Μυκηνῶν ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθὲν², ὥστε καὶ ἡ ἐλλείπουσα λαβὴ τοῦ κατ' ἐκεῖνο δύναται νὰ συμπληρωθῇ. Τρίτον χαλκοῦν ξίφος τοῦ αὐτοῦ τύπου, οὗ τὴν λαβὴν δημοσιεύομεν ἐνταῦθα εἰκ. 1, εὐρέθη ἐν τῇ Σχιστῇ ὁδῷ τῆς Φωκίδος, ἐντὸς τάφου ὡς λέγεται, ἔχει δὲ μῆκος ὅλον 0,77 μ. Ἡ λεπίς εἶναι πάλιν ἰσοπλατῆς περιήπου κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ μήκους καὶ μόνον πρὸς τὴν αἰχμήν στενοῦται, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθέντος συμβαίνει· δὲν ἔχει δὲ κυρίως εἰπεῖν καὶ ῥάχιν, δύο ὅμως κοῖλαι γραμμαί χωρίζουσιν ἐν τῷ μέσῳ

Eik. 1

¹ Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1891 σ. 25. Οὐδ' ὅπως ἀκριβῶς ἔγραψα ἐκεῖ, ὅτι εὐρέθησαν τρία ξίφη ὅμοια τῷ παρὰ Schliemann Μυεῖνες εἰκ. 238, διότι καὶ τὰ τρία, ὧν ἓν εἶναι τὸ ὑπ' ἀριθ. 4, ὁμοιάζουν μὲν κατὰ τὴν λαβὴν πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Schliemann ἀνακαλυφθὲν, ἀλλὰ διαφέρουσι κατὰ τὸ σχῆμα τῆς πτέρνης.

² Μυεῖνες εἰκ. 221.

κατὰ μῆκος ταινίαν ἀντὶ ῥάχως. Ὁ καυλὸς ἔχει χεῖλη ἐξέχοντα καὶ ἀπολήγει εἰς γλώσσαν διὰ κομβίον ἰκανῶς μακρὰν, τὰ δὲ πληρώματα ἀπέληγον πρὸς τὴν λεπίδα πάλιν εἰς ἐντομὴν ἡμιωσειδῆ. Ἔνεκα τῆς γλώσσης τοῦ ξίφους τούτου καθίσταται ἀμφίβολος καὶ ἡ συμπλήρωσις τῆς λαβῆς τοῦ ἐν πίν. 8, 3, διότι ἀγνοοῦμεν, ἐὰν πρέπη οὕτω νὰ συμπληρώσωμεν αὐτὴν ἢ ἄνευ γλώσσης.

Τὸ ξίφος πίν. 8, 4 ἔχει μῆκος 0,375 καὶ διαφέρει πάντων τῶν περιγραφέντων καὶ πάντων τῶν ἀρχαίων μυκηναϊκῶν ξιφῶν κατὰ τοῦτο, ὅτι δὲν εἶχε κομβίον αὐτοτελὲς πρόσθετον, ἀλλ' ὅτι ὁ καυλός, οὗ τὰ χεῖλη ἐξέχουσι πολὺ, εὐρυνόμενος εἰς τὸ ἄκρον σχηματίζει τόξον, τοῦτο δὲ τὸ τόξον πληρούμενον ἐκατέρωθεν μετὰ τοῦ λοιποῦ καυλοῦ διὰ ζύλου ἢ ὁστοῦ ἀπετελεῖ τὸ κομβίον. Πρὸς τὴν λεπίδα ἀπέληγον τὰ πληρώματα εἰς γραμμὴν εὐθεῖαν, αὐτὴ δὲ ἢ λεπὶς στερεῖται ῥάχως.

Τοῦ τύπου τούτου ξίφη εὐρέθησαν καὶ ἐν Ἀττικῇ καὶ ἐν Δωδώνῃ¹, ἐνῶ δὲ τόσον συνήθεις εἶναι ἐπὶ τῶν ἄλλων ξιφῶν αἱ ὠσειδεῖς ἢ ἡμικυκλικαὶ ἢ τοξοειδεῖς ἐντομαὶ εἰς τὰ πρὸς τὴν λεπίδα ἄκρα τῶν λαβῶν, εἰς ταῦτα τὰ πληρώματα ἀπολήγουσι πάντοτε, ὡς φαίνεται, εἰς εὐθεῖαν γραμμὴν.

Πλὴν τῶν ἐνταῦθα ἀπεικονισθέντων καὶ περιγραφέντων, γνωστοὶ εἶναι ὡς ἐν χρήσει ὄντες κατὰ τὴν ὑστερωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον καὶ δύο ἄλλοι νεώτεροι τύποι, ὁ τοῦ παρὰ Schliemann Mycènes 238 ξίφους καὶ ὁ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν προφυλακτῆρων διαφέρων τούτων τύπος τοῦ ἐν Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1891 πίν. 2, ὃ δημοσιευθέντος ξίφους. Ἀμφότερα ταῦτα εὐρέθησαν ἐν τοῖς ἐρείπιοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν — τὸ δεύτερον ὁμοῦ μετὰ τῶν ξιφῶν πίν. 8 ἀρ. 3 καὶ 4 —, ὅμοια δὲ τοῦ μὲν πρώτου ἔχουσιν ἀνακαλυφθῆ ἐν Ἰαλυσῶ τῆς Ρόδου² καὶ ἄλλο ἐν Καρπάθῳ³, τοῦ δὲ δευτέρου ἐν μὲν πάλιν ἐν Μυκῆναις ἐν τῇ αὐτῇ θέσει⁴ καὶ ἐν ἄλλο ἐν «Ἑλλάδι»⁵. Δύναται δὲ νομίζω ν' ἀποδειχθῆ ὅτι καὶ οἱ δύο οὗτοι τύποι καὶ

πάντες οἱ τῶν λοιπῶν νεωτέρων μυκηναϊκῶν ξιφῶν, ἐξαιρουμένου τοῦ ὑπὸ τοῦ ξίφους πίν. 8, 3 ἀντιπροσωπευομένου, κατὰγονται ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς τάφοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν ἀνακαλυφθέντων ξιφῶν, ὧν οἱ τύποι ἦσαν πολὺ ὀλιγώτερον ποικίλοι.

Τῶ ὄντι τὰ ἐκ τῶν τάφων ἐκείνων ξίφη — πλὴν τῶν ἐγχειριδίων — δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο κατηγορίας. Τὰ εἰς τὴν πρώτην ὑπαγόμενα ἔχουσι βραχὺν γλωσσοειδῆ καυλὸν ἄνευ ἐξεχόντων χειλῶν, πτέρναν στρογγύλην ἄνευ προφυλακτῆρων, καὶ εἰς τὸ ἄκρον τῆς ξυλίνης ἢ ὀστείνης λαβῆς, τὸ ἐπὶ τῆς πτέρνης κείμενον, ἀνὰ μίαν ὠσειδῆ ἢ ἀκρθέστερον καρδίωσχημον περίπου ἐντομὴν ἐκατέρωθεν ἐπὶ τοῦ καυλοῦ ὑπάρχει συνήθως εἷς μόνος ἥλος, εἶναι δὲ πιθανόν ὅτι ἡ λαβὴ ἀρχικῶς τοῦλάχιστον ἦτο μονοκόμματος καὶ κοίλη εἰς τὸ ἐν ἄκρον, ὥστε ὁ καυλὸς καὶ ἡ πτέρνα ἐν μέρει εἰσέδουον εἰς αὐτὴν¹. Τῶν τῆς δευτέρας δὲ κατηγορίας ξιφῶν ὁ καυλὸς ἔχει ἡδῆ καὶ μῆκος ἀρκοῦν καὶ εἰς τὰ πλάγια χεῖλη ἐξέχοντα, ὥστε ἡ ἐπέκτασις τῆς λαβῆς ἀπετελεῖτο ἐκ δύο πληρωμάτων ἐκατέρωθεν μετὰ τῶν χειλῶν ἐπιτιθεμένων καὶ δι' ἥλων πλειόνων — τριῶν συνήθως — μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τοῦ καυλοῦ συνηλουμένων. Ἡ πτέρνα δὲν εἶναι στρογγύλη, ἀλλὰ σχηματίζει ἐκατέρωθεν τοῦ καυλοῦ γωνίαν ἀμβλυτέρας ἢ ὀξυτέρας, ἐνίοτε μάλιστα τόσον ὀξείας, ὥστε αἱ προεκτεινόμεναι κορυφαὶ αὐτῶν ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ προφυλακτῆρας· μετὰ τῆς πτέρνης συνηλοῦνται τὰ πληρώματα διὰ τριῶν ἄλλων ἥλων καὶ ἀπολήγουσι πρὸς τὴν λεπίδα ἄνευ ἐντομῶν εἰς γραμμὴν εὐθεῖαν ἢ ὀλίγον κυρτὴν².

Γνωρίσματα τῶν δύο κατηγοριῶν, ἤτοι ἐντομῆν καὶ προφυλακτῆρας — μᾶλλον ὅμως ἀνεπτυγμένους — εὐρίσκομεν ἠνωμένα ἐπὶ τοῦ ἐκ τοῦ πέμπτου τάφου χρυσοῦ ἐπικαλύμματος, τὸ ὁποῖον ἀπεικονίζεται³ ἐνταῦθα (εἰκ. 2). Τῶν δ' ἐγχειρι-

¹ Undset ε. α. εἰκ. 24.

² Furtwängler und Löschke, Myk. Vasen, Hilfst. D 12. Εὐρέθη ἐν τῷ IV τάφῳ μετὰ τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος ὁμοίου τῶ ἡμετέρῳ πίν. 8, 1 ξίφους.

³ Journal of hell. studies 1887 πίν. 83.

⁴ Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1891 σ. 25.

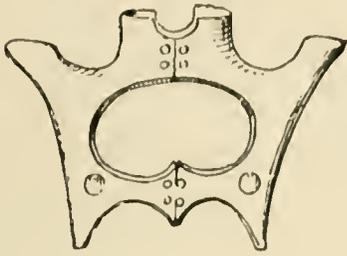
⁵ Undset ε. α. εἰκ. 20.

¹ Τοιαῦτα εἶναι τὰ ξίφη Schliemann Mycènes 445 α, 448, 465. Sophus Müller, Ursprung der europ. Bronzekultur εἰκ. I = Helbig Hom. Epos² εἰκ. 126. Ἡ ἐπὶ τῆς πτέρνης ἐντομὴ εὐρίσκεται, διάφορος ὅμως τὸ σχῆμα, καὶ ἐπὶ ἐγχειριδίων τῆς Ἀμοργοῦ (S. Müller ε. α. εἰκ. 34).

² Δείγματα Schliemann Mycènes 443, 449, 467. S. Müller ε. α. εἰκ. 2 = Helbig ε. α. εἰκ. 127.

³ Ἐδημοσιεύθη καὶ ὑπὸ S. Müller ε. α. εἰκ. 14.

δίωαι λαβαί ἦσαν ποικιλώτεροι, ἀλλ' αὐταὶ ὀλιγώτερον ἐνδιαφέρουσιν ἡμᾶς ἐνταῦθα.

Εἰκ. 2

Ἐὰν νῦν πρὸς ταῦτα τὰ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν παραβάλωμεν τὰ ὑφ' ἡμῶν δημοσιεύμενα νεώτερα μυκηναϊκὰ ξίφη, βλέπομεν ὅτι τὸ χρυσοῦν ἐπικάλυμμα πίν. 8, 7 ὁμοιάζει κατὰ τὸ σχῆμα σχεδὸν ἐντελῶς πρὸς τὸ παρὰ Schl. 467 = Schuch. 239 ἄλλο ἐπικάλυμμα λαβῆς ξίφους τῆς δευτέρας κατηγορίας ὥστε δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι ὁ τύπος οὗτος διετηρεῖτο ἀπαράλλακτος ἢ σχεδὸν ἀπαράλλακτος καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ περιόδῳ. Ἀπ' αὐτοῦ δὲ κατάγεται βεβαίως ὁ τύπος τῆς λαβῆς πίν. 7, 4, ἣτις ἀπολήγει πρὸς τὴν λεπίδα εἰς εὐθείαν γραμμὴν καὶ ἔχει τὴν πτέρναν οὐχὶ στρογγύλην, ἃν καὶ αἱ γωνίαι εἶναι ὀλίγον ἀπεστρογγυλωμένα. Ἡ λαβὴ αὕτη ὅπως καὶ πάντα τὰ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως ξίφη, εἶχε τὸ κομβίον πρόσθετον ἢ μακρὰ πείρα ὅμως ἐδίδαξεν ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο ἰκανῶς στερεόν καὶ ὅτι συχνὰ ἐξέπιπεν· ἐκ τούτου ἐπῆλθε νέα τοῦ τύπου ἐξέλιξις, καθ' ἣν πλατυνομένου καταλλήλως τοῦ ἄκρου τοῦ καυλοῦ τὸ κομβίον ἀπετέλεσε μετὰ τῆς λοιπῆς λαβῆς ἐν σώμα· οὕτω προέκυψεν ὁ τύπος τοῦ ξίφους πίν. 8, 4. Ὅτι τὸ ξίφος τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν, ἃν καὶ μᾶλλον πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεώς του¹ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ἡ αὐτὴ μεταρρυθμίσις τῆς λαβῆς ἐγένετο ὡς θὰ ἴδωμεν ἐπὶ ξιφῶν ἄλλου τύπου ἀποδεδειγμένως ἐντὸς τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Ὁ καυλὸς τῶν ξιφῶν τούτων συστελλεται ἐνίοτε ἀμέσως ὑπὸ τὸ κομβίον, τίνα δὲ σκοπὸν εἶχεν ἢ συστολὴ αὕτη, ἀποδεικνύει ἐν ξίφος ἐξ Ἰταλίας², οὗ ὁ ὁμοίως συστελλόμενος

ὑπὸ τὸ κομβίον καυλὸς περιβάλλεται ὑπὸ σύρματος· καὶ ἐπὶ τούτων λοιπὸν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ὑπῆρχε σύρμα ἢ ἰμάς περισφίγγων καὶ συνδέων στερεώτερον τὰ πληρώματα μετὰ τοῦ καυλοῦ.

Ὁ τύπος τῶν ξιφῶν τῆς πρώτης κατηγορίας διεσώζετο ἐπίσης καὶ κατόπιν τῆς ἐποχῆς τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως, διότι τὸ ἐν Βαρειῷ εὑρεθὲν ξίφος¹ εἶναι καθ' ὅλα ὅμοιον ἐκείνοις. Ὡς παραλλαγὴ δὲ τοῦ αὐτοῦ τύπου πρέπει, νομίζω, νὰ θεωρηθῇ τὸ ξιφίδιον πίν. 7, 3· ὁ καυλὸς αὐτοῦ εἶναι βραχύς, γλωσσειδής, καὶ ἡ πτέρνα στρογγύλη καὶ τὰ πληρώματα ἀπέληγον εἰς ἐντομὰς ὡσειδεῖς ὀλίγον διαφερούσας τῶν ἐπὶ ἐκείνων. Ἡ ἐπὶ τῶν δύο χρυσοῦν ἐλασμάτων, τῶν κειμένων ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν πτέρναν ἄκρου τῆς λαβῆς τοῦ ξιφιδίου, ἔκτυπος ταινία εἶναι ἀναμφιβόλως ἀπομίμησις ἀληθοῦς ἰμάντος, δι' οὗ συνδέον ποτε πρὸς μείζονα στερεότητα τὴν λαβὴν μετὰ τῆς λεπίδος περιελίσσοντες αὐτὸν μετὰ τῶν κεφαλῶν τοῦ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πτέρνης ἢ τῆς ἀρχῆς τοῦ καυλοῦ ἐξέχοντος ἡλου καὶ τῶν ὑπὸ τῆς λαβῆς καὶ τῆς πτέρνης σχηματιζομένων γωνιῶν. Τοιοῦτος σύνδεσμος ἦτο χρησιμὸς ἰδίως εἰς τὰ ξίφη ἐκεῖνα, ὧν αἱ λεπίδες δὲν εἶχον καυλὸν ἢ εἶχον καυλὸν βραχυτάτον, καὶ ἐπειδὴ τοιαῦτα ἦσαν σχεδὸν πάντα τὰ ἀρχαιότερα ξίφη καὶ ἐγχειρίδια, πιθανώτατόν μοι φαίνεται, ὅτι καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ἰμάντος πρὸς τοιοῦτον σκοπὸν εἶναι ἀρχαιοτάτη· τὰ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως ξίφη τῆς πρώτης κατηγορίας, τὰ ἔχοντα βραχὺν καυλὸν καὶ ἐνεκα τούτου βεβαίως ἀρχαιότερα μορφολογικῶς τῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας, δὲν γνωρίζομεν ἐὰν εἶχον τὴν ἔκτυπον ταινίαν, διότι αἱ λαβαὶ αὐτῶν δὲν διεσώθησαν· ὅτι ὅμως εἶναι λίαν πιθανὸν τὸ πρᾶγμα καὶ ὅτι ἔκτοτε συνειθίζετο ἢ ταινία, μαρτυρεῖ τὸ χρυσοῦν ἐπικάλυμμα τῆς λαβῆς ἐνός τῶν ἐκ τοῦ πέμπτου τάφου τῆς ἀκροπόλεως ἐγχειριδίων², ἐφ' οὗ ἀπαντῶμεν ἔκτυπον στρογγύλον ἰμάντα. Ὁμοίᾳ πρὸς τὴν τοῦ ξιφιδίου πίν. 8, 3 εὐρίσκεται ὡς εἶδομεν ἡ διπλῆ ταινία καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀγάλτου καὶ ὑαλομάζης πληρωμάτων, παρεμφερῆς δὲ φαίνεται ὅτι ὑπάρχει καὶ ἐπὶ ξίφους ἐκ Καλαβρίας³· τέλος φέρουσι τὸ αὐτὸ κό-

¹ Ἀρχ. Ἐφημ. 1889 σ. 145.

² Schuchhardt² εἰκ. 287 = Perrot et Chipiez Hist. de l'art. VI πίν. 19, 5.

³ Undset ε.α. εἰκ. 37 — Bull. di paletnol. ital. 1896 π. III 4.

¹ Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 σ. 25 ἐξῆς.

² Monum. dell' Inst. XI πίν. 60 ἀρ. 19.

σημα και δύο ελεφάντιναι λαβαί, ὧν ἡ μὲν κατόπτρου, ἡ δ' ἑτέρα ἄλλου ἴσως σκεύους¹. Ταῦτα ἀποδεικνύουσιν, ὅτι ἡ γρήσις τοῦ ἱμάντος εἰς τὰς λαβὰς τῶν ξιφῶν ἔχει μόνον πολὺ ἀρχαία ἦτο, ἀλλὰ καὶ συνηθεστέτη· διότι κατήντησε νὰ γείνη τυπικὸν κόσμημα αὐτῶν. Σὺν τῷ χρόνῳ δ' ἑλησμονήθη καὶ ἡ ἀρχικὴ σημασία αὐτοῦ καὶ ἀνεξαρτήτως ἀπ' αὐτῆς μετεβλήθη κατ' ὀλίγον τὸ σχῆμά του ἐπὶ τὸ εὐμορφώτερον, καθ' ἃ φαίνεται ἐκ παραβολῆς τοῦ ἐκ τοῦ τάφου τῆς ἀκροπόλεως ἐγχειριδίου πρὸς τὸ ξιφίδιον πίν. 7, 3 καὶ τὴν ελεφαντίνην λαβὴν, καὶ τούτων πάλιν πρὸς τὰ ἐξ ἀγάλτου καὶ ὑαλομάζης πληρώματα.

Τὰ ἐξ ἀγάλτου καὶ ὑαλομάζης πληρώματα ἀνήκουσι προφανῶς, ὡς εἶπομεν ἤδη, εἰς ξίφη ὅμοια τῷ ἐν πίνακι 8, 1, τούτων δ' ἡ διαφορὰ ἀπὸ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3 δὲν εἶναι τόσοσιν μεγάλη, ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ἡ συγγένεια, μάλιστα ἐκ τῆς ἐπὶ τῆς λαβῆς ἐντομῆς· ἡ διαφορὰ ἔγκειται εἰς τὸ μέγεθος καὶ τὸ σχῆμα τοῦ καυλοῦ καὶ εἰς τοὺς προφυλακτῆρας· ὡς πρὸς τὸ πρῶτον φανερον εἶναι, ὅτι ὑπόδειγμα ὑπῆρξεν ὁ τελειότερος καυλὸς τῶν ξιφῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας, εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν προφυλακτῆρων δὲ φαίνεται ὅτι ἐπέδρασαν ἐγχειριδιά τινα, ἐν οἷς ἡ πτέρνα εὐρύνεται ἐκατέρωθεν εἰς δύο στρογγύλα ἄκρα· τοιοῦτόν τι π.χ. φαίνεται ὅτι συνέβαινεν ἐν μικρῷ μὲν μέτρῳ ἐπὶ τοῦ ἐγχειριδίου πίν. 7, 7, τὸ ὅποσον εὐρέθη ἐν τῷ τετάρτῳ τάφῳ τῆς ἀκροπόλεως Μυκηνῶν, καὶ ἐν μείζονι ἐπὶ ἐγχειριδίων ἐξ Ἀμοργοῦ². Ἐὰν δὲ τὸ ἄκρον τοῦ καυλοῦ τοῦ ξίφους πίν. 8, 1 εὐρυνθῇ καθ' ὃν τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ξιφῶν τοῦ τύπου πίν. 8, 4, ὅα παραχθῇ ὁ τύπος, ὃν ἀντιπροσωπεύουσι τὰ ἀνωτέρω (σ. 114) μνημονευθέντα ξίφη ἐκ Μυκηνῶν, Ἰαλυσοῦ καὶ Καρπάθου. Ὅτι τὰ ξίφη ταῦτα δὲν διαφέρουσι τῶν τοῦ τύπου πίν. 8, 1 εἰμῆ σχεδὸν μόνον κατὰ τὸ κομβίον, δεικνύει ἀπλή παραβολή· ὅτι δὲ ἡ μεταρρύθμισις τοῦ ἄκρου τοῦ καυλοῦ ἔγεινεν ἐντὸς τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς, εἶναι βέβαιον· διότι τὸ ἐξ Ἰαλυσοῦ ξίφος εἶδομεν ὅτι εὐρέθη ἐντὸς θαλαμοειδοῦς τάφου ὁμοῦ μετὰ ξίφους τοῦ τύπου πίν. 8, 1, ἐπίσης δὲ καὶ τὸ ἐκ

Καρπάθου ἀνεκαλύφθη ἐν τάφῳ περιέχοντι μυκηναϊκὰ ἀγγεῖα.

Τῶν ξιφῶν τούτων ἀπλή παραλλαγή εἶναι τὸ ἐν Ἀρχ. Ἐφημ. 1891 πίν. 2, 5, τὸ ὅποσον ὡς εἶπομεν ἤδη ἀνωτέρω διαφέρει μόνον κατὰ τὸ σχῆμα τῶν προφυλακτῆρων, καὶ τοῦτο δὲ πάλιν τὸ σχῆμα δὲν εἶναι οὔτε τυχαῖον οὔτε αὐθαίρετον, ἀλλ' ἐποιήθη προφανῶς καθ' ὑποδείγματα, οἷον τὸ ἐκ τοῦ πέμπτου τάφου τῆς ἀκροπόλεως ἀνωτέρω (εἰκ. 2) ἀπεικονισθὲν ἐπικάλυμμα. Ὅπως δὲ τῶν ξιφῶν τοῦ τύπου πίν. 8, 4 ὁ καυλὸς εἶδομεν (ἀν. σ. 113) ὅτι συστέλλεται ἐνίοτε ὑπὸ τὸ κομβίον, οὕτω καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον συστέλλεται καὶ τούτων ἢ μόνον ὑπὸ τὸ κομβίον ἢ καὶ ὑπὸ τὸ κομβίον καὶ παρὰ τὴν πτέρναν.

Τὸ αὐτὸ χρυσοῦν ἐπικάλυμμα (εἰκ. 2) δεικνύει ἔτι ἐγγυτέραν τὴν συγγένειαν τοῦ ξίφους πίν. 8, 2 πρὸς τὰ τῆς ἀκροπόλεως· τὸ ἐπικάλυμμα ἀνῆκεν εἰς λαβὴν τῆς πρώτης κατηγορίας, εἰς ἣν προσετέθησαν οἱ προφυλακτῆρες, τὸ δὲ ξίφος πλὴν τῶν προφυλακτῆρων ἔχει καὶ τὸν τέλειον καυλὸν τῶν τῆς δευτέρας κατηγορίας.

Οὕτω πάντα τὰ μέχρι τοῦδε ἐξετασθέντα ξίφη παριστῶσι τύπους παραγομένους ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἀπὸ τῶν δύο κυρίων κατηγοριῶν τῶν ξιφῶν τῆς ἀκροπόλεως, συμβαλλομένων πιθανῶς ἐνίοτε καὶ τῶν μετ' αὐτῶν ἀνεκαλυφθέντων ἐγχειριδίων· ἢ ἐκ τῆς ἐξελιξέως δὲ ταύτης πρόσδος ἀφορᾷ ἰδίως τοὺς προφυλακτῆρας, τὸν καυλὸν καὶ τὸ κομβίον. Ὁ ὑπολειπόμενος ὅμως τύπος, ὁδηγῶν ὁ τοῦ ξίφους πίν. 8, 3 καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῷ δὲν φαίνεται νὰ συνδέηται μετὰ τῶν ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως ξιφῶν δι' οὐδενὸς δεσμοῦ· ἡ πτέρνα εἶνε διάφορος, ὁ καυλὸς ἐντείνεται βαθμηδὸν πρὸς τὸ μέσον καὶ μειοῦται πάλιν πρὸς τὴν πτέρναν, ἀπολήγει δ' ἐπὶ μὲν τοῦ ἐκ Φωκίδος εἰς γλῶσσαν κατ' ἀναλογίαν πολὺ μεγάλην (ἀνωτ. εἰκ. 1), ἐνῶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ Schliemann ἀνεκαλυφθέντος βεβαίως δὲν ἔφερε κομβίον ὅμοιον πρὸς τὰ συνήθη· πρὸς τούτοις ἡ λεπίς, ἥτις εἰς τὰ ἄλλα ξίφη συνήθως γίνεται στενωτέρα ἀπὸ τῆς πτέρνης πρὸς τὴν αἰχμήν, εἰς τὰ τρία ταῦτα εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον τοῦ ἑαυτῆς μήκους ἰσοπλατῆς, εὐρύνεται μάλιστα, ἂν καὶ ἀνεπαισθῆτως σχεδόν, μετὰ τοῦ μέσου καὶ τῆς αἰχμῆς. Ἄλλ' ἐνῶ χωρίζεται ὁ τύπος οὕτω

¹ Μυκῆναι πίν. 6 ἀρ. 1, 3 καὶ σ. 77 ἐξ.

² Περὶ. Sophus Müller ε. α. εἰκ. 36.

δι' ούσιωδών, ὡς μοι φαίνεται, διαφορῶν ἀπὸ τῶν λοιπῶν μυκηναϊκῶν ξιφῶν, ἀρχαιοτέρων καὶ νεωτέρων, συγγενεῦει πολὺ πρὸς τὰ ἐν τῇ ἀμέσως ἐπομένη περιόδῳ, τῇ τοῦ Διπύλου, σιδηρᾶ ξίφη καὶ πρὸς ἄλλα ἔξω τῆς Ἑλλάδος ἀνακαλυφθέντα· ἐξ Αἰγύπτου εἶναι γνωστὰ δύο τοιαῦτα ξίφη κολοβά καὶ τέσσαρα τεμάχια ἄλλων¹, πολὺ δὲ μᾶλλον εἶναι διαδεδομένους ὁ τύπος ἐν Εὐρώπῃ πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας μέχρι τῆς Σκανδιναβίας². τὰ πλεῖστα τούτων εἶναι καθ' ὅλα ὅμοια τῷ ὑπὸ Schliemann ἀνακαλυφθέντι, εὐρίσκονται ὅμως καὶ ξίφη, ὧν ὁ καυλὸς ἀπολήγει εἰς γλῶσσαν ὅπως ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἐκ Φωκίδος³.

Εἰς τὰ ὑστερώτερα ξίφη τοῦ τύπου τούτου, τὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν τάφων τοῦ Διπύλου συνήθη σιδηρᾶ, ἢ λεπίς πλατύνεται πέραν τοῦ μέσου μέχρι ἐνὸς ἑκατοστοῦ τοῦ μέτρου ἢ καὶ πλέον, ὑποθέτω δ' ὅτι ἢ προβαίνουσα πλατυνσις ἔχει σχέσιν πρὸς μεταβολὴν τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως τῶν ξιφῶν, μεταβολὴν ἀρξάμενην ἀπὸ τῆς νεωτέρας μυκηναϊκῆς περιόδου. Τὰ ἀρχαιότερα μυκηναϊκὰ ξίφη ἦσαν προσωρισμένα ὅπως νύττωσι μόνον δι' αὐτῶν, οὐχὶ καὶ ὅπως πλήττωσιν· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν πλείστων ἐκ τῶν νεωτέρων ἢ τοιαύτη χρῆσις ἦτο βεβαίως ἢ συνηθεστάτη· τοῦτο ἀποδεικνύει αὐτὸ τὸ σχῆμά των. Οὐχ ἦρτον δυσκόλως δύναται ν' ἀμφισβητηθῇ ὅτι ἕκαστε μετεχειρίζοντο ἐνίοτε τὰ ξίφη καὶ πρὸς τὸ πλήττειν⁴. ἰδίως τὰ ξίφη τοῦ τύπου πίν. 8, 3 εἶναι ἐξ ἴσου κατάλληλα πρὸς τοῦτο ὅπως καὶ πρὸς τὸ νύττειν, ἴσως δ' εἶναι οὗτος εἰς τῶν λόγων τῆς παραδοχῆς αὐτῶν κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον, ὅτε ἤρχιστε νὰ μεταβάλληται ὁ τρόπος τοῦ μάχεσθαι⁵. Βραδύτερον,

μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν, ἐντείνονται μᾶλλον αἱ ἐνυπάρχουσαι ἐν τῷ τύπῳ πληκτικαὶ ιδιότητες καὶ ἔνεκα τούτου πλατύνεται ἔτι μᾶλλον ἢ λεπίς πέραν τοῦ μέσου, ὅπως τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος κείται ὅλον εἰς τὸ μέρος τὸ πληττον. Τὴν αὐτὴν ἐξέλιξιν ὑπέστη ὁ τύπος καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ τῇ βορείῳ Εὐρώπῃ.

Αἱ πρὸς τὸ μέσον παχύτεραι γενόμεναι λαβαὶ τοῦ ὑπὸ Schliemann εἰκ. 221 δημοσιευθέντος ξίφους καὶ τοῦ ἐκ Φωκίδος, καθ' ἃς θέον νὰ συμπληρωθῇ καὶ ἡ τοῦ ἐν πίνακι 8,3, περιεβάλλετο φαίνεται ὑπὸ ἱμάντων συνδεόντων τὰ πληρώματα μετὰ τοῦ καυλοῦ· τοῦτο καὶ καθ' ἑαυτὸ εἶναι πιθανώτατον, ἐξάγεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ λαβαὶ ξιφῶν τοῦ εἶδους τούτου ἐλόγαλκοι φέρουσι ζώνας ἐκτύπους κατ' ἀπομίμησιν ἀληθῶν ἱμάντων. Ἐγχομεν οὕτω καὶ ἄλλο εἶδος ξιφῶν, ὧν αἱ λαβαὶ περιεβάλλοντο ὑπὸ ἱμάντων, ἐπιτρέπεται δὲ νὰ ἐρωτήσωμεν, μήπως ἔνεκα τούτου καλοῦνται τὰ ξίφη ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου (Ο 713), τοῦ Ἡσιόδου (Ἄσπις 221) καὶ τοῦ Εὐριπίδου (Ὀρ. 821, Φοίν. 1091, Ἄποσπ. 374) μελάνδετα. Ὁ Gerlach¹ φρονεῖ ὅτι ὀνομάζονται οὕτω ξίφη φέροντα δίσκους μεταλλίνους πεπαρμένους περὶ τὸν καυλὸν καὶ μεταξὺ τῶν δίσκων ἢ νῆμα περιειλιγμένον ἢ ξύλον ἢ ῥητινώδη τινὰ οὐσίαν ἢ ἄλλην ὕλην, ὥστε νὰ σχηματίζωνται ζῶναι σκοτεινοῦ χρώματος ἐναλλασσόμεναι μετὰ τῶν μεταλλίνων δίσκων. Τοιαῦτα ξίφη ὅμως εὐρίσκονται μὲν ἐν τῇ βορειοτέρῃ Εὐρώπῃ, σπανιώτερον δὲ καὶ ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλ' ἐξ Ἑλλάδος οὐδὲν εἶναι γνωστὸν, καὶ ἔνεκα τούτου, ἀν καὶ ἡ γνώμη τοῦ Gerlach ἐγένετο κοινῶς ἀποδεκτὴ, ὅμως εἰς ἐμὲ πιθανώτερα πολὺ φαίνεται ἢ ἐκ τῶν δερματίνων ἱμάντων τῶν συνδεόντων τὰ πληρώματα ἐρμηγεῖα. Ὁ Αἰσχύλος (Ἐπτὰ ἐπὶ Θήβας 43) μελάνδετον ὀνομάζει τὸ σάκος, ἐν ᾧ ταυροσφαγοῦντες ὤμυον οἱ ἐπτὰ λοχαγοί, τί δὲ ἐνόει διὰ τούτου μανθάνομεν ἐκ τοῦ Ὀμήρου, ὅστις ποιεῖ περὶ τοῦ Ἐκτορος (Ζ 117) ὅτι

ἀμφὶ δέ μιν σφυρὰ τύπτε καὶ αὐχένα δέρμα κελαιόν,
ἀντυξ, ἢ πυμάτη θέεν ἀσπίδος ὀμφαλοέσσης.

ἀριστεροῦ ὤμου διὰ τελαμῶνος καὶ πόρπακος φορομένη ἀσπίς, ἡδύνατο ὁ πολεμιστὴς νὰ κινή τὸν δεξιὸν βραχίονα μετὰ πολὺ μεγαλειτέρας ἐλευθερίας καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ πλήττῃ ἢ νὰ διατρύχῃ τὸν ἐχθρόν.

¹ Philologus XXX σ. 502.

¹ Undset ε. α. σ. 3.

² Naue, Die Bronzezeit in Oberbayern σ. 87 σημ. 1.

³ Undset, Études sur l'âge de bronze de la Hongrie πίν. 16, 4 (ἐξ Οὐγγαρίας) καὶ Naue ε. α. σ. 87 εἰκ. 14 (ἐξ Ἀπουλίας).

⁴ Ἐν τοῖς ὀμηρικοῖς ἔπεσιν ἢ χρῆσις τοῦ ξίφους πρὸς τὸ πλήττειν εἶναι ἤδη μᾶλλον συνηθὴς ἢ ἢ πρὸς τὸ νύττειν (τὰ χωρία συνέλεξεν ὁ Hellbig Hom. Epos² σ. 332 σημ. 7).

⁵ Εἰς τὴν ποικιλωτέραν χρῆσιν τῶν ξιφῶν συνετέλεσεν ἴσως καὶ ἡ ἐντός τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς γενομένη μεταρρύθμισις τῶν ἀσπίδων (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1896 σ. 1 ἐξ.) διότι οἱ φοροῦντες τὰς ἀρχαιοτέρας μεγάλας ἀσπίδας, τὰς ἄνευ πόρπακος, ἐκωλύοντο φαίνεσθαι εἰς τὸ πλήττειν ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀσπίδων τῶν, αἰτίνες, σκεπάζουσαι τὸ τε πρόσθιον σῶμα μέχρι τοῦ λαιμοῦ καὶ τὰς πλευράς, δὲν ἐπέτρεπον εἰς τὸν ὀπίστην νὰ καταφέρῃ τὸν βραχίονα μεθ' ὀρμῆς οὔτε ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω οὔτε ἐκ τῶν πλαγίων· ἦτο λοιπὸν οὗτος ἠναγκασμένος νὰ ὠθῇ τὸ ξίφος ἄνωθεν τῆς ἀσπίδος. Ὅταν ὅμως εἰσῆλθῃ ἢ ἐπὶ τοῦ

Ὅπως λοιπὸν ἡ ἀσπίς ὀνομάζεται μελάνδετος, διότι περιβάλλεται περίξ ὑπὸ δέρματος, οὕτω καὶ ἡ λαβὴ τοῦ ξίφους. Ἄλλως δέ, ἐάν προκειμένου περὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἡσιόδου δύναται τις νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ προϊστορικά ἐκεῖνα ξίφη, τί εἶχεν ἄρα γε ἐν τῷ νῶ ὁ Εὐριπίδης ὅταν ὠμίλει περὶ μελανδέτων ξιφῶν; βεβαίως ξίφη τῆς ἐποχῆς του· καὶ ἐπὶ ἀγγείων συγχρόνων αὐτῷ ἀπαντῶσιν ἐνίοτε ξίφη φέροντα περὶ τὰς λαβὰς περιειλιγμένους ἱμάντας¹.

Ἡ μεγάλη διάδοσις τῶν ξιφῶν τοῦ τύπου πίν. 8, 3 ἐν Εὐρώπῃ βορειότερον τῆς Ἑλλάδος εἶναι, φρονῶ, ἔνδειξις, ὅτι ἐκεῖθεν ἦλθεν οὗτος εἰς τὴν Ἑλλάδα· διότι ἐνταῦθα μὲν ἐμφανίζεται αἰφνιδίως περὶ τὸ τέλος τῆς μυκηναϊκῆς ἐποχῆς καί, ὡς εἴπομεν, δὲν φαίνεται συνδεόμενος μετὰ τῶν ἀρχαιότερων ἐλληνικῶν ξιφῶν, ἐκ τῶν χωρῶν δὲ τῆς Ἀνατολῆς ἀπαντᾷ μὲν ὁ τύπος ἐν Αἰγύπτῳ, ἀλλὰ δυσκόλως δυνάμεθα χάριν τῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων δύο κολοβῶν ξιφῶν καὶ ὀλίγων τεμαχίων νὰ θεωρήσωμεν τὴν χώραν ἐκείνην ὡς ἀρχικὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ξίφη ἀρχαιότερα τούτου δὲν εὐρίσκονται ἐν Αἰγύπτῳ καὶ πιθανῶς οὐδ' ἦσαν ἐν χρήσει, δὲν εἶναι λοιπὸν εὐνόητον πῶς διὰ μιᾶς θὰ ἐπλαττον οἱ Αἰγύπτιοι τύπον τόσον πρόσφορον, ὥστε νὰ διαδοθῇ μετὰ ταχύτητος οὐχὶ μικρᾶς² μέχρι τῶν περάτων τῆς Εὐρώπης· τί κωλύει δὲ νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὰ ἐν Αἰγύπτῳ ἀνακαλυφθέντα ξίφη ἔφερον ἐκεῖ οἱ ξένοι, οἵτινες ἀπὸ τῶν νήσων καὶ ἀκτῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Μ. Ἀσίας ἐπέδραμον ἐπὶ τὴν χώραν τῶν Φαραῶ ἀκριβῶς κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον;³

Ἐπειτα ἐάν ἀληθῶς ἐν Ἑλλάδι ἐμορφώθη τὸ πρῶτον ὁ τύπος, περὶ οὗ πρόκειται, ἢ ἐάν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς ἔλθων διὰ τῆς Ἑλλάδος διεδόθη εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, δὲν ἐξηγεῖται, διὰ τίνα λόγον

¹ Π. γ. *Journal of hell. studies* X πίν. 1.

² Ἐν Σκανδιναυίᾳ ὁ τύπος ἀπαντᾷ ἤδη ἀνεπτυγμένος ἐν τῇ ἀρχαιότερᾳ γαλλῇ περιόδῳ (S. Müller, *Nordische Alterthumskunde*, γερμ. μετάφρ. ὑπὸ Jiriczek, σ. 244 ἐξῆς), δηλαδὴ πιθανῶς οὐχὶ ὑστερώτερον ἢ ἐν Ἑλλάδι.

³ Περὶ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν χωρῶν, τῶν κυρίως σημιτικῶν, τὸ πρᾶγμα εἶναι ἔτι ἀβεβαιότερον· ὑπετέθη ὅτι καὶ αὕτη ἡ λέξις ξίφος εἶναι σημιτικῆ. ὁ J. G. Wetzstein ὅμως ἀρνεῖται τοῦτο (*Verhandlungen der Berl. Gesellschaft für Anthropol. und Ethnol. ἐν Zeitschrift für Ethnol.* 1890 σ. 131) καὶ βεβαίως, ὅτι οἱ Σημίται οὐδέποτε ἐγνώριζον νὰ κατασκευάζωσι ξίφη.

καὶ ἄλλοι νεώτεροι μυκηναϊκοὶ τύποι ξιφῶν δὲν διεδόθησαν ὁμοίως ἢ τὸ πολὺ μέχρις Ἰταλίας. Ἀφ' ἑτέρου ἔχομεν ἐν τοῖς Ὀμηρικῶς ἔπεσι (N 577, Ψ 808) ῥητὴν μαρτυρίαν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἐφημιζόντο ἐν Ἑλλάδι τὰ ξίφη τῆς Θράκης, δηλαδὴ τὰ διὰ τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου ἐρχόμενα εἰς τοὺς Ἕλληνας. Τέλος δὲν εἶναι ἴσως τυχαῖον, ὅτι ἡ ἐμφάνισις τῶν ξιφῶν τούτων ἐν Πελοποννήσῳ συμπίπτει περίπου μετὰ τῆς μεγάλης ἐκείνης τῶν βορείων ἐλληνικῶν λαῶν πρὸς νότον κινήσεως, τῆς Δωρικῆς μεταναστάσεως καλουμένης, καὶ ὅτι ἐπικρατεῖ ὁ τύπος ἐν τῇ μετὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἀκολουθούσῃ ἐποχῇ τοῦ Διπύλου, ὅτε ἐπικρατοῦσι καὶ οἱ νέοι κατακτηταί· μήπως εἶναι καὶ τοῦτο τεκμήριον τῆς βορείας καταγωγῆς του καὶ μήπως τοιαῦτα ξίφη ἔπαλλον οἱ Δωριεῖς;¹

Ἐννοεῖται ὅτι ἡ ὑπόθεσις περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ τύπου οὐδὲν ἀποδεικνύει περὶ τοῦ τόπου τῆς ποιήσεως αὐτῶν τῶν ξιφῶν· διότι δυνατόν εἶναι ἐν ἡ πλείονα ἐξ αὐτῶν νὰ εἰσῆχθησαν ἔξωθεν, δυνατόν ὅμως καὶ πάντα νὰ κατεσκευάσθησαν ἐνταῦθα. Ἄλλὰ τὰ ἄλλα νεώτερα μυκηναϊκὰ ξίφη εἶναι ἀναμφιβόλως ἐγγύρια ἔργα καὶ ὡς πρὸς τὴν καταγωγὴν τῶν τύπων καὶ ὡς πρὸς τὸν τόπον τῆς ποιήσεώς των. Ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρω περιγραφῶν καὶ παραβολῶν ἔγινε κατάδηλον, ὅτι πάντα ταῦτα τὰ ξίφη συνδέονται πολλαχῶς μετ' ἀλλήλων καὶ πρέπει νὰ ἐξετάζωνται ὡς ἐν ὅλον, ὡς ἔργα τῆς αὐτῆς τέχνης· ἡ συνεχῆς δὲ βαθμιαία ἐξέλιξις τῶν τύπων ἀπὸ ἀρχαιότερων μορφῶν μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ τέχνη αὕτη ἐπὶ αἰῶνας εἰργάζετο κατὰ τύπους παραδεδομένους ὑπὸ τῶν παλαιότερων, καὶ μετερρῦθμιζε μὲν πολλάκις αὐτοὺς ἐπὶ τὸ χρησιμώτερον καὶ στερεώτερον, ἀλλ' οὐχὶ οὕτω ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζηται ἐκ πολλῶν στοιχείων ἡ συγγένεια τῶν ἀρχαιότερων πρὸς τὰ νεώτερα. Καὶ εἶναι μὲν δυνατόν νὰ ὑποτεθῇ, ὅτι οὐχὶ ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐν ἄλλῃ τινὶ χώρᾳ ἔκειτο τὸ κέντρον τῆς τέχνης ταύτης καὶ ὅτι ἐν τῇ συνεχεῖ ἐξελίξει τῶν τύπων ἐπὶ τῶν μυκηναϊκῶν ξιφῶν κατοπτρίζονται ἀπλῶς αἱ ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ γινόμεναι μεταρρυθμίσεις τοῦ ὅπλου. Ἄλλὰ τούτου ὑποτιθεμένου μένει ἀληθῶς ἀνεξήγητον, πῶς λαοὶ τόσον

¹ Οἱ Σπαρτιάται ὅμως κατὰ τοὺς γνωστοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἔφερον βραχὺ ξίφος, τὴν ξυλήν.

πολεμικοί, ὡς οἱ μυκηναῖοι, ἠδύναντο ἐπὶ αἰῶνας ὅλους νὰ ἐξακολουθῶσιν εἰσάγοντες ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς τὰ ξίφη των καὶ δὲν ἐσκέφθησαν νὰ κατασκευάζωσιν αὐτὰ οἱ ἴδιοι· διότι δὲν παρατηρεῖται ἐν αὐτοῖς διαφορά τις τέχνης καὶ δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσι τὰ μὲν ξένα, τὰ δὲ ἀπομιμήσεις ἐγγώριαι. Πλὴν τούτου ἀναμιμνήσκω, ὅτι ξίφη τινά, καὶ ἰδίως ἐκεῖνα, εἰς ἃ ἀνήκον τὰ ἐξ ἀγάλτου πληρώματα, κατασκευάσθησαν ἐξ ἀρχῆς ὡς κτερίσματα· δὲν εἶναι δὲ πιθανόν, ὅτι ξένοι ἔμποροι ἔφερον μακρόθεν καὶ ἐπώλουν τοῖς Μυκηναίοις ξίφη ἔχοντα τὰ πληρώματα τόσον ἀτελῶς προσηλωμένα, ὥστε νὰ μὴ εἶναι εὐχρηστα ἐν τῷ βίῳ· ἐνῶ καὶ ἡ ἀξία αὐτῶν μεγαλειτέρα θὰ ἦτο καὶ ἡ πώλησις εὐχερеспέρα, ἐὰν εἶχον τοὺς καυλοὺς καὶ τὰ πληρώματα τετρημένα καὶ δι' ἤλων συνδεδεμένα· τοῦτο εἰς τοὺς κατασκευάσαντας αὐτὰ ἦτο εὐκόλον, ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐγένετο, σημαίνει ὅτι ἐπὶ τόπου παρηγγέλλθησαν ἢ ἡμιτελῆ ἔτι ὄντα ἠγοράσθησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀνδρός, οὗ τὸ λείψανον ἐκόσμησαν κατὰ τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν ἐνταφίαν¹.

Διὰ τὸ ζήτημα τῆς προελεύσεως ὄχι μόνον τῶν νεωτέρων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀρχαιοτέρων μυκηναϊκῶν ξιφῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν χρυσοκολλήτων ἐγχειριδίων σπουδαιότητα ἔχει πιθανῶς καὶ ἡ χρυσοκέτησις, ἥτοι ἡ διὰ τεμαχίων χρυσῶν συρμάτων διακόσμησις, ἣν ἀπηντήσαμεν ἐπὶ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3, ἐπὶ τῆς λαβῆς πίν. 7, 4 καὶ ἐπὶ τοῦ παρ' αὐτὴν τεμαχίου 7, 5. Ἐκ τῶν πληρωμάτων τοῦ ξίφους οὐδὲν σώζεται, εὐρέθησαν ὅμως

¹ Ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐξ ἀγάλτου πληρώματα ἀναφέρω καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ 1895 ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς κατεργασίας τῶν σπανίων λίθων ἐν Μυκῆναις· διότι ἐν τινὶ οἰκίματι τῆς ἀκροπόλεως κειμένῳ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀνακτόρου εὐρέθησαν πέντε τεμάχια χαλκηδονίου λίθου ἀκατεργάστου, ἑπτὰ κρυστάλλου, ἐν ἀγάλτου, δύο μαλαγίτου γεώδους, ἐν γαληνίτου, ἐν τεμάχιον ἀγγείου ἐκ λίθου ἀγάλτου, ἐν τεμάχιον ποτηρίου ἐξ ὑαλομάζης, κοσμηματὰ τινὰ ἐξ ὑαλομάζης καὶ ὀστού καὶ πολλὰ τεμάχια θείου. Ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων φαίνεται ὅτι κατόκει ἐνταῦθα τεχνίτης τις, ὅστις συνέλεγε πάντα ὀπωσθήποτε περίεργον λίθον καὶ ὅστις πλὴν ἄλλων εἰργάζετο τὸν χαλκηδόνιον, τὸν ἀγάλτην καὶ τὸν κρυστάλλον. Ἐν ἄλλῳ δὲ παρακειμένῳ θωματίῳ εὐρέθη λίθος ἀγάλτης φακοειδῆς τὸ σχῆμα, ὡς οἱ συνήθεις ἐγγεγλυμμένοι, ἄνευ γλυφῆς ὅμως καὶ ἄσχητος, βεβλαμμένος δὲ ὀλίγον εἰς τι μέρος τῆς περιφερείας· ἔνεκα τῆς βλάβης ταύτης πιθανῶς ἔμεινεν ἡμίεργος. Μνημονεύω ταῦτα, ἂν καὶ εἶναι ἴσως περιττόν, χάριν ἐκείνων, οἵτινες ἀκόμη πιστεύουσιν, ὅτι οἱ ἐγγεγλυμμένοι λίθοι δὲν εἶναι ἐγγώριοι (πρὸ. καὶ Evans, Journal of hell. studies XIII σ. 220. Eastern Question in Archaeology, Address to the anthropol. Section of Br. Assoc. for the Advancement of science, 1896).

περὶ αὐτὸ ἐν τοῖς χώμασι τοῦ τάφου πλῆθος μικρῶν χρυσῶν κέντρων, ὀλίγα δὲ τινὰ καὶ ἐπικεκολλημένα ἐπὶ τῆς πτέρνης αὐτοῦ, ὥστε εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι ἡ λαβὴ τοῦ ἦτο χρυσοκέντητος. Ὅμοια κέντρα ἐκ διαλυθεισῶν λαβῶν προερχόμενα ἀνεκαλύφθησαν καὶ ἐν τῷ τάφῳ τοῦ Βαρφειοῦ παρὰ τὸ χρυσοκόλλητον ἐγχειριδίον καὶ ἐν τισὶ τῶν θαλαμοειδῶν τάφων τῶν Μυκηνῶν. Ὡσαύτως πολλὰ ἐκ τῶν ξιφῶν τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως εἶχον χρυσοκέντητους τὰς λαβὰς, ὡς ἀποδεικνύουσι λείψανα σαφῆ¹, ἐκ δὲ τῶν ἐγχειριδίων τοῦ τετάρτου καὶ πέμπτου τάφου ἴσως τὰ πλεῖστα. Ἐπὶ τῆς πτέρνης τῆς λεπίδος τοῦ ἐκ τοῦ τετάρτου τάφου χρυσοκολλήτου ἐγχειριδίου, ἐφ' οὗ εἰκονίζεται θήρα λεόντιον, ὑπάρχουσιν ἐπικεκολλημένα σήμερον ἔτι δύο ἢ τρία κέντρα, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐν πίνακι 7, 7 δημοσιευμένου ἐγχειριδίου, τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τάφῳ ἀνακαλυφθέντος, σώζεται εὐτυχῶς καὶ μέρος τοῦ ἐκ σπειρῶν, ὧν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτελοῦσι ῥόδακες, ποικιλίματος· τὸ αὐτὸ κόσμημα εὐρήσεται ἔκτυπον καὶ ἐπὶ τῆς γαλκῆς λεπίδος, ἐπὶ τῆς λαβῆς ὅμως, ἥτις ἦτο πιθανώτατα ξυλίνη, σχηματίζεται ἐκ πολὺ μικρῶν χρυσῶν κέντρων — κατὰ τὸ ἦμισυ μικροτέρων τοῦ ἐλαχίστου τῶν ἐν πίνακι 7, 6 εἰκονιζομένων —, ἅτινα εἶναι γωνιωδῶς κεκαμμένα καὶ ὧν τὸ ἐν σκέλος εἶναι καθέτως ἐμπεπηγμένον εἰς τὸ ξύλον, τὸ δ' ἕτερον κεῖται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας.

Ὅλιγον διάφορος εἶναι ὁ τρόπος, καθ' ὃν κοσμούνται ἡ λαβὴ πίν. 7, 4 καὶ τὸ τεμάχιον 7, 5· ὅλη ἡ ἐπιφάνεια τῶν πληρωμάτων αὐτῶν, τὰ ὅποια φαίνεται ὅτι ἦσαν πάλιν ξύλινα, καλύπτεται ὑπὸ τῶν χρυσῶν κέντρων, ὥστε τὸ ξύλινον ὑπόθημα οὐδαμοῦ εἶναι ὀρατόν, αὐτὰ δὲ τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν πληρωμάτων κείμενα σκέλη τῶν κέντρων ἀποτελοῦσι χρυσοῦν ἔδαφος, ἐφ' οὗ ἐγχαράχθησαν κατόπιν κοσμηματὰ σπειροειδῆ. Πιθανῶς οὕτω ἦτο κεκοσμημένη καὶ ἡ λαβὴ τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3, ἔκ τινων λειψάνων δὲ, δυστυχῶς πολὺ ὀλίγων, φαίνεται ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἐγχειρι-

¹ Ἐκ τῶν ὀλίγων δημοσιευθέντων ξιφῶν ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως χρυσοκέντητα ἦσαν τὰ Schliemann Mycenes 445 e, 449 καὶ S. Müller, Ursprung der europ. Bronzekultur εἰκ. 2 = Hellbig Hom. Epos³ 127· ὡσαύτως τὸ ξίφος, εἰς 8 ἀνῆκε τὸ ἀνωτέρω σ. 116 εἰκ. 2 χρυσοῦν ἐπικάλυμμα.

δίωιν τῆς ἀκροπόλεως τὰ κέντρα ἐκάλυπτον ἐνίοτε ἔλην τὴν ἐπιφάνειαν τῶν πληρωμάτων.

Ὅσακις ἤθελον νὰ κεντήσωσι τὴν λαβὴν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἐγχειριδίου πίν. 7, 7, βεβαίως διέγραφον πρότερον τὸ σχέδιον τοῦ ποικίλματος ἐπὶ τοῦ ξύλου καὶ κατόπιν ἐνεπήγνυον τὰ κέντρα. Κατὰ τὸν ἄλλον δὲ τρόπον ἡ κέντησις ἐγένετο φαίνεται ὡς ἐξῆς· ἐνεπήγνυον εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πρὸς διακόσμησιν ὑποθήματος τὰ ἄκρα μικρῶν τεμαχίων σύρματος κατὰ στοίχους πυκνοὺς καὶ ἀπέχοντας ἀλλήλων ἄλλοτε περισσότερο, ἄλλοτε δ' ὀλιγώτερον — ἐν πίνακι 7, 6 εἰκονίζονται ἐξ κέντρα διαφόρων μεγεθῶν, τὰ δ' ὀριζόντια αὐτῶν σκέλη δεικνύουσι διαφόρους ἀποστάσεις τῶν στοίχων ἀπ' ἀλλήλων —, κατόπιν δὲ τύπτοντες τὰ ἐξέχοντα τῆς ἐπιφανείας τεμάχια τῶν συρμάτων ἔκαμπτον αὐτὰ καὶ τὰ ἔστρωνον. Τὰς ὁπίας, εἰς ἃς ἐνεπηγνύοντο τὰ σύρματα, ἐτρύπων βεβαίως πρότερον ἐπὶ τοῦ ξύλου ἢ ὅσπου¹ διὰ λεπτοῦ αἰγμηροῦ ἐργαλείου, ἴσως δ' ἐλάμβανον κατ' ἀρχὰς μεγαλείτερα καὶ μᾶλλον εὐμεταχειρίστα τεμάχια σύρματος, ἀφοῦ δὲ τὰ ἐνεπήγνυον, ἀπέκοπτον τὸ περισσεῦον μέρος αὐτῶν καὶ ἄφινον ἐξέχον τῆς ἐπιφανείας μόνον ἔσον ἦτο ἀνάγκη. Τὸ σύρμα εἶναι πολὺ λεπτόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπλοῦν, διότι σύγκαιται ἐκ δύο ἔτι λεπτοτέρων συνεστραμμένων συρμάτων, τοῦτο δ' ἴσως συνετέλει, ὅπως τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας κείμενα σκέλη τῶν κέντρων τυπόμενα εἰσδύωσιν εἰς τὸ ὑπόθημα καὶ γίνηται οὕτω ἡ στερέωσις αὐτῶν ἀσφαλεστέρα. Τὰ μεγαλείτερα τῶν κέντρων ἔχει ἡ λαβὴ πίν. 7, 4, μετ' αὐτὴν ἔρχεται τὸ τεμάχιον 7, 5, κατόπιν τὸ ξίφος 7, 3 καὶ τὰ ἐλάχιστα εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἐγχειριδίου 7, 7· ἐπ' αὐτοῦ δὲ οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ σχηματισθῶσι διὰ μειζόνων κέντρων σπείραι καὶ πρὸ πάντων ῥόδακες τόσον μικροί.

Εἶπον ὅτι ἡ χρυσοκέντησις ἔχει ἴσως σπουδαιότητα διὰ τὸ ζήτημα τῆς προελεύσεως τῶν μυκηναϊκῶν ξιφῶν, ἀρχαιότερων καὶ νεωτέρων, τοῦτο δέ, διότι, ἔσον ἐγὼ τοῦλάχιστον ἠδυνήθην νὰ ἐρευνησω, ὁ τρόπος οὗτος τῆς διακοσμῆσεως τῶν λα-

¹ Τὰ πληρώματα τῶν χρυσοκέντητων λαβῶν μοι φαίνεται ὅτι ἦσαν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦλάχιστον, ξύλινα· ἀλλ' ἐξ ἐνός μικροῦ τεμαχίου εὐρεθέντος ἐν τάφῳ τῆς κάτω πόλεως βεβαιούται, ὅτι καὶ ἐπὶ ὅσπου — καταλλήλως ἐννοεῖται παρασκευασθέντος — ἡσκέτο ἡ αὐτὴ τέχνη.

βῶν ἢ ἄλλων πραγμάτων δὲν ἦτο γνωστός ἐν τῇ Ἀνατολῇ, δηλαδή οὔτε ἐν Αἰγύπτῳ οὔτε ἐν Μεσοποταμίᾳ· περὶ τῆς τέχνης τῶν Φοινίκων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐλάχιστα γινώσκωμεν, ἐὰν ὅμως ἡ χρυσοκέντησις τοῦ ξύλου καὶ ὅσπου ἦτο γνωστὴ εἰς αὐτούς, πιθανώτατα θὰ μετεδίδοτο καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ θὰ ἀνευρίσκοντο ἐκεῖ ἔγνη αὐτῆς. Ἐπιτρέπεται λοιπὸν μέχρις ἀποδείξεως τοῦ ἐναντίου νὰ θεωρῶμεν ὡς ἐγγώρια ἔργα πάντα τὰ ἔχοντα χρυσοκέντητους λαβὰς ξίφη καὶ ἐγχειρίδια, μεταξύ δὲ τούτων καὶ το διὰ τῆς θήρας τῶν λεόντων κοσμούμενον.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν χρυσοκέντησιν ἡ κοκκιδωσις, ἣτις κοσμεῖ τὴν περιφέρειαν τῶν χρυσοῦν διακαριῶν τοῦ ξιφιδίου πίν. 7, 3 καὶ τῶν ἐξ ἀγάλτου πληρωμάτων, δὲν ἀπαντᾷ ἀκόμη ἐπὶ τῶν κτερισμάτων τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως, ἀν καὶ ἐπὶ τῶν δύο κοσμημάτων Schliemann Mycenes 293 εὐρίσκονται ἐπικεκολλημένα κατὰ διαστήματα σφαιρίδια στερεά. Ἐν Κρήτῃ ὅμως καὶ Τροίᾳ ἡ κοκκιδωσις λέγεται ἀνερχομένη εἰς πολὺ παλαιότερους χρόνους. Ὁ Evans¹ ἐδημοσίευσεν ἐν χρυσοῦν σφαιρικὸν πρᾶγμα, κεφαλὴν καρφίδος ἴσως, ἐφ' οὗ εὐρηναὶ ἐπικεκολλημένα πολλὰ εὐμεγέθη κοκκίδια ἀτάκτως ἐσπαρμένα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ μὴ ἀποτελοῦντα ὠρισμένον τι σχῆμα μηδὲ καλύπτοντα ἔλην τὴν ἐπιφάνειαν. Κατὰ τὸν Evans τὸ κόσμημα τοῦτο ἀνεκαλύφθη παρὰ τὸν Ἅγιον Ὀνούφριον τῆς Φαιστοῦ μετὰ πολλῶν ἄλλων πραγμάτων ἀνηκόντων εἰς τὴν Ἀμοργινὴν περίοδον· ὁ κ. Χατζιδάκης ὅμως, πρόεδρος τοῦ ἐν Ἡρακλείῳ τῆς Κρήτης Ἑλληνικοῦ Συλλόγου, ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ ὁποίου κεῖται νῦν τὸ εὐρημα τοῦ Ἁγίου Ὀνούφριου, ἀπαντῶν εἰς ἐρώτησίν μου γράφει, ὅτι οὐδὲν ἐκ τῶν ἀποτελούντων τὸ εὐρημα τοῦτο κοσμημάτων φέρει κοκκιδωσιν, ὑποθέτει δὲ ὅτι ὁ Evans ἐπλανήθη ἰδὼν ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Συλλόγου κοκκιδωσιν ἐπὶ ἀρχαίων προερχομένων ἐκ τοῦ Ἰδαίου ἀντροῦ. Ἐνεκα τῶν περιστάσεων δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐξακριβώσω τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἔγνη δίκαιον ὁ Evans — ὅπερ λίαν πιθανόν —, πάλιν ἔχομεν ἐπὶ τοῦ κρητικοῦ κοσμήματος ὄχι τελείαν κοκκιδωσιν. Ἐπὶ τῶν τρωικῶν ὅμως κοσμημάτων εἶναι ἤδη οἷα καὶ ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς νεωτέρας μυκη-

¹ Cretan pictographs σ. 109 εἰκῶν 94.

ναϊκῆς περιόδου, καὶ ἐπειδὴ τὰ κοσμήματα ἐκεῖνα ἀνεκαλύφθησαν κατὰ τὸν Schliemann ἐν τῇ δευτέρᾳ πόλει τοῦ Ἰλίου, πρέπει νὰ εἶναι ἀρχαιότερα τῆς δευτέρας π. Χ. χιλιετηρίδος¹. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἕκτης τρωικῆς πόλεως δὲν εἶναι βέβαιον, ὅτι ὁ Schliemann δὲν ἐπλανήθη, οὕτω δὲ ἦδη ὁ Evans² ἔνεκα ἄλλων λόγων ἀποφαίνεται ὅτι «οἱ τρωικοὶ θησαυροὶ οὐδαμῶς ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἀπομεμακρυσμένην ἐποχὴν, εἰς ἣν κατ' ἀρχὰς ἀνήχθησαν ὑπὸ τοῦ Schliemann» ἢ ὅλη αὐτῶν ὄψις δεικνύει ὅτι εἶναι μυκηναϊκοὶ καὶ ὅτι ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς τὴν ἕκτην ἢ εἰς τὴν δευτέραν πόλιν». Ἡ κρίσις αὕτη μοι φαίνεται ὀρθή καὶ περὶ ἄλλων καὶ περὶ τῶν μετὰ κοκκιδώσεως κοσμημάτων· δὲν εἶναι ὅμως βεβαίως ἀνάγκη νὰ ὑποτεθῶσι πάντα τὰ ἀποτελοῦντα τοὺς θησαυροὺς ἐκεῖνους πράγματα σύγχρονα ἀλλήλοις· διότι τοιαῦτα κειμήλια δυνατὸν εἶναι νὰ κατασκευάσθησαν αἰῶνας ὅλους πρὶν κατατεθῶσιν εἰς τὰ μέρη, ἐν οἷς εὐρέθησαν.

Ἐξαιρουμένων οὕτω τῶν τρωικῶν κοσμημάτων μένουσι μόνον δύο ἐκ Μυκηναίων καὶ πιθανῶς ἐν κρητικόν, ἐξ ὧν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ἤδη πρὸ τῆς νεωτέρας μυκηναϊκῆς περιόδου ἤτο γνωστὴ ἡ κατασκευὴ καὶ ἐπικόλλησις τῶν κοκκιδῶν, ἦσαν δηλαδὴ γνωσταὶ αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ τέχνη αὕτη. Πέραν τούτου ὅμως δὲν εἶχε προσδεύσει καὶ ἡ χρῆσις τῆς ἤτο περιορισμένη· ἴσως δὲ κοσμήματα, ὡς τὰ ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως Schliemann Mycènes 282, 283, 334 καὶ ἄλλα, ἐν οἷς οἱ ὀμφαλοὶ περιβάλλονται ὑπὸ πυκνῶν ἐκτύπων στιγμῶν καὶ γραμμῶν ὅλαι καὶ ῥόδακες σχηματίζονται δι' ὁμοίων στιγμῶν, ἐχρησίμευσαν ὡς πρότυπα ἀπομιμήσεως καὶ ἔδωκαν οὕτω ἀφορμὴν εἰς τὴν συστηματικὴν χρῆσιν καὶ τὴν τελειοποίησιν τῆς κοκκιδώσεως· διότι τῶ ὄντι οἱ κύκλοι ἐκεῖνοι καὶ αἱ γραμμῶν καὶ οἱ ῥόδακες ἐξ ἐκτύπων στιγμῶν προξενούσι τὴν ἐντύπωσιν ἀληθοῦς κοκκιδώσεως Ἡ τελειοποίησις δὲ ἀπέβλεπε βεβαίως πρὸ πάντων τὴν κόλλησιν, διότι αὕτη εἶναι τὸ δυσχερέστατον μέρος τῆς ἐργασίας³.

καὶ ἐπειδὴ αἱ κοκκίδες τοῦ κρητικοῦ κοσμήματος καὶ τῶν δύο ἐκ τῶν τάφων τῆς ἀκροπόλεως εἶναι ἰκανῶς μεγάλαι καὶ κεῖνται ἀραιῶς, ἢ ἐπικόλλησις τῶν βεβαίως δὲν ἀπῆτει τὴν προσοχὴν καὶ δεξιότητα, ἴσως μάλιστα οὐδὲ τὰ αὐτὰ τεχνικὰ μέρη, ἅτινα ἦσαν ἀναγκαῖα διὰ τὴν στερέωσιν τῶν μικροσκοπικοῦ πολλακίς μεγέθους κοκκιδῶν τῶν ὑστερωτέρων ἔργων.

Κατὰ τὴν νεωτέραν μυκηναϊκὴν περίοδον ποικιλώτατοι εἶναι οἱ τρόποι, καθ' οὓς γίνεται χρῆσις τῶν κοκκιδῶν, καὶ συχνὰ θαυμαστὴ ἢ λεπτότης τῆς ἐργασίας. Δείγματα ἰκανὰ ἔχουσιν ἦδη δημοσιευθῆ καὶ πολὺ περισσότερα μένουσιν ἀνεκδότα, ἀλλ' εἶναι δύσκολον καὶ ἴσως περιττὸν ν' ἀναφέρωμεν αὐτὰ ἐνταῦθα· θὰ περιορισθῶ λοιπὸν εἰς ἐν μόνον. Ὁ Ἀλέξανδρος Castellani, περὶ οὗ γνωστὸν εἶναι πόσον ἐμελέτησε τὰ χρυσᾶ ἐτρουσκικὰ κοσμήματα, ἅτινα καὶ ἀπεμιμήθη μετὰ πολλῆς ἐπιτηδείτητος, φρονεῖ ὅτι ἡ τέχνη τοῦ κοσμεῖν μεταλλικὰς ἐπιπέδους ἢ κυρτὰς ἐπιφανείας δι' ἐπικεκολλημένων ἐλαχίστων χρυσῶν κοκκιδίων ἐφευρέθη ὑπὸ τῶν Φοινίκων μεταξὺ τοῦ ἐβδόμου καὶ τοῦ πέμπτου π. Χ. αἰῶνος¹. Ἡ τέχνη ὅμως αὕτη ἤτο γνωστὴ ἐν τῇ νεωτέρᾳ μυκηναϊκῇ περιόδῳ, ὡς ἀποδεικνύουσι, πλὴν ἄλλων, δύο μικρὰ κοσμήματα ἐκ τοῦ τάφου τοῦ Βαρειοῦ². τὸ ἐν τούτων εἶναι σφαῖρα χρυσῆ, κοίλη καὶ διάτρητος — κεφαλή καρφίδος ἴσως — κεκαλυμμένη ὅλως ὑπὸ κοκκιδίων, τὸ δ' ἕτερον δισκᾶριον κυρτὸν φέρον ἐκτύπους ἕνα ὀμφαλὸν ἐν τῷ μέσῳ καὶ ὀκτὼ ἄλλους μικροτέρους πέριξ, πάντας δὲ κεκαλυμμένους πάλιν ὑπὸ σμικροτάτων πυκνῶν κοκκιδίων. Ἀμφότερα ἐνθυμίζουσι κοσμήματα ἐκ τῶν τελειοτάτων ἐτρουσκικῶν ἢ ἐν Ἐτρουρίᾳ ἀνακαλυφθέντων³, μοι φαίνεται δὲ ἀναμφίβολον, ὅτι ὑπάρχει στενὴ σχέσηις μεταξὺ αὐτῶν, ὅτι δηλαδὴ αἱ παραδόσεις καὶ οἱ τρόποι τῆς μυκηναϊκῆς χρυσοργίας κληροδοτηθέντες εἰς τὰς κατόπιν ἐποχὰς καὶ τελειοποιηθέντες ἐν πολλοῖς ἐνταῦθα καὶ ἐν ταῖς νήσοις καὶ ἀκταῖς

¹ Castellani, Degli ori e dei gioielli nella esposiz. di Parigi 1879 σ. 7-10. Δὲν εἶδον ἐγὼ τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀναφέρει δὲ τὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως σχεδὸν ἀπολεφεῖ ὡς ἐν τῷ κειμένῳ ὁ De Linas, Origines de l'orfèvrerie eloisonnée III σ. 76, 1.

² Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1889 πίν. 7 ἀρ. 6 καὶ 12. Δυστυχῶς αἱ εἰκόνες δὲν εἶναι πολὺ καλάι.

³ Περὶ π. γ. τὰ ἐν Daremberg et Saglio, Diction. des antiquités I σ. 795 εἰκ. 960 καὶ 961.

¹ Ora Dürrfeld, Troja σ. 61.

² Journal of hell. studies XIV σ. 330, 29a.

³ Daremberg et Saglio, Diction. des antiquités I σ. 794. — Blümner, Technologie und Terminologie IV σ. 316 ἐξ.

τῆς Μ. Ἀσίας διεσώθησαν ἐπὶ τούτων τῶν λεγομένων ἐτρουσικικῶν κοσμημάτων.

Ἐάν εἶναι ἀληθές, ὡς ἐγὼ ἐπὶ τοῦ παρόντος θεωρῶ πιθανώτατον, ὅτι ἡ κοκκιδώσις εἶναι ἐφεύρεσις τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης καὶ ὅτι κατὰ τὴν μυκηναϊκὴν ἐποχὴν ὑπὸ ταύτης μόνης ἠσκειτο, τότε φυσικῶς ἀνάγκη εἶναι νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἰθαγενῆ ἔργα ὅχι μόνον τὸ ξιφίδιον πίν. 7, 3 καὶ τὰ ἐξ ἀχάτου πληρώματα, ὧν τὰ κοκκιδωτὰ δισκάρια ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ ἄλλα κοσμήματα καὶ οἰαδήποτε πράγματα, ἐφ' ὧν ὑπάρχει κοκκιδώσις. Ἐκ τούτων δὲ ἰδιαιτέρως ἐξαιρομεν τοὺς φέροντας ἐγγεγλυμμένας παραστάσεις ἐπὶ τῆς σφενδόνης χρυσοῦς δακτυλίου· διότι καὶ ἐπ' αὐτῶν ἀπαντῶσι συχνὰ στοίχοι κοκκιδῶν κοσμοῦντες περίξ τὸν κρίκον· ἐπὶ ἐνὸς μάλιστα τῶν ἀνωτέρω σ. 107 μνημονευθέντων τεσσάρων χρυσοῦν δακτυλίων αἱ κοκκίδες εἶναι τριῶν διαφόρων μεγεθῶν καὶ εὑρῆνται διατεθειμέναι εἰς πέντε παραλλήλους στοίχους, ὧν ὁ μεσαῖος ἀποτελεῖται ἐκ τῶν μεγαλειτέρων, οἱ δύο ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἐκ τῶν ἐλαχίστων καὶ οἱ δύο ἐξώτατοι ἐκ τῶν δευτέρου μεγέθους κοκκιδῶν.

Συγκεφαλαίῳ ἐν ὀλίγοις τὰ γενικώτερα πορίσματα. Αἱ ἐν Μυκῆναις ἀνακαλυφθεῖσαι μῆτραι ἀποδεικνύουσιν, ὅτι τὰ ἐν τῇ μυκηναϊκῇ τέχνῃ τόσον συνήθη ὑάλινα κοσμήματα κατεσκευάζοντο ἐνταῦθα. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐνισχύει καὶ ἡ τῶν ξιφῶν μελέτη, διότι εὐρίσκονται λαβαὶ ἔχουσαι ἢ ὀλόκληρα τὰ πληρώματα ἐξ ὑαλομάζης ἢ μόνας τὰς κοσμητικὰς κεφαλὰς τῶν ἤλων πλήρεις ὑαλομάζης· αἱ λαβαὶ δὲ αὗται εἶναι ἔργα τέχνης ἰθαγενοῦς, διότι ἐξ ἀρχῆς ἦσαν προσωρισμέναι εἰς κτερίσματα τάφων καὶ διότι πάντα τὰ νεώτερα μυκηναϊκὰ ξίφη, πλὴν ἐνὸς τύπου, κατὰγονται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων, τῶν

ἐν τοῖς τάφοις τῆς ἀκροπόλεως Μυκηναῶν ἀνακαλυφθέντων· καὶ ἐάν δὲ ὑποθεθῆ—ὅπερ ὅλως ἀπίθανον—ὅτι πάντα ἐκεῖνα εἶναι ξένα, οὐδὲν ἐκ τούτου ἀποδεικνύεται περὶ τῶν νεωτέρων, διότι ἀπίστευτον εἶναι, ὅτι οἱ Μυκηναῖοι μέχρι τέλους δὲν κατώρθωσαν νὰ κατασκευάζωσιν αὐτοὶ τὰ ὄπλα των. Ἡ χρυσοκέντησις δὲ καὶ ἡ κοκκιδώσις, δύο τέχνηαι αἵτινες δὲν φαίνεται νὰ ἠσκούντο ἐν Ἀνατολῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, μαρτυροῦσιν ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ πολυτελέστερα ξίφη, ἅτινα μόνον οἱ πλούσιοι ἠδύναντο ν' ἀγοράζωσιν, ἐνταῦθα κατεσκευάζοντο. Ἡ χρυσοκέντησις μάλιστα ἀποδεικνύει τοῦτο καὶ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων ξιφῶν, καὶ περὶ αὐτῶν ἔτι τῶν θαυμασιῶν χρυσοκαλλήτων ἐγγχειριδίων, τὰ ὁποῖα πρὸ πάντων τῶν λοιπῶν θεωροῦνται ξένα. Ἐν γένει δὲ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι τὰ ξίφη ἐξ Ἀνατολῆς ἤλθον ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν φαίνεται νὰ στηρίζεται κατὰ τὸ παρὸν ἐπὶ στερεῶν βάσεων.

Ἡ τοὺς χρυσοῦς δακτυλίουσιν συχνὰ κοσμοῦσα κοκκιδώσις μαρτυρεῖ, ὅτι καὶ αὕτη ἡ σπουδαιότης κατηγορία μυκηναϊκῶν τεχνουργημάτων δὲν δύναται νὰ προέρχεται ἐκ Φοινίκης ἢ ἄλλης τινὸς τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν· ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτὸ εἶναι ἀποδεδειγμένον καὶ περὶ τῶν ἐγγεγλυμμένων λίθων, ἀκολουθεῖ ὅτι πάντα τὰ κυριώτατα καὶ χαρακτηριστικώτατα τῶν ἔργων τῆς μυκηναϊκῆς τέχνης, ἢτοι τὰ ἐξ ὑαλομάζης κοσμήματα, τὰ χρυσοκέντητα καὶ τὰ χρυσοκόλλητα ξίφη, οἱ ἐγγεγλυμμένοι λίθοι καὶ δακτύλιοι, εἶναι ἐγχώρια. Ὀφείλω ὅμως νὰ ὁμολογήσω ὅτι, ὡς καὶ ἀνωτέρω ὑπέδειξα, τὰ ἐκ τῆς χρυσοκέντησεως καὶ τῆς κοκκιδώσεως συμπεράσματα δὲν εἶναι ὅλως ἀσφαλῆ· οὐχ ἤττον ἐθεώρησα καλὸν νὰ προσελκύσω ἐπ' αὐτῶν τὴν προσοχὴν τῶν δυναμένων νὰ ἐρευνήσωσιν ἀκριβέστερον.

X. ΤΣΟΥΝΤΑΣ

ΕΠΙΝΗΤΡΟΝ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

(Πίν. 9-10).

Τὸ ἐπὶ τῶν πινάκων 9-10 ἀπεικονιζόμενον σκεῦος, πῆλινον ἐπίνητρον ἢ ὄνος, εὐρέθη ἐν Ἐρετρίᾳ τῷ 1891 ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ I. Λάμπρου. Ὁ κ. Στάης ἐν τῷ Δελτίῳ τοῦ ἔτους 1892 σελ. 77 ἐποίησατο πρῶτος μνείαν περὶ τούτου καὶ οὗτος δὲ ὡς καὶ ὁ κ. L. Pollak (Arch. Epigr. Mitth. aus Oesterreich 1893 σ. 21) χαρακτηρίζουσι τὸ σκεῦος δικαιοτάτα ὡς ἐν τῶν καλλίστων κειμηλίων τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου (Ἄριθ. 1629).

Χάριτας ὀφείλω τῷ κ. Μυλωνᾷ διὰ τὴν φιλικὴν παρότρυνσιν πρὸς δημοσίευσιν τοῦ καλλιτεχνήματος, ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς κκ. Καββαδία καὶ Στάη διὰ τὴν ἄδειαν τῆς δημοσιεύσεως καὶ τῷ κ. Gilliéron διὰ τὴν ἐξαιρετοὺν ἀπεικόνισιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ παριστανομένων.

Τὸ σχῆμα τοῦ ἐπίνητρο, ὅπερ ἀναπαριστᾷ ἡ ἡμετέρα εἰκὼν 3 πίν. 9 τὸ μέγεθος αὐτοῦ (0,28 μῆκ.) ὡς καὶ ὁ τρόπος τῆς διακοσμήσεως οὐδεμίαν οὐσιώδη παρουσιάζουσι διαφορὰν πρὸς τὰ ἄλλα τοῦ αὐτοῦ εἴδους σκεύη, ὧν ὁ σκοπὸς ἄγνωστος πρότερον καὶ ἀμφισβητούμενος (Benndorf gr. und sicil. Vasenb. σ. 70 κέ., Studniczka, Jahrb. 1887 σ. 60 κέ., Dumont - Chaplain, les céramiques de la Grèce propre I σ. 381) ἐγνώσθη ἀκριβῶς διὰ τῆς λαμπρᾶς ἀνακαλύψεως τοῦ Robert (Ἐφημερίς 1892, σελ. 247 κέξ.). Κατὰ τὸ κάλλος τῶν γραπτῶν εἰκόνων, τῆς πλαστικῆς παραστάσεως καὶ τοῦ λοιποῦ διακόσμου, ὡς καὶ κατὰ τὴν λεπτότητα τῆς τεχνικῆς ἐπεξεργασίας ὑπερβάλλει τὸ ἡμέτερον ἐπίνητρον πάντα τὰ μέχρι τοῦδε γνωστά τοῦ εἴδους τούτου τεχνουργήματα¹. Τὸ σκεῦος

εἶνε σχεδὸν ἄρτιον, διότι μόνον εἰς δύο σημεῖα εἶνε ἀποκεκρουσμένον. Ἡ φέρουσα τὰς ἐγγυράκτους φολίδας πρὸς τρεῖσιν τῶν ἐρίων ἄνω ἐπιφάνεια ἔχει τὸ χρῶμα τοῦ πηλοῦ, ἢ δ' ἐσωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶνε κατ' ἐξάίρεσιν διὰ μέλανος γεγανωμένη. Εἰς τὸ χεῖλος, παρ' ᾧ ὁ ἐξ ἀνθεμίων στέφανος, ὑπάρχουσι δύο μικραὶ ὀπαί, ὅπως δύνηται τὸ σκεῦος νὰ ἀναρτᾶται ἀπὸ τούτων διὰ νήματος.

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἦσαν ἐπιγεγραμμέναι δι' ἐρυθρολεύκου λίαν παχέος χρώματος, οὕτως ὥστε ἐξέχουσιν ἐν μέρει ὡς ἀνάγλυπτοι ἀπὸ τοῦ ἐδάφους τοῦ σκεύους. Ἐπὶ τῶν γραφῶν προσετέθησαν πλαστικῶς οἱ κοσμοῦντες τὰ διαδήματα τῶν γυναικῶν πολῦτιμοι λίθοι, ἐπίσης δὲ ἐπὶ τῆς πλευρᾶς γ' (πίν. 10, 2) ἐδηλώθησαν πλαστικῶς τινὰ τῶν καθ' ἕκαστον ὡς ἡ λαβὴ τοῦ κατόπτρου, τὸ κιονόκρανον, ὡσαύτως τὰ περιάπτα, τὰ ἐνώτια καὶ τὰ ψέλια. Πλαστικῶς δηλοῦνται πρὸς τούτοις καὶ αἱ ἐν τῷ κέντρῳ τῶν ἀνθεμίων στιγμαί.

Ὅτι τὰ ἐξέχοντα ταῦτα μέρη ἦσαν ἀρχικῶς κεχρυσωμένα δυνάμεθα ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνωμεν ἐκ τοῦ ὅτι ἐπὶ τῆς κόμης τῆς ἐκτύπου μεγάλης κεφαλῆς τῆς προσόψεως τοῦ σκεύους σφύζονται τμήματα ἐκ λεπτῶν φύλλων χρυσοῦ.

Τὸ καλύπτρον τὸ ἐδάφος μελανωπὸν γάνωμα εἶνε πολλαχοῦ λελωδημένον, εἶνε δὲ τοῦτο ἡ μόνη

¹ Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως εὐρέθησαν 31 θραύσματα ἐπίνητρων, ἕνα δὲ ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ ἱερῷ (πρὸλ. Ἐφημερίς, 1886, πίν. 8), καὶ ἄλλα ἐν ταῖς παρὰ τὸν Ἄρειον Πάγον ἀνασκαφαῖς τοῦ Γερμανικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ παρόντος ἔτους. Ὅλίγα τινὰ ἀντίτυπα ὑπάρχουσι διασπαρμένα ἐν τοῖς μεγάλοις Εὐρωπαϊκοῖς μουσείοις (πρὸλ. Ἐφημ. 1892, σ. 247, σημ. 1). Ἐν μελανόμορφον εὐρίσκειται εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ κόμητος Mich. Tyszkiewicz ἐν Βόννῃ. Ἐν τεμάχιον τοῦ ἐν παρακμῇ ἄττικοῦ ῥυθμοῦ μετ' ἐρυθρᾶς μορφῆς εὐρίσκειται ἐν τῇ συλλογῇ μου δειγμάτων τῶν τεχνοτροπιῶν τῆς ἀρχαίας κεραμευτικῆς.

¹ Ὁ Benndorf ἔ. ἀ. ἀναφέρει 9 κατὰ τὸ μάλλον ἢ ἦντιον καλῶς διατηρούμενα ἐπίνητρα, ἀλλὰ μόνον τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν κατέχει τῷ 1895 12 ἀντίτυπα τὰ μὲν ἐρυθρόμορφα τὰ δὲ μελανόμορφα.

φθορά, ἥτις παραβλάπτει ὀλίγον τι τὸ ἀρχικὸν κάλλος τοῦ σκεύους.

Ἐξετάσωμεν νῦν ἐν πρώτοις τὰς διαφόρους ζώνας τῶν εἰκόνων.

Ἰπάρχουσιν ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἐπινήτρῳ τρεῖς τοιαῦται, ἐνῶ συνήθως ταῦτα ἔχουσι μόνον δύο κατὰ τὰς μακρὰς πλευράς, ἀλλ' ὁ ζωγράφος ἐνταῦθα ἔθεσε καὶ παρὰ τὸ πρόσθιον κλειστὸν μέρος τοῦ καμαρωτοῦ σκεύους ἐτέραν ζώνην ἵνα καταστήσῃ τὸ ἔργον του ἐκτάκτως πλούσιον.

Εἰκονίζεται δ' ἐπὶ ταύτης τῆς ζώνης (πίν. 9, 1) ὁ ἐρωτικὸς ἀγὼν τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος, θέμα, ὅπερ ἀπειράκις ἀπαντᾷ ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἀγγειογραφίᾳ τοῦ 6^{ου} καὶ 5^{ου} αἰῶνος. Ὀφιοειδὲς τέρας ἔχον κεφαλὴν θαλασσίου ἵππου ὑποδήλαί τὴν ἰκανότητα, ἣν ἐκέκτητο ἡ θαλασσία θεὰ Θέτις νὰ ἐκφύγῃ τῆς βίας τοῦ ἐρῶντος αὐτῆς ἥρωος μεταμορφουμένη εἰς διάφορα ζῶα. Νηρεὺς, ὁ πατὴρ αὐτῆς, ἴσταται ἐγγὺς παρὰ τῇ θυγατρὶ ὡς φαίνεται δὲ διαμαρτύρεται κατὰ τῆς ἀρπαγῆς διὰ θεατρικῆς τινος κινήσεως τῆς δεξιᾶς χειρός. Ἐκατέρωθεν τῶν ἐν τῷ κέντρῳ προσώπων πέντε Νηρηίδες φέρουσαι κυματίζοντα ἐνδύματα εἰκονίζονται αἱ μὲν πρὸς αὐτὸ τοῦτο τὸ κέντρον σπεύδουσαι, αἱ δὲ φεύγουσαι ἀπ' αὐτοῦ, ἀλλ' ἔκεισε τὸ βλέμμα καὶ ἐν μέρει καὶ τὸ σῶμα ἐστραμμένον ἔχουσαι. Τούτων τὰ ὀνόματα, ὅπως καὶ τὰ τῶν προμνημονευθεισῶν μορφῶν προσεπέγραψεν ἐπὶ τῆς εἰκόνος ὁ ζωγράφος. Ἐγγύτατα τῷ κεντρικῷ συμπλέγματι, πρὸς ἀριστεράν, ἀναγινώσκωμεν ΕΥΛΙΜΕΝΕ καὶ ΜΕΛΙΤΕ, δύο καὶ ἄλλοθεν μεμαρτυρημένα ὀνόματα Νηρηίδων. Ἀκολουθεῖ μετὰ ταῦτα ΑΛΤΙΣ, ὄνομα ἄγνωστον μέχρι τοῦδε, ὅπερ μοι φαίνεται, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ Ἀλτίς ὡς παρηγμένον ἐκ τῆς ῥίζης ἀλ τοῦ ῥήματος ἄλλομαι¹. Ὅπως δὲ καὶ ἄλλα ὀνόματα Νηρηίδων (Ἀλία, Θόη, Κυμαθόη) σχετίζεται καὶ τοῦτο πρὸς τὰ ἄλλα τῶν κυμάτων. Ὅπισθεν τοῦ Νηρέως ἀναγινώσκωμεν ΑΥΡ, συμπληρωθὲν ἤδη ὑπὸ τοῦ κ. Στάη (ἔ. ἀν.) εἰς Αὔρα. Καίτοι δ' ἀληθῶς αἱ Αὔραι ἦσαν θυγατέρες τοῦ Βορρά, ἐν τούτοις φρονῶ ὅτι λίαν πιθανὸν εἶνε νὰ ὑπέπεσεν ὁ ἀγγειογράφος εἰς εὐεξήγητον πλάνην. Πρὸς τῇ δεξιᾷ ἄκρᾳ τῆς εἰκόνος ὑπάρχει τέλος ΝΑΩ, ὄνομα ἀποδιδόμενον εἰς Νηρηίδα καὶ ἐφ'

¹ Ἀνάλογοι πρὸς τοῦτο θὰ ἦσαν πρὸ πάντων λέξεις, οἷαι ἀλτήρ.

ἐτέρου Ἀπτικοῦ ἀγγείου (Wiener Vorlegebl. 1890/91 πίν. 9), ὅπερ ὁ Kretschmer (Griech. Vasenschr. σ. 202) σχετίζει πρὸς τὸ νάειν = ῥέειν.

Ἐξετάσωμεν νῦν καὶ τὰς ἐπὶ τῶν δύο μακρῶν πλευρῶν εἰκόνας.

Ἐπὶ τῆς πλευρᾶς Β (πίν. 10, 1) εἶνε συνηνωμένοι ἐν πλήρει χάριτος συνθέσει ἐπτὰ μορφαί, δηλοῦται δὲ καὶ ἐνταῦθα σαφῶς δι' ἐπιγραφῶν τίνα διενόηθη ὁ ζωγράφος ὑφ' ἐκάστην τούτων νὰ παραστήσῃ. Ἀριστερὰ κάθεται ἐγγὺς κίονος ἡ ΑΦΡΟΔΙΤΕ, εἰς ἣν ὁ ΕΡΩΣ προσφέρει ἀπὸ πυξίδος ἀντικείμενόν τι, πιθανῶς κόσμημα, ὅπερ αὕτη μετὰ προσοχῆς παρατηρεῖ. Ὡς πάρισον τῆς εἰκόνος ταύτης εἰκονίζεται ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ἄκρου τῆς ὅλης παραστάσεως ἡ ΗΒΕ ἰσταμένη πρὸ τοῦ καθημένου Ἰμέρου (ΙΜΕΡΟΣ) καὶ τὴν κόμην διακοσμοῦσα, ἐνῶ ὁ νεαρὸς θεὸς προσφέρει αὐτῇ ληκύθιον πλήρες εὐώδους ἐλαίου. Ἡ κεντρικὴ τέλος παράστασις ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν μορφῶν. Ἀριστερὰ ἴσταται ἡ ΑΡΜΟΝΙΑ ἐγκατοπτριζομένη, τὸ δὲ μέσον καταλαμβάνει ἐπὶ δίφρου καθημένη ἐτέρα γυναικεία μορφή, ταύτη δὲ τρίτη γυναικεία μορφή ὅπισθεν ἰσταμένη καὶ διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾶς ἀπὸ τοῦ βραχίονος αὐτὴν λαμβάνουσα διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς δεικνύουσα πρὸς τὸ μέρος ἔνθα ἡ Ἀφροδίτη καὶ ὁ Ἔρως προσεπιλέγει τι.

Ἰπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς ἐπὶ τοῦ δίφρου μορφῆς ἀναγινώσκειται ΕΙΘΟ, ἥτοι Πειθῶ καὶ δεξιόθεν τῆς ἰσταμένης ΚΟΡΕ. Ὁ πρῶτος γράφας περὶ τοῦ ἐπινήτρου (Δελτ. ἔνθ. ἀνωτ.) οὐδόλως διστάζει νὰ ἀπονεύσῃ εἰς τὰς μορφὰς τὰ ὀνόματα ὅπως κατὰ τὴν ἐπὶ τῆς εἰκόνος θέσιν τῶν ἐπιγραφῶν φαίνεται ὀρθόν, ἥτοι ΚΟΡΕ διὰ τὴν ἰσταμένην καὶ ΠΕΙΘΟ διὰ τὴν καθημένην μορφήν. Ἐν τούτοις ἐγὼ διστάζω νὰ δεχθῶ ἀνεπιφυλάκτως τὴν γνώμην ταύτην. Καὶ πρῶτον ἐγείρεται τὸ ἐρώτημα ἢ ὑπὸ τὸ ὄνομα ΚΟΡΕ μορφή εἶνε ἡ θυγάτηρ τῆς Δήμητρος, ἢ Ἐλευσινία θεὰ, ἢ μήπως διὰ τοῦ ὀνόματος Κόρη δηλοῦται μία ὁποιαδήποτε θνητὴ παρθένος; Ἐἶνε ἀληθὲς ὅτι θὰ ἠδύνατό τις νὰ δικαιολογήσῃ τὴν παρουσίαν τῆς νεαρᾶς θεᾶς μεταξὺ

¹ Ἐνθυμοῦμαι ὅτι εἶδον ἐν ἰδιωτικῇ τινι συλλογῇ ἐν Ἀθήναις ἐρυθρόμορον ληκυθον ἐπὶ τῆς ὁποίας παρίστατο τρέχον κοράσιον, παρ' ᾧ ἦτο γεγραμμένον ΚΟΡΕ. Ἐπειδὴ ἡ μορφή οὐδὲν ἔχει χαρακτηριστικὸν ἀντικείμενον, οὐδὲν ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ ἀναγνωρίσωμεν ἐν αὐτῇ τὴν Περσεφόνην.

τῶν θεῶν τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς χάριτος, πρὸ παντὸς ἂν δεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀγγειογράφος δὲν ἐσκέφθη καὶ τόσον πολὺ περὶ τῆς οὐσιώδους σχέσεως τῶν παριστανομένων μορφῶν πρὸς ἀλλήλας. Ἐν τούτοις παράδοξον μένει πάντοτε, πῶς ἦτο δυνατόν νὰ παρασταθῇ συνηνωμένη μετὰ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τῆς Πειθοῦς πρὸ πάντων ἢ θεὰ ἐκείνη, ἣν συνήθως παρὰ τὸ πλευρὸν τῆς μητρὸς εἰκονιζομένην εὐρίσκουμεν καὶ ἣτις ἄκουσα μόνον παρεδόθη εἰς τὸν ἔρωτα τοῦ Πλούτωνος. Πᾶσα ἀμφιβολία θὰ ἐξέλειπε κατ' ἐμέ, ἂν ἐπετρέπετο νὰ ἀποδώσωμεν τὸ ὄνομα ΚΟΡΕ οὐχὶ εἰς τὴν ἰσταμένην ἀλλ' εἰς τὴν καθημένην μορφήν. Ὅπως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς τοῦ ἐπιμήτρου ἡμῶν, ὡς θὰ ἴδωμεν, παρίστανται σκηναὶ παρασκευῆς εἰς γάμον, οὕτω καὶ ἐνταῦθα εἰκονίζεται ἡ ΚΟΡΕ, ἢ πρὸς ὑπανδρείαν ὠριμος ἤδη γυνή, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἰδεώδους κόσμου τῶν θεῶν τοῦ ἔρωτος. Ἡ Πειθὴ περιπτυσσομένη τὴν Κόρην προσπαθεῖ συμφώνως πρὸς τὸ ἔργον αὐτῆς νὰ καταπέισῃ αὐτὴν παραπέμπουσα συγχρόνως διὰ τῆς κινήσεως τῆς χειρὸς πρὸς τὴν ἄρχουσαν ἐν τῷ βασιλείῳ τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ γάμου Ἀφροδίτην. Μεγίστην ἀναλογίαν θὰ εἶχον τότε τὰ ἐνταῦθα εἰκονιζόμενα πρὸς τὴν ἔξοχον ἐκείνην ἀρχαίαν ἀναπαράστασιν γαμηλίου σκηνῆς τὸν καλούμενον Ἀλδοβρανδινὸν γάμον¹, ἐνθα εἰκονίζεται καθ' ὅμοιον τρόπον ἡ Πειθὴ ἢ ἡ Ἀφροδίτη ἐναγκαλιζομένη τὴν νύμφην.

Νομίζω ὅτι θὰ μοι συγχωρήσῃ ὁ ἀναγνώστης, ἂν ἀφήσω εἰς αὐτὸν τὴν ἐκλογὴν μετὰ τῶν δύο τούτων δυνατῶν ἐξηγήσεων. Τὸ αἶσθημα ὀδηγεῖ ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν μᾶλλον τὴν δευτέραν ἐξηγήσιν, καὶ τότε πρέπει νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ ἀγγειογράφος ἀπλῶς παρήλλαξε τὴν θέσιν τῶν ὀνομάτων ΠΕΙΘΟΟ καὶ ΚΟΡΕ. Εἰς τὸν αὐστηρῶς ὅμως ἐπὶ τῶν δεδομένων στηριζόμενον, μένει πάντοτε ἡ δυσχέρεια νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν παρουσίαν τῆς Περσεφόνης ἐν μέσῳ τῶν θεῶν τοῦ ἔρωτος, διότι ἰθνητὸν κοράσιον δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εἶνε ἡ κόρη αὕτη ἢ τόσον οἰκείως καὶ μετ' ἐπιμονῆς προσομιλοῦσα τῇ Πειθοῖ.

Ἄς ἴδωμεν νῦν τὴν δευτέραν ἐπιμήκη πλευρὰν γ. Ἐξ γυναικεῖαι μορφαὶ εἶνε ἐνταῦθα συνηνωμέναι ἐν δωματίῳ, οὗ τὴν ὄροφὴν ἀνέχουσι κίονες. Ἀρι-

¹ Ἴδε Baumeister, Denkmäler II σ. 872.

στερὰ ἀσχολοῦνται δύο τούτων, πρὸς ἃς βλέπει τρίτη τις, εἰς τὸ νὰ διακοσμήσῃσι διὰ κλάδων, μύρτου προσφανῶς, τὰ προσεπεικονισμένα ἀγγεῖα, ὧν τὸ ἐν σαφῶς δηλοῦται ὡς νυμφικὴ λουτροφόρος. Στέφανοι μύρτου καὶ ὀλίγη πορρωτέρω κάτοπτρον κοσμοῦσι τοὺς τοίχους τοῦ δωματίου¹. Ἀκολουθεῖ πρὸς δεξιὰ σύμπλεγμα δύο γυναικῶν, ὧν ἡ μία ἔχει ἐπὶ τῆς βράχειος τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς μικρὸν πτηνόν, ἐνῶ ἡ δεξιὰ αὐτῆς ὑψοῦται ὡς υποδεικνύουσα τι δύναται τις νὰ υποθέσῃ ὅτι διδάσκει τὸ πτηνόν νὰ ἄδῃ ἄσμά τι, ἴσως τὸν Ἰμέβαιον². Πεπλοφοροῦσα καὶ διὰ πολυτίμου περιδερραίου καὶ στικτῶν ὑποδημάτων κεκοσμημένη προσερίδεται τέλος κατὰ τὸ δεξιὸν ἄκρον γυνὴ τις ἐπὶ κλίνης κεκοσμημένης διὰ ζωοφόρου ζώνης καὶ κεκαλυμμένης ὑπὸ προσκεφαλαίων, παρὰ τοὺς πόδας τῆς ὁποίας εὐρίσκεται θρῆνυς. Ἡ γυνὴ αὕτη εἶνε ἀναμφιβόλως ἡ νύμφη, ἢ δὲ κλίνη ὑπενθυμίζει τὴν νυμφικὴν παστῆδα. Εἰς τὸ βᾶθος φαίνεται ἡμιανωγμένη θύρα, ἐφ' ἧς δι' ἀραιότερας ἀποχρώσεως τοῦ γανώματος εἰσι δεδηλωμένοι οἱ ποικίλοι χρωματισμοὶ τοῦ ξύλου. Καὶ ἐνταῦθα ἐπέζητησεν ὁ ζωγράφος νὰ καθορίσῃ εἰδικώτερον τὴν παράστασιν ἐπιγράφων τὰ ὀνόματα τῶν εἰκονιζομένων μορφῶν. Κατὰ πρῶτον ἀναγινώσκουμεν ἀρχόμενοι ἐξ ἀριστερῶν ΘΕΩ, ὄνομα, καθ' ὅσον γινώσκω, μὴ μεμαρτυρημένον ἄλλοθεν ἀκολουθοῦσι μετὰ ταῦτα λείψανα ἐπιγραφῆς, ἅτινα συμπληρωτέα πάντως οὕτως ὥστε νὰ ἀποτελεσθῇ τὸ ὄνομα +ΑΡΙΣ (ἐν τῷ Δελτίῳ ἐνθ. ἀνωτ. ἀναγινώσκειται ΕΥΡΟΠΕ), μετὰ ταῦτα ΘΕΑΝΩ, γυναικεῖον ὄνομα πολλάκις ἀπαντῶν ἐν Ἀθήναις ἢ ΕΡΑΝΩ ἀντὶ τοῦ Ἐραυνῶ, ἀκολουθῶς ΑΣΤΕΡΟΠΕ καὶ ΙΠΠΟΛΥΝΤΕ, δύο ἡρωικῶν ἀναμνήσεων ὀνόματα, καὶ τέλος, παρὰ τὴν ὡς νύμφην χαρακτηρηθεῖσαν μορφήν, ΑΛΚΕΣ ΓΙΣ. Ἀφορμὴν λαμβάνοντες ἐκ τοῦ τελευταίου ὀνόματος ἃς ἐξετάσωμεν, ἂν ὁ ζωγράφος ἠθέλησε

¹ Ἐν τῷ πρωτότυπῳ τὰ φύλλα τῶν στεράνων καὶ κλάδων παρίστανται διὰ τοῦ φυσικοῦ χρώματος τοῦ πηλοῦ ἀφθέντος ἐκάστοτε κενῶ ἐν τῷ γανώματι τοῦ διὰ τὸ περίγραμμα αὐτῶν χώρου, μόνον δ' οἱ ἄνευ φύλλων μίσχοι, οὓς τοποθετεῖ εἰς τὸ στρογγύλον ἀγγεῖον ἢ πρὸς ἀριστερὰ γυνὴ ἐξωγραφῆθησαν διὰ λευκοῦ ἐπιθέματος.

² Παρομοία παράστασις πρὸς τὴν τοῦ ἀνέχοντος τὴν κομψὴν λουτροφόρου κορασίου εὑρεται ἐπὶ μιᾶς ἀναγελυμένης μαρμαρίνης λουτροφόρου τοῦ Ἀθην. Μουσείου. Athen. Mitth. 1887 πίν. 9 καὶ σ. 283. Conze, Grabreliefs Nr. 904, πίν. 178, ὅμοια εἰκὼν ἐπίσης ἐν ἀρ. 873, πίν. 160.

νά παρουσιάσῃ ἡμῖν ἀληθῆ εἰκόνα¹ ἐκ τοῦ κόσμου τῶν ἡρώων, καὶ ἂν ἡ ἐν αὐτῇ Ἄλκηστις εἶνε ἡ εὐγενῆς θυγάτηρ τοῦ Πελίου, ἡ περιφνημος σύζυγος τοῦ Ἄδμητου, ἢ πρόκειται μόνον περὶ παραστάσεως εἰλημμένης ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου τῶν Ἀθηναίων. Ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς τῆς πρώτης υποθέσεως θὰ ἠδύνατό τις νὰ ἐπικαλεσθῆ τὸ ὄνομα ΑΣΤΕΡΟΠΕ, ὅπερ ἔχει μεγίστην ἀναλογίαν πρὸς τὸ ὄνομα ἐτέρας Πελιάδος τῆς Ἀστεροπειας. Ἄλλ' ἐν ἀπίδωμεν πρὸς ἄλλας ὁμοιοειδεῖς καὶ συγχρόνους ἀγγειογραφίας, θὰ εὕρωμεν ὅτι πολλάκις ἀπαντῶσιν ἀναμῆξ ἡρώων καὶ θνητῶν πρόσωπα καὶ ὀνόματα, ὡσεὶ ἐν τῇ εἰκόνι ἐγίνετο τρόπον τινὰ ἐξιδανικευσίς τοῦ πραγματικοῦ βίου εἰς ἡμιθεϊκόν. Ὀφείλομεν ἐν τούτοις νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ ἀγγειογράφος ἐξελέξατο διὰ τὴν νύμφην ἀπὸ σκοποῦ, ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς ὑπόδειγμα, τὸ ὄνομα Ἄλκηστις, ἣν ἐκόσμουσαν αἱ ὕψισται γυναικεῖαι ἀρεταί, ὁ πιστὸς ἔρωσ, ὥστε καὶ τὸν θάνατον² νὰ υπομείνῃ χάριν τοῦ ἐρωμένου συζύγου.

Ἰδιαίτερας προσοχῆς ἀξία εἶνε τὰ νυμφικὰ ἀγγεῖα κατὰ τὸ ἀριστερὸν τῆς εἰκόνας. Προφανῶς ὁ ζωγράφος ἐξεπονήσεν αὐτὰ μετ' ἰδιαζούσης ἐπιμελείας, καὶ δὴ καὶ διὰ παραστάσεων ἐκόσμησεν αὐτὰ ἐν σχιαιογραφίᾳσι (silhouetten)· ἐπὶ τῶν γαστροδῶν ἀγγείων παρίστανται σκηναὶ καταδιώξεων ἐρωτικῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ εὐμήχους ἀγγείου δαδρόφορος ἀνήκουσα ἀναμφιβόλως εἰς παράστασιν γάμου, δι' ὧν κατὰ προτίμησιν ἐκοσμοῦντο αἱ λουτροφόροι³.

¹ Ἀνάλογα παραδείγματα ἴδε παρὰ Rayet-Collignon, *Céramique grecque* σ. 237 καὶ *Jahrbuch* 1896 σ. 137 ἀρ. 40.

² Ἠρβλ. τὴν κατηγορίαν τῶν χρυσοκοσμητῶν ἀγγείων, περὶ ὧν πραγματεύεται ὁ O. Jahn ἐν τῷ Festgruss an Gerhard 1865, ὁμοίως ἀγγεῖα τινα ὡς τὴν λήκυθον παρὰ Stackelberg, *Gräber der Hellenen* πίν. 99, καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ Milebhöfer ἐν *Jahrbuch* 1894 συλλεγένητα. Μεγίστην δεικνύει ἀναλογίαν ἐπίσης καὶ ὁ γραπτὸς μαρμαρίνος πίναξ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐξ Ἀθηνῶν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως, ἐφ' οὗ παρίστανται ἀστραγαλίζουσαι γυναῖκες· Ἠρβλ. Helbig *Wandgemälde* σ. 48, ἀρ. 140 β.

³ Ὅτι αἱ ἐπὶ τῶν ἀγγείων παραστάσεις εἶνε μελανόμορφοι, αἰτιολογεῖται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας ἐν τῇ ἀγγειογραφίᾳ. Θὰ ἐξετρέπετο ὁ ζωγράφος εἰς πολλὴν μικροπραγμοσύνην, ἂν τὰ μὲν ἀγγεῖα ἐξωγράφετο διὰ μέλανος χρώματος τὰς δ' ἐπ' αὐτῶν μορφὰς ἄφινεν ἐρυθράς. Οὕτω ἔχομεν π. χ. ἀνηρημένους πίνακας ἐπὶ ἐρυθρομόρφων ἀγγείων πάντοτε μετὰ μελαινῶν παραστάσεων ἐξωγραφημένους, Ἠρβλ. *Catalogue of the Greek vases in the Ashmolean Museum* nr. 305 fig. 19. *Journal of Hellenic Studies* IX, πίν. 2. Ἄλλα παραδείγματα εἶδον ἐπὶ ἐρυθρομόρφων ληκύθων τοῦ μουσεῖου τοῦ Ραεμιο καὶ παρὰ τῷ καθηγητῇ v. Kropf ἐν Βόννῃ.

Ἀμφότερα τὰ σχήματα τῶν ἀγγείων, τό τε γαστροδῶδες καὶ τὸ εὐμήχες ἀπαντῶσι καὶ ἐπ' ἄλλων ἀγγειογραφίῶν, καὶ μάλιστα, ἔνθα ἀπεικονίζονται γαμήλια παραστάσεις (*Monumenti* X, 341. 2). Ἡ εὐμήχης λουτροφόρος φέρεται ὑπὸ γυναικὸς ἐν τῇ προσαχούσῃ τὴν νύμφην πομπῇ (ὁμοίως βεβαίως καὶ *Athen. Mitth.* 1891 σ. 382), ἐνῶ τὸ γαστροδῶδες ἀγγεῖον ἴσταται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἐν σκηνηῇ παριστώσῃ τὸν στολισμὸν τῆς νύμφης.

Μετὰ τὰς μακρὰς μελέτας τοῦ Herzog ἐν τῇ *Archäolog. Zeitung.* 1882, σ. 131 κέξ. καὶ τοῦ Wolters ἐν *Athen. Mitth.* 1891, μία μόνον γνώμη ἐπεκράτησε διὰ τὸ ὄνομα καὶ τὸν σκοπὸν, τοῦλάχιστον τὸν ἀρχικόν, τῶν εὐμήχων ἀγγείων, ὅτι δῆλα δὴ ταῦτα εἶνε αἱ λουτροφόροι, τοῦτ' ἔστι τὰ ἀγγεῖα δι' ὧν κατὰ τὴν πρὸ τοῦ γάμου ἐσπέραν ἐκομίζετο ἐκ τῆς Καλλιρρόης τὸ διὰ τὸ νυμφικόν λουτρὸν ὕδωρ. Ἄγνωστος τοῦναντίον εἶνε μέχρι τοῦδε ἡ χρῆσις τῶν γαστροδῶν ἀγγείων, ἅτινα ἐδράζονται ἐφ' ὑψηλοῦ ποδός, ἔχουσι τρεῖς λαβὰς καὶ φέρουσι συνήθως πῶμα. Ὁ τὸ πρῶτον δημοσιεύσας τοιοῦτου σχήματος ἀγγεῖον Stackelberg ἐν τοῖς «*Gräber der Hellenen*» πίν. 25 ὀνομάζει ταῦτα θερμοποτίδας (Πάμφ. παρ' Ἀθηναίῳ 11, 475 D), αἵτινες ἦσαν ἀγγεῖα χρησιμεύοντα, ὅπως ἐν αὐτοῖς ἀποταμιεύονται καὶ διατηρῶνται ἐν ποιᾷ τινι θερμότητι ποτά.

Ὁ αὐτὸς παρατηρεῖ εἶτα κατωτέρω, ὅτι ἐφ' ἐτέρου γνωστοῦ αὐτῷ ὁμοίου ἀγγείου ἐξ Αἰγίνης ὑπῆρχον κατὰ τὸ ἄνω τοῦ κοίλου ποδός μικραὶ ὀπαί, ἵνα διευκολύνηται ἡ κυκλοφορία τοῦ ἀέρος διὰ τῶν κάτωθι τοῦ ποδός τιθεμένων ἀνημμένων ἀνθρώκων.

Ὅμοίως καὶ ὁ Robert πραγματεύεται ἐν τῇ *Archäologische Zeitung* 1882, σ. 151 κέ. περὶ τῆς τάξεως ταύτης τῶν ἀγγείων, ἐξ ὧν ἑπτὰ παραδείγματα ἦσαν αὐτῷ γνωστά. Ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἐκφέρει ὀριστικὴν γνώμην περὶ τοῦ προορισμοῦ τῶν ἀγγείων. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ Furtwängler δὲν τολμᾷ νὰ ἀποδώσῃ ὠρισμένον ὄνομα εἰς τὰ ἐν λόγῳ ἀγγεῖα καὶ νὰ καθορίσῃ μετὰ βεβαιότητος τὴν γνώμην αὐτοῦ περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦ ἀγγείου ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ πίν. 68 τῆς *Sammlung Saubouff*, δέχεται δὲ μόνον ὅτι ἐχρησίμευον ταῦτα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς τὸν γυναικεῖον καλ-

λωπισμὸν ὡς σκεύη, ἐν οἷς ἐγίνετο ἡ μῆξις τοῦ ὕδατος μετὰ διαφόρων εὐωδῶν οὐσιῶν. Ἐν τούτοις ὁ Robert ἐκφέρει περὶ τῆς γενέσεως τοῦ τύπου τούτου τῶν ἀγγείων γνώμην, ἥτις ἄγει ἡμᾶς ὀλίγω περαιτέρω. Παρατηρεῖ δὴλα δὴ ὅτι τὸ κεκαμμένον ἄνω ἄκρον τοῦ ποδὸς προσκολλᾶται ἀμέσως ἄνευ τινὸς μεσολαβήσεως εἰς τὴν γαστέρα τῶν ἀγγείων καὶ ὑποθέτει ὅτι τοῦτο ὡς καὶ τὸ περικλιεὶν τὸ κατώτατον ἄκρον τοῦ ἀγγείου πλέγμα ἐξ ἀκιδωτῶν φύλλων δηλοῦσιν ἐπαρκῶς ὅτι ἀγγεῖον καὶ πύξις ἦσαν ἀρχῆθεν κεχωρισμένα καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος ἦτο ὡς αὐτοτελὲς ὑπόθημα κατεσκευασμένος. Ἡ παρατήρησις αὕτη ὡς καὶ ἡ γνώμη τοῦ Stackelberg περὶ θερμάνσεως ὑγρῶν ἐν τοῖς τοιοῦτου εἶδους ἀγγείοις, οὐκ ἀστοχοῦσι τοῦ ὀρθοῦ. Τὰ ἀγγεῖα παρήχθησαν ἐκ τῆς ἐν τῇ κεραμευτικῇ συνενώσεως τοῦ χαλκοῦ λέβητος (ἢ τοῦ πηλίνου δεινίου) καὶ τοῦ τρίποδος. Εἶνε δὲ ἡ μορφή αὕτη τῶν ἀγγείων λίαν παλαιὰ ὡς ὑπέδειξεν ἤδη ὁ Furtwängler ἔ. ἀ. φέρων ὡς παράδειγμα παλαιοκορινθιακόν τι ἀγγεῖον, πρὸς δὲ δύναται νὰ παραβληθῇ τὸ παλαιοαττικόν ἐν Athen. Mitth. 1892 πίν. X. ἕτερα παραδείγματα παρέχει ἡμῖν τὸ ἐθνικὸν Μουσεῖον Ἀθηνῶν. Αἱ προσωρισμέναι ὅπως διευκολύνωσι τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ πυρὸς τῶν ἀνθράκων ὅπαι τοῦ ποδὸς ἀπαντῶσιν ἐν πολλοῖς παραδείγμασιν, ὁδῆλον δ' ὅμως εἶνε, ἂν ὄντως ἐγένετό τις αὐτῶν χρῆσις ἢ διετηρήθησαν αἱ ὅπαι ἀπλῶς πρὸς ἀνάμνησιν τῆς πάλαι ποτὲ αὐτῶν χρήσεως. Τὴν γνώμην τοῦ Stackelberg ὅτι τὰ ἡμέτερα ἀγγεῖα ἦσαν εἰδὸς τι θερμοκρατῆρος (Bowle), ἥτις οὔτε ὑπὸ τοῦ Furtwängler οὔτε ὑπὸ τοῦ Robert ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν, πρέπει νὰ ἀποκρούσωμεν ἀποβλέποντες εἰς τὴν παράστασιν ἐν Monumenti X πίν. 34, 2 καὶ πρὸ πάντων εἰς τὴν τοῦ ἡμετέρου ἐπινήτρου. Κατὰ δὲ ταῦτα ἀπορριπτόεν ἑμοίως καὶ τὸ ὄνομα θερμοποτίς, ὅπερ ἄλλως σημαίνει μᾶλλον κύπελλον πρὸς πόσιν θερμῶν ποτῶν.

Αἱ παραστάσεις τῶν γαστρῶδων ἀγγείων ἡγαγον ἡμᾶς μέχρι τοῦδε εἰς τὴν γυναικειᾶν ζωὴν καὶ τὸν γυναικεῖον καλλωπισμὸν, τὸ δ' ἡμέτερον ἐπινήτρου, ἐφ' οὗ τὰ ἀγγεῖα ταῦτα εὐρίσκονται στενότερα συνδεδεμένα πρὸς τὴν κομφήν λουτροφόρον καὶ παρουσιάζονται οὕτως εἰπεῖν ταυτόσημα πρὸς ταύτην, συγχωροῦσιν ἡμῖν νὰ ἐκφέρωμεν τὴν

γνώμην ὅτι ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦντο ὅπως καὶ αἱ λουτροφόροι κατὰ τὸν γάμον. Ὅπως ἡ εὐμήκης λουτροφόρος ἐχρησίμευσεν ἵνα δι' αὐτῆς κομίζηται τὸ ὕδωρ τοῦ νυμφικοῦ λουτροῦ ἐκ τῆς ἱερᾶς πηγῆς, οὕτω μοὶ φαίνεται, ὅτι καὶ τὰ γαστρῶδη ἀγγεῖα, τοῦλάχιστον ἀρχικῶς, ἐχρησίμευσαν ἀναμφιβόλως ὅπως μεταγγίζηται ἐν αὐτοῖς καὶ θερμαίνεται τὸ ἱερὸν ὕδωρ. Ἐκείνη ἦτο κινητὸν ταῦτα δ' ἀμετακίνητα σκεύη, ὡς σαφῶς ἀπέδειξαν ἤδη αἱ δύο παραστάσεις γάμου ἐν τοῖς Monumenti X, 34. Ἄλυτον ὅμως βεβαίως μένει τὸ ζήτημα, ἂν καθ' οὓς χρόνους κατεσκευάζετο τὸ ἡμέτερον ἐπινήτρου αἱ λουτροφόροι ἐχρησίμευσαν ὄντως πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς κομίσσεως καὶ θερμάνσεως τοῦ ὕδατος ἢ ἦσαν ἀπλῶς μόνον διακοσμητικὰ σκεύη συμβολικὴν ἔχοντα μόνον ἔννοιαν. Οἱ ἐν τοῖς ἀγγείοις τεθειμένοι κλαδίσκοι οὐδαμῶς συμβάλλονται εἰς λύσιν τοῦ ζητήματος, διότι τοῦτο μὲν ἠδύνατο οὗτοι νὰ σκοπῶσι τὴν μετάδοσιν ἀρώματος εἰς τὸ ὕδωρ, τοῦτο δὲ ἠδύνατο ἄλλιν, τοῦλάχιστον διὰ τὴν εὐμήκη λουτροφόρον, νὰ χρησιμεύωσιν ὅπως ἐμποδίσωσι τὸ ὕδωρ νὰ ἐκπηδᾷ ἐκ τοῦ ἀγγείου, ἐν ᾧ χρόνῳ τοῦτο ἐφέρετο, ὅπως τοῦτο παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ ἄλλων ἐλληνικῶν ἀγγειογραφικῶν εἰς ὑδρίας πεπληρωμένας ὕδατος παρὰ πηγᾶς. Βέβαιον ἐν τούτοις εἶνε, ὅτι ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν εὐρέθησαν πολλὰ τεμάχια ἐκατέρου εἶδους τῶν ἀγγείων, τούτων δ' ἡ σμικρότης ἀποκλείει πᾶσαν ἰδέαν χρήσεως ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ, καὶ ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἦσαν ἀναθήματα Ἀθιδῶν παρθένων πρὸς τὴν Βραυρωνίαν Ἄρτεμιν, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως αὐτῶν παρὰ τὰ Προπύλαια. Δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθη νὰ εὑρω μέχρι τοῦδε παλαιὰν ὀνομασίαν διὰ τὰ ἐφ' ὑψηλοῦ ποδὸς ἐδραζόμενα γαστρῶδη ταῦτα ἀγγεῖα, ἅτινα προσωρινῶς δυνάμεθα βεβαίως νὰ ὀνομάζωμεν «γαστρῶδεις λουτροφόρους». Αἱ ὀλίγα αὐτὰ γραμματῶς παρακινήσωσιν ἑτέρους ὁμοτέγους εὐτυχεστέρους ἑμοῦ νὰ ζητήσωσι καὶ εὑρωσι τὸ ὄνομα τοῦ ἀγγείου.

Ἡ σχεδὸν κυκλοτερὴς πρόσοψις τοῦ ἐπινήτρου κοσμεῖται, ὅπως καὶ παρ' ἄλλοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παλαιοτέροις ἐπινήτροις (πρβλ. Furtwängler, Sammlung Sabouroff πίν. 52), διὰ πλαστικῆς ἐκτύπου προτομῆς, ἐνῶ παρὰ νεωτέροις ἀντι-

τύποις επικρατεῖ ἢ συνήθεια νὰ κοσμῶνται διὰ γραπτῆς εἰκόνας πρὸς. Dumont-Chaplain I πίν. 19-20). Τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στήθος τῆς ἡμετέρας προτομῆς ἔφερον λευκὸν ἐπίχρῖσμα λεπτῆς ἀργίλλου, ὅπερ ἐν μέρει ἀπελεπίσθη, ἢ δὲ κόμη ἐκαλύπτετο ὑπὸ λεπτῶν πετάλων χρυσοῦ, ὧν διετηρήθησαν ἔτι λείψανα ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους κατὰ τὸ μέσον τῆς κεφαλῆς. Τὸ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὕψωμα εἶνε κεχρωματισμένον δι' ὑπερύθρου χρώματος ἐπιτεθειμένου ἐπὶ λευκοῦ ἐξ ἀργίλλου ὑποθέματος, ἀνοικτοῦ δ' ἐρυθροῦ χρώματος εἶνε ἐπίσης καὶ τὰ χεῖλη. Ἡ ἴρις ἔχει χρῶμα καστανοῦν ἀνοικτὸν μετὰ σκοτεινῆς περιβολῆς, ἢ δὲ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ εἶνε μέλαινα. Μελανόχροαι δ' ἐπίσης εἶνε καὶ αἱ ὀφρύες καὶ αἱ βλεφαρίδες. Τὰ ὦτα κρύπτονται ὑπὸ τὴν κόμην κείμενα ἐσφαλμένως ὑψηλότερον τοῦ δέοντος.

Ἡδὴ ὁ Robert (Ἐφημ. 1892, σ. 254) ἀποκλίνει νὰ παραδεχθῆ, ὅτι ἐν ταῖς ἐπὶ τοῦ προσθίου μέρους τῶν ἐπινητῶν εὐρισκομέναις κεφαλαῖς δέον νὰ ἀναγνωρισθῆ ἢ θεὰ τοῦ ἔρωτος, ὅτι δ' ἢ τοῦ ἡμετέρου προτομῆ παριστᾷ τὴν Ἀφροδίτην, καθίσταται ἀναμφισβήτητον ἕνεκα τῆς παντελοῦς γυμνότητος τῆς μορφῆς. Ὡς πρὸς τὴν τεχνικὴν ἀξίαν παραβάλλεται ἢ ἡμετέρα κεφαλὴ πρὸς τὰ ἄριστα ἔργα τῆς ἀρχαίας πηλοπλαστικῆς καὶ δύναται νὰ ὀνομασθῆ ἰσαξία πρὸς τὴν θαυμασίαν Σφίγγα τοῦ ρυτοῦ τοῦ Λονδίνου (Journal of Hell. Studies 1887 πίν. 1), τὴν Σφίγγα τῆς Πετροπόλεως καὶ τὴν ὁμοίως ἐκεῖ εὐρισκομένην προτομὴν τῆς ἐκ κογγυλίου προβαλλούσης Ἀφροδίτης (Compte rendu 1870/71, πίν. 1-2). Ὡς πρὸς δὲ τὸν χρόνον τῆς κατασκευῆς κατατάσσεται ἢ κεφαλὴ τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν μεταξύ τῆς πρώτης καὶ τῶν τελευταίων μνημονευθεισῶν κεφαλῶν. Ἡ κεφαλὴ τῆς Λονδινείας Σφίγγος πλησιάζει μᾶλλον πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν, εἶνε ὅμως ὀλίγον τραχυτέρα· τὸ κάτω μέρος τοῦ προσώπου αὐτῆς εἶνε μακρότερον, ὁ δὲ σχηματισμὸς τῆς κόμης καὶ τῶν ὀφθαλμῶν αὐστηρότερος, καὶ πρὸς τὴν τεχνολογίαν ταύτην συμφωνεῖ καὶ ὁ ρυθμὸς τῆς ἐρυθρομόρφου παραστάσεως τοῦ Λονδινείου ρυτοῦ. Αἱ μορφαὶ ἐκεῖ ἂν καὶ ἀνήκουσιν εἰς τὴν περίοδον τοῦ ὠραίου ρυθμοῦ, ἀναμιμνήσκουσιν ὅμως ἔτι τὸν τρόπον τοῦ εἰς τὸ τελευταῖον στάδιον τῆς ἀναπτύξεως εὐρισκομέ-

νου αὐστηροῦ ρυθμοῦ, ἐνῶ τούναντίον αἱ γραπταὶ μορφαὶ τοῦ ἡμετέρου σκεύους ἐπιδεικνύουσι τὴν πλήρη ἐλευθερίαν καὶ χάριν τοῦ ἀνεπτυγμένου ἤδη ὠραίου ρυθμοῦ.

Καὶ περαιτέρω δὲ ἐχώρησάν τινες ἤδη ζητήσαντες καὶ τὸ ὄνομα τοῦ τεχνίτου τοῦ λαμπροῦ ἡμῶν καλλιτεχνήματος. Ὁ Pollak (Arch. Epigr. Mitth. aus Oesterreich 1895, σ. 24) νομίζει ὅτι πρέπει νὰ δεχθῶμεν τὸν Ξενοτίμον ὡς ζωγράφον τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν ἕνεκα τῆς κατ' αὐτὸν στενῆς συγγενείας τῶν ἐπ' αὐτοῦ εἰκόνων πρὸς τὰς τῶν φιαλῶν τῶν φερουσῶν τὸ ὄνομα τούτου τοῦ τεχνίτου ἀπεικονισθεισῶν δὲ ἐν τῷ α' τόμῳ τῶν Antiken Denkmäler (πίν. 59). Ἄλλ' ὅμως εἶνε ἀσφαλῶς βέβαιον ὅτι ἢ ἐπιγραφὴ τοῦ τεχνίτου ἐπὶ τῆς μιᾶς, τῆς ὠραιότερας, τῶν δύο φιαλῶν εἶνε πλαστικὴ, ἕνεκα δὲ καὶ τῆς διαφορᾶς τοῦ ρυθμοῦ δυσκόλως δύναται αἱ φιάλαι νὰ εἶνε ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χειρὸς πεποιημέναι (Furtwängler ἐν Arch. Anz. 1893, σ. 91)· τὸ δ' ἡμέτερον ἐπινητῶν ὁμοιάζει κατὰ τὸν χαρακτῆρα, ἂν ὅλως δεχθῶμεν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς μίαν τῶν δύο φιαλῶν, οὐχὶ πρὸς τὴν ἔχουσαν τὴν γνησίαν ἐπιγραφὴν, ἀλλὰ τὴν ἑτέραν, αἱ ἐξωτερικαὶ δὲ ὁμοιότητες (παριστανόμενα ἀντικείμενα κλπ.), αἵτινες ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ τὴν γέφυραν μεταξύ τοῦ ἡμετέρου ἔργου καὶ τῆς φερούσης τὴν ἀληθῆ ἐπιγραφὴν τοῦ Ξενοτίμου φιάλης ἔχουσιν ὑπὲρ τὸ δέον γενικὸν χαρακτῆρα ἢ ὥστε νὰ δυνάμεθα ἐπ' αὐτῶν στηριζόμενοι νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὸν Ξενοτίμον ὡς ζωγράφον τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν. Μόνον τὸν συγχρονισμὸν ἀμφοτέρων τῶν σκευῶν δύναται τις νὰ δεχθῆ ὡς βέβαιον· τὸν δὲ χρόνον τῆς κατασκευῆς τοῦ ἡμετέρου ἐπινητῶν δυνάμεθα κατὰ τὰς σημερινὰς ἡμῶν γνώσεις νὰ ὀρίσωμεν μίαν δεκαετίαν περίπου κατωτέρω τοῦ μέσου τοῦ 5^{ου} αἰῶνος, τουτέστι περὶ τὸ 440-430 π. Χ. Ἐκτὸς τῆς τεχνολογίας τῶν μορφῶν ἔχομεν καὶ ἑτέρας ἐξωτερικὰς ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς ἀνωτέρω χρονολογίας, εἶνε δὲ αὗται ἢ ἐμφάνισις τοῦ Δωρικοῦ χιτῶνος ὁμοῦ μετὰ τοῦ Ἰωνικοῦ καὶ ἢ ὀρθογραφία (Ω παρὰ τῷ Ο, καὶ ἢ ἔλλειψις τοῦ δασέος).

Καὶ διὰ τὴν ἔκτυπον κεφαλὴν τῆς Ἀφροδίτης ὑπάρχουσι νομίζω τὰ ἀνάλογα ἐκ τῶν συγχρόνων μνημείων τῆς πλαστικῆς, καὶ δὴ ἢ γυναικεῖα κε-

φαλή, ἣν ὁ Furtwängler (Meisterwerke πίν. I-III) ἐρμηνεύει ὡς τὴν Ἀθηναίαν Ἀθηνᾶν τοῦ Φειδίου. Ἐὰν παραβῆται τις τὰς δύο κεφαλαῖς θὰ εὕρῃ ἀμέσως ἐν ταῖς κυρίαις γραμμαῖς τοῦ ὠροειδοῦς προσώπου, ἐν τῷ σχηματισμῷ καὶ τῇ διακοσμήσει τῆς κόμης καὶ ἰδίως ἐν τῷ σχήματι τοῦ ἄνω χεῖλους καταφανῆ τοῖς πᾶσι συγγένειαν. Χαρακτηριστικὸν δ' ἰδιάζον ἀμφοτέραις ταῖς κεφαλαῖς εἶνε τὸ ἰδιοτρόπως πρὸς τὰ ἔσω ἐστραμμένον καὶ σχεδὸν πῶς καταφρὲς βλέμμα.

Ἐν συνόλῳ δὲ ἐπισκοποῦντες τὸν τε γραπτὸν καὶ τὸν πλαστικὸν κόσμον τοῦ ἡμετέρου ἐπινήτρου εὐρίσκομεν ὅτι ἐφ' ὅλων τῶν πλευρῶν ἱστορεῖται ὁ Ἔρωσ καὶ ἡ ἐπίδειξις τῆς ἰσχύος αὐτοῦ. Ὁ ἐρωτικὸς ἀγὼν τοῦ ἥρωος Πηλέως, οἱ θεοὶ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς Νεότητος, ἡ νύμφη μετὰ τῶν συμπαικτριῶν αὐτῆς προετοιμάζουσαι τὸν γάμον καὶ τέλος αὐτῆ ἡ Ἀφροδίτη ἢ θεὰ τοῦ ἔρωτος. Καὶ ἀγγειογράφοι τῶν προτέρων χρόνων ἐξιστοροῦσι παρομοίως τὸ ἄσμα τοῦ ἔρωτος, ὡς ἐν παραδείγματι ὁ Πειθίνος ἐν τῇ φιάλῃ τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου (Meisterschalen πίν. 24, 25, σ. 238), ἀλλὰ πόσον διαφόρως ἐκφράζεται ἡ ἔννοια τοῦ ἔρωτος ἐν ἐκείνῃ καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ εἰκόνι, ὁποῖον τετορνευμένον, ἰωνικόν, πνεῦμα ζῆ ἐν ταῖς νυμφικαῖς σκηναῖς τοῦ ἐπινήτρου!

Θεωρῶ πάντοτε ὡς ἰδιάζον προτέρημα τῶν ἀγγειογραφικῶν, ὅτι αὐταὶ εἰσάγουσι κατὰ διάφορον ὅλως τρόπον ἢ τὰ ἔργα τῆς πλαστικῆς εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν μιᾶς περιόδου, διὰ τοῦτο δὲ καὶ καθίστανται ἀνεκτίμητα μνημεῖα τῆς ἱστορίας τοῦ ἀρχαίου βίου.

Ἀναγνωρίζοντες ἐν τῇ τάσει ταύτῃ πρὸς λεπτοτέραν ἀντίληψιν τὴν ὑπερέρησιν τῶν ἀγγειογράφων, οἷος ὁ ἡμέτερος, ἀπὸ τῶν παλαιότερων τοῦ πρώτου ἡμίσεος τῆς Ἰ^{ης} ἑκατονταετηρίδος, ὀρεῖλομεν νὰ μὴ ἀποσιωπῶμεν καὶ τὰς ἐλλείψεις αὐτῶν. Ἐν ταῖς μορφαῖς δὲν ἀναφαίνεται πλέον τὸ παρατηρητικὸν ὄμμα, οὐδ' ἡ ἀσφαλῆς χεὶρ τῶν παλαιότερων ἀγγειογράφων, τοῦναντίον, ἰδίως ἐν τῇ πλευρᾷ ἐν ἣ ἀπεικονίζεται ὁ ἐρωτικὸς ἀγὼν τοῦ Πηλέως ἔχουσιν αἱ μορφαὶ μικροπρεπές τι καὶ πλαγγονοειδές. Τὸ ὅλον δ' ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς

τὸ κοσμηματικὸν καὶ τὴν εὐάρεστον ἐντύπωσιν.

Ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῶν κοσμουσῶν τὰ ἐπινήτρου παραστάσεων (γαμικὴ πομπή, ἐρωτικὴ ὁμιλία, γυναικεῖος βίος) συνεπέρανεν ὁ Benndorf Gr. und sicil. Vasenbilder σ. 70 κέ., ὅτι ἡ χρῆσις τῶν ἡμετέρων σκευῶν ἦτο ἐρωτικὴ, ὁ δὲ Robert ἀπέδειξε τὴν χρῆσιν τοῦ ἐπινήτρου ἐν τῷ γυναικεῖῳ ὀωματίῳ· νῦν ζητητέον, ἂν τὰ πήλινα σκεύη, ἅτινα διετηρήθησαν μέχρις ἡμῶν, εἶνε πραγματικῶς αὐτὰ τὰ ἐν χρῆσει ἀντικείμενα, ἢ εἶνε μόνον κεραμευτικαὶ ἀπομιμήσεις τοιοῦτων ἀντικειμένων, αἵτινες ἐν τῇ πραγματικότητι ἦσαν ἐξ ἄλλης ὕλης, ὅπως ἔχομεν ἐν παλαιοῖς τάφοις πήλινα καλύμματα κατόπτρων, πήλινος στλεγγιδίας καὶ τὰ παρόμοια.

Ὅρισμένως πιστεύω τὸ δεύτερον, διότι ἂν ἐνὸς μὲν τὸ ἐπινήτρου ἕνεκα τῆς ἐπισφαλοῦς θέσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ γόνατος τῆς γυναικός, ἦτο λίαν ἐκτεθειμένον εἰς πτώσιν καὶ θραῦσιν, ὥστε θὰ ἠδύνατο ἐκ στερεωτέρας τινὸς ὕλης π. γ. ἐκ ξύλου μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ εὐθραύστου πηλοῦ νὰ κατασκευάζεται, καὶ ἂν ἐτέρου αἱ φολίδες τῶν πήλινων ἐπινήτρων εἶνε λίαν ἐπίπεδοι καὶ πρὸς διακόσμησιν μόνον πεποιημένα ἢ πρὸς τὴν ὄντως χρῆσιν τῆς τρίψεως τοῦ βάμβυκος. Ἐν μιᾷ περιπτώσει πρέπει νὰ ἀπορριφθῇ ἀσφαλῶς ἡ χρῆσις τῶν πήλινων ἐπινήτρων, ἐν ἐνὶ ἀντιτύπῳ τῆς ἐμῆς συλλογῆς παλαιῶν ὀστράκων. Ἐνταῦθα αἱ φολίδες δὲν εἶνε οὐδόλως πλαστικῶς δεδηλωμένα, ἀλλὰ μόνον διὰ λευκοῦ χρώματος γεγραμμένα ἐπὶ τοῦ μελανῶς γεγανωμένου ἐδάφους.

Διὰ ταῦτα νομίζω ὅτι ἐν τοῖς ἡμέτεροις πήλινοις ἐπινήτροις ἔχομεν ἐν qui pro quo. Κυρίως ἦσαν ταῦτα ἐν χρῆσει ὡς δῶρα διὰ τὴν νύμφην, καὶ ὡς τοιαῦτα ἀνετέθησαν εἰς τόσον μέγαν ἀριθμὸν ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν ἢ συνώδευσαν γυναικας, ἴσως προῶρως ἀποθανούσας νέας συζύγους εἰς τὸν τάφον, ὅπως καὶ τὸ ἡμέτερον ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ἐρετρίας προερχόμενον.

Ἐν Ῥώμῃ, Μάρτιος 1897.

P. HARTWIG

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

Αἱ ἐνταῦθα δημοσιεύμεναι ἐπιγραφαὶ εὐρέθη-
θησαν κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη ἐν Ἐρετρίας ἄλ-

λαι μὲν ἐν ταῖς ἑμαῖς ἀνασκαφαῖς, ἄλλαι δ' ἐν
ἀνασκαφαῖς τᾶρων ὑπὸ ἰδιωτῶν γενομέναις.

Ἄρ. 1

	Υ	
	Ι Ν Α Ρ	
	ΣΩΣΤΡΑΤΟΣΞΩΚΛΕ	
	ΕΥΕΛΘΩΝΤΙΜΗΣΙΣ	
	Δ Υ Ξ ΘΕΟΞΕΝΟΣΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥΑ	5
	ΓΡΑΤΟΥΣΤ ΧΑΙΡΙΩΝΔΗΣΑΡΕΙΔΟΥΤΑΜ	
	ΑΡΧΟΥΣΤΥ ΑΝΤΙΠΑΤΡΟΣΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥΙ	
	ΙΘΑΡΧΙΔΟΥΣΤΥ ΛΥΡΙΣΚΟΣΑΥΓΩΝΣΡΑΣ	
	ΣΠΟΛΥΕΥΚΤΟΥΜΙΝΙΠΡΟΚΥΔΗΣΔΗΜΟΝΙΚΟΥΩ	
	ΙΟΣΦΙΛΑΡΧΟΥΜΙΝΘΟ	10
	ΥΛΟΣΥΠΕΡΟΧΙΔΟΥΙΣΤΙ	
	ΦΑΝΟΚΡΙΤΟΣΑΡΙΣΤΟΞΕΝΟΥΙΑ	Υ Ι Ο Ι
	ΕΥΦΗΜΟΣΔΗΜΙΠΡΟΥΙΑΡΗ	ΚΛΕΑΝΔΡΟΣΚΛΕ ΡΟΥΤΑ
ΞΑΣ	ΑΡΧΙΠΡΟΣΚΛΕΟΤΙΜΟΥΔΥΣ	ΕΧΕΚΡΑΤΗΣΝΑΥΚΡΑΤΟΥΩΡΩ
ΥΔΙΣ	ΔΕΞΙΘΕΟΣΔΕΞΙΜΕΝΟΥΣΤΥ	ΓΙΙΕΟΣΦ ΝΙΧ Ρ
ΙΩΝΟΣΕΞΑΣ		15
ΣΤΕΙΣΙΚΡΑΤΟΥΕΞΑΣ		ΕΣΤΡ ΞΧΑ
ΑΘΩΝΟΣΕΞΑΣ	Υ Ι Λ Ο Ι	Ε Δ Ι Ε Υ Σ Ο Ι
ΕΤΟΣΡΥΘΙΠΡΟΥΕΞΑΣ	ΙΕΡΩΝΥΜΟΣΑΡΧΕΒΙΟΥΔΥΣ	Λ ΣΙΟΛΟΣ ΞΑΡΧ
ΟΦΑΝΗΣΤΙΜΟΞΕΝΟΥΕΞΑΣ	ΜΩΝΟΣΣΤΥΡΟ	ΚΛΕΩΝΚΛΕΟΧΑ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣΕΡΙΧΑΡΜΙΔΟΥΕΞΑΣ	ΙΡΑΤΟΣΔΗΜΟΤΕΛΟΥ	Α Κ Ι Ι Ξ Α Ρ Χ Ε
ΑΡΟΛΛΟΔΩΡΟΣΛΥΡΑΝΙΟΥΕΚΧΥ	ΕΡΙΓΕΝΗΣΑΝΤΙΚΡΙΤΟΥΙΑ	Π Ο Λ Υ Η Σ Ρ Ο Λ
ΗΜΑΡΧΟΣΚΡΑΤΩΝΟΣΕΞΑΣ	ΚΑΛΛΙΚΡΑΤΗΣΠΕΙΘΑΡΧΟΥΣ	Π Κ Ο Ο
ΛΗΣΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥΕΞΑΣ	ΠΟΛΥΩ.ΟΣΠΟΛΕΟΥΙΣΤΙ	Φ Ι Τ
Μ ΤΡΑΤΟΣΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥΕΞΑΣ		Α Κ Ρ Α
ΑΝΔΡΟΚΛΗΣΑΡΙΣΤΩΝΟΣΕΞΑΣ		25
ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΗΣΑΡΙΣΤΙΩΝΟΣΕΞΑΣ	ΜΕΣΟΧΩΡΟΥΟΠΛΙΤΑΙ	Σ Θ Α Ρ Ρ . Ν Ο Σ
ΑΗΜΑΝΤΟΣΡΡΩΤΙΩΝΟΣΕΞΑΣ	ΑΜΦΙΓΕΝΗΣΑΜΦΙΔΗΜΟΥΣΡΑ	Α Ν Χ Ε Ι
	ΜΗΤΡΟΔΩΡΟΣΑΡΙΣΤΟΜΑΧΟΥ	
	ΕΥΓΕΙΤΩΝΘΕΟΔΟΤΟΥΡΤΕ	30
	ΕΥΕΤΗΡΙΔΗΣΠΑΡΑΜΟΝΟΥΡΤ	
	ΝΙΚΟΛΑΟΣΒΥΚΧΟΥΣΡΛΗ	Α Ρ Α Σ Ι Π Α
	ΦΙΛΟΦΑΝΤΟΣΙΩΒΙΟΥΑΦΑΡ	Α Ι Ρ Ι Ι Μ Ο Κ Ρ Α Τ Ο Υ Ο Ι Χ Α
	ΔΙΟΔΩΡΟΣ Η ΙΜΟΥΣΡΑ	Ι Δ Η Σ Ρ Λ Ο Υ Τ Α Ρ Χ Ι Δ Ο Υ
Ι Λ Ο Ι	ΞΙΜΙΑΣΤΕΛΕΣΑΡΧΟΥΣΡΛΗ	Α Ρ Ι Σ Τ Ο Κ Ρ Ι Τ Ο Σ Α Ρ Ι Σ Τ Ο Μ Ε Ν Ο Υ Ε Ι
ΕΡΙΧΑΡΜΙΔΟΥΕΞΑΣ	ΟΝΗΡΙΜΟΣΟΝΗΡΙΜΟΥΣΡΛΗ	35
Ι Ρ Η	ΚΤΗΡΙΑΣΚΤΗΣΩΝΟΣΣΡΛΗ	Ν Ο Σ Η Γ Η Σ Ι Ρ Ρ Ο Υ Ο
	ΜΟΔΙΟΣΚΤΗΣΩΝΟΣΣΡΛΗ	Χ Α Ι Ρ Ι Λ Σ Α Ρ Χ Ι Ν Ο Υ
	ΚΑΛΛΙΒΙΟΣΧΑΡΜΑΝΤΟΣΣΡΛΗ	Κ Λ Ε Ο Ρ Ο Μ Ρ Σ Σ Ε Σ Τ Ρ . Ι Ρ Ρ Ο Υ Ε
	Α Ν Α Ο Κ Λ Ε Ο	Χ Α Ι Ρ Ι Ρ Ρ Ο Σ
	Μ Ο Υ Α Φ Α	Η Γ Η Ξ Ι Μ Α Χ
		40
		Κ Ρ Ι
		Α

	Σώστρατος Σωκλέ(ους)		
	Ευέλθων Τιμησίου		
	Δυσ Θεόξενος Δημοστράτου Α	5	
	(τ)ράτου Στ Χαριώνδης 'Αρ(ιστ)είδου Ταμ		
	άρχου Στυ 'Αντίπατρος 'Ηρακλείδου		
	(Πε)θαρχίδου Στυ Λυρίσκος Λ'γγων(ος) Ρασ		
	ς Πολυεύκτου Μιν 'Ιπποκύδης Δημονίου 'Ω		
	ος Φιλάρχου Μινθο	10	
	ύλος 'Υπεροχίδου 'Ιστι		
	Φανόκριτος 'Αριστοξένου Ζα	ψ(ιλ)οί	
	Εύφημος Δημίππου Ζαρη	Κλέανδρος Κλε(οδ)ώρου Τα	
ξ 'Ασ	'Αρχίππος Κλεοτίμου Δυσ	'Εχεκράτης Ναυκράτου 'Ωρω	
υ Δισ	Δεξιθέος Δεξιμένου Στ	εος Φ(ιλω)νίχ	15
ίωνος έξ 'Ασ		έστρ ς Χα	
Στεισικράτου έξ 'Ασ		Π)εδιεύς 'Ο	
'Αγ)άθωνος έξ 'Ασ	ψιλοί	οδος σάρχ	
νετος Πυθίππου έξ	'Ιερώνυμος 'Αρχεβίου Δυσ	Κλέων Κλεογά	
οφάνης Τιμοξένου έξ	μωνος Στυρο	'Α κ ς 'Αρχε	20
'Αριστοτέλης 'Επιχαρμίδου έξ	ρατος Δημοτέλου	Πολυ ης Πολ	
'Απολλόδωρος Λυρανίου εκ Χυ	'Επιγένης 'Αντικρίτου Ζα	Πολυ	
Δ)ήμαρχος Κράτωνος έξ 'Ασ	Καλλικράτης Πειθάρχου Σ	Π	
. . λης 'Ηρακλείδου έξ 'Ασ	Πολύω(ρ)ος Πολέου 'Ιστι	Φ	
Μ τραπετος 'Ηρακλείδου έξ 'Ασ		'Α	25
'Ανδροκλής 'Αρίστωνος έξ 'Ασ			
'Αριστοφάνης 'Αριστίωνος έξ 'Ασ	Μεσοχώρου όπλιται	ς Θάρρ(ω)νος	
'Α(π)ήμαντος Πρωτίωνος έξ 'Ασ	'Αμφιγένης 'Αμφιδήμου Σπλ	Αν χει	
	Μητρόδωρος 'Αριστομάχου		
	Ευγείτων Θεοδότου Πτε		30
	Ευετηρίδης Παραμόνου Πτ		
	Νικόλαος Βύχου Σπλη	. αρασι	
	Φιλόφαντος Ζωβίου 'Αφαρ	Χ)αιρί (Τ)ιμοκράτου Οίχα	
	Θεόδωρος Η. . . ίμου Σπλ	Πυθαρχίδης Πλουταρχίδου	
(ψ)ιλοί	Σιμίαις Τελεσάρχου Σπλη	'Αριστόκριτος 'Αριστομένου, Ει	35
'Επιχαρμίδου έξ Εσ	'Ονήριμος 'Ονηρίμου Σπλη	Ν ος 'Ηγησίππου Ο	
ηρη	Κτηρίας Κτήσωνος Σπλη	Χαιρίας 'Αρχίνου Ε	
	'Αρ)μόδιος Κτήσωνος Σπλη	Κλεόπομπος Στρ. . ίππου Ε	
	Καλλίβιος Χάρμαντος Σπλη	Χαίριππος	
	ανα . . οκλέο	'Ηγησίμαχ	40
	μου 'Αφα	Κρι	
		Μ	
			10

Ἐπὶ στήλης ἐκ τιτανολίθου, ἥς δλόκληρος ἡ ἀριστερὰ ἄνω γωνία, τὸ κάτω μέρος ὡς καὶ πολυλαχόθεν αἱ ἐκατέρωθεν πλευραὶ εἶνε ἀποκεκρουσμέναι ὕψ. 0,52, πλάγ. 0,09 καὶ πλ. 0 40 Μέγεθος γραμμ. 0,006. Μέγ. γραμμ. δύο πρώτων στίχων 0,01. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε ἐνιαχοῦ ἐφθαρμένη πρὸ πάντων δὲ δεξιὰ ἀπὸ τοῦ 15 μέχρι τοῦ 24 στίχου. Μεταξὺ τοῦ 9 καὶ 11 στίχου δεξιὰ, τοῦ 15 καὶ 18 ὡς καὶ 24 καὶ 27 ἐν τῷ μέσῳ, τοῦ 28 καὶ 32 δεξιὰ καὶ τοῦ 28 καὶ 35 ἀριστερὰ ὑπάρχει κενὸς χώρος.

Εὐρέθη ὁ λίθος ἀποτελῶν μέρος τῆς μιᾶς τῶν πλευρῶν τάφου ὑστερωτέρων χρόνων, ἐν ᾧ οὐδὲν κτέρισμα ὑπῆρχεν, ἐν τῷ κτήματι τοῦ Ἰ. Βράκα ἀνατολικῶς τῆς Ἐρετρίας οὐ μακρὰν τῆς πόλεως παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν πρὸς δεξιὰν τοῦ ὁδεύοντος εἰς Βάθειαν¹, ἐν τῇ ὑπ' ἐμοῦ γενομένη ἐφέτος ἀνασκαφῇ τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος μεταγενεστέρου νεκροταφείου,

Ὁ τόπος ἐν ᾧ ἡ ἡμετέρα στήλη ἦτο ἀρχῆθεν ἐστημένη δὲν δηλοῦται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς, ἀναγράφονται δ' ἐν ταύτῃ εἰς τρεῖς καθέτους στήλας τὰ ὀνόματα στρατιωτῶν Ἐρετριέων ψιλῶν καὶ δ-πλιτῶν συνοδευόμενα ὑπὸ τῶν δημοτικῶν αὐτῶν. Τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν δὲν ἀροῦσι δυστυχῶς ὅπως δηλώσωσι τὰ ὑπολειφθέντα μεγαλείτερα γράμματα τῶν δύο πρώτων στίχων, ὡς ὑπόθεσιν δὲ μόνον δυνάμεθα νὰ ἐκφέρωμεν, ὅτι οἱ ἐνταῦθα ἀναγραφόμενοι στρατιῶται ἔλαβον μέρος εἰς στρατιωτικὴν πομπὴν ἐν ἐορτῇ τινι ἐγχωρίῳ, τοῦλάχιστον μόνον ὡς δηλωτικὸν τοῦ τρόπου τῆς παρατάξεως αὐτῶν ἐν τῇ πομπῇ δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὸν τρόπον τῆς ἀναγραφῆς τῶν ὀνομάτων μετὰ τῶν διαφόρων ἀνευ ἐτέρου προφανοῦς σκοποῦ κενῶν ἐν τῷ μέσῳ, καὶ τὸν προσδιορισμὸν τῶν ὀπλιτῶν «μεσοχώρου ὀπλιται», τοῦτ' ἔστιν οἱ τὸν ἐν τῷ μέσῳ χώρον κατέχοντες ὀπλιται.

Στίχ. 8, *Ἀγῶνιος* πρωτοφανές, καθ' ὅσον ἐγὼ γνωρίζω, ὄνομα σχέσιν ἴσως ἔχον πρὸς τὴν ῥίζαν αὐγῆ τοῦ ὀνόματος *Ἀυγή* κλ.

Στίχ. 9. Τοῦ ἐν τῷ τέλει *Ω* σφίζεται μόνον μικρὸν ἀλλ' ἀσφαλῶς δυνάμενον νὰ συμπληρωθῇ μέρος μοῖ φαίνεται δὲ βέβαιον, ὅτι πρέ-

¹ Εἰς τοῦ αὐτοῦ τάφου τὴν ἐτέραν πλευρὰν ἦτο ἐντετυχιμένη καὶ ἡ κατωτέρω ὑπ' ἀρ. 15 δημοσιευομένη ἐπιγραφή.

πει τις νὰ συμπληρώσῃ Ὡ(ρωπόθει).

Στίχ. 15. Τὸ δημοτικὸν *Δισ* εἶνε βέβαιον.

Στίχ. 21 καὶ 29 παρελείφθη τὸ δημοτικόν.

Στίχ. 24. Πρὸς τὸ ὄνομα *Πολέης* πρὸβλ. τὸ *Πολέας* ἐν Bechtel-Fick Personennamen σελ. 239.

Στίχ. 32. Τὸ ὄνομα *Βύκχος* ἀπαντᾷ ἐπίσης τὸ πρῶτον νῦν.

Στίχ. 37. Ἐν ἀρχῇ ἀγνωσῶ ἂν πρέπη νὰ συμπληρωθῇ (*Διγλεφε*)*ίρη(θει)* ἢ ἂν ὑποκρύπτηται ἐν τῷ *IP* ἡ νέον δημοτικόν, ἄλλως τε τὸ πρῶτον γράμμα δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ εἶνε *H*.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἐπιγραφῇ ἀπαντῶντων δημοτικῶν γνωστὰ μέχρι τοῦδε ἦσαν *Δυσ(τόθει)* στίχ. 5, 14, 19, *Ται(υτόθει)* στίχ. 6, 13, *Αι(γάληθει)* ἢ *γλεφείρη(θει)* στίχ. 5, *Στυ(ρόθει)* στίχ. 6, 7, 8, 15, 20, 23, *Μιυθο(υτόθει)* στίχ. 9, 10, Ὡρω(πόθει) στίχ. 9, 14, Ἰστ(άηθει) στίχ. 11, 24, *Ζαρη(κόθει)* στίχ. 12, 13, 22, ἐξ Ἄσ στίχ. 14, 16, 17, 18, 19, (20, 21), 23, 28, *Πτέ(χηθει)* στίχ. 30, 31, Ἀφαρ(εῦθει) στίχ. 33, 41 (ἴδε τελευταῖον Ἐφημερίς Ἀρχαιολογικὴ 1895 σελ. 147-154 Σταυρόπουλλος), ἀγνωστα δὲ Ῥασ στίχ. 9, Δισ στίχ. 15, Ἐκ Χυ στίχ. 22, Σπλ(η) στίχ. 28, 32, 34-39, Οἶχα στίχ. 33 καὶ Εἰ (;) στίχ. 35, ἐξ Ἐσ στίχ. 36.

Δυστυχῶς ὅπως τῶν πλείστων μέχρι τοῦδε γνωστῶν δημοτικῶν τῆς Ἐρετρίας μόνον τὰ ἀρχικὰ γράμματα γνωρίζομεν, οὕτω καὶ ἐκ τῶν νῦν πρῶτον ἀπαντῶντων μόνον τοῦ ἐνός δλόκληρον τὸ ὄνομα δυνάμεθα μετὰ μεγάλης πιθανότητος νὰ συμπληρώσωμεν, τοῦ ἐν στίχῳ 33 *Οἶχα*, ὅπερ πρέπει κατ' ἐμὲ νὰ ἀναγνωσθῇ *Οἶχαλίηθει*.

Οἶχαλία ὡς χωρίον ἀνήκον τῇ Ἐρετρικῇ μνημονεύεται παρὰ Πausανία 4, 2, 3 «*Ἐκαταῖος δ' ὁ Μιλήσιος ἐν Σκίῳ μοῖρα τῆς Ἐρετρικῆς ἐγραφει εἶναι Οἶχαλίαν*» καὶ παρὰ Πλινίῳ, ἐνθα καὶ ἡ θέσις τοῦ χωρίου ἀκριβέστερον ὀρίζεται «*Chalia nunc Chalcide ejus ex adverso in continenti Aulis est*», ἐξ οὗ καὶ πληροφορούμεθα, ὅτι βραδύτερον (nunc) ἀνήκον τοῦτο τῇ Χαλκίδι.

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν κατατάσσεται ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή εἰς οὓς χρόνους καὶ ἡ συνθήκη πρὸς Χαιρεφάνη (Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1869 πίν. 48) δῆλα δὴ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ γ' αἰῶνος (ἴδ. Σταυροπούλλου ἔ. ἀν. σελ. 147).

Αρ. 2

α)

	A	EΞ
	ΕΟΥ	ΙΛΩΝΦΙΛΩΝΙ
	ΛΕΟΥ	ΕΝΟΚΙ ΤΟΣΞΕΝΩ
	ΤΟ	ΣΤΟ ΣΜΥΡΙΟ
5	ΑΜΟΥΕΥΔΗΜΟΣΚΑΛΛΙΑ	
	ΦΙΛΟΝΙΚΟΣΦΙΛΙ	
	Η	ΒΙΟΣΠΑΡΑ
	ΣΤΡΑΤΟΥ	
	ΦΕΡΟΝΙ	
10	ΡΧΙΔΑ	
	ΛΟΥΤΑΡ	A
	ΜΟΥ	
	ΟΥ	ΓΛ

β)

	ΩΣ	
	ΔΗΣΣΩΟΙΚΟΥ	ΟΝΗΡΙ
	ΔΗΣΙΩΒΙΟΥ	ΜΕΝΙΚΙ/
	Ε	Ι
5	ΛΕΟΜΕΝΟΥ	ΦΑΝΑΔΗΣΦΑΝ
	ΤΙΜΟΓΕΝΟΥ	ΡΡΗΞΙΠΡΟΣΜΕ
	Υ	ΕΥΒΟΙΚΟΣΕΥΜ
	ΟΥ	ΠΕΙΘΑΔΗΣΟΝ
	ΝΟΣ	ΦΑΛΟΜΑΧΟΣΦ
10	ΙΟΣ	ΙΓΠΑΡΧΙΩΝ
		ΙΓΠΟΧΑΡΗ

α)

έου (Φ)ίλων Φιλωνί(δου)
 λέου (Ξ)ενόκριτος Ξένω(νος)
 στο...ς Μυριο...
 5 άμου Εϋδημος Καλλιά(δου)
 Φιλόνικος Φιλι...
 ..βιος Παρζ...
 στράτου
 Φερονί...
 10 (Α)ρχιδά(μου) . . .

β)

δης Σωοίκου 'Ονήρι(μος)
 δης Ζωβίου Μενεκρά(της)
 ε ι
 5 (Κ)λεομένου Φανάδης Φαν...
 Τιμογένου Πρ(ή)ξιππος Μεν...
 Εύβοικός Εύμ...
 ου Πειθαδης 'Ον...
 νος Φαλόμαχος Φ...
 10 (ν)ος 'Ιπππαρχίον
 'Ιπποχάρης

Ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τεμαχίου μαρμαρίνης στήλης πάντοθεν ἀποκεκρουσμένης, ὕψ. 0,21, πλ. 0,26, πάχ. 0,09. Μέγεθος γραμμ. 0,01. Εὐρέθη ἡμίσειαν ὥραν περίπου μακρὰν τῆς Ἐρετρίας, ἀνατολ. αὐτῆς παρὰ τὸ κτῆμα τοῦ Παπαγαλαλάμπους, ἔνθα ὑπάρχει μικρὰ κατεστραμμένη ἐκκλησία καὶ λείψανα ῥωμαικοῦ συνοικισμοῦ οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης.

Ἐκ τῆς παραβολῆς τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς πρὸς τὴν ὑπὸ Τσούντα Ἐρ. Ἀρχ. 1887, 83 καὶ (Σταυροπούλλου Ἐρ. Ἀρχ. 1893, 131 καὶ) δημοσιευθεῖσαν καταραίνεται, ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἦτο ἐπιγεγραμμένος δι' οἰανδήποτε αἰτίαν κατάλογος δημοτῶν Ἐρετριέων ὡς συνήθως εἰς καθέτους στήλης.

Ὁ στίχ. 4 δύναται τις νὰ συμπληρώσῃ τὸν πληθυντικὸν εἰς εἷς οἰουδήποτε δημοτικοῦ ὀνόματος Ἐρετριέων κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς ἀμέσως ἀνωτέρω μνημονευομένης ἐπιγραφῆς.

Στίχ. 9 Φαλόμαχος ἀπαντᾷ νῦν τὸ πρῶτον.

Καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἀνάγεται κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν εἰς χρόνους οὐχὶ ὑστερωτέρους τῆς προηγουμένης.

Ἄρ. 3

ΔΙΟΣΟΜ	Διὸς Ὀμ(ο)
ΛΩΙΟ	λωί(ο)

Ἐπὶ τεμαχίου λεπτῆς πλακῶς εἰς τὰς τρεῖς πλευρὰς ἀποκεκρουσμένης, ὕψ. 0,13, πλ. 0,20. Μέγεθος γραμμ. 0,03.

Εὐρέθη ἐν ταῖς δυτικῶς τοῦ θεάτρου οὐ μακρὰν τούτου γενομέναις ἐφέτος ἀνασκαφαῖς, ἐν ἧ θέσει ἀνεκαλύφθη ἡ δυτικὴ πύλη τῆς Ἐρετρίας, εἰς μικρὸν βάθος. Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν δύναται νὰ ἀναχθῇ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή εἰς τὸν γ' αἰῶνα π. Χ.

Ἡ συμπλήρωσις ὁμοιωτοῦ μοι φαίνεται, ὅτι δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν. Λατρεία τοῦ Διὸς ὁμοιωτοῦ ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστὴ ἐκ παλαιῶν συγγραφέων μόνον ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Βοιωτίᾳ Θήβαις ἰδίως, πρὸς καὶ Bull. III, 130. Σπουδαία εἶνε ἡ παρὰ τῆ πύλῃ εὑρεσις τῆς ἐπιγραφῆς, διότι καὶ ἐν Θήβαις, ὡς γνωστὸν, ὑπῆρχον πύλαι Ὀμοιωτῶδες, βεβαίως ἐξ ἐκεῖ ὑπάρχοντος ἱεροῦ τοῦ Ὀμοιωτοῦ Διὸς κληθεῖσαι (Παυσ. IX, 8, 6 ἐξηγεῖ ἄλλως).

Ἄρ. 4

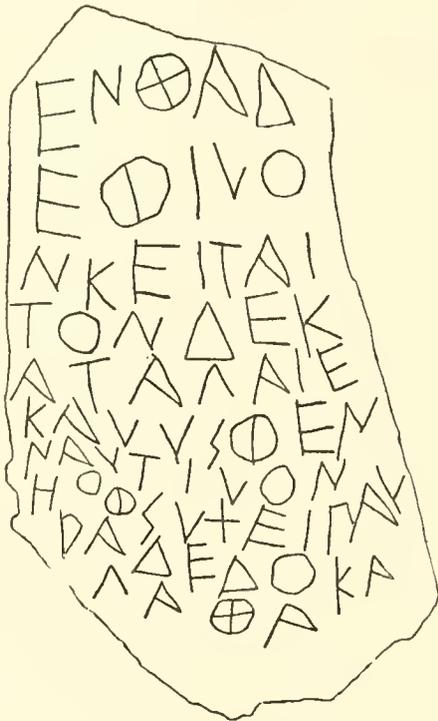
ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ

Μένανδρος

Ἐπὶ μαρμάρου σχήματος ὀρθογωνίου ἀποκεκρουσμένου ἀριστερὰ μήκ. 1,08, ὕψ. 0,46 καὶ πλάγ. 0,72. Ὑψ. γραμμ. 0,04-0,045.

Εὐρέθη ἐν ταῖς ὡς ἄνω ἀνασκαφαῖς μετ' ἄλλων μαρμάρων καὶ δὲν φαίνεται νὰ εἶνε ἐπιτυμβία.

Ἄρ. 5

Ἐνθάδε Φίλον κείται τὸν δὲ κατὰ γαί' ἐκάλυψεν ναυτίλον Ἡο φουχεῖ παῦρα δέδοκ' ἀγαθά.

Ἐπὶ λεπτῆς πλακῶς ἐκ φαιοῦ σχιστολίθου ὕψ. 0,50 μήκ. 0,32, σχήματος ἀκανονίστου πολυγωνικοῦ. Ἐσφαλμένος εἶνε ὁ τέταρτος πούς τοῦ α' στίχου -ου, ἔνθα βεβαίως ὁ συντάκτης τοῦ ἐπιγράμματος θὰ ἐσκέφθη ἀπλῶς τὸν ἀντὶ τοῦ τὸν δέ, ὅπερ ἀποδίδει ἐπίσης καλῶς τὸ αὐτὸ νόημα. Κατὰ τᾶλλα τὸ ἐπίγραμμα εἶνε ἄμεμπτον. Τοῦ Φίλον τὸ ι λαμβάνεται ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του ὡς μακρόν.

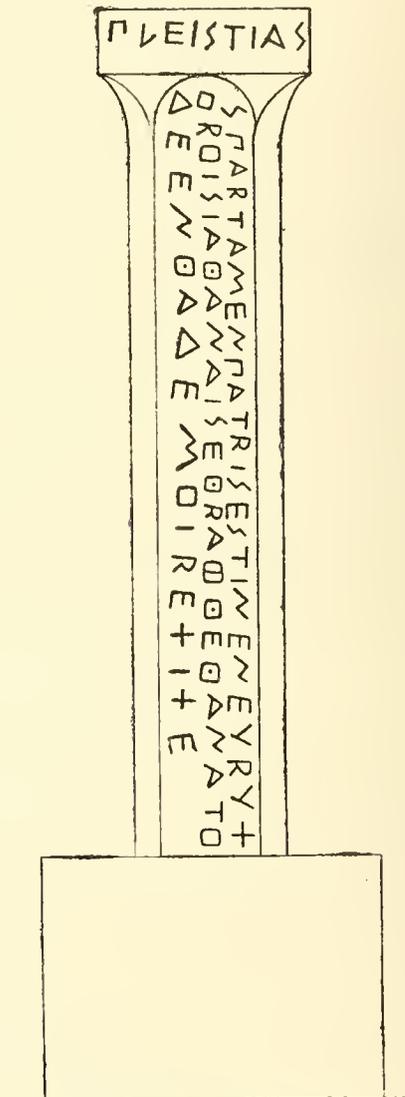
Τὰ γράμματα εἶνε οὐχὶ βαθέως κεχαραγμένα ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς πλακῶς ὡς αὕτη ἐκ φύσεως εἶχε χωρὶς οὐδεμίαν προπαρασκευαστικὴν πρὸς τοῦτο ἐργασία νὰ ἐγένετο, εἶνε δὲ ταῦτα ὀπωσδῆποτε ἐπιμελῶς ἐσχεδιασμένα, οἱ στίχοι ὁμοῦς τῆς ἐπιγρα-

φῆς δὲν χωρίζονται πολὺ τακτικῶς ἀπ' ἀλλήλων.

Στίχ. 2 μετὰ τὸ ι τοῦ Φίλον ὑπάρχει κεχαραγμένον ἐν εἶδος 5 μικρότερον τῶν ἄλλων γραμμάτων, ὅπερ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δέον νὰ ἀποδοθῆ εἰς ἀπροσεξίαν τοῦ χαρακτοῦ· εἰς ἀπροσεξίαν τοῦ χαρακτοῦ ἀποδοτέον ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι ἐν τῷ 4 στίχῳ ἀντὶ τοῦ ο τοῦ τὸν ἐγράφη ἀρχῆθεν Α διορθωθὲν ἔπειτα.

Στίχ. 5-6 ἐκάλυψεν ἀντὶ ἐκάλυψεν πρὸς τὸ ἐγγρασφεν τοῦ Ἐπικτήτου ἐπὶ ἀγγειογραφῶν τοῦ τεχνίτου τουτου Klein Meistersign² 101, 102 κᾶ.

Ἄρ. 6

Πλειστίας

Σπάρτα μὲν πατρίς ἐστίν, ἐν εὐρυχώροισι Ἀθῆναις ἐθράφθε, θανάτο δὲ ἐνθάδε μοῖρ' ἐχι(γ)ε.

Ἐπὶ κιονίσκου τετραγώνου ἐκ πόρου ὕψους 0,74 ἔχοντος ἔμπροσθεν μίαν μεγάλην κάθετον αὐλακα καὶ δύο μικροτέρας ἐκατέρωθεν ταύτης ἐπὶ τῶν γωνιῶν τῆς προσθίας πλευρᾶς, καὶ μικρὸν τετράγωνον κιονόκρανον. Ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ κιονοκράνου εἶναι κεχαραγμένον τὸ ὄνομα Πλειστίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἐν τῷ μέσῳ αὐλακος καθέτως τὰ λοιπά. Ὁ κιονίσκος εἶνε ἐντεθειμένος ἐντὸς μικρᾶς βάσεως ὕψ. 0,22.

Τὰ γράμματα εἶνε μετὰ προσοχῆς καὶ ἐντέχνως κεχαραγμένα.

Ἄρ. 7

ΧΑΙΡΕΤΕ ΤΟΙ ΠΑΡΙΟ
 ΝΤΕΣ: ΕΓΟ Ο ΕΘΑΝΟΝ
 ΕΑΤΑΦΕΙΜΛΙ: ΔΕΥΡ
 ΟΙ ΠΝΑΝΑΝΕΜΑΙΑΝ
 ΕΠΤ ΤΕΔΕ ΤΕΘΑΠ
 ΠΤΑΙ: ΞΕΝΟΣ ΑΙΓΙΓ
 ΙΝΙΕΣ ΜΝΕΣΙΘΕΛΞΟΟ
 ΥΜΑΧΑΙΟΙΝ ΝΕΠΕΝ
 ΟΕΣΕΦΙΝΕΜΕΤΕΡΤΙΜ
 ΑΡΕΤΕ ΤΟΙ ΟΙ ΕΠΑΦΟΤ
 ΠΤΟΙΣΤΕΛΕΝΑΙ ΠΜΛΤΟΝ
 ΗΟΤΙ Ο ΕΘΕΙ ΑΥΙΟΣ
 ΙΜΛ ΕΤΕΜΕΙΣΤΕΣΕΦΙΛ
 ΟΙΕ ΠΙ ΠΛΙΔΙΟ ΛΝΟΝΤΙ

Χαίρετε τοὶ παριό-
 ντες, ἐγὼ δὲ θανὸν
 κατάκειμαι δεῦρ-
 ο(;) ιπ(;)να νανεμαϊαν

5 ἐπτ. τεδε τέθαπ-
 πται, ξένος ἀπ' Αἰγ-
 ιλίας μνεσιθεα(;) δ(;)ο
 υμαχαίλοιν ἐπέν-

10 θεσε(;) φίλε μέτερ Τιμ-
 ἀρετε τόποι ἐπ' ἀκροτ-
 ἄτοι στέλεν ἀδ(;)ζματον(;) Τ

ιμαρέτε με(ι)στῆσε φίλ-
 οί ἐπὶ παιδί θανόντι¹

¹ Εἰ καὶ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἀναγνώσω ἐξ ὀλοκλήρου τὴν ἐπιγραφήν,

Ἐπὶ στήλης ἐκ φαιῶ λίαν σκληροῦ τιτανολίθου ὕψ. 0,70, πλ. 0,40. Ἡ ἐπιγραφή εἶναι λίαν ἀ-
 μελῶς κεχαραγμένη καὶ τὰ γράμματα δὲν ἔχουσι
 πάντοτε τὸ αὐτὸ σχῆμα.

Τοῦ Α ἡ μεταξὺ τῶν σκελῶν κεραία ἐνίστε
 παρελείφθη, κλίνει δὲ συνήθως ἀπὸ τῶν δεξιῶν
 πρὸς τὰριστερά. Τὸ Δ ὀμοιάζει πολὺ πρὸς Ο. Τοῦ
 Ε αἱ ὀριζόντιοι κεραταὶ διευθύνονται ἀδιακρίτως
 ἄλλοτε πλαγίως πρὸς τὰ ἄνω καὶ ἄλλοτε πρὸς τὰ
 κάτω, ἀπαξ δ' ἐν τῷ α' στίχῳ ἐγράφη τοῦτο καὶ
 διὰ τεσσάρων ἀντὶ τριῶν κερατιῶν. Τὸ δασὺ Η ἀ-
 παντᾶ ἀπαξ ἐν ἀρχῇ τοῦ 12 στίχου. Τοῦ Θ ἡ ἐν τῷ
 μέσῳ στιγμὴ διαρκῶς παρελείφθη, ἀπαξ δὲ μόνον
 ἔχει τοῦτο ἀντὶ τῆς στιγμῆς ὀριζοντίαν κερατάν.
 Τοῦ Κ αἱ κεραταὶ εἶνε παραδόξως σχεδὸν παράλ-
 ληλοι (γράφεται δὴλα δὴ ὅπως ἄλλως συνήθως τὸ
 δίγαμμα). Τὸ Λ γράφεται ὅμοιον πρὸς τὸ Π. Τοῦ Π
 τὸ σχῆμα εἶνε ἐπίσης ἀσταθές, ἄλλοτε ἔχει τοῦτο
 καὶ τοὺς δύο πόδας ἴσους, ἄλλοτε δ' ἔχει τὸν πρῶ-
 τον μακρότερον καὶ ἄλλοτε τὸν δεύτερον. Τὸ Ρ
 φαίνεται ὅτι ἐγράφη διαρκῶς ὡς τὸ λατινικὸν R
 μετὰ τῆς μικρᾶς γραμμῆς τῆς ἀποσομένης παρὰ
 τὴν βάσιν τοῦ κύκλου, ἀν καὶ ἐνίστε αὕτη δὲν εἶνε
 εὐδιάκριτος. Τὸ Σ γράφεται διὰ τεσσάρων γραμ-
 μῶν, τὸ δ' ἀπαντῶν μηνοειδῆς Σ δέον ν' ἀποδοθῆ
 ὅπως καὶ τὸ μηνοειδῆς Ε εἰς τὴν ταχύτητα τῆς
 χαράξεως. Δύο στιγμαὶ χρησιμεύουσιν ἐν τοῖς στί-
 χοις 2, 3 καὶ 6 ὅπως χωρίσωσι τὰς λέξεις.

Στίχ. 6-7 Αἰγυλίες οὕτως ὠνομάζετο εἰς τῶν
 δήμων τῆς Ἀπτικῆς, Αἰγίλια δ' ὡς χωρίον τῆς Ἐ-
 ρετρικῆς μνημονεύει ὁ Ἡρόδοτος 6, 101. Μικρὰ
 νῆσος μεταξὺ Κρήτης καὶ Κυθῆρων (νῦν Σιγλιοὶ)
 εἶχεν ἐπίσης τὸ ὄνομα Αἰγίλια. Σκύλαξ 113 ἐν Mül-
 ler Geographi graeci minores σελ. 96. Ἐπίσης καὶ
 μικρὰ νῆσος ἀπέναντι τῶν Στύρων (Ἡρόδ. 6, 107).

Εὐρέθησαν αἱ ἀνωτέρω ὑπὸ τοὺς ἀρ. 5, 6 καὶ 7
 ἐπιγραφαὶ ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ Νικ. Βελισσαρίου
 κειμένῳ δυτικῶς τῆς Ἐρετρίας 20 λεπτὰ περίπου
 μακρὰν τῆς πόλεως, δεξιόθεν τῷ ἐκ Χαλκίδος ἐρ-
 χομένῳ παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν, ἐν ᾧ εὐρίσκεται
 ἠρειπωμένος ἀνεμόμυλος παρὰ τὴν θάλασσαν, ὅτε
 ὁ Βελισσάριος χάριν καλλιέργειας τοῦ ἀμπελῶνος
 ἐνόμισα ὅμως ἀναγκαῖον νὰ δημοσιεύσω αὐτὴν ὡς τὴν μεγίστην τῶν
 ἐξ Ἐρετρίας ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ἐλπίζων ὅτι ἄλλοι τις θὰ κατορ-
 θῶσθαι βεβαίως νὰ ἀναγνώσῃ αὐτὴν ὀλοσχερῶς. Ὁ χωρισμὸς αὐτῆς
 ἐπίσης εἰς στίχους μετρικοὺς εἶνε ἀρκετὰ δύσκολος.

ἐπεχείρησε τὴν ἀνασκαφὴν τῶν ἐν αὐτῷ πολυπληθῶν τάφων ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ ἀστυνόμου Ἐρετρίας. Ὑπάρχει ἐκεῖ ἐν τῶν μεγίστων καὶ πυκνοτάτων νεκροταφείων τῆς Ἐρετρίας, ἀμιλλώμενον ὡς πρὸς τὸ πλῆθος τῶν τάφων πρὸς τὸ ἕτερον τῶν ἐν Ἐρετρίᾳ μεγάλων νεκροταφείων τὸ παρὰ τῷ Ὑγιονομείῳ, ὅπερ ἐγνώρισα καὶ δι' ἰδίας ἀνασκαφῆς καὶ διὰ πληροφοριῶν τοῦ Νικ. Βελισσαρίου. Τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἐν αὐτῷ τάφων ἀποτελεῖται ἐξ ἐπιμήκων λάκκων ἐσκαμμένων 1,50-2,00μ. ὑπὸ τὸ σημερινὸν ἔδαφος ἐν τῷ μαλακῷ πώρῳ, ἐν οἷς οἱ νεκροὶ ἐθάπτοντο συνήθως τιθέμενοι ἐντὸς ξυλίνων σαροκοφάγων. Αἱ ἐν τοῖς τάφοις τούτοις εὑρισκόμεναι μόνον μελανόμορφοι λήκυθοι ἀπὸ τῶν αὐστηροτέρων μέχρι τῶν μᾶλλον ἀνεπτυγμένων (ἄπαξ εὑρέθη ὑπ' ἐμοῦ καὶ μία λήκυθος ὀλομέλαινα μετὰ ἐρυθρᾶς εἰκόνης λίαν ἀρχαιοτρόπου γλαυκὸς μετ' ἄλλων μελανομόρφων ληκύθων) καθορίζουσιν ἀκριβῶς τὴν χρονολογίαν τούτων περὶ τὰ τέλη τοῦ 6 αἰῶνος μέχρι τῶν μέσων περιόδου τοῦ 5. Ἐκτὸς ὅμως τῶν ὡς ἄνω τάφων εὑρίσκονται καὶ ἐν τῷ ὑπερκειμένῳ τοῦ βραχυῶδους ἐδάφους χώματι καὶ τινες μετὰ λευκῶν ληκύθων καὶ ἄλλοι δυνάμενοι ὡς ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς κτερισμάτων νὰ ἀναχθῶσιν εἰς τὸν τέταρτον καὶ τρίτον π. Χ. αἰῶνα. Τάφοι μετ' ἐρυθρομόρφων ληκύθων τοῦ 4 αἰῶνος δὲν εὑρέθησαν, ἀλλὰ μόνον σπανιώτατα ὄστρακα τοιούτων ἐν τῷ χώματι.

Αἱ ἡμέτεραι ἐπιγραφαὶ ἀνήκουσιν ἀναμφιβόλως εἰς τοὺς τάφους, δι' οὓς κατ' ἐξοχὴν προωρίσθη τὸ νεκροταφεῖον, τοὺς τῶν μελανομόρφων ληκύθων καὶ δύνανται νὰ χρονολογηθῶσι μετὰ τὸ τέλος τοῦ 6 καὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ 5 αἰῶνος. Ἡ πρώτη ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμᾶτων ἀνήκει βεβαίως εἰς τὸν 6 αἰῶνα.

Ἀρχαϊκᾶ ἐπιγραφαὶ ἐξ Εὐβοίας, ἀν ἐξαιρέσωμεν τὰς ἐκ Στύρων ἐπὶ τῶν μολυβδίνων πλακιδίων (I. G. A. σελ. 87-99, ἐλάχισται μόνον εἶνε γνωσταί, ἐκ δ' Ἐρετρίας μόνον μία (I. G. A. σελ. 102, 373) καὶ αὐτὴ οὐχὶ κατὰ χώραν ἀλλ' ἐν Ὀλυμπίᾳ εὑρεθεῖσα. Ἐπὶ ταύτης στηριχθεὶς ὁ Kirchhoff (Studien zur Geschichte des griechischen Alphabets σ. 116) καὶ μετ' αὐτοῦ οἱ λοιποὶ περὶ ἐπιγραφικῆς πραγματευθέντες (Reinach, Roberts κλ.) παραδέχονται, ὅτι τὸ ἀρχαῖον Ἐρετρικὸν ἀλφάβητον ἦτο

ὅμοιον πρὸς τὸ Στυραϊκὸν καὶ συνεφώνει πρὸς τὸ δυτικὸν καλούμενον ἀλφάβητον, ἀλλ' αἱ ἡμέτεραι ἐπιγραφαὶ διαφεύδουσι τὴν γνώμην ταύτην ριζικῶς.

Διαφέρουσιν αὐταὶ ἀπὸ τῶν Στυραϊκῶν καὶ τῶν τῆς Χαλκίδος ἐπιγραφῶν κατὰ τὸ σχῆμα τοῦ γράμματος ἐκείνου, ὅπερ ἀποτελεῖ τὸ κυριώτατον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τοῦ Χαλκιδικικοῦ ὀνομασθέντος ἀλφάβητου ἤτοι τοῦ χι, ὅπερ ἐν τῷ Χαλκιδικῷ ἀλφάβητῳ δηλοῦται διὰ τοῦ σημείου Ψ, ἐνῶ ἐν ταῖς ἡμετέραις ἐπιγραφαῖς δηλοῦται διὰ τοῦ σημείου +, ὅπερ πάλιν ἐν τῷ Χαλκιδικῷ ἀλφάβητῳ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸν φθόγγον ξι.

Καὶ ἐν ἄλλῃ ἐγγύς τῆς Καρύστου εὑρεθεῖση ἀρχαία Εὐβοικῆ ἐπιγραφή ἀπαντᾷ ἡ αὐτὴ διαφορά τῆς σημασίας τοῦ γράμματος +, ἣν ὁ ἐκδότης τῶν I. G. A. σ. 2, 7 ἀποδίδει ἀνεὺ ἀποχρῶντος λόγου εἰς Ἀθηναίους κληρούχους, ὅπως ἀποφύγη τὴν δυσκολίαν τῆς διαφορᾶς ταύτης τῶν γραμμᾶτων ἀπὸ τῶν λοιπῶν Εὐβοικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἀρχαιότερα καὶ τῶν τριῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν εἶνε ἡ πρώτη (ἀρ. 5), εἶνε δὲ αὕτη καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἐρετρικοῦ ἀλφάβητου σπουδαιότερα, διότι περὶ ταύτης οὐδεμία ἀμφιβολία δύναται νὰ υπάρξῃ, ὅτι δὲν ἐγράφη εἰς τὸ ἐπιχώριον Ἐρετρικὸν ἀλφάβητον, καθόσον ὁ θανὼν Φίλων εἰς οὗ τὴν μνήμην ἀνετέθη ἡ στήλη ἤτο, ὡς μὴ ἔχων ἕτερον ἐθνικὸν ἐγχώριος, Ἐρετριεὺς, ἐνῶ περὶ τῶν δύο ἄλλων ἐπιγραφῶν ὡς ἀναφερομένων εἰς ξένους ἠδύνατό τις νὰ ἀντιτείνῃ, ὅτι δὲν ἦσαν γεγραμμένοι κατὰ τὸ ἐπιχώριον ἀλφάβητον.

Ἐχει ἡ ὑπ' ἀρ. 5 ἐπιγραφή ἡμῶν ἐκτὸς τοῦ γράμματος + = χι, ὅπερ εἶνε κοινὸν καὶ ταῖς τρισὶν ἐπιγραφαῖς, καὶ ἕτερα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα, τὴν μορφήν τοῦ γάμμα ἐσχηματισμένου ὡς ὀξεῖα γωνία, ἧς ἡ κορυφή πρὸς τὰ ἄνω (τὸ σχῆμα τοῦ συνήθους λάμβδα) καὶ τὴν τοῦ λάμβδα (κοινὴν μετὰ τοῦ ἀρ. 6) ὡς ὀξεῖας ἀνισοσκελοῦς γωνίας, ἧς ἡ κορυφή πρὸς τὰ κάτω (L) ἄτινα ἀπαντῶσιν καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς ἐκ Χαλκίδος, Βοιωτίας, τῶν Ἐπικνημιδείων Λοκρῶν καὶ εἶνε κύρια γνωρίσματα καὶ τοῦ Ἀττικοῦ ἀλφάβητου. Πρὸς τὸ τελευταῖον μόνον τοῦτο ἀλφάβητον, τὸ Ἀττικόν, συμφωνεῖ καὶ κατὰ πάντα τὰλλα τὸ ἀλφάβητον τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς· ἡ σημασία τοῦ + εἶνε ἐν

ἀμφοτέραις ἢ αὐτή, τὸ ψι γράφεται ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ ὅπως καὶ ἐν Ἀττικῇ διὰ τοῦ ςσ (ἕτι δυστυχῶς δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι καὶ τοῦτο θὰ ἐγράφετο, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ μνημονευθεῖσῃ Εὐβοικῇ ἐκ Καρύστου ἐπιγραφῇ διὰ τοῦ + ς), καὶ τῶν ἄλλων δὲ γραμμάτων πάντων τὸ σχῆμα εἶνε τὸ αὐτὸ ἐν ἀμφοτέροις ὥστε ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἐν Ἐβρετρίᾳ ἴσως δὲ καὶ ἐν ἄλλαις τισὶ πόλεσι τῆς Εὐβοίας ἦτο ἐν χρήσει τὸ Ἀττικὸν ἀλφάβητον.

Γνωστὴ εἶνε ἡ στενὴ σχέσις εἰς τὴν διαρκῶς εὐρίσκοντο οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Εὐβοίας ἐν γένει καὶ ἰδίως τοὺς Ἐβρετριεῖς, περὶ ὧν καὶ ἐλέγετο, ὅτι κατωκίσθησαν ὑπ' Ἀθηναίων μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον, ὥστε οὐδόλως παράδοξος εἶνε ἡ παρουσία τοῦ Ἀττικοῦ ἀλφάβητου ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἐβρετρίᾳ, ἥτις πλησιέστατα τῇ

Ἀττικῇ ἀκτῇ κειμένη ἦτο τὰ μάλιστα ὑποκειμένη εἰς διαφόρους ἐκαίθεν ἐπιδράσεις.

Ἡ διαφορὰ τοῦ ἀλφάβητου μεταξὺ τῶν δύο πρώτων ἐκ τῶν τριῶν ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἐγκοιται μόνον εἰς τὴν μορφήν τοῦ θῆτα, ὅπερ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ γράφεται διὰ σταυροῦ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κύκλου ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ διὰ στιγμῆς ἀντὶ τοῦ σταυροῦ, ἀλλ' ἡ διαφορὰ αὕτη δεικνύει κατ' ἐμὲ μόνον, ὅτι ἡ δευτέρα ἐπιγραφὴ εἶνε ὀλίγον νεωτέρα τῆς πρώτης¹, ἀλλ' αἱ διαφοραὶ μεταξὺ τῆς τρίτης καὶ τῶν λοιπῶν εἶνε πως σπουδαιότεραι, τὸ σχῆμα τοῦ γάμμα καὶ τοῦ λάμβδα γραφομένων ὡς ἐν τῷ Ἰωνικῷ ἀλφάβητῳ, τὸ ἔψιλον μετὰ τεσσάρων κεραιῶν, τὸ τετράγραμμον σίγμα, καὶ ἡ παρουσία τοῦ ἕτι ἀκόμη εἶνε διαφοραί, αἵτινες δὲν ἐξηγοῦνται ἴσως μόνον διὰ τῆς διαφορᾶς τῶν χρόνων τῆς γαράξεως τῶν ἐπιγραφῶν.

Ἄρ. 8

ΕΠΙΑΓΑΘΟΠΟΔΙΠΑΡΑΜΟΝΟΥ

ΤΟΥΣΥΝΕΔΡΙΟΥΔΕΚΑΠΡΩΤΟΣΑΝΗΡΦΙΛΟΣΕΝΘΑΔΕΤΕΥΞΕΝ
ΑΓΑΘΟΠΟΥΣΠΑΡΑΜΟΝΟΥΑΥΤΩΚΑΙΤΕΚΕΕΣΣΙΚΑΙΤΗΑΥΤΟΥΠΑΡΑΚΟΙΤΙ
ΑΡΧΑΣΕΥΣΗΜΩΣΕΚΤΕΛΕΣΑΠΟΛΕΙ

Ἐπὶ Ἀγαθόποδι Παραμόνου

Τοῦ συνεδρίου δεκάπρωτος ἀνὴρ φίλος ἐνθάδε τεῦξεν

Ἀγαθόπους Παραμόνου αὐτῷ καὶ τεκέεσσι καὶ τῇ αὐτοῦ παρακοίτι

Ἀρχᾶς εὐσήμως ἐκτελέσας πόλει.

Ἐπὶ τῆς στενῆς πλευρᾶς μαρμαρίνης πλακῶς σχήματος ἐπιμήκους ὀρθογωνίου μήκ. 2,60, ὕψ. 0,40 καὶ πλάγ. 0,90, ἥτις ἀπετέλει ἄλλοτε τὸ ἀνώφλιον τῆς θύρας νεκρικοῦ θαλάμου καὶ εὐρέθη ὡς κατώφλιον εἰς τὴν πύλην κατεστραμμένου περιβάλλου βυζαντινοῦ ναοῦ ἐπίσης κατεστραμμένου, ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰ. Βράκα.

Ἐπιγράμμα ἐκ δύο ἐξαμέτρων καὶ ἐνὸς πενταμέτρου ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνωτέρῳ ἐπιγραφῆς, ἥς δὴλη εἶνε ἡ ποιητικὴ σύνθεσις διὰ λέξεων, οἶαι τεκέεσσι (μετὰ διπλοῦ σ) καὶ παρακοίτι, ἀν ἀραιρέσωμεν ἀπὸ τοῦ δευτέρου στίχου τὸ περιττεῦον καὶ οὐχὶ κατ' ἀνάγκην δις ἐπαναλαμβανόμενον ἔνομα τοῦ θανόντος. Σφάλματα οἶα ὁ δεύτερος πούς

τοῦ α' στίχου - - - (ἔπου ἄλλως ἠδύνατό τις καὶ συνίζησιν τῶν δύο πρώτων συλλαβῶν νὰ δεχθῆ) καὶ ὁ τρίτος πούς τοῦ δευτέρου στίχου - - εἶνε συγχωρητέα εἰς τὸν λίαν μεταγενέστερον συνθετὴν τοῦ ἐπιγράμματος καὶ δὲν εἶνε ἀσυνήθη εἰς ἐπιγράμματα ἀναγόμενα εἰς οὗς καὶ τὸ ἡμέτερον χρόνους, ὡς δύναται τις νὰ πεισθῆ ἐξετάζων τινὰ τούτων παρὰ Kaibel Epigr.

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ λίθου ἑτέρα τρίστιχος ἐπίτηδες ἀποκεκρουσμένη νῦν.

Στίχ. 2 Τοῦ συνεδρίου δεκάπρωτος² καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Χαλκίδος Mitth. VI 167 ἀπαντᾷ ἐν τοῖς συνεδρίοις εἰσηγησαμένου τοῦ δεκαπρώτου καὶ σελ. 168 ὁμοίως τοῦ δεκαπρώτου, ἄλλως μόνον ἐν μικρασιατικαῖς ἐπιγραφαῖς αὐτοκρατορικῶν χρόνων ἀπαντᾷ συνήθως ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ δεκαπρώ-

¹ Τὸ ὅτι τὸ θῆτα καὶ ὄμιχρον ἐγράφθησαν διὰ τετραγώνων καὶ ὄχι κύκλων ἀποδοτέον κατ' ἐμὲ εἰς τεχνολογίαν τοῦ γράψου.

του ἢ τῶν δεκαπρώτων, πρβλ. Mitth. VI, σελ. 170-171.

Ἄρ. 9

Τ Ρ Ο Φ Ι Μ Η Χ Α Ι Ρ Ε
Π Ο Λ Λ Η Σ Σ Τ Ο Ρ Γ Η Σ Κ Α Ι Δ Γ Α
Π Η Σ Α Ν Δ Ρ Ι Σ Ω Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Η Σ
Τ Ο
Π Ε Ρ Ι Ζ Η Ν Ο Π Ε Ρ Ε Σ Τ Ι Ν Ε Ν Α Ν
5 Θ Ρ Ω Π Ο Ι Σ Λ Ε Ι Μ Ν Η Σ Τ Ο Ν
Α Φ Ε Ι Σ Α Ρ Ε Τ Η Ν Τ Ο Ι Σ Σ Ο Ι Σ
Κ Η Δ Ο Μ Ε Ν Ο Ν

Τροφίμη χαίρει
Πολλῆς στοργῆς καὶ ἀγά-
πης ἀνδρὶ σωφροσύνης
περὶ τὸ ζῆν ὅπερ ἔστιν ἐν ἀν-
θρώποις ἀείμνηστον
ἀφείσ' (;) ἀρετὴν τοῖς σοῖς
κηδόμενον

Ἐπὶ μαρμάρου μήκ. 0,68, ὕψ. 0,35 εὐρεθέν-
τος ἐν τῷ ἀμπελῶνι τοῦ κ. Δημ. Βρατσάνου Ἄν.
τῆς Ἐρετρίας παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδόν. Λίαν παρά-
δοξος καὶ τὸ νόημα δυσχεραίνουσα εἶνε ἡ σύνταξις
τῆς λίαν μεταγενεστέρως ἐπιγραφῆς ταύτης.

Στίχ. 7 κηδόμενον βεβαίως ἀντὶ κηδομένην.

Ἄρ. 10

Ε Ρ Γ Ο Τ Ε Λ Η Σ Ἐργοτέλης

Ἐπὶ πλακῶς ὕψ. 0,50 πλ. 0,23 εὐρεθείσης ὡς
ἢ ἄνω ἐπιγραφῆ.

Ἄρ. 11

Θ Ε Ο Δ Ο Τ Ο Σ Θεόδοτος
Μ Ε Ν Υ Λ Λ Ο Υ Μενύλλου

Ἐπὶ μικροῦ κιονίσκου ὕψ. 0,45 εὐρεθέντος ἐν
τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 12

α) Ε Υ Α Γ Ρ Ε Ι Α Εὐάγρεια
Θ Α Λ Η Σ Ι Κ Λ Ε Ο Υ Θαλησικλείου

β) Ε Υ Α Γ Ρ Ε Ι Α Σ Εὐαγρείας

Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς α ἐντὸς ἐπιχρύσου στε-
φάνου. Ἐπίχρυστα καὶ τὰ γράμματα.

γ) Α Ρ Χ Ε Μ Α Χ Ο Σ Α Λ Ε Ξ Α Ν Δ Ρ Ο Σ
Ε Υ Κ Λ Ε Ι Δ Ο Υ Α Ρ Χ Ε Μ Α Χ Ο Υ

Ἀρχέμαχος Ἀλέξανδρος
Εὐκλείδου Ἀρχεμάχου

δ) Κ Ρ Α Τ Η Σ Ι Π Ο Λ Ι Σ Κρατησίπολις
Α Ρ Ι Σ Τ Ι Ω Ν Ο Σ Ἀριστίωνος
Κ Ρ Α Τ Η Σ Ι Π Ο Λ Ι Σ Κρατησίπολις
Μ Ε Ν Ε Λ Α Ο Υ Μενελάου

ε) Π Α Ρ Α Μ Ο Ν Ο Σ Ε Υ Κ Λ Ε Ι Δ Η Σ
Ε Υ Κ Λ Ε Ι Δ Ο Υ Π Α Ρ Α Μ Ο Ν Ο Υ
Π Α Ρ Α Μ Ο Ν Ο Σ Α Ρ Χ Ε Μ Α Χ Ο Σ
Ε Υ Κ Τ Α Ι Ο Υ Ε Υ Κ Τ Α Ι Ο Υ

Παράμονος Εὐκλείδης
Εὐκλείδου Παραμόνου
Παράμονος Ἀρχέμαχος
Εὐκταίου Εὐκταίου

ς) Α Ι Ρ Ι Π Π Η Αίριππη
Α Ρ Χ Ε Μ Α Χ Ο Υ Ἀρχεμάχου

Τὰ γράμματα ὡς καὶ ἢ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος
ἐπιφάνεια τοῦ σαρκοφάγου διὰ πρασίνου χρώματος
κεχρωματισμένη.

Εὐρίσκονται κεχαραγμένοι αἱ ὡς ἄνω ἐπιγρα-
φαὶ ἐπὶ τῶν μακρῶν πλευρῶν πέντε σαρκοφάγων,
παικίλων σχημάτων, ἐντὸς νεκρικοῦ θαλάμου, ὅστις
ἦτο ἐν τύμβῳ κεχωσμένος, κειμένῳ ἐπὶ χαμηλοῦ
λόφου δυτικῶς τῆς Ἀκροπόλεως Ἐρετρίας ὀλίγον
μακρὰν ταύτης, καὶ ἐσυλήθη κατὰ τὸ παρελθὸν
ἔτος ὑπὸ ἐργατῶν σκαπτόντων τυχαίως ἐπὶ τοῦ
τύμβου πρὸς κατασκευὴν ἀσβεστοκαμίνου. Ὁ θά-
λαμος ἦτο πλουσιώτατα κεκοσμημένος περιεῖχε δὲ
πολύτιμα καὶ ἀξιόλογα κτερίσματα, ὧν ἐλάχιστον
μέρος περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν δικαστικῶν ἀρ-
χῶν Χαλκίδος. Προτιθέμενος προσεχῶς νὰ γράψω
πλείονα περὶ τοῦ ἀξιολόγου τούτου μνημείου, ἀρ-
κοῦμαι ἐνταῦθα εἰς τὰς ὀλίγας μόνον ταύτας εἰδή-
σεις περὶ τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως τῶν ἄνω ἐπι-
γραφῶν.

Ἄρ. 13

Μ Α Ν Η Σ Μάνης
Χ Ρ Η Σ Τ Ο Σ χρηστός

Ἐπὶ τμήματος μικρᾶς μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,22 πλ. 0,25. Εὐρέθη ἐν τῷ γώματι εἰς τὸ κράσπεδον τοῦ τύμβου, ἐν ᾧ εὐρέθη ὁ νεκρικός θάλαμος μετὰ τῶν ὑπ' ἀρ. 12 ἐπιγραφῶν.

Ἄρ. 14

ΕΚΦΙΛΗΤΟΣ Ἐκφίλητος

Ἐπὶ ἐπιτυμβίας μαρμαρίνης πλακῶς ὕψ. 0,90 πλ. 0,48. Εὐρέθη παρὰ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 15

ΑΝΤΙΟΧΟΣ Ἀντίοχος
ΦΙΛΩΝΟΣ Φίλωνος
ΝΙΚΗ Νίκη
ΙΣΙΔΩΡΟΥ Ἰσιδώρου

Ἐπὶ στήλης κεκοσμημένης δι' ἀετωματίου ὕψ. 0,92 πλ. 0,43. Εὐρέθη ἐκτισμένη εἰς τὴν μίαν τῶν πλευρῶν τοῦ τάφου ἐν ᾧ καὶ ἡ ὑπ' ἀρ. 1 ἐπιγραφή.

Ἄρ. 16

ΑΡΚΕΣΩ Ἀρκεσῶ
ΤΙΜΟΚΡΑΤΟΣ Τιμοκράτος

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,60 πλ. 0,58. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 17

ΕΥΦΑΜΟΣ Εὐφάμος
ΞΑΝΘΙΠΠΟΥ Ξανθίππου
ΠΕΡΙΝΘΙΟΣ Περίνθιος

Μαρμαρίνη στήλη ὕψ. 0,83 πλ. 0,57 καὶ πάχ. 0,30. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 18

ΜΕΝΕΚΛΗΣ Μενεκλῆς
ΜΕΝΑΡΧΟΥ Μενάρχου

Μαρμαρίνη στήλη ὕψ. 0,64 πλ. 0,47 καὶ πάχ. 0,28. Εὐρέθη ὡς ἄνω.

Ἄρ. 19

ΚΛΕΩ Κλεῶ

Μικρὰ μαρμαρίνη στήλη ὕψ. 0,45 πλ. 0,27. Παρὰ Νικ. Βελισσαρίω.

Ἄρ. 20

ΥΝΟΜΙΑ Εὐνομία

Ἐπὶ τιτανολίθου ὕψ. 0,60 πλ. 0,38. Εὐρίσκειται παρὰ τῷ Ἰωάν. Βουρκακιώτῃ.

Ἄρ. 21

ΛΥΡΑΝΙΣΚΟΣ Λυρανίσκος

Μάρμαρον ὕψ. 0,62 πλ. 0,36. Εὐρίσκειται ὡς ἄνω.

Ἄρ. 22

ΤΡΑΛΙΣ Τραλῖς (ι)

Ἐπὶ τριγωνικῆς ὀξείας κάτω στήλης ἐκ σκληροῦ πώρου ὕψ. 0,40 πλ. ἄνω 0,50. Εὐρίσκειται παρὰ τῷ Νικ. Βελισσαρίω.

Ἄρ. 23

ΝΙΚΥΛΛΑ Νικύλλα
ΑΧΑΙΙΣ Ἀχαιῖς

Στήλη μαρμαρίνη μετ' ἀετωματίου ὕψ. 0,70 πλ. 0,36. Εὐρέθη ἐν ταῖς δυτικῶς τοῦ θεάτρου γενομέναις ἀνασκαφαῖς τάφων ἀποτελοῦσα μίαν τῶν πλευρῶν καλυβοειδοῦς τάφου.

Ἄρ. 24

ΝΙΚΙΑΣ Νικίας
ΧΡΗΣΤΟΣ Χρηστός
ΑΝΘΗΔΩΝ Ἀνθηδῶν
ΙΠΠΑΡΧΟΥ Ἰππάρχου

Στήλη μαρμάρου μετ' ἀετωματίου ὕψ. 0,70 πλ. 0,40. Μεταξὺ τῶν κενῶν τῆς λέξεως χρηστός δύο ῥόδακες, σφύζονται καὶ γράμματα προγενεστέρας ἐπιτυμβίας ἐπιγραφῆς, ἥτις ἔχει ἐξαλειφθῆ, ὡς φαίνεται. Εὐρέθη ἐν τῷ ἀγρῷ τοῦ Ἰ. Βράκα.

Ἄρ. 25

ΗΔΥΒΙΟΣ Ἡδύβιος
ΠΥΘΟΣΤΡΑΤΟΥ Πυθοστράτου

Μάρμαρον ὕψ. 0,60 πλάτ. 0,40. Εὐρέθη ὡς ἄνω.

Ἄρ. 26

Μ Ε Γ Α Κ Λ Ε Α
Α Ρ Χ Ι Ο Υ Γ Υ Ν Η

Μεγάκλεα
Ἄρχιου γυνή

Ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,70 πλ. 0,31. Εὐρέθη ἐπὶ γηλόφου ΒΔ. τῆς πόλεως ἐν τῷ κτήματι Ἰ. Βουρκακιώτη.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

Ἐξ Ἄρτης. Ἐν τέταρτον περίπου τῆς ὥρας μακρὰν τῆς πόλεως Ἄρτης, δεξιόθεν τῷ ἐρχομένῳ ἐκ τῆς πόλεως παρὰ τὴν δημοσίαν ὁδὸν τὴν ἄγου-

σαν εἰς Μενίδιον ὑπάρχει μικρὸς γήλοφος πλήρης ἀρχαίων τάφων, ὧν εἷς ἐσχηματισμένος διὰ πλακῶν ἦτο σεσυλημένος καὶ ἑτέρου μὴ σεσυλημένου ἐφαίνετο ἡ ἄκρα ἐν τάφῳ ὀρυγθείσῃ χάριν ὀχυρωματικῶν ἐργασιῶν. Ὅπισθεν τοῦ γηλόφου τούτου ὑπάρχουσι σεσωρευμένοι πολλαὶ πλάκες προερχόμεναι ἐκ συληθέντων τάφων, ἐπὶ μιᾶς ἐκ τούτων μήκ. περ. 0,70 καὶ ὕψ. 0,50 περ. ἀνέγνω τὴν ἐπιγραφὴν ΑΙΝΒΤΟΝ (Ἐπ)αινέτου ἢ τι τοιοῦτον.

Ὅμοιοι τάφοι ὑπάρχουσι καὶ ἐπὶ τῶν δυτικῶν κλιτύων τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ὁ ἀμυντικὸς στρατὸν (Perranthes παρὰ Πλινίῳ Bursian, Geograph. I, 34), ἐν ἐνὶ τῶν ὁποίων εὐρέθη καὶ σπλεγίς χαλκῆ φέρουσα δυσανάγνωστον ἐπιγραφὴν μεταγενεστέρων χρόνων.

Κ. ΚΟΥΡ.

ΣΥΜΒΟΛΗ

ΕΙΣ ΤΟ ΤΥΠΙΚΟΝ ΤΗΣ ΕΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

Ἐν ἔτει 1895 εὐρέθη ἐν Ἐλευσίνι ἐρυθρόμορφος πίναξ πῆλινος, ἔχων ἄνωθεν ἀέτωμα. Ὑψος αὐτοῦ 0,30 μ., πλάτος 0,15. Ὅτι ἐν αὐτῷ παρίστανται σκηναὶ ἐκ τῶν περὶ τὴν ἐν Ἐλευσίνι λατρείαν, εἶνε ἀναμφίβολον. Τοῦτο δηλοῖ πλήν τοῦ τοποῦ τῆς εὐρέσεως καὶ ἡ κάτωθι κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ: *Νίννιον τοῖν θεοῖν ἀνέθηκεν*. Ἐξήγησιν τῆς ὅλης παραστάσεως δὲν προτίθεμαι νὰ δώσω, ἀφοῦ ἐπίκειται ἡ δημοσίευσίς τοῦ μνημείου ὑπὸ τοῦ κ. Σκιᾶ, ἀλλὰ μᾶλλον νὰ παράσχω συμβολὴν τινα πρὸς ἐξήγησιν αὐτοῦ.

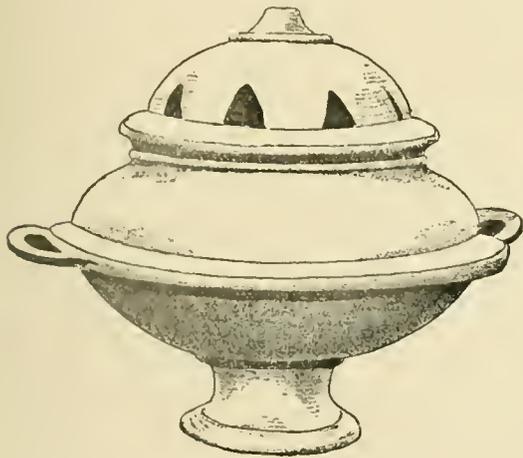
Ἐν ἀναγγελίᾳ τῆς εὐρέσεως τοῦ εἰρημένου πίνακος ἐν ταῖς Mittheilungen τῆς ἐν Ἀθήναις Γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς 1895 σελ. 324 εἶνε γεγραμμένα τὰ ἐξῆς: «Οἱ μετέχοντες τῆς πομ-

πῆς εἶνε ἄνδρες καὶ γυναῖκες, αὗται δὲ ἔχουσι ἐπὶ τῆς κεφαλῆς περιεργόν τι ἐπίθημα ὁμοιάζον πρὸς ἀγγεῖον». Τὸ ἐπίθημα τοῦτο νομίζω ὅτι δύναται νὰ ἐξηγηθῇ νῦν. Περισκοπῶν τις τὸ μικρὸν ἐν Ἐλευσίνι μουσεῖον παρατηρεῖ μέγαν ἀριθμὸν ἀγγείων τινῶν ὁμοίων μὲν τὴν ὄψιν, διαφερόντων δὲ κατὰ τὸ ὕλικόν. Ταῦτα συνίστανται ἐκ κυπέλλου μετὰ ποδὸς καὶ δύο λαβῶν ἑκατέροθεν καὶ ἐκ πώματος ἔχοντος ὁπᾶς εἴτε κατὰ τὰ πλευρὰ εἴτε ἄνωθεν. Τὰ μέγιστα ἐξ αὐτῶν ἔχουσι μέγεθος περίπου 0,12, μετὰ δὲ τοῦ πώματος περίπου 0,18. Δεῖγμα τοῦ εἶδους τούτου τῶν ἀγγείων ἐδημοσίευσεν ὁ Φίλιος ἐν Ἐρφ. Ἀρχ. 1885, πίν. 9, 6, ὀρθῶς δηλώσας αὐτὸ ὡς θυμιατήριον (σελ. 174). Τὰ ἀγγεῖα λοιπὸν ταῦτα, ὧν ἡ χρῆσις ἐξηγήθη μετὰ βεβαιότητος

ἀφοῦ εὐρέθησαν ἐν αὐτοῖς ἴσγη τέφρας, εἶνε κατὰ τὰ κύρια τοῦ σχήματος ἀκριβῶς ὅμοια τοῖς ἐν τῷ εἰρημένῳ πίνακι παρισταμένοις. Πλὴν τούτου δὲ ἐν

τῷ πίνακι διακρίνεται σαφῶς ὁ τρόπος, καθ' ὃν τὰ θυμιατήρια προσαρμύζονται ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν. Δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν φαίνονται ταινίαι λευκαὶ τὸ χρῶμα προστεθειμέναι εἰς τὴν ζώνην τοῦ ἀγγείου, κατερχόμεναι δὲ εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν γυναικῶν. Ἄλλὰ μεταξὺ τῶν πηλίνων θυμιατηρίων τῆς Ἐλευσίως εὐρίσκονται τινα, ὧν ἡ ἐν τῷ κυπέλλῳ ζώνη ἔχει ὀπὰς (*), καὶ μάλιστα συνήθως ἀνὰ δύο πλησίον τῶν λαβῶν, ἧτοι ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἔνθα καὶ ἐν τῷ πίνακι. Διὰ τῶν μικρῶν

τούτων ὀπῶν προφανῶς διήρχοντο αἱ μήρινθοι, δι' ὧν προσήπτετο τὸ ἀγγεῖον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν, προσδενόμενον πιθανῶς ἐπὶ κεφαλοδέσμου τινὸς ἐν τῇ κόμῃ. Ἐν ἄλλοις τῶν εἰρημένων πηλίνων θυμιατηρίων δὲν ὑπάρχουσιν ὀπαί, ἀλλ' ἀντὶ τούτων ὑπάρχουσιν ὑποκάτω τῆς ἀποτόμως κεκλιμένης ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ ἀγγείου ζώνης μικραὶ λα-

(*) Αὗται διακρίνονται σαφῶς καὶ ἐν τῷ ὑπὸ Φιλίου (Ἐ. ἀ.) ἀπεικονισμένῳ ἀγγείῳ.

βαὶ ἢ μᾶλλον κρίκοι, ὧν ἡ θέσις τότε μόνον ἐξηγεῖται, ὅταν δεχθῶμεν ὅμοιον πρὸς τὰ κάτω διευθυνώμενον δεσμὸν διὰ ταινιῶν.

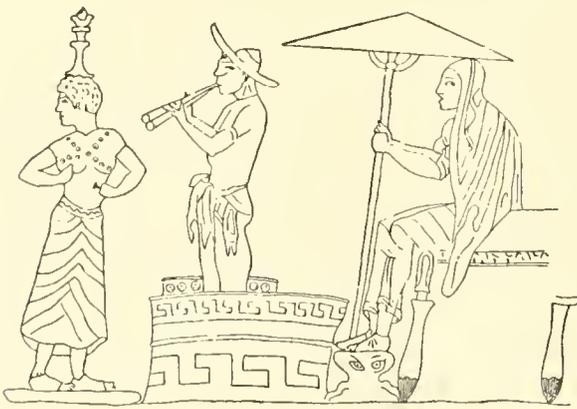
Ἄλλὰ τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀγγείων δὲν παρέχει μόνον ἡ ὁμοιότης τοῦ σχήματος. Ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ὁμάδῃ τῶν μορφῶν ἔμπροσθεν γυναικείας μορφῆς καθημένης, ἐστραμμένης πρὸς ἀριστεράν, ἴσταται γυνὴ κρατοῦσα δύο ὄψας ἐν ταῖς χερσίν. Κατόπιν αὐτῆς ἔπεται ἄλλη γυναικεία μορφή ἔχουσα ἐπὶ

τῆς κεφαλῆς ἀγγεῖον ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος, ἢ δὲ δᾶς τῆς πρὸ αὐτῆς ἰσταμένης γυναικὸς προσψαύει ἐντελῶς τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, ὥστε τὸ κατ' ἐμὲ οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει ὅτι ἐνεργεῖται ἀνάφλεξις τοῦ λιθανωτοῦ διὰ τῆς φλογός.

Ἀπροσεξία τοῦ τεχνίτου, (ἤτοι τυχαῖόν τι) μοι φαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑποτεθῆ, ἐπειδὴ μετὰ ἐπιμελείας ἢ φλόξ ἐφαπτομένη τοῦ ἀγγείου παρίσταται προσαρμοζομένη πρὸς τὸ ἐν κατατομῇ σχῆμα αὐτοῦ. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ κάλυμμα πρέπει νὰ ὑποτίθεται μετὰ ὀπῶν· ἀλλ' ἔμως καὶ κεκλεισμένον ἂν ἦτο τὸ ἀγγεῖον, οὐδεὶς λόγος θὰ ὑπῆρχε νὰ μὴ δεχθῶμεν ἀνάφλεξιν τοῦ λιθανωτοῦ. Ὅστις γνωρίζει τὸν τρόπον τῆς ἐργασίας τῶν ἀγγειογράφων, οὐδαμῶς θὰ εὕρη παράδοξον τὸ τοιοῦτον.

Τρόπος τοῦ φέρειν τὸ θυμιατήριον ἀνάλογος πρὸς τὸν παρόντα δὲν μοι ἐγένετο μέχρι τοῦδε γνωστός ἐκ καθαρῶς ἐλληνικῶν ἔργων τέχνης. Αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ τρόπος οὗτος δὲν ἀντιφάσκει εἰς τὴν ἀρχικὴν ἐπίνοιαν τοῦ θυμιατηρίου ὡς κινητοῦ βωμοῦ. Εὐρίσκειται ἔμως ἀνάλογος παράστασις λίαν χαρακτηριστικὴ ἐν τοιχογραφίᾳ τάφου τινὸς τοῦ Κλουσίου (Mon. dell'Inst., V, πίν. XVI, IV), ἧς μικρὰν ἀπεικόνισιν ἐνομίσαμεν καὶ ἡμεῖς ὅτι ἔπρεπε νὰ παράσχωμεν ἐνταῦθα.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς παραστάσεως ἴσταται ὀπισθεν ἐρύματος ἀνὴρ αὐλῶν ἑστραμμένος πρὸς ἀριστεράν. Πρὸ αὐτοῦ παρίσταται γυνὴ ἐπὶ λίαν ταπεινοῦ βαθυιδίου, ἧς τὸ μὲν ἄνω σῶμα φαίνεται κατενώπιον, οἱ πόδες διευθύνονται πρὸς δεξιάν, ἢ δὲ κεφαλὴ πρὸς ἀριστεράν. Ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν οἱ

ἀγκῶνες εἶνε λίαν προτεταμένοι πρὸς τὰ ἔξω, ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ φαίνεται ὅτι κρατεῖ ἄνθος τι. Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἴσταται θυμιατήριον ἔχον σχῆμα οἶον ὄχι σπανίως εὐρίσκεται ἐπὶ διαφόρων μνημείων, συνιστάμενον ἐκ κυπέλλου, ἐξ οὗ φλέγεται ἢ φλόξ, στηριζομένου ἐπὶ βραχέος πορνευτοῦ στελέχους μετὰ ποδός. Πρὸς δεξιάν τοῦ αὐλητοῦ κάθηται ἐπὶ θρόνου γυνὴ στηρίζουσα τοὺς πόδας ἐπὶ σκίμποδος ἔχοντος προσωποειδῆ τινὰ διακόσμησιν, ἧτις φαίνεται ὅτι θεᾶται τὸ γινόμενον. Κρατεῖ δὲ δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἀλεξήλιον σκιάζον αὐτήν.

Δυστυχῶς ἢ βαθυτέρα ἔννοια πλείστων παραστάσεων ἐτρουσκικῶν μνημείων δὲν ἀπεκαλύφθη ἡμῖν ἀκόμη· τοῦτο δὲ συμβαίνει καὶ ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει. Τοσοῦτον ἔμως εἶνε βέβαιον, ὅτι ἐκτελεῖται ὄρχησις μετὰ συνοδείας αὐλοῦ πρὸ γυναικὸς τινος, ἣν παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Braun (Ann. dell'Inst. 1850, σελ. 273 ἐξ.) κλίνω νὰ ἐκλάβω μᾶλλον ὡς θεᾶν ἢ ὡς θνητὴν γυναῖκα θεωμένην. Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε καὶ ἂν ἔχη τοῦτο, ἢ εἰκὼν εἶνε ἐξόχως κατάλληλος νὰ παραβληθῆ μετὰ τοῦ ἡμετέρου πίνακος· ἐπειδὴ δὲ ἀναμφιβόλως καὶ διὰ ταύτας τὰς τοιχογραφίας δυνάμεθα νὰ προὑποθέσωμεν ἐλληνικὴν ἐπίδρασιν, ἴσως δὲ καὶ Ἑλληνα τεχνίτην, ἢ ἀναλογία τῆς ἐτρουσκικῆς παραστάσεως καθίσταται καθ' ἑαυτὴν πολῦτιμος. Διὰ τῆς τοιχογραφίας ταύτης ἀπαλλάσσεται ἢ ἐν τῷ ἐλευσινιακῷ πίνακι παράστασις ἀπὸ τῆς μονώσεως αὐτῆς, δυνάμεθα δὲ ἐν πλήρει δικαίῳ νὰ θεωρῶμεν τὸ ἐτρουσκικὸν μνημεῖον ὡς τι δεδομένον.

Ἄλλ' ἄρα δυνάμεθα νὰ μάθωμέν τι ἀκριθέστερον περὶ τῆς τοιαύτης ἐλευσινιακῆς ἱεροτελεστίας; Αὐτὸς ὁ χαρακτήρ τῆς ἐλευσινιακῆς λατρείας, μυστηριώδους οὐσης, συνετέλεσεν ὥστε μήτε περὶ τοῦ δόγματος, μήτε περὶ τῶν ἱεροτελεστιῶν νὰ παραδοθῶσιν ἡμῖν λεπτομερέστεραι πληροφορίαι. Τὰ μνημεῖα, ἔσα μᾶλλον ἢ ἦττον πιθανῶς δύνανται νὰ ἐξηγηθῶσιν ὡς παριστῶντα σκηνὰς μυστικῆς λατρείας, οὐδὲν διδάσκουσι περὶ τῆς χρήσεως λιθανωτοῦ. Προσέρχονται ἔμως εἰς ἐπικουρίαν ἕτερα γεγονότα, καὶ ὁμῶς ἐν πρώτοις ὁ ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς Δήμητρα, παρέχων τεκμήρια, ἅτινα δὲν πρέπει νὰ ὑποτιμῶνται. Ἀπαντῶσι μὲν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς παλαιότεροις ὕμνοις ἐνιαχοῦ ἐπίθετα δηλοῦντα τὸ

θυμιάμα ἢ τὴν εὐωδίαν¹, ἀλλ' ἐν τῷ εἰς Δήμητρα ὕμνῳ συμβαίνει τοῦτο ὑπερβαλλόντως συχνότερον. Ὑπάρχουσι ἐν αὐτῷ ὀκταδὴ τοιαῦτα χωρία ὅχι ὀλιγώτερα τῶν ὀκτώ. Αὐτὴ ἡ Δημήτηρ λαμβάνει τὸ παιδίον ἐν τῷ «θυώδει» κόλπῳ αὐτῆς (στ. 231), ἐκπέμπει δὲ ἐκ τῶν «θυιέντων» πέπλων αὐτῆς τερπνὴν εὐωδίαν (στ. 277), ὁ θάλαμος τοῦ Κελεοῦ ἀποκαλεῖται «θυώδης» (στ. 244), ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ναὸς τῆς θεᾶς (στ. 355. 385), ἐξαιρέτως δὲ αὐτὴ ἡ Ἐλευσίς λαμβάνει τὸ ἐπίθετον «θυόεσσα» (στ. 97. 318. 490), καὶ μάλιστα τὸ ἐπίθετον τοῦτο ἀναφέρεται (στ. 490) ὡς χαρακτηριστικὴ προσωνομία αὐτῆς κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν «ἀμφιφύτην» Πάρον καὶ τὸν «πετριήειτα» Ἄντρωνα, τὰς ἄλλας δὲ δύο ἑδρας τῆς Δήμητρος καὶ Περσεφόνης. Ταῦτα ἀναμφιβόλως δηλοῦσι τι πλεόν ἄπλοῦ κοσμητικοῦ ἐπιθέτου, πρὸς τοῦτο δὲ συμφωνεῖ τὸ μέγα πλῆθος τῶν ἐν Ἐλευσίῃ ἀνευρεθέντων θυμιατηρίων ἐκ μαρμάρου, χαλκοῦ καὶ πηλοῦ παντὸς μεγέθους, ἀλλὰ τοῦ αὐτοῦ κυρίου σχήματος. (Πρβλ. Φίλιον ἐν Ἐφ. Ἀρχ. 1885, σελ. 172 ἐξ.).

Ὡσαύτως αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Ἐλευσίνοσ παρέχουσι νύξεις τινὰς περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος. Καὶ δὴ βεβαιούσι τὴν ὑπαρξίν θυμιατηρίων (Πρβλ. τὴν ὑπὸ Σκιαῆ, Ἐφημ. Ἀρχ. 1894, σελ. 178 ἐξ. δημοσιευθεῖσαν ἐπιγραφὴν στ. 4). Προσέτι δὲ ἐν προευχλιδεῖῳ ταμιακῇ ἐπιγραφῇ ἐκδοθεῖση τὸ πρῶτον ὑπὸ Φιλίου (Ἐφημ. Ἀρχ. 1888 σελ. 50 = CIA, IV, 1 ἀριθ. 225^ο) εἶτα δὲ πληρέστερον ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἐν Mittheil. d. d. arch. Inst. Athen XIX σελ. 192, καὶ ὑπὸ Δραγούμη ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1895 σελ. 61, κεῖται (πλευρᾷ Α στ. 28): **ΕΕΕ** **λιβατωδὲς μυρρίναι.**

Ἡδὴ ἐὰν ἐξετάσωμεν, μήπως ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα τεκμήρια ἐπιτρέποντα νὰ ἐξαχθῶσι συμπεράσματα περὶ τῆς ἐλευσινιακῆς ἱεροτελεστίας, εὐρίσκωμεν τοιοῦτον τεκμήριον ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἡμετέρου πίνακος. Αὐτὴ ἡ παράστασις ἀποδεικνύει ὅτι πρόκειται περὶ ὀρθοσκευτικῆς τινος τελετῆς, ὡς δηλοῖ καὶ ἡ γενικὴ στεφανηφορία. Ὅχι μόνον τὰ πρόσωπα τὰ προσερχόμενα πρὸς τὰς καθήμενας γυναῖκας φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στεφάνους ἐν τῇ κόμῃ

ἢ θαλλοὺς ἐν ταῖς χερσὶ, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ περὶ ὧν πρόκειται θυμιατήρια φέρουσιν διὰ λευκοῦ χρώματος δεδηλωμένους θαλλοὺς ἐμπεπηγμένους, πρᾶγμα οὐδαμῶς ἀσύνηθες, ὡς γνωστόν, ἐν σκεύεσι θυσίας. Ἐκτὸς τῶν στεφάνων, τῶν θαλλῶν, καὶ

τῶν θυμιατηρίων ἀπαντᾷ προσέτι ὡς ὄργανον λατρείας ἢ οἰνοχόη, ἣν ὁ παῖς ἐν τῇ ἄνω ζώνῃ τῶν μορφῶν προτείνει διὰ τῆς δεξιᾶς. Εἰς ταῦτα προστίθενται καὶ αἱ δᾶδες. Ἐν πρώτοις ἠδύνατό τις νὰ ἐκλάβῃ τὴν παράστασιν ὡς πομπήν, ὅτε οὐδὲν θὰ παρίστατο προχειρότερον τῆς ἐορτασίμου πομπῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσίνα τῇ 19 Βοηδρομιῶνος, εἶτα δὲ ὡς ἐκ τῆς ζωηρᾶς κινήσεως τῶν πλείστων μορφῶν ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ καὶ ὅτι τελεῖται ὄρχησις. Εἰς τὴν δευτέραν εἰκασίαν ἄγει, ὡς νομίζω, ἰδίως ἢ ἐν τῷ ἀετώματι παρισταμένη σκηνή. Αὐτόθι ἴσταται ἐν τῷ μέσῳ νεῆνις μετὰ τοῦ θυμιατηρίου ἐπὶ ἐστεμμένης τῆς κεφαλῆς, ὑψοῦσα τὴν ἀριστερὰν διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κρατοῦσα θαλλόν (;). Τὸ σῶμα αὐτῆς εἶνε φανερόν μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ καὶ ἐν στάσει κατενώπιον, ἢ δὲ κεφαλὴ ἐστραμμένη πρὸς ἀριστερὰν καὶ ἐν κατατομῇ. Παρ' αὐτὴν ἀριστερόθεν ἴσταται νεῆνις ἀυλοῦσα παρισταμένη ἐν κατατομῇ πρὸς δεξιάν. Τὴν ἀριστερὰν γωνίαν τοῦ ἀετώματος κατέχει νεανίας ἐστεμμένος καὶ κρατῶν κλάδον ἐπ' ὤμου. Ἀκολουθῶς πρὸς δεξιάν τῆς ἐν τῷ μέσῳ μορφῆς ὑπάρχει ἐν κατατομῇ πρὸς ἀριστερὰν ἀνὴρ πωγωνοφόρος, ἐπίσης ἐστεμμένος, ἐνδεδυμένος γλαμύδα, ὑψῶν διὰ τῆς δεξιᾶς οἰνοχόην, ἐκτείνων δὲ ἐμπρὸς τὴν δεξιάν. Ἐν δὲ τῇ δεξιᾷ γωνίᾳ τοῦ ἀετώματος προσέχει μόνον ἢ κεφαλὴ νεανίου ἐπίσης ἐστεμμένου, ἐνῶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἤδη περιγραφεῖσαι μορφαὶ εἶνε φανεραὶ κατὰ τὸ ἄνω ἥμισυ τοῦ σώματος. Ἐνταῦθα ἔκ τε τῆς δια-

¹ Πρβλ. τὴν ἐμὴν πραγματείαν: Die Rauehopfer bei den Griechen σελ. 26 ἐξ.

τάξεως καὶ ἐκ τῆς κινήσεως τῶν προσώπων φαίνεται μοι ὅτι δηλοῦνται ὄρχησις μετὰ συνοδίας αὐλοῦ. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ἔχομεν ὁμοίαν παράστασιν πρὸς τὴν ἐκ Κλουσίου τοιχογραφίαν.

Ἐπειδὴ δὲ τὰ σημειὰ ὄργια προϋποθέτουσι κατὰστασιν θεοληψίας προκαλουμένην δι' ὄρχήσεως, αὐλήσεως καὶ θυμιαμάτων, ὡς λ. γ. ἐν τῷ κορυβατιασμίῳ¹, εὐχερὲς εἶνε νὰ ὑποθεθῶσι καὶ ἐνταῦθα τοιαῦτα τινες τελεταί. Ἐπειτα ὁ Εὐριπίδης λέγει ἐν τῷ Ἰππολύτῳ (στ. 141, ἔκδ. Wilamowitz): ἢ σὴν ἔνθεος, ὦ κούρα, / εἴτ' ἐκ Πανὸς εἶθ' Ἐκάτας / ἢ σεμνῶν Κορυβάντων φοι / τῆς ἢ ματρὸς ὀρείας. Ἡ μνεία τῆς Ἐκάτης παρὰ τοὺς Κορύβαντας ὡς τιμωμένης ἐν ὀργιαστικῇ θεοληψίᾳ ἄγει ἤδη ἡμᾶς περαιτέρω, ἐπειδὴ ἡ λατρεία αὐτῆς ἐν Ἐλευσίνι εἶνε ἀποδεδειγμένη ἐκ τε μνημείων καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν (Πρβλ. Preller-Robert, Griech. Myth. σελ. 324, 3. 399, 4. 761, 1). Εἰς ταῦτα προστίθεται καὶ τὸ σπουδαῖον γεγονός ὅτι ἐν τῇ ἐπικεφαλίδι τοῦ ὄρφικου ὕμνου (XI) διατάσσεται θυσία ἐκ θυμιαμάτων τῇ Δήμητρι καὶ ὅτι αὕτη ἀναφέρεται ρητῶς ὡς Ἐλευσιρία. Τέλος ὑπάρχει παρὰ Πολυδεύκει IV, 14 ἐνδιαφέρουσα εἰδησις ἢ ἐξῆς: τὸ γὰρ κερροφόρον ὄρχηγμα οἶδ' ὅτι λίκνα ἢ ἐσχαρίδας φέροντες κέρνα δὲ ταῦτα ἐκαλεῖτο. Ἡ σημειώσις αὕτη λοιπὸν πληροφορεῖ ἡμᾶς περὶ τινος κερροφόρου ὄρχηματος, οὗ ἢ ὑπαρξίς ἐπιβεβαιοῦται καὶ ἐκ τοῦ Ἀθηναίου (XIV σελ. 629 E), ὅστις καταλέγει αὐτὸ εἰς τὰς ματιώδεις ὄρχήσεις. Κατὰ τὸν Πολυδεύκην ἡ ὄρχησις αὕτη τελεῖται ὑπὸ ἀνθρώπων φερόντων λίκνα ἢ ἐσχαρίδας. Τὴν ταυτότητα λίκνου καὶ κέρνου μαρτυρεῖ πρὸς τούτοις καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Πλάτωνος (σελ. 123) λέγων: « κέρνος δὲ τὸ λίκνοι, ἦρουν τὸ πτύον ἐστίν. » Τό τε λίκνοι καὶ τὸ πτύον δηλοῦσι λικμητήριον τῶν σιτηρῶν. Τοῦτο καὶ μόνον φαίνεται μοι ἤδη ὅτι ἀποδεικνύει ὅτι οὐδαμῶς παρίσταται ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πίνακος κέρνος, ἴσως δὲ ἔχουσι δίκαιον ὁ K. O. Müller (Handb. σελ. 414 § 300) καὶ ὁ Lobeck (Aglaoph. σελ. 26^d) ἐξηγοῦντες τὸν κέρνον ὡς πλατεῖαν λοπάδα. Ἐκτε-

¹ Rohde, Psyche σελ. 336-7 σημ. 1, 2. Πρβλ. αὐτόθι σελ. 309 σημ. 4, σελ. 310 σημ. 1. Ὅτι τὰ θυμιάματα ἦσαν καὶ ἄλλως ἐν χρήσει, ἵνα προκαλῶσιν ἐνθουσιασμόν, ἀποδεικνύει χωρίον τοῦ Λουκιανοῦ (Ζεὺς τραγ. 30), ἐνθα τὸ τοιοῦτον ἀναφέρεται περὶ τῶν ἐν Δελφοῖς μαντιῶν.

νῆ περιγραφὴν τοῦ κέρνου παρέχει ὁ Ἀθηναῖος (XI σελ. 476 E) ἐξηγῶν αὐτὸν ὡς ἀγγεῖον κερρομοῦν ἔχον ἐν αὐτῷ πολλοὺς κοτυλίσκους κερρολλημένους¹. Ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὰ ἐν τῷ ἡμέτερω πίνακι ἀγγεῖα δὲν συμφωνοῦσιν, εἶνε φανερόν. Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπά, ὅσα εἶνε παραδεδομένα περὶ τοῦ κέρνου, ἀπαγορεύουσι νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς αὐτόν. Ὁ Νικανδρὸς (Ἀλεξίφ. στ. 217) λέγει: Ἡ ἄτε κερροφόρος ζακόρος βωμίστρια Πείρης, ὁ δὲ Σχολιαστὴς αὐτοῦ ἐξηγεῖ τὴν ζακόρον βωμίστριαν ταύτην διὰ τοῦ: κερροφόρος, ἢ τοὺς μυστικοὺς κρατήρας φέρουσα ἰέρεια. Ἐκ τούτων ἐξάγεται ἀναμφιβόλως ὅτι μόνον ἡ ἰέρεια ἔφερε κέρνον, ὅχι δὲ ἡμᾶς νεανίδων εἴτε νεωκόρων εἴτε μυστίδων. Ὁ δὲ πληθυντικὸς μυστικοὺς κρατήρας ἀρμόζει πρὸς τούτοις ἐξαιρέτως εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου μαρτυρούμενα, καθ' ἃ ὁ κέρνος συνίστατο ἐκ πολλῶν κοτυλίσκων. Προσέτι ἂν ἐπιτρέπεται νὰ πιστεύσωμεν εἰς τὴν μαρτυρίαν Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως σελ. 14 καὶ τοῦ ἤδη μνημονευθέντος Σχολιαστοῦ τοῦ Πλάτωνος, οἵτινες ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ κέρνος κατελέγετο ἐν τοῖς ἀγιωτάτοις συμβόλοις τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων, μοι φαίνεται ὅτι καὶ ὡς ἐκ τούτου μόνου ἀποκλείεται ὡς ἀδύνατος ἢ ἐξήγησις τῆς ἐν τῷ πίνακι παραστάσεως ὡς χοροῦ μετὰ κέρνων, διότι ἀκριβῶς περὶ τῶν ἐσωτερικῶν τούτων τελετῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γείνη τι γνωστόν ἔξω τοῦ κύκλου τῶν μεμνημένων, ἐπομένως οὐδὲ νὰ ἀπεικονισθῇ.

Ἄλλ' ἔμως ὁ Πολυδεύκης ἐν τῷ χωρίῳ, ἐξ οὗ ἀφωρμήθημεν, μνημονεύει πλην τοῦ λίκνου καὶ ἐσχαρίδας, αὗται δὲ οὐδαμῶς δύνανται νὰ καταλεχθῶσιν εἰς τὰ κέρνα, ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι ἦσαν ἢ μαγειρικὰ σκευὴ ἢ (ἔπερ συχνάκις μαρτυρεῖται, ἐνταῦθα δὲ καὶ μόνον δύναται νὰ ἐνοηθῇ) ἀνθρακοδόχα ἀγγεῖα πρὸς θυμιάσιν. Ἄλλ' ἄραγε τυχαῖον εἶνε ὅτι διὰ τῆς μαρτυρίας ταύτης φερόμεθα πάλιν πρὸς τὴν ἀρχικὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν, ἢ ἐπιτρέπεται νὰ ἐκλάβωμεν ταῦτα ὡς μαρτυρίαν ἀρχαίου

¹ Πράγματι ὑπάρχουσιν ἀγγεῖα ἀντιστοιχοῦντα πρὸς τοὺς λόγους τοῦ Ἀθηναίου, ὧν τινὰ κατέχει τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον. Ταῦτα συνίστανται ἐκ μικρῶν λεκανιδίων ἢ κυλίκων, τουτέστιν ἀληθῶν ἀγγείων προσθεμιμένων περὶ τὰ χεῖλη λοπάδος ἢ περὶ στεφάνην τινά, ἐφαπτομένον δὲ ἀλλήλοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (κερολλημένα). Ταῦτα ἀρμόζουσιν ἐξαιρέτως εἰς τὸ ἔθος τῆς προσφορᾶς ἀπαρχῶν τῶν καρπῶν τῇ Δήμητρι καὶ δικαίως δύνανται νὰ ἔχωσι τὸ ὄνομα κέρνος.

συγγραφέως βεβαιούσαν χορόν μετὰ θυμιατηρίων; Τὸ χωρίον εἶνε πάρα πολὺ σύντομον καὶ ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτό, ὥστε δὲν δυνάμεθα νὰ παραστήσωμεν τοῦτο ὡς βέβαιον. Ἀληθῶς ὡς ἐκ τῆς ἀβεβαίας γνώσεως τῶν ἐν τοῖς Ἐλευσινίοις μυστηρίοις τελετῶν ἔξω τοῦ κύκλου τῶν μεμνημένων, ἦτο δυνατόν ὡς παρὰ τοῖς ἄλλοις οὕτω καὶ ἐν ταῖς πηγαῖς τῶν περὶ τῶν ἀγγείων μαρτυρούντων συγγραφέων νὰ ὑπῆρχέ τις σύγχυσις, πράγματι δὲ μόνον χορὸς μετὰ θυμιατηρίων ὑπῆρχεν¹. Ἀναμφισβήτητον ὁμῶς μοὶ φαίνεται τοῦτο τοῦλάχιστον, ὅτι προκειμένου περὶ χοροῦ μετὰ τοῦ κέριου, μόνον εἰ πρό-

¹ Ὁ κ. Φίλιος μὲ ἐπέμνησε τὸ ἀξιοπαρατήρητον γεγονός ὅτι ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1883 σελ. 1 ἐξ. (= CIA, II Add. 834c) ἐκδεδομένη μεγάλη ἐξ Ἐλευσίνος ἐπιγραφὴ μνημονεύεται ἐσχαρίε, καίτοι αὐτόθι προστίθεται ἐπὶ τὸν *Altar*, ὅπερ ὁρθῶς ἀναμφισβότως ἐξηγεῖ ὁ κ. Φίλιος ὡς ταυτόσημον τοῦ ἐπὶ τὸν βωμόν. Ἡ φράσις ἀπαντᾷ καὶ ἄλλοῦ (πρὸλ. τὰ αὐτόθι ὑπὸ Φιλίου σημειούμενα σελ. 15).

σωπον δύναται νὰ ἐννοῆται, ἦτοι ἡ ἱέρεια, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ παρατεθέντα χωρία. Κατὰ δὲ τῆς ἐκδοχῆς ὀρχήσεως μετὰ ἐσχαρίδων ἦτοι θυμιατηρίων ἐκτελουμένης ὑπὸ ομάδος νεανίδων οὐδεμία ἀντίρρησης ὑπάρχει, ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη τελετὴ δὲν ἀνῆκεν εἰς τὰ ἀγιώτατα δρώμενα τῶν μυστῶν. Ἡ εἰκασία καθίσταται κατ' ἐμὲ βεβαίωτης, εἰάν τις ὑπὸ τοῦτο τὸ πνεῦμα ἐπισκοπῇ τὰ ἐν ἀρχῇ ἐκτεθέντα γεγονότα. Ἐν τῇ παραστάσει λοιπὸν τοῦ ἡμετέρου ἐξ Ἐλευσίνος πίνακος βλέπω νέαν διὰ μνημείου τέχνης ἀπόδειξιν περὶ τῆς χρήσεως τοῦ λιθάνωτοῦ ἐν τῇ ἐλευσινιακῇ λατρείᾳ, καὶ δὴ προσφερομένου κατὰ ἰδιόρρυθμον τρόπον διαφέροντα τοῦ συνήθους, οὗ ἡ ὑπαρξίς βεβαιούται ἀναντιρρήτως καὶ ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω περιγραφείσης τοιχογραφίας τοῦ Κλουσίου.

H. VON FRITZE.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΗΣ ΑΠΤΕΡΟΥ ΝΙΚΗΣ

ΚΑΤ' ΕΠΙΓΡΑΦΗΝ ΕΚ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ

(Πίν. 11).

Τὸν ναὸν τῆς Ἀπτέρου Νίκης μόνος τῶν ἀρχαίων ὁ Πausanias ἀναφέρει· ἀλλὰ καὶ οὗτος ἀπλῶς δι' ὀλίγων λέξεων μνημονεύει τοῦ οἰκοδομήματος τούτου¹ καὶ οὐδεμίαν παρέχει ἡμῖν εἰδησιν σχετικὴν πρὸς τοὺς χρόνους τῆς οἰκοδομῆς αὐτοῦ. Κατ' ἀκολουθίαν τὸ ζήτημα τῆς χρονολογίας τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ναοῦ σπουδαίως ἀπησχόλησε τοὺς ἀρχαιολογοῦντας ἀπὸ τοῦ 1835, ἀφ' οὗ δηλ. χρόνου οἱ Ross, Schaubert καὶ Hansen, ἀνφοκοδόμησαν τὸν ναὸν τοῦτον ἐν τῇ οἰκείᾳ θέσει ἐκτειχίσαντες τὸ ὑλικὸν αὐτοῦ ἐκ τοῦ τότε παρὰ τὰ Προπύλαια τουρκικοῦ προμαχώνος. Ὁ Ross, ὅστις πρῶτος ἐπραγματεύθη περὶ τοῦ ναοῦ, ὑπεστήριξεν ὅτι οὗτος εἶνε τῶν οἰκοδομημάτων τοῦ Κίμωνος, ὅτι δηλ. ὁ

Κίμων ἠφοκοδόμησε τὸν ναὸν τοῦτον τῆς Νίκης πρὸς ἀνάμνησιν τῶν νικῶν ἃς κατήγαγε κατὰ τῶν Περσῶν¹. Ὑπὲρ τῆς Κίμωνείου καταγωγῆς τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεφάνθησαν, μετὰ τὸν Ross, ὁ Beulé², ὁ Michaelis³, ὁ Wachsmuth⁴, ὁ Curtius⁵, ὁ Benndorf⁶, καὶ ἕτεροι.

Κατὰ τῆς γνώμης ταύτης ἀντετάχθη πρῶτος ὁ Bursian⁷ ὑποστηρίζας ὅτι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ναὸς ἠφοκοδομήθη ἐπὶ Περικλέους. Εἰδικώτερον δὲ διετύ-

¹ Ross, Schaubert, Hansen: Die Akropolis von Athen. I Der Tempel der Nike Apteros, σ. 9.

² L'Aeropole d'Athènes I, σ. 266 κ. ἐ.

³ Arch. Zeitung 1862, σ. 260.

⁴ Die Stadt Athen, I, σ. 543.

⁵ Stadtgeschichte von Athen, σ. 130.

⁶ Ueber das Kultbild der Athena Nike (Wiener Festschrift zur Gründungsfeier des römischen Instituts, 1879, σ. 17).

⁷ N. Rheinisches Museum, X, (1856), σ. 508 κ. ἐ.

¹ Πaus. I, 22, 4: « τῶν δὲ Προπυλαίων ἐν δεξιᾷ Νίκης ἐστὶν Ἀπτέρου ναός ».

πωσαν τὸ ζήτημα ὁ Julius¹ καὶ ὁ Bohn² ἐκ τεχνικῶν κυρίως ἔρμηθέντες λόγων. Οὗτοι δηλ. θέλοντες νὰ ἀνεύρωσι τὸν λόγον δι' ὃν τὰ Προπύλαια κατὰ τὸ μεσημβρινοδυτικὸν αὐτῶν μέρος φαίνονται ἡμιτελῆ, ὑπεστήριξαν ὅτι μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τῶν Προπυλαίων (μετὰ τὸ 437 π. Χ.) ἀπεφασίσθη νὰ οἰκοδομηθῇ ἐπὶ τοῦ πύργου ὁ ναὸς τῆς Ἀπτέρου Νίκης καὶ τούτου ἕνεκα ὁ Μνησιελῆς ἠναγκάσθη νὰ μεταβάλῃ κατὰ τὴν ἐκτέλεισιν τὸ πρὸς τὸ μέρος τοῦ πύργου σχέδιον τῶν Προπυλαίων. Ὁ Robert³ θεωρεῖ τὸν ναὸν τῆς Νίκης ὡς ἀποτελοῦντα ὅλον τι μετὰ τῶν Προπυλαίων, ὑποστηρίζει δηλ. ὅτι ἀμφότερα τὰ οἰκοδομήματα ταῦτα κατεσκευάσθησαν συγχρόνως κατὰ ἑνιαῖον σχέδιον τοῦ αὐτοῦ ἀρχιτέκτονος· ὡκοδομήθη ἄρα κατὰ τοῦτον ὁ ναὸς καθ' οὓς χρόνους ὡκοδομήθησαν καὶ τὰ Προπύλαια, δηλ. κατὰ τὰ ἔτη 437-432. Ὁ Dörpfeld⁴ ἐκ τεχνικῶν ἔρμώμενος λόγων ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ σχέδιον τῶν Προπυλαίων ἔμεινεν ἡμιτελές κατὰ τὸ μεσημβρινὸν καὶ μεσημβρινοδυτικὸν μέρος, διότι ἐκεῖ τῆς Ἀκροπόλεως ὑπῆρχεν ἱερὸν τι, οὗ μέρος κατελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Προπυλαίων· τούτου δ' ἕνεκα οἱ ἱερεῖς ἤγειραν ἀντιρρήσεις κατὰ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου καὶ ὑπερίσχυσαν. Τὸ ἱερὸν τοῦτο, τὸ ἐπὶ τοῦ πύργου, ὁ Wolters⁵ ἐκλαμβάνει ὡς ἱερὸν τῆς Νίκης καὶ ὑποστηρίζει ὅτι μετὰ τὴν ἑναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τῶν Προπυλαίων μετεποιήθη τὸ ἱερὸν τοῦτο διὰ τῆς ἐν αὐτῷ οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ⁶. Τέλος ὁ Furtwängler⁷ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ναὸς τῆς Νίκης εἶνε ὑστερότερος τῶν

Προπυλαίων, ὅτι ὡκοδομήθη δηλ. μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, ἐπὶ Νικίου, πρὸς ἀνάμνησιν τῶν κατὰ τὸ 426/5 νικῶν τῶν Ἀθηναίων καὶ ἰδίως τῆς ἐν τῷ Ἀμφιλοχικῷ πολέμῳ νίκης τοῦ στρατηγοῦ Δημοσθένους.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐπὶ τοῦ πύργου ὑπαρξιν ἱεροῦ τῆς Νίκης πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ, σημειωτέον ὅτι ὁ Kekulé¹ ὑπεστήριξεν ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ που ἱερὸν τῆς Νίκης καὶ δὴ ἐκ παλαιτάτων χρόνων, ἐν ᾗ ἐλατρεύετο ἡ Νίκη, ἢτοι ἡ Ἀθηνᾶ Νίκη, ἢς ἡ ἐν τῇ Ἀκροπόλει λατρεία προῆλθεν ἐκ τῆς Ἀθηνᾶς Πολιάδος, ἐξ ἰδιότητος δηλ. τῆς θεᾶς ταύτης ὡς θεᾶς τῆς νίκης. Ἀλλὰ τὴν ἐκ παλαιῶν χρόνων λατρείαν τῆς Νίκης ἀρνεῖται ὁ Benndorf², ἐν ᾧ ὁ Robert³ οὐδένα λόγον εὐρίσκει ὅπως δεχθῆ ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ πύργου ἱερὸν τῆς Νίκης πρὸ τῆς σὺν τῇ οἰκοδομῇ τῶν Προπυλαίων οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

Τὴν λύσιν τῶν ζητημάτων τούτων παρέχει ἡμῖν τὸ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πίνακι 11 ἀπεικονιζόμενον ἐπιγραφικὸν εὑρημα τῶν περὶ τὴν Ἀκρόπολιν ἀνασκαφῶν⁴, ὅπερ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα σπουδαῖα διδάσκει ἡμᾶς.

Ὑπὸ τὰς Μακράς, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ὕδατος τῆς Κλεψύδρας, ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖόν τι οἰκοδομημα, ἐν ᾧ εὐρέθησαν κατὰ Μάιον τοῦ ἔτους τούτου αἱ ἐν σελ. 87 δημοσιευμένοι ἐπιγραφαί, ἄλλα τινὰ τεμάχια ἐπιγραφῶν, ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως προφανῶς καταπεσόντα, καὶ ἡ προκειμένη στήλη ἢ ἐν τῷ πίνακι 11 ἀπεικονισμένη.

Αὕτη ἢ ἐκ πεντελησίου μαρμάρου στήλη εἶνε ἀποκεκομμένη τὸ κάτω μέρος καὶ ἐλλιπὴς τὸ ἄνω (σωζόμενον ὕψος αὐτῆς 0,30, πλάτος 0,38, πάχος 0,09)· κατὰ τὸ ἄνω δηλ. μέρος ἐλλείπει τεμάχιον τῆς πλακός, ὃ ἦτο πρόσθετον, συνδεδεμένον διὰ δύο γόμφων, ὡς δηλοῦται ἐκ τῶν σωζόμενων δύο ἐν τῷ λίθῳ ὀπῶν⁵. Φέρει δὲ ἡ στήλη αὕτη δύο ἐπιγραφάς, ψηφίσματα τοῦ δήμου τῶν Ἀθη-

¹ Mittheilungen des arch. Instituts in Athen, I (1876), σ. 216.

² Die Propyläen von Athen, 1887, σ. 31. Arch. Zeitung, 1880, σ. 85.

³ Philologische Untersuchungen. I. Aus Kydathen (1880) σ. 173 κ. ἔ.

⁴ Mittheilungen der arch. Instituts in Athen, X (1885), σ. 45.

⁵ Ἐν ταῖς Bonner Studien, 1890, σ. 92 κ. ἔ.

⁶ Σημειωτέον ὅτι ὁ Dörpfeld ἐν τῇ μνημονευθείσῃ διατριβῇ του ἐπεφυλάχθη εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν ὅπως ἀποφανθῇ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, ἔχει σχηματίσει ὁμοίως πρὸ ἑτῶν γνώμην ὅτι ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἀργαίτερος τῶν Προπυλαίων. Τοιαύτην γνώμην ἔχει ἀποφανθῆ καὶ ὁ Michaelis (Arch. Zeitung, 1862 σ. 260), οὗτος δηλ. ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ ναὸς τῆς Νίκης πάντως ὡκοδομήθη πρὸ τῶν Προπυλαίων, διότι ἐκ τοῦ σχεδίου τῶν Προπυλαίων προκύπτει ὅτι ὁ Μνησιελῆς κατὰ τὴν σὺνταξιν καὶ ἐκτέλεισιν τοῦ σχεδίου τούτου εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸν νῦν σωζόμενον ναὸν τῆς Νίκης· ἀνήγαγεν ὁμοίως οὗτος τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπομεν, εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Κίμωνος.

⁷ Meisterwerke σ. 207 κ. ἔ. Πρβ. καὶ Collignon: Histoire de la Sculpture grecque II σ. 97.

¹ Die Bulustrade des Tempels der Athena Nike, 1896, σ. 36.

² Ueber das Kultbild der Athena Nike.

³ Aus Kydathen, σ. 185-187.

⁴ Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἴδε σ. I καὶ σ. 87 κ. ἔ.

⁵ Παράδοξον εἶνε ὅτι τὸ ἄνω μέρος τῆς πλακός, ὅπου ἐπετίθετο τὸ ἐλλείπον ἀνώτερον μέρος, δὲν εἶνε ὀριζοντίως ἀλλὰ πλαγίως ἀποκεκομμένον.

ναίων, ἄς διακρίσεως καὶ σαφηνείας ἕνεκα ὀηλοῦ-
 μεν διὰ τῶν Α' καὶ Β'. Καὶ τὸ μὲν ψήφισμα Α' εἶνε
 ἡ κυρία ἐπιγραφή, ἡ πρώτη ἐν τῇ πρὸς τοῦτον τὸν
 σκοπὸν παρασκευασθεῖσθι στήλῃ χαραχθεῖσα, τὸ
 δὲ ψήφισμα Β', τὸ ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ἐπιφανείᾳ τῆς
 στήλης κεχαραγμένον, εἶνε ὑστερώτερον τοῦ ψή-
 φίσματος Α' καὶ ἐχαράχθη ἐν τῇ στήλῃ οὐχὶ ἀμέ-
 σως μετὰ τὴν ἔκδοσιν αὐτοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατω-
 τέρω (σ. 192).

ΣΗΜ. Ἐν τῇ ἐπομένῃ μεταγραφῇ τῶν δύο τούτων ἐπιγραφῶν τὰ
 γράμματα, ἃ δὲν διατηροῦνται καλῶς ἐν τῷ λίθῳ, ὧν ὀλίγα κατὰ
 τὸ μᾶλλον καὶ ἤτιον ἔχθη σώζονται, ὀηλοῦνται, διακρίσεως ἕνεκα,
 διὰ κυρτῶν στοιχείων.

Ἐπιγραφή Α'

.....κος εἶπε τῆι
 [Ἀθηναῖαι τῆι Νίκῃι Ηιέρεαν Πέντε ἄν' ἄσ-]
 [σπὲ ἔχς ἄσπτον ἐι?] ἔχς Ἀθηναιῶν Χαπα[ντ-]
 [ρον καταστῆσ]αι καὶ τὸ Ηιερόν θυροσα-
 5 ι καθότι ἂν Καλλικράτες χυσιγράφσ-
 ει ἀπομισθῆσαι δὲ τὸς πολετὰς ἐπὶ τ-
 ῆς Λεοντίδος πρυτανείας φέρειν δὲ τ-
 ἐν Ηιέρεαν πεντήκοντα δραχμὰς καὶ
 τὰ σκέλε καὶ τὰ δέρματα φέρειν τῶν δε-
 10 μοσίων νεῶν δὲ οἰκοδομῆσαι καθότι
 ἂν Καλλικράτες χυσιγράφσει καὶ βο-
 μὸν λίθινον.
 Ηεστιαῖος εἶπε τρεῖς ἄνδρας Ηελείσθ-
 [α]ι ἐγ βολῆς τούτος δὲ μετ[ὰ] Καλλικρά-
 15 [το]ς χυσιγράφσαντας ἐπ[ιδει]χσαι τῆ-
 ι βολ[ε]ι καθότι ἀπομ[ισθ]ῆσαι ἂν αὐτο-
 ῖς δόχσ[?]ει τὸς [δὲ] πρυτάνες ἐς τὸν δῆμ-
 ον ἐχσενεγκῆν? - - - - -
 - - - - -

Ἐπιγραφή Β'

Ἐδορσεν τῆι βολῆι καὶ τῶι δέ-
 μοι Αἰγαῖς ἐπρυτάνευε Νεοκ-
 λειδες ἐγραμμάτευε Ἀγνόδε-
 μος ἐπεστάτε Καλλίας εἶπε τ-
 5 εἰ Ηιερέαι τῆς Ἀθηνάας τῆς Νί-
 κης // πεντήκοντα δραχμὰς τ[ὰ]-
 ς γεγραμ[μ]ενας ἐν τῆι στή[λῃ]ι
 ἀποδιδόναι τὸς κωλακρ[ε]τας
 [οἰ] ἂν κωλακρετῶσι τῶ [Ποσειδ-
 10 εῶ?]νος μηνός. τῆι Ηιερέαι τῆς Ἀ-
 [θηνά]ίας τῆς Νίκης - -
 - - - - -

Ἄμφότεραι αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται εἶνε ψήφισματα
 τοῦ δήμου περὶ σχετικῆς ὑποθέσεως.

Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Α' πρόκειται περὶ ἐπισκευῆς
 ἱεροῦ τινος καὶ οἰκοδομῆς ἐν αὐτῷ ναοῦ, καὶ περὶ
 ἱερείας ἣ ἕρριζεται ἀμοιβή, πεντήκοντα δραχμῶν
 καὶ ἤτις ἔμελλε πρὸς τούτοις νὰ λαμβάνῃ τὰ
 σκέλε καὶ δέρματα τῶν θυμάτων. Ἐξ αὐτῆς
 τῆς ἐπιγραφῆς διδάσκόμεθα τοῦτο μόνον, ὅτι
 τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερον εἶνε ἱερον θεῆς τινος (ἄφ'
 οὗ ἐγκαθιδρύεται ἐν αὐτῷ ἱερεῖα): τίνι ὅμως θεῷ
 ἀνήκε τοῦτο καὶ ποῦ ἔκειτο, ἂν ὀηλ. ἔκειτο ἐν τῇ
 Ἀκροπόλει ἢ ἐν τῇ κάτω πόλει, δὲν γνωρίζομεν,
 οὐδὲ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐξακριβώσωμεν, ἀνμὴ ἦτο
 γεγραμμένη εὐτυχῶς ἐν τῇ ἐτέρᾳ τοῦ λίθου ἐπι-
 φανείᾳ ἡ ἐπιγραφή Β'.

Ἐκ τῶν ἐν τῷ στ. ὁ κ. ε. τῆς ἐπιγραφῆς Β',
 [τῆι Ηιερέαι τῆς Ἀθηνάας τῆς Νίκης πεντήκοντα
 δραχμὰς τὰς γεγραμμένας ἐν τῆι στήλῃι κτλ.],
 προφανῆς εἶνε ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀναφέρεται εἰς
 τὸ ψήφισμα Α' (γράφει δὲ τὴν Ηιέρεαν πεντέ-
 κοντα δραχμὰς) καὶ ὅτι ἡ ἱερεῖα, περὶ ἧς ὁ λό-
 γος, εἶνε ἡ τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Κατὰ ταῦτα τὸ
 κενὸν τὸ μεταξὺ τοῦ α' καὶ β' στίχου τῆς ἐπιγρα-
 φῆς Α' συμπληροῦμεν ἀσφαλῆστατα διὰ τῶν: τῆι
 Ἀθηναῖαι τῆι Νίκῃι. Ὡσαύτως βεβαία δύναται νὰ
 θεωρηθῇ ἡ διὰ τῆς λέξεως καταστῆσαι συμπλή-
 ρωσις τοῦ ἐν ἀρχῇ τοῦ δ' στίχου κενοῦ: τοῦλάχισ-
 στον διὰ λέξεως τοιαύτης ἐννοίας δέον νὰ συμπλη-
 ρωθῇ τὸ κενὸν τοῦτο. Ἐν δὲ τῷ κενῷ τῷ μεταξὺ
 τοῦ β' καὶ γ' στίχου θὰ ὑπῆρχε φράσις ἕρριζουσα
 τὰ προσόντα τῆς ἐκλεξιμοῦ ἱερείας (ἴδε κατω-
 τέρω σ. 185 στ. 2-3).

Ἡ ἐπιγραφή Α' εἶνε ἄρα ἀπόφασις τοῦ δήμου
 περὶ ἐκλογῆς ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, περὶ
 ἐπισκευῆς τοῦ ἱεροῦ τῆς θεᾶς ταύτης διὰ κατα-
 σκευῆς θύρας, περὶ οἰκοδομῆς ἐν αὐτῷ, διὰ τοῦ
 ἀρχιτέκτονος Καλλικράτους, ναοῦ καὶ βωμοῦ λι-
 θίνου, περὶ οἰκοδομῆς ὀηλ. τοῦ νῦν σωζομένου
 ἐπὶ τοῦ πύργου ναοῦ τῆς Νίκης καὶ τοῦ πρὸς ἀνα-
 τολὰς αὐτοῦ βωμοῦ, καὶ περὶ ἐκλογῆς τριμελοῦς
 ἐπιτροπῆς ἐκ μελῶν τῆς βουλῆς, ἤτις μετὰ τοῦ
 Καλλικράτους ἔμελλε νὰ ἐπιμεληθῇ τῆς ἐκτελέ-
 σεως τῶν ἔργων τούτων. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐπι-
 γραφῆς θὰ ἦσαν ἀναγεγραμμένα καὶ τὰ ὀνόματα
 τῶν ἐκλεγέντων τούτων μελῶν, ὡς δυνάμεθα νὰ

εικάσωμεν κατ' ἀναλογίαν πρὸς ἄλλας ἐπιγραφὰς ἐν αἷς γίνεται λόγος περὶ ἐκλογῆς.

Τοιαύτης οὔσης τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιγραφῆς, δῆλον ὅτι ἡ ἐξακριβώσις τῆς χρονολογίας αὐτῆς παρέχει ἡμῖν τὴν λύσιν τοῦ ἀνωτέρω ζητήματος περὶ τῶν χρόνων τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης.

Ἡ δὲ ἐπιγραφή Β' εἶνε ἀπόφασις τοῦ δήμου κανονίζουσα λεπτομερέστερον τὰ τῆς ἀμοιβῆς τῆς ἱερείας, ὀρίζουσα δηλ. πότε τοῦ ἔτους ἔμελλεν αὕτη νὰ λαμβάνη τὰς ἀναγεγραμμένας ἐν τῷ ψηφίσματι Α' πεντήκοντα δραχμὰς καὶ τίνες αἱ ἀρχαί (οἱ κωλακρέται) αἵτινες ἔμελλον νὰ πληρώσωσιν αὐτῇ τὸν μισθὸν τῆς τοῦτον. Ἐπὶ πλέον δὲ ἐν τῷ ἐλλείποντι κάτω μέρει τῆς ἐπιγραφῆς θὰ ἀνεγράφοντο ἐπίσης λεπτομερῶς τὰ ἱερώσιμα τῆς ἱερείας καὶ πρὸς τούτοις τὰ καθήκοντα αὐτῆς, καθ' ἃ δυνάμεθα νὰ εικάσωμεν ἐκ παραβολῆς πρὸς παρεμφερεῖς ἐπιγραφὰς καὶ ἰδίως πρὸς τὴν ἐν C. I. G. ἀρ. 2656 καὶ ἐν τῇ Sylloge τοῦ Dittenberger, ἀρ. 371, δημοσιευμένην ἐπιγραφὴν ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ περὶ πωλήσεως τῆς ἱερωσύνης τῆς Ἀρτέμιδος Περγαίας καὶ περὶ τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῆς ἱερείας. Πρὸς καὶ τὴν ἐκ Μικρῆς Ἀσίας (ἰ) ἐπιγραφὴν (Dittenberger, ἀρ. 369) καὶ τὴν ἐκ Κῶ (Inscriptions of Kos ὑπὸ Paton καὶ Hicks, ἀρ. 27).

Τὴν χρονολογίαν τῶν προκειμένων ἐπιγραφῶν δυνάμεθα νὰ ἐξακριβώσωμεν ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν καὶ ἐν μέρει ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτῶν.

Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς Α' καὶ περὶ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμῶν τῆς ἐπιγραφῆς Α' εἶνε τὸ τοῦ νεωτέρου Ἀττικοῦ ἀλφαβήτου· μόνον τὸ σ ἔχει τὴν παλαιότεραν αὐτοῦ μορφήν (ϛ), εἶνε δηλ. τρισκελές. Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῶν γενομένων παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν Ἀττικῶν ἐπιγραφῶν¹ ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ ϛ ἐξέλιπε καθ' ὀλοκληρίαν ἐν τοῖς μετὰ τὸ 446 χρόνοις, ἀφ' οὗ ἔτους εἶνε πλέον ἐν χρῆσει τὸ τετρασκελές σ (ξ), δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ 446 π. X.

¹ U. Köhler: Urkunden und Untersuchungen zur Geschichte des delisch-attischen Bundes, σ. 4. (Abh. d. Berl. Akad. 1869). — Schütz: Historia alphabeti attici, 1885.

Ἄλλ' ἐπειδὴ πάντα τὰ λοιπὰ γράμματα ἔχουσι, ὡς εἶπον, τὸ τοῦ νεωτέρου Ἀττικοῦ ἀλφαβήτου σχῆμα, ἰδίως τὸ Υ καὶ τὸ Ν, δὲν δύναται αὕτη νὰ ἀνέρχεται ἄνω τοῦ 460, δὲν δύναται δηλ. νὰ προσέρχεται ἐκ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἴσχυεν ἐν Ἀθήναις ὁ Κίμων. Ὅτι δὲ οὐχὶ ἐκ τῶν χρόνων τοῦ Κίμωνος ἀλλ' ἐκ τῶν τοῦ Περικλέους χρονολογεῖται ἡ ἐπιγραφή, δύναται τις νὰ εικάσῃ καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Καλλικράτης, εἰς ὃν ὁ δῆμος ἀνέθηκε τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ἱεροῦ καὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, εἶνε ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀρχιτέκτων ὁ ἐκτελέσας ἔργα τοῦ Περικλέους, διότι οὗτος εἰργάσθη ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν Μακρῶν τειχῶν, ἃ, ὡς γνωστὸν, ὠκοδομήθησαν ἐπὶ Περικλέους¹, οὗτος ἦτο ἀρχιτέκτων τοῦ Παρθενῶνος σὺν τῷ Ἰκτινῷ², οὗτος πρὸς τούτοις ἐξετέλεσεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἐπὶ Περικλέους, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐνάρξεως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος, καὶ ἄλλο τι ἄγνωστον ἡμῖν ἔργον, φυλακεῖόν τι ἴσως ἡ περίφραγμα χώρου τινός ἢ ἐπεσκευὴν τείχους, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἂν δραπέτης μὴ ἐσθίμῃ μηδὲ λωποδύτης³ Κατὰ ταῦτα λαμ-

¹ Πλούταρχος (Περικλῆς, 13): «Τὸ δὲ μακρὸν τείχος, περὶ οὗ Σωκράτης ἀκοῦσαί φησιν αὐτός, εἰσηγουμένου γνώμην Περικλέους, ἠργολάβησε Καλλικράτης».

² Πλούταρχος (Περικλῆς, 13): «Τὸν ἐκατόμπεδον Παρθενῶνα Καλλικράτης εἰργάζετο καὶ Ἰκτινος».

³ Τοῦτο μανθάνομεν ἐξ ἐπιγραφῆς εὐρεθείσης ἐν ἔτει 1889, ἐχούσης ὡς ἐξῆς:

τ]ἐν πόλιν.
οἰκο[δ]ομῆσαι Η[ό]π[ω]
ς] ἂν δραπέτες με[δ]ε[σ]
]ει μεδὲ λοποδύ[ε]
ς] ταῦτα δὲ χουνγρά
φσα[ι] μὲν Καλλικρά
[τ]ε Η[ό]πος ἄριστα κα
ι εὐτελέστατα σκε
υάσαι ἀπομισθῶσα
[ι] δὲ τό[ς] πολετ[ά]ς Η[ό]
π[ω]ς ἂν ἐντός Ηεχσέ
[κ]οντα εμερῶν ἐπισκα
[ε]υσθῆι φύλακας δὲ
[ε]ἶναι τρεῖς μὲν τοχσό
[τ]ας ἐκ τῶς φυλῆς τῆς
[π]ρυτανευούσας.

¹ Ἴδε Bull. de corr. hellénique, 1890, σ. 117 (Foucart). Δελτιόν Ἀρχαιολογικόν 1889 σ. 254 (Lolling). C. I. A. IV, σ. 140 ἀρ. 26α, καὶ πρὸς Hermes, XXVI, σ. 51 (K. Wernicke).

Τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην παραβάλλοντες πρὸς τὴν προκειμένην ἐπιγραφὴν Α' παρατηροῦμεν ὅτι τὸ σ δὲν εἶνε τρισκελές, ἀλλὰ τετρασκελές, καὶ ὅτι τοῦ δασέος Η δὲν γίνεται καθολικῆ χρῆσις, ἐξ οὗ συμπεραίνομεν ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κατὰ τι ὑστερωτέρα τῆς ἐπιγραφῆς Α' ἐπειδὴ δὲ ἐξ ἄλλου τὸ ν καὶ τὸ υ ἔχουσι τὸ τοῦ ἀρχαιότε-

βανομένων ὑπὸ ὄψιν καὶ τῶν ἐν τῇ προκειμένη ἐπιγραφῇ, δύναται τις νὰ συμπεράνη ὅτι ὁ Καλλιμαχάτης ἦτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τοῦ Περικλέους ἀρχιτέκτων τῆς πόλεως.

Ὅτι δὲ ἡ προκειμένη ἐπιγραφή ἐκ τῶν πρώτων χρόνων τῆς τοῦ Περικλέους ἀρχῆς χρονολογεῖται καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν τελευταίων, ἐκ τῶν χρόνων δηλ. καθ' οὓς ὠκοδομήθησαν τὰ Προπύλαια (437-432), δύναται τις νὰ ἐξαγάγη καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ περιεχομένου τῆς ἐπιγραφῆς. Ἐκ ταύτης δηλ. μανθάνομεν ὅτι τὸ ἱερόν τῆς Νίκης ἐν τοῖς χρόνοις καθ' οὓς ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐν κακῇ διετέλει καταστάσει. Ἡ μὲν εἴσοδος αὐτοῦ ἐσπερεῖτο θυρωμάτων, ὁ δὲ βωμὸς δὲν ἦτο λίθινος· θὰ ἦτο, ὡς φαίνεται, πρόχειρόν τι κατασκευάσμα ἐκ πλίνθων ἢ ἐκ κοινῶν ἀκατεργάστων λιθαρῶν καὶ γώματος. Ἡ ἐπισκευὴ ἄρα τοῦ ἱεροῦ τούτου ἦτο ἐπείγουσα καὶ ἐπεβάλλετο ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Κατ' ἀκολουθίαν θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ δεχθῆ τις ὅτι ἐγένετο σκέψις περὶ ἀνοικοδομήσεως καὶ ἐγκαλλωπισμοῦ τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἱερῶν, ὅτι ἤρξατο καὶ ἐπερατώθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ μεγαλοπρεποῦς καὶ πολυδαπάνου Παρθενῶνος χωρὶς νὰ ληφθῆ φροντίς περὶ τοῦ ἐν τοσοῦτον κακῇ καταστάσει διατελοῦντος ἱεροῦ τῆς Νίκης τοῦ ἐν περιφανεί τῆς Ἀκροπόλεως θέσει, ἀμέσως παρὰ τὴν εἴσοδον αὐτῆς, ἰδρυμένου.

Τὰ εἰρημένα κρατύνουσι τὸ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμῶν συμπεράσμα ἡμῶν, καθ' ὃ ἡ προκειμένη ἐπιγραφή προέρχεται ἐκ τῶν μεταξὺ τοῦ 446 καὶ 470 π. Χ. χρόνων. Ἴνα δὲ ἀκριβέστερον προσδιορίσωμεν τὴν χρονολογίαν ταύτην, δεόν νὰ ἀποβλέψωμεν εἰς δύο ἱστορικά γεγονότα τῶν κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον ἄτινα σχετίζονται πρὸς τὰ ἐπὶ Περικλέους κατασκευασθέντα ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἔργα.

Κατὰ τοὺς χρόνους καθ' οὓς ὁ Περικλῆς ἐκρατύνη ἐπὶ πλέον ἐν τῇ ἀθηναϊκῇ πολιτείᾳ, ἐξορισθέντος τοῦ δεινοῦ ἀντιπάλου του Κίμωνος, ἦτο πλέον ὁ κατάλληλος καιρὸς, ἵνα ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μεγαλοπράγμονος αὐτοῦ σχεδίου πρὸς ἐγκαλλωπισμὸν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀνύψωσιν τῆς

πόλεως τῶν Ἀθηνῶν εἰς μητρόπολιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τότε θὰ προέτεινεν εἰς τὸν δῆμον τὸ ψήφισμα ἐκεῖνο περὶ συγκλήσεως εἰς Ἀθήνας συνεδρίου πάντων τῶν ἀνὰ τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν ἐλλήνων, ὅπως οὗτοι βουλευσῶνται « περὶ τῶν ἐλληνικῶν ἱερῶν, ἃ κατέπηρσαν οἱ βάρβαροι καὶ τῶν θυσιῶν, ἃς ὀφείλουσιν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, εὐξάμενοι τοῖς θεοῖς, ὅτε πρὸς τοὺς βαρβάρους ἐμάχοντο, καὶ τῆς θαλάττης, ὅπως πλέωσι πάντες ἀδελφεῖς καὶ τὴν εἰρήνην ἄγωσιν » (Πλούταρχος: ὁ Περικλέους, 17)¹. Καὶ τὸ μὲν πανελλήνιον ἐκεῖνο συνέδριον ἀπέτυχε, τῶν ἐλληνίδων πόλεων μὴ ἀποστειλασῶν εἰς Ἀθήνας ἀντιπροσώπους, ἔνεκα ἀντιπράξεως τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς λέγεται· ἀλλ' ἢ ὡς πρὸς τὰς Ἀθήνας ἐκτέλεσις τοῦ σχεδίου τούτου περὶ ἀνιδρύσεως τῶν ἱερῶν ἐξηρτάτο πλέον ἐξ αὐτοῦ τοῦ Περικλέους. Πρὸς τοῦτο ἦτο ἀνάγκη ἀληθῶς ἐπαρκῶν χρηματικῶν πόρων, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐξευρέθησαν μετ' ὀλίγον διὰ τῆς γενομένης ἐκ Δήλου εἰς Ἀθήνας μεταφορᾶς τοῦ ταμείου τοῦ φόρου τῶν συμμάχων.

Ἐπανορθῶν ὁ Köhler τὰ συμπεράσματα τοῦ Boeckh ὡς πρὸς τὸ ἔτος τῆς ἐκ Δήλου εἰς Ἀθήνας μεταφορᾶς τοῦ ταμείου τοῦ συμμαχικοῦ φόρου ἀπέδειξεν ὅτι ἡ μεταφορὰ αὕτη ἐγένετο τῷ 454 π. Χ. καὶ ὅτι ἀπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ ἔτους τῆς μεταφορᾶς μέρος τοῦ φόρου, τὸ $\frac{1}{60}$ (μὴ ἀπὸ τοῦ ταμίου του), ἀφιερῶτο τῇ Ἀθηνᾷ καὶ κατετίθετο ἐν τῷ ταμείῳ τῆς θεᾶς ταύτης². Ἀπὸ τοῦ ἔτους ἄρα 454 ὑπῆρχον ἐπαρκεῖς χρηματικοὶ πόροι πρὸς ἀνιδρῶσιν τῶν ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἱερῶν, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἢ ἐν τοῖς ἀμέσως ἐπομένοις, ὅτε θὰ ἐλήφθη πιθανώτατα καὶ ἡ ἀπόφασις περὶ οἰκοδομῆς τοῦ

¹ Περὶ τοῦ ἔτους καθ' ὃ ὁ Περικλῆς ἔγραψε τὸ ψήφισμα τοῦτο μεγάλη ἀμφισβήτησις ἐπικρατεῖ. Πρόδηλον ὅμως εἶνε ὅτι δὲν ὑπῆρχε βεβαίως λόγος, ὅπως ὁ Περικλῆς προτείη τοιοῦτον ψήφισμα μετὰ τὴν ἐναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος, δηλ. μετὰ τὸ 447 (ἔτος τῆς ἐναρξῆς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην). Ὁ Adolf Holm (Griech. Geschichte II, σ. 272) ἀνάγει τὸ ψήφισμα τοῦτο εἰς τὸ ἔτος 460 ἢ ὀλίγον τι ὑστερώτερον συμπάσκοντος καὶ τοῦ Köpp (Jahrbuch d. Instituts, V, 1890, σ. 268 κ. ἐ.). Ἡ χρονολογία αὕτη συμπίπτει τοῖς περὶ τὴν ἐξορίαν τοῦ Κίμωνος χρόνοις (459 π. Χ.). Τούτους δὲ ἀληθῶς τοὺς χρόνους, τοὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ Κίμωνος, δεόν νὰ δεχθῶμεν ὡς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ὁ Περικλῆς προέτεινεν εἰς τὸν δῆμον τὸ περὶ οὗ λόγος ψήφισμα, δι' οὗ ὑπεδήλωσε τὸ πρόγραμμα οὕτως εἰπεῖν τῆς ὑπ' αὐτὸν διοικήσεως τῶν τῆς πολιτείας.

² Ἴδε τὴν ἐν σ. 170 σημ. 1 μνημονευομένην διατριβὴν τοῦ Köhler: Urkunden und Untersuchungen, σ. 99, 102, 104 καὶ 108.

ρου ἀλφαβήτου σχῆμα, δυνατόν αὕτη νὰ μὴ εἶνε πάντως ὑστερωτέρα τοῦ 446 π. Χ. ἀλλὰ καὶ ἀρχαιότερα κατὰ τι, νὰ προέρχεται δηλ. ἐκ τῶν περὶ τὸ ἔτος τοῦτο χρόνων, ὃ ἐστὶν ἐκ τῶν χρόνων τῆς ἐναρξῆς τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος (407 π. Χ.).

Παρθενώνος, θὰ ἐξεδόθη καὶ τὸ προκείμενον ψήφισμα περὶ ἐπισκευῆς τοῦ ἱεροῦ τῆς Νίκης καὶ οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ. Ἡ ἐκτέλεσις δὲ τῶν ἔργων τούτων θὰ ἤρξατο ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκδοσιν τοῦ ψηφίσματος, ἀφ' οὗ ὁ δῆμος πάντα τὰ πρὸς τοῦτο παρεσκεύασεν, οὐ μόνον δὴλ. τὸν ἀρχιτέκτονα τὸν μέλλοντα νὰ συντάξῃ τὰς συγγραφὰς ὥρισεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιτροπὴν τὴν μέλλουσαν νὰ ἐπιστατήσῃ τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἔργων ἐξέλεξεν (ἴδε ἀνωτέρω σ 178). Ἐπειδὴ δὲ ὡς βέβαιον σχεδὸν δύναται πλέον νὰ θεωρηθῆ, ὅτι ἡ οἰκοδομὴ τοῦ Παρθενῶνος ἤρξατο τῷ 447¹, δεόν νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος τοῦλάχιστον, εἰ μὴ καὶ ἔτι πρότερον, θὰ ἤρξατο καὶ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, ἀφ' οὗ αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι πρὸς ἔναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος ἀπῆλθον πολὺ μείζονα χρόνον ἢ αἱ πρὸς ἔναρξιν τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης, καὶ ἀφ' οὗ, ὡς γνωστόν, πρὸς οἰκοδομὴν τοῦ πολυδαπάνου Παρθενῶνος μεγάλη ἐγένετο ἀντιπραξίς τῷ Περικλεῖ ὑπὸ τῶν τότε ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Θουκυδίδου ἀριστοκρατικῶν (Ηλιοτάργος, β. Περικλέους, 12 καὶ 14). Ὅτι δὲ ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διαρκέσῃ ὅσον καὶ ἡ τοῦ Παρθενῶνος, εὐνόητον εἶνε διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ὁ ναὸς τῆς Νίκης ὠκοδομήθη καθ' οὗς χρόνους ὠκοδομεῖτο ὁ Παρθενῶν.

Ἐκ τῆς προκειμένης ἄρα ἐπιγραφῆς διδασκόμεθα τάδε:

α') Ὁ ναὸς τῆς Νίκης, ὁ κυριολεκτικῶς καλούμενος ναὸς Ἀθηνᾶς Νίκης², ὠκοδομήθη ὑπὸ

¹ Τοῦτο ἐξήχθη ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Köhler ἐξενηλθείσης τῆς πρώτης εἰκασίας (Athen. Mitth. d. arch. Inst. IV, σ. 35) περὶ τῶν ἐν C. I. A. I, 301-311, IV 297 α, β καὶ 311 ἐπιγραφῶν ὡς ἀναγραφουσῶν δαπάνας τῆς οἰκοδομῆς τοῦ Παρθενῶνος. Ἴδε Loescheke ἐν ταῖς Historische Untersuchungen Arnold Schaefer gewidmet, σ. 41 κ. ε.

² Αὕτη ἦτο ἡ ἐπίσημος ὀνομασία τοῦ ναοῦ, ὡς διδάσκει ἡμᾶς ἡ προκειμένη ἐπιγραφή. Σημειωτέον δὲ ὅτι αὕτη ἡ Ἀθηνᾶ Νίκη, ἡ ἐν τῷ ναῷ τῷ ἐπὶ τοῦ Πύργου λατρευομένη, ἐν τῇ Λυσιστράτῃ τοῦ Ἀριστοφάνους, στ. 317, καλεῖται *Δέσποινα Νίκη*, ὡς δηλοῦται ἐκ παραβολῆς πρὸς τὰ ἐν στ. 286. Ὅτι δ' αὕτη εἶνε ἡ Ἀθηνᾶ Πολιάς ἐν τῇ ιδιότητι αὐτῆς ὡς θεὰ Νίκη, εἶνε προφανές. Ἐν τῷ *Φιλοκλέει* τοῦ Σοφοκλέους, ἐν στ. 134, ὁ Ὀδυσσεὺς λέγει τάδε:

Ἐρμῆς δ' ὁ πέμπων δόλιος ἠγγάσαιο νῶν
Νίκη τ' Ἀθάνα Πολιάς, ἡ σώζει μ' αἰεὶ.

Καὶ ὁ Σχολιαστὴς: «Ὀὕτως ἡ πολιοῦχος Ἀθηνᾶ Νίκη καλεῖται ἐν τῇ Ἀττικῇ». Πρὸς τὴν ἐν σελ. 176, σημ. I, μνημονευομένην πραγματείαν τοῦ Kekulé.

τοῦ ἀρχιτέκτονος Καλλικράτους συγχρόνως τῷ Παρθενῶνι. Ὑπῆρχεν ἄρα οὗτος ἐπὶ τοῦ πύργου, καθ' ὃν χρόνον ὁ Μνησικλῆς συνέταξε καὶ ἐξετέλεσε τὸ σχέδιον τῶν Προπυλαίων.

β') Πρὸ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ πύργου ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης.

Ἐν τούτῳ τῷ ἱερῷ, ὡς φαίνεται, θὰ ἦτο τὸ πάλαι ἰδρυμένον τὸ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀναφερόμενον ἕβανον τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, ὁ εἶχεν ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ῥόαν ἐν δὲ τῇ ἀριστερᾷ κρᾶνος¹. Θὰ ἦτο δὲ τὸ ἱερὸν τοῦτο τῶν ἱερῶν, ἃ οἱ μὲν Πέρσαι κατέστρεψαν, εἰσελάσαντες εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι, ἐπανελθόντες ἐκ Σαλαμῖνος εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν, προχείρως ἐπεσκεύασαν. Τοιοῦτόν τι πρόχειρον κατασκευάσμα ἦτο ὁ βωμός, ὅστις διὰ τοῦ προκειμένου ψηφίσματος ἀπεφασίσθη ὅπως κατασκευασθῆ λίθινος. Σημειωτέον δὲ ὅτι συμφώνως ταῖς τοῦ Περικλέους ἀρχαῖς, ἃς οὗτος ἐξεδήλωσεν ἐν τῇ πρὸς τὸν δῆμον προτάσει του περὶ συγκλήσεως τοῦ Πανελληνίου συνεδρίου, ἐλήφθη φροντίς διὰ τοῦ προκειμένου ψηφίσματος οὐ μόνον περὶ ἐγκαλλωπισμοῦ τοῦ ἱεροῦ διὰ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ βωμοῦ καὶ τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς λατρείας τῆς θεᾶς, διότι διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου ἀπεφασίσθη καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Τότε ἴσως θὰ ἐκανονίσθησαν καὶ ἄλλα τῆς λατρείας τῆς θεᾶς ταύτης καὶ ἡ κατ' ἔτος, κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων, θυσία ἐπὶ τοῦ βωμοῦ αὐτῆς μιᾶς βοῦς, καθ' ἣ μανθάνομεν ἐκ τῶν ἐν C. I. A. II, 163 καὶ 471 ἐπιγραφῶν².

Μετὰ τὰς γενικὰς ταύτας παρατηρήσεις μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν καθέκαστα τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς Α'. ἤτις καὶ ἄλλα σπουδαῖα

¹ Παρὰ Ἀρποκρατίων: Νίκη Ἀθηνᾶ. Λυκοῦργος ἐν τῷ περὶ τῆς ἱερείας. Ὅτι δὲ Νίκη Ἀθηνᾶς ἕβανον ἄπτερον, ἔχον ἐν μὲν τῇ δεξιᾷ ῥόαν ἐν δὲ τῇ εὐώνυμῳ κρᾶνος, ἐτιμᾶτο παρ' Ἀθηναίους, δεδήλωκεν Ἡλιοτάργος ὁ περιηγητὴς ἐν α' περὶ Ἀκροπόλεως.— Πανσανίας, V, 26, 6: Κάλαιμις δὲ οὐκ ἔχουσαν πτερὰ ποιῆσαι λέγεται Νίχην ἐν Ὀλυμπίᾳ (ἀνάθημα τῶν Μαντινέων) ἀπομιμούμενος τὸ Ἀθηνησι τῆς Ἀπτέρου καλουμένης ἕβανον.

² C. I. A. II, 163: ἀπὸ δὲ τῶν τετραράκοντα μῶν καὶ τῆς μιᾶς τῶν ἐκ τῆς μισθώσεως τῆς νέας βωωνήσαντες οἱ ἱεροποιοὶ μετὰ τῶν βωωνῶν, πέμψαντες τὴν πομπὴν τῇ θεᾷ, θύοντων ταύτας τὰς βοῦς ἀπάσας ἐπὶ τῷ βωμῷ τῆς Ἀθηνᾶς τῷ μεγάλῳ, μίαν δὲ ἐπὶ τῷ τῆς Νίκης, προκρίναντες ἐκ τῶν καλλιστεουσῶν βοῶν, καὶ θύσαντες τῇ Ἀθηνᾷ καὶ τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Νίκῃ» κτλ.

C. I. A. II, 471: «συντελούμενης δὲ καὶ τῆς θυσίας τῇ Ἀθηνᾷ τῇ Νίκῃ συνεπόμπευσαν καλῶς καὶ εὐσχημόνως βοῦν συμπέμψαντες, ἣν καὶ ἔθυσαν ἐν Ἀκροπόλει τῇ θεᾷ».

διδάσκει ἡμᾶς ὡς πρὸς τὰ ιεροῦσυνα καὶ ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν δημοσίων ἔργων ἐν Ἀθῆναις.

Ἡ ἐπιγραφή εἶνε στοιχηδὸν γεγραμμένη, ἐκάστου στίχου ἀποτελουμένου ἐξ 29 γραμμάτων.

Στ. 1. Ὁ στίχος οὗτος δὲν εἶνε ὁ πρῶτος τῆς ἐπιγραφῆς, ἀλλ' ὁ τρίτος, ὡς φαίνεται, διότι τὸ ψήφισμα θὰ ἤρχετο διὰ τῶν: Ἐδόχσεν τῆ βολῆι καὶ τῆ δέμοι κτλ. Ἐν τῷ ἔλλειποντι ἄρα ἄνω μέρει τῆς στήλης θὰ ὑπῆρχον δύο στίχοι ἢ καὶ τρεῖς ἴσως.

Στ. 2-3. Καθ' ἃ ἐξέθηκα ἐν τοῖς προηγουμένοις (σ. 178) ἢ διὰ τοῦ Ἀθηναίων τῆ Νίκαι συμπλήρωσις τοῦ κενοῦ τοῦ 2 στίχου εἶνε βεβαία. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐν τῷ λίθῳ σώζονται ἔγνη τοῦ Ε, τοῦ προτελευταίου γράμματος τῆς λ. Νίσει.

Ἐκ τῆς συχνᾶ ἀπαντώσεως ἐν ταῖς Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς φράσεως «ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων» δῆλον γίνεται ὅτι ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἐκλογῆς καὶ ἐγκαταστάσεως ἱερείας τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης. Ἐλαμβάνετο δὲ αὕτη ἐξ Ἀθηναίων ἀπάντων, οὐχὶ δῆλ. ἐξ ὠρισμένου γένους ἢ οἰκογενείας. Ἐκ τούτων προφανὲς εἶνε ὅτι ἐν τῷ κενῷ τῷ μεταξὺ τοῦ 2 καὶ 3 στίχου, θὰ ὑπῆρχε φράσις δηλωτικὴ τῶν προσόντων τῆς ἱερείας. Ἐπειδὴ δὲ τὸ πρῶτον προσὸν παντὸς ἐκλεξιμοῦ εἶνε ἡ γνησία αὐτοῦ καταγωγὴ, τὸ νῶ εἶνε δῆλ. πολίτης Ἀθηναῖος ἐκ πατρὸς καὶ μητρὸς (πρβ. τὰ ἐν τῇ Ἀθηναίων Πολιτεία τοῦ Ἀριστοτέλους, κεφ. 35, περὶ τῆς δοκιμασίας τῶν ἐννέα ἀρχόντων), διὰ τοῦτο προτείνω τὴν συμπληρωσιν «ἀστὲ ἔχε ἀστῶν» ὁρμώμενος κυρίως ἐκ τῆς ἐν σελ. 179 μνημονευθείσης ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ ἐπιγραφῆς, ἐν ἣ ἀναγινώσκονται τάδε: «ὁ πριάμενος τὴν ἱερητείαν τῆς Ἀρτέμιδος τῆς Περ(γα)ίας παρέξεται ἱέρειαν ἀστῆν ἐξ ἀστῶν ἀμφοτέρων ἐπὶ τρεῖς γενεὰς γεγεννημένην καὶ πρὸς πατρὸς καὶ πρὸς μητρὸς». Πρβ. καὶ τὰ ἐν τῇ ἐκ Κῶ ἐπιγραφῆ, τῇ ἐν ταῖς Inscriptions of Kos ὑπὸ Paton καὶ Hicks ὑπ' ἀρ. 36^d δημοσιευμένη: «Ἄν δέ τις νόθος ὢν κρ[ιθ]εῖς γνωσθῆ μετέχειν τῶν ἱερῶ[ν μ]ὴ ἐξέστω αὐτῷ μετέχειν τῶν [ιε]ρωσυνῶν».

Ὡς πρὸς δὲ τὴν διὰ τοῦ προκειμένου ψήφισματος ἐγκαθισταμένην ἱέρειαν τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης,

σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν ἐν C. I. A. III, 639, ἐπιγραφὴν ρωμαϊκῶν χρόνων ὑπῆρχε καὶ ἱερεὺς τῆς ἐν τῇ Ἀκροπόλει θεᾶς ταύτης.

Στ. 4. καταστῆσαι: Ταύτην τὴν συμπληρωσιν προτείνω, ἅτε τῆς λ. *Heil* ὄσθαι μὴ πληρούσης τὸ κενόν.

Στ. 4. τὸ *Ἱερῶν* *θερῶσαι*, *κατασκευάσαι* δῆλ. *θερῶματα* τῇ εἰσόδῳ αὐτοῦ. Περὶ τῆς σημασίας ταύτης τοῦ *θερῶσαι* ἴδε τὴν ἐν C. I. A. II, 489^b ἐκ τοῦ Ἀσκληπείου ἐπιγραφὴν, ἐν ἣ ἀναγινώσκονται τάδε: «πρόσοδον ποιησάμενος πρὸς τὴν βουλήν ὁ εἰληγῶς ἱερεὺς Ἀσκληπιοῦ καὶ Ὑγείας - - ἐμφανίζει τὰ θερῶματα διεσθάρθαι τῆς πρότερον οὐσης εἰς τὸ ἱερόν εἰσόδου - - καὶ διὰ τοῦτο παρακαλεῖ τὴν βουλήν ἐπιχωρῆσαι ἐατῷ κατασκευάσαντι ἐκ τῶν ἰδίων *θερῶσαι* τὸ ἀρχαῖον πρόπυλον». Πρβ. καὶ τὴν ἐξ Ἐπιδαύρου ἐπιγραφὴν (Cavadias: Fouilles d'Épidaure, σ. 78, ἀρ. 78 στ. 38), ἐν ἣ ἡ λ. *θερῶσαι* αὐτὸ τοῦτο σημαίνει.

Στ. 6. *βωμῶν λίθων*: Πρβ. τὴν ἐκ Μεγαλόπολεως ἐπιγραφὴν τὴν ἐν C.I.G. 1536, ἐν ἣ ἀπαντᾷ: «καὶ βωμὸν κατασκευάσαι λευκόλιθον ὡς κάλλιστον».

Μισθὸς καὶ ἱερώσυνα τῆς ἱερείας

Στ. 7-10. Ἐν τοῖς στίχοις τούτοις καθορίζονται ὁ μισθὸς καὶ τὰ ἱερώσυνα τῆς ἱερείας.—Ἱερωσύναι, αἵτινες δὲν ἀνῆκον εἰς ὠρισμένα γένη ἢ οἰκογενείας, ἐπωλοῦντο καθ' ἃ παραδίδει ἡμῖν Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς (Ρωμαϊκὴ Ἀρχαιολογία II, 21) καὶ καθ' ἃ μανθάνομεν ἐκ τῆς ἐν τοῖς προηγουμένοις (σ. 179) μνημονευθείσης ἐπιγραφῆς ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ, ἐξ ἐπιγραφῆς ἐξ Ἐρυθρῶν (Rayet: Revue archéologique 1887, σ. 107 κ. ἐ. — Dittenberger, ἀρ. 370), ἐν ἣ ἀναγράφεται τὸ τίμημα τεσσαράκοντα περίπου ἱερωσυνῶν, ἐξ ἐπιγραφῶν ἐκ Κῶ (Inscriptions of Kos ὑπὸ Paton καὶ Hicks, ἀρ. 27, 28, 30, 32) κ. ἐ. Ἀλλ' εὐνόητον εἶνε ὅτι τοῦτο ἐγίνετο διὰ τὰς θέσεις ἐκεῖνας, ἐν αἷς οἱ ἱερεῖς εἶχον ἀρκετὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰσοδήματα. Διὰ τοῦτο τὸ τίμημα τῶν ἱερωσυνῶν ἦτο διάφορον ἢ ἱερωσύνη δῆλ. τοῦ Ἐρμοῦ ἀγοραίου, κατὰ τὴν ἐξ Ἐρυθρῶν ἐπιγραφὴν, ἐπωλήθη ἀντὶ δρ. 4610, ἐν ᾧ ἡ ἱερωσύνη τῆς Γῆς ἐπωλήθη ἀντὶ

δρ. 10 μόνον. Προκειμένου όμως περί ιερωσυνών αίτινες δὲν παρείχον τοῖς ἱερεῦσιν ἰκανὰ ὠφελήματα, ἐδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ὄχι μόνον δὲν ἐπλήρουν οἱ ἱερεῖς ἀλλὰ τὸναντίον, ἐπληρόνοντο οὗτοι ὑπὸ τῆς πολιτείας. Αὐτὸ τοῦτο βεβαίως ἢ προκειμένη ἐπιγραφή, καθ' ἣν ἡ ἱερεία τῆς Ἀθηναῆς Νίκης ἔμελλε νὰ λαμβάνῃ κατ' ἔτος (ἴδε τὴν ἐπιγραφὴν Β', στ. 9-10) πεντήκοντα δραχμὰς.

Τὰ δὲ ἱερώσινα τῆς ἱερείας ταύτης συνίσταντο κατὰ τὸ σύνθηρος εἰς τὰ σκέλη τῶν θυμάτων καὶ δέρματα. Ἡ γὰρ πλ. *δεμοσίον* (θυμάτων) ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν λ. *δέρματα* οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν λ. *σκέλε*, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ ἐπαναληφθῇ τὸ *φέρειν*: δεχθέντος δὲ ὅτι αὕτη ἀναφέρεται καὶ εἰς τὴν λ. *σκέλε*, τότε δὲν γίνεται λόγος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ὡς μὴ ὤφειλε, καὶ περὶ τῶν ὑπὸ ἰδιωτῶν προσφερομένων θυμάτων. Φρονῶ δηλ. ὅτι τὸ χωρίον: *φέρειν τὸν Πύργον τὰ σκέλε καὶ τὰ δέρματα φέρει τὸν δεμοσίον*: δὲν ἐννοεῖ ὅτι ἡ ἱερεία ἔδει νὰ λαμβάνῃ τὰ σκέλη καὶ τὰ δέρματα τῶν δημοσίων, τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως δηλ. προσφερομένων θυμάτων, ἀλλ' ὅτι ἔδει νὰ λαμβάνῃ τὰ σκέλη τῶν θυμάτων (ἀδιακρίτως τῶν τε ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ τῶν ὑπὸ ἰδιωτῶν προσφερομένων), πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τὰ δέρματα τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προσφερομένων θυμάτων. Αὕτη ἡ ἐρμηνεία φαίνεται μοι πιθανωτέρα, διότι ἀκριβῶς κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν τρόπον καθορίζονται καὶ τὰ ἱερώσινα τῆς ἱερείας τῆς Ἀρτέμιδος Περγαίας ἐν τῇ μνημονευθείσῃ (σ 179) ἐπιγραφῇ ἐξ Ἀλικαρνασσοῦ ὡς πρὸς τὴν διάθεσιν τῶν δερμάτων. Ἐν στ. 9 κ. ε. τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης εἴρηνται τάδε: «(ἡ ἱερεία) θύσει τὰ ἱερά τὰ δημοτελέα καὶ τὰ ἰδιωτικὰ καὶ λήψεται τῶν θυομένων δημοσίᾳ ἀφ' ἑκάστου ἱερείου κωλῆν καὶ τὰ ἐπὶ κωλῆ νεμόμενα καὶ τεταρτημορίδα σπλάγγων καὶ τὰ δέρματα, τῶν δὲ ἰδιωτικῶν λήψεται κωλῆν καὶ τὰ ἐπὶ κωλῆ νεμόμενα καὶ τεταρτημορίδα σπλάγγων». Καὶ ἐν Χίῳ αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο: ὁ ἱερεὺς δηλ. τοῦ Πρακλέους, ὅταν τὸ γένοσθε ἔθουε, ἐλάμβανεν ὡς μερίδα κρέατα καὶ τὸ δέρμα, ὅταν δὲ ἰδιώτης ἔθουε, ἐλάμβανε μόνον κρέατα¹, οὐχὶ δὲ καὶ δέρμα. Αὐτὸ δὲ τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐν Μιλήτῳ, ὡς δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγω-

μεν ἐκ τῆς ἐν τῇ Sylloge τοῦ Dittenberger ὑπ' ἀρ. 376 ἐπιγραφῆς, ἐν ἣ εἴρηνται τάδε: «ἦν ξένος ἱεροποιῆ τῷ Ἀπόλλωνι, προιεῖσθαι τῶν ἀστῶν ὃν ἂν θέλῃ ὁ ξένος, δίδοναι δὲ τῷ ἱερεῖ τὰ γέρεα ἅπερ ἡ πόλις δίδοι χωρὶς δέρματος», ὅπερ δηλοῖ ὅτι ἡ πόλις ἔδιδε τῷ ἱερεῖ καὶ τὸ δέρμα.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ ὀριζόμενον ἐν τῇ προκειμένη ἐπιγραφῇ ὅτι ἡ ἱερεία τῆς Ἀθηναῆς Νίκης ἔδει νὰ λαμβάνῃ καὶ τὰ δέρματα τῶν δημοσίων θυμάτων, δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῇ ὡς κανὼν ἰσχύων ἐν Ἀθήναις, διότι ἐκ τῆς ἐν C. I. A. II, 741, ἐπιγραφῆς διδασκόμεθα ὅτι τὰ δέρματα τῶν ὑπὸ τῆς πόλεως προσφερομένων τοῖς θεοῖς θυμάτων κατὰ τὰς μεγάλας θυσίας ἐπωλοῦντο εἰς ὄφελος τοῦ δημοσίου ταμείου. Εὐλόγως δὲ ἐν ταῖς ἀναγραφόμεναις ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιγραφῇ θυσίαις¹ δὲν ἀναφέρεται καὶ ἡ τῆς Ἀθηναῆς Νίκης, ἀφ' οὗ τὰ δέρματα τῶν τῇ θεῷ ταύτῃ προσφερομένων ὑπὸ τῆς πόλεως θυμάτων ἐλάμβανεν ἡ ἱερεία, ὡς μανθάνομεν νῦν. Δὲν ἦτο δὲ μεγάλη ἡ τῇ Ἀθηναῖς Νίκῃ τελουμένη ὑπὸ τῆς πόλεως θυσία (μία βοῦς μόνον ἐθυσιάζετο αὐτῇ κατ' ἔτος. ἴδ. σ. 184 σημ. 2) καὶ διὰ τοῦτο τὰ δέρματα κατελείποντο τῇ ἱερείᾳ. Αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο, ὡς φαίνεται, ἐν Ἀττικῇ καὶ ὡς πρὸς ἄλλας ὑπὸ τῆς πόλεως τελουμένας θυσίας οὐχὶ μεγάλας (πρβ. ἐπιγραφὴν ἐν C. I. A. II, 631). Ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι περὶ τούτων δὲν ὑπῆρχε νόμος καθολικὴν ἰσχὺν ἔχων ἐν Ἀττικῇ, ἀλλ' ἑκάστοτε τὰ πράγματα ἐκανονίζοντο ὑπὸ τοῦ δήμου κατὰ τὰς διαφόρους ἀνάγκας. Οὕτως ἐν τῇ ἐν C. I. A. II, 640 ἐπιγραφῇ ἐκ Πειραιῶς ὀρίζεται ὅτι ἡ ἱερεία ἔδει νὰ λαμβάνῃ ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν θυμάτων κρέατα καὶ τὸ δέρμα.

Κατασκευὴ δημοσίων ἔργων ἐν Ἀθήναις.

Στ. 13 κ. ε. Ἐν τῷ ἀπὸ τοῦ στ. 13 δευτέρῳ μέρει τῆς ἐπιγραφῆς γίνεται λόγος περὶ ἐκλογῆς ἐπιτροπείας ἐκ τριῶν μελῶν τῆς βουλῆς, ἧτις μετὰ

¹ Τὸ κατὰ τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιγραφὴν κεφάλαιον ἐκ τοῦ *δερματικοῦ* προήρχετο ἐκ τῶν ἑξῆς θυσιῶν: ἐκ Διονυσίων τῶν ἐν Πειραιεῖ, ἐκ Διονυσίων τῶν ἐπὶ Ἀθναίῳ, ἐκ τῆς θυσίας τῇ Ἀγαθῇ Τύχῃ, ἐκ τῶν Ἀσκληπιείων, ἐκ Διονυσίων τῶν ἐν Ἀστει, ἐξ Ὀλυμπείων, ἐκ τῆς θυσίας τῷ Ἑρμῇ τῷ Ἥγεμονίῳ, ἐκ τῆς θυσίας τῷ Διὶ τῷ Σωτήρῃ, ἐκ τῆς θυσίας τῇ Εἰρήνῃ, ἐκ τῆς θυσίας τῷ Ἄμμωνι, ἐκ τῶν Παναθηναίων, ἐκ τῶν Ἐλευσινίων, ἐκ τῆς θυσίας τῇ Δημοκρατίᾳ, ἐκ τῶν Θησειῶν.

¹ Ἴδε ἐπιγραφὴν ἐκ Χίου δημοσιευμένην ἐν ταῖς Athen. Mittheilungen des arch. Instituts. XIII (1888) σ. 446.

τοῦ ἀρχιτέκτονος Καλλικράτους ἔμελλε νὰ συντάξῃ τὰς συγγραφὰς καὶ νὰ ἐπιστάτῃ εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, εἰς τὴν οἰκοδομὴν δηλ. τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ βωμοῦ, διότι περὶ τῆς θωρώσεως τοῦ ἱεροῦ ἔμελλον νὰ φροντίσωσι, κατὰ τὰ ἐν στ. 6, οἱ πωληταί. Τὰ τρία ταῦτα μέλη τῆς βουλῆς εἶνε οἱ ἐν Ἀθήναις καλούμενοι ἐπιστάται¹. Ἐκ τῶν ἐν τοῖς στίχοις τούτοις μανθάνομεν πρῶτην φράσιν ὅτι αἱ συγγραφαὶ κατὰ τὰ ἐν Ἀθήναις ἰσχύοντα δὲν ἦσαν ἀποκλειστικὸν ἔργον τοῦ ἀρχιτέκτονος, ἀλλ' ὅτι αὗται συνετάσσοντο ὑπὸ τούτου ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν ἐπιστατῶν. Τοῦτο δὲ εὐλόγον εἶνε, διότι οἱ ἐπιστάται, οἱ ἐκπροσωποῦντες τὰ συμφέροντα τῆς πολιτείας, δὲν ἔπρεπε νὰ διατελῶσιν ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος διακανονισμοῦ τῶν ἐκτελεσῶν ἔργων, ἐφ' ὅσον ταῦτα οὕτως ἢ ἄλλως ἐκτελούμενα ἀπήθουν μείζονα ἢ ἐλάσσονα δαπάνην. Ἐκ τούτου δὲ συνάγεται ὅτι οἱ ἐπιστάται καὶ ὁ ἀρχιτέκτων ἦσαν ἰσότιμοι, οὕτως εἶπεῖν, ἐν ταῖς πρὸς ἐκτέλεσιν καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου ἐνεργείαις τῶν· θὰ ἐπετήρουν δὲ καὶ οὗτοι τὰ ἐκτελούμενα ἔργα ἐν τοῖς καθέκαστα, δὲν θὰ περιωρίζοντο δηλ. εἰς τὴν πληρωμὴν τῶν δαπανῶν κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀποφάνσεις τοῦ ἀρχιτέκτονος, ἀλλὰ θὰ ἐσχημάτιζον καὶ οὗτοι γνώμην περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐκτέλεσεως τῶν ἔργων κατὰ τὰς συγγραφάς, τῆς συντάξεως τῶν ὁποίων καὶ αὐτοὶ μετέσχον. Τοῦτο ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς γνωστῆς ἐκ Λεβαδείας ἐπιγραφῆς (Sylloge τοῦ Dittenberger, ἀρ. 353), ἐν ἣ εἴρηται τάδε (στ. 51 κ. ἐ): «ὅταν δὲ ἀποδείξῃ (ὁ ἐργῶνης) πάσας (τὰς στήλας) εἰργασμένας καὶ ὀρθὰς πάντη καὶ τέλος ἐγούσας κατὰ τὴν συγγραφὴν ἀρεστῶς τοῖς ναοποιοῖς (οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν Λεβαδείᾳ οἱ ἐπιστάται) καὶ τῷ ἀρχιτέκτονι, λήψεται τὴν δευτέραν δόσιν».

Ἐν τῇ ἐν C. I. A. II, ἀρ. 167, ἐπιγραφῇ ἀναφέρεται ἐν στ. 6 ἀρχιτέκτωνι χειροτονημένῳ ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ ἐν στ. 34 καὶ 117 ἀρχιτέκτονας. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀρχιτέκτονες οὗτοι δὲν δύνανται νὰ εἶνε οἱ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαφόρων ἔργων ἀναλαβόντες ἐργολάβοι (ἐργῶναι), διότι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιγραφῇ γίνεται ἰδιαιτέρα μεία τούτων (ὀνομάζονται οὗτοι μισθωσίμενοι), ὁ Köhler εἶκασεν ὅτι ἀρχιτέκτονες καλοῦνται οἱ ἐπιστάται. Τὴν εἰκασίαν ταύτην τοῦ Köhler κρατύνουσι τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ

ἐπιγραφῇ, διότι ἐξ ὅσων εἶπομεν, δηλοῦται ὅτι οἱ ἐπιστάται, οἱ μετέχοντες τῆς συντάξεως τῆς συγγραφῆς καὶ οἱ ἐξακριβώνοντες πρὸς τούτοις τὴν κατὰ ταύτην ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων, δὲν θὰ ἦσαν ἄμοιροι ἀρχιτεκτονικῶν γνώσεων· δὲν ἦτο βεβαίως ἀνάγκη νὰ εἶνε οὗτοι ἀρχιτέκτονες ἐξ ἐπαγγέλματος, θὰ ἐκτελήντο ὁμῶς πάντως ἐμπειρίαν τινὰ περὶ τὴν οἰκοδομικὴν· διὰ τοῦτο ἐδύναντο νὰ κληθῶσιν ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιγραφῇ ἀρχιτέκτονες. Ἐφαρμοζομένων τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἐπὶ τῶν ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ, ὁ μὲν Καλλικράτης εἶνε ὁ ἀρχιτέκτων ὁ χειροτονημένος ὑπὸ τοῦ δήμου, τὰ δὲ τρία μέλη τῆς βουλῆς εἶνε οἱ ἀρχιτέκτονες.

Στ. 15-16. Τὸ κενὸν τὸ μετὰ τὸ τοῦ τέλους τοῦ 15 στίχου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ 16 συνίσταται ἐκ 14 γραμμάτων. Πρὸς συμπλήρωσιν τούτου θὰ προτείνῃ τις τὴν φράσιν ἐπιμέλεισθαι ἢ μᾶλλον ἐπιστατεῖν ἢ ἐπιστατεῖσαι κοινῇ· ἀλλ' ἐν οὐδεμιᾷ τῶν περιπτώσεων τούτων πληροῦται ἀκριβῶς τὸ κενόν. Φρονῶ ὅτι ἀσφαλέστατα συμπληροῦται τὸ κενόν τοῦτο διὰ τοῦ ἐπ[ιδεῖχσαι τῷ βο.λ]εῖ, διότι καὶ ἡ ἔννοια κάλλιστα εὐδοῦται καὶ ἡ φράσις αὐτῇ ἐν συγχρόνῳ περίπου ἐπιγραφικῷ κειμένῳ ἀπαντᾷ, ἐν τῷ ἐξ Ἐλευσίνος ψηφίσματι τῷ ἐν C. I. A. σ. 59 ἀρ. 27^b. Ἐν τῷ ψηφίσματι δηλ. τούτῳ (στ. 60 κ. ἐ) εἴρηται τάδε: «περὶ δὲ τῷ ἐλάτῳ τῆς ἀπαρχῆς χυσιγράφου Λάμπου ἐπιδειχάτο τῷ βο.λεῖ ἐπὶ τῆς ἐνάτης πρυτανείας *He* δὲ βο.λεῖ ἐς τὸν δῆμον ἐχσειεργκέτο ἐπάναγκας».

Στ. 16 κ. ἐ. Παραδόξως μετὰ τὸ καθότι δὲν ἔπεται τό: ἄν. θὰ προετίμων συμπλήρωσιν: καθότι ἀπομ[ισθόσοι: ἀλλ' ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει δύσκολον εἶνε νὰ συμπληρωθῇ τὸ ἔλον κενόν τὸ εἰς εὐλήγον, διὰ τοῦτο προτείνω συμπλήρωσιν: καθότι ἀπομ[ισθῶσαι ἄν αὐτοῖς δόχσ]ει: ἀμφίβολον μὲν ἔνεκα τῆς οὐχὶ συνήθους θέσεως τοῦ ἄν, δι' ἣς ὁμῶς κάλλιστα εὐδοῦται ἡ ἔννοια. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἐπόμενον κείμενον τῆς ἐπιγραφῆς παρατηρῶ ὅτι, ἐπειδὴ ἀπίθανον εἶνε ὅτι ἡ βουλὴ καὶ οὐχὶ ὁ δῆμος ἀπεφάσιζε περὶ ὑποθέσεων τοσοῦτον σπουδαίων¹,

¹ O. G. Busolt, ἐν Staats und Rechtsaltertümer (Klass. Alterthums Wissenschaft ὑπὸ I. W. Müller) σ. 252, ἀναφερόμενος εἰς τὴν Ἀθηναίων Πολιτείαν τοῦ Ἀριστοτέλους, κεφ. 19, λέγει ὅτι ἡ Βουλὴ ἐν παλαιότεροις χρόνοις εἶχε τὸ δικαίωμα τοῦ ἐγκρίνειν ἀρχιτεκτονικὰ σχέδια (παράδειγματα), λέγει δηλ. τὰ ἐξῆς: In früherer Zeit hatte der Rat auch über die Baupläne (παράδειγματα) für öffentliche

ἐκ τοῦ μνημονευθέντος ψήφισματος ἐξ Ἐλευσίνος ὀρμώμενος προτείνω τὴν συμπλήρωσιν: τὰς δὲ προτιμίας ἐς τὸν δῆμον ἐχσειεργαίῃ] — Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἐκ τοῦ στ. 17 σωζομένων γραμμάτων ΕΙΤΟΣ εἶνε βεβαία.

Ἐκ τῆς συμπληρώσεως ταύτης τοῦ κειμένου ὀρμώμενοι καὶ τὰ ἐν τοῖς προηγουμένοις εἰρημένα ἀνακεφαλαιοῦντες συνάγομεν τὰ ἐξῆς πορίσματα ὡς πρὸς τὴν ἐν Ἀθήναις κατασκευὴν τῶν δημοσίων ἔργων κατὰ τὴν Ε' ἑκατονταετηρίδα.

α') Προκειμένου περὶ κατασκευῆς ἔργου οὐχὶ ἀξίου λόγου, μικρὰν δαπάνην ἀπαιτοῦντος, ὁ δῆμος ὥριζε τὸν ἀρχιτέκτονα τὸν μέλλοντα νὰ συντάξῃ τὰς συγγραφὰς καὶ ἀνέθετε τὴν φροντίδα τῆς ἐκμισθώσεως καὶ ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου εἰς τοὺς πωλητὰς. Τοῦτο ἐγένετο ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν θυρωμάτων τῆς εἰσόδου τοῦ ἱεροῦ τῆς Νίκης. Αὐτὸ τοῦτο ἐγένετο καὶ ὡς πρὸς τὸ ἄλλο ἐν τῇ Ἀκροπόλει εὐτελὲς καὶ τοῦτο ἔργον, ὃ ἐξετέλεσεν ὁ Καλλιμάχης κατὰ τὴν ἐν σελ. 180 σημ. 3 ἐπιγραφῆν.

β') Προκειμένου περὶ οἰκοδομήματος ἀξίου λόγου καὶ σχετικῶς πολυδαπάνου, οἷον ἦτο ὁ ναὸς τῆς Νίκης καὶ ὁ βωμὸς, ὁ δῆμος ὥριζε τὸν ἀρχιτέκτονα τὸν μέλλοντα νὰ συντάξῃ τὰς συγγραφὰς (οὗτος συνέτασεν ἐν πρώτοις, ἐννοεῖται, τὸ σχέδιον, τὸ καλούμενον παράδειγμα, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ὁποίου συνετάσσοντο αἱ συγγραφαί), συγχρόνως δὲ ἐξέλεγε καὶ τρεῖς ἀνδρας ἐκ τῆς βουλῆς, τοὺς καλουμένους ἐπιστάτας, οἵτινες ἐπεμελοῦντο σὺν τῷ ἀρχιτέκτονι τῆς οἰκοδομῆς. Ἐλαμβανον δὲ οὗτοι μέρος εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀρχιτέκτονος σύνταξιν τῶν συγγραφῶν καὶ ἐξεμίθωνον ἀκολούθως τὸ ἔργον. Ἀλλὰ τὰς περὶ τούτου ἐνεργείας καὶ ἀποφάσεις ἐαυτῶν ὄφειλον οὗτοι νὰ ὑποβάλλωσι πρὸς ἔγκρισιν εἰς τὴν βουλὴν καὶ πιθανῶς διὰ ταύτης εἰς τὸν δῆμον.

■ Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ■ Β'.

Καθ' ὃν χρόνον ἐξεδόθη τὸ ψήφισμα Β', οὐ μόνον εἶχεν ἐκδοθῆ τὸ ψήφισμα Α', ἀλλ' εἶχε γαράχθῃ τοῦτο ἐπὶ τῆς στήλης καὶ εἶχεν ἰδρυθῆ αὕτη

Arbeiten die Entscheidung zu treffen, späterhin ging diese Function auf die Dikasterien über, da er vielfach nach persönlicher Gunst Beschlüsse fasste. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς προφανῶς παρενόησεν ἢ μᾶλλον παρέβλεψεν, ὃ ἀναφέρει χωρὶον τοῦ Ἀριστοτέλους, διότι ὁ Ἀριστοτέλης ὁμιλεῖ περὶ παραδειγμάτων πρὸς κατασκευὴν τοῦ πέπλου τῆς Ἀθηνᾶς, λέγει δὲ: «ἔκρινον δὲ

ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, διότι ἐν στ. 7 τοῦ ψήφισματος Β' μνημονεύεται ἡ στήλη αὕτη, (ἡ στήλη δὴλ. ἡ νῦν εὑρεθεῖσα, ἣτις τότε ἔφερε μόνον τὸ ψήφισμα Α'). Ὅτι δὲ τὸ ψήφισμα Β' εἶνε ὑστερώτερον τοῦ ψήφισματος Α' δεικνύται καὶ ἐκ τοῦ σχήματος τοῦ Σ, ὅπερ ἔχει οὐχὶ τρεῖς ἀλλὰ τέσσαρας κεραιάς. Ἐξεδόθη ἄρα τὸ ψήφισμα τοῦτο μετὰ τὸ 446 π. Χ. Τὴν χρονολογίαν αὐτοῦ δυνάμεθα ἐπιμᾶλλον νὰ προσδιορίσωμεν διὰ τοῦ ἐν στ. 4 μνημονευομένου Καλλίου. Ὁ Καλλίας δὴλ. οὗτος, ὁ εἰπὼν τὸ προκειμένον ψήφισμα, εἶνε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὁ αὐτὸς Καλλίας, ὁ εἰπὼν τὸ ἐν ἔτει 433 ἐκδοθὲν γνωστὸν ψήφισμα περὶ ἀποδόσεως τῶν ὄφειλομένων χρημάτων τοῖς θεοῖς, τὸ ἐν C. I. A. I, 32, καὶ τὰ ἐπὶ Ἀφειδούς ἀρχόντος (433 π. Χ) ψήφισμα περὶ συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς Ρηγίους καὶ τοὺς Λεοντίους, τὰ ἐν C. I. A. IV, σ. 13 ἀρ. 32 καὶ 33^a 1. Δυνάμεθα ἄρα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι περὶ τούτους τοὺς χρόνους καὶ ἴσως ἔτι ἀρχαιότερον, (ἐν τοῖς ἀμέσως δὴλ. μετὰ τὸ 446 χρόνοις, ὅτε ἐπερατώθη ἡ οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ τῆς Νίκης καὶ ἐγκατεστάθη ἡ ἱερεία) ἐξεδόθη τὸ προκειμένον ψήφισμα πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως λεπτομερέστερον καθορισθῶσι τὰ ἐν τῷ ψήφισματι Α' περὶ τῆς ἀμισθῆς καὶ τῶν ἱερωσύνων τῆς ἱερείας, ὡς εἶπομεν ἐν σελ. 179. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι τοῦτο δὲν ἐγαράχθη τότε, εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς στήλης τῆς νῦν εὑρεθείσης, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ἐτῶν, ἐν τοῖς χρόνοις τοῖς μετὰ τὴν ἐν ἔτει 403 ἐπίσημον ἐν Ἀθήναις εἰσαγωγὴν τοῦ ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου. Τοῦτο δηλοῦται ἐκ τῶν ἐξῆς:

Ἀπὸ τοῦ 1 μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ 6 στίχου, μέχρι δὴλ. τῆς λέξεως Νίκης, ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε γραμμμένη ἐν τῷ ἀττικῷ ἀλφαβήτῳ, τὸ λοιπὸν δὲ μέρος ἐν τῷ ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ. Γίνεται ἐν τούτῳ καθολικῇ γρῆσις τοῦ Ω καὶ Η, ἐκλείποντος καθ' ὁλοκληρίαν τοῦ δασέος Η. καὶ τὸ γ καὶ λ ἔχουσι τὸ σχῆμα Γ καὶ Λ· μόνον δὲ τὸ Ο τίθεται ἀντὶ τοῦ ΟΥ, ἀλλ' ἡ γραφὴ αὕτη ἦτο ἐν γρῆσει, ὡς γνωστὸν, καὶ μετὰ τὸ 403. Πρὸς ἐξήγησιν τοῦ

» ποτε καὶ τὰ παραδείγματα τὰ εἰς τὸν πέπλον ἢ βουλὴ, νῦν δὲ τὸ » δικαστήριον τὸ λαγόν' ἐδόκου γάρ οὗτοι καταχαρίζεσθαι τὴν » κρίσιν».

1 Περὶ τοῦ Καλλίου τούτου ἴδε πραγματείαν τοῦ G. Busolt ἐν τῷ Philologus, 1891, σ. 96.

παραδόξου τούτου φαινομένου παρατηρητέον ὅτι μετὰ τὴν λ. Νίκης ὁ χαρακτὴς ἀντὶ Γ ἐγράφετο κατὰ λάθος Α, εἶτα ἐπειράθη νὰ διορθώσῃ τὸ λάθος του, νὰ γράψῃ δὴλ. Γ, ἀλλὰ μὴ κατορθώσας τοῦτο, ἀπέξεσε τὸν λίθον καὶ ἀφῆκε τὸν χώρον κενόν· μετὰ τὸ κενὸν τοῦτο ἄρχεται ἡ συνέχεια τῆς ἐπιγραφῆς (πεντήκοντα δραχμῶν κτλ.), ἀλλὰ τὰ γράμματα εἶνε πλέον κατὰ τι μικρότερα, οὔτε συμπίπτουσιν ἀκριβῶς ὑπὸ τὰ γράμματα τῶν προηγουμένων στίχων, ἀλλ' ἡ στοιχηδὸν διάταξις ἀποκλίνει κατὰ τι πρὸς τὰ δεξιὰ. Ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν ὅτι μετὰ τὸ γενόμενον ἐν τῷ λίθῳ λάθος, ἄλλος χαρακτὴς ἐγράφετο τὸ λοιπὸν μέρος τῆς ἐπιγραφῆς.

Φαίνεται ἄρα ὅτι τὸ προκείμενον ψήφισμα ἢ δὲν εἶχεν ἀναγραφῆ καθ' ὅλου ἐπὶ λίθου καὶ ἀνεγράφη τὸ πρῶτον ἐν τῇ προκειμένῃ στήλῃ μετὰ τὸ 403, ἢ ἀναγραφὴν ἐν τινὶ λίθῳ, φθαρέντι ἢ εἰς ἄλλην τινὰ χρῆσιν χρησιμεύσαντι, μετεγράφη ἐν τῇ στήλῃ μετὰ τὸ ρηθὲν ἔτος¹. Ἐγένετο δὲ ἡ ἐργασία ὑπὸ δύο λιθοξόνων· καὶ ὁ μὲν πρῶτος ἐγράφετο τὸ ἑαυτοῦ μέρος ἐν τῷ ἀλφαβήτῳ, ἐν ᾧ ἦτο γεγραμμένον τὸ πρωτότυπον, ὁ δὲ δεύτερος, εἰθισμένος νὰ γράφῃ ἐν τῷ τότε ἐν καθολικῇ πλέον χρῆσει Ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ, ἐγράφετο τὸ λοιπὸν τοῦ ψηφίσματος μέρος ἐν τῷ ἰωνικῷ ἀλφαβήτῳ. Οὕτω δύναμαι νὰ ἐξηγήσω τὸ παράδοξον τοῦτο φαινόμενον.

Στ. 2. Νεοκλείδης γραμματεὺς ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ ἐν C. I. A. IV, σ. 20 ἀρ. 71, τῇ ἐκ τῶν χρόνων τῶν μετὰ τὸ Ὀλυμπ. 90,1-91,4 (420-417) προερχομένη· ἀλλ' ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἔχομεν λόγον τινὰ ὅπως ταυτίσωμεν τοῦτον πρὸς τὸν τῆς προκειμένης ἐπιγραφῆς.

Στ. 8-10. Οἱ κωλακρέται, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἦσαν κατὰ τὴν Ε'. ἑκατονταετηρίδα οἱ προϊστάμενοι τοῦ δημοσίου ταμείου, ἔμελλον νὰ πληρόνωσι τῇ ἱερείᾳ τὸν ἐκ πενήκοντᾶ δραχμῶν μισθὸν τῆς κατὰ τὸν μῆνα Ποσειδεῶνα ἢ Ἥρα-

ῖωνα (οὕτω συμπληρωτέον τὸ μετὰ τὸ τοῦ Θ καὶ 10 στίχου κενόν, διότι τὸ πρῶτον γράμμα τοῦ κενοῦ ἦτο ἴσως Π, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάζῃ ἐκ μικροῦ τινος ἔχρους σωζομένου ἐν τῷ λίθῳ). Φαίνεται δὲ ἐκ τούτων ὅτι ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἱερείας ἦτο ἐνιαυσία.

Ῥῆμα κωλακρετέω ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κυζίκου (C. I. G. ἀρ. 3660). — Ὡς πρὸς δὲ τὴν φράσιν: οἱ ἄν κωλακρετέωσι τοῦ δεῖνα μὴτὸς πρὸ. τὰ ἐν τῷ ψηφίσματι τῷ ἐν C. I. A. IV, σ. 15 ἀρ. 51, «τὸς τε σ[τρατηγῶ]ς οἱ ἄν ἐκάστοτε ἄρχοντες τυγγάνωσιν - - καὶ τὸς ἀρχ[οντ]ας τὸς Ἀθηναίων οἱ ἄν ἐκ[άστοτε ἀρχωσι] κ ἄ. Τοὺς κωλακρέτας, ὡς γνωστὸν, ἀντικατέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ οἱ ὑπὸ τοῦ Κλεισθέλους ἰδρυθέντες δέκα Ἀποδέκται, οἵτινες ληγούσης τῆς Ε'. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐπεκράτησαν καθ' ὁλοκληρίαν, ἐκλιπόντων ἕκαστε τῶν κωλακρετῶν.

Στ. 11. Ἐπειδὴ τὸ πρῶτον σωζόμενον ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ γράμμα θὰ ἦτο Ι, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐν τῷ λίθῳ σωζομένων λειψάνων αὐτοῦ, συμπληρῶ τὸ μετὰ τὸ τῶν στ. 10 καὶ 11 κενὸν διὰ τῶν: τῆι ἱερ[εαί] τῆς Ἀθηνα[ί]ας· ἄλλως θὰ προσετίμων τὴν συμπλήρωσιν: τῆι ἱερ[εαί] τῆς Ἀθηνα[ί]ας, διότι ἐν στ. 5 ἀπαντᾷ ὁ τύπος Ἀθηναία καὶ οὐχὶ ὁ ἀρχαιότερος τύπος Ἀθηναία. Καὶ ναὶ μὲν διὰ τοῦ τελευταίου τούτου τύπου συνεπλήρωσα καὶ τὸ κενὸν τοῦ στ. 2 τῆς ἐπιγραφῆς Α', ἀλλ' ἡ ἐπιγραφὴ ἐκείνη εἶνε ἀρχαιότερα τῆς περὶ τῆς νῦν ὁ λόγος ἐπιγραφῆς Β'. Ἀλλ' ἀφ' οὗ, ὡς εἶπον, τὰ ἔχρη τοῦ Ι εἶνε προφανῆ, δεόν νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἐγένετο χρῆσις καὶ τῶν δύο τύπων.

Ἐν τῷ ἐλλείποντι κάτω μέρει τῆς ἐπιγραφῆς θὰ καθορίζοντο λεπτομερῶς τὰ ἀφορῶντα τα ἱερώσινα τῆς ἱερείας καὶ πρὸς τούτοις τὰ καθήκοντα αὐτῆς, ὡς εἶπον ἐν σελ. 179.

Ἀθήνησι, 27 Νοεμβρίου 1897

II. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

¹ Περὶ ἐργος εἶνε ἡ σύμπτωσης ὅτι καὶ τὸ ἄλλο μνημονευθὲν ψήφισμα τὸ ὑπὸ τοῦ Καλλίου ρηθὲν ἐν ἔτει 435, τὸ περὶ ἀποδόσεως τῶν ὀφειλομένων χρημάτων τοῖς θεοῖς, δὲν ἀνεγράφη ἐπὶ τοῦ λίθου

εὐθὺς μετὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτοῦ, ἀλλὰ μετὰ δεκαπενταετίαν, περὶ τὸ 420 (ἴδε Kirchoff ἐν ταῖς Abhandl. d. Berl. Akad. 1876 σ. 21 κ. ἔ.).

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

(Πίν. 12)

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς πόλεως Χαλκίδος, εἰς ἀπόστασιν τετάρτου τῆς ὥρας περίπου, κατὰ τὴν θέσιν Τρύπα, εὐρέθη κατὰ Ἰούλιον τοῦ ἔτους τοῦτου ἢ ἐν τῷ φωτοτυπικῷ πίνακι 12 εἰκονιζομένη ἀγωνιστικὴ ἐπιγραφή, ἣτις ἐκομίσθη ἤδη εἰς Ἀθήνας καὶ κατετέθη ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ. Κατὰ τὸ αὐτὸ μέρος εὐρέθησαν πρό τινων ἐτῶν τρεῖς κορμοὶ ἀγαλμάτων, κείμενοι νῦν ἐν τῇ Συλλογῇ Χαλκίδος, καὶ ἀπεκαλύφθησαν καὶ θεμέλια μεγάλου οἰκοδομηματος.

Ἡ πλάξ ἔχει ὕψος 0.80, μῆκος 1.69, πάχος 0.13. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας κατὰ τὸ ὄπισθεν μέρος ὑπάρχουσι δύο τόρμοι οἵτινες ἐχρησίμευον πρὸς σύνδεσιν τοῦ λίθου.

Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης, πρὸ τῆς εἰς Ἀθήνας μεταφορᾶς τοῦ λίθου, ἔπεμψεν ἀντίγραφον εἰς τὴν Γενικὴν Ἐφορείαν ὁ τῆς ἐν Χαλκίδι Συλλογῆς ἐπιμελούμενος φιλότιμος καθηγητῆς κ. Ἰωάννης Μάτσας.

Τὸ ἀντίγραφον τοῦτο, ὅπερ ἐκ τῆς γενομένης ἐνταῦθα παραβολῆς πρὸς τὸν λίθον ἐφάνη ἐν γένει ἀκριβῶς ἔχον, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα ἐν μεταγραφῇ διορθώσαντες μόνον τὰ ἐν τῷ α' στίχῳ δι' οὓς λόγους ἐκθέτομεν κατωτέρω.

Ἐλά[ξευ]ε μό[ν]ος Τιμα[ρ]χίδ[ης] υ[σιστράτο]υ
 Δημήτριος Ἀνδρομάχου ἐπιμελητῆς
 γενόμενος τοῦ γυμνασίου ἄθλα προέ-
 θηκεν ἐν τῷ ἀγῶνι τῶν Ἡρακλείων
 καὶ ἐνίκων οἷδ[ε]:

παῖδας
 πάνπαιδας
 δόλιχον
 1 Γλαυκίας
 Γλαυκίου.
 2 Κλέων
 Χαριλ'έου
 -λ.
 Χαλκιδεύς.

δίαυλον
 3 Ἀλεξιμαχος
 Θεοξενίδου
 Χαλκιδεύς.
 πυγμῖν
 5 Ἀρτεμίδωρος
 Νικίου
 Ἀντιοχεύς.
 πάλην
 4 Ζώπυρος
 Θεοφάνου
 Ἀντιοχεύς.
 6 Λεωνίδης
 Ἀρχελάου
 Χαλκιδεύς.

παῖδας δόλιχον
 7 Ποσειδώνιος
 Ξενοκράτου
 Χαλκιδεύς.
 8 Βρόμιος
 Παραμόνου
 Χαλκιδεύς.

δίαυλον
 9 Παράμονος
 Ξενοκράτου
 Χαλκιδεύς.
 πάλην
 10 Θεοκλῆς
 Ἀρχίου
 Χαλκιδεύς.

πυγμῖν
 11 Λεύκιος
 Καστρίκιος
 Λευκίου
 Ρωμαῖος.
 πανκράτιον
 12 Θεοκλῆς
 Πausανίου
 Χαλκιδεύς.

ἐφήδων
 δόλιχον
 13 Ἀγέλαος
 Φίλωνος
 Χαλκιδεύς.
 14 Τιμαρχίδης
 Λυσιστράτου
 Χαλκιδεύς.

δίαυλον
 15 Ἡρόφιλος
 Ζωίππου
 Χαλκιδεύς.
 πάλην
 16 Ἀπολλόδωρος
 Πύρρου
 Χαλκιδεύς.

πυγμῖν
 17 Πόπλιος
 Ὠράριος Δέκμου
 Ρωμαῖος.
 18 Διονύσιος
 Παραμόνου
 Χαλκιδεύς.

	πανκράτιον		
19	Εϋκριτος Πυρρήγου Χαλκιδεύς.		
	ἀγενεΐους		
	στάδιον	πένταθλον	
20	Ἀσκληπιάδης Εϋχειρος Χαλκιδεύς.	21	Φιλίνος Διονυσίου.
	πάλην		πυγμῖν
22	Ἀρχίας Ἀρχίου Χαλκιδεύς.	23	Μάαρκος Ἐρέννιος Μαάρκου Ρωμαῖος καὶ Νίκανδρος Κλεογένου Χαλκιδεύς.
	πανκράτιον		
24	Ἀρτεμίδωρος Παυσανίου Χαλκιδεύς.		
	ἄνδρας		
	δόλιχον	στάδιον	
25	Πέριλλος Μησιμάχου Χαλκιδεύς.	26	Αὔλος Κορνήλιος Αὔλου Ρωμαῖος.
	δίαυλον		πένταθλον
27	Μένανδρος Μησιμάχου Χαλκιδεύς.	28	Μοσχίων Ἐρμαφίλου Χαλκιδεύς.
	πάλην		πυγμῖν
29	Καλλικράτης Ἀμύντου Χαλκιδεύς.	30	Εἰρηναῖος Ἀλεξάνδρου Ἀντιοχεὺς καὶ Φιλόνικος Λεωνίδου Χαλκιδεύς.
	πανκράτιον		
31	Ἐρμαφίλος Ἐρμαφίλου Χαλκιδεύς.		

ἄνδρας

	ἵπποι
	δίαυλον
32	Πόπλιος Κοίγκτιος Τίτου Ρωμαῖος.
33	Ἀνδρόμαχος Δημητρίου Χαλκιδεύς.

Σημειωτέον ὅτι ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἐδημοσιεύθη ἤδη ἐν τῇ Ἀθηναίᾳ ὑπὸ τοῦ γυμνασιάρχου κ. Γ. Παπαβασιλείου δι' ἐπιγραφικῶν στοιχείων· τοῦτο ὅμως δὲν καθιστᾷ ἄσκοπον τὴν γινομένην ἐνταῦθα φωτοτυπικὴν δημοσίευσιν τοῦ ἀξιολόγου τούτου ἐπιγραφικοῦ μνημείου.

Ἡ ἐν τῇ μεταγραφῇ ἀρίθμησις δηλοῖ τὸν ἀριθμὸν τῶν στεφάνων, οἵτινες εἶνε ἐν ὄλφ 33.

Ἐπεὶ τοὺς στεφάνους εἶνε ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα ἐκάστου ἀγῶνος, ἐντὸς δ' αὐτῶν τὰ ὀνόματα τῶν νικητῶν. Εἶνε δὲ ἀναγεγραμμένοι οἱ ἀγῶνες καθ' ἣν ἐτελέσθησαν τάξιν καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας τῶν ἀγωνισαμένων ἀθλητῶν, αἱ εἶνε πέντε: **παῖδες πάμπαιδες, παῖδες, ἔφηθοι, ἀγένειοι, ἄνδρες.** Οἱ τελεσθέντες ἀγῶνες εἶνε συλλήβδην οἱ ἐξῆς: **δόλιχος, στάδιον, διάυλος, πάλη, πυγμῆ, πανκράτιον, ἵππιος, πένταθλον, ὀπλίτης, ἵππῳ διάυλος.**

Ἐκ τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὸν ἀμέσως ἐπόμενον ἀγῶνα «παῖδες», προκύπτει, κατ' ἐμὴν γνώμην, ὅτι ὁ ἀγὼν «παῖδες πάμπαιδες» δηλοῖ οὐχὶ ἀγῶνα ἐκ πάσης ἡλικίας παιδῶν, ἀλλ' ἀγῶνα ὅλως διόλου παιδῶν, παιδῶν δηλ. τῆς κατωτάτης ἡλικίας. Αὐτὸ τοῦτο φρονῶ ὅτι σημαίνει ἡ λ. **πάμπαιδες** καὶ ἐν τῇ ἐν Bull. de corr. hellén. 1885, σ. 441, ἐπιγραφῇ. Κατὰ τὰ ἐν τῇ προκειμένη ἐπιγραφῇ οἱ παῖδες διαιροῦνται εἰς κατωτέρας ἡλικίας, **πάμπαιδας**, καὶ ἀνωτέρας, **παῖδας**. Οἱ ἔφηθοι καὶ οἱ ἀγένειοι δὲν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς παῖδας, οὔτε εἰς τοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ἀποτελοῦσιν αὐτοτελεῖς διακεκριμένας ἡλικίας.

Ὡς πρὸς τὸν α'. στίχον τῆς ἐπιγραφῆς τὸν ἐπὶ τοῦ περιθωρίου τοῦ λίθου οἶονεὶ παρέργως κεχαραγμένον, σημειωτέον ὅτι ἐν μὲν τῇ Ἀθηναίᾳ ἐδημοσιεύθη οὕτως: Ἐ[γράξ]ε μ[όνος] Τιμαρχ[ιδῆς] Λυ[σιστράτου], ἐν δὲ τῷ ἀντιγράφῳ τοῦ κ. Μάτσα εἶχεν οὕτω: Ἐ[γραψ]ε μόνος Τιμαρχι[δῆς] Διονυ[σι-

στράτου. Ἄλλὰ κατὰ τὰ σωζόμενα ἐν τῷ λίθῳ ἔγνη τοῦ μετὰ τὸ Ε γράμματος, τὸ γράμμα τοῦτο οὐ μόνον δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε Γ ἀλλ' οὐδὲ Χ. Βεβαίως τοῦτο εἶνε Λ. Μετὰ δὲ τὸ Λ μέχρι τοῦ Ε ὑπάρχει κενόν, ἐν ᾧ χωροῦσι τρία μὲν γράμματα ἀνέτως, τεσσαρα δὲ ὀλίγον τι συυπεπυκνωμένα. Τῶν γραμμάτων δὲ τούτων τὸ τελευταῖον ἐδύνατο νὰ εἶνε Γ ἢ Υ οὐχὶ δὲ Ξ, ὡς πείθεται τις ἐπισταμένως ἐξετάζων τὸν λίθον. Σημειωτέον δὲ πρὸς τούτοις ὅτι πρὸ τοῦ πρώτου σωζομένου ἐν τῷ λίθῳ γράμματος Ε οὐδὲν ἄλλο γράμμα ὑπῆρχεν. Ἀναγνωστὸν ἄρα Ε.Ι.Ι[άξεν]ε. — Ὡς πρὸς δὲ τὴν λ. μό[ν]ος παρατηρητέον ὅτι καὶ τῶν δύο Ο σώζονται ἔγνη ἐν τῷ λίθῳ, ἐσώζετο δὲ κατὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ λίθου καὶ τὸ Ν, ὡς ὀφθαλμοῦται ἐκ τοῦ ἀντιγράφου τοῦ κ. Μάτσα καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λίθου, προσφάτως φθαρέντος, βεβαιούται ἡ ἀνάγνωσις ἄρα μό[ν]ος εἶνε βεβαία. — Τοῦ ὀνόματος Τιμαρχίδ[ης] ἐλλείπουσι μόνον τὰ δύο τελευταῖα γράμματα· τῶν δύο προηγουμένων σώζονται ἱκανά ἔγνη ἐν τῷ λίθῳ. — Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἐπόμενον ὄνομα παρατηρητέον ὅτι σώζονται ἔγνη τοῦ Υ· πρὸ τούτου δὲ μέχρι τοῦ Σ τῆς λ. Τιμαρχίδης ὑπῆρχε γῶρος διὰ τρία εἰσέτι γράμματα ἢ καὶ διὰ τέσσαρα ἴσως, ἂν ἐν τούτων ἦτο Ι, ὥστε ἀναγνωστὸν Τιμαρχίδ[ης] . . .]υσιστράτου. Δὲν δικαιολογεῖται ἄρα ἡ συμπλήρωσις Λ]υσιστράτου, ἐκτὸς ἂν δεχθῶμεν ὅτι μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων κατελείπετο κενὸς γῶρος δύο τοῦλάχιστον γραμμάτων, ὅπερ δὲν εἶνε εὐλογον. Ἐν τῷ αὐτῷ περιπτώσει προτιμητέα εἶνε συμπλήρωσις Να]υσιστράτου.

Κατὰ τὰ εἰρημένα ἢ ὀρθῆ καὶ ὡς πρὸς τὴν πρώτην λέξιν ἢ μᾶλλον πιθανὴ ἀνάγνωσις τοῦ στίχου τούτου εἶνε αὕτη:

Ἐλ[άξεν]ε μό[ν]ος Τιμαρχίδ[ης]υσιστράτου.

Δεκτῆς γενομένης τῆς ἀναγνώσεως καὶ συμπληρώσεως ἐ.Ι.Ι[άξεν]ε, εὐνόητον εἶνε ὅτι ὁ προκείμενος στίχος, ὁ παρέργως ὡς εἶπομεν γεγραμμένος, εἶνε ἡ ὑπογραφή τοῦ τεχνίτου, ἢ ὑπογραφή δηλ. τοῦ λιθοξόου Τιμαρχίδου τοῦ γλύψαντος τὸν λίθον καὶ χαράξαντος πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἐπιγραφὴν, ὅστις ἀποθαιμάζων, ὡς φαίνεται, τὸ ἑαυτοῦ ἔργον, ἔγραψεν ὅτι μόνος ἐξετέλεσεν αὐτό, ἄνευ συνεργάτου. — Ἄλλὰ καὶ ἂν ἐδικαιολογεῖτο ἡ ἀνάγνωσις Τιμαρχίδ[ης] Λ]υσιστράτου, καὶ ἂν κατ' ἀκολουθίαν τούτου

ἦτο δυνατὸν νὰ ταυτισθῆ ὁ Τιμαρχίδης οὗτος πρὸς τὸν ἐν τῷ ὑπ' ἀρ. 14 στεφάνῳ Τιμαρχίδῃ Λυσιστράτου Χαλκιδέα, ἔδει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ σταδιοδρόμος οὗτος ἦτο καὶ λιθοξόος καὶ ὡς τοιοῦτος τὸ ἐπάγγελμα ἐλάξευσε τὸ προκείμενον μνημεῖον. Τὴν πρὸς κατασκευὴν καὶ ἀνίδρυσιν τοῦ μνημείου δαπάνην κατέβαλε πάντως ὁ ἀγωνοθέτης Δημήτριος Ἀνδρομάχου.

Τέλος σημειωτέον ὅτι κατὰ τὰς πληροφορίας τοῦ αὐτοῦ κ. Μάτσα πλησίον τοῦ γῶρου ἐν ᾧ εὐρέθη ἡ προκειμένη ἐπιγραφὴ διακρίνονται ἐπὶ τοῦ βράχου λελαξευμένα ἰσχυρὰ σειρὰ ἐδωλίων. Φαίνεται ἄρα ὅτι ἐκεῖ εἶνε τὸ στάδιον τῆς πόλεως, ἐν ᾧ ἐτελέσθησαν οἱ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐπιγραφῇ ἀγῶνες.

Ἡ ἐν Χαλκίδι ἵδρυσις τῶν Ἑρακλείων, καθ' ἣν ἀγωνιστικὴν ἐορτὴν ἐτελέσθησαν οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀγῶνες, φαίνεται ὅτι ἦτο ἐπακολούθημα τῆς ὑπὸ τῶν Χαλκιδέων καθιερώσεως γυμνασίου Τίτῳ τῷ Φλαμίνῳ, τῷ ἑαυτῶν σωτῆρι, καὶ Ἑρακλεῖ (Πλούταρχος ἐν β. Τίτου, 16). Τότε δηλ. σὺν τῇ καθιερώσει τοῦ γυμνασίουθ' ἰδρύθησαν καὶ τὰ Ἑράκλεια.

Ἐν τῷ στεφάνῳ ὑπ' ἀρ. 32 ἀναγράφεται ὡς νικητῆς ρωμαῖος ἀνὴρ Ἡρόπλιος Κοίγκτιος Τίτου. Εἶνε περιέργον τοῦτο· ἀνὴρ οὕτω ὀνομαζόμενος δυνατὸν νὰ ἀνήκη τῇ οἰκογενείᾳ τοῦ σωτῆρος τῶν Χαλκιδέων Τίτου Κοιντίου Φλαμίνιου, δυνατὸν νὰ εἶνε υἱὸς τούτου.

II. ΚΒΔ.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Ὅμιλῶν ἀνωτέρω σ. 119 περὶ τῆς προελεύσεως τοῦ τύπου τοῦ ξίφους πίν. 8 ἀρ. 3 καὶ τῶν συγγενῶν αὐτῷ δὲν ἐνεθυμούμην, ὅτι ἤδη ὁ S. Reinach, *Mirage oriental* σ. 37, εἶχε κρίνει ὁμοίως περὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀποκρούων τὴν περὶ αἰγυπτιακῆς καταγωγῆς γνώμην τοῦ Undset, συμπληρῶν δὲ νῦν τὴν ἔλλειψιν ἐκείνην παραθέτω τὴν οἰκείαν περιχοπὴν ἐκ τῆς διατριβῆς τοῦ Reinach: Undset s'est fondé sur trois ou quatre épées de bronze, de provenance égyptienne douteuse, conservées à Berlin, à Londres et à Saint - Germain. Mais ces trois épées, à supposer qu'elles aient vraiment été trouvées en Égypte, ne peuvent y avoir été introduites que par les premiers colons égéens; leur analogie avec les types mycéniens ne le démontre pas moins que la dissemblance très sensible qui existe entre elles et les poignards de fabrication égyptienne. X. T.

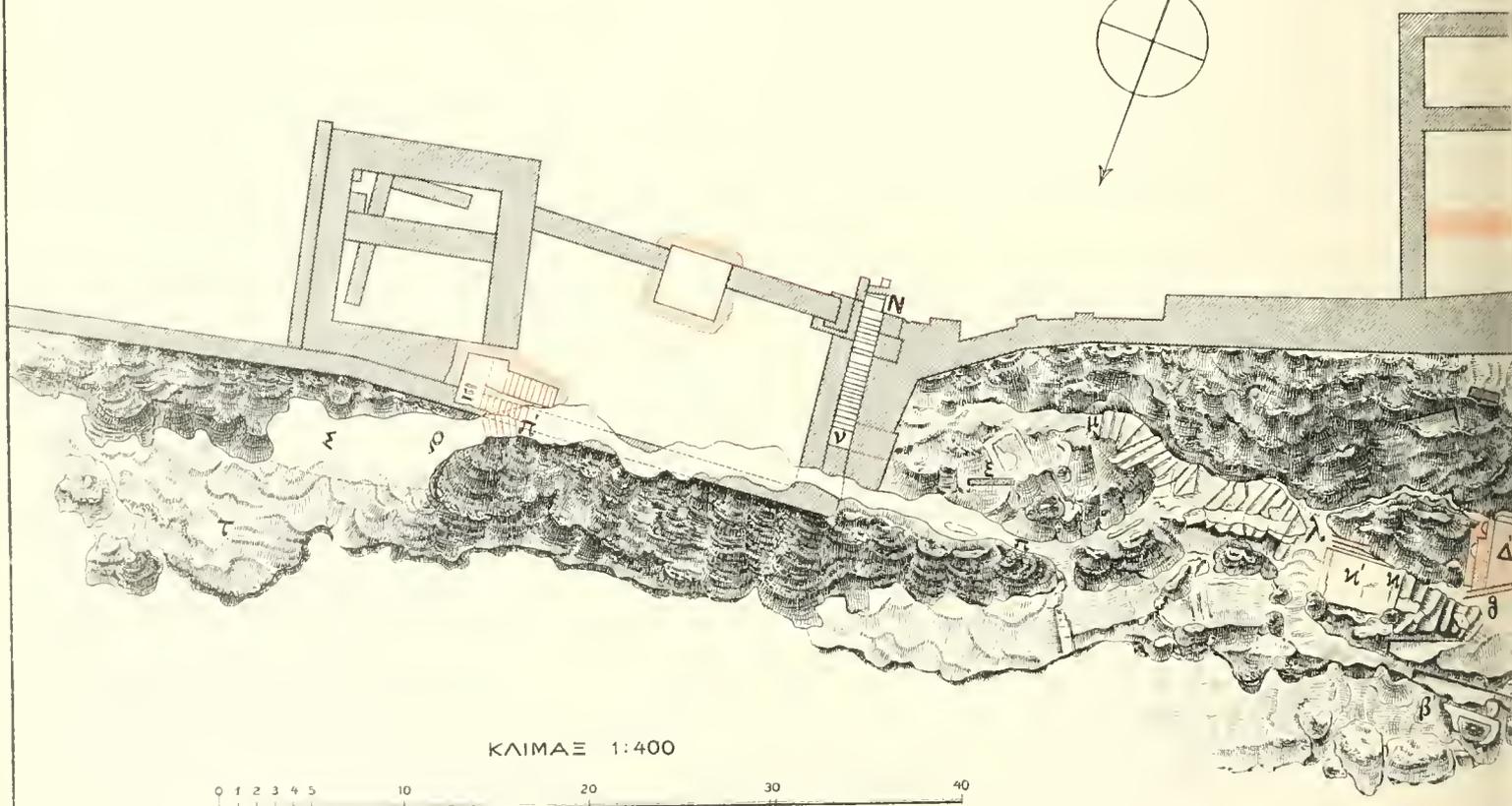
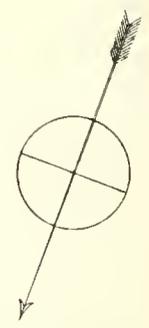
ΚΟΓΧΑΙ ΕΝ ΤΩ ΒΡΑΧΩ

ΤΟΜΗ Β'Β'

ΤΟΜΗ Γ'Γ'

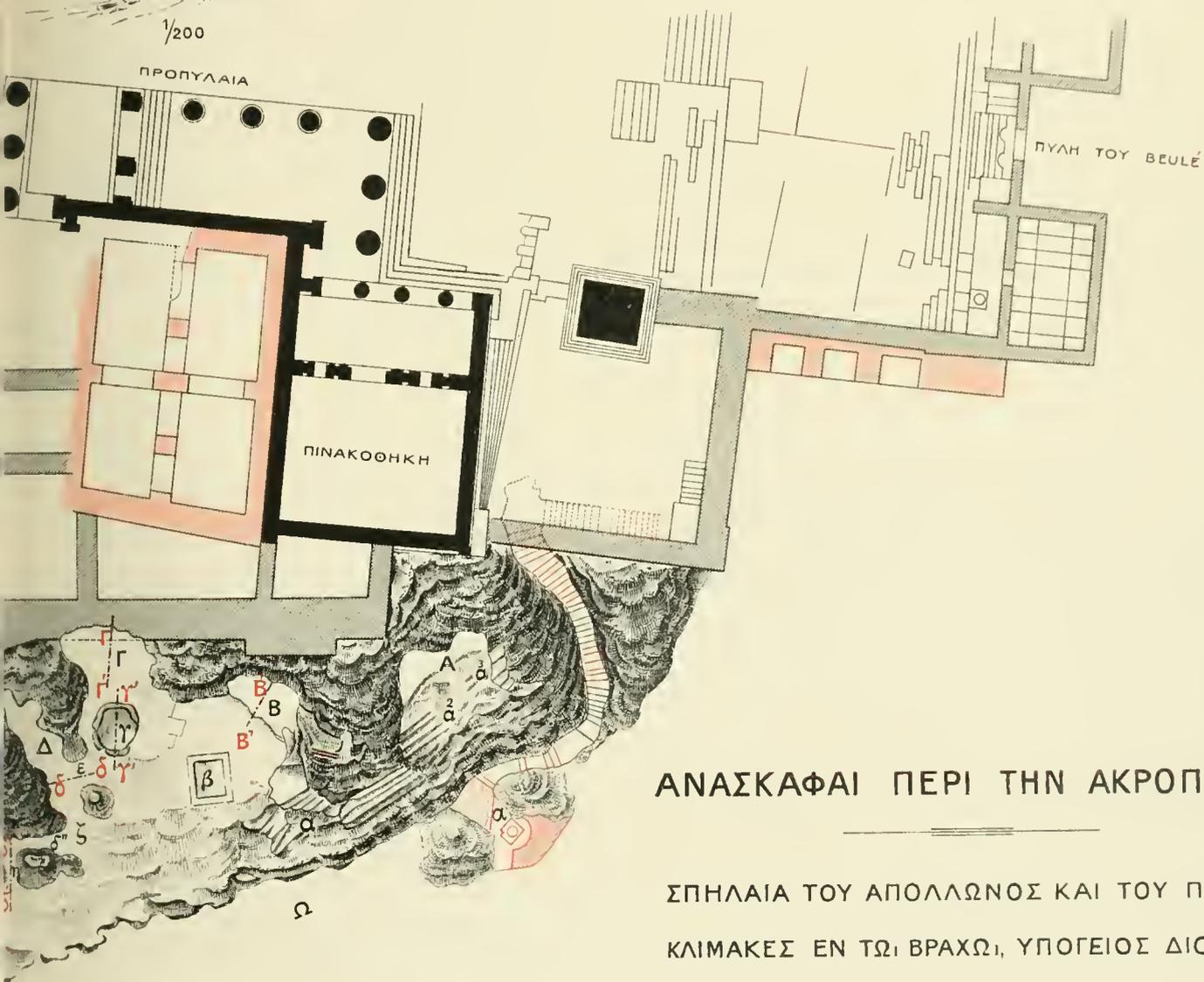
ΤΟΜΗ Γ,Γ.

ΤΟΜΗ Δ,Δ.

ΤΟΜΗ Δ,Δ'.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ

ΣΠΗΛΙΑΙΑ ΤΟΥ ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ,
ΚΛΙΜΑΚΕΣ ΕΝ ΤΩ ΒΡΑΧΩ, ΥΠΟΓΕΙΟΣ ΔΙΟΔΟΣ.

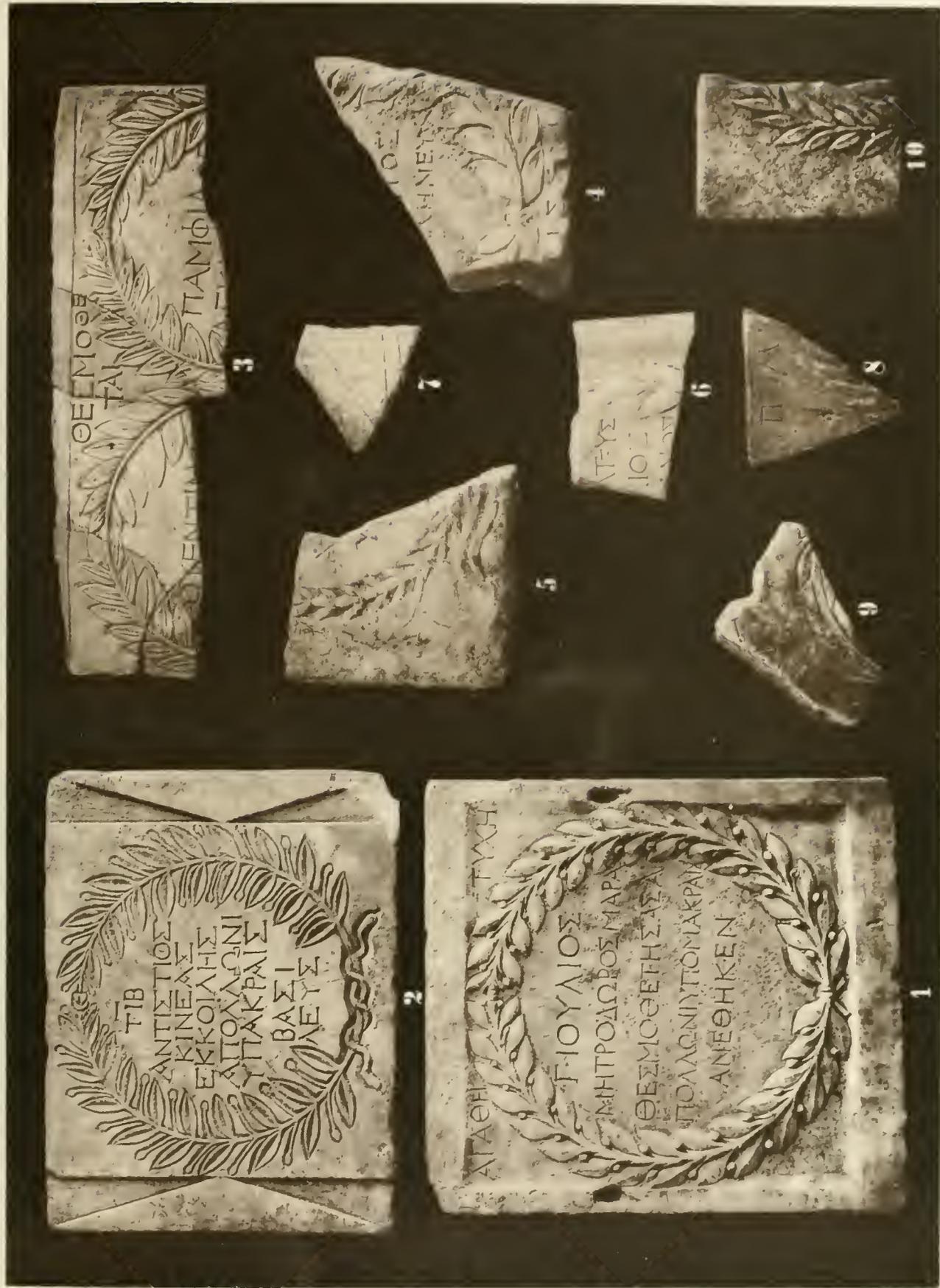
ΣΡΗΛΑΙΑ ΤΟΥ ΑΡΟΛΛΩΝΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΡΑΝΟΣ

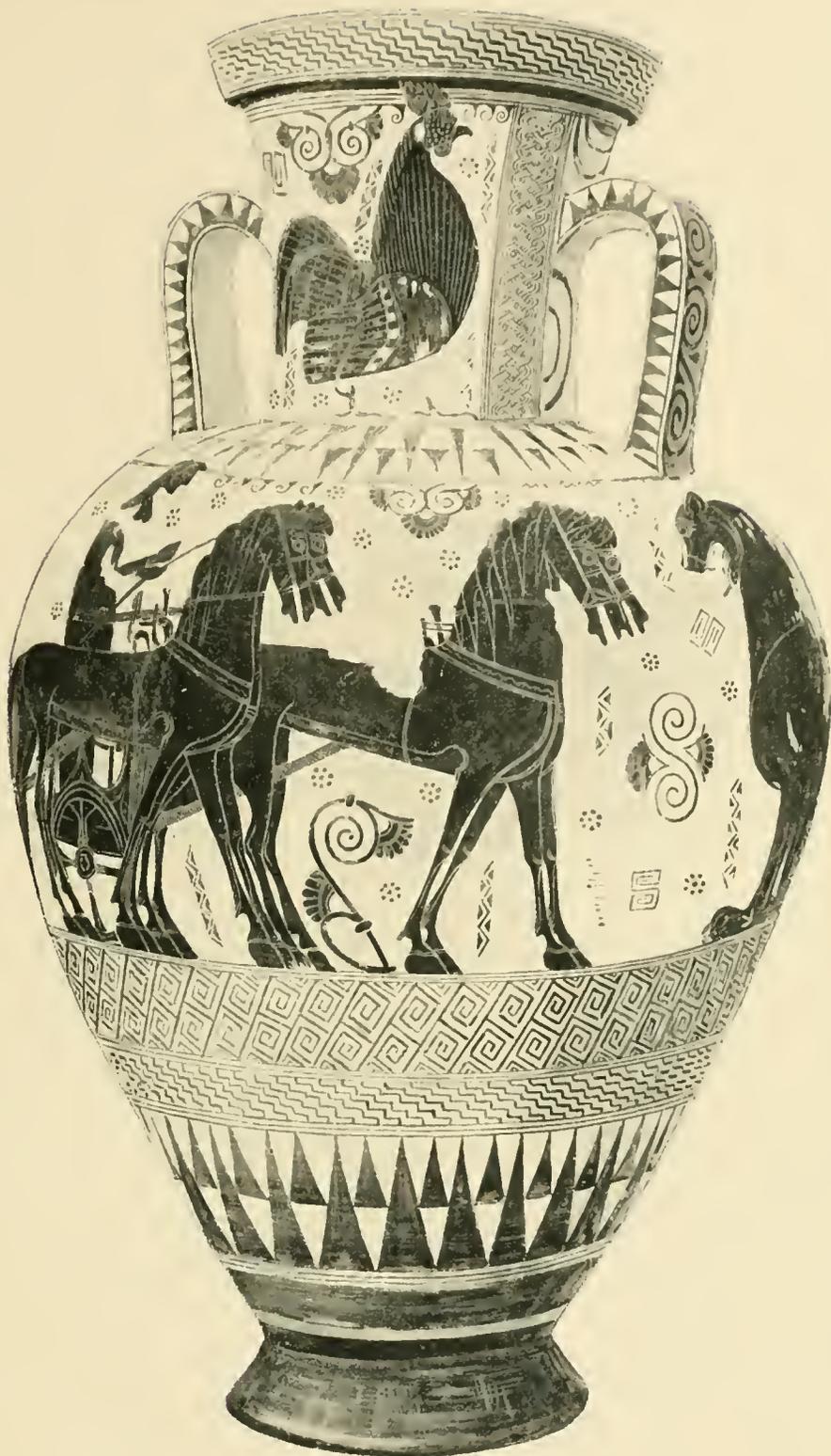
ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΟΛΛΩΝΟΣ

ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΓΑΝΟΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΣΓΗΛΛΑΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΟΛΛΩΝΟΣ

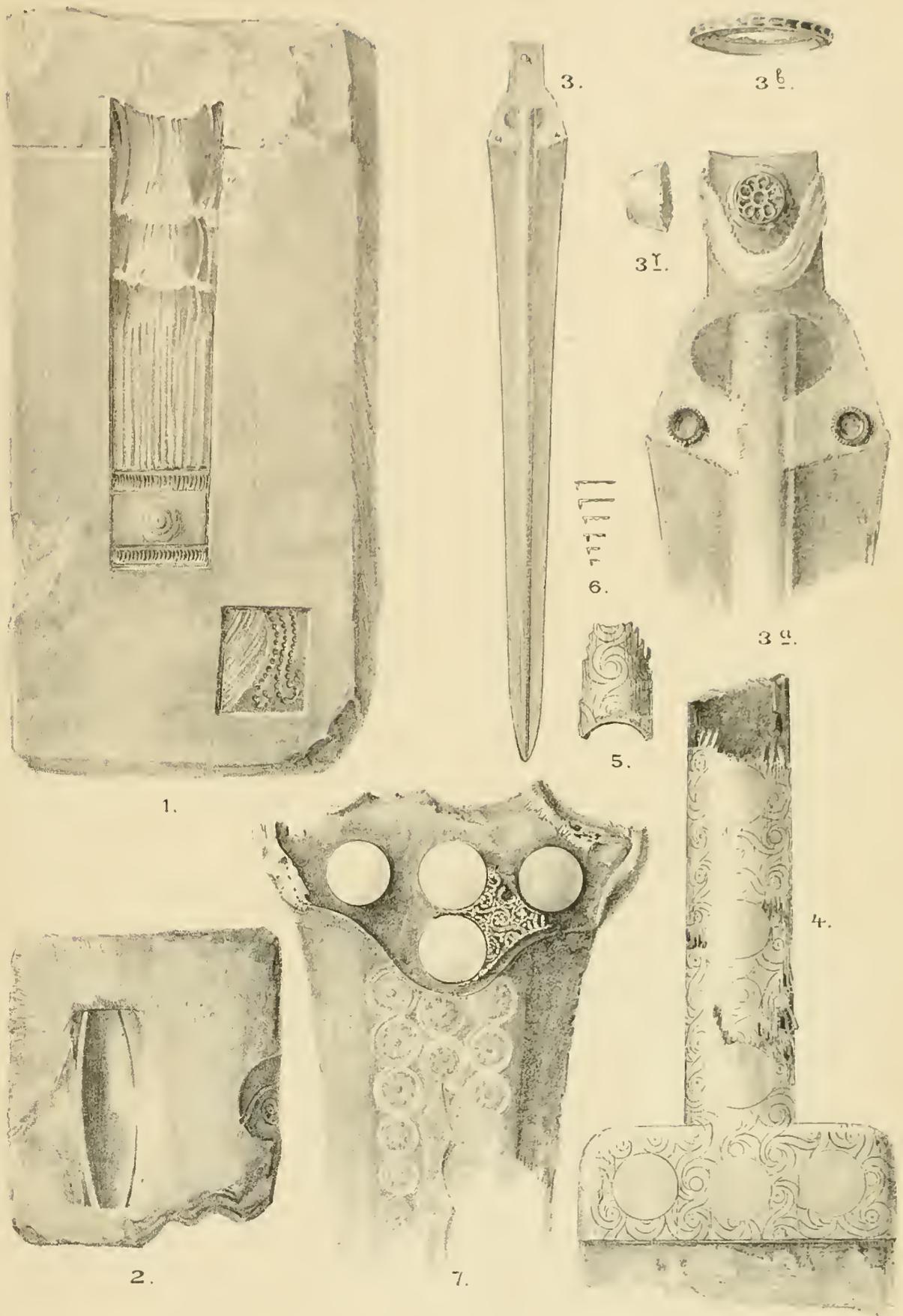
ΑΜΦΟΡΕΥΣ ΡΥΘΜΟΥ ΠΡΩΤΑΤΤΙΚΟΥ

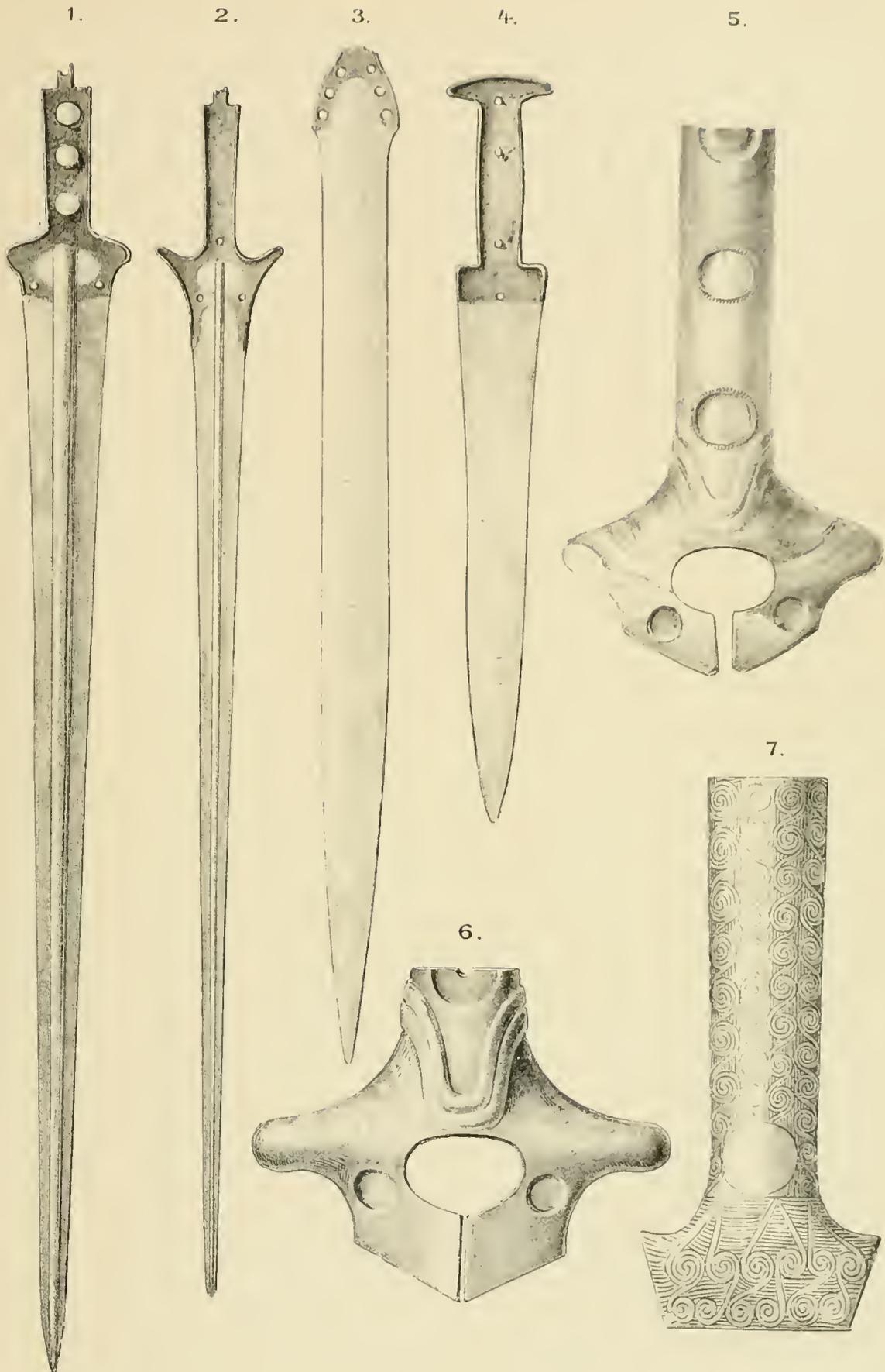

ΠΡΩΤΑΤΤΙΚΟΥ

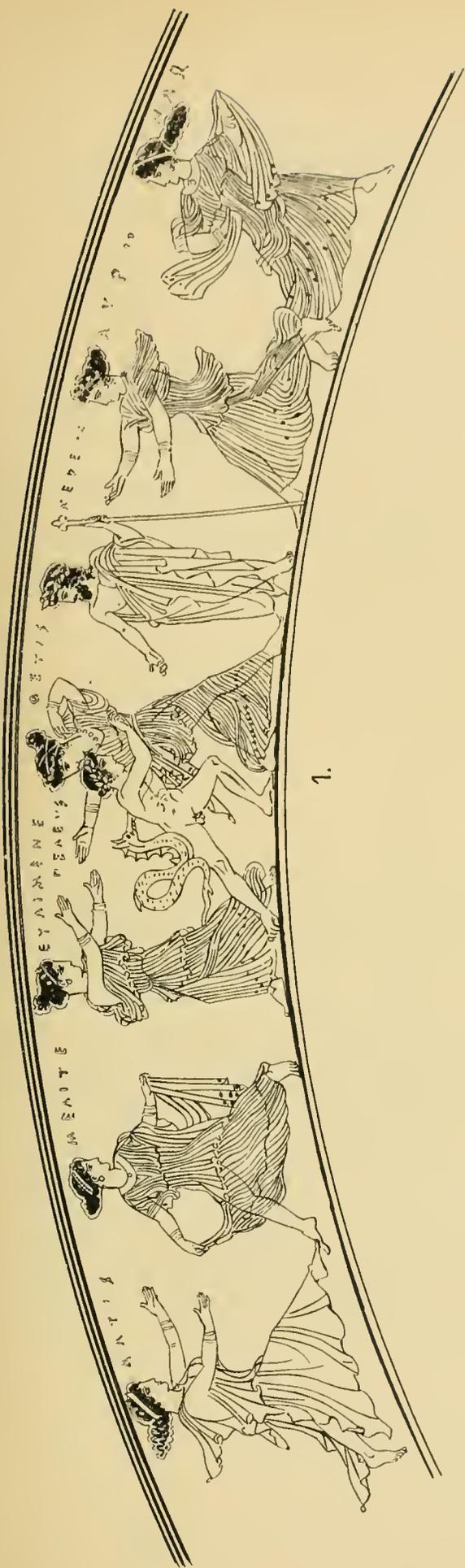

ΜΗΤΡΑΙ ΚΑΙ ΞΙΦΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

ΞΙΦΗ ΕΚ ΜΥΚΗΝΩΝ

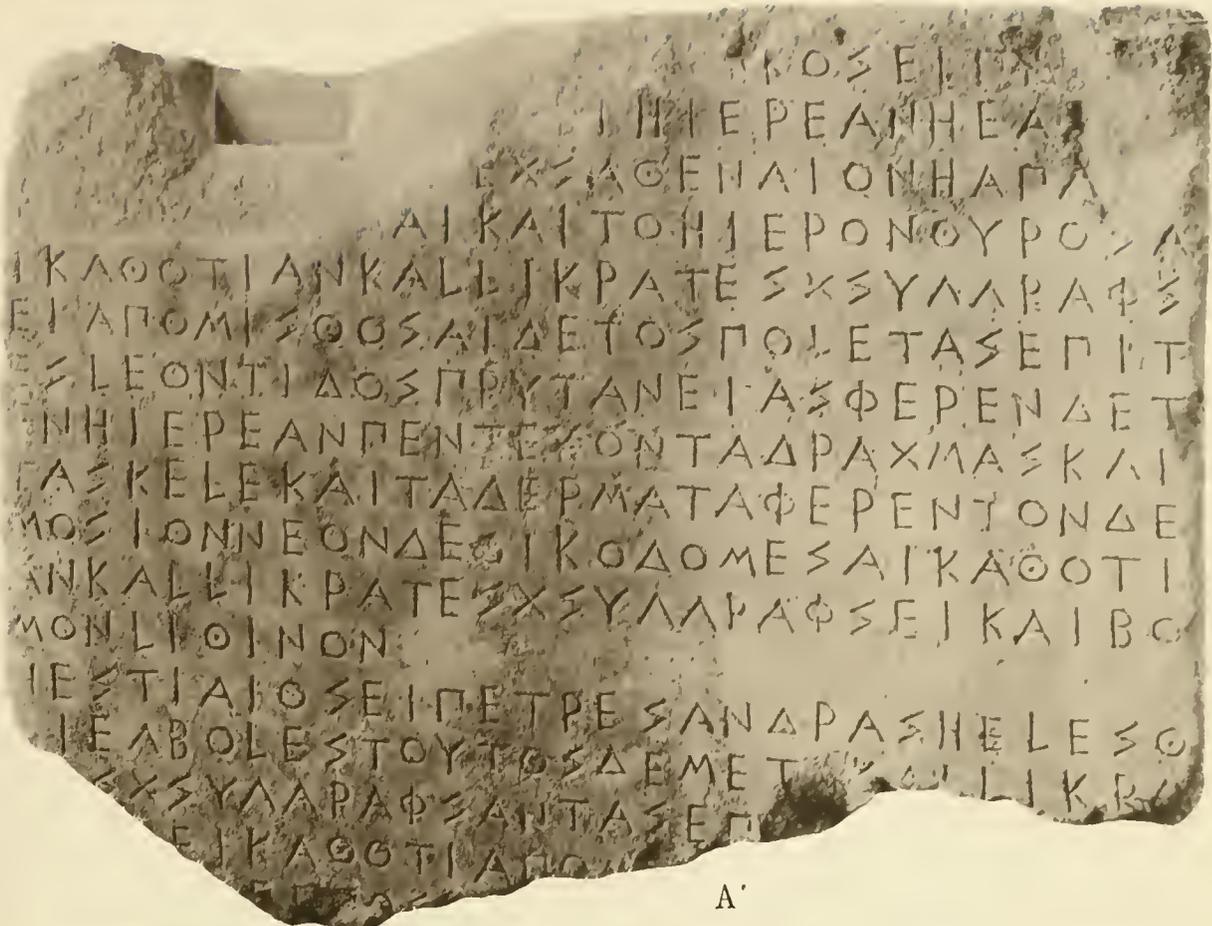
1.

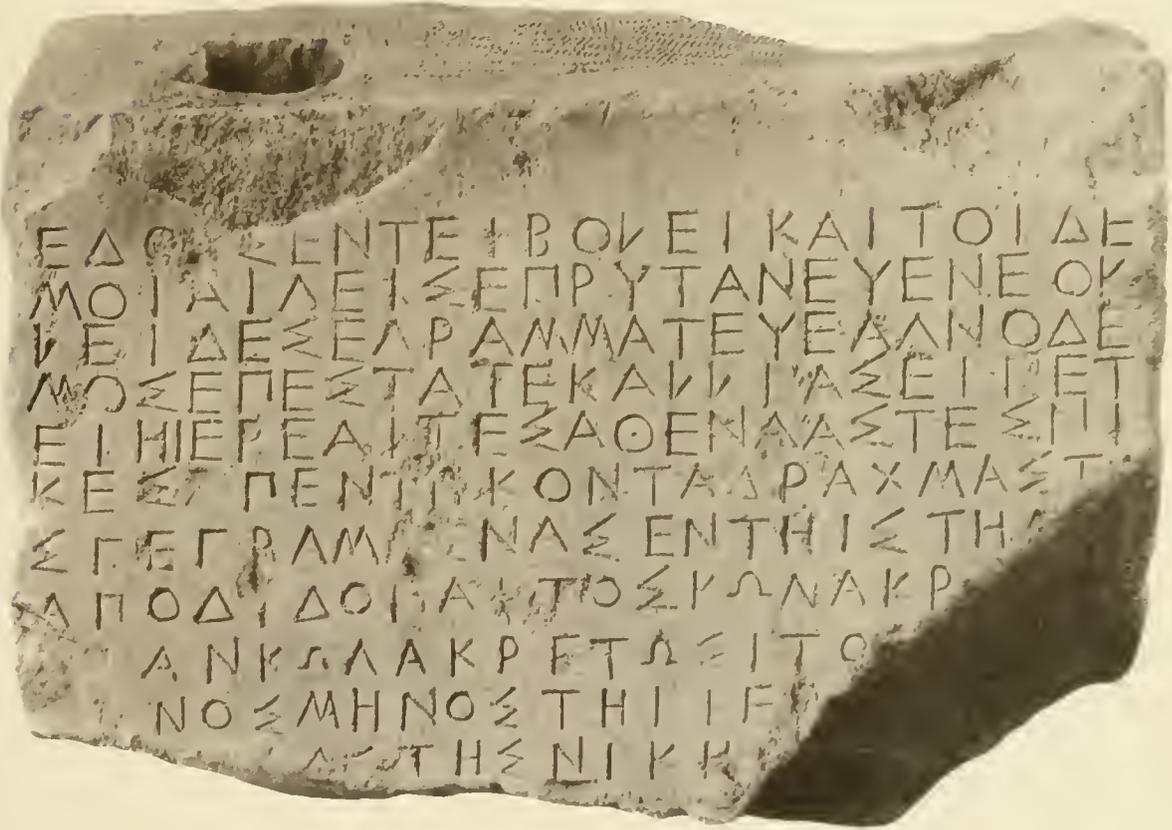
2.

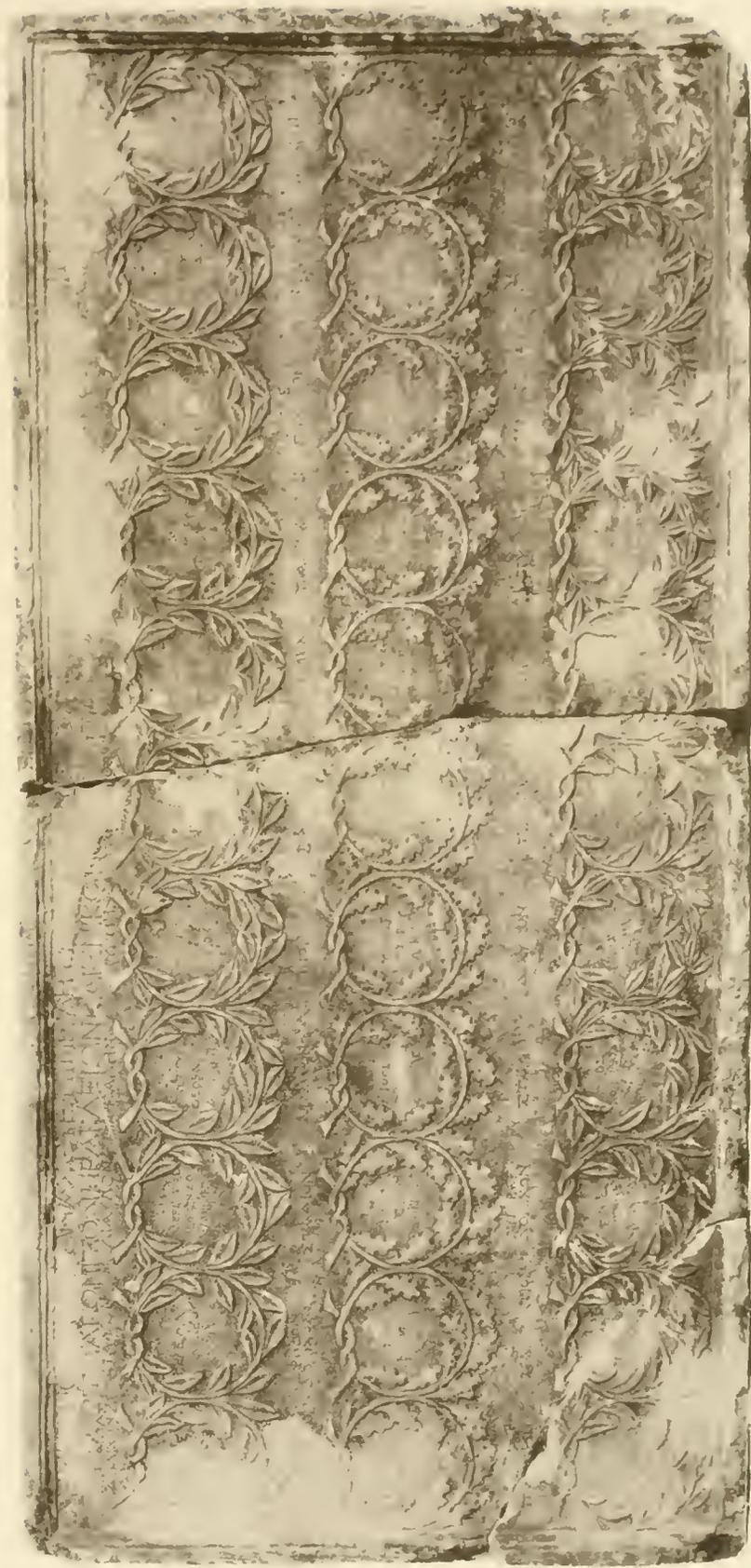
3.

A'

B'

ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΚ ΧΑΛΚΙΔΟΣ

GETTY CENTER LIBRARY

